

156106

UAN

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA

Handwritten title in a decorative script on a yellowish-brown background, likely a book cover or spine. The text is oriented vertically and reads: **THE HISTORY OF THE**

BN1935
.J2
1659
c.1

Handwritten text at the bottom of the spine, likely the author's name, which appears to be **W. B. ELLIOTT**.

300

UANL

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN

DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
CAPILLA AUTÓNOMA BIBLIOTECA UNIVERSITARIA
26/1/83 MICROFILMADO R=22

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
CENTRO DE INVESTIGACIONES Y ESTADÍSTICAS
SERVICIO MICROFILMADO

Primer libro de la Causa en Barcelona
10 de ago
D. Honorio de ...
F. de ...
Casi al uso del Sr. D. Pedro ...

ciados.

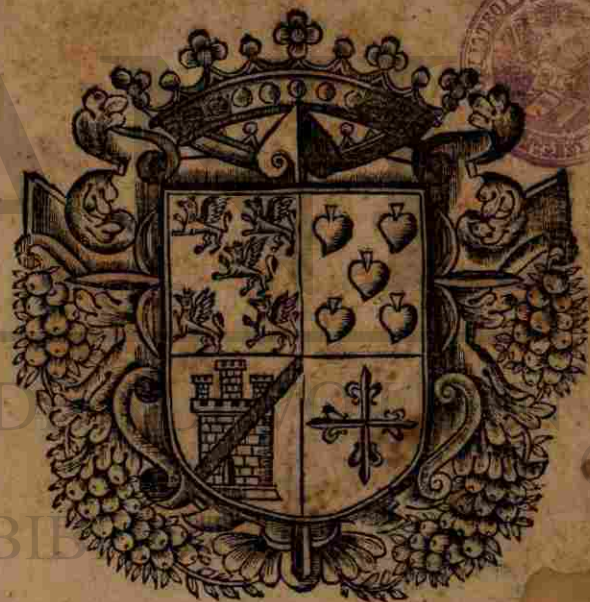

ADDITIONES.
E NVCL E A T I O N E S.

ET NOTAE AD LIBRVM PRIMVM
VARIARVM RESOLVTIONVM ILLVSTRISSIMI, AC
Reuerendissimi D. D. Didaci Couarruuias à Leiuua, Episco-
pi Segobientis, ac Supremi Consilij
Castellae Praefidis.

43396

AVTHORE LICENTIATO D. DIDACO
Ibanez de Faria V. J. P. & Regij Senatus Advocato

CVM PRIVILEGIO.

MATRITI: In Typographia, & expensis Domini Garcia Morias. Anno 1659.

Vendese en su Imprenta en la Calle de los Preciados.

FONDO E. BIBLIOTECA PÚBLICA
DEL MUNICIPIO DE NUEVO LEÓN
132770

ILLVSTRI,

ATQVE PRÆSTANTISSIMO D. D. IOANNI
GONZALEZ DE VZQVETA Y VALDES, EQVITI PVR-
pureo D. Jacobi stemmate illucenti, Domino oppidi de Boadilla,
à Consilijs Magni Philippi III, in Supremo Castellæ, in Regio
Indiarum tam Cameræ, quam Iustitiæ, ac in Re-
gio itidem Sanctæ Cruciatæ.

VNCTIS, Quibus fructus ex ingenio decerptos cœtium pa-
lato ministrare contingit (Clauissime Heros) non parum solici-
tudinis affert, eisdem instar tutelaris Nummis patrocinium egre-
gium comparare. Quidam generis splendore micantes exoptant,
vt opus præclaro nomine inscriptum ipsum quoque mutuata lu-
ce præfulgeat. Alij ad munus sublime fastidium euectos seligunt, vt aduer-
sus malignantium incurtus præpatet propugnaculum. Alij denique præcellen-
tes perita eius, de quo disserunt, exoptant, vt eorum suffragia ipsi commen-
dabiles, ac plausibiles cæteris efficiantur. Omnia hæc in te vno, nata, & fato
benigne conspirantibus, eminent. Quid enim natalium tuorum nitore splen-
didius, quæ in clypeo pariter, ac antiquæ stirpis veneranda decorant monimen-
ta, de qua loqui videtur Calsiodor. lib. 3. epist. 6. ibi: *Tot annis cœtibus simul sple-
det claritate virtutis, quæ quavis rarâ sit gloria; non agnoscitur tam longo stemmate
varius, sæculis producit nobilis, venâ primarios, nescit inde aliquid nasci mediocre,
tot probati, quot geniti, & quod difficile pronens electa frequentia.* Eisdemque ingens
quidem gloriæ incrementum adiicit Illustrissimus Genitor tuus D. Præfes D.
Iosephus Gonzalez de Vzqueta, non minus apud exteros, quàm apud nos petre-
lebris, quod singulare est, teste eod. Calsiodor. lib. 10. epist. 19. *Sed illud, inquit,
est omnimodis singulare, in extranea gente laudes proprias invenire: quia ibi sunt vera
indicia, ubi neminem comprimit vlla timiditas.* A cuius encomijs ineptus cala-
mus abstinebit, cum mihi eueniat, quod Lucan. cecinit in Panegyric. ad Pi-
sonem.

*Quid primum, quid deinde causam, quo sine quiescam?
Hinc tua me virtus rapit, & miranda per omnes
Vita modos.*

Sed quid privata acclamatione præstabant, ubi cum ob literaturæ præstan-
tiam, tum ob prudentiam, fortitudinem, & iustitiam, quibus mentis nostræ
pititur ædificium, Catholicæ Maiestatis illum factis extollit, quem vtriusque

Aristot.
Polit. 3

in iure administrationi decessit, quem sui patrimonij Regio Consilio pre-
fecit, quem ad Supremum Sanctæ Inquisitionis Senatuum assumpsit, quem &
reliquis rebus gerendis, ita iure censet idocuum, & comibus, si humanæ natu-
re imbecillitas pateretur, interesse ipsum velles. Quo maximo decore ne-
dum tu, gentilitique tua, verum etiam Hispania non mediocriter insignitur.

Nec tibi deest muneris amplitudo, cum Senatoria dignitate fungaris, quæ
tot meritorum cumulo suffulta, ut maiorem claritatem distendat, ita non com-
munem auctoritatem conciliat, maxime cum parentem exprimas, qui te in
iudicem efformavit, excoluit ille, quem susceperat, alumnus habuit, & filium
eundem, in te nativa iustitia esse videtur, tecum adoleuit, sed hoc discrimine,
robusta erat in te infante, matura in iuvene, lenis est in te nondum seve, quare
dam alij iustitia student, tu penè necessario iustus es, atque ita te laudabiliter
geris, ut hereditariæ nobilitatis gloriam restices, seruelque illibatam, nam ut
Lucan. atebat vbi su pr.

Perit omnis in illa

Nobilitas, cuius laus est in imagine sola.

Adest præterea venustum literarum decus, iuris scilicet scientia (de qua in hoc
libello nobis est sermo) quæ quasi in te transfusa intra strictas temporis metas
tuis vigilijs plurimum excelluit. Testes aduoco Almæ Salmanticensis Aca-
demiam, quæ tibi prima iurisprudentiæ elementa materno vberè propinavit,
Vallisoletanam itidem, quæ emulatrix velut fœdere adoptionis te iam pro-
nendum allexit, vbi deinceps incruenta Palladis laureas redimitus Cathedræ
Primariæ, ac Digesti veteris moderatè aptissime exercuisti, ex quo utraq; pro-
fecto sibi congratulatur ad invicem. Inigne, Mantisque Sanctæ Crucis Col-
legium, quod etsi prole eximia fecundum te non penitendo se iactat alumno.
Regia tandem Consilia, quibus interuenis, nam in ipsis indies viri vndique
conspicui pollent, nulli tamen impar existimaris in causis integritate inflexibi-
li decideendis, in monetibus publicis summo iudicio dispelandis, in alijsque pa-
cis, ac belli motijs mirabili serenitate expediendis, quod & remotissimæ oc-
cidui Solis plagæ prædicant facilissimè. Sed quid mirum, cum filij plerumque
patris motibus imbuantur, Ecclesiast. cap. 11. vers. 30. *In filijs suis agnoscitur*
patris. Hotat. lib. 4. od. 4. vbi lepidè canit.

Fortes creantur fortibus, & beatis,

Est in iuuenis, est in equis paruum

Virius, neque umbellæ seroces

Progenies aquilæ columbam.

Quæ cum ita sint, nulla mihi, qui præstantiorem, tutioremque primicijs stu-
diorum meorum clietelam anhelo, viliam aliam optandi est relicta facultas. Eas
igitur, ut libentissimi animi libamen humanitate, qua præditus dignoscere, fo-
uendas excipe, ut tanto presidio fulcitur, posthabita formidine, lucem aspi-
ciant, quo gratitudinis nexu astrictus ego tibi omnimodam longævamque
prosperitatem deprecabor. Vale.

D. GEORGI

D. GEORGI PARDO, HISPANORVM
MANTVÆ PVBLICI HVMANARVM
LITERARVM PROFESSORIS.

AD AVTHOREM.

CInge noua meritis sublimia tempora fronde,
O iuris Mystes, quem Themis alma beati

Namque suos mittit celebres si Gallia Fabros,
Lactat & ingenium doctæ Conanc tuum.

Ausoniosque canit ciues mirabile acumen,
Gordia quo legum solvere vincula solentis

Clarius ecce præis lauro nomenque decusque
Hispanum, tales qua peperere viros:

Gadibus occiduis dum Manzanius ortum
Te videt, atque suis tingere gaudet aquis,

Dum te sacra tulit nobis vrbs, inclyte Præsul,
Auriferi diues qua fluit vnda Tago,

Luce tua lucem luci lux fulgida præfers,
Nomina & aleterno uumini sura patenti

Ergo ferat grates nequijt quas umbra silentis
Orbis pro exculto munere macæ suos,

Acceptam laudem referens Hispania alumni;
Qua manet aletus honor Pallas uterque tuus;

LEN

BERGII, REVDITISSIMI MIQVE D.D. ILDEPHONSI MARQUEZ DE PRADO
in Regio patrimonio Regalis Senatus praesentissimi Consilij.

IX. COMMISSIONE SVPREMI CASTELLÆ SENATVS:

IVSSV Regi, ac Supremi Senatus Castellæ per leg. Additiones, & Notas ad librum primum variarum resolutionum Illustris. D. D. Didaci Couarruias, editis à Licentio D. Didaco Ybãñez de Faria, vtriusque iuris Professore, atque Senatus eiusdem Regi Advocato; in quo opere doctæ, ac præclæræ omnibus ferè in vtriusque iure veriantibus viles continentur quaestiones, in eo nihil Ca- thoicæ fidei, ac bonis moribus contrariam inveni, proinde prælo manuari posse, cenico. Marti- nalle 29. Iunij, anno 1638.

Licent. D. Alonso Marquez de Prado.

LICENCIA DEL ORDINARIO.

Nos el Licenciado Don Alonso de las Ribas y Valdés, Visirador general desta Villa de Ma- drid, y Vicario della y su partido. Por lo que a Nos roca damos licencia para que se pueda imprimir, e imprimir vn libro, intitulado: *Additiones, Emendationes, & Notæ ad librum primum variarum D. Couarruias*, compuesto por el Licenciado Don Diego Ybãñez de Faria, atento conita no ay en el cosa contra nuestra tanta Fe, y buenas costumbres. Dada en Madrid a 4. dias del mes de Mayo de 1638.

Licenciado Ribas,

Por su mandado,
Juan Baptista Scaz Beano.

SVMA DEL PRIVILEGIO.

Por privilegio de su Magestad Catolica, despachado en Madrid a torce dias del mes de Julio de mill seiscientos y cinco, may y ocho, referido de Martin de Villela su Secretario, se dà licen- cia al Licenciado Don Diego Ybãñez de Faria, Abogado en los Consejos, para que el susodicho, ó la persona que su poder tuviere, y no otra alguna por tiempo de diez años siguientes pueda im- primir este libro, intitulado: *Additiones, Emendationes, & Notæ ad lib. I. variar. resol. D. Præfati Don Didaci Couarruias*, so las penas en el dicho privilegio contenidas.

FEE DE LA TASSA.

Los señores del Consejo de su Magestad tassaron cada pliego d'esse libro, intitulado: *Addi- tion. n. 1. Emendationes, & Notæ ad lib. I. variar. resol. D. Præfati D. Didaci Couarr.* a cinco maravedis ca- da pliego, como consta de la fee que dello dho Miguel Fernandez de Noriega, Secretario del Rey nuestro señor, y su Escriuano de Camara del dicho Consejo, En Madrid a 31. de Março de 1639.

ERRATAS.

Pagin. 5. col. 1. probable, lege, probabilem. Pag. 25. col. 1. lin. 1. In princ. adde obligar. Pag. 34. col. 1. hostis, lege, hostes. Pag. 40. col. 2. implorare, l. implorandum. Pag. 47. col. 2. bona, l. bo- nam. Pag. 50. col. 2. implorare, l. implorandum. Pag. 51. col. 1. restituarur, l. si restituarur. Pag. 63. col. 1. abolutionem, l. abolutione. Pag. 65. col. 1. rationem, l. ratione. Ibidem, implorare, l. implo- randum. Pag. 70. col. 2. reciproca, l. reciproca. Pag. 73. col. 1. exiterit, l. iterit. Pag. 85. col. 2. no- tant, l. notat. Pag. 99. col. 1. competet, l. competat. Pag. 102. col. 1. anterioribus ex facta hypothe- ca, l. ex facta hypothea anterioribus. Pag. 104. col. 1. expressa, l. expressas. Pag. 106. col. 1. potior, l. prior. Pag. 122. col. 2. iuris, l. iuribus. Pag. 126. col. 1. Curti, l. Caroc. Pag. 131. col. 1. quam, l. per quam. Pag. 175. col. 2. palinodie, l. palinodiam. Pag. 193. col. 1. quod, l. quo. Pag. 196. col. 1. cotra- ria, l. contrariam. Pag. 198. col. 1. lin. 25. adde quas. Pag. 237. col. 2. spectat, l. spectet. Pag. 264. col. 2. Pentecostes, l. Penticoste. Pag. 283. col. 1. iuri, l. iura. Pag. 287. col. 2. Cald. recept. sent. l. Cald. queit forent. Pag. 290. col. 1. fauorable, l. cum fauorable. Pag. 319. col. 2. notant, l. notat.

Lic. Carolus Murcia de la Llana.

PRÆFATIO

AD LECTOREM.

IVRIS Vtriusque arcana percullendi cupidus, velut oracula veneranda Illustris. ac Reue- rendis. D. D. Didaci Couarruias opera se- mel, atque iterum sedulus evolui, non pauca obseruans, quæ Neoterici ab eodem communi Magistro instructi nouissimè excogitarunt. Hæc cum studiosis quicquam vtilitatis crederem allatura, ipsos eo qualicun- que munere fraudare non tulit animus, & spe alijs profi- ciendi propriæ, iustæque formidini non peperci; sed li- bellum hunc præire libuit, quasi tuæ benevolentia ex- ploratore, si enim votis responderit euentus, reliquos in lucem prodire citissimè satagam; alioquin quanquam opus istud displiceat, non omninò operam perdiderimus, nam saltim ingenuus meus innotescet affectus, cui indul- geri æquum est, quicquid animaduersione dignum repe- reris. Nec toruis oculis (quod enixè deprecor) primo- genitum ingenij foetum intuearis, imò pro tua benignita- te propitius excipias. Illud hic te admonere nõ omittam, in comprobandis D. Couarr. conclusionibus me consultò non attulisse iura, glossas, antiquosque DD. quoniam ille affatim de his mentionem fecerit. Vale.

ELENCHVS

CAPITVLORVM.

- Cap. 1. An ex actis, vel secundum conscientiam propriam iudex debeat iudicare? pag. 17.
- Cap. 2. Virum dolo, & cauillationibus uti in iudicio liceat? pag. 12.
- Cap. 3. Num ratio fructuum habeatur in restitutione in integrum, qua causa atatis sit? pag. 37.
- Cap. 4. Coram quo iudice sit in integrum restitutio petenda. pag. 55.
- Cap. 5. An minor lasus in spiritibus sit restituendus? pag. 66.
- Cap. 6. Quale mandatum necessarium sit ad petendam in integrum restitutionem. pag. 81.
- Cap. 7. De hypotheca cum prelatione, qua uxori pro dote competit. pag. 92.
- Cap. 8. De meliorationibus, qua in re hypotheca subiecta a seruo fiunt. pag. 119.
- Cap. 9. De prescriptione retractus conventionalis. pag. 137.
- Cap. 10. De Sacramento Confirmationis ad interpretationem textus in cap. quanto 4. de consuetud. pag. 152.
- Cap. 11. De iniuria, qua verbis fit, maxime per veri criminis obiectiorem. pag. 172.
- Cap. 12. De temporis computatione. pag. 185.
- Cap. 13. De oratione indefinita, & virum equiualeat vniuersali. pag. 189.
- Cap. 14. De conditione, aut modo donationi adiecto in fauorem tertij. pag. 203.
- Cap. 15. Fructus pendentes rei vendita, vel aliter in alium translata, cui debeantur. pag. 221.
- Cap. 16. In dubijs an fiscus sit primatis in iudicio preferendus? pag. 240.
- Cap. 17. De decimis. pag. 256.
- Cap. 18. De intellectu, & praxi l. diffamari 5. C. de ingen. manumif. pag. 292.
- Cap. 19. De reuocatione donationis inofficiosa, vel ex l. si unquam 8. C. de reuoc. donat. pag. 302.
- Cap. 20. Quando subreptio, vel obreptio circa causam finalem, aut impulsivam contingens rescripta vitiet. pag. 328.

ADDI:

Pag. r

ADDITA, ET NOTATA AD

caput primum.

SVMMARIVM.

- 1 An iudex possit, ac debeat secundum allegata, & probata contra veritatem sibi priuatim cognitam iudicare, qui dispucant.
- 2 Exerceas actum licitum cum conscientia erranea putans, peccaminosum esse, sit peccatorius.
- 3 Operans cum conscientia dubia peccat, licet actio ex se licita sit.
- 4 Peccans ex conscientia erranea tale peccatum committit, quale ipse existimat.
- 5 Ignorantia iuris, et facti iusta, sine iniuicibilis excusat a peccato.
- 6 Qua sit iniuicibilis ignorantia.
- 7 Ignorantia vincibilis, licet non excuset a culpa, minuit malitiam eius.
- 8 Ignorantia effectata non releuat, sed auget delictum.
- 9 Violare iuramentum promissorium de re leui, solum est venialis culpa.
- 10 Iudicem non posse contra propriam conscientiam iudicare, qui docent, remissius. Limitatur, si scientia ex confessione Sacramentali habeatur.
- 11 Textus in l. illicitas, §. veritas, ff. de offi. Presid. ad praemissam questionem non conducit.
- 12 Iudex potest, ac debet ex actis etiam aduersum propriam priuatam scientiam iudicare.
- 13 Iudex sentiens speculatiue, non licet contra propriam conscientiam iudicare, poterit, ea sua opinione de peccato, oppositam praticare.
- 14 Distinctionem inter civiles causas, & criminales quoad iudicandum contra conscientiam, qui admittunt.
- 15 Respublica ius habet vindicandi in commissum de delicto, quamuis reus innocens sit.
- 16 Iudici non creditur in alterius praedictum etiam super causa, de qua cognoscit.
- 17 Seruus Principis Supremus iudices posse secundum propriam conscientiam aduersus acta iudicare, qui sentiunt.
- 18 Debent secundum acta iudicare.
- 19 Princeps superiorem non recognoscens potest iuxta propriam conscientiam iudicare.
- 20 Et adhibere fidem alicui fidedigno, & probo non probanti aduersus reum vilem, & infamem.
- 21 Non tenetur seruare iuris ordinem?
- 22 Praelatus regularis de causis Religiosorum secundum propriam conscientiam iudicat.
- 23 Episcopus ex actis debet iudicare?
- 24 Arbitrator secundum propriam conscientiam decidit.
- 25 Quando liceat iudici secundum propriam conscientiam iudicare, remissius.
- 26 Reus est absolendus, reus acta deponunt, non obstanto priuata iudicantis scientia.
- 27 Accusator non probante, quomodo reus debeat absolui.
- 28 Actore non probante, quomodo reus absolendus.
- 29 L. i. tit. 4. lib. 4. Recopilat. in resu non est apud Suprema Tribunalia.
- 30 Sententia, que ex actis iustificari nequit, est nulla.
- 31 Ab animo, & arbitrio iudicis pendet fides, qua rebus debet adhiberi.
- 32 In illis, que ab animo iudicis pendunt,

A

113

ELENCHVS

CAPITVLORVM.

- Cap. 1. An ex actis, vel secundum conscientiam propriam iudex debeat iudicare? pag. 17.
- Cap. 2. Virum dolo, & cauillationibus uti in iudicio liceat? pag. 12.
- Cap. 3. Num ratio fructuum habeatur in restitutione in integrum, qua causa atatis sit? pag. 37.
- Cap. 4. Coram quo iudice sit in integrum restitutio petenda. pag. 55.
- Cap. 5. An minor lasus in spiritibus sit restituendus? pag. 66.
- Cap. 6. Quale mandatum necessarium sit ad petendam in integrum restitutionem. pag. 81.
- Cap. 7. De hypotheca cum prelatione, qua uxori pro dote competit. pag. 92.
- Cap. 8. De meliorationibus, qua in re hypotheca subiecta à tertio sunt. pag. 119.
- Cap. 9. De prescriptione retractus conventionalis. pag. 137.
- Cap. 10. De Sacramento Confirmationis ad interpretationem textus in cap. quanto 4. de consuetud. pag. 152.
- Cap. 11. De iniuria, qua verbis fit, maxime per veri criminis obiectiorem. pag. 172.
- Cap. 12. De temporis computatione. pag. 185.
- Cap. 13. De oratione indefinita, & virum equiualeat vniuersali. pag. 189.
- Cap. 14. De conditione, aut modo donationi adiecto in fauorem tertij. pag. 203.
- Cap. 15. Fructus pendentes rei vendita, vel aliter in alium translata, cui debeantur. pag. 221.
- Cap. 16. In dubijs an fiscus sit primatis in iudicio preferendus? pag. 240.
- Cap. 17. De decimis. pag. 256.
- Cap. 18. De intellectu, & praxi l. diffamari 5. C. de ingen. manumif. pag. 292.
- Cap. 19. De reuocatione donationis inofficiosa, vel ex l. si unquam 8. C. de reuoc. donat. pag. 302.
- Cap. 20. Quando subreptio, vel obreptio circa causam finalem, aut impulsivam contingens rescripta vitiet. pag. 328.

ADDI:

Pag. r

ADDITA, ET NOTATA AD caput primum.

SVMMARIVM.

- 1 An iudex possit, ac debeat secundum allegata, & probata contra veritatem sibi priuatim cognitam iudicare, qui dispucant.
- 2 Exerceas actum licitum cum conscientia erranea putans, peccaminosum esse, sit peccatorius.
- 3 Operans cum conscientia dubia peccat, licet actio ex se licita sit.
- 4 Peccans ex conscientia erranea tale peccatum committit, quale ipse existimat.
- 5 Ignorantia iuris, et facti iusta, sine iniuincibilis excusat à peccato.
- 6 Qua sit iniuincibilis ignorantia.
- 7 Ignorantia vincibilis, licet non excuset à culpa, minuit malitiam eius.
- 8 Ignorantia effectata non releuat, sed auget delictum.
- 9 Violare iuramentum promissorium de re leui, solum est venialis culpa.
- 10 Iudicem non posse contra propriam conscientiam iudicare, qui docent, remissius. Limitatur, si scientia ex confessione Sacramentali habeatur.
- 11 Textus in l. illicitas, §. veritas, ff. de offi. Presid. ad praemissam questionem non conducit.
- 12 Iudex potest, ac debet ex actis etiam aduersum propriam priuatam scientiam iudicare.
- 13 Iudex sentiens speculatiue, non licet contra propriam conscientiam iudicare, poterit, ea sua opinione de peccato, oppositam praticare.
- 14 Distinctionem inter civiles causas, & criminales quoad iudicandum contra conscientiam, qui admittunt.
- 15 Respublica ius habet vindicandi in commissum de delicto, quamuis verè innocens sit.
- 16 Iudici non creditur in alterius prauiudicium etiam super causa, de qua cognoscit.
- 17 Seruatus Principis Supremos iudices posse secundum propriam scientiam aduersus acta iudicare, qui sentiunt.
- 18 Debent secundum acta iudicare.
- 19 Princeps superiorem non recognoscens potest iuxta propriam conscientiam iudicare.
- 20 Et adhibere fidem actori fidedigno, & probo non probanti aduersus reum vilem, & infamem.
- 21 Non tenetur seruare iuris ordinem?
- 22 Praelatus regularis de causis Religiosorum secundum propriam conscientiam iudicat.
- 23 Episcopus ex actis debet iudicare?
- 24 Arbitrator secundum propriam conscientiam decidit.
- 25 Quando liceat iudici secundum propriam conscientiam iudicare, remissius.
- 26 Reus est absolendus, et acta deponunt, non obstanto priuata iudicantis scientia.
- 27 Accusator non probante, quomodo reus debeat absolui.
- 28 Actore non probante, quomodo reus absolendus.
- 29 L. i. tit. 4. lib. 4. Recopilat. in usu non est apud Suprema Tribunalia.
- 30 Sententia, que ex actis iustificari nequit, est nulla.
- 31 Ab animo, & arbitrio iudicis pendet fides, qua rebus debet adhiberi.
- 32 In illis, que ab animo iudicis pendunt,

A

113

- cius assertioni standum est.
- 33 Vales sententia lata ex confessione facta iudici, ut tali, licet de ea in actis non constet, cum possit sine scriptis procedere.
  - 34 Exhibitio instrumenti facta iudici, quod, vel tenor eius non reperitur in actis, nullius est momenti.
  - 35 Productio instrumenti quadruplex.
  - 36 Sententia prolata ex instrumentis verbaliter productis non tenet.
  - 37 Iudex, qui certo scit, esse innocentem, quem ex actis causis deliquisse, legi charitatis astringitur, omnia a libere morali, ut liberetur, modo et alio non eius sibi non sint.
  - 38 Non tenetur cedere magistratui.
  - 39 Debet causam ad superiorem remittere, si hoc innocenti speret profuturum.
  - 40 Et similiter, sibi de causa non ligetur absque mendatio, pronuntiare.
  - 41 Exequatur non potest tuta conscientia sententiam notorie iniustam, aut errorem intolerabilem continentem exequutioni mandare.
  - 42 Tenetur exequi sententiam alias iniustam, nisi commode se valeat excusare.
  - 43 Iudex secularis ab Ecclesiastico requisitus, ut sententiam in causa mere Ecclesiastica exequatur, parere debet, et si eam ipse cognoscat iniustam, si commode se nequit excusare.
  - 44 Iudex in alijs causis non debet exequi sententiam ab alio latam, nisi de illius iustitia sibi constet.
  - 45 Iudex requisitus, ut sententiam alterius, iustam ex actis in eum, quem, ipse prius certo scit, esse innocentem, exequatur, annuere compellitur, nisi absque in commodo possit abstinere.

An ex actis, vel secundum propriam conscientiam iudex debeat iudicare?

VTRVM iudex possit, ac debeat secundum allegata, & probata iudicare contra veritatem, quam aliunde certo cognoscit, fuse tractant Pat. Sanch. consil. Moral. lib. 6. cap. 1. dub. 17. Gutier. Canoniar. quæstion. lib. 2. cap. 29. Lugo de iust. & iur. tom. 2. disp. 37. sect. 4. Ioan. Orosii. in illicitas, s. veritas, ff. de offic. Præsid. Lucas de Penna in l. 2. a nu. 16. C. de tabular. lib. 10. Morla in emporio iur. tit. 2. q. 1. Menchac. controuersiar. illustr. libr. 1. cap. 14. Mascard. de probat. tom. 2. conclus. 950. Neuzanti. in sua nupt. lib. 5. nu. 121. Scaccia in tract. de re iudic. glof. 14. q. 8. Tusch. practicar. conclus. tom. 4. lit. I. conclus. 398. Lessi. de iust. & iur. lib. 2. cap. 29. dubit. 10.

Num. 1.

Exercens actum licitum cum conscientia erronea putans, peccaminosum esse, peccati reus sit, nam cum intellectus proponat obligationem præcepti, illud tenemur obseruare A zor in iust. moral. par. 1. lib. 2. cap. 8. q. 3. Nauarr. in cap. si quis autem, num. 84. de penit. dist. 7. Barbof. in collectan. ad cap. fin. num. 2. in fin. de præscript. Sanch. in præcept. Decalog. lib. 1. cap. 1. r. n. 2. Pellizzari. in manuali regulari, tom. 1. tract. 5. cap. 3. num. 49. Gutier. supr. num. 6. Filiuci. tract. 21. cap. 4. Conscientia autem in presenti accipitur pro practico, & actuali iudicio mentis de actis, vel agendis discernentis inter bonum, & malum, præceptum, aut prohibendum Lugo cum multis in prin-

cip. moral. in proloquio, num. 1. & definitur a Baldo in auth. ad huc, vers. Sed si dubitetur, C. de vsur. ut sic Sen. sus animæ cognoscentis bonum, & malum, quæ de hinc, & alias refert Menoch. de arbitrar. libr. 1. q. 8. n. 41.

Idem dicendum est de eo, qui cum conscientia dubia operatur, quia agens, quod dubitat, an sit prohibitum? se exponit periculo peccandi, Gutier. supra lib. 1. cap. 32. nu. 40. Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 41. Bonacin. de peccat. disp. 2. q. 4. punct. 7. Barbof. dict. num. 2. D. Couar. de matrim. part. 2. cap. 7. §. 2. num. 8. Ad quod dubium esse debet practice practicum, quod contingit, cum operaturus hic, & nunc ambigit, num peccet operando, vel omittendo; nec sufficit speculatiue dubitare, si practice dubium non sit, quod explicant Lugo vbi proxime, part. 1. cap. 2. in princip. num. 2. Sanch. in Decalog. d. lib. 1. cap. v. num. 3. Layman lib. 1. tract. 1. cap. 5. num. 2.

Qui cum conscientia erronea operatur, tale peccatum admittit, quale se committere falso existimat, quoniam ex conscientia errantis dictamine actus malitia desumitur; Lug. d. par. 1. cap. 1. quæst. 2. num. 13. Pat. Vazquea 1. 2. disp. 59. cap. 3. Caietan. in summ. verbo, conscientia. Sed si non distinguat speciem peccati, sed in confuso aduertat, se peccaminosum actum exercere, peccatum hoc pertinet ad generale præceptum fugiendi mali, bonique sectandi, A zor supr. q. 6. Sanch. d. cap. 11. num. 17. Lug. d. q. 2. nu. 12. Vbi autem conscientia erronea proponit malitiam actus non determinans, an si lethalis, vel venialis culpa, dubium est, quod peccatum fiat, de quo Lugo num. 15. & coartatas Theologorum

sententias recte conciliat Pellizzari d. cap. 3. num. 50. asserens, quod si homo sit conscientia timoratus, ita ut si occurreret, mortale culpam se committere, ab ea abstineret, solum veniale peccatum admittet, quod si prauus fuerit, ita ut licet aduerteret, se lethali-ter delinquere, non ideo desisteret ab actu, quem putabat illicitum, mortalis culpe reus fiet. Hæc & de conscientia dubia debent intelligi.

Ibi: Quamuis quandoque ignorantia valeat a culpa excusare.

Facti, vel iuris ignorantia iusta, probabilis, siue inuincibilis penitus excusat a peccato, D. Thom. 1. 2. q. 76. art. 3. Sanch. d. lib. 1. cap. 16. num. 9. D. Couar. in cap. alma mater, par. 1. §. 10. numer. 12. 13. de sentent. exco. commun. in 6. l. 7. man. d. lib. 1. tract. 2. cap. 4. num. 6. Bonacin. d. disput. 2. quæst. 8. punct. 3. numer. 12. Gutier. de matrim. cap. 49. nu. 5. vers. Ignorantia autem, Ignorantia inuincibilis in eo datur, cui nulla malitia, vel negligentia potest imputari, quia in sua potestate non fuit, cognitionem habere eius, quod ignorat, cum de ipso nulla sibi occurreret cogitatio, vel si cum cogitaret, debitam adhibendo diligentiam, nequirit indagare veritatem Lugo vbi proxime, par. 2. cap. 4. num. 4. Barbof. in collectan. ad cap. ignorantia, num. 7. de reg. iur. in 6. Gutier. d. Vers. Ignorantia autem.

Vincibilis vero ignorantia, quæ culpabilis, & improbabilis nuncupatur, a peccato non excusat, Gutier. sup. vers. Supina autem ignorantia, quod omnes fatentur. Tamen hæc supina, vel crassa sit, aliquo autoloma mouit malitia actus, D. Thom. d. q. 76. art. 3. 4.

Layman. d. cap. 4. numer. 9. Ludouic. Lop. part. 1. sui instructor. conscientiz, cap. 136. pag. 297. col. 2. Sanch. vbi proxime, cap. 17. num. 1. Lug. d. cap. 4. num. 13. Imò aliquando à mortali valet excusari, nepe cū ob leuissimā culpā in quærenda veritate, eam non fuit assequutus, ignorans, Sanch. d. cap. 17. num. 17. Bonacini. d. punct. 3. num. 21. Lug. cum alijs, d. cap. 4. q. 8. num. 1.

Est & alia ignorantia, quæ affectata dicitur, cum quis studiose vult ignorare veritatem, vt sine conscientiz mortuū libentius delinquat, de qua Psalm. 35. Ibi: *Natus intelligere, est bene agere.* Lugo vbi proxime, n. 6. Gail. obferuat. lib. 3. obseruat. 48. nu. 18. Mascard. concl. 879. n. 33. Hæc peccatum non minuit, sed auget, Tirag. de poen. tēper. cap. 13. n. 22. Medices de casib. fortuit. p. 1. q. 5. n. 10. Barbof. in axiom. iur. axiom. n. 2. n. 1. Sforcia Odd. de in tege. restit. p. 1. q. 8. n. 57. 58. Gutier. su. pr. verf. Affectata ignorantia, Ludou. Lop. vbi proxime, Veg. lib. 5. cal. 256.

Num. 2.

De hoc dicendū est opportunius, infr. cap. 2. n. 3. cum seqq.

Ibi: Nam quod de iuramento

Licet probabilissima sit Caietani opinio, quā D. Couar. probat in præfenti, nihilominus non est minus probabile, violantē iuramentū promissoriū de re parua solum venialiter peccare. Ita docent cū Siluestr. Par. Suar. de relig. tomo 2. lib. 3. cap. 16. à nu. 9. Azor lib. 5. c. 27. q. 2. Fagund. in 2. Decalog. pr. cept. lib. 2. cap. 6. nu. 29. Sā verbo iuramentū, n. 7. Sot. de iust. & iur. lib. 8. q. 1. art. 7. & q. 2. art. 3. Sanch. in præcep. Decal. lib. 3. cap. 4. n. 25. vbi plures.

Num. 3.

Iudici neque in ciuilibus, neq̄ in criminalibus causis secūdū acta iudicare licere, cū sibi aliās de contraria veritate manifeste constar, defendunt Laudati à Gutier. d. cap. 29. n. 2. à Dian. d. resol. 22. à Morla d. q. 2. n. 14. verf. Ex prædictis, & à Sanch. d. dub. 17. n. 2. Sed hæc opinio omnino debet excludi, sicut cogitatio veritatis proueniat ex confessione Sacramentali, nam ob arduissimum Sacramenti poenitentiz sigillū nullo modo illa vti permittitur, ne confessionis reuelandæ periculū detur, Lug. de iust. & iur. d. disp. 37. n. 47. vbi exemplū affert. Imò absolute contraria est tenenda, de qua infr. n. 12.

Verf. Ex opposito notandum.

Nihil ad hanc quæstionē conducere videtur Vlpian. in d. §. veritas, vbi solū agitur de veritate, vel errore contingente in actis ipsis, nō de priuata sciētia iudicantis, vt patet. Pinel. in l. 2. p. 3. cap. 3. n. 32. C. de tesc. vendit.

Num. 6.

Ibi: His igitur rationibus ipse opinor.

Sentētia hæc, vt iudex possit, ac debeat secundum allegata, & probata in omnibus causis iudicare, etiā aduersus veritatē sibi priuatim cognitam, communior est, ac tenenda cū Azeued. in l. 10. n. 130. tit. 17. lib. 4. Recop. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 4. n. 7. vbi plures, Bernard. Diaz reg. 377. Menoch. d. li. 1. q. 24. n. 3. D. Larr. allegat. 48. n. 7. Jacob. de Beluisio in prax. crim. in rubr. nu. 172. verf. Sed nunquid iudex, Martienq̄. in dialog. rel. p. 3. c. 42. n. 1. Tufch. d. concl. 398. nu. 1. Gutier. d. cap. 29. à num. 4. Affert in cap. 10. quæstionibus, n. 16. verf. Decimo noto, lib. 1. condition. Reg. Iul. Clar. in prax. crim.

crim. 5. fin. q. 66. n. 2. Bostell. in summ. dec. tit. 42. de iudic. nu. 62. Idem etiā probant communiter Theologi, Sanch. d. dub. 17. à num. 7. vbi alij Tanner. tom. 3. disp. 4. q. 4. dub. 3. n. 51. Sayr. in clau. Reg. lib. 12. cap. 8. nu. 13. Dian. d. resol. 22. in fin. apud quem Banez, Aragon, Srouerdof. & Saloni Viuan. in prax. iur. patron. lib. 13. cap. 3. n. 182.

Verf. Non obstant, quæ in prioris sententia confirmationem.

Imò nec faciet contra conscientia, qui sententia speculatiue, nō posse iudicem contra veritatē sibi priuatim cognitā iudicare ex actis, hæc sua opinione positā, damnauerit conuictū, quē innocētē ipse certo scit aliorū probabile sententiam sequutus, nā cum hoc licitū sit, Pellizar. tom. 1. tract. 4. cap. 4. n. 49. Pat. Vazq. 1. 2. disp. 62. nu. 14. Azor. lib. 2. cap. 17. q. 7. Pat. Sanch. d. li. 1. in Decalog. cap. 9. n. 15. Ioan. Sanch. disp. 14. n. 8. & disp. 41. nu. 7. Lug. d. p. 1. cap. 3. q. 2. n. 34. Qui id sciens facit, & si contra propriā sententiā iudicet, aduersus conscientiam non operatur, Lug. n. 36.

Num. 7.

Verf. Secundum etiam in criminalibus.

Distinctionē inter causas ciuiles, & criminales admittunt, Less. de iust. & iur. lib. 2. c. 29. dubit. 10. nu. 84. vbi expressim D. Couar. reprobat. Petr. Nauar. de restit. lib. 2. c. 3. n. 160. cū seqq. Adrian. in quodlibet. q. 6. art. 3. Lug. de iust. & iur. d. disp. 37. lect. 4. & alij ex Theologis recētionibus, qui existimant iudici scienti, etiā vt priuato innocētā conuicti nullo modo licere, cū ad mortē, vel mutilationē cōdēnare, posse tamē in causa pecuniaria cōuictū, quā citatis sequē actorū probationes, dānt

do iuxta eas, quæ certo cognoscit nihil debere, quoniam potissimū est fundamētū illi, quia respública potest, vt seruetur iuris ordo, ob publicā vtilitatem de bonis ciuium disporre, non sic de eorū vita, aut corpore, vnde licite vni bonū auferitur cōtra iustitiā, & alteri aliud datur, sed innocētē occidere, nefas erit.

Cui rationi potest satisfieri, aliter enim do, quod & si respública priuatorum in bonā magis liberam potestate, quā in vitā, vel personas obtineat, in casu, de quo agimus, sicut potest iuste bonā adimere, ita & mortis poenā, vel aliam corporalem imponere, ex eo enim, quod quis reus criminis legitimis probationibus conuincitur, tametsi falsum sit, idem scā dātū, ac officiam illa patitur, ac si verū esset, quare propter eius quæritur in conuictū ad vindictam secundū delicti qualitatem, iudex quoque, qui vt minister iustitiæ debet ius suū vnicuiq̄ reddere, attingit officij, & respública satisfacere, damnando illū, qui deliquit se ex actis publice constat, neque eius priuata sciētia, qua cognoscit innocētā dampnādi, ius vindicandi tollere potest, cū legitimē notoriā eam facere nō valeat, si quidē iudici de ea deponenti credendū non est in respública pr. iudicium. Menoch. de arbit. lib. 2. cas. 187. n. 32. Mascard. in proem. n. 10. 7. Pacian. sup. lib. 1. cap. 48. n. 20. Viuan. in prax. iur. patr. dec. 14. n. 5.

Verf. Tertium etiam Supremos Senatos.

Senatus Supremi Principis iudices posse contra id, quod ex actis constat, iuxta veritatem sibi priuatim potā iudicare, cum Girdone docuerunt Menoch. lib. 2. cas. 98. num. 12. Orosc. in d. §. veritas, nu. 17. Grammatic. dec. 19. col. sequitur. Roland. à Valle col.

30. num. 16. volum. 1. Crauet. conf. 144. num. 20. & conf. 198. nu. 7. verſ. Considero etiam, Beci. conf. 52. num. 89. lib. 1. Bald. in l. 1. n. 6. C. de manu- mil. vindict. Bobad. in pol. tom. 2. lib. 3. cap. 3. n. 58. Neuzant. in ſua nupt. n. 70. Alex. in l. ſis ad quem ad fin. ff. de acquir. heredit. Rebuf. in proceſſa concordat. verbo Summus, pagin. 3. verſ. 5. Mascard. d. concl. 950. nu. 7. Auend. reſpoſ. 1. n. 11. Butg. de Paz in proceſſo leg. Laur. n. 26. 2.

38 Contrarium verò ſuſtinet cum D. Couar. Accueſ. in d. l. 10. Recopi- lat. n. 32. Par. Sanch. d. dub. 17. nu. 16. Gutier. d. cap. 29. nu. 21. Morla d. tit. 2. q. 1. n. 30. Paci. n. d. lib. 1. cap. 67. n. 9. Cacheran. deſc. 1. num. 43. Maticnc. in dialog. reſtor. par. 3. cap. 42. num. 2. & alij Quod certius videtur.

Ibi: *Princeps tamen qui poteſtatem habet.*

39 Princeps ſuperiorem non recog- noſcens poteſt contra allegata, & pro- bata, ſecundum quod ipſe priuatum cer- to ſciuerit, iudicare Pacian. n. 7. 8. Bart. Bald. & Cyn. in l. vnic. C. vt quz deſ. ad vocat. Pat. Sanch. n. 11. Gutier. nu. 16. Maticnc. nu. 3. Corduba lib. 1. quz ſt. q. 37. in ſin. Morla num. 29. Oroſci n. 13. Mascard. n. 6. Menoch. d. lib. 1. q. 8. num. 2. vbi alij, Auend. n. 11. Ca- cheran. n. 41. Corraſi. lib. 4. miscella- near. cap. 20. nu. 2. Rendina in promp- tuar. receptar. ſententiar. tit. 91. nu. 2. Qui idem de iur. Principis tenente ſentit Lugo de iur. & iur. d. diſp. 37. ſect. 5. Oportet tamen, vt pateat de priuata Principis ſcientia, ne ſcandalu committatur, ſi contra allegata, & probata damnandus abſoluatur, aut abſoluen- dus cõdemnetur, Aug. Barboſ. in col-

lect. ad c. ſuper quaſtion. 5. quia veto, n. 17. de offic. de legat. Pat. Sach. d. n. n. Caiet. 1. 2. q. 67. ar. 2. Sor. de iur. lib. 5. q. 4. ar. 2. Atq. ita intelligendus, Lug. d. ſect. 5. dũ docet Principi nõ licere ex ſua priuata ſcientia delinquentem oc- cidere, niſi ad vitandum imminens rei publicz documentum: optimum at- tem conſilium, ac pietate plenum eſt, vt Princeps nõ vtatur ſua priuata cog- nitione delicti, ad puniendum eum, qui ex actus innocens probatur, niſi im- manitas facinoris id ſuadeat, vt cum D. Couar. in præſenti admonet, Sanch. vbi proximè, Gutier. n. 17. Cordu- ba vbi ſupr. Ex hac poteſtate ſecundũ propriam conſcientiam iudicandi, ori- tur, vt in cauſa civilis poſſit Princeps, actori non probanti, fide digno fidem adhibere contra reum vilẽ, & in famẽ, vt hunc illi condemnet aduerſus iuris regulam, quã, actore non probante, reus debet abſolui. Ita Menoch. diſt. lib. 2. caſ. 98. n. 10. Masc. tom. 1. concl. 36. n. 20. Pacian. d. lib. 1. cap. 69. nu. 7.

Ratio ſupra poſita principalis aſſer- tionis eſt, quoniã Princeps, cum iudi- cat, legibus non aſtringitur ad obser- uandam iuris ordinem, cui ex iuſta cau- ſa valet derogare, atque ita non adhi- bere fidem actorum probationibus, quas falſas eſſe ipſe euidenter cognoſ- cit, Morla nu. 27. Imõ Princeps debet iuxta veritatem, de qua ſibi conſtat, iu- dicare Men. d. q. 8. n. 21. Dec. cõſ. 463. in ſin. Ruin. conf. 61. n. 26. lib. 5. Brun. conf. 81. n. 1. Pariſ. conf. 118. n. 13. lib. 1. Nam cum aſſertionẽ Principis publica fides ſit adhibenda etiam in tertij præ- iudicium, Tuſch. lit. P. concl. 681. nu. 1. D. Lar. alleg. 60. n. 2. 8. Ant. Gabr. lib. 1. commun. tit. de probat. concl. 2. nu. 12. Mascard. concl. 139. n. 10. Fatin. de reſub.

reſub. q. 63. cap. 3. n. 82. l. 5. tit. 1. par. 6. Lomium 19. §. 1. C. de teſtament. Cle- ment. 1. de prob. vbi plurimos allegat. Barb. in collectan. n. 6. debet veritate ſibi prætere manifeſtare, & ſecundũ illã, cauſam definire, propria enim autho- ritate ſua ſententia iuſtificat, quod inferioribus iudicibus datum non eſt, quare iuxta allegata, & probata iudica- re coguntur, Menoch. q. 76. n. 2.

22 Idem, quod in Principe, admittit in Præſato regulari quoad cauſas ſub- ditorum, Pellizzari ſupr. tom. 2. tract. 7. cap. 1. n. 14. Licet Epilcopi debeant ex actis iudicare, Bald. in cap. 1. §. Sa- cramentum in conſuetud. reſt. feud. Oroſci in d. §. veritas, nu. 16. Iaſo in l. 2. in fine, ff. de in lit. iur. Gutier. d. cap. 29. num. 20. Pacian. in addit. d. cap. 67. n. 9. lit. A.

24 Arbitrator etiam poteſt negotiũ ſibi commiſſum iuxta veritatem ſibi notam definire, Tuſch. ſupr. lit. l. con- cluſ. 398. n. 2. in fine, Bald. conf. 140. in ſin. lib. 1. Sunt aliqui caſus, in quibus permittitur iudicibus Principe inferio- ribus ex ſua priuata ſcientia iuxta veri- tatem iudicare, quos congerunt Mor- la à nu. 28. Tuſch. vbi proximè, num. 19. cum ſeqq. Mascard. d. concl. 450. à num. 4.

Num. 8.

26 Conſequenter dicendum eſt, pri- uatam iudicantis ſcientiam nihil inte- reſſe, vt accuſatore, aut actore nõ pro- bante, reus deſinitue, vel ab obſeruatio- ne iudicij abſoluatur, ſed ita abſoluen- dus erit, vt acta depoſeant, Morla nu. 26.

Verſ. Ex quibus tandem.

27 Accuſatore non probante in crimi-

nalibus, quid iudici faciendum, cum de rei innocentia non docerit, maxime diſputatur. Sunt qui exiſtimate, cau- ſam indeſitam relinquere oportere accu- ſato ſub fideiuſſoribus dimiſſo, aut ſine iſtis, ſi ipſos nequit habere, per textum in l. ſi qui aduitem 34. C. ad leg. lul. de adulter. ita Salicet. in l. 3. q. ſin. C. ad leg. lul. Maieſtat. Pariſ. de Purco de ſyndicat. verbo Viſo de repet. tortur. col. ſin. Hyppolit. de Mat. in l. repetit. nu. 36. ff. de quaſtion. & in prax. crim. §. quoniam, nu. 49. Paul. Gilap. de re- laxat. in carcerator. in robe. de abſolut. innocent. Alberic. in l. Diuus Marcus notab. ff. de offic. Præſid. Alij tenent reum deſinitue abſoluedũ, aut quod ipſi aliqua pena pro qualitate præſup- tionum, & iudiciorum imponatur, Ant. Gom. var. lib. 3. cap. 13. num. 28. Verſ. Sed his non obſtantibus, vbi late probat Scaccia de iudic. lib. 1. cap. 95. n. 1. Simancas de Catholic. inſtitut. cap. 63. num. 36. Paz in prax. tom. 1. par. 5. cap. 3. §. 12. nu. 22. Alij ſentiunt cum D. Couar. hic accuſatum ab ob- ſeruatione iudicij abſolui debere, Me- noch. de præſumpt. lib. 1. præſ. 93. à nu. 2. lul. Clar. in prax. crim. q. 62. num. 2. verſ. Forma autem, Pacian. d. cap. 67. n. 42. Ratio in prax. crim. tit. de Inquiſit. q. 4. n. 27. verſ. Quid dicendum, vbi de prax. teſtatur, & quid ſi per torturã purgentur iudicia, num. 26.

Ibi: *In civilibus ſane controuerſis.*

28 Quid in civilibus cauſis obſeruan- dum ſit, actore non probante, non mi- nus controuertitur, ſed quod frequen- tius receptum eſt, quibusdã propoſi- tis caſibus apparebit. Primus eſt, cum lite iam conteſtata iudex terminum pot-

probatorum assignat, intra quem si actor de iure suo non docuerit, reus definitiue venit absoluedus, lafo in l. f. n. 50. vers. Sed ego intelligo, ff. de ferijs, Mascard. tom. 1. concl. 36. nu. 58. vers. Decimo ampliatur, Pacian. d. capit. 67. nu. 33. 34. Secundus, cum terminus ad probandam nullus est datus a iure, vel ab homine (aliquando enim statuto tempus ad probandam, finiendaque litem praescribitur, Bald. in cap. fin. nu. 11. vers. Et hoc verum de iure iur. Pacian. n. 35) & erit reus ab obseruatione iudicii absoluedus, Bart. in l. ad monendi, n. 13. vers. Quero primo, ff. de iure iur. Pacian. cum multis, num. 43.

Tertius, quando arbitet, aut iudex ex partium consensu delegatus tenetur intra certum diem causam terminare: nam si actor non probauerit, reus definitiue debet absolui, terminus enim ille censetur etiam ad probationes assignatus, actorque se astringit ad docendum intra illam de iure, quod habet, quare opus non est, vt terminus specialiter assignetur, Felin. in cap. venerabilis, col. p. vers. Datur & alia cautela, de iudic. Castren. in l. properandum, §. & si quidem, nu. 9. vers. Adde quod dicit, col. 2. C. de iudic. Pacian. nu. 50. cum seqq. Quartus, cum litem contestata non fuit, & reus solum a iudicii obseruatione absoluitur, quoniam ad definitiuam litem non contestata, procedi non potest, nisi in casibus permisis, quorum meminit glos. verb. regulariter in cap. quoniam frequenter, §. vt litem non contestata Abbas in cap. fin. §. sapere, n. 6. vers. Item oportet, quod litem col. 2. de iure iur. Pacian. nu. 59. quoniam etiam istam egregie, fufoque pertractat.

Ibi: Nec quidquam refert, si iudex volens in consensu.

Hec l. 1. tit. de las contestaciones, lib. 3. ordinam. que est l. 1. tit. 4. libr. 4. Recopilat. & l. in Supremis Tribunalibus non praescribetur, ab inferioribus iudicibus est obseruanda, Matien. super. cap. 44. num. 6. Auend. in resp. 1. n. 22. Paz tom. 1. par. 1. tempor. 6. nu. 44. 45. Gutier. practicar. lib. 1. q. 46. nu. 2. Did. Per. in d. l. 1. ordinam, Mocerros. in sua practica, tract. 5. fol. 82. ad fin. Salazar de visu, & consuet. vers. Propterea, fol. 13. Bolañ. in curia, part. 1. §. 14. num. 10. Et si contrarium affirmet Olan. in concord. iur. lit. C. num. 101. Apud quos de praxi praefatae constitutionis.

Nym. 9.

Est opinio communis, que docet, 36
sententiam, quae ex actis nequit iustificari, nullam esse, Maresec. variar. lib. 2. cap. 107. n. 1. Vant. de nullitat. ex defectu proces. no. 14. Grat. disceptat. lib. 3. cap. 531. n. 61. 62. Farin. in ciuilib. antiq. decil. 665. num. 2. & in nouis. decil. 77. Ricci. in prax. for. Ecclesiast. tit. de iur. Patronat. decil. 215. Cyriac. tom. 2. controuers. 380. n. 13. Hermosill. in l. 32. glos. 1. n. 291. tit. 5. par. 5. Peregr. conf. 29. n. 9. vol. 4. Rota. disceptat. lib. 2. n. 8. 1. par. diuersor. & decil. 704. nu. 2. Quod adeo verum est, vt partium consensu non possit sustineri, Hermosill. ibidem, nec in tem iudicatam transitu faciat, Pute. decil. 369. lib. 1. Seraphin. decil. 261. Belamer. decil. 340. Hermosill. vbi supr. Sed sententia lata ex confessione iudici etiam verbalis facta, de qua in processu, non apparet, ex actis iustificari non potest. Igitur est nulla.

Nec

Nec intererit, quod iudex exprimat in sententia, eam confessionem sibi fuisse factam, quoniam cum dicto credendum non est, cap. cum a nobis 28. de testib. vbi Felin. nu. 3. vers. Secunda conclusio, lafo in l. 2. §. si absens, n. 10. vers. Ego teneo contrarium, col. fin. ff. si ex noxal. caus. agat. Pacian. d. libr. 1. cap. 48. n. 20. & diximus supr. nu. 14. Emman. quz sit. regul. tom. 2. q. 13. art. 2. a princ. & vers. Corroboratur.

31 Quibus non refragatur Buer. in cap. quoniam contra, col. pen. de probat. quem sequuntur, Felin. ibi, nu. 28. vers. Quintus casus est, col. 14. & alij communiter, dum docet, valere sententiam, qua iudex pronunciet: Absoluo Caium, quia mutuum probatum non est. Quamuis ex actis constet, actore plene mutuum probauisse. Hoc enim ideo verum est, quia ab animo, & arbitrio pendet iudicis, quanta fides sit testibus adhibenda, l. 3. §. 1. ff. de testib. qui tamen si quoad verba intentionem actoris concludenter probauerint, ipsi nihilominus iudex potuit recte extirpatione, aspectu, alijs ve circumstantijs eorum de positionibus non credere, Bart. in l. Luci. in fin. ff. de ijs, q. notant. infam. Bald. in l. cum magistratus, C. quando. pronoc. non est neces. Grammat. plures Laudans id decil. 34. n. 46. 47. Menoch. de arbitrar. libr. 2. cap. 90. nu. 5. Quz incredulitas, cum lateat, ac resideat in animo iudicantis, ex actis percipi impossibile est, imo necessario in his ipsi fides adhibetur, Menoch. supr. lib. 1. q. 76. n. 12. lafo in §. sed istz el. 2. n. 54. inst. de actjon. Quod aliter se habet in confessione iudici facta, quz cum actus partis externus sit, debet ad acta redigi, vt sic sententiam constet esse iustam.

32 Ex quibus redditur difficilis D. Co-
uar. assertio, quz tamen vera erit, si iudici concessum sit, vt sine scriptis in causa procedat, nam tunc sententia, in eua mentio fiat de confessione facta iudici vt tali, sustinebitur, quoniam eius dicto credendum est, Bart. in auth. nisi breuiore, in fin. C. de sentent. ex perit. recitand. Pacian. d. libr. 1. cap. 48. n. 78. lafo in l. ad monendi in 2. lectur. n. 168. vers. Facit ad praedictorum confirmacionem, ff. de iure iur. Ant. Gabr. commun. lib. 1. concl. 1. de testib. n. 36. vers. Decimo sexto limita, Crot. de testib. par. 6. n. 218. vers. Octauo, & vltimo fallit. Sed si is, de cuius confessione iudex testatus est, eam negauerit appellans, sententia reuocabitur, nisi testibus probatur confessio, licet enim permissum sit in causa sine scriptis procedere, non ideo iudex non tenebitur testes adhibere in eis, quz substantialia iudicij sunt, vt confessio, alioqui de iustitia sententiae constare non poterit, & ita intelligendi sunt praefati DD. assertores, huius iudicis assertioni standum esse, & D. Couar. qui Doctrina mistam generaliter tradit, Pacian. supra.

Ibi: Vnde ipse infero intellectum.

34 Exhibitio instrumenti quomodo
cunque facta iudici minime probat, sed necesse est, vt realiter producat in actis, Abb. in cap. imputari, 2. notab. de fide instrument. Bart. in extrauaganti ad reprimendam, verbo de Plano, n. 3. Parej. cum plurimis, de instrumet. edic. tom. 2. tit. 7. resolut. 6. nu. 6. Marzanta in prax. par. 6. actu 8. n. 35. Vantius de nullit. ex defectu citation. nu. 55. Gratian. supr. cap. 121. n. 33. & cap. 725. nu. 29. Posti. de manutens. obseruat,

uar. 69. h. 22. & obseruat. 97. 2. nu. 1. nam, vt instrumentum probet necesse est, vt vel ipsum, vel tenor eius de verbo ad verbum in processu relinquatur, quz realis productio non cupatur Pareja num. 2. Oliuer. Beltran in Addit. ad Alexand. Ludouic. decif. 59. n. 11.

35 Alioqui verbalis est productio, que ad probationem nihil prodest Pareja id. 5. 6. Vnde sententia lata ex instrumento iudici vt tali, noto de quo in actio non apparet, vt diximus, erit omnino nulla Parej. num. 3. Batt. supr. d. num. 3. ibi: *Quia per hac solum quod exhiberetur coram iudice non fitur probatio.* Ex his diffi- cile defendi potest, D. Couarr. con- traria resolutio.

Verf. Septimo sunt, qui in hac diffilli.

37 Iudex lege charitatis sola obliga- tur ad liberandum conuictum de crimi- ne, que ipse infontem priuatum scit Sam- ch. d. dub. 16. nu. 13. vbi alij, & si con- trarium alijs placeat, videatur Diana d. resolut. 22. Vnde tenebitur ea ad hi- bere media, quz sibi valde nociua non sint, non tamen cedere Ma- gistratus, neque honorum iactu- ram pati, quia lex charitatis cum tan- to detrimento non obligat, Sanch. numer. 14. Lugo d. disp. 37. num. 41.

38 49. Neq. cum quis patitur ex malitia alterius, compellitur aliquis cum mag- no incommodo illi subuenire, Sanch. ibidem, Gutier. d. q. 29. n. 12. verf. Hoc tamen remedium, Cordub. d. libr. 12. questio. q. 37. verf. Secundo corolla- rie sequitur, sul. Clarin prax. crim. 5. fin. q. 66. Soc. d. lib. 5. q. 4. art. 2. Illud vero medium remittendi causam ad superiorem indecisam, & apud ipsum de innocentia dampnandi deponere,

tunc necessario debet adhiberi, quon- do verosimilis subsit spes, vt per hoc innocens absoluitur, non aliis, Sanch. num. 13. apud quem Cordub. verf. Ex hac opinione, sequitur, Syluest. Alens Tabiena, Caiet. Vigner. & alij, quos refert. Panormitan. in cap. pastoralis, de offic. & potest. iudic. de legat. An- gles in florib. Theolog. q. de resitut. in iust. in iudicio commissis in conclus. quz incipit. Iudex damnans, pag. 243.

40 Similiter, si iudex crediderit, inno- centi profuturum, debebit pronuncia- re, sibi de causa non liquere, non men- tiendo, nam pro vita proximi mentiri non licet, cap. nequis, cum sequent. 2. 2. q. 2. Sed vtendo abstractione, vt do- cet glos. in d. capit. nequis. Et quidem verum est, de causa, vt oportet, iudici non liquere, cum ex falsitate probatio- num innocens reus conuincatur.

Num. 10.

41 Exequutor non potest exequi sententiam notorie iniustam, aut errore intolerabilem continentem, Sanch. d. cap. 1. dub. 12. num. 1. Cordub. supra verf. Tertio corollarie. D. Thom. 2. 2. q. 64. art. 6. ad 3. Gutier. num. 15. Me- noch. de arbitrar. lib. 1. q. 38. num. 21. Azeued. in l. 15. num. 6. tit. 1. lib. 4. Recopilat. Gratian. Falcon. reg. 422. num. 8. Nauarr. in cap. cum contingat remedi. 1. num. 7. de rescript. Salzed. ad Bernard. Diaz in prax. cap. 154. nu. 12. verf. Verum. Alioqui quamuis senten- tia iniqua sit, ipsique executori constet, eam exequi tenetur, Nauarr. vbi proximè, Afflic. decif. 220. Ceuall. tom. 3. de cognit. per viam viol. glos. 6. num. 137. Gutier. supr. Maranta de ordin. iudicior. par. 4. disp. 1. à num. 4.

Gigas

Gigas de crimin. l. 2. §. Maiest. tit. qua- liter in crimin. l. 2. §. Maiest. proced. q. 16. nu. 13. Bellugan in specul. Princip. ru- br. 11. §. tract. iudic. n. 4. Iacob. de Graf- tis in aurea decif. part. 1. lib. 2. cap. 10. nu. 23. Panormit. in d. cap. Pastoralis, §. quia vero, n. 2. de offic. iudic. deleg. Sed si commode potest, se abstinere debet, Gutier. ibidem Sanch. num. 4. 5. qui alios refert asserens, idem esse, cum sententia est iuxta acta iniqua non notorie, ac si iusta foret secundum alle- gata, & probata, contra eum tamen la- ta, qui innocens est, quod ipsi exequu- tori patet, nam vtroque casu tute exe- quitur, si commode se exculare non valeat.

Ibi: Sed et si iudex ordinarius,

42 Iudex etiam ab eo, qui tulit sen- tentiam, vt eam executioni mandet, re- quisitus, tanquam exequutor, non obli- gatur in iustitia non notoria, parere debet, cum scilicet requisitus de causa illa prop- ter incapacitatem cognoscere non potest veluti si Ecclesiasticus auxiliu brachij secularis imploret in causis mere Ec- clesiasticis, nam laicus iudex ad illud impetendum compellitur, nec opus est, vt sibi de iustitia sententiz constet Gal. obseruat. lib. 1. obseruat. 115. num. 4. Francisc. Molin. de brachio sa- cular. cap. 11. num. 25. Paz tom. 2. in pr. lud. 2. num. 7. verf. Quando iudex Ecclesiasticus, Cancor. variar. part. 2. cap. 15. num. 12. Carleual omnino vi- detur pluribus laudatis, de iudic. tom. 1. disp. 2. num. 772. Imo & si sciat ini- iuste iudicatum, ob temperare constringitur, vt prater laudatos nuper Parla- dor. rer. quotidianar. lib. 2. cap. fin. par- te 2. §. 2. num. 7. Guid. Pap. decif. 574.

Nauarr. in d. cap. cum contingat de re criptis, Petr. Barbof. in l. Prator 75. m. m. 16. ff. de iudic. nisi se possit ex- culari, d. 5. quia vero, Sanch. & Gur. v. proxime.

44 Quod si Ecclesiasticus in causis mixti fori contra laicos illud auxilium postulauerit, cum iudex de illis cog- noscere possit, nisi de iustitia senten- tiz sibi constet, ex equi, non tenebitur, atque ita ab iniqui decreti executione se abstinere, Azbed. supr. à num. 9. Cancor. par. 3. capit. 19. num. 3. cana seqq. Bouadill. in politic. lib. 2. cap. 17. num. 173. Carleual cum alijs, n. 7752. Idè iuris est cum decreti sui, vel senten- tiz executionem iudex laicus alteri de- m. laico iudici literis hortatorijs com- mittit, hic enim examinare debet, an iusta sit sententia ex relatione actoru ad se missa: quò, si iniqua cognouerit, non exequetur, Carleual n. 777. Farina- cian in prax. q. 7. nu. 34. 35. Auendan. de exequend. mandat. par. 2. cap. 7. num. 6. Gamma decif. 363. à num. 3. The- saur. decif. 90. num. 7. Et ita in Hispa- nia practici, testatur, Carleual. num. 778. qui latissime hac de re loquitur. At cum iudex requisitus solum ex pri- uata sciencia aliunde qua ex actis com- pertu habet, innocentem fuisse danatu, aut alias secundum veritatem esse ini- qua sententia, ea exequi poterit, Mor- la in emp. iur. d. tit. 2. quz l. 1. num. 37. nisi commode se exculare valeat, vt ex Sanch. & Gutier. non per diceba- mus. Possit tamen dici, non teneri ad se excusandum, nisi per hoc innocens veniat liberandus, nam eadem est ra- tio de iudicante, ac de exequen- te, Lugo tom. 2. d. disp.

37. num. 48.

AD

AD CAPV
Secundum.

SVMMARIVM.

- 1 Adlocatis lites, rite in iudicio conuersionibus contra euillatores, ruel a totie contra inuicem lites rutes.
- 2 Pro iudicio rita propria, ruel praximi non est licitum, mentiri.
- 3 Mentiri in iudicio, quod peccatum fit.
- 4 Reus non legitime a iudice interrogetur, si non tenetur rveritate.
- 5 Idem est, si sibi non liqueat, non in rvidet interrogari.
- 6 Reus legitime interrogatus in foro conscientia non obligatur ad fatendum crimine, a se commissum.
- 7 Mentiri, cum intrinsece malum fit, nunquam licitum esse potest.
- 8 Mori prius oportet, quam malo consentire.
- 9 Iudex quando secundum iuris ordi nem interrogare censeatur.
- 10 Reus est certiorandus de iudicij, ruel probationibus, que sunt aduersus ipse, antequam de crimine interrogetur.
- 11 Religiosus similiter potest a Prelato interrogatus de delicto celare rveritatem.
- 12 Excipiens fateri non videtur.
- 13 An liceat in iudicio contrarijs excipitibus ruti.
- 14 Nullam penam patitur, qui in iudicio mentitur, nisi sit specialiter a iure statuta.
- 15 Fabricans falsa instrumenta, ruel eis scienter rutiens, quomodo puniatur.
- 16 Falsum comisitit, qui in iudicio ruti sacet rveritatem, ac si mendacium dicitur.
- 17 In rvidet interrogatus, an accepit mutuo centum: que iam secreto soluit, potest, media abstractione, negare possessionem.
- 18 Occidens hominem in sui defensione licite negat in iudicio homicidium cum abstractione.
- 19 Promittens ducere Berram in ruti ruti, si superueniat in sua causa non implendi, quam probare non valet, tuta conscientia negat promissionem.
- 20 Quoties iustit expediat, celare rveritatem ad tuendum honorem, ruti, ruel bene, potest quis in iudicio, ruel extra per abstractionem interrogatum illudere etiam in iuramento.
- 21 Debitor quinquaginta interrogatus in iudicio, an centum debeat, nequit simpliciter negare possessionem.
- 22 Contrarium rverius.
- 23 An sensatur ad lites expensas, et confituitur in mora respectu eius, quod debet.
- 24 Fur semper est in mora.
- 25 In ficians in iudicio totum, cum partem debeat, precat contra iustitiam, nisi restituendi animum habeat, quod debet.
- 26 Non est periurus, qui negat absolute possessionem, cum plus, quam debet, a se petitur.
- 27 Fallit, si respondeat, se nihil debere.
- 28 Vel si rogetur, an debeat centum, aut minorem quantitatem, nam si absolute neget, periurus erit.
- 29 De intellectu cap. 1. de arbit. in 6. et l. diem proferre, S. si plures, ff. eod. que agunt.
- 30 Arbitria ad instar iudiciorum inuenta.

- 31 Intra, ruti lites extinguantur, maxime student.
- 32 Lites finiri, publice interest.
- 33 Intellegitur, si sit a stipulatus 120. ff. de ruti rbor. obligat.
- 34 Non est ruti a condicio, nisi que in futurum confert dispositionem.
- 35 Dicit. S. si plures locum non habet in estimatoribus constitutis ad taxandum rei rutiorem.
- 36 Idem in testibus dicendum est.
- 37 Quod in arbitratoribus etiam ruti rum est.
- 38 Arbitratores ruti negotiorum gestores habentur.
- 39 Intra quam quantitatem ruti a sententia iudicis superiorum, licet ruti ruti conformia non sunt.
- 40 Linter pares, ff. de re iudicat. explicatur.
- 41 Dicitur d. S. si plures obtinet, et si qui in maiori summa condemnant, expriment, se non consentire ei, qui in minori damnauit.
- 42 Expressio eius, quod tacite inest, nihil operatur.
- 43 Qui promisit iurando redire ad carcerem, ruti biniam mortem timet, stare promissis, aut relaxationem iuramenti impetrare debet.
- 44 Homo licite ob instam causam ruti tam propriam periculo exponit.
- 45 Ineans, se facturum rem illicitam, grauius peccat.
- 46 Similiter, et qui sine intentione implendi cum iuramento promittit.
- 47 Limitatur conclusio tradita supra num. 43.
- 48 Qui doceant contra prefatam conclusionem, non tenentur, qui iurauit, ruti ruti.
- 49 Promittens absque iuramento in prefato casu ad carcerem redire, non obligatur.
- 50 Licitum est, ad uitandum tormentorum cruciatum falso sibi crimen imputere capitale, secluso mendacio, ruti ruti ruti.
- 51 Limitatur in religioso graui, excuius falsa confessione deditus in totum ordinem redundaret.
- 52 Conuictus de heresi, quam minima commissis, potest crimen suscipi absque periurio, aut mendacio, ruti mortem auertere.
- 53 Famam propriam an quis ruti ceat prodigere.
- 54 Mors omnium terribilium ruti ruti.
- 55 Vita regulariter fama estimabilior.
- 56 Differentia inter actiones tendentes ad mortem directam, ruti indirectam.
- 57 Iudex non potest, ruti condemnare, ruti ipse se occidat.
- 58 Excepta reuelatione diuina, nemo potest alium in mortem propriam directam tendentem exercere.
- 59 Sampson diuina reuelatione se interemit.
- 60 Ignorantia inuincibilis potest a peccato excusare se ipsum occidentem.
- 61 Heresi Circuitorum circa occisionem fuisse.
- 62 Intellegitur, cap. non est voftrum 23. quest. 5.
- 63 Culibet, cui specialiter prohibitum non est, licet cibos ministrare iuste damnato, ruti fame pereat, sed non tenetur.
- 64 Vtrum iuste damnatus, ruti fame pereat, potest respicere cibos sibi oblatos contra iudicis voluntatem.
- 65 Vitam propriam an liceat abbreviare: remissime.
- 66 Damnatus etiam iniuste non peccat eundo ad locum supplicij, scalam ascendendo, et similis faciendo.
- 67 Iuste damnatus ad mortem potest data opportunitate suecedi in ruti ruti.

- persistere, ut moriatur.
- 68 Secus in damnato iniuste visus ab aliquem suum iniustum euadere non potest.
- 69 An liceat militi, bellis se exponere periculo, in quo se periturum, certo cognoscitur remissum.
- 70 Iuste captus, vel ad mortem damnatus promittens cum iuramento, aut sine illo ad carcerem redire, tenetur seruire promissa.
- 71 Carceratus iniuste, vel iniuste fugere licite potest.
- 72 Fallit in religioso per suum prelatum iniuste captus, qui fugere nequit, nisi carcer acerbus nimis sit, aut sineat penam corporalem.
- 73 Serui etiam iniusto bello capti licite fugiunt, ut ad suos reuertantur.
- 74 Fugiens a carcere non peccat, licet ex eo custos detrimentum patiatur, quod nec tenetur resarcire, limitatur ibidem.
- 75 Fugiens a carcere, cuius ostium inuenit apertum, non habetur pro confesso.
- 76 Fractor carceris quomodo puniatur.
- 77 Fugiens a carcere non punitur, si illico reuertatur, modo non effregerit. Idem est cum notorie detinetur iniuste.
- 78 In foro conscientia regulariter cum fugere licet, licitum est, & carcerem frangere.
- 79 Damnatus ad mortem vel aliam penam potest frangens carcerem fugere.
- 80 Innocens iniuste damnatus secundum allegata, & probata occidere non potest iustitiam ministris, ut a morte liberetur, licet alij modis possit se defendere, & quid si etiam ex actis iniuste damnatur.
- 81 Ob bonum commune vitam amittere quis tenetur.
- 82 Notorie detentus iniuste in vinculis publicis nec puniatur, nec pro confessio habetur, si effraetis carceribus sugiat.
- 83 Quando liceat, notorie detentum iniuste in carcere eripere etiam cum carceris fractioe.
- 84 Innocens iniuste in carcere detentus propter indicia, quomodo puniatur, si fugerit.
- 85 Iuste damnatus fugiens tuto potest secum portare custodem impediendum fugam, & solum venialiter peccat, si ministros iustitiae se excutiat, & in terram prosternat, ut euadat.
- 86 Frangens carcerem, & compedes ad fugam tenetur damnum patiens resarcire, & vinculorum resarcire.
- 87 Leges punientes carcerum effraetores solum obligant in foro exteriori.
- 88 Leges penales in conscientia non obligant.
- 89 Licet quis det operam rei licite, tenetur ad damnum, quod directio facit.
- 90 Cooperari ad fugam carcerato, quibus liceat.
- 91 Nulli permittitur, frangere carcerem, ut aliter euadat.
- 92 Limitatur in quibusdam personis.
- 93 Pater, & filius una, eademque persona existimantur.
- 94 Pater in filio magis, quam in se ipso patitur.
- 95 Quoties pater, & filius sunt pro eodem criminis torquendi, incipiendum est a filio.
- 96 Regium patris pietatis exemplum refertur.

Con

- 97 Coniugum maxima dilectio.
- 98 Damnatus, ut inuinculis sit, fugere non potest etiam sine fractioe.
- 99 An liceat damnato, ut in carcere perpetuo sit, vel ad vitrem, fugere remissum.
- 100 Verum possit imponi pena carceris perpetui remissum.
- 101 Pena carceris ad tempus frequenter iure Regio irrogatur.
- 102 In foro interiori licet rem inferre possit pro re propria, quam dominus aliter recuperare non potest.
- 103 Interpretatur, l. si quis in causam cum similibus, C. unde vi.
- 104 Potest quis tua conscientia rem propriam, aut in specie debitam clanculum capere, & si agere iudicialiter, & obtinere possit.
- 105 Qui nullo alio modo rem propriam affirmatione non vili auocare potest ab iniusto possessore, ei inservium infert etiam cum morte ipsius.
- 106 Debitori per creditorem, ut soluat, vis inferri nequit, nisi aliquid iniustus in specie detineat iniustus.
- 107 Index potest, ac debet, uti prudenter simulatione.
- 108 An ex confessione rei facta spe promissae impunitatis sequi possit condemnatio remissum.
- 109 Recedens ab Ecclesia, in qua erat propter delictum, seductus suscipionibus iudicis promittentis impunitatem non gaudeat immunitate remissum.

An dolo, & cavillationibus in iudicio vit liceat?

Num. 1.

Quod liceat aduocato, citra mendacium, in iudicio iudicium quadam, bonoque dolo vit ad cavillationes aduersarij ellugere, victoriamque in lite iusta reportandam, cum D. Covar. in presenti affirmant, Sanch. d. lib. 6. cap. 7. dub. 3. Syluest. in summ. verbo aduocatus, q. 12. Gutier. practice. lib. 1. q. 60. n. 4. Palad. rer. quotidian. lib. 1. cap. 2. n. 16. 17. Rebuff. in l. i. notabil. 9. C. de sent. quae pro eo quod interest, Gratian. falcon. regul. 3. 12. n. 5. Tiraque. de vtroq. tract. in pract. n. 70. Bouadill. tom. 2. lib. 3. cap. 14. nu. 64. in fin. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 2. n. 4. Armill. verbo, aduocatus, n. 19. Tabiena n. 13.

Ibi: Cum hoc etiam ad mortem emittendam nequaquam licitum sit.

Mentiri pro vita hominis tuenda, nullo modo licet, Pacian. d. c. 21. n. 3. Gutier. de delict. q. 9. a. n. 15. Barb. in collect. ad d. cap. nequis, n. 1. 2. q. 2. Lug. in princ. moral. p. 1. c. 1. q. 4. n. 20. Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 2. n. 2. Diana par. 3. tract. 5. resol. 4. Alphons. de Cal. lib. 10. aduersus haereses, verbo mendacium, Sor. de ration. regend. memb. 3. q. 3. concl. 1. Burg. de Paz in procm. l. Tauri, num. 27. in princ. Corduba in quzst. Theologic. lib. 1. q. 29. Quod verum est etiam pro vita conseruanda ipsius mentientis.

Ibi: Peccat igitur aduocatus. Sed quale peccatum fiat mentiendo.

B 2

in

in iudicio dubium est, sunt, qui cum Caetano sentiunt, semper esse mortale, Fr. Emman. in summ. tom. 1. c. 2. n. 5. Lexia in tract. de taxa panis, concl. 3. n. 3. Sayr. in clau. Reg. lib. 12. cap. 2. n. 16. Azor in inst. c. moral. p. 1. lib. 5. cap. 23. 2. Contrariam vt probabilis docent cum D. Couar. supr. cap. 1. n. 2. Dian. par. 5. tract. 5. resolut. 27. Sanch. conf. f. q. ral. lib. 6. cap. 3. dub. 33. n. 4. Reginald. t. 2. lib. 2. c. 24. sect. 4. n. 4. Nauarr. in c. inter verba, corollar. 64. n. 73. 5. 736. n. 9. 3. Medina in summ. lib. 1. cap. 14. 5. 35. & alij apud Sanch. qui materiz paruitatem admittentes affirmant, solum peccare venialiter, qui in re leui apud iudicem mentitur, iuramento seculo. Idem est dicendum, cum mendacium interuenit in re graui ad superandum illu, qui notorie iniusta causam fouet, Imola in cap. 1. n. 3. de mut. petition. Alex. in l. qui totam, col. 1. ff. ad Trebellian. Menoch. conf. 230. n. 69. Aretin. in l. decem, col. fin. vers. Posset tamen dici, ff. de verbor. obligat. Pacian. d. cap. 21. n. 5. qui duo concurrere debere, ait, vt aduocatis cauillationibus uti, liceat, tum quod iuste patrocinetur cause, tum quod aduersarius prius ceperit cauillationi, quod verum erit, quando ius litigantium dubium fuerit, ac si pars contraria aperte litiget inique, eo ipso dolose agit, l. 2. §. circa, ff. de dol. except. quare aduersus eum arte, ac simulatione agi permittitur, modo mendacium, & per iuriam absint.

Num. 2.

Reus non legitime a iudice interrogatus fateri non tenetur veritatem, sed licite potest per abstractionem decipere non inridece interrogantem, y siue si, cum Titium occidens, interrogetur, an ipsum necauerit? tuta conf-

cientia potest responderet etiam cum iuramento, se non occidisse, intelligens intra se, hodie, vel tali genere armorum, quo vsus non fuit in occisione, ad quod referendo prefatam negationem, nequaquam mentitur, quia arte si non vtratur, perituum committet, aut saltem peccabit venialiter, si iuramentum non interuenierit; nam mentiri nullo modo licet etiam ob iniustam mortis poenam vitandam, ita Sanch. d. lib. 6. cap. 3. nu. 29. in fin. Pacian. d. lib. 1. cap. 7. n. 6. Tabiena in summ. verbo, accusatus, n. 11. Greg. Lop. in l. 4. glof. 3. col. 2. tit. 29. p. 7. Valenc. tom. 3. disp. 5. q. 13. punct. 2. Bernard. Diaz in prax. crim. c. 118. Sayr. lib. 11. c. 5. nu. 6. vers. Reus igitur, Gutier. canonice. quzst. lib. 1. c. 11. n. 41. Cordub. in quzst. q. 5. in princip. Nauarr. in d. c. inter verba, corollar. 64. n. 725. Pellizz. in manual. regul. tom. 2. tract. 9. cap. 4. num. 105. Paz in prax. tom. 1. par. 5. cap. 3. §. 4. a. n. 15. Bonac. tom. 2. disp. 10. q. 3. punct. 2. n. 1.

Idem iuris est, cum delinquens dubitat, an legitime interrogetur, Les. de iust. & iur. lib. 2. c. 31. dub. 3. n. 10. Sarmient. lib. 1. selectar. cap. 8. n. 19. Reginald. lib. 24. n. 46. Gutier. de delict. q. 10. a. n. 7. Pellizz. n. 106. Paz n. 15. Sanch. cum multis, dub. 31. n. 2. & est communior, ac vera sententia, licet alijs videatur, reus debere pro iudice presumens, quod legitime interrogat, detegere veritatem, Bonac. nu. 4. Paludan. in 4. dist. 19. q. 4.

Imo probabilissimum est, eum, qui de licito patrauit, de eo interrogatus, iuris ordine seruato, eodem modo celare posse veritatem. Ita Nauar. lib. 2. de restit. c. 4. n. 142. Pellizz. nu. 113. Salc. in addit. ad Bernard. Diaz in prax. cap. 116. Les. d. c. 31. nu. 3. Rodr. q. regular. tom.

Y. quzst. 19. art. 4. Sa in summ. de reo, n. 6. Reginald. sup. n. 37. Contrarium tamen receptius est, nempe legitime interrogatum, crimen a se commissum in iudicio non posse, Gutier. supra q. 9. in princip. Diana par. 2. tract. 5. resolut. 91. Paz n. 9. Bonacina d. punct. 2. n. 1. D. Couar. practicar. cap. 18. n. 7. Sayr. lib. 12. cap. 16. n. 1. Bolan. in Curia, par. 3. §. 13. nu. 3. Sanch. cum multis, dub. 29. n. 4. Ant. Gom. variar. lib. 3. cap. 12. n. 5. Mirand. tom. 2. q. 19. art. 13. concl. 1. Gregor. Lop. in l. 4. glof. 3. tit. 29. p. 7. fallit in coniecto qui fatetur tenetur secundum omnes, Diana par. 2. tr. 5. res. 27.

7. Circa premissa notare oportet. Primum, nulla ratione permittitur esse reo mentiri, quoniam mendacium est intrinsece malum, nunquamque licitum esse potest, cap. super eo 4. de vsur. D. Arg. in lib. de mendac. & contra mendac. & in Epist. 2. ad D. Hyeronim. D. Basil. reg. 76. ex breuior. Magist. sentent. in 3. dist. 38. D. Thom. 2. 2. q. 110. art. 3. Pat. Suar. de fid. disp. 3. sect. 5. n. 8. Gutier. d. q. 10. n. 4. Bonacin. sup. disp. 10. circa 8. de cal. pzo. q. vnic. de mendacio, punct. 2. n. 1. Parlad. differet. 87. n. 6. Paz n. 16. 17. Quare potius moti, quam malo consentire, oportet, cap. Sacris 5. de ijs, quz vi. Menoch. de presumpt. lib. 3. pres. 4. n. 32. Secundo, iudicem tunc interrogare reum iuxta iuris ordinem, cum iurisdictione in reum habet non impeditam, ac preterea precedit infamia, aut semiplena probatio, Sanch. d. dub. 29. n. 9. Paz n. 12. Gur. d. q. 9. n. 4. Pellizz. n. 105. Bolan. n. 4. Nauarr. in manual. cap. 25. n. 36. Tertium, regulariter reum esse certiorandum de iudicij, aut probatione, quz aduersus eum vrgent, vt teneatur res-

pondere, aperireque veritatem, alioqui cum dubius sit, secundum magis receptam opinionem, in iudicio sine crimine potest, Paz n. 13. Gutier. q. 11. n. 7. cum seq. Sanch. cum alijs, dub. 32. n. 2. Bolan. n. 4. Et est communis. Sed hoc limitatur in causa hzreticis, prodicionis in re publica, & in crimine lese Maiestatis, Peguera in prax. crimin. §. 1. nu. 13. Diana p. 4. tract. 8. resolut. 130. Sanch. dub. 31. n. 4. Nauarr. in d. cap. inter verba, corollar. 52. nu. 600. In quibus opus non est, reo, quz ipsum onerat, notificare, idemq; in praxi obseruari, scilicet cum non petitur a delinquente, in ceteris causis, testatur, Gutier. q. 9. n. 23. & canonicar. quest. c. 11. n. 45. cum seqq. Quartum, omnia supra dicta procedere etiam in reo regulari a prelatato interrogato, Pellizzar. sup. a. n. 105. Diana d. resolut. 91. Rodrig. supr. nu. 45.

Ibi: Eodem iure erit considerandum:

Excipiens fateri non videtur, Cyriac. controuers. tom. 1. controu. 35. n. 9. & controuers. 57. & c. 2. controuers. 345. nu. 7. Ceual. comment. tom. 1. q. 362. in princ. Pacian. d. lib. 1. cap. 22. per totum Cacheran. Pedemont. decis. 178. n. 9. Ant. Gom. variar. lib. 3. cap. 12. nu. 16. Alex. Trentacinq. variar. resolut. lib. 2. tit. de except. resolut. 2. n. 1. Aug. Barbosa in axiom. iur. axiom. 85. n. 9. Cacer. variar. p. 1. c. 18. ex n. 9. Petr. Gregor. sintagmat. iur. lib. 21. cap. 17. n. 3. Franc. Milanen. Siciliz. decis. 3. n. 46. lib. 2. Cardof. in prax. iudic. & aduocat. verbo exceptio, n. 26. Surd. decis. 24. nu. 5. Tufch. practice. concl. tom. 3. lit. E. concl. 427. Gratian. Marchiz. decis. 19. n. 19. Bellon. Genuenf. decis. 38. n. 8. decis. 91. n. 1.

Verf. Probationibus tandem.

- 13 Quoad forum animæ licite quis se
contrarijs exceptionibus tueri potest, rit,
modo mendacii ablit, quod meo tē
abstractione facillime contingit, sed
in foro externo indistincte contrarijs
defensionibus uti, nemo prohibetur,
Ant. Gabr. commun. concl. tit. de ac-
tion. & oblig. concl. 1. n. 9. Mendacii.
concl. 230. n. 63. Felin. in cap. Pastora-
lis, nu. 5. de except. gl'of. in cap. nullus
pluribus 20. de reg. iur. in 6. Nec ra-
tione mendacii repellitur, quoniam pro
sui defensione toleratur, ut quis men-
tiatur in iudicio, Bald. in auth. contra
qui propriam, num. 12. verf. Modo se
quitur, col. 2. C. de ad numer. pecun.
Pacian. cap. 19. n. 101. Nec deteriorē
suam conditionem facit. Bald. in l. 1.
n. 15. verf. Cinea secundum, col. 5. C.
de iur. Salyet. ibi, nu. 6. verf. Quæro
decimo, col. 2. Castren. n. 2. verf. No-
ta ex primo dicto, col. 2. Arcin. in §.
idem iuris, nu. 25. verf. Capio quartū
principale quaesitam, col. 15. inst. de
actionib. Pacian. n. 103. Nec poenam
meretur, nisi ubi lex specialiter in tē
vetem statuit. Pacian. d. n. 101. Garc.
Giron de priuileg. n. 1012. Menochi.
de arbitrat. lib. 2. cent. 3. cal. 276. n. 8.
Gozadin. concl. 46. n. 3. Vnde cum iu-
re eadem non reperiatur, ut non au-
diatur, qui contrarijs nititur exceptio-
nibus propter mendacii, dicendū vi-
detur, posse quis illis uti. Sic qui prius
negauit, se hominem interfecisse, po-
terit conuictus probare in sui defen-
sionem homicidium admisisse, qua-
uis utrumque verum esse, impossibile
sit, Paz d. par. 5. cap. 3. §. 6. nu. 80. Pa-
cian. n. 88. verf. Contrarium, Bart. in
l. aemo ex his. Communiter approba-

tus, ff. de reg. iur. Boeri. decis. 167. nu.
12. Bol. in prax. crimin. tit. de defen-
sion. Quod malum (vt alia quæ con-
gessit Menoch. d. cal. 276. tolera-
tur, ne defensionis facultas restringa-
tur, ex quo malicia præualeat calum-
niantium. Quando autem mendaciu
punatur, tradit late Pacian. d. cap. 19.

Num. 3.

14 Qui instrumentis falsis, quæ perse,
vel per alium confecti, videntur, poena
falsi ordinaria plectitur, qui verò eis
à se non confectis videntur, extraordina-
rio supplicio pro iudicis arbitrio puni-
tur, Menoch. de arbit. cal. 315. a. n.
2. Cyo. in l. 2. col. 1. verf. Quæritur cir-
ca, C. de fid. instrument. Anani. in ca-
pit. ad falsatorum, col. 1. in fin. de cri-
min. fals. Ioan. Faber. in §. itē lex Cor-
nelia de falsis, inst. de public. iudic. Fa-
rinac. in prax. crimin. tit. de falsitat. q.
151. n. 65. Añst. decis. vlt. n. 18. in fin.
Bald. in l. iubemus, §. sane, C. de Sa-
cro sanct. Eccles. Ceuall. tom. 3. q. 92.
nu. 6. 7. Instrumentum autem falsum
fabricare etiam ad propriam, iustam-
que defensionem, esse culpam lethala-
lem aduersus iustitiam legalem, & re-
publicam, docent Layman lib. 3. sect.
5. tract. 3. par. 1. cap. 4. n. 4. Tanner. 2.
2. disp. 4. sect. 6. dub. 12. n. 332. Dian.
par. 3. tract. 6. miscellan. resolut. 56.
Lug. de iust. & iur. tom. 2. disp. 40.
nu. 27. verf. Obijci potest. si vero per
fabricatum instrumentum nemini in-
iuria fieri possit, quia solum respicit
fauorem fabricantis, vel alterius, poe-
na arbitraria imponitur, Menochi.
cal. 306. nu. 39. Felin. in tract. quando-
conat. puniat. verf. Falsit secundo, l. 1.
Clar. receptar. lib. 5. §. fallam, num.

35.

35. & §. peritium, n. 11. Sord. decis.
282. nu. 18. Farinac. lupr. quæst. 150.
num. 291.

Ibi: ita enim falsum committit, qui inter-
rogatus veritatem.

- 16 Non minus fit falsi reus, qui inter-
rogatus suppressit veritatem, quam
qui mendacium dicit, Menoch. cal.
310. nu. 14. Tiraquell. de poen. tem-
perand. caus. 44. nu. 15. Zanchin. de
hæret. col. 11. nu. 2. Decian. tract. cri-
min. tom. 2. lib. 6. cap. 10. nu. 30. Mas-
card. de probat. concl. 743. nu. 12.
D. Couar. in cap. quamuis pactum,
par. 1. §. 7. num. 6. de pact. in 6.

Num. 4.

- 17 Introgatus iudicialiter, num ac-
ceperit mutuo centum à Caio? quæ-
iam secreto soluit, ita vt solutionem
probare non valeat, tuta conscientia
negat vtendo abstractione, Sanch. de
matrim. lib. 1. disp. 10. n. 27. Felin. in c.
ex tenore in princ. de testib. Barbata
concl. 12. col. 3. verf. præmitto etiam,
quod voluit vol. 2. Deci. in l. ea est na-
tura, nu. 3. ff. de reg. iur. Masfil. sing.
177. Boer. decis. 243. nu. 10. verf. Sed
contra hoc remedium, Ancharan. in
cap. 2. nu. 2. verf. Iuxta prædicta quæ-
ro, col. 22. de reg. iur. in 6. Azor part.
1. lib. 1. cap. 4. q. 5. reg. 2. Remigi. in
prax. confellianor. tract. 2. capit. 2. §.
3. verf. Et que pagò cien ducados,
Parlador. rer. quot. lib. 2. cap. fin. par.
1. §. 4. num. 13. in fine, Diana part. 3.
tract. 6. miscellan. resolut. 30. Bonaci-
na tom. 2. disp. 4. q. 1. de iurament.
punct. 12. nu. 5. verf. Nono sequitur,
Pat. Suar. de religion. tom. 2. lib. 3. de

iurament. cap. 9. nu. 6. Idem docent
de occidente ad sui defensionem, nā,
se occidit, potest iudicari, Lef. d. libr.
2. c. p. 42. dub. 9. num. 47. Diana ubi
proximè. Similiter qui promisit, du-
cebat Bertam in vxorem, si ob iustam
causam, quam probare non valet, sta-
re promissis, non teneatur, tute negat
promissionem, Sanch. sup. n. 28. Na-
uarr. in cap. aures. q. 1. num. vlt. 22. q.
5. Philareo. de offic. Sacerdot. tom. 1.
par. 2. lib. 3. cap. 14. in fine. Et generali-
ter omnes fere concedunt, quod quo-
tiescunque adest iusta causa celandi
veritatem, veluti ad tuendam vitam,
honorem, vel bona, licet etiam cum
iuramento iudici amphibologicè res-
pondere, referendo verba ad mentē
ipsius iuratis, quod mendacium non di-
citur, quam doctrinam varijs exem-
plis exornant, ac defendunt Diana ubi
proximè, Sanch. in Decalog. libr. 3.
cap. 6. à nu. 16. Remig. sup. Valenç.
2. 2. disp. 5. q. 13. punct. 2. verf. Omnes
nihilominus, & verf. Ad secundum
argumentum. Pat. Suar. d. cap. 9. nu.
5. Bonaciu. nu. 3. cum seqq. Nauarr. in
Manual. cap. 12. n. 18. Becan. de iust.
& iur. q. 8. de iurament. n. 4. Philares
supr. d. cap. 14. à princip. Lef. sup. nu.
46. 48. Sayr. lib. 5. cap. 4. n. 21. Quic-
quid sentiant Sylu. 2. 2. q. 89. art. 7. q.
3. concl. 5. Gutier. practicar. lib. 1. q.
60. qui D. Couar. impugnat. Did. Pe-
rez in l. 1. tit. 4. lib. 3. ordinam. col. 91.
Iulian. manifeste, ff. de iure iur. & in
l. Iulianus verum debitorem, nu. 14.
ff. de condict. indebit. & alij.

Num. 5.

Debitorem quinquaginta interro-
gatum in iudicio, an centum debeat?

NON

non posse licite, inficiari positionem, sed fallurum fore quantitatem, quam debet, affirmant Didac. Per. supr. c. 91. Pacian. d. lib. 1. cap. 18. n. 6. & n. 20. in fin. vbi latissime Salzed. in a. dicit. ad Bernard. Diaz, reg. 564. Ioan. Andr. in cap. 2. nu. 22. vers. In glossa, quia positio, col. 5. in fin. de testib. in 6. Ant. Gabr. lib. 2. commun. concl. 4. de expens. Butri. in cap. dilecti, vers. Nota przdicta, quod si petatur, col. 3. de maiorit. & obedienc. Sarmient. de redditib. Ecclesiast. par. 4. cap. 6. n. 10. Cagnol. in l. non potest videri improbus, nu. 6. vers. Articulus est difficilis, ff. de reg. iur. August. Barbof. in collectan. ad cap. 2. n. 19. de confessis, in 6. Lancellot. Galiaula in l. 1. §. si stipulanti, num. 11. vers. Circa ultimam quzitionem, col. pen. ff. de verbor. obligat.

Vers. In oppositam sententiam.

22

Sed licere absolute, negare positionem, iustineat, Diana d. resolut. 30. Ceuall. tom. 1. q. 43. in fin. Alberic. in l. 1. §. cum adiecit, nu. 12. vers. Expeditis contrariis, ff. de verbor. obligat. Bonacin. supr. nu. 5. vers. Decimo cum non cenferi, Gratian. discepar. cap. 109 nu. 20. Lanfrancus de Orizano in cap. quoniam contra, verbo resposiones, nu. 15. vers. Nona regula, de probat. Surd. decif. 58. nu. 3. Azot par. 1. lib. 11. cap. 4. q. 1. reg. 2. Marf. in rubric. ff. de iudic. n. 339. vers. Quarto limita, Petr. Barbof. in l. eum qui temere, a. n. 14. ff. de iudic. Remig. l. 1. lib. 11. cap. 4. q. 1. vers. El que debe cinquenta, Archidiacon. in d. cap. 2. n. 4. in verbo, sigillatim. el primero, col. 4. de testib. in 6. Rebuff. in tract. de ex-

ceptionib. nu. 148. Sanch. d. cap. 6. nu. 33. Nald. in summa, verbo interrogatus, nu. 2. & alij. Quz opinio quomodo sit intelligenda, statim cum D. Couarr. suis locis ostendetur.

Vers. Quamobrem ego opinor?

De hac assertionem videndus est Pacian. d. cap. 18. a. nu. 9. vbi cum multis contra D. Couarr. resouit, negantem totum in hoc casu pro quantitate debita in mora non constitui, nec posse in expensis condemnari, nisi actor exprimat, se paratum esse, recipere partem eius, quod petit, & hanc magis communem opinionem, dicit. De quo etiam Ant. Gabr. concl. 4. de expens. a. n. 10. Fundamentum autem D. Authoris ex l. si seruus 14. §. bove, ff. de condi. furtiu. ex eodem textu corruit, vbi non agitur de mora furis, sed de dolo domini bouis furtiu. Præterea cum fur semper in mora sit, in re futiuus §. si ff. eod. argui non potest quoad moram, a fure ad debitorem ex contractu. Tamen posset dici, quoad expensas Paciani sententiam omnino esse veram: non enim verosimile est, vt, qui centum petit, quinquaginta acceptis, a lite desistat, vt ipse considerat nu. 9. Quoad moram verò magis placet D. Couarr. opinio, nam, cum sub maiore summa minor in affirmatiua comprehendatur, vt notant DD. in l. 1. §. si stipulanti, ff. de verb. obligat. qui postulat centum in iudicio, etiam minorem quantitatem virtualiter, ac tacite petit, argumet. l. si quis cum totum 7. ff. de except. rei iudicat. per quam interpellationem iudiciali reus in mora constituitur respectu eius, quod debet.

Ne-

In Neque obstat, quod verosimile non videtur, ætorem debiti petiti partem accepturum, ex l. tutor 41. §. Lucius, ff. de vfor. Aliud enim est, creditorem cogi non posse ad recipiendam debiti partem, quod probatur in eo textu, & aliud, quod debitor non teneatur offerre summam minorem, quam petitam, vt ille si velit, eam recipiat, & super rebuso litiget, ex quo nullum patitur detrimētum. Imò glossa in d. §. Lucius, aliter in nostro casu, scilicet cum debito in pro parte agnoscitur, & pro parte inficiatur, cogendum esse, vt quod offeratur, accipiat, creditorem, sic intelligens textum in l. quidam 21. ff. si cert. petat. At cum non liquet, quantum debeatur, nec moram committit, qui eo uentus negat, quod petitur, cum ipse nesciat, quod soluturus est, quod Pacian. probat. nu. 14. Tamen si Alciati distinctionem, quæ vera est, non admittat ex eo solum, quod est contra communitatem quoad membrum alterum, dum docetur, moram committi, nisi offeratur quod debetur.

Vers. Forum, quod attinet ad principale.

25

Licet quis inficiando totum, cum partem debeat, contra veritatem non veniat, peccabit tamen contra iustitiam retinendo alienum inuito domino, nisi negationem cum animo restituendi debitum emisit, & hoc effectui absque culpabili mora mancipauerit. Ita Sanch. d. n. 33. Gutier. d. q. 61. n. 2. Remig. vbi proxime, Bonacin. d. vers. Decimo, eam non cenferi.

Vers. Secundo asseram audacter.

26

Negantem simpliciter positionem,

cum maior summa petitur, quam debetur, petiuij reum non esse ultra liquidatos, supr. n. 14. tenet Gutier. d. q. 1. n. 2. 4. in fin.

Ibi: Secundo in eadem specie deducitur.

Is, a quo plus petitur, cum aliquid dedeat, si respondeat in iudicio, se nihil debere, petiurus erit, Gutier. d. nu. 2. Hieron. Butigella in d. l. 1. §. si stipulanti, n. 14. in fin. vers. Vnum verò aduerte, col. 7. Pacian. d. c. 18. nu. 13. vers. Tertiam distinctionem. Nec arbitrarietione vt permittitur hoc casu, quia nulla subest iusta causa ad inficiandū, quod vere debetur.

Ibi: Tertium, reum interrogatum explicite.

Similiter petiurium admittet, qui rogatus, nū debeat centum, vel minorem quantitatem: quam debet, non fatetur Gutier. d. n. 2. Angel. in d. §. si stipulanti in fine, Cuman. nu. 7. verb. etiam ad tollendam dubitationem, col. 1. Castrenf. n. 5. vers. Speculator tamē tenuit, col. 2. Iaf. vers. Sed in practica ad euadendum, col. fin. Alciat. nu. 52. vers. Ad euitandas igitur, col. penult. Cagnol. in d. l. non potest videri improbus, nu. 6. vers. Sed ad euitandum, ff. de regul. iur. vbi salutarem clausulam appellat, quam docuit Angelus supra admonens aduocatos, vt semper addant in libello, quod si reus credat, se quantitatem expressam totam non debere, declaret, quam se debere, agnoscit, & qualiter, vt sic nullo subterfugio se possit mouare, ne fateatur debitū, quod probat Pacian. cum alijs, num. 16.

Ibi

Ibi: *Quarto ipse infero.*

An perperam faciat, qui negat simpliciter positionem debent aliquid, quia plus petitur: dictum est proxime, n. 5, ubi DD. referuntur.

Ibi: *Ultimo obiter adnotabo.*

Quando minor summa sub maiori contineatur, explicatur infra hoc lib. cap. 20. n. 90.

Verf. *Separatim tamen expedire libris de cisionum.*

- 29 De interpretatione, cap. 1. de arbitriis in 6. & l. diem proferre, §. si plures, ff. de recept. arbitr. videndi sunt Cuiac. obseruat. lib. 12. cap. 26. nu. 7. Felin. in cap. cum inter, n. 19. de re iud. Alciat. libr. 9. pareteg. capit. 14. Franchis decif. 356 à nu. 1. Carol. Molin. in consuet. Paris. tit. 3. §. 3. 2. glos. 3. Valde, de partitionib. c. 9. ex nu. 12. Ant. Fab. in rational. ad d. §. si plures, Gratian. disceptat. cap. 167. n. 6. Deci. in l. in eo, quod plus, n. 9. ff. de reg. iur. Butigella in d. §. si stipulanti, n. 5. Ferrar. n. 6. Fulgos. in d. §. si plures. Quæ decisiones Pontificis, & consulti ea ratione communiter defenduntur, quod, cum arbitria admittant iudiciorum inuenta sint, l. 1. ff. de arbitriis. Dozell. libr. 28. commentar. cap. 14. in fin. arbitriique iudicium vices gerant, Cyriac. controverf. tom. 3. controu. 471. n. 18. Sicut valet sententia iudicium discordantium, quæ reo fauet. cap. fia. de re iudic. l. inter pares 38. ff. eod. ubi expressim de diuersitate quoad quantitatem condemnationis agitur. Sic idem placuit in arbitris, ut, ubi paria sunt eorum suffragia, illa

sententia præualeat, quæ magis fauet reo, dñ in minori quantitate condemnat, in quam ceteri arbitri saltem materialiter consenserunt, cum in maiori summa condemnant, ut Consultus inquit. Quod & si difficile videatur, ius tamē id admittit, cui maximum extinguendarum litium est studium, cap. finem litibus 5. de dol. & cont. l. properandum 12. C. de iudic. ob crimina, aliaque delictamenta, quæ ex eis oriri solent, Tirac. quæll. de retract. lignag. §. 8. glos. 7. à nu. 20. Rebuffin. protem. concordat, verbo sumptibus, pag. 541. & in l. litis nomē, ff. de verbor. signif. Cotta in memorabil. verbo lites, pag. 551. Gregor. Lop. in l. 26. tit. 4. par. 3. Atque ita ipse signat. benef. lib. 3. g. 5. n. 2. 13. Quod maximè mouere potuit, ut contra strictam iuris rationem pro valore sententiarum in ambiguo responderetur. Ad textum autem, in l. si ita stipulatus fuit 120. ff. de verbor. obligat. respondeatur, ubi promissam fuisse pecuniam, non ut quantitatem, sed ut corpus, aderat enim sacculus, vel aceruus aureorum, quem stipulatus est quidam sub conditione: si centum esset, quare si tot in eo non sint, conditione deficiente, nihil debetur, quo casu, & si contrahentes in maiorem summam consenserint, in minore noluerunt, obligationem contrahi, & ita deciditur, nam contractus, ex connectione partium legem accipere, dignoscuntur, l. contractus 24. ff. de reg. iur. Et licet Consultus asserat, obligationem non esse conditionalem, illud referendum est ad veram conditionem, per quam dispositio in futurum confertur, quod ubi non contingit, nam statim stipulatio valeretur, si sum aureorum esset, aut irritaretur, si cum

eam quantitatem aceruus non contineat, prout ubi evenit, conditio autem, quæ ad præteritum, vel præsens refertur, non est proprie talis, l. cum ad præsens 37. cum duob. seqq. ff. si cert. petat. l. institutio talis 10. ff. de condit. in futurum, glos. in l. conditionum 90. verbo in futurum, ff. de condit. & demonstr. Vnde licet oratio illa: si centum aureorum est, debeat verificari, ut subsistat contractus, tamen stipulatio proprie conditionalis non est, quia nunquam per rerum naturam insuspensio fuit, & si contrahentes euentum non cognouerint, antequam aurei numerarentur.

Ibi: *Ex quo plura deducuntur?*

- 35 Constituti ad æstimandam rem aliquam nisi in pretio conueniant, nihil agunt, nec est locus decisioni, d. §. si plures, cum hi iudicibus similes non sint. Idem in testibus deponentibus de valore cuiusque rei est dicendum, quia itandum non est dicto eorum, qui minus valere testentur, Ant. Fab. in ration. ad d. §. si plures de quo, Hermos. in l. 56. glos. 6. à num. 158. tit. 5. par. 5. Parlatori. quotidian. quæst. q. 9. ex nu. 1. Gratian. Marchiz decif. 32. à num. 15. Garcia de expensis, cap. 24. ex num. 7.

Ibi: *Secundo eadem ratione.*

- 37 Similiter non obtinet prefata decisio in arbitratoribus, quia arbitramentum potius naturam contractus, quam iudicij capit. Et arbitratore ut negotiorum gestores habeantur, quorum definitio dicitur transactio, & mandatū, non sententia, optime Cyriac. d. controverf. 471. à n. 8. Rebuff. ad leg. Galliz.

tom. 3. tit. de arbitr. art. 1. glos. 3. Gail. obseruat. lib. 1. obseru. 150. nu. 4. Hinc fit, ut quemadmodum contrahendo nihil agitur, si in quantitate dissensus interueniat, si dece 53. ff. Locat. §. præterea inst. de iouilib. stipulat. ita nullus erit momenti arbitramentum, si in summa arbitratores discordent.

Verf. *Tertio, quamuis duobus?*

Hæc quantitas octuaginta mille quadrancium ampliata fuit usque ad centum mille, per l. 26. tit. 5. lib. 2. Recopilat. Postea verò Philippus Secundus ipsam extendit ad centum quinquaginta mille anno 1562. Quæ constitutio extat inter ordinationes Granatensis Cancellariæ, sub tit. 3. lib. 2. fol. 168. ut notatum est in margine, d. l. 26. per compilatorem. Ultra quam summam tria esse debere supremorum iudicium suffragia conformia, ut sententia sit, stabilire l. 43. eod. tit.

Ibi: *Quod si impar sit plurimum ordinariorum.*

Nimis restringitur decisio, d. l. interpretares, quæ indistincte loquitur, si eam non admittamus sequenti, D. Couarr. ubi impar est numerus iudicium, cum eadem ratio militet, siue pars, siue impar sit numerus iudicantium, nam & si tolli possit ambiguitas, si maior pars eorum vni sententiz subscribat, frequenter tamen contingit, ut data imparitate iudicium eadem perplexitas reperiat, ut in d. §. si plures euenit in arbitris, Præterea ponamus, quinque iudices ordinarios de causa cognoscere, quorum vnus in decem, duo in viginti, & reliqui duo intriginta reum damnauerunt, quo calu recurrēdum

dum necessario est ad d. l. inter pares, decisionem admittendo sententiarum, qui ad viginti teneri reum iudicant, ut ipsi favorabiliores, nam vltius iudicis sententia non preualet, licet minor sit, cum non est par numerus. Favorabiliorum, si quidem duo aliter casum definiunt, ex quibus constat, non desiderari, ut d. legi locus sit, par esse numerum iudicum constitutorum, ut quatuor, vel sex sicut, D. Contr. doct. sed suffragiorum, ita ut tot habeat pro se sententia reo favorabilis, quot contraria, & cum eadem militet ratio, vbi est impar numerus iudicum, ac cum par reperitur, sicut demonstratum est, idem ius obseruari debet, l. iud. 3. c. u. vulgatis, ff. ad leg. Aquil.

Verf. Quarto fortiori ratione.

41 Quod decisio, d. s. si plures, sit obseruanda etiam cum in maiori summa condemnantes exprimunt, se nolle alterius sententiae consentire, cum glossa in d. c. 1. de arbitr. in 6. tenet Aug. Barbof. in collect. ibi, nu. 4. & vltra rationes, quibus ille nititur, considerari oportet, nemini dubium esse, quin arbiter, qui in maiori summa condemnat, ut puta in decem, vel quindecim minime consentiat condemnanti in quinque, imo eum inique iudicasse existimat, cum non compatiatur, ut qui iudicat. Titium debere decem, sententiarum, quinque praestando satisfacere. Unde cum manifeste ex facto ipso colligatur, hunc arbitrorum dissentium tacite in esse, & eius nihilominus sententiam valere statuat, in d. s. si plures, idem iuris erit, si dissensus ille fuerit expressus. Nam expressio eius, quod tacite inest, nihil operatur, l. 3. Quid si de iudicib. l. hae verba 3. ff. de leg. 1.

l. in conditionibus 19. §. 1. l. aliquando 107. ff. de condit. & demonstrat. Matic. de coniectur. vltimar. voluntat. lib. 3. tit. 6. num. 5. Ponte de potest. Proreg. tit. 8. §. 3. num. 14. Gratian. discipulat. cap. 523. a princip. Praeterea sententia minoris summae non sustinetur in illo textu ex eo quod in maiori condemnantes illi consentire videantur, quod omnino falsum est, sed quoniam senserunt, quinque deberi, saltem implicite, quatenus sub maiori summa minor continetur, quod per protestationem dissensus factam per arbitrum tolli non potest.

Num. 7.

Verf. In primo igitur casu.

43 Redire tenetur ad carcerem, qui iuramento promissit, se reuersurum, licet iniustam mortem timeat, nisi relaxatione impetraverit iuramenti, Pat. Suar. d. tom. 2. de relig. tract. de iuramento. lib. 2. cap. 10. Les. de iust. & iur. tom. 2. cap. 41. dub. 6. Lug. eod. tract. tom. 2. disp. 40. sect. 4. nu. 49. Becan. eod. tract. in q. 89. D. Thomz quzst. 5. num. 2. in fine, Salas de legib. disp. 13. sect. 7. num. 95. Bonacina tom. 2. disp. 4. q. 1. punct. 9. num. 2. verf. Secundo sequitur, Mercado lib. 6. de contractib. cap. 16. §. esto es, Sor. de iust. & iur. lib. 2. q. 1. art. 7. ad 3. col. 10. Armilla verbo iuramentum, nu. 13. & alij, quos refert ac sequitur Sanch. confil. moral. lib. 6. cap. 4. dub. 16. num. 4. & latissime in Decalog. lib. 3. cap. 11. a num. 27. Qui hanc probabilior sententiam dicit fatens contrariam probabilem. Horum potissimum fundamentum est, quod iuramentum hoc obli-

bi Contrariam tamen sententiam.

44 cum sit de re licita, cap. si vero 8. de iur. iur. Homo enim licite potest iuris de causis propriam vitam mortis periculo exponere, veluti ob bonum commune, vel aliqua virtute, vt communiter D. D. docent, ac exemplis illustrant, Diana p. 5. tract. 4. resolut. 31. Sor. lib. 5. q. 1. art. 6. Filliuci. tom. 2. tract. 29. cap. 1. n. 27. Remigi. d. tract. 2. cap. 5. §. 3. n. 2. Iusta autem causa in casu nostro est, Religionem seruare iuramenti, quo Deum quasi in fidei iussorem promissor adduxit, quem iurans, quatenus in se est, curare debet, ne fallacem reddat. Ita Lugo vbi proxime, Sanch. & alij.

Ad huc qui iurat captus de redeundo, ut laxetur a carcere, non sua sponte se periculo subijcit, sed ad idem, in quo prius erat Religionis nexu connectus reuertitur. Tandem si tale, iuramentum absq; peccato seruari nequiret, vt D. Couar. & sequaces volunt, peccaret vtiq; iuras, se ad carcerem rediturum. Nam aut animum habet reuertendi, & rem illicita sub iuramento promittit, quod nefas est. Dian. p. 4. tract. 4. resolut. 160. Tanner. 2. 2. disp. 5. q. 5. dub. 1. n. 13. 14. & omnes communiter.

47 Ex quibus huc probabilior sententia videtur, qua ex alijs limitat Bonac. vbi proxime, quando iuras vsus est abstractione, vel si post praestitum iuramentum cognouerit, grauius sibi imminere periculum in reditu ad carcerem, quam ipse tempore, quo iurauit, existimabat.

48 Sed quod reus absque peritij labore possit ad carcerem non redire etiam nulla relaxatione obtenta cum D. Couar. sentiant Pat. Vazq. 1. 2. disp. 174. cap. 5. n. 35. Reginald & Nauarr. apud Bonacina m. vbi supr. Ducens reg. 393. limit. 4. Gatierr. de iurament. confirm. p. 1. cap. 5. n. 25. Menoch. confil. 82. n. 125. Tabiena in summ. verb. Carcer, n. 2. Syluest. verb. Accusatio, q. vltim. Jul. Clar. in praxi crim. §. fin. q. 21. n. 27. Ioan. Valer. de different. int. vtiq; for. verb. Defensio, differen. 8. Angel. in summ. verb. Carcer, n. 4. Maior. 4. dist. 15. q. 22. Sylu. nupt. lib. 3. num. 44. vol. 4. fol. 39. Quz opinio zqua quide est, ac favorabilis, vt quis absque animz periculo propriam vitam ab iniuria tueatur. Illud Sanch. licet contraria accedat sententia, vt omnino compertum habet, quod secluso iuramento captus non teneretur redire ad carcerem, quamuis id promiserit, nam promissio debet esse libera, d. dub. 16. num. 2.

Num. 8.

49 Licetum est ob euitandum tormentorum cruciatum crimen, quod torquendus non patrauit, sibi falsum imponere, & si ex eo mors consententis subsequatur, non homo non tenetur vitam propriam seruare cum tanto dolore, ac nocumento, quod est intelligendum mediante abstractione, alioqui mendacium, aut peritium committere, fas non erit, imo potius omnia mala sunt sustinenda, cap. lxxv. §. de ijs, quz vi. Ita docent Nauarr. lib. 2. cap. 4. n. 21. Dian. p. 3. tract. 5. resolut. 7. Ioan. Sanch. selectar. disp. 46. n. 16. Les. d. lib. 2. c. 1. dub. 7. num. 41. Remigi. d. tract. 2. cap. 4. §.

C

19. n. 1. Pellizzari in manual. tom. 2. tract. 9. cap. 4. n. 120. qui limitat cum Rodrig. tom. 2. q. 10. art. 10. in religio- so graui, optimizque xstimationis, nã cederet in deducus totius religionis, ea falla confessio, & ideo vix à peccato mortali poterit excusari, vt inquit R. driguez. Illud cum Remigio notandum est, non requiri, vt quis sibi crimen falso imponat, quod experiatur tormentorum acerbitatem, sed sat esse, quod moraliter certus sit, vt torture sit subiiciendus, atque ita consulit, vt prius quam fateatur à suo aduocato quærat, an secundum acta torquendus sit, nec ne?

32 Ex quibus inferitur resolutio ad secundum casum, nempe cum quis conuictus de hæresi, ne vt negatiuus occidatur, falso id crimine se admisisse fateatur, vt ad penitentiam recipiatur, nã hoc vtique permissum est, si enim potest quis ad evitandum torturæ dolorem dare causam mortis, agnoscendo scelus, quod nõ petperauit, à fortiori idẽ concedẽdũ erit, vt vitam seruet. Nec de fama consistentis curandũ est, quã cõtemnẽs quilibet potest, cum sub dominio, ac dispositione nostrã, sicut cætera bona eam habeamus, nisi alijs fuerit necessaria, Pellizzari supra, tom. 1. tract. 6. cap. 7. n. 16. Cyriac. tom. 1. controu. 101. n. 48. & est communis. Imò licet verum censetur cum D. Thoma quodlibet. 10. q. 6. art. 13. Menoch. col. 94. n. 2. peccatum esse famam propriam prodigere, de quo videndus Bonacina tom. 2. tract. de contr. actibus, disp. 2. quæst. 2. punct. 10. Hoc casu nihilominus excusaretur à peccato, qui falso hæresim faceret, quoniam si non obligatur quis pati tormenta propter vitam,

33 multo minus tenebitur mortem sustinere propter famam, quando quidem mors omnium terribilium ultimum sit ex Philosoph. 3. ethicor. cap. de fortitud. notat Bald. in rubric. C. si quis alii. testat. prohibuerit, col. 6. & vita regulariter xstimabilior est fama. 35 argumento, l. si adulterium cum incestu 38. §. liberto in fine, ibi: *Nam cuius fama, multo magis eius vita parcendũ est.* ff. ad leg. Jul. de adulter. Atque ita communiter docent Theologi, licere eum sibi falso imponere, vt mortẽ quis euadat, videatur Bonacina vbi proximẽ, num. 8. vers. Respondeo. Modo periculum absit, ac mendaciũ.

54

Verf. *Ceterum vt ad propositum.*
Authores, qui hanc sententiam probant infra laudantur in verf. Decimo vt ad propriam, num. 70. vbi eam D. Couarr. amplectitur.

Ibi: *Quæ ratione ipse discrimen consuetus.*

56 Differentiam hanc inter actus directe, vel indirecte tendentes ad mortem admittunt communiter omnes, videantur Filiucci, tom. 2. tract. 29. cap. 1. num. 72. Diana part. 5. tract. 4. resolut. 30. Remigi. dict. tract. 2. cap. 5. §. 3. num. 2. Sanch. dict. lib. 6. cap. 4. dub. 13. numer. 2. 4. & dub. 14. numer. 4. 5. Thom. del Bene de immun. Eccles. tom. 2. cap. 19. sect. 3. num. 15. Sic iudex neminem damnare potest, vt se ipsum occidat D. Thom. 2. 2. quæst. 69. art. 4. Dian. supr. resolut. 39. vbi docet, non licere reo, venenum à ministris iustitiæ propinatum haurire, quia hæc actio tendit directe ad mortem, Comitoli. lib. 4. quæst. 10. num. 6. permittere tamen potest, vt sibi appli-

applicetur mete passiuo se habendo. Imò Syluæ. 2. 2. q. 69. art. 4. relatus à Dian. vbi proximẽ, opinatur, illicitum esse hos, vt venenum infundatur, aperiatur, aut illud in stomachum vtero traicere, similiter non potest fune alligatus se ex scala precipitem dare, Dian. resolut. 40.

Num. 9.

Idem de Christo Domino dicendum est, qui ob redemptionem humani generis iniustissimam mortem, non recusauit, Sanch. d. dub. 13. in fine.

Verf. *Secundo inferitur.*

58 Scelosa diuina reuelatione, nulla ex causa potest homo se ipsum interficere, aut ad mortem propriam directe cooperari, Dian. d. tract. 4. resolut. 30. Remigi. d. cap. 5. §. 3. nu. 1. Bene supr. num. 16. 17. Plaza in epitom. delictor. lib. 1. cap. 23. num. 5. Franc. Marc. decif. 77. numer. 3. part. 2. Baiard. in addit. ad Iul. Clar. §. fin. quæst. 68. num. 114. Caiet. an. 2. 2. quæst. 69. artic. 4. ad 7. Decian. in tract. crimin. lib. 9. cap. 1. num. 48. Sayr. libr. 11. cap. 3. à numer. 29. Fatnac. in prax. crimin. p. 5. q. 28. n. 33. Factum verò Sampsonis, de quo iud. cap. 16. excusatur, quia diuinum preceptum exequutum fuisse, sentiunt cõmuniter scribentes, cap. gaudemus, §. nec vlli de diuort. D. Thom. 2. 2. q. 64. art. 5. ad 4. Soc. de iust. & iur. lib. 2. q. 3. art. 3. Ludouic. Lop. in instr. tract. confitent. p. 1. cap. 65. in fine. Nauarr. de resit. lib. 2. cap. 3. n. 31. Sayr. lib. 7. cap. 9. n. 9. Plaza supr. n. 2. Lefsi. d. lib. 2. cap. 9. num. 33. Gomez de Amescua de potest. in se ipsum lib. 1. cap. 8. n. 28. D. Ioan. de Solorc. de iur. Iodiar. lib. 2. cap. 3. n. 13.

59

60

scilicet I. ucretis, & Echoici alij, qui se proprijs manibus occauerunt putates, se actum licitum, & laude dignum exerceere, nam homicidium sui ipsius non est contra prima principia luminis naturæ nota, sed contra principia secundaria deducta ex primis, quæ aliquando possunt inuincibiliter ignorari. Or. sup. lib. 5. q. 1. art. 5. Dian. dict. resolut. 30.

61 Fuit tamẽ hæresis Circuitorum, vel Circuncellionum, qui defenderunt, esse opus valde meritorium, & speciẽ martyrij, se ipsos interficere propter Deum, atq; ita diuersimode sibi mortem consciscabant, quorum errorem memorat, & confutat D. August. de hæresib. ad Quodauiteum hæres. 69. & lib. 1. de ciuit. Dei à cap. 17. ad 28. Ira Lugo de iust. & iur. d. disp. 10. sect. 1. in princip.

Verf. *Tertio ex hoc apparet.*

62 Difficilis est textus in cap. non est nostrũ 11. 23. q. 5. in illis verbis: *Absque eo vbi castitas periclitatur.* Secũdũ quæ videtur D. Hieronymus sensisse, licitum esse ob seruandam castitatem, cum periculum imminet stupri, propriam mortem atripere, quod verum non est, quare varie locua iste interpretatur, nã gloss. ibi, & Turrecrenata eã clausulam intelligunt inclusiue, ita vt sensus sit, nec propter castitatis obseruantiã, se ipsum occidere quet quã posse, sicut accipitur illud Cantuar. cap. 4. ibi: *Absq; eo quod intrinsecus later.* Cui interpretationi ad stipulatur multũ laudari à Paciano de probat. lib. 1. c. 13. num. 9. Alij cum Moh. de iust. & iur. disp. 9. num. 5. putant, sic loquutum fuisse D. Hieronymum in gratiam quatuorundam feminatum, quæ

ob non amittendam pudicitiam sibi mortem intulerunt, nam vel Divina inspiratione, vel ignorantia inuincibili à culpa excusantur, & ne eas damnare videatur, casum illum excepit, Lesius. 1. 1. 2. cap. 41. dub. 6. n. 23. existimat, D. Hieronymum in ea sententia fuisse, quod veritati contrariè officere non potest.

Num. 10.

- 63 Permittendum est, cuilibet licere, nisi specialiter sit prohibitum, ut ministris iustitiae, ministrare cibum etià iuste damnato, ut fame moriatur, nullus tamen ad id tenetur, Sanch. d. cap. 4. dub. 14. nu. 1. D. Thom. 2. 2. q. 31. art. 2. ad 3. Sor. supr. lib. 5. q. 6. art. 4. vers. In eadè solutione, Dried. de libert. Christian. lib. 1. fol. 227. Deinde tali damnato licitum esse oblatos cibos sumere, D. Thom. 2. 2. q. 69. art. 4. ad 2. Sor. vbi proxime, Castr. lib. 2. de leg. penal. c. 3. corol. 3. D. Antonin. par. 2. tit. 1. cap. 19. §. 6. Thom. del Bene d. dubit. 23. sect. 3. nu. 18. Henric. quodlibet. 9. q. 26. Sanch. d. dub. 14. n. 2. Dubium autè in eo versatur, an iuste damnatus possit respuere cibos contra iudicis voluntatem sibi oblatos. Negant cū D. Couarr. Gutier. canonicar. lib. 2. cap. 24. n. 5. Nauarr. in cap. statumimus, n. 36. 19. q. 3. Dried. vbi supr. Castr. d. cap. 3. corol. 3. Victor. in relect. de homicid. nu. 28. Faber. in 4. dist. 15. q. 3. disp. 5. 2. cap. 21. n. 46. & alij. Receptius tamen est, posse reū amore iustitiae à cibis abstinerere, Sanch. n. 5. Pellizz. tom. 1. tract. 4. cap. 5. u. 81. Les. d. lib. 2. cap. 9. dub. 6. n. 29. Dian. d. tract. 4. resolut. 41. Bonacin. tom. 2. tract. de restit. disp. 2. q. vlt. sect. 1. p. 5. n. 5. Bene vbi proxime, n. 19. Tolet. lib. 5. cap. 6. Malder.

2. 2. cap. 1. dub. 19. Nauarr. vbi proxime, lib. 2. cap. 3. num. 72. Sayr. lib. 7. cap. 9. nu. 26. Quos plurimi sequuntur. Ratio, cui nuncitur, est, quia ille non facit actum directe tendentem in mortem, sed solum patitur, ab innato calore se absumi, quod amore iustitiae permissum est, sicut se iudici tradere delinquens potest, ut pro crimine occidatur, Ioan. Sanch. supr. disp. 46. numer. 13. Diana part. 3. tract. 5. resolut. 7. At Lugo d. disp. 10. sect. 1. nu. 28. 30. Distinguit ita: Aut damnatus cibos edendo sperat, poenam mortis euadere, veluti venia impetrata, & lethaliter peccabit, si alimentum respuat. Aut ex sumptione cibi solum per breue aliquod spatium terminum mortis protegat, & sine peccato cibos non admittet, nam licet sub mortali vitam propriam, quilibet seruate, teneatur, non tamen ita astringitur ad eam protrahendam quando alius vult, & potest ut iudex, eum illico, aut paulo post perimere. Quae distinctio, eam difficultatem habet quod si respuendo cibos hoc casu se ipsum reus occidere videtur, ac si ferro, aut veneno in sui necem veteretur, ut ipse Lugo docet, quemadmodum illicitum est damnato ita se occidere, & si certo sciat, si requat, statim ab alio se interficiendum, sic & cibos non edere peccatum erit graue, licet solum per momentum interitus edendo differatur. De abbreviacione vitæ, Diana d. tract. 4. res. 33. Sanch. lib. 5. cap. 1. dub. 33.

Verf. Quis probatur.

66 Damnatus ad mortem iuste, vel iniuste absque peccato vadit ad locum supplicij.

supplicij, scalam ascendit, collum prebet, carnifici, & similia facit, hi enim actus directe ad mortem non tendunt. Victoria in relect. de homicid. num. 30. Sanch. d. cap. 4. dub. 15. in fin. Remig. supr. cap. 5. §. 3. num. 2. Dian. d. tract. 4. resol. 40. Bene d. sect. 3. num. 15. & est omnium concursus sententia.

Verf. Sexto eadem ratione.

- 67 Iuste damnatus ad mortem data opportunitate ad fugam tute amore iustitiae in carcere permanet, Bene sect. 4. nu. 7. Les. d. lib. 2. cap. 9. dub. 6. nu. 28. Nauarr. d. cap. 3. num. 75. Tabien. verbo, accusatio, num. 10. Simanc. de Catholic. institut. lib. 1. tit. 18. nu. 30. Sor. d. lib. 5. quæst. 6. art. 4. vers. In eadem solutione, Sanch. d. cap. 4. dub. 13. num. 2. vbi alij. Remig. qui cōmunem dicit. d. tract. 2. cap. 4. §. vlt. nu. 6. Quamuis contrarium taceatur Victoria supr. num. 29.

Verf. Septimo his animaduertit.

- 68 Sequitur Sanch. vbi proximè, nu. 4. sed limitat, quando ob aliquem finem iustum tenet fugere mortem in nocens, ut Martyres saepe fecerunt, actus enim permanendi in vinculis directo non tendit in mortem, atque ita ex iusta causa potest fieri licite, & si mors ex eo iniusta sequatur.

Verf. Nono subinde aperitur.

- 69 Adde Lug. d. disp. 10. à num. 56. vbi de milite exponenti se periculo, in quo se petiturum, certo scit, Remig. d. capit. 10. §. 3. num. 2. Dian. eod. tract. 4. resol. 26. Sylui. 2. 2. q. 64. art. 5. ad 4.

qui agunt de comburente nauim, ne ad hostem perueniat, in qua & ipse est periturus.

Verf. Decimo, res ad propriam.

Iuste captus, & ad mortem damnatus, si præstito iuramento de redeundo laxatur, vel sola fide data reuertendi obligationem contrahit, & nisi redeat, peccati lethalis reuserit, Lugo tom. 2. disp. 40. sect. 4. n. 48. Angel. in summ. verbo, carcer. num. 4. Armilla verbo, accusatio, num. 20. & verbo, iuramentum, num. 13. Tabiena verbo, accusatio, num. 10. & verbo, carcer, num. 21. Lud. Lopez supr. lib. 1. cap. 42. Sanch. d. cap. 4. dub. 16. nu. 1. & alij communiter, pro qua sententia sunt etiam omnes laudati supra sentientes iuramentum de reditu ad carcerem obligare etiam iniuste detentū, mortemque iniustam timetem, nam à fortiori hoc ipsum in damnato, vel carcerato iuste defendere.

Verf. In secunda proposita quaestione.

In vinculis publicis detentus siue iuste, siue iniuste fugere tuta conscientia potest. Est omnium fere communis resolutio, Gutier. d. cap. 24. à num. 4. Bene supr. nu. 1. 2. Ceual. q. 575. tom. 1. Les. d. lib. 2. cap. 31. dubit. 5. Lara in 1. si quis à liberis, §. sed verum, nu. 24. ff. de agnoscent. liber. Dian. p. 3. tract. 5. resolut. 103. vers. Notandum secundo, Menoch. de arbitrat. lib. 2. cas. 301. num. 15. Remig. d. cap. 4. §. 20. per totum, Padilla in l. transigere, n. 4. C. de transact. Pellizzari. supr. tom. 1. tract. 5. cap. 7. numer. 29. Did. Perez in 1. tit. 4. libr. 3. ordin. pag. 545. Aragon.

B 1 gon.

gon. 2. 2. quæst. 69. art. 4. controuerf. 2. conclus. 1. Iul. Clar. recepat. lib. 3. S. fin. q. 2. 1. num. 2. Sanch. pluribus iudicatis d. cap. 4. dub. 7. num. 2. vbi contrarium improbable dicit, & num. 5. addit, procedere, etiam si iudex expresse præcipiat reo, ne custodiam euadat. Imò & qui poenam duntaxat peccatiariam sustenturus est, vel pro debitis civilibus carceratur, fugere sine peccato potest, modo per hoc suos creditores fraudare non intendat, cum soluere possit, Sanch. dub. 8. in fin. Lugo d. disp. 10. nu. 4. 2. Remig. vbi proxime, num. 4. qui. num. 2. recte admonet, captum grauius peccare fugiendo, si ex detentione in vinculis parum incommodi patiat, & ex fuga custodi, vel alijs maximum detrimentum sit euenturum, quod prædixerat, Lef. d. dub. 3. num. 3. 1.

72 Præfata generalis doctrina limitatoris religioso, qui à suo præfato incarere iuste detinetur, nam fugere non poterit propter obedientiæ vinculum Sanch. d. cap. 4. dub. 11. Caietan. 2. 2. q. 96. art. 4. ad 2. dubit. vltim. Bene d. dubit. 23. sect. 4. num. 4. Remig. d. §. 20. n. 3. Salced. ad Bern. Diaz in prax. crimin. cap. 13. 7. lit. B. Nauarr. in d. capit. statuimus, num. 63. Tamen, si vel carcer sit acerbus, & alienus à charitate Christiana, vel carceratus timeat mortis, mutilationis, aut atrocis cruciatus poenam, fugere licite poterit, nam & si per professionem priuetur libertate naturali ad fugiendum, non ideo ius amisit ad vitam, corpusque tuendum, Sanch. Nauarr. Remig. Salzed. vbi proxime, Pellizzar. tom. 2. tract. 9. cap. 3. num. 72. Vbi, quod si damnetur ad perpetuum carcerem, fugere nequit, imò excommunicatio-

nem vt apostata incurrit. Portell. de dub. regul. verbo carcer.

Ibi: *Ex hoc tamen non arbitror.*

73 Serui etiam bello iusto capti licite possunt fugere ad suos, vel in aliam prouinciam, in qua publico nomine tu ti sint, ac libertate potiuntur, Lef. d. lib. 2. cap. 5. dub. 5. Lugo supr. tom. 1. disp. 6. lect. 3. Pat. Valq. 1. 2. tom. 2. disp. 174. cap. 1. num. 8. Valer. de different. inter vtrumque for. verbo, peccatum, different. 5. August. Barb. cum multis in collectan. ad cap. ius gentium, nu. 10. 1. distinct. Sanch. supr. lib. 1. cap. 1. dub. 7. num. 5. Fagund. de iust. & iur. lib. 2. cap. 2. nu. 11. Diana part. 7. tract. 7. resol. 10. vbi docet, idem dicendum de prole ex eis apud dominos edita, Menchaca controuerf. vsufrequent. lib. 1. cap. 10. num. 52. & alij apud Sanch. dub. 6. num. 5. & num. 4. contrariū sentientes recenset. Quæ sententia limitator, cum seruus promiserit, se non fugiturum, Sanch. cum alijs, nu. 6. Diana d. resol. 10. Illi vero serui si commorentur fugitiui, vbi à domino capi iure possunt, quia adhuc in seruitute permanent, cum sui ipsorum furtum faciant, lechaliter peccant, vt præfati DD. præmittunt. Sanch. d. dub. 7. nu. 1. Nauarr. cap. 1. num. 200. 201. Azor institut. moral. par. 2. lib. 2. cap. 34. q. 3. Azeued. in rubric. tit. 1. num. 26. lib. 2. Recopilat. Nauarr. in manual. capit. 17. num. 103. Molin. de iust. & iur. tract. 1. disput. 37.

Num. 111

74 Fugiens è carcere non peccat, licet ex fuga commentationis detrimentum

tum patiat, nec ei damnum tenetur refarcire, cuius negligentia id imputandum est, facit l. quod quisque ex culpa 204. ff. de reg. iur. Lugo d. disp. 40. sect. 4. n. 46. Becan. de iust. & iur. in q. 69. D. Thom. q. 4. Dian. p. 3. tract. 5. resol. 102. verl. Notandum secundo, & verl. Notandum quarto, & part. 9. tract. 9. resol. 43. Sor. d. lib. 5. q. 6. art. 4. verl. An verò, Sanch. d. cap. 4. dub. 7. num. 4. Gutier. d. cap. 24. n. 7. Bened. sect. 4. num. 10. Menoch. d. cal. 301. nu. 15. Quod verum est, siue iuste, siue iniuste in vinculis detineatur. Est tamen hæc resolutio limitanda, vbi fugiens leue damnum pateretur manendo in carcere, & custodi maximum ob fugam immineret, vt notauimus cum Lefcio, & Remigio supr. anm. 71. in fin. nam contra charitatem grauius peccabit.

Ibi: *Nec ex ea fuga esse presumendum.*

75 Qui inueniens ostiū carceris apertum euasit, lateri delictum non censetur, pro quo captus est, Marfil. in prax. crimin. §. attiogam, num. 37. 45. vbi plures allegat. Menoch. d. libr. 2. cal. 301. num. 2. qui notant, aliqualem suspicionem ex ea fuga in euasorem oriri, poenæque arbitraria punitur, Menoch. ibidem Boer. decil. 215. num. 13. 15. 21. Ant. Gom. variar. libr. 3. cap. 9. num. 11. Gutier. supr. nu. 6. Mascard. de probat. tom. 2. concl. 820. num. 5. Corn. conf. 105. Felin. in cap. nullus, nu. 4. de præsumpt. Socin. in tract. fallent. reg. 162. fallent. vltim. Licet qui fractis carceribus fugit pro confesso habeatur, poenamque ordinariam delicti sustineat, Menoch. nu. 5. vbi cum multis probat, etiam vltimo, supplicio

76

77 afficiendum propter effractionem, Pat. in prax. tom. 1. par. 5. cap. 3. §. 2. a nu. n. 7. Iul. Clar. in prax. §. fin. q. 21. verl. Tertio autem, Mascard. concl. 266. tom. 1. Aliquando qui carcerem euadit impunitus reliquitur omniter, seclusa fractione, vt si non multa mora interueniente, vltro reuertatur, quia nec fugisse videtur, argumentol. 3. ff. de diuort. Bald. in l. 1. C. de seru. fugitiu. & alij, quos refert, & sequitur Parlador. different. §1. §1. num. 2. & communem opinionem esse, testis est Iul. Clar. d. quæst. 21. num. 28. Aut si notorie iniuste captus similiter sine violentia fugerit, Menoch. nu. 14. Paris de Puteo in tract. de syndicat. §. carceri, Ripa in l. ad monendi, num. 171. ff. de iure iur. Et si hi ita doceant etiã infra gente carcerem.

78 Prædicta differentia inter fugientem sine fractione carceris, aut cum illa solum in foro externo procedit, nam in animæ iudicio, cum licitū est, fugere, eodem modo absque peccato fores, ac vincula ad fugam captus rumpere potest, cui enim finis concessus est, media ad illum necessaria cōcedi debent, argumento, l. illud 76. ff. de acquir. hæredit. Bene cum alijs, d. lect. 4. num. 3. Alioqui nunquam, vel rarissimè posset captus euadere, cum vigilatissimè vincti custodiantur.

Num. 12.

79 Hæc assertio communis, et ab omnibus admittitur, eamque sine distinctione, an iuste damnatus sit, nec ne probant Sanch. dub. 9. nu. 2. Gutier. d. cap. 24. nu. 8. 9. Nauarr. in manuali, cap. 17. num. 102. Lef. d. lib. 2. cap. 31. dub. 5. nu. 3. Lugo d. disp. 40. lect. 4.

NUM.

num. 44. Remig. d. §. 20. nu. 2. Diana par. 3. tract. 3. resolut. 102. §. notandum secundo, Villalobos in summ. tom. 1. cap. 16. difficult. 11. num. 14. Bene ubi proxime, Pat. Suar. de legib. lib. 5. cap. 10. num. 16. Simanc. de Catholic. institut. cap. 16. nu. 28. vltra quos ad res istam videnti sunt, quos congescit Barbof. in collect. ad cap. nullus, tit. 4. de presumpt. & generaliter quoties fugere peccatum non est, vincula, carceremque frangere licet, Bene supra, Sanch. d. nu. 2. Remigi. ubi proxime, nisi vt hic aduertit, & diximus iam, damnatum ex fractione ingens alijs imminuat, & capti parum, aut nihil intersit euadere, nam a peccato non excusabitur.

Num. 13.

30 Innocens iuste ex actorum probationibus damnatus occidere custodem, aut alium iustitiae ministrum licite non potest, & si alias mortem euasurus non sit, sed recte ab eis defenditur, se conferendo in locum munitum, ipsosque terrore, ac manibus repellendo. At si iniuste contra iustitiam damnetur, vitam tuam quomodolibet, fas erit, nam tunc iudici, eiusque ministris, vt priuatis resistit, videantur Sanch. dub. 17. Lugo d. l. c. 4. num. 38. Gutier. nu. 2. 38. Sor. lib. 9. tit. 6. art. 4. post principium, Menoch. d. caf. 301. nu. 15. Tabirna verbo, accusatio, num. 10. Cast. de leg. par. 1. lib. 1. cap. 5. fol. 1562. Boer. d. decis. 215. nu. 32. Viguer. lib. institut. cap. 5. §. 2. vers. Sexto, D. Larrea allegat. 114. num. 4. 28. D. Antonin. par. 2. tit. 1. cap. 19. §. 6. Quod procedit, cum aliter iniuste damnatus poenam subterfugere non valet. Sed si ex defensione maximum oriretur scan-

dalum, per quod pax publica turbaretur contra commune bonum, resistere, aut occidere ministros non licet, Sanch. nu. 1. Nam pro bono communi potest, ac debet innocens vitam amittere, Tanner. tom. 3. disp. 4. q. 8. dub. 5. nu. 54. Dian. d. par. 5. tract. 4. resolut. 23.

Ibi: Ex quibus etiam id constat.

Detentus in carcere iniuste notorie impune vinculis, & carcere fractis fugit, nec pro confessio habetur, Gutier. n. 36. Menoch. n. 14. Paz in prax. tom. 1. par. 5. cap. 3. §. 2. n. 4. Paris de Puteo in tract. de syndicat. §. carcerem, lul. Clar. in d. §. fin. q. 21. nu. 26. 27. Duenas regul. 393. limitat. 4. Auiles cap. 18. preter. glos. carceres, num. 41. & est communis, teste Roland. a Valle conf. 7. nu. 47. lib. 1. mo. culibet hunc absque fractione carceris eripere permittitur Menoch. nu. 24. Paz ubi proxime, lason in l. 3. §. quod prator, col. 3. ff. de quis eum, qui. lul. Clar. quzst. 28. nu. 4. Quamuis Menoch. Bart. in tract. de carceribus, nu. 17. Alexand. io l. 1. §. ite si quis, in fine, ff. ne quis eu. allerat, licet re culibet, frangere carcerem, vt innocentem notorium eximat, quod verum erit in vxore, patre, vel alijs similibus, qui poenam non merentur, Parlador. d. different. 51. §. 1. num. 4. his enim quasi propriu sanguine qualiter redimere, permittit du est l. 1. ff. de bon. eor. qui ant. sent. & quz ob affectionem sanguinis committuntur, venia sunt digna, l. 4. §. fin. vbi glos. verbo, parentum, ff. de re militar.

Sed si innocens aliquis vere sit, tamen iuste in vinculis ob indicia, vel presumptiones retineatur, & antequam

de

de innocentia constet, carcerem frerit ad fugam, probata innocentia (quod admittitur aduersus fictam confessionem resultantem ex fuga) mitius punietur iudicis arbitrio propter fictionem, quam si nocens fugisset, Anton. Gom. d. cap. 9. nu. 11. de quo Farinac. late, tom. 1. crimin. tit. 4. de carcerib. q. 30. a num. 7. Fachin. controuerf. lib. 9. cap. 69. lul. Clar. d. q. 21. vers. Tertio autem modo, Menoch. de presumpt. lib. 1. q. 89. num. 49. Bouadill. in sua politic. tom. 2. lib. 3. cap. 15. nu. 111. Qui cum Gomezio ubi nuper docet, non esse sic fugienti imponendam ordinariam poenam delicti, pro quo est carceratus, nisi alias probetur quibus communiter contrarium doceant DD. maxime ubi conspiratio intercessit, potest enim quis fugere etiam pro timore, non ob conscientiam et iminis, sed ob dubium iudicij euentum. Sic Alciabides omnis culpa expert noluit vocatus ab Atheniensibus in iudicio comparere aiens, nec suz genitrici iudicanti se crediturum, cum facile possint iudices falli nigrum pro albo calculo mittentes, & tandem in absentia reus mortis iudicatus est, vt Plutarch. refert in eius vita, quo exemplo in hanc rem vsi sunt, Bouadill. supr. & Gutier. d. cap. 24. num. 6.

Num. 14.

35 Quamuis licitum non sit iuste damnato, vel carcerato, vim inferre ministris iustitiae, vel custodi ad fugam, sine peccato carcerem frangit, vinculaque rumpit, vt est receptissimu, imo & commentariensem ipsum, si impediatur exitum secum portare inuitum potest, Gutier. num. 8. vers. nihilominus, cum

num. seqq. Lugo d. disp. 40. a nu. 41. Sanch. eod. cap. 4. dub. 7. num. 2. 6. & plurimi adducti nuper num. 79. Sed si se apprehendentes in terram sine licentia, vt liberetur, prosternat, aut custodem dormientem alliget, venialiter peccabit, Diana d. resol. 102. vers. Notandum est tamen. Et sic fagiens si in ecclesiam se recipiat, Ecclesiastica gaudeat immunitate, Paz d. cap. 3. §. 3. nu. 41. 42. Boer. decis. 110. col. penult. Casane. in consuetudinib. Burgundiz rubric. 1. §. 5. vers. Archidiaconus, nu. 116. lul. Clar. receptar. lib. 5. §. fin. q. 30. num. 19.

Ibi: Primum, ex ipso Caietano constare;

Effringens carcerem, vt fugiat, siue iuste, siue iniuste sit captus, tenetur ad resarciendum damnum parietis perforati, aut vinculorum ruptorum, non vero ad illud, quod alias occasione fugz commentariensis, reipublicz, vel alijs contigerit. Videantur Dian. par. 9. tract. 9. resol. 43. Tanner. 2. 2. disp. 4. q. 4. dub. 5. num. 104. Gutier. d. vers. Nihilominus, Sor. d. lib. 5. q. 6. art. 4. vers. Sed arguis, Viguer. supr. cap. 5. §. 2. vers. 6. Sanch. dub. 9. in fine, & alij communiter.

Ibi: Tertio ipse potius Henrico Gandavensi.

37 His argumentis respondendum est cum Gutier. num. 13. Lugo num. 45. 47. Becano ubi supr. & alijs. Ad primum leges iuris communis, & regiam (quz est 7. tit. 26. lib. 8. Recopil.) ita tuentes, vt fugiens a carcere pro confessio habeatur, & alias poenas sustineat procedere in foro exteriori, & iustissimi-

mas

mas quidem esse ad vitanda damna, & sceleratum, quod ex fractione carceris, ac carceratorum fuga solent evadere in maximum Reipublicæ, & aliorum detrimentum, ille tamen in conscientia, non obligat, quia poenales sunt, quæ in foro animæ non ligant, Navarr. in manual. cap. 25. num. 55. Valenc. tom. 2. disp. 7. q. 5. punct. 6. vers. *Ateru*, Azor, tom. 1. lib. 5. cap. 6. q. 4. Filicchi, tract. 21. num. 420. Reginald. lib. 5. num. 50. Pellizzari, tom. 1. tract. 4. cap. 5. num. 543. Diana part. 1. tract. 10. resol. 17. unde non recte infertur, leges quæ puniunt carceris effractores sunt iustæ, ergo peccant, qui carceres frangunt, omnes enim leges poenales sunt iustæ, cap. erit autem lex. 4. dist. tamen non peccant facientes, quod illæ prohibent.

89 Ad secundum satis fit similiter, quia non bene sequitur, licet reo frangere carcerem, igitur non obligatur ad damnum datum in hostio, vel vinculis, carceris quæ pariete, siquidem hoc poena non est, sed illati detrimenti reparationis. Sic & si Respublica ius habeat ad auferendam civi domum ob bonum commune, pretium solvere omnino debet, l. 2. tit. 1. p. 2. Gail. observat. lib. 2. observat. 56. num. 8. Mattioli. de magistrat. lib. 3. cap. 4. num. 30. Morli. in 4. imp. jur. p. 1. tit. 2. q. 1. num. 8. Nouar. de gravaminib. vallallor. tom. 1. gravam. 23. num. 5. cum seqq. Hermol. lib. 3. gloss. 2. p. 1. Noquet. alleg. 12. numer. 69. Sic quæ, ut hostis, evadit per prata aliena transit, iure id facit, tamen damnum legibus illatum tenetur restituere, similiter igitur, qui necesse habet parietem carceris tumpere, ut liberetur, licet det operam rei licitæ, non ideo relegatur ab onere re-

ficiendi, quod destruxit, aut perforavit, Lugo ubi proxime.

Ibi etiam verò duo addenda sunt.

90 Vt cooperatio ad fugam carceris, quæ effractionem licite fiat, nonnulla sunt observanda, quæ recepit Sanch. dub. 10. num. 2. & si regulariter possit quis vinculo consulere, ac sine violentia iuvare, ut euadat, Sanch. ibidem Diana, d. resol. 102. Valenc. tom. 4. disp. 5. q. 13. punct. 4. Navarr. d. cap. 25. num. 38. Dried. de libert. Christian. lib. 1. fol. 226. Corduba supra quæst. 195. Gutierr. à num. 15. Remigi. d. 5. 20. num. 2. Malder. supr. tract. 6. cap. 3. dub. 7. & alij communiter. Ministri verò iustitiæ, quibus incumbit ex officio publicam tueri potestatem, nullo modo possunt fugæ delinquentis cooperari, Sanch. Remigi. Gutierr. Scalij ubi proxime Lugo, n. 55. cum seqq. Becan. supr. q. 6. n. 1.

91 Nulli permittitur vincula, vel carcerem frangere, ut alius fugiat, Sanch. n. 3. ubi alij Gutierr. & omnes proxime allegati, Bene d. sect. 4. n. 9. estque omnium certa conclusio. Illud autem maxime dubitatur, num liceat vinculo instrumenta ad frangendum carcerem ministrare? Negant Gutierr. numer. 16. vers. Dominicus verò Sot. d. att. 4. vers. Verum tamen ex his, Valenc. ubi supra, Navarr. d. cap. 25. n. 38. & alij, affirmant, Diana, Malder. Remigi. ubi proxime, Sanch. n. 5. Bene, n. 8. Bonacina tom. 2. tract. de legib. disp. 10. q. 3. punct. 2. num. 19. & plures ab his laudati, quorum opinio magis communis est. An verò ob debita carceratum possit quis iuvare ad fugam, & ad quid teneatur, docet Sanch. d. dubia d. n. 6.

Quod

92 Quod autem dictum est, nemini licere, publicam custodiam violare, ut alter effugiat, limitat Bene d. sect. 4. n. 9. in seruo, qui iussu domini carcerati licite rumpit parietem, vel ostium carceris. Præterea potest limitari in patre, filio, & vxore, nam huiusmodi personis propter strictam sanguinis, & dilectionis coniunctionem, non videtur illicitum, carcerem frangere, ut captum eripiant, quod in foro exteriori concessit aliquando Parladori supr. n.

93 4. Patrem enim cum filio vna, eademque persona existimatur, l. in suis l. ff. de libert. & posth. l. fin. C. de impuber. & alij. Imò magis in filio, quam in seipso pater patitur, l. isti quidem 2. §. fin. ff. quod met. caus. nec charior est parentibus propria vita, quam liberorum, sic latius Pacat. in panegyrico ad Theodosium inquit: *Instituentis natura plus fere filios, quam nosmet ipsos diligimus*, & latè proseguitur Menoch. de præsumpt. lib. 6. præf. 56.

95 à num. 4. Unde obtinuit in praxi, ut si pater, & filius pro eodem facinore sint torquendi, prius filius in conspectu genitoris crucietur, Menoch. ubi proxime, n. 5. Tiraquell. in l. si vnquam in præf. num. 7. C. de revocand. donationib. Paz in præf. tom. 1. p. 5. cap. 3. §. 12. Pacian pluribus laudatis, de probat. lib. 2. cap. 13. n. 44. cum seqq. qui patris amoris egregium adducit exemplum. Nam Balbus cum à Triumviris esset proscriptus, in locum tutum fugit, quò rumor falsus peruenit, quod filius suus erat captus, mox tunc tradendus, quo audito, ut eum liberaret, se militibus obiecit occidendum. Inuicem etiam liberorum erga parentes pretas quanta sit, probat, & exemplis illustrat, Menoch. præf. 57. per totam

97 Similiter vir, & vxor vna sunt caro, ut in quos tanta est dilectionis vis, ut propter coniugem parentes relinquatur, Genes. cap. 2. Mathæi cap. 19. l. 1. §. si quis filium, ff. de lib. hom. exhibend. l. si id quod 29. §. si quis serui, ff. de donat. inter. Imò viris vxores chariores esse, quàm filios, scripsere, Barr. in l. pater Severinæ, §. socrus, ff. de cōdit. & demonstr. Menoch. lib. 4. præf. 89. num. 61. in fine, & num. 62. Ex quibus dicendum videtur, quod quemadmodum non peccant, qui frangunt carcerem, ut ipsi euadant, ita etiam præfatis personis licebit, idem facere ad eos liberandos, quos non minus, quam se dilectos habent, nec alium, sed se ipsum à carcere liberat, qui filij, aut vxoris fugam procurat, propter identitatem personarum, de qua Fontanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 6. à n. 63.

Ibi: Secundo, animaduertendum est.

98 Quod damnatus, ut in vinculis sit in poenam delicti, non potest fugere etiam absque carceris fractione, est magis communis resolutio, sed aliqui doctissimi Iuniores distinguunt inter carcerem valde strictum, & incommo- dum, & inter non ita acerbum, ut à primo liceat, non sic à secundo fugere. Et quid si carcer sit perpetuus, vel si ad triremes quis damnetur. Videas Sanch. d. cap. 4. dub. 12. & 13. & Bonacin. ubi nuper num. 14. Lugo d. disp. 40. n. 32. Gutierr. d. cap. 24. n. 17.

99 Vtrum carceris perpetui poena possit imponi? Tractant Menoch. de arbitrar. lib. 1. q. 89. Salced. ad Bernar. Diaz in præf. cap. 139. Bobadill. in po- litic. lib. 3. cap. 15. à n. 7. Fr. Emman. quaest. regular. tom. 2. q. 22. art. 4. &

pro

pro grauissimis sceleribus posse quā ad carcerem perpetuum con demnari, verius est. Sed temporalis detentio in vinculis publicis pro pœna apud nos sapientissime stabilita, s. tit. 4. lib. 8. Recopil. coercetur pœna carceris pro vno mense, qui verba quædam ibi expressa in Deum, vel Beatam Virginem eius Genetricem protulerit. L. 2. tit. 7. eod. lib. sic plectuntur ludis prohibitis vctos, si in bonis non habeant, vnde pœnam pecuniariam pendant. L. 1. tit. 10. eod. lib. filij iniuriantes verbaliter parentes in carcere detineri iubentur, & alijs pluribus legibus eadem pœna interrogatur, Bouacill. sup. n. 8.

Verf. Quarto ex principali.

- 102 Imò, & hoc casu vim licet inferre possessori ex communi Theologorum, sententia videndus Lugo tom. 1. disp. 10. sect. 9. n. 181. cum sequentibus.
- 103 Vbi respondet ad l. si quis in tantam, C. vnde vi, & similes prohibentes, propria auctoritate res suas aliquem occupare, eas nisi pœsumptione, quod scilicet semper potest per legitimam iurisdictionem potestatem vnusquisque ius suum consequi, qua pœsumptione cessante, ubi in contrarium est veritas, non obligat earum constitutionum prohibitio in conscientia, vt regulare est in omnibus legibus, quæ in pœsumptione fundantur, Gutierrez. canonizat. q. lib. 2. c. 27. n. 11. Thom. del Bene de immunit. Eccles. tom. 1. cap. 8. dicit. 15. num. 7. D. Couarr. in cap. cum elles, nam. 16. de testament. late Menoch. de pœsumpt. lib. 1. q. 80. à princ. Molin. de iust. disp. 404. n. 9. Pat. Vazq. 1. 2. tom. 2. disp. 163. cap. 2. n. 8. Pati. Suar. de legib. lib. 3. cap. 23.

Num. 15.

Multi concedunt, posse quem rem propriam, vel sibi in specie debitam clam capere, & si iudicialiter agere ad illam non sit impeditus, & saltem à cuius lethali capientem excusant, quia nõ est adeò graue, illum iuris ordinem pervertere, de quo in l. non est singulis, ff. de reg. iur. Ita Dian. 1. tom. tract. 2. miscellan. resol. 48. Lug. d. tom. 1. disp. 16. sect. 5. n. 91. apud quos Mol. Villalob. & alij, quod forsitan admittunt propter expensas, & iudicij dubium euentum, l. quod debetur, s. ff. de pecul. Suntque, qui ita lites exercitant, vt malint propria re catere, quam litigare, l. 4. §. potest etiã, verf. Non tamen; ff. de alienat. iud.

De tribus sequentibus illationibus agit Lugo d. sect. 5. quæ ab omnibus communiter recipiuntur.

Verf. Quinto, vt & hoc.

Aduersus D. Couarr. est communis opinio, modo res æstimatione digna sit, docet Lugo ex pluribus d. sect. 9. n. 181. Vim autem inferre, non licet debitori ad debitum soluendum, nisi res ipsa creditoris ab illo iniuste detineatur, idem d. disp. 16. sect. 6. n. 133.

Num. 16.

Simulatione vti posse, ac debere iudicem prudenter alijs etiam exemplis comprobatur Bouad. lib. 2. cap. 5. num. 34. & cap. 21. n. 153. tenent Sanch. d. lib. 6. cap. 3. dub. 35. in princ. Plaza in epitom. delictor. lib. 2. cap. 37. Villadiego cap. 3. n. 225. Farinac. q. 81. ex n. 276. vbi late de simulationibus, quibus

bus iudices vti solent Barbos. in collect. ad cap. afferte, de pœsumpt. Sayr. in clau. Reg. lib. 12. cap. 2. n. 3.

Verf. Similiter ex hoc oriuntur.

- 108 An ex confessione rei emissa propter impunitatem à iudice promissam possit sequi condemnatio? docent Anton. Gom. variar. libr. 3. cap. 12. num. 6. Fachin. controuers. libr. 9. cap. 61. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 367. vbi varias refert sententias, Petr. Nauarr. de restit. lib. 2. cap. 3. numer. 246. Sanch. & Villadiego vbi proxime, Bobad. lib. 3. cap. 13. num. 10. cum sequentibus, & æquius, ac verius est, non posse; nam fides delinquentibus est seruanda, Ceual. tom. 1. quæst. 292. vbi alij.

- 109 In illa quæstione, an iudex, qui impunitate promissa, suavit reo in Ecclesia existenti, vt ab ea exiret communitet sequuntur DD. distinctionem D. Couarr. in pœsenti, Ant. Gom. supr. num. 7. Sanch. cons. moral. d. lib. 6. cap. 1. dub. 12. & vltra supr. laudatos auctores alij, quos adducit Bobad. dict. cap. 13. numer. 17. in gloss. lit. I. Thom. del Bene tom. 2. cap. 16. dub. 24. numer. 13. Ceual. supr. qui testatur de praxi, & quid si reus non dolo iudicis, sed alterius ab Ecclesia recedat. Bene supr. numer. 14. 15. qui distinguit, an iudex particeps fuerit fraudis, vel non.

AD CAPVTI Tertium.

SVMMARIVM:

- 1 DD. materiam tractantes referuntur.
- 2 Verbum, restituere, in sententia positum, quando fructus continet.
- 3 Fructibus petitis cum re, qui iudicis officio debentur, si res restitui iubetur, reus censetur à fructibus absolutus.
- 4 Miorni an sit, restitutione in integrum concessa, res restituenda cum fructibus?
- 5 Intelligitur cap. ad nostram, de reb. Eccles.
- 6 Prudum est beneficium, quod propter officium conceditur.
- 7 Creditor dominus directus rei sibi in pignus data suos fructus ex ea perceptos facit.
- 8 Impugnatur interpretatio ab alijs quibus tradita ad dict. cap. ad nostram.
- 9 Bonam fidem habet, qui scit, rem à se per restitutionem in integrum auferri posse.
- 10 Fructus alij naturales, & industriales alij.
- 11 Communis diuisio fructuum.
- 12 Alia fructuum diuisio.
- 13 De differentia, ac natura fructuum, remissive.
- 14 Fructus civiles proprie fructus non sunt.
- 15 Iudicis arbitrio relinquuntur, qui sine fructus naturales, qui industriales.
- 16 In dubio fructus naturales potius

D
tius

pro grauisimis sceleribus posse quā ad carcerem perpetuum con demnari, verius est. Sed temporalis detentio in vinculis publicis pro pœna apud nos sapientissime stabilita, s. tit. 4. lib. 8. Recopil. coercetur pœna carceris pro vno mense, qui verba quædam ibi expressa in Deum, vel Beatam Virginem eius Genetricem protulerit. L. 2. tit. 7. eod. lib. sic plectuntur ludis prohibitis vctos, si in bonis non habeant, vnde pœnam pecuniariam pendant. L. 1. tit. 10. eod. lib. filij iniuriantes verbaliter parentes in carcere detineri iubentur, & alijs pluribus legibus eadem pœna interrogatur, Bouacill. sup. n. 8.

Verf. Quarto ex principali.

- 102 Imò, & hoc casu vim licet inferre possessori ex communi Theologorum, sententia videndus Lugo tom. 1. disp. 10. sect. 9. n. 181. cum sequentibus.
- 103 Vbi respondet ad l. si quis in tantam, C. vnde vi, & similes prohibentes, propria auctoritate res suas aliquem occupare, eas nisi pœsumptione, quod scilicet semper potest per legitimam iurisdictionem potestatem vnusquisque ius suum consequi, qua pœsumptione cessante, ubi in contrarium est veritas, non obligat earum constitutionum prohibitio in conscientia, vt regulare est in omnibus legibus, quæ in pœsumptione fundantur, Gutierrez. canonizat. q. lib. 2. c. 27. n. 11. Thom. del Bene de immunit. Eccles. tom. 1. cap. 8. dicit. 15. num. 7. D. Couarr. in cap. cum elles, nam. 16. de testament. late Menoch. de pœsumpt. lib. 1. q. 80. à princ. Molin. de iust. disp. 404. n. 9. Pat. Vazq. 1. 2. tom. 2. disp. 163. cap. 2. n. 8. Pati. Suar. de legib. lib. 3. cap. 23.

Num. 15.

Multi concedunt, posse quem rem propriam, vel sibi in specie debitam clam capere, & si iudicialiter agere ad illam non sit impeditus, & saltem à cuius lethali capientem excusant, quia nõ est adeò graue, illum iuris ordinem pervertere, de quo in l. non est singulis, ff. de reg. iur. Ita Dian. 1. tom. tract. 2. miscellan. resol. 48. Lug. d. tom. 1. disp. 16. sect. 5. n. 91. apud quos Mol. Villalob. & alij, quod forsitan admittunt propter expensas, & iudicij dubium euentum, l. quod debetur, s. ff. de pecul. Suntque, qui ita lites exercitant, vt malint propria re catere, quam litigare, l. 4. §. potest etiã, verf. Non tamen; ff. de alienat. iud.

De tribus sequentibus illationibus agit Lugo d. sect. 5. quæ ab omnibus communiter recipiuntur.

Verf. Quinto, vt & hoc.

Aduersus D. Couarr. est communis opinio, modo res æstimatione digna sit, docet Lugo ex pluribus d. sect. 9. n. 181. Vim autem inferre, non licet debitori ad debitum soluendum, nisi res ipsa creditoris ab illo iniuste detineatur, idem d. disp. 16. sect. 6. n. 133.

Num. 16.

Simulatione vti posse, ac debere iudicem prudenter alijs etiam exemplis comprobatur Bouad. lib. 2. cap. 5. num. 34. & cap. 21. n. 153. tenent Sanch. d. lib. 6. cap. 3. dub. 35. in princ. Plaza in epitom. delictor. lib. 2. cap. 37. Villadiego cap. 3. n. 225. Farinac. q. 81. ex n. 276. vbi late de simulationibus, quibus

bus iudices vti solent Barbos. in collect. ad cap. afferte, de pœsumpt. Sayr. in clau. Reg. lib. 12. cap. 2. n. 3.

Verf. Similiter ex hoc oriuntur.

- 108 An ex confessione rei emissa propter impunitatem à iudice promissam possit sequi condemnatio? docent Anton. Gom. variar. libr. 3. cap. 12. num. 6. Fachin. controuers. libr. 9. cap. 61. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 367. vbi varias refert sententias, Petr. Nauarr. de restit. lib. 2. cap. 3. numer. 246. Sanch. & Villadiego vbi proxime, Bobad. lib. 3. cap. 13. num. 10. cum sequentibus, & æquius, ac verius est, non posse; nam fides delinquentibus est seruanda, Ceual. tom. 1. quæst. 292. vbi alij.

- 109 In illa quæstione, an iudex, qui impunitate promissa, suavit reo in Ecclesia existenti, vt ab ea exiret communitet sequuntur DD. distinctionem D. Couarr. in pœsenti, Ant. Gom. supr. num. 7. Sanch. cons. moral. d. lib. 6. cap. 1. dub. 12. & vltra supr. laudatos auctores alij, quos adducit Bobad. dict. cap. 13. numer. 17. in gloss. lit. I. Thom. del Bene tom. 2. cap. 16. dub. 24. numer. 13. Ceual. supr. qui testatur de praxi, & quid si reus non dolo iudicis, sed alterius ab Ecclesia recedat. Bene supr. numer. 14. 15. qui distinguit, an iudex particeps fuerit fraudis, vel non.

AD CAPVTI Tertium.

SVMMARIVM:

- 1 DD. materiam tractantes referuntur.
- 2 Verbum, restituere, in sententia positum, quando fructus continet.
- 3 Fructibus petitis cum re, qui iudicis officio debentur, si res restitui iubetur, reus censetur à fructibus absolutus.
- 4 Miorni an sit, restitutione in integrum concessa, res restituenda cum fructibus?
- 5 Intelligitur cap. ad nostram, de reb. Eccles.
- 6 Prudum est beneficium, quod propter officium conceditur.
- 7 Creditor dominus directus rei sibi in pignus data suos fructus ex ea perceptos facit.
- 8 Impugnatur interpretatio ab aliquibus tradita ad dict. cap. ad nostram.
- 9 Bonam fidem habet, qui scit, rem à se per restitutionem in integrum auferri posse.
- 10 Fructus alij naturales, & industriales alij.
- 11 Communis diuisio fructuum.
- 12 Alia fructuum diuisio.
- 13 De differentia, ac natura fructuum, remissive.
- 14 Fructus civiles proprie fructus non sunt.
- 15 Iudicis arbitrio relinquuntur, qui sine fructus naturales, qui industriales.
- 16 In dubio fructus naturales potius

D
tius

- cuius censendi sunt, quam industriale.
- 17 Fructus naturales non queruntur bona fidei possessori etiam cum titulo.
- 18 Fructus naturales sunt bone fidei possessori etiam sine titulo, maxime non sumpti.
- 19 Fructus omnes indistincte antequam contestatam percepti pertinent ad possessorem bone fidei.
- 20 Fructus naturales acquiruntur bone fidei possessori cum titulo, sed eos tenetur restituere, ex quibus locupletior factus est.
- 21 Fructus consumpti videntur extarre, ex quibus possessor locupletior effectus est.
- 22 Quando presumantur fructus consumpti.
- 23 Possessor presumitur locupletior factus ex fructibus, quos consumpsit.
- 24 Nullus proprium patrimonium iactare creditur.
- 25 Possessor bone fidei sine titulo fructus naturales suos non facit.
- 26 Possessor bone fidei fructus industriales extantes cogitur restituere.
- 27 Possessor bone fidei fructus industriales consumptos non restituit.
- 28 Conuentus principaliter propter fructus perceptos independenter à re aliqua eos restituit omnino, ex quibus locupletior inuenitur.
- 29 Conciliantur, qui bona 23. et l. bona fidei 48 ff. de acquir. rer. dom. cum aliquis sit 25. §. si ff. de usur.
- 30 Non videtur quis capere, quod alij tenetur restituere.
- 31 Fructus bona fidei possessi per triennium usurcipiuntur.
- 32 An qui fructus consumpsit ante triennium à die perceptionis, et post illud
- conuenitur, debeat restituere eos, ex quibus locupletior factus est?
- 33 Usucapio sine possessione non procedit.
- 34 Subrogatum sapit naturam eius, in cuius locum subrogatur.
- 35 Si possessor fructus usurcipiat, cessat eorum restitutio.
- 36 Res propria à domino usurcapi non potest.
- 37 Quod meum est, amplius meum fieri nequit.
- 38 Error iuris bonam fidem parit quo ad fructuum acquisitionem.
- 39 Errans in iure nec malam, nec bonam fidem censentur habere.
- 40 Errans in iure, quoties in actu resistit, suos fructus non facit.
- 41 Error non presumitur.
- 42 Presumptio cedit veritati.
- 43 Ad fructuum acquisitionem, malam fidem absesse, sufficit.
- 44 Distinctio quedam cum D. Couar. rejicitur, remissive.
- 45 Iuris, et facti errore concurrenti, bona fides oritur.
- 46 Abbas non exemptus neque bona monasterij sui alienare absque consensu Episcopi.
- 47 Abbas etiam exemptus ad alienationem rerum exiguarum debet petere licentiam ab ordinario, ubi talis fuerit consuetudo.
- 48 Vbi recepta est extraneus ambitiose de reb. Eccles. Abbas non valet alienare immobilia, aut mobilia pretiosa absque assensu Pontificis.
- 49 Que solemnitates requirantur in alienatione rerum Ecclesiasticarum, remissive.
- 50 Alienatio rei Ecclesiastica sine debita solemnitate est ipso iure nulla.

- 51 Ecclesie ob enormissimam lesionem competet post quadriennium etiam restitutio.
- 52 In restitutione in integrum ex iniustitia veniunt fructus.
- 53 Pontifex, ubi aliquid ex benignitate indulget, id exprimit, ne ius commune inducatur.
- 54 Aditur alius intellectus ad d. cap. ad nostram.
- 55 Inuenitur prelato, qui alienauit, non labitur Ecclesie quadriennium ad petendam restitutionem.
- 56 Quanta debeat esse lesio, ut restitutio in integrum concedatur.
- 57 Relinquitur iudicis arbitrio.
- 58 Iudices faciles esse non debent ad concedendam restitutionem in integrum.
- 59 Restitutio non est concedenda ob minimam lesionem.
- 60 Concedi debet ob graue detrimentum.
- 61 intelligitur, l. scio, ff. de in integ. restitut.
- 62 Etiam prudentissimi solent decipi contrahentes in exigua quantitate.
- 63 Minor lesus non restituitur, si prudenter se gerit in actu, contra quem restitui desiderat.
- 64 Non est equum, ut contractus maxime quantitatis ob leue damnum minoris rescindatur.
- 65 Ad concedendam Ecclesie restitutionem quantà desideretur lesio.
- 66 Iudicis arbitrio relinquitur.
- 67 Remedio ordinario existenti, cessat extraordinarium.
- 68 Fallit si magis pingue sit extraordinarium.
- 69 Minor restitutus ob lesionem in precio rem precise auocare non valet,
- infra num. 93.
- 70 Contrarium qui doceant.
- 71 Index tunc sequitur opinionem communiorem, quam maluerit.
- 72 Iudex licet, amplecti sententiam, quam ipse minus probabilem putet.
- 73 Agens remedio, l. 2. C. de rescindend. vendition. fructus non consequitur ante licitam contestatam perceptos.
- 74 De minimis non curat pretor.
- 75 Licetum est contrahentibus, se iniuriam decipere.
- 76 Pro re minima actio furti non datur.
- 77 Fama hominum plurimi haberi debet.
- 78 Fama est vita charior.
- 79 Damnatus furti infamia vitatur.
- 80 Vbi de peccis disputatur, benignior pars eligenda est.
- 81 Pona sunt restringende, non amplianda.
- 82 intelligitur textus in d. Gallinarum in st. de rer. diuis.
- 83 Non est idem furtum committere, et furti actione teneri.
- 84 Dolosus est, qui vel in uno numero alterum decipit.
- 85 Dolus non in quantitate, sed in facti qualitate consistit.
- 86 Pretor pro oculis equitatem semper debet habere.
- 87 Actio de dolo pro re minima non datur.
- 88 Interpretatur, l. vulgaris, ff. de furt.
- 89 Non tam verbis, quam menti legislatoris standum est.
- 90 Ecclesia enormissimo lesa usque ad triginta annos restituitur.
- 91 intellectus, l. fin. tit. fin. part. 6.

in prima parte, remissive.

92 De eiusdem legis interpretatione in secunda parte, remissive.

93 Restituens, quia casus fuit in precio, non auocat rem precie iuxta communem, vide supra, num. 69.

94 Ratio decidendi ad dict. cap. ad 7. stram, traditur.

95 Fructus feudi presumuntur aequales labori, & obsequio vassalli.

96 Vassallo omnis utilitas feudi debetur.

97 In datione in feudum locus non est, l. 2. C. de rescindend. vendit.

98 Non est proprie feudum, quod conceditur pro annua pensione.

99 In restitutione ex gratia fructus non veniunt, secus ex iustitia.

Virum fructuum ratio habeatur in restitutione in integrum, qua causa atatis fit.

AD rem hanc consulendi sunt, Gutier. practic. quæst. lib. 4. quæst. 69. Sforcia Oddus de restit. in integr. 1. part. quæst. 45. artic. 2. Pichard. in § extraneis, num. 53. cum sequentibus, instit. de heredum. qualic. Suid. decis. 45. Pinel. in l. 2. part. 2. cap. 4. C. de rescind. vendit. Morla in empor. iur. tit. 5. de in integr. restitut. 1. part. quæst. 1. num. 31. Cancer. variar. part. 2. cap. 1. à numer. 287. Molin. de iustit. & iur. disp. 575. Costa in l. Gallus, §. & quid si tantum, part. 2. à num. 53. ff. de liber. & posthum.

Num. 1.

Verbum, restituere, in sententia

positum, an fructuum condemnatio, nem contineat? controuertitur, & est pro vtraque parte communis opinio, sed hæc resolutio tenenda est, quod cum ex natura actionis veniunt fructus, vt in actionibus restitutorijs, iudicijs vniuersalibus, & similibus; ex eo quod iudex restitueret, verbo vitur, res cum fructibus reddi debet; secus si actio eius naturæ non sit, Castill. quotidian. libr. 3. cap. 135. numer. 20. Parlador. different. 42. num. 10. Pont. decis. 25. numer. 9. & 10. Noguerol. alleg. 8. numer. 42. late Hermol. in l. 28. tit. 5. part. 5. gloss. 2. ex numer. 95. qui à numer. 98. cum Suid. decis. 98. docet, quod si perantur fructus cum re, vbi officio iudicis debentur, & iudex restituere iubeat rem, censetur reus à fructibus absolutus, neque amplius ad eos agi poterit.

Num. 2.

Verf. Erit igitur expeditum.

Ex DD. in principio huius capituli laudatis constat, receptissimum esse, minori per in integrum restitutionem rem cum fructibus à die contractus perceptis fore reddendam, quibus adiungendi sunt Cyriac. controuers. tom. 2. cont. 324. numer. 77. Gamma decis. 312. numer. 1. vbi Flores de Mena, Ceual. commun. tom. 3. quæst. 763. nu. 68. Meneses in l. 2. num. 30. C. de rescind. vendit. Simoncell. de decret. lib. 3. tit. 7. inspect. 7. Menchaca controuers. vsufrequent. lib. 3. cap. 65. 66. Ant. Gom. Lusitan. decis. 212. Caldas in l. si curatore habes, verb. Implorare n. 13. Ali-

Aliqui nihilominus contra sentiant, Molin. numer. 4. Rebus. tom. 2. ad leg. Gallicæ rubric. de restitutionib. gloss. 1. numer. 31. atque idem Sensisse senatum Neapolitanum, testis est Francisc. Marc. quæst. 21. part. 1. restitaturque de praxi Pinell. dict. cap. 4. num. 6. qui se obtinent, die litis contestatæ fructus debent, de quo videndi sunt Gutier. & alij supra.

Num. 3.

De interpretatione, cap. ad notitiam, de reb. Eccles. agunt, Gutier. Pinel. Mol. Morla vbi supra, & alij, quos congerit Barbof. in collect. ad ad eum textum, & inter varios intellectus ille magis arridet, quem ex Menchaca refert Vffel. in present. Ideo enim fructus non restituntur in illa specie, quod cedunt feudatario in compensationem obsequij, quod tantquam vassallus exhibere monasterio tenebatur, quo referenda sunt illa verba Pontificis: *Cum sibi fructus percepti sufficere debeant pro labore.* Qui nequaquam loquitur de labore fructuum percipiendorum, nam iniquum esset propter hunc possessorem vniuersos fructus lucrari, cum sufficeret, partem aliquam in mercedem ipsius relinqui, maxime cum ita fuissent vberes, vt ibi referatur, quod aduertit D. Couarru. numer. sequenti cum Costa in dict. §. & quid si tantum 2. part. numer. 75. retinet ergo omnes fructus feudatarius, quos alias restituere compelleretur propter obsequium, nam feudum est beneficium, quod ob officium datur cap. unico de vassall. milit. qui arm.

belli. deposuit. Sic dominus dicitur Et sine distinctione fructus vniuersos suos facit (licet aliqui aliud doceant) è re feudali perceptos sibi impignus à vassallo data, nec in sortem computat, quia cum interim cesses obsequium, non debent ad feudatarium pertinere, cap. 1. vbi gloss. de feud. cap. conquestus de vsur. Barbof. in collect. ad dict. cap. 1. vbi plures laudat.

Num. 4.

Verf. Secundo, profata decisio.

Intellectus hic diuinat, restringens generalia Pontificis verba, qui indistinctè decidit, fructus feudatario relinquendos, & ita textum interpretantur communiter Doctores, pro vt ex nuper allegatis apparet. Præterea expeditum non est omnino, fructus non esse minori restituendos, si consumpti sint, nec possessor ex eis fuerit locupletior factus, vt videre est apud Gutier. numer. 25. & Oddum, num. 20. & vbi lex generaliter loquitur, distinctio adhiberi non potest, l. de pretio 10. ff. de public. in rem action. Bene supra cap. 3. dubi. 12. num. 9. Thusch. lit. D. conclus. 308. August. Barbof. axiomat. 136. numer. 4. vbi multi.

Num. 5.

Bonam fidem habere, qui scit rem à se per restitutionem in integrum auferri posse, docet cum Molin. dict. disp. 575. Gutier. n. 24.

D3

Num.

Num. 6:

- 10 Hanc fructuum diuisionem in naturales, & industriales sequitur, Pinel. d. cap. 4. n. 52. Sanch. oper. moral. lib. 2. cap. 23. num. 52. apud quem Ioann. Copp. Gutierrez. Menoch. & Castiljo.
- 11 Sed communiter iuris interpretes etiam admittunt speciem fructuum, quos civiles appellant *Marefcor.* variat. lib. 1. cap. 64. n. 1. Carleual. tom. 2. tit. 3. disp. 34. n. 21. Merlib. de pignor. lib. 2. tit. 1. quæst. 53. num. 17. Escobar de ratiocin. cap. 29. num. 4. Pichard. in §. si quis a non domino, num. 7. in l. de rer. diuis. Alij aliter diuidunt fructus, in naturales, industriales, & mixtos, qui autem sint naturales, qui industriales, qui civiles, & mixti, præfati docent DD. Illud verò cõpertum est, vesturam nauis, pensiones domum, lucrum ex mercatura, &c. quæ fructus civiles nuncupantur, proprie fructus non esse, sed eorum vires gerere, l. mercedes 29. ff. de perit. h. z. l. cum seruus 39. §. fructus, ff. de leg. 3. l. vsu 2. §. ff. de vltis. Lugo, qui vltimam proximè traditam fructuum diuisionem probat, de iust. & iur. tom. 1. disp. 17. num. 38. Sanch. num. 53. Carroc. de locat. tit. de verb. signit. quæst. 10. num. 5. Cyriac. dict. tom. 2. controuers. 397. num. 20.
- 15 & 21. Qui autem fructus naturales, & qui industriales censentur, iudicis arbitrio discernendum est, illa præmissa regula, quod denominantur à potiori causa, nam quod producitur natura ipsa, nulla, aut modica hominis industria interueniente, fructus est naturalis, sed vbi magis labore humano, quam natura quid nascitur, inter fructus industriales habetur, Sanch. num.

43. & 49. Menoch. de arbitrat. cas. 210. num. 19. Verum si contingat, in fructuum productione ita concurrere naturam, & hominis industriam, vt vel prudentissimus iudex assequi non valeat, cui magis tribuendum sit, fructus naturales reputabuntur, quoniam naturalis causa in dubio debet prævalere, l. qui habet, ff. de tutel. Sanch. num. 50. Menoch. consil. 51. num. 28. Tiraguell. de vtroque retract. §. 30. gloss. noum. 21. Marefcor. variat. lib. 1. cap. 50. à num. 4.

Verf. His sane præmissis;

Circa fructus naturales perceptos à bonæ fidei possessore, alijs omnis minus probabilibus, triplex est sententia. Prima habet, minime acquiri percipienti, & si titulo sit munitus, hæc vitatur l. fructus 4. ff. de vsur. defenditurque communiter à pluribus, quos recenset Sanch. n. 65. Secunda huic opposita docet, possessorem bonæ fidei, licet titulo careat, fructus naturales irrenocabiliter sibi acquirere, maxime si consumpti sint, pro qua facit, l. bonæ fidei 48. ff. de acq. rer. dom. & §. si quis à non domino, in l. de rer. diuis. eamque sustinent, Ant. Faber. lib. 4. coniectur. cap. 17. Fachin. controuers. iur. lib. 1. cap. 57. qui alios memoratur & ita in praxi obtinuisse, testantur Belamer. in cap. grauis, n. 8. & 9. de rest. spoliat. Petr. Barbof. in l. diuortio 8. in princ. p. 2. n. 48. Pinel. d. cap. 4. n. 47. 56. & 60. qui duo vltimi DD. asserunt, in iudicijs non inspicere, an fructus industriales sint, vel naturales, nec verum consumpti sint, nec ne, sed indistincte omnes possessorem bonæ fidei lucrati, quos ante litem cõceptam percepit.

Ter-

- 20 Tertis intet vtramque media asserit, eum possessorem habentem titulum, fructus naturales sibi querere cum onere restituendi extantes, vel consumptos, ex quibus locupletior fuerit effectus, & quoad primam partem habet pro le dict. l. bonæ fidei, & d. §. si quis à non domino. Vltima suadetur ex æquitate, l. si & me, & Titium 32. ff. si cert. pet. & ex l. certum 22. C. de rei vendic. dum in ea deciditur, fructus extantes fore restituendos, nam & illi, ex quibus is, qui consumpsit, ditior factus est, in eiusdem patrimonio æquivalenter extant, Lugo vbi nuper. num. 39. atque his, & alijs fundamētis cum D. Couarr. sentit Menoch. de adipisc. possess. remed. 15. num. 580. de sequenti, Cuiac. in d. §. si quis à non domino, Sanch. plurimos allegans num. 68. & est valde communis, maxime apud Theologos, de quo videntur etiam sunt, Garcia de expens. cap. 23. num. 35. 36. Pichard. in d. §. si quis à non domino, num. 13. 14. Spin. in specul. testamentor. gloss. 13. princip. num. 50. 51. Rebell. de obligat. iustit. p. 1. lib. 2. q. 4. num. 8. conclus. 2. & num. 31. conclus. 4. Didac. Perez in l. 1. gloss. 1. col. 1. tit. 13. lib. 3. ordinament. Donell. commentar. iur. civil. lib. 20. cap. 5. col. 10. 15.
- 22 Iuxta quam opinionem duo notanda sunt. Primum, cum dubitatur, an fructus extant, vel sint consumpti, si ante triennium à die collectionis agatur, possessor probare debet consumptionem: at post illud tēpus probationis onus incumbit agenti, vt eos extare ostendat, sic Sanch. ex alijs, n. 74. Secundum, nam qui fructus consumpsit, ex illis ditior factus præsumatur, & Pinel. num. 64. sentit ditio-

præsumi, & est communis opinio, cui subscribunt refati à Menoch. in. 587. Ipse tamen contrarium docuit sequitur, quod magis receptum in praxi assermat, sed pro prima sententia, facit, quod nemo patrimonium suum prodigere creditur, l. cum de indebito 25. vbi notatur, ff. de prob. & sic conclusio modo fructus, possessorem in propriam vtilitatem eos impendisse, præsumendum erit, nisi contrarium per eundem probetur.

Verf. Secunda conclusio.

De hac cõclusionem consulendi sunt DD. in proxima allegati præsertim Sanch. Pichard. & Menoch. qui differentiam admittunt cum D. Couarr. inter possessorem cum titulo, & sine illo, quoad acquisitionem fructuum naturalium, sed ipsam reprobat Pinel. asserens, ratio uenire posse, dari absque titulo bonam fidem: & tandem concludit, quod, & si contingat, talis possessor non tenetur ad horum fructuum restitutionem, sicut enim iure vlucapio introducta est, ita & acquisitio fructuum pro cultura, & cura potuit bonæ fidei possessori cõcedi, pro vt præallegatis legibus à parte cõcessa est, nullibique de restitutione tractatur saltem quoad consumptos.

Verf. Tertia conclusio.

Omnium fere est cõsensu sententia, possessorem bonæ fidei fructus industriales extantes fore restituendum, iuxta d. l. certum, nisi iam illos vsu ceperit, Pinelus autem inficiatur volens, quoad hoc d. constitutionem in vsu non esse, sed & dici potest, verbum, extantes,

27 tantes, propendentibus nec p̄d̄ m.
 Licet pluribus placeat, maxime
 Theologia, bonz fidei possessorem
 teneri etiam ad restitutionem fru-
 ctuum industrialium consumptorum,
 cum ex illis ditior inuenitur, Sanch.
 cum multis, num. 77. Menoch. num.
 598. contrarium verius, ac in praxi
 ceptius, restatur, Ceuall. tom. 1. qu. 1.
 119. Marefcot lib. 2. cap. 112. nu. 59.
 Pinel. dicti. cap. 4. Bellamer. dict. n. 3.
 Ant. Gab. commun. lib. 3. tit. de acqui-
 rend. rer. domin. concl. 2. n. 3. Garcia
 sup. n. 49. in fine, & stylo Rotz cōpro-
 batur, pro qua opinione sunt apertissi-
 ma iura in l. 39. tit. 28. p. 3. vbi Gregg.
 Lop. & in l. si cōtra, C. si ignor. rē mio.
 quibus nullus zque satisfacit, quare
 Sanch. num. 85. & 86. d. l. regia con-
 frictus docet, primam sententiam,
 quam amplectitur, de iure Castellz
 veram non esse, admittens correptionem
 iuris communis, quz omnino vi-
 tanda est, p̄cipi. n. cum vulgaris,
 C. de appellat. Tusch. lit. C. conclus.
 1036. Surd. decis. 21. n. 19. Pichard.
 ad princip. num. 34. iust. de leg. Falcid.
 Molin. de primog. lib. 3. cap. 13. num.
 41. 42.

Sed Marefcot vbi proxime, n. 63.
 28 docet cum alijs, D. Covarr. senten-
 tiam omnino tenendam, vsque ap-
 probari, quoties principaliter, & inde-
 pendentē à re aliqua ad fructus agi-
 tur, veluti si quis annuas p̄stationes,
 quibus fuerat spoliatus, sibi restitui
 postularet, nam perceptę sunt resti-
 tuendz etiam consumptę, si locupletior
 extet possessor ex illis.

Num. 7.

Contrarietatem continere textus

in l. qui bona 23. & dict. l. bonz fidei
 cum l. qui scit 25. §. fin. ff. de vfur. vi-
 sum fuit Egoinario, & Hotom. in dict.
 §. siquis Menoch. d. rem. 15. n. 614.
 in fine Ioann. Cop. in tract. de fruct.
 lib. 2. tit. 4. cap. 5. num. 5. & 6. At cum
 expedit iura iuribus conciliari, cap.
 cum expedit. 29. vbi notant DD.
 quorum plures congerit Augustin.
 Barbol. lib. de elect. lib. 6. Ceuall. com-
 mun. tom. 2. q. 758. num. 38. Bene de
 immunit. Ecclesiast. tom. 2. cap. 16.
 dubitat. 5. num. 6. Tusch. lit. C. con-
 clus. 1008. num. 7. Cyriac. tom. 2. con-
 trouers. 387. num. 39. 40. Alderand.
 Mascard. de statut. conclus. 2. num. 65
 cum seqq. varia pro eorum textuum
 conciliatione interpretes scripserunt,
 sed ioter cetera illud magis veritati vi-
 detur accedere, quod doctissimus Cu-
 iac. excogitauit in d. §. siquis inquit
 enim, Iulianum in d. §. fin. loquutum
 fuisse de dominio reuocabili, quod
 bonz fidei possessori queritur, donec
 res fructificans fuerit per euictionem
 ablata, interim quidem fructus suos
 facit, sed euictione sequuta restituit,
 nam mala fides p̄sumpta, quz per
 iudicij inchoationem contingit, non
 sufficit, sicut vera ad impediendam
 fructuum acquisitionem, sed solum
 onus restitutionis inducit. Vlpianus
 autem, & Paulus in legibus p̄cita-
 tis negant, post litis contestationem
 fructus acquiri quoad effectum, &
 inspecta veritate, cum illi sint restitue-
 di, quia non videtur quisquam id quz-
 rere sibi, quod alij teneret restituere, l.
 aliud est capere 71. ff. de verb. signif. l.
 non videtur 52. ff. de reg. iur. Aliter
 hęc iura componit Sanch. num. 153.
 ex Ioan. Garcia, vbi & alias refert con-
 ciliationes.

Verf.

Verf. Quarta conclusio.

- 31 Fructus per triennium bona fide
 possessi vsucapiuntur, atque ideo res-
 tituendi non sunt, licet extet, vel con-
 sumpti sint, Menoch. num. 581. Lu-
 go d. disp. 17. num. 40. Sanch. num.
 37. qui plures cumulat. Sed dubium
 est, verum qui ante triennium fructus
 expendit, si post id tempus conuenia-
 tur, debeat eos restituere, si ex illis fa-
 ctus sit locupletior? & affirmat Deci.
 in d. l. si & me, & Titium, nu. 2. Tiraq.
 de retract. lignag. §. 15. gloss. 2. num.
 17. Merlin. de legitima lib. 2. tit. 1. q. 1.
 num. 40. & alij adducti à Sancio, n.
 91. Ipse verò contrarium ex pluribus
 probat cum Pinel. d. cap. 4. num. 48.
 secundum quos sufficit, fructus, ante
 quam possessor conueniatur, per tres
 annos a solo fuisse separatos, vt ipsos
 restituere non debeat. Nec refert, vsu-
 cationem sine possessione non proce-
 dere, l. sine possessione 25. ff. de vsuca-
 pion. quoniam, vt Sanch. explicat, fru-
 ctus consumpti non vsucapiuntur, sed
 actio pro eis domino competens p̄s-
 cribitur, quz & si triginta annis regula-
 riter viuat, l. sicut 3. C. de p̄scrip. 30.
 vel 40. ann. Hoc casu specialiter perit
 eodem tempore, quo fructus, pro qui-
 bus datur, vsucaperentur, sequens na-
 turam eorum, quorum loco subroga-
 tur argum. l. 1. §. siquis sub conditio-
 ne, ff. de leg. nom. cau.
 35 Altera difficultas se offert circa do-
 ctinam D. Covarr. in p̄senti tradi-
 tam, quonia generaliter docet, cessa-
 re fructuum restitutionem, si eos pos-
 sessor vsucapiat, cui omnes conueniūt.
 Sed cum supra teneat, fructus frequē-
 tissime acquiri bonz fidei possessori,
 implicat, quod illis casibus possit vsu-

capere ipsum fructus, qui sui sunt, cum
 hoc expresse iudicetur, Paulus in l. 4.
 §. lana, ff. de vsucap. Quia quod meū
 est, amplius meum fieri non potest, vt
 ait Iustinianus in §. sed si rem, inst. de
 legat. l. 3. §. ex pluribus, ff. de acq. pos-
 se. Hinc Sanch. n. 88. satisfacit, auct.
 regulam dict. §. lana, & ceterorum iu-
 rium tunc obtinere, cum dominum
 irreuocabile quis est consequutus; at
 quoties potest reuocari, vt in fructibus
 acquisitis cum onere restitutionis, be-
 ne admittitur vsucapio. Adhuc vrget
 d. §. lana, quoniam agens ibi Consultus
 de fructibus, quos Sanch. putat esse
 restituendos, inquit, eos vsucapi non
 posse, quia statim possessoris fiunt. Er-
 go quamuis dominum reuocabiler
 queratur, impedit vsucapionem. Has
 difficultates euitant, qui sentiunt, pos-
 sessorem bonz fidei, siue titulum ha-
 beat, siue non, fructus consumptione
 irreuocabiler suos facere, quod veri-
 us videtur, & vsu (qui est melior le-
 gum interpret, l. si de interpretatione
 37. ff. de legib. Argel. de acquir. pos-
 ses. quest. 2. art. 3. num. 9. Bene de im-
 munit. Ecclesiast. tom. 1. cap. 1. dubit.
 3. num. 5.) comprobatur.

Num. 8.

38 Bonam fidem ex iuris errore oriri,
 quoad fructus acquirendos, comper-
 tum est, de quo Sanch. nu. 163. Me-
 noch. nu. 628. cum sequentib. Gutier.
 de tutel. 2. part. cap. 5. nu. 14. Cyriac.
 tom. 2. controu. 331. nu. 1. Surd. conf.
 115. num. 3. Ant. Gom. in l. 45. Taur.
 num. 106. in fine, Cacher. Pedemont.
 decis. 159. num. 5. Becci. conf. 95. n. 15
 Berouius in cap. siquis presbyterorum,
 num. 41. de reb. Eccles. & alij apud
 Ricci.

- Ricci in prax. for. Ecclesiastic. d. 11. 18. num. 3.
- 39 Aliqui putant, in iure errantem neque in bona, neque in mala fide constitui, sed mediam inter utramque tenere, & hoc ad fructus lucrados sufficere, Bart. in l. sed & si lege, §. scilicet, num. 4. ff. de petit. hzred. Beroi. in cap. grauis, num. 24. vers. Sub do tamen de rest. spohat. Pinel. in auth. nisi tricennale, num. 11. C. de bon. mater. Menoch. vbi proxime. Sed illa regula communiter limitatur, quando ius resistit actui, in quo error interuenit, nam tunc non prodest ad fructuum acquisitionem, Menoch. nu. 634. Cynac. supra d. controu. 331. nu. 16. Barbof. in collect. ad l. iubeamus, §. sane, num. 20. C. de sacrosanct. Eccles. Gutier. num. 17. Balbus in l. Celsus, num. 20. 21. ff. de vlucap. Grammatic. decif. 79. num. 8. 9. Cacheran. supra num. 11. Caballin. milleloq. 315. Parisian. cap. si diligenti, num. 27. de prescriptioib. apud quos alij permulti, ex quibus apparet hanc limitationem receptissimam esse aduersus D. Couarr. in presenti, quem tamen tuentur Sanch. num. 164. Igneus, Nauarr. Ioan. Garc. quos ipse refert, Morl. in empor. iur. p. 1. tit. 5. q. 1. nu. 42. Sfort. Odd. de integ. restit. quzst. 45. art. 2. num. 22. Ant. Feb. de errorib. pragmatic. decad. 7. error. 6. Neque vrgent iura, quz pro aduersarijs facere videntur, nam dum probant malam fidem habere, qui contra ius resistens emit, non sunt intelligenda, vbi error interuenit, sed cum scienter contra prohibitionem operatur, quod leges presumunt regulariter, cap. qui contra 82. de reg. iur. in 6. Mench. controuerf. illustrium cap. 81. Fatibac. in prax. crimin. part. 3. q. 89. num. 83.

Menoch. cum pluribus de presump. lib. 3. pres. 130. num. 33. Quoniam error non presumitur, nisi personarum conditio, aut alie coniecturz eum suadeant, sed ab allegante probari debet, Menoch. de presump. lib. 6. pres. 23. num. 10. cum sequentib. Sanch. nu. 45. Bofsi. in prax. crim. tit. de confes. n. 19. Mascard. de probat. conclus. 378. & 637. & eo probato cessabit mala fides presump. Garc. de expens. cap. 25. n. 34. Barbof. in collect. ad l. 2. n. 3. cap. si quis ignor. rem minor. si quide presump. debet succumbere veritati, l. nuptura, §. 8. ff. de iur. d. Mantie. de coniectur. vltim. volunt. lib. 1. tit. 1. a num. 10. Menoch. lib. 2. pres. 75. num. 27.

Malam fidem abesse, ad acquisitionem fructuum sufficere, & si bona fides non sit, sentiunt cum D. Couarr. Bart. Beroi. & Pinel. vbi nuper, Sanch. vero num. 181. concedit, posse dari medium inter bonam, & malam fidem speculative, sed non practice, quod ibi bene explicat.

Verf. Ceterum opinio precedens.

Hanc distinctionem reprobant itidem, Sanch. num. 165. Ioan. Garcia sup. dict. cap. 23. num. 24. Gutier. vbi sup. numer. 18.

Verf. Potest etiam opinio:

Iuris, & facti errore concurrente, bonam fidem oriri, docent Gutier. num. 15. Sanch. num. 163. in fine, qui alios referunt, Molin. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 68. vers. Illud tamen, Cacheran. sup. n. 9. ad finem.

Num. 9:

Abbatem non exemptum minime posse

- posse sine Episcopi consensu rem Ecclesiz suz alienare, sed tacitum sufficere, sumat Layman lib. 3. tract. 4. cap. 10. n. 4. Thom. del Bene de immo. & iurisd. Eccles. part. 2. cap. 17. dub. 9. n. 17. & 18. Idem in Abbate exempto, si rem exiguam alienet, vbi talis consuetudo est admilla, nam tenebitur licentiam postulare ab ordinario loci, vel a legato de latere, si Ecclesia sit sita intra provinciam, in qua ille suo munere fungitur, Pellizzari. in manual. regular. 1. part. tract. 6. cap. 8. num. 140. & vbi extrauagans ambitiose de reb. Eccles. recepta est, necessario desideratur assensus Pontificis in alienatione rerum immobilium, aut pretiosarum mobilium, nisi in casibus iure expressis Tondur. canonic. quzst. lib. 1. cap. 98. nu. 2. Barbof. de potest. Episcop. p. 3. alleg. 95. nu. 66. Leo in thesaur. Forens. cap. 15. num. 7. Bene vbi proxime, num. 29. cum sequentibus, qui de requisitis, ac solemnitatibus in alienatione rerum Ecclesiasticarum nouissime agit, & Pellizzari. vbi supra n. 111. de alienatione rerum ad regularium monasteria expectantium tractat, quibus sublata sunt vniuersa privilegia, quoad huiusmodi alienationes decreto Sacre Congregationis Concilij Tridentini iussu Urbani Octauo edito anno 1624. per quod alienare prohibentur res monasteriorum, nisi accedat expressa ipsius Sacre Congregationis licentia, refert Bened. disp. 17. dub. 1. num. 6.

Intellectus hic ad cap. ad nostram nullo modo defendi potest, nam prater quam quod manifeste diuinationis vitio laborat, si ibi intercessisset defectus solemnitatis, nullus foret ipso iure contractus, ita vt nec sententia de-

claratoria desideraretur, quare fructus acquirere, non potest is, in quem res fuit alienata dist. extrauag. ambitiose Molin. de iust. & iur. tom. 2. disp. 466. Pater Suar. de relig. 4. tom. tract. 8. lib. 2. cap. 27. num. 20. & 21. Bene, nu. 9. Tondur. vbi sup. sed Pontifex fructus retinere feudatario permittit, & licet honem enormem ad restitutionem concedendam necessario requirit, ibi: *Si predictum monasterium propter hoc inueniens enorme dispendium incurrisse.* Igitur in illius textus specie nullus fuit solemnitatis defectus, nec ibi apparet, laicum bona fidem habuisse, propter quam fructus sibi acquirere posset.

Num. 10.

Hzc interpretatio magis conuenit dicto textui, nec dicendum est cum Gutier. practica. quzst. lib. 4. cap. 69. num. 11. & alijs, restitutionem ex gratia fuisse coactellam, nam est communis sententia, quod Ecclesiz ob enormissimam lzhonem competit etiam post quadriennium restitutio, Gregor. Lop. in l. 8. tit. 19. p. 6. gloss. 5. Bern. Diaz in reg. 653. vers. Octauo, & vers. Decimo, Marienz. in dialog. relat. 3. part. cap. 20. Costain l. Gallus, §. & quid si tantum, num. 80. ff. de lib. & post. Flamin. de resign. lib. 3. q. 7. num. 84. Gratian. disceptat. cap. 148. num. 19. Myfinger. cent. 1. obseruat. 51. n. 7. Oddus de restit. part. 1. quzst. 19. art. 7. nu. 37. & 66. vbi dicit hanc esse comunem omnium opinionem Garcia de nobilitat. gloss. 6. §. 1. num. 49. vers. Intra has lex, Cancer. variar. lib. 2. cap. 1. num. 220. vers. Illud. Nec dubitari potest, quia monasterium fuerit enormissime lzhum, cum primo anno feuda-

dasarius integram summam, quoniam pro eo soluerat, recuperasset, ex quo sic manifestum Ecclesiam eo casu ex iustitia restitutionem obtinuisse. Nec obstat argumentum de retentione fructuum, admilla communi sententia, quae habet eos venire in restitutione iustitiae, quoniam ut dictum est supra ad num. 2. illos lucratur vasillus in compensationem praestiti obsequii monasterio. Ad hoc si ex gratia restitutio concederetur, ne ius commune induceret, id exprimeret Pontifex, prout expellum est in cap. ex literis 4. eod. tit.

52 **A**lter etiam sustineri potest, restitutionem illam fuisse ex iustitia, communi praemissa opinione, quae docet, viuento prelato, qui alienauit, quadriennium Ecclesiae non labi, quam probant Roman. sing. 267. Hermos. in l. 4. tit. 5. p. 5. gloss. 12. num. 19. Bernard. Diaz reg. 633. vers. Tertio fallit, Caldas in l. h. curatorem, verb. Intra legitimum, nu. 3. C. de in integ. restit. Trentancinq. var. lib. 2. tit. de in integ. rest. resol. 4. n. 5. Valua in relect. ad cap. 1. num. 32. de praescriptionib. Ricci. in prax. for. Eccles. tit. de alienat. rer. Eccles. decis. 32. Rebus. in tract. de alienat. rer. Eccles. n. 38. Rodan. eod. tract. q. 79. cap. 3. Mascard. de probat. conclus. 225. num. 12. Lara de vit. homin. cap. 25. num. 83. pro quibus facit cap. si Sacerdotes 10. 16. q. 3. Potuit enim quadriennium, & aliud tempus multum transire a die alienationis, & non praeterire quadriennium a morte eius Prelati, qui secundum concesserat, quo casu de rigore iuris, & absque aliqua benignitate Ecclesia debebat restituere, cui intellectui non obtemperat, Pontificem requirere enormem la-

sionem, quoniam multi sentiunt restitutionem Ecclesiae, vel minori non competere, adhuc intra quadriennium, nisi enormiter lesi probentur, de quo statim.

Nura. 11.

54 **C**irca dubium praesens triplex reperitur sententia. Prima docet, probandam esse lesionem ultra dimidiam, vel saltem in dimidia iusti pretij, ut restitutionis auxiliu impertiat. Oddus supr. part. 1. q. 4. art. 12. num. 105. vers. In contrariu Paz in prax. tom. 1. temp. 8. n. 119. Scali. Secunda, modicam lesionem sufficere, Ceual. tom. 1. q. 658. Donell. lib. 21. commentar. cap. 9. col. penult. Pinell. in l. 2. part. 1. cap. 1. n. 26. C. de rescind. vend. & hoc est magis communis. Tertia arbitrio iudicis relinquit, quanta lesio sufficiat, ut propter eam restitutio concedatur, quas refert, ac iuribus, & auctoribus exornat Hermos. vbi proxime ex nu. 54. Barbof. in collectan. ad cap. 1. num. 14. de in integ. restit.

Verf. Ego sane difficilem.

55 **S**equitur D. Conar. asserentes iudicis arbitrio definiendum, quae lesio sufficiat ad restitutionem concedendam, Gutier. d. lib. 4. cap. 69. num. 14. Menoch. de arbit. cas. 74. Oddus 1. part. quzst. 4. art. 5. num. 106. Morl. in empir. iur. tit. de in integ. rest. num. 13. Trentancinq. d. lib. 2. var. tit. de minor. resol. 2. nu. 40. Cancer. d. cap. 1. n. 253. vers. Quzto, & 253. Lar. vbi proxime, cap. 25. n. 18. Oportet autem, iudicis non esse faciles in minoribus, alijque privilegiatis personis restituendis, ne in ipsorum damnum fauor petorquetur,

tur; nemo enim ad contrahendum cum ipsis accedere audebit, quod admoment Consultu. l. & si sine 8. §. 1. l. quod si minor 25. §. non semper, ff. de minor. Sed Vipianus in l. si ex causa 10. eod. vbi publice res minoris distracta est, graue damnum eiusdem requirit, ut ei per restitutionem succurratur. Quod autem graue damnum sit, iudex prudens ultimabit.

57 **V**t doctrina sub hoc versiculo tradita magis enucleetur, distinctius loquendum est. Aut enim lesio contingit in re minima, & est restitutio deneganda, ut tradunt Couart. hic, Cynac. tom. 2. controuers. 303. numer. 62. & communiter DD. Aut damnum in se graue est, & lesio indistincte debet restitui, dict. l. si ex causa, dict. l. penult. Quod si lesio per se nec sit minima, nec grauis, sed talis, ut dubium sit, an ex illa sit minor restituendus, tunc inspicenda est quantitas totius contractus, nam si fuerit maxima, ob modicum detrimentum rescindendus non erit, quod si ita ampla non sit, sufficere mediocri iactura ad restitutionem (ver. grat.) si in negotio mille aureorum minor in decem damnificatus reperitur, non oportet, propter huiusmodi lesionem actum irritari, & si minima non sit, l. scio 4. ff. de in integ. restit. quoniam comparatione mille decem latis exigua summa est, sed si in contractu quinquaginta hoc eadem deceptio contingat, restitutionis locus erit, cum decem aurei neque per se, neque respectu quantitatis contractus quid minimum sit, atque ideo quantitas eadem aliquando prodest lesio ad restitutionem, aliquan-

do non, & hoc videtur apte interpretatio ad dict. l. scio. Cuius ratio manifesta est, nam decem legio in contractu mille latis modica est. Quz etiam maioribus, ac vigilantissimis hominibus lesissime euenit, accipientibus paulo minus, aut praestantibus paulo plus, quam res valet, l. si voluntate 8. C. de rescind. vendit. Cum autem minor se gerit tanquam prudentem patrem familias, & si damnum sentiat, restitutione non adiuuatur, l. verum 12. §. sciendum, & sequenti, ff. de minor. Odd. supr. dict. quzst. 4. art. 2. num. 26. Cancer. lib. 2. variar. cap. 1. num. 122. Hermosill. dict. gloss. 12. num. 25. vbi alij, Alciat. de prel. regul. 1. prel. 4. 2. nu. 6. Cuiac. lib. 16. obseruat. cap. 14. Mathel. sup. gul. 38. Morl. part. 1. tit. 10. quzst. 4. num. 8. Ant. Gom. in l. 50. Taur. n. 14. Valac. conf. 138. numer. 26. Petr. Barbof. l. 1. part. 4. num. 128. ff. solut. matrimon. Menoch. conf. 714. numer. 7. Vnde quum non est, ut in negotio amplissimae quantitatis restitutio ob leue detrimentum concedatur, quod comparatione illius latis tenuis est: At non sic facile homines industria, ac solertia praediti falluntur, praestando multo plus, aut multo minus accipiendo, quam par est, ut contingit, cum in contractu quinquaginta lesio in decem interuenit, quare damnum hoc tribuitur lubrico ztatis consilio, cui per beneficium restitutionis subueniendum est. Quz ratio ad d. l. scio accommodari potest,

Verf. Secunda, ex his etiam!

Communis opinio habet, ad restit-

sutionem post quadriennium conce-
dendam Ecclesie lationem vltra di-
midiam, seu enormissimam requiri,
textus in dict. cap. ad nostram, Co-
sta in dict. §. & quid si tantum part.
2. 2. numer. 80. Oddus supra part. 1. quzst.
19. artic. 7. numer. 5. vers. In con-
trarium, Garcia de expens. cap. 18.
numer. 36. Caldas supra verb. In-
fra legitimum, numer. 9. Giurba
decis. 106. numer. 12. Tusch. lit. R.
conclus. 198. numer. 75. Casad. de-
cis. vnica, numer. 5. de empt. & ven-
dit. Borat. decis. 414. numer. 10. &
decis. 452 in fine, & plures, quos
congruit Hermosol. dict. gloss. 12.
64 numer. 15. At Menoch. & alij quos
refert lib. 2. de arbitrat. cal. 74. in
fine cum D. Couarr. tenent, esse in
iudicis arbitrio, quz sit enormis lz-
sio, ob quam Ecclesia debet post
quadriennium restitui, sequuntur, Es-
cobar de ratiocin. comp. 6. numer.
10. & Gutier. dict. quzst. 69. nu-
mer. 14.

Verf. Tertio hinc deducitur:

65 Negant multi communiter, eo,
quod auxilium extraordinarium sit,
lzis posse competere restitutionem
in integrum, vbi adest remedium or-
dinarium, l. 2. C. de rescind. vend.
per textum in l. in causz 17. ff. de
minor, Morla supra tit. de restitut.
in integr. quzst. 7. numer. 22. Lata
cap. 23. numer. 93. Menoch. conf.
401. numer. 220. Guid. Pap. sing.
351. Anton. Gabr. commun. lib. 3.
tit. de empt. conclus. 1. num. 11. Re-
doan. de reb. Eccles. non alienan.
quzst. de restitut. in integrum in prin-
cip. numer. 1. & alij. Sed contra-

riom cum D. Couarr. affirmant
Oddus vbi supra, quzst. 17. num.
111. eadem ratione tradita, Bald. in
l. 1. C. si aduers. Fisc. Abbas in cap.
cum dilecti, num. 4. & 5. de empt.
& vendit. Pinell. in l. 2. part. 3. cap.
3. num. 2. C. de resc. vend. Hermosol.
vbi proxime, numer. 39. vers. con-
trarium vbi alij Gamma decis. 212.
Anton. Fabr. in Codic. lib. 2. tit. 9.
de integr. restitut. definit. 3. Caldas
supra verb. Implorare in integrum, n.
13 14. Fontanell. de pact. nopt. claus.
4. gloss. 18. part. 1. a n. 100. Franch.
decis. 248. & est communior.

66 Sed rationi, cui D. Couarr. & se-
quaces nituntur, scilicet pinguius esse
auxilium restitutionis remedio dict.
l. 2. quare licet extraordinarium illud
sit, per hoc ordinatum non excludit-
ur, Pinell. vbi proxime Zafu, lib. 1.
responsor. cap. 20. num. 20. Mautic.
de restit. in integr. cap. 11. nu. 7. Odd.
supra part. 1. quzst. 17. num. 33. Morla
dict. part. 1. tit. 5. quzst. 3. nu. 12. Me-
noch. conf. 503. num. 20. atque ita
limitant regulam dict. l. in causz. Ob-
stat, non videri inter hec remedia ali-
quod esse discrimen, nam sicut emp-
tori datur electio ad rem restituenda-
dam, vel supplendu pretium ex dict.
l. 2. Ita etiam cum minor vltra dimi-
diam, vel intra lzditur eadem electio
emptori competit, nec potest res prz-
cise auocari, vt testatur pluribus rela-
tis Hermosol. in l. 56. tit. 5. partit. 5.
gloss. 11. & 12. numer. 114. accedit
Gutier. vbi proxime, numer. 29. &
notat D. Couarr. infra hoc cap.
numer. 14. vers. Nec enim dubium,
& est magis recepta.

68 Respondendum tamen est, ratione
przdictam defendi posse secundum opi-

69 opinionem contrariam, quz docet, mi-
nore in pretio lzsum, restituitur, posse
re auocare pretium, nec, admitti emp-
torem ad pretij supplementum, pro vt
fenserunt P'ncip. in dict. l. 2. part. 1.
cap. 2. numer. 26. Menchaca con-
trouersiar. vlti frequent. lib. 3. cap.
66. Fachin. controuers. lib. 2. cap.
29. Sihagus in relect. de restitut.
minor. Caldas supr. numer. 14. 15.
Simoncel. de decret. in controuers.
minor. interp. Morl. dict. tit. 5.
quzst. 1. numer. 30. Vnde constat,
vtilius esse minori beneficium restituta-
tionis impetrare, quam agere reme-
dio, dict. leg. 2. nam per hoc nun-
quam poterit rem suam, inuito emp-
tore, recuperare, cum expresse eius
indulgeat huiusmodi electionem, sed
si restitutionem consequatur, forsan
id obtinebit; siquidem iudex non
prohibebitur secundum opinionem
70 minori favorabiliorem iudicare iu-
bens, rem precise restitui, cum vtra-
que communis sit, atque ita tute
earum quamlibet sequeretur, Ceuall.
tomo 1. commun. opinion. in prin-
cip. Sanch. in Decalog. lib. 1. cap.
9. numer. 46. vbi ex multis refore,
licete iudici, sententiam ferre iuxta
opinionem, quam ipse minus proba-
bilem putat, quod, licet non sequatur,
probabile fatetur, ou. sequenti, Dian.
1. part. tract. 1. de probabil. opinion.
resol. 3.

71 Alia etiam ratione vberius est
restitutionis auxilium dict. l. 2. re-
medio, nam ex hoc non repetet mi-
nor fructus interim perceptos se-
cundum receptam in Tribunalibus
praxim, de qua testantur Ceuall.
tom. 2. quzst. 703. numer. 53. Pi-
nell. in dict. l. 2. part. 2. cap. 4. in

princip. Padilla ibidem num. 50. in
fine, Barbol. in collect. ad eundem
textum, numer. 13. & D. Couar.
licet aliud sentiat, infra lib. 2. cap. 3.
numer. 9. vbi Deo dante erit dicen-
dum. In restitutione autem etiam ve-
niunt fructus, dict. l. quod si minor,
§. restitutio, & docet D. Couar.
ab omnibus fere admissus in prin-
cipio huius capitis.

Verf. Superest tamen:

Facit ad hanc solutionem vul-
72 gare axioma: De minimis non cu-
rat Prætor, l. si oleum 10. §. fin. ff. de
dolo, lason in l. sciendum, col. 3. ff.
qui satisfac. cogant. Socin. in tractat.
falleat. reg. 78. fall. 1. Cyriac. con-
trouers. 454. numer. 8. Brun. à So-
le in loc. communib. verb. Minima,
Aug. Barbol. de axiomat. iur. vsu-
frequent. axiom. 150. num. 1. Vlt-
tra quam duz aliz se offerunt. Prima,
in dict. l. si proprietarius 22. ff. de
damn. infect. iniquè agere proprie-
tarium, vel usufructuarium recu-
santem soluere, quod debet, non
sic, qui contrahens in minima lz-
dit quantitate; nam licitum est
73 contrahentibus se inuicem decipere,
dict. l. in causz, §. idem Pompo-
nius, Hermosill. in dict. l. 56. tit.
5. part. 5. gloss. 9. numer. 30. qua-
re ille de minimis tenetur, licet hic
non teneatur. Secunda, nullum re-
sultat inconueniens, ex eo quod in
dict. l. si proprietarius pro minimo
damno agi possit, vt patet, ac ex
restitutione minoris pro modica lz-
sione sequeretur illud absurdum ma-
ximum, cuius supra meminimus, nam

ita minores, alizque persone, quibus hoc remedium competit, commotio priuarentur, quod Consultus perpendit optime in dict. §. non semper, quis enim contrahere cum minoribus uellet, cum sciret pro vno nummo, vel quadrante contractum fore rescindendum: Præterea ex lasone, & Decio, quos refert, & sequitur Menochi. de præsumpt. lib. 2. præs. 23. numer. 5. dici potest, minima attendi in illis, quæ à iure communi proueniunt, ut in casu dict. l. si propriarius: secus quæ iure speciali conceduntur, qualis est minorum restitutio. Respondetur tandem, solum negari, actionem famolam furti competere, non tamen in factum, ut ab atum dominus recuperet, argumento, l. non debet dari 12. in fine, ff. de dolo.

Num. 12.

74 Hanc æquissimam sententiam, ut pro re minima actio furti non detur, amplectuntur, Gutierrez. de delict. quæst. 151. num. 13. cum sequentibus. Bene, part. 2. cap. 19. dub. 53. num. 4. Pichard. in §. Gallinarum; num. 3. in l. de rer. diuis. Iul. Clar. in prax. §. furtum, num. 46. Nauart. in cap. vltim. 14. quæst. 6. Molin. de iust. & iur. tom. 3. disp. 685. num. 3. quod limita ex l. 16. tit. 11. lib. 5. Recopilat. Sed ibi non est infamia. Cum enim fama hominis plurimi sit habenda, quam vitæ honesti viri præferunt, l. isti quidem, §. penult. ff. de origin. cau. l. 2. §. initium fuisse, ff. de origin. iur. Cytac. tom. 1. controuer. 104. num. 10. Bobadill. tom. 2. lib. 3. cap. 2. num. 39. Carleual de iudic. tom. 2.

tit. 2. disp. 3. num. 4. vbi alij. Menoch. conf. 94. in princip. & de arbitrar. lib. 2. cal. 377. num. 19. Durum nimis est, ut pro re minima æstimationis furti actio concedatur, quæ damnatus afficitur infamia, l. l. furti, §. ff. de ijs quod notat inf. Fannac. in praxi. crimin. tit. de furt. quæst. 467. a num. 10. Molin. de iust. tom. 5. tract. 4. disp. 9. num. 13. vers. licet, Didac. Quætera in quæstion. crimin. cap. 8. de furt. nu. 9. vers. Vterius pœna latronum. Ad hæc cum de pœna instigenda disputetur, in benigniorem partem debemus propendere, Trauell. in l. si vnam, verbo, Reuertatur, num. 246. Thom. de Thomal. in florib. leg. reg. 158. Aug. Barbof. supr. axiom. 181. num. 12. Ricci. in dict. praxi, res. sol. 303. n. 2. Quoniam pœnæ potius sunt restringendæ, quam ampliandæ, l. interpretacione 42. ff. de pœn. lason. in l. transigere, num. 9. C. de transact. Alciat. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 6. Thomal. supr. reg. 227. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 51. num. 12. Barbof. num. 9.

80 Neque refragantur iura, quæ pro se Theophilus, & sequaces inducunt, non textus in dict. §. Gallinarum, qui sane alienus est à præsentis quæstionis: nam ibi Iustinianus non agit de furti actione, sed solum decidit, furti reum fieri illarum avium detentorem, & aliud est, furtum committi; & aliud, furti actionem dari, l. siquis vxori 53. §. 1. in fine, ff. de furt. sunt enim plures calus, in quibus furtum fit, & actio furti denegatur, l. 1. ff. de act. rer. amor. l. serui, & filij 17. dict. l. siquis vxori, in princip. l. si libertus 91. ff. de furt. & licet satis controuersum sit,

an

an rei minimæ furtum admittatur? teste Pichardo vbi supra, adhuc supposito, furtum committi, furti actionem dari, instigandum est ad
 82 exemplum actionis de dolo, nam & si dolus uere sit, qui alium circumuenit, uel in re exigua, cum dolus non in quantitate, sed in facti qualitate consistat, l. dolus 10. C. de resc. vend. Petr. Greg. lib. 37. sintagmat. cap. 1. num. 6. Cytac. tom. 1. controuer. 160. num. 60. Hermos. in l. 56. gloss. 12. num. 51. tit. 5. part. 5. Gutierrez. dict. quæst. 151. numer. 12. vers. Hæc tamen.
 84 Tamen Prætor ea æquitate motus, quam præ oculis semper debet habere, quod si Ephesi §. 5. fin. ff. de eo, quod cer. loco, famæ hominū colens non permittit, illa famola actione uti proximo no damno, dict. l. si oleum, §. fin. cum in l. sequenti. Sed neque probatur in d. §. Gallinarum, rei minimæ furtum heri, cum ibi non agatur de quantitate, sed de qualitate rei surrepta, dubitatur, num. gallinæ, & anseres essent terræ naturæ? nec Imperator inquit, vnus gallinæ, aut anseris detentorem furti reum fieri, sed plurali loquutione utitur, ibi: *Et qui lucrandi animo, ea animalia detinet, furtum committit, re intelligitur.* Vnde textus ille nullo modo fauet aduersarijs, Molin. vbi supra dict. num. 3.
 86 Non itidem obstat, l. vulgaris, ff. de furt. pro cuius solutione notandum est, rationem dubitandi illius textus non fuisse, an pro modio tritici, seu modico vini actionem furti quis possit exercere? sed num qui partem alicuius rei surripit, teneatur pro tota furti actione? quam licet non auferat, videtur, inuito domino, contrectare, quia dum partem tollit, corpus to-

tum contrectat, quæstio hæc fuit Vlpiano proposita per exempla modij tritici ex aceto, & modici vini ex dolo ablari, nam videbatur totius aceri, uel dolij furtum fuisse commissum, sed Consultus id inuestigat in hæc verba: *Sed verum est in tantum eam actione furti teneri, quantum abstulerit.* Quibus controuersiam veterum Consultorum generaliter decidit, neque affirmavit, in exemplis ibi positis dari furti actionem, de quo non fuerat interrogatus, & quamquam verba aliud insinuant (quod negatur) non est illis standum, sed legislatoris mentis, argum. l. generaliter 6. in princ. C. de inst. & subst. cap. humanæ 11. 22. quæst. 5. lason in l. iuris gentium, §. ait Prætor numer. 15. ff. de pact. Bene supra tom. 2. cap. 16. dub. 37. numer. 5. Gonzalez ad reg. 8. Cancellar. gloss. 48. numer. 45. Barbof. axiom. 222. num. 1. Qui solum intendit dubium præcipuum definire, non de alijs statuere, quæ altiore in indaginem exigebant, cum nullo iure expresse caueatur, pro rebus adeo exiguis furti actionem competere, & cum verbis, quæ obstant posita sint in relatione calus, & non in decisione, de illis non est curandum, Carleual. tom. 2. disp. 8. numer. 33. Bernard. Diaz reg. 731. Gutierrez. practicar. lib. 3. quæst. 17. num. 61.

Vers. Sed ut reus.

83 Ecclesiæ enormissimè læsæ de iure communi restitutionem vsque ad triginta annos concedendam fore, cum D. Couarr. resolutum communiter

E3

DD:

DD. Gutier. d. q. 69. nu. 18. Par. ad. differ. 14. num. 4. Costan. d. 5. & quid sit aduocatum, part. 2. a. num. 83. Caldas in d. l. si curatore, verbo, Infra legitimum, num. 10. Morl. sup. d. tit. 3. in pralud. num. 16. in fine, Sforc. Odd. sup. q. 19. num. 92. Beroi. conf. 177. num. 40. quauis Garcia de expens. cap. 18. num. 37. hoc auxilium ad quadraginta annos extendat, & Suarez allegat. 21. num. 4. ad aliud quadriennium, ppter elapsam, restringat.

Num. 13.

De intellectu, l. fin. tit. fin. p. 6. videndi sunt Greg. Lop. ab. gloss. 8. Ceuall. tom. 1. q. 536. num. 16. Gutier. d. num. 18. Her. m. d. l. 56. gloss. 11. & 12. num. 27. Pinel. in d. l. 2. part. 2. cap. 1. num. 27. in fine, & quos isti allegant.

Nam. 14.

90 Quod dict. l. fin. etiam in secunda parte intelligenda sit de restitutione in integrum, & non de remedio, d. l. 2. C. de rescindend. vend. verius videtur ex textu verbis, atque ita tenent cum D. Couarr. Greg. Lop. Gutier. Roder. Suar. & alij, quicquid alij non paucifeciant, & in huiusmodi restitutione enormissima lesio erit, quae dimidiam iusti pretij egreditur, de quo supra ad num. 11. verif. Secundo ex his etiam.

Verf. Nec enim ibi: Quauis haec dif-ferentia.

91 Hanc doctrinam communem appellat Hermosol. dict. gloss. 11. & 12. num. 214. verif. In contrarium, vbi questionem mouet, ac resoluit, de

qua dictum est ad num. 11. verif. Tertio hinc de docitur, n. 68.

Verf. His omnibus.

92 Certius videtur restitutionem fuisse ex iustitia concessam, quia Ecclesia fuerat enormissime laesa, vt ostendimus supra ad num. 10. fructus autem non repetit monasterium, quia nec si intra quadriennium ageret, illos haberet, propter obsequium a vassallo acceptum nec refert, quod illi excesserint estimationem laboris seruitij exhibiti, quoniam in dubio excessus talis non praesumitur, sed fructus creduntur correspondere labori, Escobar de ratio. cap. 16. num. 53. neque aliud fuit per monasterium probatum, quod solum intendit, sibi villam restitui, quam cum non expediret, necessitate cogente alienauit, siue in feudum concessit. Imo quauis praeponderet partem fructuum sibi restitui, relicto vassallo, quod aequum foret pro labore, non obtineret, nam feudatarius dum onera feudi sustinet, omnem eius utilitatem meretur, neque fructus commensurantur obsequijs, sed quotquot nascuntur, illi cedere debent pro fidelitate, subiectione, ac seruitijs exhibitis domino, quapropter in datione in feudum non est locus remedio l. 2. C. de resc. vendit. nisi quando feudum conceditur ob pensionem in singulos annos soluendam, docent communiter DD. Barbof. in collect. ad eum textum, num. 29. & 30. Hermosol. in l. 56. gloss. 4. num. 15. Castrenf. in d. l. 2. n. 13. Bald. num. 7. Salicet. num. 10. Cagnol. num. 207. Padill. num. 29. Pinel. part. 1. cap. 3. num. 2. Rebuff. in tract. de rescision. contract. §. vnic. gloss. 15. num.

nu. 11. Ant. Gabr. libr. 3. de tit. empt. conclus. 1. num. 74. Matienz. in l. 1. gloss. 8. num. 7. tit. 11. lib. 5. Recop. Fachin. controuers. lib. 2. cap. 22. verif. 96 Nec huic sententiae. Quo casu proprie feudum non est, sed transit in emphiteusim, vel contractum innominatum, Greg. Lop. in l. 1. tit. 26. part. 4. gloss. 2. Bald. in l. liberti, col. fin. C. de oper. liber. Marefcot. variar. lib. 1. cap. 63. nu. 5. & 6. Ex quibus iunctis, quae diximus supra, ad num. 10. deducitur, monasterium in dict. cap. ad noitram non potuisse fructus, aut partem eorum petere, licet ex iustitia fuerit restitutum.

Num. 15.

97 In restitutione iustitiae fructus venire, secus in illa, quae gratiose conceditur omnes fere concordēs sentiunt Interpretes, Ceuall. dict. quæst. 536. num. 19. Anton. Gom. 3. tom. variar. cap. 13. num. 38. in fine, Noguier. alleg. 8. num. 37. cum sequentibus, Gutier. dict. quæst. 69. Cyriac. dict. tom. 2. controuers. 321. num. 77. & 78. Odd. vbi supra, quæst. 45. artic. 2. sub num. 13. & quæst. 99. artic. 14. num. 123. 131. Lara in l. si quis a liberis, §. sed verum, a num. 9. ff. de agnos. liber. Farinac. in prax. q. 6. nu. 44. Carol. de Tapia in rubric. de constitut. Princip. cap. 3. num. 29. 38. Ponte decif. 25. n. 9. 10. Peregrin. de iur. Fisc. lib. 5. tit. 2. num. 61. Tiraquel. in l. si inquam, verbo, Reuertatur, nu. 276. C. de reuoc. donat. Greg. Lop. in l. 2. gloss. 5. tit. 33. p. 7. Boer. decif. 98. num. 5. eam tamen distinctionem impugnat late Molin. de iust. & iur. tom. 2. disp. 575. ex num. 4.

AD CAPVT
quartum.

SUMMARIVM.

- 1 Restitutio in integrum petenda est coram iudice eius, aduersus quem postulat.
- 2 Restitutio incidenter postulata petenda est a iudice causae principalis.
- 3 Iudex loci contractus est competens ad concedendum in integrum restitutionem circa illum.
- 4 Iudex laici sit, an sit competens ad restituendum in integrum, quando actio realis restitutus acturus est?
- 5 Qui est iudex causae preparatae, cognoscere de causa preparata potest.
- 6 Iudex loci rei sitae competens est, quoties de ea vindicanda tractatur.
- 7 Ecclesia petens restitutionem contra laicum, ipsius iudicem debet adire.
- 8 Bona patrimonialia clericorum gaudent negatur privilegij verum Ecclesiasticarum: contra num. 14.
- 9 Clericus postulans in integrum restitutionem contra laicum, coram saeculari iudice comparere.
- 10 Fallit, si contraria vigeat consuetudo.
- 11 Vel singularis sit iudex laicus.
- 12 Ecclesia, & clerici pro rebus Ecclesiasticis gaudent privilegio, vnice, C. quando Imper. inter, sed non pro bonis patrimonialibus ipsorum.
- 13 In Hispania vetitum est, ne clerici laicos ad tribunalia Ecclesiastica trahant, & sic obseruatur.
- 14 Bona patrimonialia clericorum obseruatur.

DD. Gutier. d. q. 69. nu. 18. Par. ad. differ. 14. num. 4. Costan. d. 5. & quid sit aduocatum, part. 2. a. num. 83. Caldas in d. l. si curatore, verbo, Infra legitimum, num. 10. Morl. sup. d. tit. 3. in prelud. num. 16. in fine, Sforc. Odd. sup. q. 19. num. 92. Beroi. conf. 177. num. 40. quauis Garcia de expens. cap. 18. num. 37. hoc auxilium ad quadraginta annos extendat, & Suarez allegat. 21. num. 4. ad aliud quadriennium, ppter elapsam, restringat.

Num. 13.

99 De intellectu, l. fin. tit. fin. p. 6. videndi sunt Greg. Lop. ab. gloss. 8. Ceuall. tom. 1. q. 536. num. 16. Gutier. d. num. 18. Her. m. d. l. 56. gloss. 11. & 12. num. 27. Pinel. in d. l. 2. part. 2. cap. 1. num. 27. in fine, & quos isti allegant.

Nam. 14.

90 Quod dict. l. fin. etiam in secunda parte intelligenda sit de restitutione in integrum, & non de remedio, d. l. 2. C. de rescindend. vend. verius videtur ex textu verbis, atque ita tenent cum D. Couarr. Greg. Lop. Gutier. Roder. Suar. & alij, quicquid alij non paucifeciant, & in huiusmodi restitutione enormissima lesio erit, quae dimidiam iusti pretij egreditur, de quo supra ad num. 11. vers. Secundo ex his etiam.

Verf. Nec enim ibi: Quamuis haec differtentia.

91 Hanc doctrinam communem appellat Hermosol. dict. gloss. 11. & 12. num. 214. vers. In contrarium, vbi questionem mouet, ac resoluit, de

qua dictum est ad num. 11. vers. Tertio hinc de docitur, n. 68.

Verf. His omnibus.

92 Certius videtur restitutionem fuisse ex iustitia concessam, quia Ecclesia fuerat enormissime laesa, vt ostendimus supra ad num. 10. fructus autem non repetit monasterium, quia nec si intra quadriennium ageret, illos haberet, propter obsequium a vassallo acceptum nec refert, quod illi excesserint estimationem laboris seruitij exhibiti, quoniam in dubio excessus talis non praesumitur, sed fructus creduntur correspondere labori, Escobar de ratio. cap. 16. num. 53. neque aliud fuit per monasterium probatum, quod solum intendit, sibi villam restitui, quam cum non expediret, necessitate cogente alienauit, siue in feudum concessit. Imo quauis praeponderet partem fructuum sibi restitui, relicto vassallo, quod aequum foret pro labore, non obtineret, nam feudatarius dum onera feudi sustinet, omnem eius utilitatem meretur, neque fructus commensurantur obsequijs, sed quotquot nascuntur, illi cedere debent pro fidelitate, subiectione, ac seruitijs exhibitis domino, quapropter in datione in feudum non est locus remedio l. 2. C. de resc. vendit. nisi quando feudum conceditur ob pensionem in singulos annos soluendam, docent communiter DD. Barbof. in collect. ad eum textum, num. 29. & 30. Hermosol. in l. 56. gloss. 4. num. 15. Castrenf. in d. l. 2. n. 13. Bald. num. 7. Salicet. num. 10. Cagnol. num. 207. Padill. num. 29. Pinel. part. 1. cap. 3. num. 2. Rebuff. in tract. de rescision. contract. §. vnic. gloss. 15. num.

nu. 11. Ant. Gabr. libr. 3. de tit. empt. conclus. 1. num. 74. Matienz. in l. 1. gloss. 8. num. 7. tit. 11. lib. 5. Recop. Fachin. controuers. lib. 2. cap. 22. vers. Nec huic sententia. Quo casu proprie feudum non est, sed transit in emphiteusim, vel contractum innominatum, Greg. Lop. in l. 1. tit. 26. part. 4. gloss. 2. Bald. in l. liberti, col. fin. C. de oper. liber. Marefcot. variar. lib. 1. cap. 63. nu. 5. & 6. Ex quibus iunctis, quae diximus supra ad num. 10. deducitur, monasterium in dict. cap. ad noitram non potuisse fructus, aut partem eorum petere, licet ex iustitia fuerit restitutum.

Num. 15.

97 In restitutione iustitiae fructus venire, secus in illa, quae gratiose conceditur omnes fere concordēs sentiunt Interpretes, Ceuall. dict. quæst. 536. num. 19. Anton. Gom. 3. tom. variar. cap. 13. num. 38. in fine, Noguier. alleg. 8. num. 37. cum sequentibus, Gutier. dict. quæst. 69. Cyriac. dict. tom. 2. controuers. 321. num. 77. & 78. Odd. vbi supra, quæst. 45. artic. 2. sub num. 13. & quæst. 99. artic. 14. num. 123. 131. Lara in l. si quis a liberis, §. sed verum, a num. 9. ff. de agnos. liber. Farinac. in prax. q. 6. nu. 44. Carol. de Tapia in rubric. de constitut. Princip. cap. 3. num. 29. 38. Ponte decif. 25. n. 9. 10. Peregrin. de iur. Fisc. lib. 5. tit. 2. num. 61. Tiraquel. in l. si inquam, verbo, Reuertatur, nu. 276. C. de reuoc. donat. Greg. Lop. in l. 2. gloss. 5. tit. 33. p. 7. Boer. decif. 98. num. 5. eam tamen distinctionem impugnat late Molin. de iust. & iur. tom. 2. disp. 575. ex num. 4.

AD CAPVT
quartum.

SUMMARIVM.

- 1 Restitutio in integrum petenda est coram iudice eius, aduersus quem postulat.
- 2 Restitutio incidenter postulata petenda est a iudice causae principalis.
- 3 Iudex loci contractus est competens ad concedendum in integrum restitutionem circa illum.
- 4 Iudex loci ei sita, an sit competens ad restituendum in integrum, quando actio realis restitutus acturus est?
- 5 Qui est iudex causae preparatae, cognoscere de causa preparata potest.
- 6 Iudex loci rei sita competens est, quoties de ea vindicanda tractatur.
- 7 Ecclesia petens restitutionem contra laicum, ipsius iudicem debet adire.
- 8 Bona patrimonialia clericorum gaudent negatur privilegij verum Ecclesiasticarum: contra num. 14.
- 9 Clericus postulans in integrum restitutionem contra laicum, coram saeculari iudice comparere.
- 10 Fallit, si contraria vigeat consuetudo.
- 11 Vel singuligens sit iudex laicus.
- 12 Ecclesia, & clerici pro rebus Ecclesiasticis gaudent privilegio, vnice, C. quando Imper. inter, sed non pro bonis patrimonialibus ipsorum.
- 13 In Hispania vetitum est, ne clerici laicos ad tribunalia Ecclesiastica trahant, & sic obseruatur.
- 14 Bona patrimonialia clericorum obseruatur.

- niere privilegia verum Ecclesiastica-
rum, qui docent.
- 15 Pseudamentum prefate sententia re-
fertur.
- 16 Bona patrimonialia clericorum sunt
sub speciali Dei dominio.
- 17 Patrimonium, ad cuius titulum quis
sacris iniatur, non est privilegiatum,
rot bona Ecclesiastica.
- 18 Contrarium verius esse, probatur.
- 19 Patrimonium, ad cuius titulum ali-
quis ordinibus insignitur, alienari non
potest, nisi clericus sufficiens beneficium
obtinuit.
- 20 Subrogatum sortitur naturam eius,
cuius loco subrogatur.
- 21 Cessante causa, cessat effectus.
- 22 Veram desideretur citatio ad rela-
xationem iuramenti qui dicitur putans.
- 23 Ad relaxandum iuramentum, simul-
que rescindendum contractum, citatio
prærequiritur.
- 24 Ad relaxationem iuramenti solum
ad effectum agendi non desideratur, de
quo infra num. 37.
- 25 Relaxatio an sit concedenda illi,
qui in perjuriam iam incidit remissive.
- 26 A quo iudice petenda est relaxatio iu-
ramenti ad effectum agendi, qui tractant.
- 27 Dupliciter quis liberari potest à vin-
culo iuramenti ad effectum agendi, et
quomodo.
- 28 Per iuramentum in contractibus ad-
ditur foris foro.
- 29 Factum iudicis censetur factum
partis.
- 30 A quibus iudicibus concedi possit re-
laxatio ad effectum agendi, late expli-
catur.
- 31 Solum iudex, qui de contractu iura-
to habet cognitionem, potest concedere re-
laxationem, per quam ipse contractus
irritus fiat.

- 32 Possitas relaxandi iuramenta ad ef-
fectum agendi est potes Ecclesiasticum
Ordinarium.
- 33 Legatus de latere est ordinarius in
tota provincia, cui missus est.
- 34 Nuntius Apostolicus, qui in Hispania
residet, relaxat iuramenta ad ef-
fectum agendi, et sine citatione, secus
Ordinarium, qui de consuetudine citat.
- 35 Ad obtinendam relaxationem ad ef-
fectum agendi probanda est causa legi-
tima, saltem semper.
- 36 Potest in eodem libello peti in inte-
grum restitutio, et simul proponi actio,
que illa concessa, est competens.
- 37 Magis communis sententia docet,
non desiderari citationem ad relaxan-
dum iuramentum ad effectum agendi,
de quo supra num. 24.
- 38 Data absolutione ad effectum agen-
di, iuramenti vinculum permanet quo-
ad cetera.
- 39 Non eget nova absolutione, qui eam
obtinuit ad effectum agendi, si contra-
ctus rescindatur.
- 40 In obligationibus conceptis in forma
Cameræ Apostolicæ non datur relaxa-
tio ad agendum.
- 41 Relaxatur iuramentum ad effectum
excipiendis, sed non reconuocendis.
- 42 Obtena absolutione ad effectum
agendi in casu authentic. Sacramenta pu-
berum, minor debet petere restitutio-
nem, et contra validum contractum.
- 43 An enormiter lapsus in contractu iu-
rato possit agere, non obtenta relaxatio-
ne iuramenti?
- 44 Potest, si constet de laesione, aliis non.
- 45 Iurans actum metu compulsus age-
re sine relaxatione non potest, sed con-
tra obseruatur.
- 46 Iudex cause preparantis est compe-
tens, quoad causam preparatam.

Iudex

- 47 Iudex Ecclesiasticus, qui relaxat iu-
ramentum ad agendum, an possit de
contractum cognoscere?
- 48 Iudex Ecclesiasticus cognoscit inter
laicos ratione iuramenti adhibiti in
contractum.
- 49 Iudex contractus est iudex dis-
tractus.
- 50 Laici conveniri possunt apud Eccle-
siasticum iudicem pro violentia Eccle-
siasticis, vel eorum rebus illata.

Coram quo iudice sit in integrum
restitutio petenda.

Restitucionem in integrum po-
tulari debere coram iudice eius,
contra quem intentatur, docet,
Ant. Fab. in luo Cod. sub. tit. vbi, &
apud quem, de fin. 1. & de fin. 3. num.
6. Oddus, de in integr. rest. quæst. 15.
num. 39. & quæst. 32. num. 108. Surd.
conf. 266. num. 9. Cyriac. tom. 2. con-
trou. 380. nu. 56. Carleual. de iudic.
tom. 1. disp. 2. num. 192. Rodrig. de
ann. reddit. lib. 1. quæst. 18. nu. 5. Gu-
tier. canonic. quæstion. lib. 1. cap. 34.
num. 8. Molin. de iust. & iur. tom. 2.
disp. 57. num. 23. Tondut. de præ-
uent. iudic. 1. part. cap. 2. num. 9. cum
sequentibus, Bernard. Diaz reg. 219,
vers. Secundo fallit, Marant. de ordin.
iudic. p. 6. §. & quandoque appella-
tur, num. 118. vers. vlt. M. unic. de in
integ. restit. cap. 31. Morla in empor.
part. 1. tit. 5. in prælud. num. 11. vers.
Quarta, & vltim. Rebuff. ad leg. Gall.
tom. 2. tit. de restitut. in præf. num. 18.

Quod verum est, cum restitutio pe-
titur principaliter, nam si incidenter
postuletur, iudex cause principalis est
competens, licet alias eam concedere
non pollet, facit cap. causa 9. §. delega-

ti, de spo. integ. restit. & l. fin. in fine §. C.
vbi, & apud quem Cyriac. d. controu.
380. num. 18. vbi alios refert, & contr.
381. num. 44. Oddus dict. quæst. 32.
nu. 75. Flores de Mem. variar. quæst.
lib. 1. quæst. 3. num. 76. Quando autem
restitutio in integrum petatur princi-
paliter, & quando incidenter, docet
Cyriac. d. controuers. 380. num. 19.
cum sequentibus.

Num. 1.

Utum iudex loci contractus sit
competens ad restitutionem conce-
den. Jam fusc. controuertit Carleual.
à num. 185. ad 193. & vt magis com-
munem, affirmatiuam partem cum
D. Covarr. amplectitur, accedunt Ton-
dur. vbi sup. & part. 2. cap. 20. num. 14.
Coler. de processib. exequut. part. 2.
cap. 1. num. 44. Gratian. disceptatio-
num Forens. cap. 14. num. 22. Griuell.
decis. 129. Gutier. canonic. lib. 1. cap.
34. num. 9. Mauric. sup. cap. 36. num.
5. Odd. dict. quæst. 32. art. 13. nu. 114.
Tusch. lit. F. conclus. 438. d. 6. Quod
est intelligendum, quando is, contra
quem petitur restitutio in loco con-
tractus, reperitur, vt supponunt om-
nes. Contra præcipuam conclusionem,
tenent non pauci congesti a Carleual.
num. 188.

De iudice loci rei sitz itidem dubi-
tatur, num. possit in integrum restituere,
quando restitutione obtenta minor
actione reali experturus est, concedit
Duaren. in lib. 4. digestor. tit. 1. de res-
tit. in integ. cap. 3. fol. 75. & in tit. C.
vbi, & apud quem, fol. 119. vers. Et cer-
te si quis minor, & vers. Hinc facile
Rebuff. ad confit. Galliz tom. 2. tit.
de resc. contract. art. 1. gloss. 21. num.

13.

13. Bellacomb. insertus sintagma. comm. opinio. tom. 1. lib. 2. tit. 22. num. 1. Contrarium sentiunt Cyriac. dict. controuerf. 380. num. 58. cum sequentibus. & Tondut. dict. cap. 20. numer. 13. qui num. 10. cautelam ostendit, qua adiri possit pro restitutione impetranda iudex loci, ubi res sita est, propter quam minor restitui desiderat. Sed his refragatur vltimate axioma, vt scilicet qui est iudex causae preparat, possit de causa preparante cognoscere, quod ex multis probat Carleual. num. 204. post medium, cui Cyriac. respondet, d. controuerf. 381. num. 50. & 51. non esse locum in hac cotrouersia. Nam illud dumtaxat admittitur, cum iudex ad vtramque causam competens alias est, at iudex loci rei sitae iure potest de actione in rem cognoscere, l. fin. C. ubi in rem act. cap. fin. de for. comp. sed non in integrum restituere, de quo Oddus dict. part. 1. quzst. 32. art. 14.

Num. 2. & 3.

7 Ecclesiam adire non posse iudicem Ecclesiasticum ad obtinendam restitutionem aduersus laicum cum D. Couarr. affirmant Parlad. differ. 9. §. 3. num. 3. Barbof. in l. hares absens, §. proinde, num. 31. cum sequentibus, ff. de iudic. Caldas in l. si curatorem, verb. Implorare, num. 32. C. de in integrum restit. Carleual. num. 195. qui contrarie opinionis fundamentis bene satisfacit, August. Barbof. in collect. ad cap. 1. n. 9. de in integ. restituit. & ita fuisse iudicatum in Vallisolerana Cancellaria, quauis ipse aliter sentiat, testatur Gutier. canonic. quzst. lib. 1. cap. 4. num. 10. Quz opi-

nio verior videtur, nam infra, quz contrarium probant, debent intelligi, quando ex consuetudine, vel alia causa Ecclesia obtinet in laicos iurisdictionem, quoad bona Ecclesiastica, de quibus agitur. Nihilominus contrarium est receptissimum, quod defendunt Tondut. supr. cap. 28. num. 17. part. 2. Marant. in prax. part. 6. tit. de appellat. num. 113. Sforz. Oddus dict. quzst. 32. artic. 13. num. 15. & art. 13. n. num. 123. Roduan. de reb. Ecclesiast. quzst. de restituit. in integr. §. 7. Bernard. Diaz reg. 219. fallent. 2. Perez in l. 1. gloss. 1. col. 883. ver. Item fallit, Auendañ. part. 1. cap. 4. Prator. num. 42. ver. Et quia talis, & plurimi alij.

Bona patrimonialia clericorum, non 8 gaudere eodem privilegio, ac Ecclesiastica, nisi in casibus expressis in iure, est communis resolutio, Ceuall. tof. 1. quzst. 36. num. 7. Gutier. practicar. lib. 3. quzst. 27. num. 7. Deici. in cap. Ecclesia S. Mariz, num. 22. de constitut. vbi Barbat. num. 4. Paz in praxi tom. 2. pral. 2. num. 16. Curetell. de immun. Eccles. lib. 2. quzst. 8. num. 20. & sequentibus. & quzst. 40. & 43. Bobad. qui plures adducit in posit. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 260. vbi gloss. lit. F. Menchac. de success. creat. §. 20. num. 659. & §. 22. num. 40. Vmian. commun. opinio. lib. 3. verb. Clericus in bonis Lzlius Mancin. disquisit. genialium iur. disp. cent. 3. cap. 241. cum seqq. Dried. de libert. Christ. lib. 2. cap. 3. Hinc fit, vt clericus implorans restitutionis auxilium in laicum non possit coram Ecclesiastico iudice comparere, licet Ecclesia tale privilegium haberet, atque ita tenent Odd. dict. quzst. 32. art. 15. num. 125. Gutier. vbi super num. 11. Quod ta-

10 men

men fallit primo, si vigeat consuetudo in contrarium, vt Salmantica, Paz vbi supra num. 20. Bolaños in curia part. 1 §. 5. num. 17. Secundo quando iudex laicus negligens fuerit in ministranda iustitia clerico restitutionem postulanti, Bobadill. dict. lib. 2. cap. 17. num. 111. & comprobatur premissa sententia ex doctrina Carleual. & plurimum, quos i se laudat num. 585. & 587. 12 Nam, & si Ecclesia, vel Ecclesiastici litigantes pro rebus Ecclesiz vt possint privilegio electionis fore concessio miserabilibus personis in l. voic. C. quando. Imper. int. pupil. & vid. id non extenditur ad clericos pro rebus suis patrimonialibus, & in Hispania vetitum est regulariter, & in praxi obtinuit, ne clerici laicos ad Ecclesiastica Tribunalia trahant, ita stabilicum est, l. §. tit. 6. p. 1. & ordin. Lusitan. lib. 2. §. 1. numer. 17. de quo testantur Carleual. & sequaces vbi proximè.

14 Sed nihilominus non paucis laicis contrarium, & sic quod patrimonialia clericorum eisdem potantur privilegijs, ac Ecclesiasticz res, & quod indistinctè possunt clerici laicos apud Ecclesiasticos iudices conuenire, gloss. in cap. similiter §. 16. quzst. 1. Bene, qui late differit, de imm. Eccles. part. 1. cap. 7. dub. 2. sect. 2. ex numer. 6. Olafsch. decis. 37. num. 7. Zabarella in cap. si clericus laicum, de for. comp. Valuoz. ibi, num. 6. Beller. disquisitor. cleric. part. 1. tit. de favore clericor. reali, §. 5. numer. 23. & alij communiter in dict. cap. si clericus, qui laicum conueniri posse à clerico coram Ecclesiastico, docent, maxime actione reali, Menoch. conf. 1161. n. 10. cum sequentibus. & ratio est, quia patrimonialia priuata clericorum res

centur Ecclesiasticz, quatenus ex eis sumitur Diuini cultus aluntur, vt suo ministerio commodius incumbant, P. Suar. de relig. tom. 4. tract. de immun. cap. 24. numer. 11. Valenz. tom. 4. disp. 9. quzst. 5. punct. 4. & alij huic opinioni subscribunt apud Bene cap. 5. dub. 2. lect. 1. num. 2. qui dub. 1. sect. 1. num. 14. n. ca. bona sub special. dominio Dei esse, ex quo idè privilegium, ac rebus Ecclesiasticis patrimonio clericorum tribuendū, illi sentiunt, de quo etiam videndi sunt Cast. d. tom. 7. de tertijs cap. 9. nu. 18. Beller. tit. de exempt. clericor. §. 5. n. 2. Morla in emp. part. 1. tit. 2. in prel. num. 144. Gironda de privilegior. explicat. num. 240. Perez in l. 2. tit. 2. lib. 1. ordin. pag. 44. Nauar. conf. 5. de immun. Eccles. in nouis.

Num. 4.

17 Patrimonium clerico constitutum in titulum ad ordines suscipiendos non iuari eisdem privilegijs, ac res Ecclesiasticz, & si pro eo imploreter restitutio contra laicum, iudicem secularem esse adendum cum D. Couarr. tenent Salzed. ad Bernard. Diaz in prax. cap. 18. num. 14. Gutier. dict. quzst. 27. in fine. Sed contrarium communitor receptum est, vt docent Tondut. d. c. 28. n. 18. Lara in l. si quis à liberis, §. solent. num. 36. Ceuall. tom. 1. quzst. 27. num. 4. Spino in specul. testam. gloss. 18. num. 72. Azened. in l. 1. num. 9. tit. 4. lib. 1. Recopil. Bobad. vbi supra dict. num. 260. in gloss. lit. F. in fine, Deitan. in cap. Ecclesia, num. 65. 176. de constit. Cen. pract. lib. 1. q. 161. n. 10. Ciartin. controuerf. Forens. cap. 22. num. 48. Vulpe in prax. iudic. Ecc-

Ecc-

Ecclesiast. cap. 17. num. 24. Aug. Bar-
 bol. de potestat. Episc. part. 2. ablegat.
 19 num. 91. Bene. part. 2. cap. 10. dub.
 7. num. 17. Layman. lib. 4. tract. 9. cap.
 6. num. 8. quorum plerique questio-
 nem proximè propositam late tra-
 & int. ac tandem concludunt, bona
 clericorum non obtinere privilegia,
 quæ Ecclesiasticis rebus competunt,
 nisi ad eorum titulum quis sacros or-
 dines suscipiat. Et hæc sententia nititur
 decreto Sac. Concilij Trident. sess.
 21. c. p. 2. quo illa bona prohibentur
 alienari absque Episcopi permissu, donec
 Ordinatus congruum obtineat
 beneficium, atque ita inter Ecclesiasti-
 ca videntur constituta. Deinde cum
 hoc patrimonium subrogetur in lo-
 cum beneficii, eiusdem naturam de-
 bet fortis. l. 1. §. si quis sub conditio-
 ne, ff. ut leg. seu fideic. nom. caueat. l.
 si tam angustis 13. ff. de seruitu. Ceuall.
 num. 3. Deci. in d. cap. Ecclesia S. Ma-
 ritz, vbi hoc in favorabilibus concedit,
 & subrogatū omnibus gaudet privile-
 gijs, quæ ei, cui subrogatur, cōpetunt.
 Argel. de acq. possess. q. 7. art. 2. no. 25.
 Paris. ex alijs cons. 57. col. 2. n. 14. lib.
 4. Tandem in conseruatione huius-
 modi bonorum favor ipsius Ecclesie
 maximè vertitur, cum ea sint necessa-
 ria ad sui ministri sustentationem, quibus
 deficientibus, dum victum clericus
 quereret, suo ministerio vacare ne-
 quiret, aut Ecclesie sumptibus esset
 alendus, quod periculum imminet, dū
 ordinatus sufficientes nō adipsicitur be-
 neficium, quo casu sicut alienationem
 Concilium libere permittit, ita & pri-
 uilegijs rerum Ecclesiasticarum illud
 patrimonium priuabitur. Nam cessante
 causa, effectus quoque debet extin-
 gui, cap. cum cessante 60. de appellat.

Argel. q. 3. art. 10. num. 30. Menoch;
 de præsumpt. lib. 4. præs. 189. nu. 196;
 Quare hæc opinio veteri, ac commu-
 nis videtur contra D. Couart,

Num. 5.

Vtrum desideretur citatio eius, cui
 iuratum est, ad relaxationem iurame-
 ti concedendam? tradunt, Gutierrez. in
 authent. Sacramenta puerorum, num.
 111. cum sequentibus, C. si aders. vendit.
 Azeved. in l. 1. a. num. 13. tit. 21.
 lib. 4. Recop. Tulch. lit. A. conclus. 61.
 Ceuall. tom. 1. quæst. 434. Parlad. ter.
 quotid. lib. 2. cap. 4. num. 55. Paz vbi
 supra, num. 38. Bene. part. cap. 8.
 dub. 28. sect. 4. Sanch. in Decal. lib.
 3. cap. 21. num. 28. Boianos in curia,
 1. part. §. 5. num. 15. Hermos. in l. 36.
 tit. 5. p. 5. gloss. 11. & 12. nu. 100. Ma-
 rtescot. variar. lib. 2. cap. 24. nu. 19. Lu-
 go de iust. & iur. tom. 3. disp. 22. num.
 241. Ricci. in prax. for. Ecclesiast. de-
 cif. 290. in 2. edit. Ex quibus constat,
 in relaxatione iuramenti, per quam
 contractus venit rescindendus, neces-
 sario interuenire debere citationem,
 quod nullus inficiatur, vt præter lau-
 datos supra tenent Salzed. ad Bern.
 Diaz reg. 50. limit. 4. Flamin. de resignat.
 beneficior. lib. 13. quæst. 1. num. 38.
 Carroc. de locat. cap. de rescind. locat.
 num. 38. vers. Maximè, Cacher. decif.
 25. numer. 7. Rot. Geneens. decif. 197.
 num. 3. 13. Hieron. de Leon. Valenti.
 decif. 64. num. 6. 9. Sed cum iuramen-
 tum solum remittitur ad effectum
 agendi, vel excipiendi, adhuc multi
 sentiunt, opus esse citationem, Tira-
 quel. in tract. res inter al. act. limit. 10.
 vers. Declara sexto Ant. Gab. comm.
 lib. 2. tit. de citat. conc. 1. num. 85. Ioseph

seph Ludovic. decif. 18. a. num. 2. Di-
 dæc. Perez in l. 2. vers. Quarto decimo
 sexto, tit. 21. lib. 3. originam. Menoch.
 cons. 24. a. num. 11. Borrell. in
 in sum. decif. tit. 44. num. 243. Cened.
 ad Decretal. collectan. 78. n. 2. Con-
 trarium tamen magis commune est,
 & in praxi obseruatum, vt plures testa-
 tur, & Gutierrez. vbi nuper primæ senten-
 tiæ fundamentis satisfacit. Atque ita
 docent omnes relati supra num. 22. &
 Gagliard. de absolut. a iurament. §. 1.
 nu. 1. Mandosin. in addit. ad Lapum al-
 legat. 10. verb. Procedere, & verb. Ab-
 soluere in fine, Muscatel. in prax. aut ea
 lib. 1. part. 4. in gloss. per iurij, num. 39.
 Afflic. decif. 220. numer. 10. Burlato
 cons. 72. num. 25. Roland. à Valle col.
 2. per totum. Et relaxationem iura-
 menti non esse præstendam, postquam
 petens per iurium incurrit, ex alijs
 tenet Pallador. ibidem, num. 56. sed
 Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 32. num.
 16. dissentit, & merito.

Vers. Verum res res;

A quo iudice sit relaxatio iuramen-
 ti postulanda ad effectum agendi, fise
 disputant Carleual. vbi supra a. nu. 197.
 Sanch. dist. lib. 3. cap. 22. num. 15. Lu-
 go d. disp. 22. ex nu. 238. omnino vi-
 dendi, Lessi de iust. & iur. lib. 2. cap. 42.
 dubit. 12. de quo agunt itidem omnes
 fere, quos proximè allegauimus. In
 qua questione duæ inuoluuntur diffi-
 cultates: Prima, quis iudex ad hoc sit
 competens iurantis, vel eius, cui
 iuratum est? Secunda, an iudex Ec-
 clesiasticus, vel secularis sit aduen-
 dus? Et pro vtriusque enodatione
 notandum est ex præfatis DD. du-
 pliciter posse quem liberari à vincu-

lo iuramenti ad effectum agendi, vel
 directe petendo absolutionem, quæ
 solum proprijs, & Ecclesiasticis iu-
 dex potest concedere, sub cuius iuri-
 dictione est quoad spiritualia, et indi-
 recte obtepta remissione ab ipso, in cuius
 fauorem iurauit, per quam etiam
 quoad Deū solutus manet, ad quod re-
 ctè comparebit coram iudice Ecce-
 siastico, seu seculari aduersarij, nam
 cum condonatio obligationis ortæ ex
 iuramento præstari debeat ab illo, cui
 iuratum est, vterque est competens,
 quandoquidem quilibet eum ad con-
 donandum compellere potest, Ec-
 clesiasticus ratione iuramenti, per
 quod additur forus foro, Marelect
 variar. libr. 1. cap. 62. numer. 11. Et
 quoad contractus iuratos etiam in lai-
 cos iurisdictionem acquirit, cap. fin. de
 for. competent. in 6. Marant. de ordin.
 iudicior. par. 4. cap. iudicium seculari,
 vel ecclesiasticum, numer. 14. Gutier-
 rez de iuramen. confirmat p. 3. cap.
 12. numer. 2. Scraphin. de privileg.
 iurament. privileg. 67. a. numer. 1.
 Secularis, quoniam huiusmodi rem-
 issio res spiritualis non est, & sic
 cum laicus sit, cui iuratum est, rela-
 xandi iurij iurandi incapax non censetur,
 Barbol. in collectanea ad cap. 2. n.
 5. de iure iurand. Carleual. supr. a. nu.
 210. Sanchez d. lib. 3. cap. 22. num. 14.
 15. Bene dist. sect. 4. quo loci rectè in-
 quit, relaxationem istam pro remis-
 sione eius cui iuratum est, concedere, nam
 factū iudicis, factum partis reputatur,
 quod & alij ex præallegatis notant,
 leg. si ob causam 13. Cod. de eui-
 ctionibus, Cypriacus tom. 2. contro-
 uersia 248. numer. 8. Menoch. consil.
 §. 18. numer. 8. Tondut. questio-
 num civilium cap. 22. numer. 3.

Escobar. de ratiocin. lib. 1. cap. 33. nu. 8. Nogueroi allegat. 11. num. 156. in fine. Olea de celsion. iur. tit. 5. quzst. 13. num. 3. Velase. loc. commun. lit. F. axiomat. 32.

30 Sed quoniam tradita doctrina non eodem modo semper ad praxim reduci potest propter differentiam tam iuramentum, quam eorum, quorum iurata iuratur, ideo quid in singulis casibus obseruandum sit, breuiter ostenditur, si laicus iuret laico, relaxatio petitur a iudice Ecclesiastico iurantis, vel a seculari, aut Ecclesiastico aduersarij. Idem iuris est, cum clericus iurat laico, quod si laicus iuret clerico, solum Ecclesiasticus ad eundem eum cumlibet, similiter si vterque contrahens clericus fuerit. Sed si duo infideles vnus alter iuret, nullæ sunt partes iudicis Ecclesiastici, sed iudex eius qui iuramentum pro se habet, illud valebit remittere, at quando infidelis fidelis iurat relaxationem concedere potest tam Ecclesiasticus, quam secularis iudex fidelis: et contra si fidelis infidelis iurauerit, relaxauit, vel Ecclesiasticus iurantis, aut secularis illius, qui iuri iurando mittitur. Sanch. dict. cap. 22. num. 19. Carleual. num. 215. Ad quam relaxationem iuramenti erit competens iudex non solum domicilij, sed etiam loci contractus, Felin in cap. fin. num. 24. vers. Vltimo misit subdito de for. cōpet. Sanch. d. cap. 21. num. 31. Tusch. lit. A. conelul. 7. num. 5. Carleual. n. 204. locus verò contractus intelligitur etiam in quem destinata est solutio, & si alibi contractum fuerit, l. contraxisse 20. ff. de act. & obligat. Ant. de Amat. variar. resol. 33. numer. 6. Tondut. cum alijs supr. part. 1. cap. 18. num. 11.

Hæc dicta sunt de relaxatione iuramenti ad effectum agendi, quæ solent sine citatione concedi, aliter autem res se habet, cum simul agitur ad irritandum contractum quo casu oritur no pars citari debet, & ille erit iudex competens, qui de causa principali cognoscere potest, vt competens est. Facultas relaxandi hæc iuramenta est penes ordinarium, quo nomine continetur Episcopus, Vicarius generalis, Capitulum sede vacante, Abbas exemptus, vel alij quasi Episcopalem iurisdictionem obtinentes, Hermol. num. 96. & 97. Lugo n. 141. Säch. dict. lib. 3. cap. 21. n. 29 Quibus adde legatū a latere, qui etiam ordinarius est in tota prouincia, in qua suo munere fungatur, Pellizzar. in manuali regul. tom. 1. tract. 6. cap. 2. num. 79. & de Nuntio, qui in Hispania residet, testatur Paz in praxi num. 39. & Bolaños vbi supra, qui asserunt, vsu receptum esse apud nos, vt Nuntius sine citatione iuramentum relaxet ad effectum agendi, Ordinarius vero non vtiq; quod displicet Sanch. dict. cap. 21. num. 28. post medium. Postulans relaxationem hanc semplene debet probare iustam causam, Gutier. dict. numer. 112. vers. Sed meo iudicio, notant DD. in cap. 1. de iur. iur.

Ibi: Absionem rescissoriam non posse deduci.

36 Posse in eodem libello proponi remedium restitutionis, & actionem, quæ, restitutione concessa, competitura est, sentiunt Tondut. dict. cap. 20. numer. 6. cum sequentibus, (&

(Sed id valde controuersum fateatur) & alij apud Cyria cum d. controuers. 380. numer. 21. Quod fieri debet, proponente actore principalem actionem, sibi que obijciunt exceptionem, quam aduersarius habet, & contra ipsam petenda est restitutio in modum replicationis, quod bene explicat Tondut. num. 10. & vide Paz in praxi tom. 2. prelud. 2. num. 39. vbi ait, in praxi obseruari, vt simul relaxatio iuramenti, & rescissio contractus in eodem libello postuletur.

Num. 6.

37 Citationem opus non esse in relaxatione ad effectum agendi, magis receptum est inter DD. & obtinuit in praxi, de quo nuper nu. 22. cum seqq.

Verf. Ex his tamen.

38 Manere vinculum iuramenti illibatum quoad reliqua, concessa absolutionem ad effectum agendi, omnes agnoscunt, Carleual. num. 210. Hermol. num. 102. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 14. num. 21. Sanc. d. cap. 21. num. 23. Gutier. dict. num. 112.

Ibi: Secundo, è contrario.

39 Non indiget noua absolutione, qui illam fuit æqueutus ad effectum agendi, si contractus rescindatur, Sanch. & Hermol. ibidem.

Ibi: Tertio adnotandum est.

40 Huius styli signaturæ, ex quo negatur absolutio a iuramento adhibito in obligationibus conceptis in forma Cameræ Apostolicæ, meminere

Marescot d. lib. 2. variar. cap. 84. n. 13. Sanch. d. cap. 21. nu. 24. Casad. decif. ync. de mut. petitionib.

Ibi: Quarto est adnotandum.

41 Relaxatio ad effectum excipiendi, etiam conceditur, Paz, Parlador Censual. & ceteri adducti communiter, sed ad effectum reconueniendi non datur, Marescot num. 12. quia opus non est.

Ibi: Quintum est quod ibi.

42 Data absolutione iuramenti in dict. authent. Sacramenta puberum, minor vti debet auxilio restitutionis, tãquam aduersus contractum validum, quia nulla vis ei tollitur per talē absolutionem, Gutier. ibi, num. 20.

Verf. Nam esse tunc necessariam.

43 A neeps quæstio est. Num enormissimè lzlus in contractu, quem iuravit possit aduersus eum venire, non adempta relaxatione, absque labe periurij, de qua Gutier. ex num. 95. Hermol. num. 82. Mohin. de primog. lib. 2. cap. 3. num. 25. & licet pro veraque parte cõmunis sit opinio, frequentius in negatiuam itam est, quam substatinet Afstet. decif. 322. n. 9. Capyc. decif. 156. Pinel in l. 2. p. 3. cap. 1. num. 65. vers. alijs, quibus Azcued. in l. 4. n. 37. tit. 21. lib. 4. Recop. Pathin. controu. lib. 8. cap. 69. in fin. Cancer. variar. part. 1. cap. 13. de empt. vers. ex quibus, Castillo quotidianarum, lib. 3. cap. 2. nu. 26. Marescotus variar. resolut. lib. 2. cap. 84. numer. 16. Sed & multi contrarium tenent, quos isti referunt.

Secd Hetmof. num. 14. distinctione
vtriusq; Rotz decisionibus com-
probata quoniam quando de recta est
enormissima lésio, de qua constat ab
que partis lésis petitione, relaxatio
non desideratur, at si adhuc lateat,
non licebit absolutione non concessa
contra iuramentum venire, & tandem
num. 16. concludit, enormissimam lésionem
à petitorio indistinctè excusari,
& si non precedente absolutione iu-
rato contractui contravenias.

Verf. Obiter tamen,

43 Communis est opinio, iuramentum
metu coactum nequic non premissa
absolutione aduersus iuramentum age-
re, *Cavall. tom. 1. quzst. 604.* quam
sustinent *Gutierr. de iuram. confirm. 1. part. cap. 37. num. 19. & 20. Sanch. dict. lib. 3. cap. 11. num. 13. & 14. Molina vbi supra, num. 13.* qui etiam testa-
tur contrarium in tribunalibus obser-
uari, vbi *Scalij, Pat. Molin. de iust. disp. 573. num. 28. Pat. Suarez de religion. tom. 1. tract. de iurament. lib. 3. cap. 16. num. 18. Seraphin. supra priuileg. 110. num. 16. Afflict. decif. 322. num. 9. Piquel. in l. 2. part. 3. cap. 1. num. 8. C. de refo. vendit. Valenz. 2. disp. 6. quzst. 7. punct. 4. col. 6. verf. Respon-
deo quzstionem hanc, Ant. de Petra in l. 1. num. 279. ff. de iur. iur. Flamin. supra lib. 13. quzst. 2. num. 23. Bernard. Grzu. ad pract. Camer. Imper. lib. 2. conc. 42. Lesh de iust. lib. 3. cap. 42. dub. 6. num. 50. Quicquid contra-
tenteantibus, quos refert *Cuall. dict. 9. 604. num. 2.**

Formam petendi relaxationem
iuramenti tradunt *Peguera in prax. ciuil. rubric. 1. in fine, Peregrin. decif.*

8. Ricci. supra de absolut. infamem.
decif. 333. & relaxatio per procura-
torem potest impetrari, *Sanch. dict. cap. 2. 1. in fine, Bald. in cap. 1. num. 7. de iure iurand.*

Num. 7:

46 Index cause preparatis est compe-
tens, & quoad causam preparatam,
Cyriac. tom. 2. contouers. 381. num. 11. Tondut. de pruzent. iudic. part. 1. cap. 24. nu. 10. Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 371. Gambacurt. de immün. Eccles. lib. 6. cap. 8. num. 3. Bofsi. tit. de for. compet. num. 17. Gutierr. de iur. confirmat. part. 3. cap. 12. numer. 6. Quod verum est, cum aliis iudex de vtraque causa potest cognoscere, Cyriac. num. 50. 51.

Num. 8:

47 In hac controuersia, an iudex Ec-
clesiasticus, qui prestetit absolutionem
à iuramento, possit de contractus va-
lore cognoscere? sequitur *D. Couar. Sanch. d. lib. 3. cap. 3. num. 15. Gutierr. de iurament. confirmat. 3. part. cap. 12. num. 6. Nauarr. in rubrica de iudic. n. 12. qui sententiis, non licere iudici Ec-
clesiastico causam principalem rescis-
sionis tractare, nisi contractus conti-
neat vitium simoniz, vltur, vel alius deli-
cti, cuius cognitio ad forum expectas
Ecclesiasticum, contrarium tamen cū
Bald. defendunt multi, quos refert, & sequitur Paz d. pruzud. 2. nu. 39 quz-
sententia magis iuri consonat, quod ad-
hibita distinctione, nā si absolutio pe-
tatur à iudice Ecclesiastico eius, qui iu-
rauit, procul dubio hic nō poterit de
contractus rescissione cognoscere quia
quo-*

48 quoniam agitur ad rescindendum, ad-
ri debet iudex eius, cōtra quē rescissio
intendatur. l. 2. vbi notatur, *C. vbi, & apud quem, quod si iudex Ecclesiasti-
cus illius, cui iuratum est, absolutionē
prestet iure causam principalem retine-
bit. Quia rationem iuramenti potest
inter laicos iudicare, cap. fin. de for.
competente in 6. Primo: quoniam iu-
dex cause preparatis est competens
respectu cause preparate, cū ad vtrā-
que iurisdictionem obtinet, vt cum
49 *Cyriac. & alijs dixi, nu. 46. Secundo:*
qui potest cogere ad implementum
contractus, de ipsius rescissione cog-
noscere non prohibetur: qui enim est
iudex contractus, distractus quoque
debet esse, vt probant ex pluribus,
*Tondut. 1. p. cap. 13. ex num. 8. Car-
leual. dict. disp. 2. num. 185. cum seqq. Gratian. disceptat. cap. 14. num. 22. Caldas in l. si curatorem, verb. Implo-
rare, num. 30. C. de in integr. restitut. Coler. de processib. exequit. part. 2. cap. 1. num. 24. 44. Tiraquel. de iur. marit. gloss. 5. num. 8. Tertio: nemo
condemnare valet, cui non est pote-
stas absoluendi. l. 3. ff. de re iud. l. nemo
qui 38. vbi *Rzuard. ff. de reg. iur. Car-
leual. num. 203. Menoch. de arbitrar. lib. 1. quzst. 43. à num. 2. Gratian. Fal-
con, reg. 110. August. Barbof. de po-
test. Episcop. p. 3. allegat. 52. Sed Ec-
clesiasticus compellit ad implendum
propria sententia contractum iura-
tum, prout fatentur omnes: ergo
etiam absoluere ab obligatione adim-
plendi per rescissionem poterit. Quarto:
tandem sine diminutione restringi
nequit decifio dict. cap. fin. de for.
competent. vbi absolute dicitur, con-
trahentes Ecclesiasticum forum for-
tiri, si in contractu iuramentum inter-***

cesserit, quod etiam quoad distra-
ctum accipiendum esse premissa sua-
dent, quibus addenda sunt, quz dixi-
mus supra ad numer. 5. verf. Verum,
vt res, vbi ex communi sententia pro-
bauimus, posse peti relaxationem iu-
ramenti à iudice Ecclesiastico eius, cui
iuratum est, indistinctè, siue con-
tractus contineat vitium simoniz, vel
vltur, siue non, quoniam propter
iuramentum potest compellere et-
iam laicum ad remittendam obli-
gationem, quamvis relaxatio tendat
ad rescissionem contractus, vt notum
est.

50 Iurē reprehenditur glossa in cap.
*Parzianos, de sent. ex communi, cum
in confesso sit apud omnes, iudices Ec-
clesiasticos posse procedere aduersus
laicos inferentes clericis iniuriā (Imò
& contra reum eorum inuales, vt
testantur Bobad. in politica, tom. 1. lib.
2. cap. 17. num. 37. vbi plures textus, &
DD. congregat. Paz in prax. dict. pruz-
lud. 2. nu. 19. Felin. in cap. cum sit ge-
nerale, n. 4. de for. compet. Hostiens.
ibidem, Butri. num. 9. Socin. num. 15.
Bene, part. 2. cap. 10. dubic. 1. sect. 1. n. 20. Salced. ad Bernard. Diaz in praxi,
cap. 18. numer. 14. Petr. Barbof. in l. si quis ex aliena, à numer. 140.) Guid. Pap. decif. 562. numer. 2. 3. Iulius
Clarus in prax. 8. fin. quzst. 36. nu-
mer. 42. Thesaur. decif. 224. num. 2. 3. Decian. in tract. crimin. tom. 1. lib. 4. capit. 26. numer. 1. 22. Be-
ler. disquisit. clerical. titul. de favor.
cleric. reali 5. 4. numer. 13. Cleti-
cus vero iniuriatus etiam secula-
rem adire poterit iudicem, Clarus,
num. 47. Farinac. in praxi, parte 1. quzst. 8. numer. 135. Azevedo in
leg. 4. numer. 4. tit. 1. lib. 5. Recop.*

Cur. Philip. patr. 3. §. 2. num. 6. 7. licet quoad inuadentes, & auferentes res clericorum contrarium sentiant Decian. supr. lib. 6. cap. 30. nu. 23. Cald. supr. num. 32. in fine, Barbat. in cap. cum sit generale, à num. 62. de for. compet. & alij.

AD CAPVT quintum.

SVMMARIVM.

- 1 *Authores materiam explicantes.*
- 2 *Minor ante restituendus in renunciatione beneficij.*
- 3 *In beneficiabus causis pro maiore habetur.*
- 4 *Non restituitur ad beneficium, cui renunciauit, si illud alteri quaesitum sit.*
- 5 *Nec aduersus matrimonium, aut religionem.*
- 6 *Ratio redditur.*
- 7 *Non restituitur aduersus opus pium, vel votum.*
- 8 *Nec aduersus Deum, patriam, aut patrem.*
- 9 *Restituitur in causis circa votum, aut matrimonium, quando de validitate eorum agitur.*
- 10 *Restituitur ad lucrum omissum.*
- 11 *In permutatione beneficiorum non est locus remedio l. 2. C. de resc. vendit. & infra num. 60.*
- 12 *Minor restituitur ad beneficium, cui renunciauit, etiam si alteri sit quaesitum.*
- 13 *Minor in omnibus causis debet resti-*

tui, nisi specialiter iure prohibeatur.

- 14 *De intellectu cap. cum vniuersorum, de rer. permutat. & infra nu. 29.*
- 15 *Simonia committitur in permutatione, aut resignatione beneficiorum per passionem prohibitas, licet nihil interueniat temporale.*
- 16 *Permutatio beneficiorum propria autoritate permutantium facta est si moniata.*
- 17 *Resignationes reciprocae, vel in fauorem sine Pontificis assensu simonicae sunt.*
- 18 *Est vera simonia, quae in ius Ecclesiasticum solum patrat.*
- 19 *Simonia praedicta solet impropria, & potatiua nuncupari.*
- 20 *Resignatio in fauorem etiam cum clausula: non aliter, simonica non est, si Episcopus non assensit, sed est actus in religio sitatis.*
- 21 *Vera simonia potest inueniri, & si nihil temporale intercedat. Alij contra sentiunt.*
- 22 *Quae vitia sub simonia comprehenduntur.*
- 23 *Non est simonia, conferre beneficia propter cognationem.*
- 24 *Exponitur cap. vltimo l. 4. de simon.*
- 25 *Non licet Praelato inferiori Pontifici acceptare renunciationem beneficij in fauorem, & alij à nominato conferre.*
- 26 *Nec Pontifex de potestate ordinaria id facere poterit, si adiecta sit clausula: Non aliter, neque alio modo.*
- 27 *Aliud iuris est, si per viam modi beneficij renuncietur in fauorem.*
- 28 *Non licet Episcopo, acceptare renuntiationem in fauorem, non acceptando nec rescindendo conditionem, & deinde liberaliter beneficium conferre nominato.*
- 29 *Agitur iterum de dict. cap. cum vni-*

uersorum de rer. permutat. supra num. 14.

- 30 *In delictis effectus punitur, & si non sequatur effectus, quando reus, quod potuit, fecit.*
- 31 *In delictorum punitione exitus non attenditur, sed voluntas.*
- 32 *Admittens simoniam contra ius Ecclesiasticum tantum, beneficio non priuatur.*
- 33 *Nemo ex improbitate sua debet commodum reportare.*
- 34 *Restitutio in d. cap. cum vniuersorum, sui ex gratia.*
- 35 *Conciliatur d. cap. cum vniuersorum cum cap. si beneficia 20. de prebend. in 6.*
- 36 *Tractatus super beneficiorum permutatione perfici ante praesentum ab Episcopo assensum potest, exequi verò nulla ex parte licet.*
- 37 *Licetum est, tractatu prehabito de permuandis beneficijs absque Episcopi consensu, libere in eiusdem manibus renuntiare, ut postea quilibet beneficium alterius impetret.*
- 38 *In beneficiorum permutatione necessaria est auctoritas Episcopi, & si ad ipsum promissio non expectet.*
- 39 *Renunciatio, nisi in manibus Praelati fiat, non subsistit.*
- 40 *Definitur beneficij renunciatio.*
- 41 *Beneficio renunciatus, ante quam per Praelatum acceptetur renunciatio, & proprietatem, & possessionem retinet.*
- 42 *Respondetur ad textum in l. quod si minor §. Scauola, ff. de minorib.*
- 43 *Flaminicus contra Tondutum defenditur.*
- 44 *Arens de bonis paternis recuperandis, de damno renuando conuertitur.*
- 45 *Filius suos haeres, mortuo patre, do-*

minus ipso iure sit haerorum illius.

- 46 *Filius, cum se abhinet paterna hereditate, iuriam quaesito renunciat.*
- 47 *Minor restituitur contra tertium possessorem in subsidium.*
- 48 *Restituitur directo, & primario, quando possessor emit, sciens rem minoris fuisse.*
- 49 *Item si restitutio conceditur, quia minori non expediebat alienare.*
- 50 *Item si ex titulo lucrato tertius possideat.*
- 51 *Responsio ad cap. fin. de iudic. in 62 remissio.*
- 52 *Minor restituitur aduersus dotis constitutionem.*
- 53 *Est contra lapsum quinquennij ad reclamandum aduersus professionem.*
- 54 *Interpretatur textus in cap. dudum, de prebend. in 6.*
- 55 *Minor non restituitur, si renunciauit iuri, quod ad beneficium habebat, postquam alij quaesitum est. Quod inferius explicatur, num. 59.*
- 56 *Renunciatio iuris ad beneficium, pro praesidio dicitur.*
- 57 *Minor non restituitur ad lucrum omissum cum detrimento alterius.*
- 58 *Explicatur, d. §. Scauola.*
- 59 *Minor non restituitur ad beneficium, cui nondum obtento renunciauit, cum possessoris detrimento.*
- 60 *In permutatione beneficiorum non admittitur remedium l. 7. C. de resc. vendit. supra dictum est, num. 11.*
- 61 *Minor agit precise ad rem ob lesionem, quando aliter damnata resarciri non potest.*
- 62 *Ob beneficiorum disparitatem non licet, in permutatione pecuniam dare, aut pensionem constituere.*
- 63 *Fallis accedente Pontificis auctoritate.*

Cur. Philip. patr. 3. §. 2. num. 6. 7. licet quoad inuadentes, & auferentes res clericorum contrarium sentiant Decian. supr. lib. 6. cap. 30. nu. 23. Cald. supr. num. 32. in fine, Barbat. in cap. cum sit generale, à num. 62. de for. compet. & alij.

AD CAPVT quintum.

SVMMARIVM.

- 1 *Authores materiam explicantes.*
- 2 *Minor ante restituendus in renunciatione beneficij.*
- 3 *In beneficiabus causis pro maiore habetur.*
- 4 *Non restituitur ad beneficium, cui renunciauit, si illud alteri quaesitum sit.*
- 5 *Nec aduersus matrimonium, aut religionem.*
- 6 *Ratio redditur.*
- 7 *Non restituitur aduersus opus pium, vel votum.*
- 8 *Nec aduersus Deum, patriam, aut patrem.*
- 9 *Restituitur in causis circa votum, aut matrimonium, quando de validitate eorum agitur.*
- 10 *Restituitur ad lucrum omissum.*
- 11 *In permutatione beneficiorum non est locus remedio l. 2. C. de resc. vendit. & infra num. 60.*
- 12 *Minor restituitur ad beneficium, cui renunciauit, etiam si alteri sit quaesitum.*
- 13 *Minor in omnibus causis debet resti-*

- tui, nisi specialiter iure prohibeatur.*
- 14 *De intellectu cap. cum vniuersorum, de rer. permutat. & infra nu. 29.*
  - 15 *Simonia committitur in permutatione, aut resignatione beneficiorum per passionem prohibitas, licet nihil interueniat temporale.*
  - 16 *Permutatio beneficiorum propria auctoritate permutantium facta est si moniata.*
  - 17 *Resignationes reciprocae, vel in fauorem sine Pontificis assensu simoniaca sunt.*
  - 18 *Est vera simonia, quae in ius Ecclesiasticum solum patrat.*
  - 19 *Simonia praedicta solet impropria, & potatiua nuncupari.*
  - 20 *Resignatio in fauorem etiam cum clausula: non aliter, simoniaca non est, si Episcopus non assensit, sed est actus in religio sitatis.*
  - 21 *Vera simonia potest inueniri, & si nihil temporale intercedat. Alij contra sentiunt.*
  - 22 *Quae vitia sub simonia comprehenduntur.*
  - 23 *Non est simonia, conferre beneficia propter cognationem.*
  - 24 *Exponitur cap. vltimo l. 4. de simon.*
  - 25 *Non licet Praelato inferiori Pontifici acceptare renunciationem beneficij in fauorem, & alij à nominato conferre.*
  - 26 *Nec Pontifex de potestate ordinaria id facere poterit, si adiecta sit clausula: Non aliter, neque alio modo.*
  - 27 *Aliud iuris est, si per viam modi beneficij renuncietur in fauorem.*
  - 28 *Non licet Episcopo, acceptare renuntiationem in fauorem, non acceptando nec rescindendo conditionem, & deinde liberaliter beneficium conferre nominato.*
  - 29 *Agitur iterum de dict. cap. cum vni-*

- uersorum de rer. permutat. supra num. 14.*
- 30 *In delictis effectus punitur, & si non sequatur effectus, quando reus, quod potuit, fecit.*
  - 31 *In delictorum punitione exitus non attenditur, sed voluntas.*
  - 32 *Admittens simoniam contra ius Ecclesiasticum tantum, beneficio non priuatur.*
  - 33 *Nemo ex improbitate sua debet commodum reportare.*
  - 34 *Restitutio in d. cap. cum vniuersorum, sui ex gratia.*
  - 35 *Conciliatur d. cap. cum vniuersorum cum cap. si beneficia 20. de prebend. in 6.*
  - 36 *Tractatus super beneficiorum permutatione perfici ante praesentum ab Episcopo assensum potest, exequi verò nulla ex parte licet.*
  - 37 *Licetum est, tractatu praehabito de permuandis beneficijs absque Episcopi consensu, libere in eiusdem manibus renuntiare, ut postea quilibet beneficium alterius impetret.*
  - 38 *In beneficiorum permutatione necessaria est auctoritas Episcopi, & si ad ipsum promissio non expectet.*
  - 39 *Renunciatio, nisi in manibus Praelati fiat, non subsistit.*
  - 40 *Definitur beneficij renunciatio.*
  - 41 *Beneficio renunciatus, ante quam per Praelatum acceptetur renunciatio, & proprietatem, & possessionem retinet.*
  - 42 *Respondetur ad textum in l. quod si minor §. Scauola, ff. de minorib.*
  - 43 *Flaminicus contra Tondutum defenditur.*
  - 44 *Arens de bonis paternis recuperandis, de damno renuando conuertitur.*
  - 45 *Filius suos haeres, mortuo patre, do-*

- minus ipso iure sit haerorum illius.*
- 46 *Filius, cum se abhinet paterna hereditate, iuriam quaesito renunciat.*
  - 47 *Minor restituitur contra tertium possessorem in subsidium.*
  - 48 *Restituitur directo, & primario, quando possessor emit, sciens rem minoris fuisse.*
  - 49 *Item si restitutio conceditur, quia minori non expediebat alienare.*
  - 50 *Item si ex titulo lucrato tertius possideat.*
  - 51 *Responsio ad cap. fin. de iudic. in 62 remissio.*
  - 52 *Minor restituitur aduersus dotis constitutionem.*
  - 53 *Est contra lapsus quinquennij ad reclamandum aduersus professionem.*
  - 54 *Interpretatur textus in cap. dudum, de prebend. in 6.*
  - 55 *Minor non restituitur, si renunciauit iuri, quod ad beneficium habebat, postquam alij quaesitum est. Quod in superioribus explicatur, num. 59.*
  - 56 *Renunciatio iuris ad beneficium, pro praesidio dicitur.*
  - 57 *Minor non restituitur ad lucrum omissum cum detrimento alterius.*
  - 58 *Explicatur, d. §. Scauola.*
  - 59 *Minor non restituitur ad beneficium, cui nondum obtento renunciauit, cum possessoris detrimento.*
  - 60 *In permutatione beneficiorum non admittitur remedium l. 7. C. de resc. vendit. supra dictum est, num. 11.*
  - 61 *Minor agit precise ad rem ob laesionem, quando aliter damnata rescari non potest.*
  - 62 *Ob beneficiorum disparitatem non licet, in permutatione pecuniam dare, aut pensionem constitutere.*
  - 63 *Fallis accedente Pontificis auctoritate.*

- 64 Pontifex potest fructus beneficii ab ipsius titulo separare.
- 65 Explicatur cap. ad quaestiones 6. de rer. permutat.
- 66 In locacione fructuum beneficii utrum locus sit remediū l. 2. C. de resc. vend.
- 67 Verum in locacione, aut vendicione eius quod à fortuna pendet, d. l. 2. locum habeat?

An minor laicus in spiritualibus sit restituendus?

DE restitutione minorū in spiritualibus, maxime in renunciatione beneficiorum, tractant Flamin de resignat. benefic. lib. 3. quzst. 7. n. 15. cum sequentibus, Oddus de restitu. in integr. quzst. 63. art. 2. Ceual. tom. 1. quzst. 15. num. 4. & 5. & tom. 2. quzst. 331. Tond. quzst. benefic. lib. 1. cap. 50. Boer. decis. 350. nu. 4 & 5. Viuian. de iure patron. part. 2. lib. 13. cap. 10. n. 47. Costa in l. Gallus, §. & qui si tantum, part. 2. num. 63. ff. de liber. & posthum. Caldas in l. si curatorem, verb. l. zsis num. 38. & 39. C. de in integr. restit. Morl. in empor. iur. 1. part. tit. 5. quzst. 8. Garc. de benefic. part. 1. cap. 3. num. 61. Sanch. de matrim. lib. 7. disput. 37. num. 21. & 22. Azor. inst. moral. p. 2. lib. 7. cap. 20. quzst. 9. in fine Valer. Reginal. in praxitor. p. 2. tit. lib. 30. tract. 3. nu. 334.

Num. 1.

² Glossam in l. ait prator in princ. ff. de minor. quz negat, minorem in renunciatione beneficii legum in integrum restitu posse, approbant Flamin. supr. num. 25. nisi dolus interue-

niat, Perusin. in cap. dudum de prabend. in 6. Tancet. in cap. ex parte de rest. spoliat. & alij apud Boer. d. decis. 350. num. 4. quorum fundamentum est, quia in causis beneficiis minor tanquam maior admittitur, cap. fin. de iudic. in 6. quare restitutionis auxilio iuandus non est. Sed hanc sententiam, & rationem communiter DD. impugnant, Ceual. d. quzst. 15. nu. 5. Matienq. in l. 1. gloss. 7. num. 5. tit. 11. lib. 5. Recop. Tondut. num. 3. Peregr. de iur. Fisc. lib. 5. tit. 2. n. 47. vers. Vel etiā responderi potest, Put. decis. 427. lib. 1. in correct. Viuian. vbi supra, Cardos. in prax. iudic. verb. Minor, num. 48. Morla d. quzst. 8. Azor supra & alij nuper allegati. Quorum plures Bernard. adherent, asserentes, tunc restitutionem esse minori concedendam, cum nondum alteri beneficium collatū est, per l. quod si minor 25. §. Sczuola, ff. de minor. ita Menoch. de recuper. remed. 10. num. 104. Nicol. Garc. vbi supr. Pute. decis. 54. Caldas num. 38. Crauet. conf. 90. nu. 4. ad finē, Thesaur. decis. 54. Ceual. dict. nu. 5. qui communem dicit Gu-tierr. conf. 11. num. 4. Flamin. nu. 39. Franc. in cap. dudum de prabend. in 6. Grassis decis. 307. de quo infr. n. 12. & 55. cum seqq.

² Minor non restituitur aduersus matrimonium, nec professionem religionis, Caldas in d. l. si curatorem, verbo, contractum. n. 28. Peregr. n. 46. Cancet. p. 3. cap. 11. à n. 219. Grat. discept. cap. 367. num. 11. Ant. Gom. var. lib. 2. cap. 14. num. 2. vers. Vnum tamen, Ceual. d. quzst. 831. Flamin. num. 16. & 19. Oddus p. 2. quzst. 60. art. 1. num. 13. Mauric. de in integ. restit. q. 246. & alij, quos refert, & sequitur, San-

- 6 Sanch. dict. num. 21. vbi rationem ex Baldo communiter recepto in rubric. C. de iudic. in 1. lectur. num. 7. reddit, quia scilicet hæc spiritualia adeo obsequibus inhzrent, vt auelli nequaquam possint. Item non restituitur aduersus votum, vel opus pietatis, cum in his lzfus dici nequeat, siquidem per illa consult animz saluti, & aduersus Deū
- 7 restitutio concedenda non est. (Cum neque contra patriam, vel patrem concedatur, l. vlt. C. qui & aduers. quos Dueñas reg. 357. Caldas supra verb. l. zsis supr. num. 155. cum seqq.) Flamin. nu. 15. Oddus 1. part. quzst. 23. art. 12. num. 55. Sanch. in Decalog. lib. 4. cap. 35. num. 86. Sed bene circa hæc restituitur in iudicio, quando de eorū validitate tractatur, sicut in alijs causis temporalibus cap. ex litteris 4. vbi notat Barbof. in collect. n. 2. de in integr. restit. & adnotat D. Couarr. infra num. 8. vers. Rursus, Mascard. de probat. conclus. 1275. num. 11. Nam & si in causis spiritualibus promaiore habeatur, cap. fin. de iudic. in 6. non denegatur ipsi restitutio, Odd. part. 2. quzst. 60. num. 21. Cald. supr. verb. Vel aduersarij dolo, numer. 42. Grat. discept. cap. 74. num. 11.

Num. 2.

¹⁰ Minor restitutionis beneficio iuuatur propter lucrum omissum, Tirraquel. de retract. lignag. §. 35. gloss. 2. num. 9. Cyriac. tom. 1. controu. 51. num. 55. Oddus part. 1. quzst. 4. art. 3. num. 52. Surd. decis. 99. nu. 4. Afflict. decis. 340. nu. 1. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 59. num. 21. Ant. Gom. vbi proximè num. 1. vers. Imò quod magis, Mauric. cap. 140. Caldas post quz-

stiones Forens. conf. 30. num. 32. Flamin. lib. 3. quzst. 7. num. 41. Menoch. conf. 412. num. 44. Morl. dict. tit. 5. q. 9. & omnes comuniter.

Num. 3.

¹¹ In permutatione beneficiorum nō prodelle remediū l. 2. C. de rescin. vend. est communis resolutio, Padilla ibi nu. 18. Rebus. tom. 1. ad leg. Gallic. tract. de rescis. contractuum, §. vnico gloss. 15. num. 10. Mascard. de probat. conclus. 1175. num. 20. Matienq. in l. 1. gloss. 7. num. 5. tit. 11. lib. 5. Recop. Ceual. quzst. 536. num. 92. Barbof. in collect. ad d. l. 2. n. 28. Hermos. in l. 56. gloss. 4. n. 7. tit. 5. p. 5. Rebell. de obligat. iust. p. 2. lib. 9. quzst. 3. sect. 2. n. 13. vers. Adnotandum, Flamin. dict. quzst. 7. n. 41. Fachin. controu. lib. 2. cap. 22. vers. Tertia est controuersia, Morla in empor. 1. part. tit. de empt. q. 19. num. 4. cum seqq. qui satisfacit argumentis contrarium tenentium, vt Pintel. in ead. l. 2. 1. part. cap. 3. num. 16. vers. Contrarium, Burgens. in cap. cum causa. de empt. Calderin. in tit. de rer. permut. conf. 4.

Vers. Contrariam sententiam.

¹² Quod minor lzfus in renunciatione beneficii est restituendus, etiam postquam alteri collatum fuerit, cum D. Couarr. defendunt Tondut. d. cap. 50. num. 3. cum sequentibus Viuian. vbi supr. Odd. quzst. 63. art. 2. Morl. d. tit. 5. quzst. 8. num. 4. Christof. Roffin. lib. de re Pontific. cap. 17. Boeri. dict. decis. 350. n. 5. Peregr. de iur. Fisc. lib. 5. tit. 2. num. 47. Thanis decis. 47. Bellamer. in cap. ex parte, de restit. spoliat.

- 13 & plures, quos hi laudant. Quibus fauer notissimum in materia restitutionis minorum principium, nempe, minori lzlo indulgentiam esse in integram restitutionem, quoties nulla lege expressè reperitur prohibita, Maref cot. variar. lib. 2. cap. 98. num. 6. Cyriac. tom. 2. controuers. 268. num. 28. Odd. 1. part. quæst. 15. art. 6. num. 44. & 45. Molina de primogen. lib. 3. cap. 13. numer. 65. Perez in l. 1. tit. 8. lib. 3. ordinæ. Gutierr. practicar. libr. 2. quæst. 88. ad finem, & lib. 3. q. 31. n. 4. cum igitur hoc casu restitutio nullo iure denegetur, concedenda erit, de quo supra a num. 2. & infra a num. 55.
- 14 De interpretatione textus in cap. cum vniuersorum 8. de rer. permut. agit Barbof. in collect. ad cap. ex parte 12. num. 8. de offic. deleg. de quo infra ad num. 6. dicendum ex num. 29.
- Ibi: *Secunda, quod prædictam permutationem.*
- 15 Simoniam committi tam in resignationibus, quam permutationibus beneficiorum, & si nihil temporale inter sit, quoties contra ius passionis adijciuntur, probatur ex cap. quæsitum 5. de rer. permut. gloss. in cap. cum olim 7. verb. Consecolum, eodem tit. gloss. in dict. cap. ex parte, verb. Dimittere, gloss. in cap. dicto 25. verb. Resignauit, de præben. Flamm. lib. 1. quæst. 3. num. 1. cum sequentibus, Gutierr. cõf. 42. num. 7. Rebuf. in praxi 3. part. tit. de permut. num. 52. & de renunciat. condit. num. 1. P. Suar. de Relig. tom. 1. lib. 4. cap. 31. num. 8. & cap. 35. num. 3. & 8. Panormin. in cap. non satis de simon. Bonac. in summ. tom. 1. tract. de simon. disp. 1. quæst. 4. §. 14. num. 2.

& 4. Lesci. de iust. & iur. lib. 2. cap. 35. dub. 4. num. 87. Sanch. conf. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 25. num. 6. & 17. & dub. 37. num. 1. Tond. part. 2. cap. 4. §. 8. num. 10. Diana. oper. moral. 4. part. tract. 4. resolut. 150. Bene de immun. Ecclæs. part. 2. cap. 19. dub. 24. num. 13. Gomez in regul. de iustim. quæst. 12. Redoan. de simon. part. 2. cap. 22. nu. 14. Nauarr. in cap. si quando, except. 4. de recript. & in manual. cap. 23. num. 107. Garcia d. part. II. cap. 3. num. 37. Tolet. in lum. lib. 5. cap. 91. Azor p. 2. lib. 7. cap. 29. quæst. 3.

Ex quibus colligitur permutacionem propria autoritate factam simoniacam esse. Nec non resignationes reciproca, vel quæ in fauorem alterius fiunt, nisi Pontificia intercedat autoritas, & ita de stylo Curiz seruari, affirmat decif. 3. de renunt. & decif. 3. de simon. omnes tamè faciunt, huiusmodi simonia nõ esse cõtra ius Diuinum, cõ nihil temporale detur in pretium rei spiritualis, sed aduersus Ecclæsia iura, sed vera simonia est. Nam Ecclæsia efficere valet, vt vera simonia committatur, licet temporale non interueniat, prohibendo huiusmodi conuentiones circa spiritualia religionis intuitu propter periculum, & suspicionem simoniz in ius diuinum, quæ sub illis latere solet, & hanc duplicem speciem simoniz admittunt gloss. in cap. cum pridem 4. verb. Illicite, de pact. gloss. communiter recepta in d. cap. ex parte. Gutierr. canonicar. lib. 2. cap. 23. num. 11. Nauarr. d. cap. 23. num. 100. vers. Secundo, quod duplex. Sor. de iust. & iur. lib. 9. quæst. 5. art. 2. vers. Aliquantulo, Barbof. in collect. ad dict. cap. cõ pridem num. 7. P. Suar. dict. lib. 4. cap. 2. Sanch. dict. cap. 3. dub. 2. num. 4. &

16

17

18

- veram esse simoniam, quando solum ius Ecclæsiaficum violatur, defendit cum alijs P. Suar. dict. cap. 51. num. 3.
- 19 Licet contra sentiant Bonac. dict. disp. 1. quæst. 2. nu. 7. Tondur. vbi supr. Becan. de iust. & iur. ad quæst. 100. D. Thom. q. 10. nu. 4. qui hanc simoniam appellant impropriam, putatiuam, vel interpretatiuam. In quo aduertere oportet cum P. Suar. dict. cap. 51. num. 8. Cum renunciatio sit in fauorem, etiam adiecta clausula: Non aliter, neque alio modo, apud inferiorem Pontifice, non incurri simoniam, nisi prelatus huic conditioni consentiat, quia pactio ex duorum consensu perficitur, l. 1. ff. de pactis, sed est actus peccaminosus irreligiosus. Permutacioni autem beneficiorum nullus Prelatus inferior Episcopo autoritatem potest interponere, vt licite fiat. Nicol. Garc. supr. tract. 11. cap. 4. num. 68. Azor institut. moral. part. 2. lib. 7. cap. 29. q. 4. vers. Si quæras, Rebuf. supr. tit. de permutat. num. 20. Zerol. in prax. p. 1. verb. Renunciatio, §. 4. Potest tamen capitulum sede vacante, Garcia num. 75. Aug. Barbof. cum alijs de potest. Episcop. p. 3. alleg. 69. num. 8.
- 21 Alij vero cum D. Couarr. sentiunt, in his passionibus, licet iuri Ecclæsiafico contrarietur, nullum simoniz vitium adesse, si nihil temporale præstetur, promittatur, vel speretur, Barbof. in collect. ad cap. quam pio 2. 1. q. 2. ex num. 8. Duaten. de lacr. ministr. lib. 2. cap. 2. Aragon. 2. 2. q. 100. art. 4. conclus. 2. Sor. de iust. & iur. lib. 9. q. 7. art. 2. conclus. 1. Bonac. dict. disp. 1. q. 1. num. 6. & alijs. Sed prior sententia vt communior, ita & verior videtur, nam simoniz labe duo cõplectitur danabilia, & res spirituales pretio æstimari,

22

& avaritiã, seu cupiditatẽ, D. Thom. 2. 2. q. 100. art. 1. ad 4. cui tertium vitium addi potest, scilicet circa spiritualia commerciar, quæ cum diuini iuris sint, dominio, aut dispositioni hominum non subiiciuntur, vt priuati ad libitum de illis audeat disponere, §. nullus, inst. de rer. diuis. August. Barbof. in collect. ad tit. de simon. in rubric. n. 5. vnde licet primum in his conuentionibus deficiat scelus, in alijs duobus: Si monis prauitas incurritur, quapropter pacilcentes circa beneficia aliter, quam permilsum est, reos si moniz fieri Ecclæsia decreuit, d. cap. quæsitum, quæ ideo interpretatiua dicitur, quoniam ius canonicum interpretans Diuinum simoniam his casibus committi decernit.

Num. 4.

23

Simoniacum non esse illum, qui intuitu cognationis beneficium confert, vltra adductos à D. Couarr. docet Victor. in relect. de simon. num. 16. Azor part. 3. lib. 12. cap. 11. q. 1. P. Suar. d. lib. 4. cap. 37. num. 6. Molfes. tract. 6. cap. 15. num. 57. Gutierr. d. cap. 23. num. 60. vers. Nihilominus, Nauarr. dict. cap. 23. num. 107. in princip. Flamm. supr. lib. 14. quæst. 20. num. 20. Mich. de Palatio in prax. Theolog. de contract. & restitut. lib. 2. cap. 7. pag. 131. col. i. vers. Quibus ego, Valæg. tom. 3. disp. 6. q. 16. de simon. punct. 3. vers. Quarto sequitur, & alij quos recenset, & sequitur Bonac. d. quæst. 1. n. 7. Quicquid contra teneant Ioan. Maior in 4. sentent. dist. 25. quæst. 3. Durand. & D. Bonauentur. dict. dist. 15. Additio Hostialis. in summ. de simon. in gloss. non congrue sibi: *Simoniaci quoque sunt Episcopi.* Nec in dict. cap.

cap. cum vniuersorum, reprobatur renunciatio illa, quod fuit in fauorem consanguinei facta, sed quia processit ex permutacione iure prohibita, & illicita conueccione d. cap. quzlitum.

Ibi: *Idem assertit sextus in cap. nemo.*

24 De intellectu capituli nemo. de simon. consulendus est Barbof. in collect. ad illum textum, nu. 2. & P. Suar. dict. lib. 4. cap. 22. num. 14. & 15. & vltra eorum interpretationes mihi dicendum videtur, Pontificem nequaquam sentire illis casibus simoniam committi, sed peccata illa presbyterorum, qui ob munera omitebant, vel gratia, aut fauore faciebant aliquid circa spiritualia, specie aliqua, & similitudinem simoniarum pre se terre, frequenter simoniam, ut similitudinem significamus ita sole mus loqui, veluti cum cor hominis innoxorabili, & inflexibilis, ad mantinum dicimus, sic falsam monetam, adulterinos numos, Vlpianus in l. lege Cornelia. & Modestianus in l. lege Cornelia 30. falsum signum, adulterinum, dixerunt, ff. ad l. Corn. de fall. similiter Iustinianus in auth. de interd. h. re. colleg. §. 1. collat. 9. adulterus collectas, ac adultera baptismata appellauit ea, quae non legitime fiebant, in his quidem adulterium aliquod non reperitur: at quia illegitima sunt, & similia filijs ex adulterio progenitis, ideo ita nuncupantur. Hinc Celsus Iuris consultus leoninam societatem appellauit, in qua conuenerat, ut alter focus lucrum tantum, alter damnum teneret, teste Aristone, apud Vlpianum in l. si non fuerint 29. §. si ff. pro socio, ut ostenderet immanem rapinam eius, qui focum tam

iniqua passione constringebat, eadem ratione in d. cap. nemo, simoniaca illa delicta dicuntur, non quia per ipsa vere simonia incurratur, sed quoniam huius criminis reolent prauitatem.

Num. 5:

Controvertitur, num liceat Prae-
to inferiori Pontifice, cum apud ipsum
resignatur beneficium in fauorem ter-
tij, reiecta conditione, illud alij, quem
decreuerit, conferre de qua quzstione
Barbof. in collect. ad d. cap. ex parte n.
8. vers. Questio autem, de offic. deleg.
& id fieri posse negat, consentiunt
Suar. d. lib. 4. cap. 35. num. 7. Rebus in-
praxi, tit. de resign. condit. n. 7. Sanch.
dict. cap. 3. dub. 36. num. 3. Flamin. lib.
1. q. 3. num. 15. & ita est tenendum, licet
contradicant Boet. de potest. legat. q.
2. Redoan. de simon. 2. p. cap. 15. num.
9. & alij. Imò si talis renunciatio fiet
apud Pontificem, adiecta clausula:
Non aliter, neque alio modo, non pos-
se acceptare renunciacionem, condi-
tione neglecta, de potestate ordinaria
doceat Cassad. decisi. 2. de simon. nu.
6. Madof. de resign. gratia, tit. de re-
signacione, vers. Itē clausula, Sach. dict.
dub. 36. num. 4. Sed Suar. vbi proxime
num. 15. cum sequentibus opinatur,
quod, si quis renunciasset in fauorem
Tertij per viam modi, v. g. Renuncio ta-
li beneficio, vt Titio conferatur, po-
tēse Episcopus renunciacionem admit-
tere, & beneficium libere, cui volue-
rit, dare.

Ibi: *Imò nihil agit contra iuris prohibi-
tionem.*

Negat Suar. d. cap. 35. num. 11.
licere

licere Episcopo, resignacionem in fa-
uorem acceptare, non approbando,
nec reijciendo expressē conditionem,
& beneficium liberaliter conferre nomi-
nato. Contrariū verò cum D. Co-
uarr. sentiant Filluc. in sum. tom. 3.
tract. 45. cap. 8. quzlit. 7. n. 2. Bonacin.
tract. de simon. q. 4. §. 14. in fin. Au-
gustin. Barbof. de potest. Episcop. al-
legat. 69. n. 50. nam designatio perso-
naz, cui resignans prospicere vult, non
est verita, si libere renunciatur.

Num. 6.

29 Defendit Barbof. cum alijs, quos
laudat in collect. ad dict. cap. ex parte,
num. 8. vers. Qua retenta, restitucio-
nem, de qua in d. cap. cum vniuerso-
rum, fuisse ex iustitia, & ita in praxi
obseruari, assenerat Rebus, tit. de per-
mutat. num. 12. Contrarium cum D.
Couarr. tenent Abbas in d. cap. cum
venerabilis, num. 23. de except. vbi
Decius communem testatur num. 18
Socin. conf. 167. lib. 2. Ludou. Gom.
in regul. de triennial. quzlit. 24. ratio
est, quia permutantes beneficia pro-
pria auctoritate, illis carere debent in
pernam delicti, cap. cum olim 7. eod.
tit. quod resignans ex parte sua pro-
fus ad effectum perduxit, nec excu-
satur, quia permutatio non fuit per-
fecta, cum per eum non extiterit,
quo casu affectus puniri debet, l. 1.
in fine, ff. ad l. Pomp. de parricid. l. 2.
titul. 31. part. 7. vbi Greg. Lop. gloss.
9. optimus textus in cap. Saluator
8. §. 1. paulò post principium, ibi:
Quantum in ipso erat, emere voluit l. q.
3. l. is, qui cum telo 7. Cad leg. Cor-
nel. desic. Menoch. de arbitrar. cas.
360. à num. 20. Anton. Gom. variat.

lib. 3. cap. 3. num. 30. Ceuall. tom.
1. quzlit. 540. num. 13. Fatimac. in
prax. crimin. quzlit. 124. num. 78. &
quod in crimine simoniz puniatur
affectus, docent Menoch. supr. num.
78. Marfil. in d. l. is, qui cum telo, nu.
22. per textum in cap. nullus Episco-
pus el primero l. q. 1. vbi gloss. Nam
in delictis non exitus attenditur, sed
voluntas, de quo D. Couarr. in Cle-
ment. si furiosus, part. 2. in princip. n.
6. de homic.

Quibus non refragatur opinio cō-
munis, quz habet, neminem priuari
beneficio propter huiusmodi simo-
niam, quam interpretatiuam appel-
lant, Clar. in praxi, §. simonia, num.
10. Garc. de benefic. part. 2. cap. 9.
num. 38. Farina. conf. 75. num. 11.
& 14. Tond. quzlit. benefic. p. 1. cap.
69. num. 34. nam in dict. cap. cum
vniuersorum, non priuaretur benefi-
cio resignator, si ei non restitueretur,
sed denegaretur regressus ad illud,
quo se iam per renunciacionem abdi-
cauerat, nec audiendus erat postulans
ex iustitia restitutionem, cum ad hoc
improbationem suam deberet allega-
re, id est, permutacionem simonia-
e: causa resignasse, ex qua com-
modum non erat reportaturus, cap.
intelleximus 7. de iudic. leg. si ab
hostibus 11. §. 1. ff. solut. matrim.
leg. ita demum 36. ff. de arbit. Ti-
taquell. de retract. lignag. §. 1. gloss.
9. num. 68. Argel. de legitim. con-
tradict. quzlit. 4. art. 2. num. 64. Me-
noch. conf. 533. num. 4. atque ita illa
opinio procedit, quoad beneficia non
resignata, quibus simoniacus interpre-
tibus priuari non deuet.

Ex his constat restitutum fuisse
ex gratia eum, qui causa permuta-
tionis

tionis suum beneficium resignauit, quod aperte apparet in textu, ibi: *Vt tamen simplicitati cœnia tribuatur. Quæ verba non patiuntur, vt opinemur, de rigore iuris illam decisionem procedere, sed intuitu minoris ætatis, aut ignorantiz iuris prohibentis, siue alius iustz causz Pontificem vltim fuisse benignitate, licet Barbof. non sine violentia contendat, præfata verba esse referenda, non ad restitutionem beneficii, sed ad alias pœnas, quæ propter simplicitatem remittebantur: Quæ quidem interpretatio absõna est, nam cum Potifex de sola restitutione ibi ageret, extra rem loqueretur, si rationem remittendi alias pœnas, quantum non meminerat, reddidisset. Ad textum in cap. si beneficia 20. de præb. in 6. quem ipse Barbof. adducit, asserens, nunquam ei satis responsum fuisse, dicendum est, in illo beneficium restitui ei, qui nullam culpam admisit, sed ignorantia iniuriabili proprium dimisit beneficium, vt alterum, quod sibi ritè collatum credebat, posset retinere, & hoc exponitur verbis illis: *No talis ignorantia eis (cum sint sine culpa) preiudicialis existat. atque ideo restitutio ex iustitia competit, quod secus est, vbi in ipsa resignatione delictum interuenit, vt in casu textus in dict. cap. cum vniuersorum, de quo agimus.**

36 Non est vetitum volentibus sua beneficia permutare, tractatum inter se habere, ac perficere sine assensu Episcopi, modò ad illum se referant, sed ita exequi nulla ex parte possunt absque labe simoniz, Sanch. dict. capit. 3. dub. 39. numer. 2. Gregor. Lop. in leg. 2. titul. 6.

part. 5. gloss. 2. P. Suarez dict. cap. 22. numer. 7. Vnde si antequam Prælati certioraretur, resignationes reciproz ex causa permutationis fierent, vitiosz erunt, nec continentur decisionem Clem. vnic. de rer. permutat. vt D. Couarr. docet. Sed si inter aliquos conuenerit de permutandis beneficijs absque assensu prælati, & vterque libere renunciauerit, rogaueritque collatorem, vt beneficium vnius alteri inuicem conferatur, nullum in hoc simoniz vitium reperiri affirmant Tondut. quæst. beneficial. 1. part. cap. 75. per totum, Petr. de Vualdis de permutat. beneficior. part. vltim. numer. 56. Zerola in præx. part. 2. verb. Renunciatio, §. 3. Garcia part. 11. cap. 4. numer. 2. Nam per hoc manus prælati non ligantur, siquidè liberè renūciatum est, nec pœces necessitatè imponit, vlt tamen est dubium quod docet nu. 3. cum Zabarella, in Clement. vnic. à numer. 4. de rer. permut. Ancharan. ibi, numer. 6. Imolan. 7. 8. videlicet, quod si ex parte vnius ex permutantibus resignatio irrita declaretur, regressus ei, qui resignauit, validè ad proprium beneficium concedatur. Cum enim vetitum sit, permutationes fieri absque Episcopi assensu dict. cap. cum olim, dict. cap. cum vniuersorum, nõ debet audiri, qui quasi in fraudem legis resignationis causam simulauit, ad quod faciunt, quæ diximus supra sub hoc numero. Et in permutatione Episcopi autoritas opus est, licet non conferat, sed & is, cuius est, conferre, eligere, vel presentare, debet consentire, Barbof. de offic. & potestat. Episcop. allegation 69. numer.

37

num. 7. 10. Garcia dict. cap. 4. numer. 60. 72. Lessi. lib. 2. cap. 34. numer. 196. 168. Azor part. 2. lib. 7. cap. 29. quæst. 4. vers. Si quæras, & quæst. 6. numer. 23. Zerol. supr. §. 4.

Ibi: *Nam renunciatio beneficij Ecclesiæ facti,*

39 Beneficij renunciatio nisi in manibus Prælati fieri non potest Nicol. Garc. part. 2. cap. 3. numer. 223. Menoch. de arbitrar. cas. 201. numer. 47. Nauarr. in cap. accepta, in fine, oppos. 7. numer. 23. 26. 27. 32. & 35. de test. spol. Flamin. lib. 7. quæst. 14. numer. 1. & plurimi alij. Desideratur enim necessario ipsius Prælati consensus, Rebus. in præx. tit. de resignat. expres. numer. 11. 13. Cardos. in præx. iudic. verb. Renunciatio, numer. 13. Tusch. lit. R. conclus. 257. Gonçal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 14. à numer. 21. Quapropter ita definitur, quod sit legitima beneficii dimissio à superiore admilla Barbof. in collect. ad titul. de renunciatione in præcip. numer. 5.

40 Hinc est, vt, nisi per Prælatum acceptetur, nihil operetur, nec in præiudicium eius, qui resignauit, sed proprius proprietatem, & possessionem retinet beneficii, Menoch. de recuperand. remed. 1. numer. 274. Rebus. in præxi super regul. Cancellar. de infirm. resignantib. gloss. 12. numer. 1. & 2. Nicol. Garc. multos referens dict. numer. 223. cum sequentibus. Qui assensus vnico contextu præstari debet, Flamin. lib. 3. quæst. 9. numer. 127. Barbof. de potest. Episcop. dict. alleg. 69. numer. 3. Quæ vtrique in permutationibus sunt obseruanda Fusc. de visitat. lib. 2. cap. 28.

38

num. 22. Garcia part. 11. cap. 4. à numer. 6. Azor part. 2. lib. 7. cap. 29. quæst. 19.

Ibi: *Quis & aliud.*

De hoc videndus est Marefcot. variar. lib. 2. cap. 71. per totum, vbi late probat, etiam ante expeditionem literarum ius plene transferri in eum, in cuius fauorem renunciatum est, quanuis Cancellaria aliud obseruet,

Numer. 7.

Ad textum in dict. leg. quod si minor, §. Sczuola, facilis est solutio, tum quia ibi agebat minor de lucro captando per acquisitionem hereditatis, quam omiserat l. 1. §. lucratiuas, C. de impon. lucrat. descripta libr. 10. leg. qui autem, 6. §. 1. ff. quæ in fraud. credit. At cum petit restitui ad beneficium, cui iam obtento renunciauit, de damno vitando certat, Tondut. cap. 50. à numer. 5. tum quod in dict. textu non extabant iam res hereditariæ, ad quas minor desiderabat restitui, quod de beneficio dici non potest.

Sed Tondutus vbi proximè immeritò Flaminium reprehendit, dum ad restitutionem concedendam argumentatur ab abstinentia ab hereditate paterna ad renunciationem beneficii proprii, ex leg. fin. C. de repudiand. heredit. inquit enim ille, filium petentem, restitui ad hereditatem patris, ad lucrum agere, qui verò ad beneficium resignatum regredi desiderat, de damno vitando tractare, vnde non rectè de vno ad alterum infertur. Cui

G 2 obie

obiectioni pro Flaminio responde-
tur, cum, qui ad bona paterna redi-
re contendit, de damno resarciendo
tractare, quandoquidem mortuo
45 patre filius suus hzres illico ignorans
etiam, & iuuitus, bonorum eius sic
ipso iure dominus, §. necessarij inst.
de hzred. qual. §. sui inst. de hz-
red. quz abintest. l. Iulianus §. in
fide. ff. de condit. & demonst. Ant.
Gom. variar. lib. 1. cap. 9. numer.
15. cum sequentibus, Parlad. diffe-
rent. 96. numer. 2. Gutier. in §. sui,
numer. 65. inst. de hzred. qualitat.
Merlin. de legit. lib. 1. tit. 2. quzst.
1. numer. 2. Et cum illis se abtinet
46 iuri iam quz sito renunciat, atque ita
Imperator in l. fin. §. penult. in fine,
C. de iur. codicil. asserit, filium cir-
ca successorem paternam de lucro
non agere acquirendo, sed de de-
bito recuperando. Ex quibus collig-
itur rectè sumi argumentum à
renunciacione paternz hzreditatis,
ad beneficij renunciacionem.

Ibi: *His accedit, quod resti-
tutio.*

47 Minor restituitur aduersus ter-
tium possessorem in subsidium, quan-
do, qui cum illo contraxit, soluendo
non est, Menoch. consil. 714.
numer. 2. Costa in dict. §. & quid
fi tantum, part. 2. numer. 64. Re-
bus. ad leg. Galliz titul. de resti-
tution. in integrum in princip.
a numer. 31. Crauet. consil. 7. nu-
mer. 15. Fabian. de Monte in tra-
ctatu de emptio. quzst. 4. numer.
32. Duobus tamen casibus directè
illum potest per beneficium resti-
48 tutionis conuenire. Primus est, cum

in scientem res minoris transfertur.
Secundus, si minor non fuit lzfus, 49
nec restitutionem postulat propter
pretium, sed quia inconsultò aliena-
uerat, quod sibi non expediebat l.
in causa 14. §. interdum, ff. de mi-
nor. leg. 1. Cod. si aduersus vendit.
pignor. vbi Barbof. in collectan.
numer. 3. Hermosill. in leg. 4. titul.
5. part. 5. gloss. 12. numer. 8. &
9. Anton. Gomez variar. lib. 2. cap.
2. num. 41. & cap. 14. num. 7. Morl.
in empor. dict. titul. de in integr. res-
tit. quzst. 2. numer. 4. Oddus part. 1.
quzst. 31. articul. 17. num. 87. & sus-
ficit, lzfionem contingere ratione af-
fectiois, veluti si domus, vel alia res
maiorù distracta sit, Olea de celsion.
iur. tit. 3. quzst. 2. num. 5. Ant. Fa-
br. in Cod. tit. de in integr. restit. mi-
nor. definit. 10. Capyc. Larr. decif. 47.
à num. 52. Fontanel. decif. 47. numer.
16. Menoch. de przsumpt. lib. 3. prz-
sumpt. 83. Caldas in tract. de empt.
& vendit. cap. 8. numer. 52. Cyniac.
tom. 1. controuerf. 78. numer. 26.
Ceual. dict. quzst. 15. numer. 4. cum
segg. Alium casum addit Hermos. d. 50
num. 9. in fin. quando tertius posses-
sor rem minoris habuit titulo lucrati-
uo, quoniam tunc aduersus ipsam di-
rectè poterit in integrum restitutio
intentari.

Num. 1.

Ita inductiōi textus in cap. fin. de
iudic. in 6. respondent Tondut. d. cap.
50. num. 12. & 13. & omnes, qui te-
nent, minorem lzfum in beneficijs
restituendum, quorum meminimus
supra hoc capite ad numer. 1. & ad
numer. 3. vers. Contrariam senten-
tiam; non enim ex eo quod minor pro
maiore

maiore habeatur, deneganda est resti-
tutio, Sforz. part. 2. q. 60. n. 21. Caldas
in d. l. si curatorem, verb. Vel aduer-
sarij dolo, num. 42. Gratian. discept.
cap. 74. num. 11. Ceual. tom. 2. q. 831
num. 4. Boer. decif. 350. num. 4.

Vers. *Rursus necertia?*

52 De causis spiritualibus, in quibus
minori restitutio non indulgetur di-
ximus hoc cap. ad num. 1. In consti-
tutione dotis restitutio conceditur, d.
l. si ex causa §. in dotis, ff. de minorib.
late Barbof. in collectan. ad l. vnic.
C. si aduers. dot. Ant. Gom. d. cap. 14
num. 2. Cyniac. tom. 3. controuerf.
508. à num. 43. Odd. quzst. 59. art.
3. numer. 17. vbi communem dicit
Negulant. de pignoris. p. 8. memb.
1. numer. 26. Donel. commentar. lib.
22. cap. 10. col. 2. Surd. de aliment. tit.
9. quzst. 44. num. 58. Morl. d. tit. 5.
quzst. 4. per totam, Cuiac. lib. 7. ob-
feru. 1. At Franc. Molin. de rit. nupt.
lib. 2. different. 6. numer. 4. cum alijs
docet, non esse restitutioni locum, sed
contrarium receptum magis est. Itè
in spotalibus Ceual. dict. quzst. 831.
num. 12. nam cum iure restitutio non
denegatur, minori semper est conce-
denda, si lzfus probetur, sicut dixi
supra num. 13. nisi actus retractari non
possit, vt matrimonium. Nec non ad-
uersus lapsam quinqueennis przscripti
Concilio Trident. sess. 25. de regular.
cap. 19. ad reclamandum contra nul-
litatem professionis, Barbof. ibi num.
12. Sanch. d. lib. 7. de matrim. cap. 37.
num. 21. & 22.

Vers. *Quarta ratio?*

54 Ad textum in cap. dudum 14. de

przb. in 6. notandum est, ibi verbum:
lucrum, non esse positum, pro vt op-
ponitur damno, veluti cum dicimus,
agi de damno vitando, aut lucro cap-
tando, sed interesse, vel utilitatem sig-
nificare, quam ideo Pontifex lucrum
appellauit, quoniam beneficia non ex
causa onerosa, sed gratis habentur;
ex quz non negat damnum, & demin-
utionem bonorum pati, qui benefi-
cio iam obtento priuatur, quoniam so-
lùm ostendere intendebat, Episcopū
nihil commodi, vel incommodi ex il-
la lite reportaturum, sed omne przi-
udicium Guillelmo litiganti imminere,
ad quod nihil interfuit, lucrum pro in-
teresse vsurpati.

Inuit D. Couarr. quod si quis mi- 55
nor beneficio renunciaret, ad quod
ius habebat (quz celsio propriè nun- 56
cupatur, Mandos. de signatura gra-
tie, verb. Celsionis, Petrus Gregorius
sintagmatum iuris lib. 17. capit.
17. numer. 21.) non debet restitui, si
iam alteri collatum fuerit, idem do-
cent Guillelm. Bened. in cap. Raynu-
tius, verb. Adiectione impuberi, de re-
stam. Put. decif. 427. lib. 1. in correct.
Pereg. supr. lib. 5. tit. 2. n. 47. vers. Vel
etiam responderi potest, Tondut. d.
cap. 50. n. 11. cuius sententiz ratio est,
quia hoc casu minor ad lucrum resti-
tuitur, quz restitutio cum alterius de- 57
trimento non conceditur, Bald. in l.
pupillorum, n. 5. ff. de repud. hzredit.
Tondut. vbi proximè, Marefcot. va-
riar. lib. 2. cap. 98. n. 10. Cyniac. tom. 1.
controuerf. 32. num. 10. & tom. 2. cō-
trop. 240. n. 32. & 33. vbi alios laudat,
& est communis resolutio. Nec dubi-
tari potest, quin damnum patiatur ille,
qui beneficio potitur, ad quod minor
restitui desiderat: in cuius probationē
G 3 addu-

adducitur textus in d. §. Sczuola. Sed mente Consulti ibi atrecte perpensa non fuerit, imo aperte impugnatur decisio illa præfatam sententiam, si quidem competere est, minorem in ea specie restituendum fore, licet hæreditas iam per substitutum fuisset adita, si bona nondum distracta inuenerentur, de quo Sforzia Oddus p. 7. q. 63, art. 1. & 2. similiter ergo minor, qui beneficio non acquisito renuntiavit, debet ad illud acquirendum restitui, non obstante, quod alteri plenè questum fuerit, nam in beneficio nil distractum, nil immutatum est, sicut fuit in hæreditate repudiata, ut restitutio denegatur.

38 Quibus animaduersis colligitur, minorem esse restituendum, ut acquirat beneficium alteri collatum, quando possessor nullam aliud detrimendum sentit, nisi amissionem ipsius beneficii, quod si vltra hanc in damno versetur, erit omnino auxilium restitutionis denegandum, vtrumque non obscure probatur in d. §. Sczuola, & manifestum fiet, si duo iuris principia rectè intelligantur, quorum vnum docet, minorem etiam ad lucrum restituendum laic prætor §. fin. de minor. & ex multis probauimus supr. nu. 10. Alterum restitutionis beneficium, cum alterius damno non esse indulgendum, cum de lucro tractatur, quod ex dict. §. Sczuola deducit communis opinio, de qua proximè. Primum enim iuxta secundum limitatur, sed illud damnum huiusmodi restitutionem impedit, quod præter priuationem rei, quam minor est lucraturus, contingit, v. g. repudiat minor hæreditatem, vel legatum, ex quo peruenit ad substitutum, qui agnouit, vel adi-

uit, postea restitutio postulatur, ac conceditur, dum res extant, hic legatarius, aut hæres nullum sustinet in eodem modum, nisi priuationem hæreditatis, seu legati, quod occasione repudiationis adolescentis quæsierat, quo caso minor iure restituitur ad lucrum, l. & si sine §. per totam, ff. de minor. l. 1. C. si vt omis. hæred. ac si substitutus iste in rebus hæreditarijs distrahendis proprium laborem, & industriam impenderit, vel aliquid fecerit, vel dederit, quod repetere non posset, ad hæreditatem, vel legatum consequendum, quod sub conditione dandi, aut faciendi ei relictum est, tunc iniquum erit, minorem ad lucrum restitui, dict. §. Sczuola, quoniam ita necdum priuaretur legato, sed etiam pecuniam, siue laborem perderet, atque ita est intelligenda doctrina communis, quam ex Matelcoto, & Cyriaco supra retulimus, scilicet minorem cum aliena iactura non restitui.

59 Hinc ad rem, de qua agimus dicendum videtur, minorem, qui celsit ius, quod ad beneficium habebat, restitui debere, & si alteri sit collatum, quando ex tali restitutione beneficiarius solum amitteret commodum beneficii, secus autem si aliud damnum pateretur etiam, veluti si ex longinqua prouincia Romam peteret ad beneficium consequendum, & eo obtento, quod minor celsit, rediret in patriam, vel quando eo quod habebat tale beneficium a minore renunciatum, omisit alterum, vel si impendisset in literarum expeditionem, aut in litem super beneficio, his & similibus casibus repellendus est minor, si restitutionem petat, quæ cum aliena iactura non est ad lucrum concedenda, quæ resolutio

lutio mirè congruit decisioni Consulti in dict. §. Sczuola, vbi non negatur minori restitutio, eo quod hæreditas esset substituto acquisita: Sed quia alieno labore, & industria pecuniam partam lucrari volebat, iuxta quæ intelligendum est, quod D. Couarr. hoc vef. Insinuat.

Verf. *Vltima ratio.*

60 Huic argumento breuiter potest responderi, quod licet in permutatione beneficiorum non admittatur remedium l. 2. C. de rescind. vendit. vt ex multis probauimus supr. ad num. 3. quoniam ea constitutio solium ad ea pertinet, quæ possunt pretio ultimari, & ad æqualitatem pecunia reduci, sicut ex ipsa patet, quod in beneficijs locum non habet, non tamen inde sequitur, minori in sui beneficii permutatione l. 30. restitutionem fore denegandam, in qua non agitur de pretij supplemento, sed de recuperanda re ipsa, quam in alium in eodem iure transtulit. Nam quoties minoris interest, vt in præfati, quod non potest aliter dandum suum recarare, rem ipsam præci- se, quam alienauit, auocare permittitur, d. l. si ex causa, ff. de minor.

Num. 9.

62 Vltra Caietanum, & Angelum Syluester in summ. verb. Permutatio, quæst. 6. Tabiena, verb. Beneficium, n. 35. tenent, licitum esse in permutatione beneficiorum pecuniã addere, vbi alterum est pinguius ad æqualitatem contractus. Sed contrarium commune est, & omnino tenendum: Imò nec pensionem constitui posse super

pinguius ratione excessus fructuum absque simoniz labe, Greg. Lop. in l. 2. glos. 3. tit. 6. p. 5. Cardinalis, Imola, Ancharranus, & Nauarrus apud P. Suarez d. lib. 4. cap. 54. n. 6. & 15. Bonacin. tom. 1. tra. 2. de simon. disput. i. q. 4. §. 12. nu. 8. verf. Dixi in responsione eiusdem, Lessius de iustitia, & iur. lib. 4. cap. 35. num. 86. Sanch. d. cap. 3. dub. 38. n. 22. Possent tamen vtrumque fieri, interueniente Pontificis auctoritate, cui duntaxat liberum est, fructus beneficii à titulo ipsius separare. Nam cum ita separari, omnino temporales sint, vendi possunt, ac pecunia ultimari, glos. in cap. cum pridem de pactis, Sanch. & alij proxime adducti, præsertim Suarez videndus d. cap. 34. per tot. vbi sub num. 6. D. Couarr. increpat, eo quod Abbatem allegat in præfati pro opinione Caietani, cui contrarium rectè intellectus sentiat, vt ex verbis ipsius aperte demonstrat. Sed in permutatione beneficiorum licet Episcopo ex officio, pacto cessante, pensionem constituere. super magis pingue, vt æqualitas inter permutantes seruetur, quod onus non transibit vltra personam ipsius permutantis, Ancharranus, conf. 279. Nauarr. conf. 43. n. 4. tit. de simon. Gonç. ad reg. 8. Cancellar. glos. 14. num. 38. August. Barbof. de potest. Episcop. alleg. 69. n. 14.

65 Nec pro Caietano facit cap. ad quæstiones 6. de rer. perm. cui rectè D. Couarr. satisfaciunt, & ante ipsum Pannormitanus ibi: Pecunia enim fuit data quoniam Ecclesie permutarunt bona propria, quæ spiritualia non sunt, quarum altera plures, aut meliores possessiones habebat, qui excessus sine vitio simoniz potuit pretio compen-

pensari. In permutatione autem beneficiorum, & si temporale iocuitu fructuum praxetur, ipse titulus, cuius ratione illi debentur, est, qui comparatur, & cum spiritualis sit, simonie labem incurrit, non dubitatur, nec fructus à titulo possunt separari.

Ibi: *Nec vidit conuam.*

66 An in locatione fructuum beneficiorum locus sit remedio d. l. 2. docent, Padilla ibi à num. 15. & Gutier. quzst. canonic. lib. 1. cap. 39. num. 66. Sed quzstio hac pendet ab illa, qua controuertitur, utrum in locatione, aut venditione, in qua sola spes emittitur, vel conducitur, ut sunt fructus beneficii, admittatur praxata constitutio: circa quod DD. non conueniunt, affirmant Padilla dict. num. 15. Manenc. in l. 1. tit. 11. lib. 5. Recopil. gloss. 6. num. 3. & gloss. 9. n. 8. Scacc. de commerc. §. 1. quzst. 1. part. 2. ampliat. 10. num. 5. in princip. Hermos. in l. 56. tit. 5. part. 5. gloss. 4. num. 58. Barbo. in collect. ad d. l. 2. num. 43. Morla in empor. iur. tit. 9. quzst. 19. num. 8. vers. Tertio. Negant Bald. in l. si ea lege num. 9. vers. Cum vero venditor. C. de vsur. Cremen. in d. l. 2. n. 134. Menoch. conf. 843. num. 34. Mangil. de euiction. q. 79. num. 30. & 31. Gratian. discept. cap. 756. à num. 8. Cyriac. cum plurimis tom. 1. controuers. 1. num. 35. Decian. in l. in fidei commissio, 3. notabil. C. de transact. Oles de cession. iur. tit. 6. quzst. 10. numer. 16. qui alios refert. Vera autem resolutio est, quam ex Cremen. tradit Padilla, & refert Gutier. & Morla ubi sup. nam lzfio in huiusmodi contractibus non est con-

sideranda respectu fructuum, vel utilitatis, quam ex re empta, vel locata emptor, aut locator perceperit, nam & si plurimum ultra spem commodi, vel incommodi sentiant contrahentes, d. l. 2. auxilio non est locus, sed solum inspicitur, quanti res vendi, aut locari communiter possit, & iuxta hanc inspectionem potest locus esse praxdicto remedio, licet tota utilitas rei locatz, vel venditz à futuro euentu, & viribus fortunaz pendeat, de quo late disputat Didac. à Brito in rubric. de locat. part. 2. §. 2. ex num. 22. quia in computatione, quz ad d. l. 2. fit, non attenditur futurum incrementum, sed iustus valor rei secundum tempus contractus, Menoch. ubi supra num. 57. Mangil. de subastation. q. 40. num. 1. Pinel. in d. l. 2. part. 3. cap. fin. num. 15. Cyriac. dict. 1. controuers. 1. num. 37. Lelsi de iust. lib. 2. cap. 21. dubit. 6. n. 41. Medina de restitut. tom. 2. tit. de cens. vitalit. q. 14. vers. Ac proinde videtur, fol. 499. Vnde si beneficii fructus locentur iuxta mercede iuxta communem hominum estimationem, aut saltem lzfio ultra dimidiam non detur, cessabit d. constitutio remedii, siue vberimi, siue nulli per conducto rem percipiatur: aliud iuris erit, si tales fructus possent, solerentque locati centum aureis, & minus quinquaginta locentur, nam hoc casu proculdubio, vel contractus rescindetur, vel quod deest, vsque ad iustam pensionem conductor pendere compellatur, iuxta quz intelligendus est D. Couarr. hic tam quoad d. l. 2. quam quoad restitutionem in integrum. Nec enim quoad hoc differentia aliqua inter fructus beneficii, & alias res potest considerari, cum ipsi temporales

les omnino, sint si à titulo separati considerentur, prout fit, cum locantur cap. vltra 2. de locat. Escobar. de ratiocin. lib. 1. cap. 29. num. 13.

AD CAPVT Sextum.

SVMMARIVM.

- 1 *Autores ad hunc tractatum citandi ostenduntur.*
- 2 *In quibus casibus mandatum speciale interuenire debet, remissive.*
- 3 *Ad petendam in integrum restitutionem principaliter mandatum speciale desideratur.*
- 4 *Cautela ad petendam restitutionem sine speciali mandato.*
- 5 *Restringitur praxata cautela.*
- 6 *Nemo in iudicio sine actione admittitur.*
- 7 *Iudex, & si pars non opponat, agentem sine actione repellere potest.*
- 8 *Ratio traditur, cur restitutio principaliter peti nequit sine speciali mandato, cum incidenter possit.*
- 9 *Commissio principali negatio, omnia mandata censentur, que ad eius expeditionem sunt opus.*
- 10 *Restitutio incidenter postulatur, etiam in ipsa sententia executionis.*
- 11 *Executio est appendix liti principalis.*
- 12 *Mandatum ad litem certam non expirat ante sententia executionem.*
- 13 *In mandato ad petendam restitutionem in integrum causa expressio necessaria non est.*

- 14 *Speciale mandatum dicitur, in quo certum causarum genus committitur.*
- 15 *Ad matrimonium contrahendum singulare mandatum requiritur.*
- 16 *In mandato ad iurandum de calumnia cause expressio necessaria non est.*
- 17 *Limitatur si iurandum est ad accusationem.*
- 18 *Non est anime periculosa praxata doctrina.*
- 19 *Praxsumendum non est, quemquam in officio delinquere.*
- 20 *Habens mandatum generale ad agendum, excipiendum, & supplicandum restitutionem iure peti.*
- 21 *Procurator, cui mandata est omnium aliqua causa postulata speciale mandatum cum clausula: Et ad alia omnia, potest similes tractare, non autem maioris praxudicij.*
- 22 *An ex generali mandato, in quo excepta est aliqua causa exigens speciale mandatum, possit procurator expedire alias causas minoris praxudicij, ad quas speciale mandatum requiritur?*
- 23 *Exceptio debet esse de regula, & eam firmat in contrarium.*
- 24 *Resoluitur negatiue quzstio proposita supr. num. 22.*
- 25 *Que indulta sunt ad diminutionem, non debent augmentum operari.*
- 26 *Exponitur textus in cap. qui ad agendum, de procurator. in 6.*
- 27 *Non est tribuendum plus voluntati tacite, quam expressa.*
- 28 *Sub exemplo omnia videntur excipiri, que sunt eiusdem rationis cum expresso.*
- 29 *Mandatum cum libera equiparatur mandato speciali in eis, que non sunt magni praxudicij.*
- 30 *Habens mandatum cum libera re-*

pensari. In permutatione autem beneficiorum, & si temporale iocuitu fructuum praxetur, ipse titulus, cuius ratione illi debentur, est, qui comparatur, & cum spiritualis sit, simonie labem incurrit, non dubitatur, nec fructus à titulo possunt separari.

Ibi: *Nec vidit conuam.*

66 An in locatione fructuum beneficiorum locus sit remedio d. l. 2. docent, Padilla ibi à num. 15. & Gutier. quzst. canonic. lib. 1. cap. 39. num. 66. Sed quzstio hac pendet ab illa, qua controuertitur, utrum in locatione, aut venditione, in qua sola spes emittitur, vel conducitur, ut sunt fructus beneficii, admittatur praxata constitutio: circa quod DD. non conueniunt, affirmant Padilla dict. num. 15. Manenc. in l. 1. tit. 11. lib. 5. Recopil. gloss. 6. num. 3. & gloss. 9. n. 8. Scacc. de commerc. §. 1. quzst. 1. part. 2. ampliat. 10. num. 5. in princip. Hermos. in l. 56. tit. 5. part. 5. gloss. 4. num. 58. Barbo. in collect. ad d. l. 2. num. 43. Morla in empor. iur. tit. 9. quzst. 19. num. 8. vers. Tertio. Negant Bald. in l. si ea lege num. 9. vers. Cum vero venditor. C. de vsur. Cremen. in d. l. 2. n. 134. Menoch. conf. 843. num. 34. Mangil. de euiction. q. 79. num. 30. & 31. Gratian. discept. cap. 756. à num. 8. Cyriac. cum plurimis tom. 1. controuers. 1. num. 35. Decian. in l. in fidei commissio, 3. notabil. C. de transact. Oles de cession. iur. tit. 6. quzst. 10. numer. 16. qui alios refert. Vera autem resolutio est, quam ex Cremen. tradit Padilla, & refert Gutier. & Morla ubi sup. nam lzfio in huiusmodi contractibus non est con-

sideranda respectu fructuum, vel utilitatis, quam ex re empta, vel locata emptor, aut locator perceperit, nam & si plurimum ultra spem commodi, vel incommodi sentiant contrahentes, d. l. 2. auxilio non est locus, sed solum inspicitur, quanti res vendi, aut locari communiter possit, & iuxta hanc inspectionem potest locus esse praxdicto remedio, licet tota utilitas rei locatz, vel venditz à futuro euentu, & viribus fortunaz pendeat, de quo late disputat Didac. à Brito in rubric. de locat. part. 2. §. 2. ex num. 22. quia in computatione, quz ad d. l. 2. fit, non attenditur futurum incrementum, sed iustus valor rei secundum tempus contractus, Menoch. ubi supra num. 57. Mangil. de subastation. q. 40. num. 1. Pinel. in d. l. 2. part. 3. cap. fin. num. 15. Cyriac. dict. 1. controuers. 1. num. 37. Lelsi de iust. lib. 2. cap. 21. dubit. 6. n. 41. Medina de restitut. tom. 2. tit. de cens. vitalit. q. 14. vers. Ac proinde videtur, fol. 499. Vnde si beneficii fructus locentur iuxta mercede iuxta communem hominum estimationem, aut saltem lzfio ultra dimidiam non detur, cessabit d. constitutio remedii, siue vberimi, siue nulli per conducto rem percipiatur: aliud iuris erit, si tales fructus possent, solerentque locati centum aureis, & minus quinquaginta locentur, nam hoc casu proculdubio, vel contractus rescindetur, vel quod deest, vsque ad iustam pensionem conductor pendere compellatur, iuxta quz intelligendus est D. Couarr. hic tam quoad d. l. 2. quam quoad restitutionem in integrum. Nec enim quoad hoc differentia aliqua inter fructus beneficii, & alias res potest considerari, cum ipsi temporales

les omnino, sint si à titulo separati considerentur, prout fit, cum locantur cap. vltra 2. de locat. Escobar. de ratiocin. lib. 1. cap. 29. num. 13.

AD CAPVT Sextum.

SVMMARIVM.

- 1 *Autores ad hunc tractatum citandi ostenduntur.*
- 2 *In quibus casibus mandatum speciale interuenire debet, remissive.*
- 3 *Ad petendam in integrum restitutionem principaliter mandatum speciale desideratur.*
- 4 *Cautela ad petendam restitutionem sine speciali mandato.*
- 5 *Restringitur praxata cautela.*
- 6 *Nemo in iudicio sine actione admittitur.*
- 7 *Iudex, & si pars non opponat, agens sine actione repellere potest.*
- 8 *Ratio traditur, cur restitutio principaliter peti nequit sine speciali mandato, cum incidenter possit.*
- 9 *Commissio principali negatio, omnia mandata censentur, que ad eius expeditionem sunt opus.*
- 10 *Restitutio incidenter postulat, etiam in ipsa sententia executione.*
- 11 *Executio est appendix litis principalis.*
- 12 *Mandatum ad litem certam non expirat ante sententia executionem.*
- 13 *In mandato ad petendam restitutionem in integrum causa expressio necessaria non est.*

- 14 *Speciale mandatum dicitur, in quo certum causarum genus committitur.*
- 15 *Ad matrimonium contrahendum singulare mandatum requiritur.*
- 16 *In mandato ad iurandum de calumnia cause expressio necessaria non est.*
- 17 *Limitatur si iurandum est ad accusationem.*
- 18 *Non est anime periculosa praxata doctrina.*
- 19 *Praxiendum non est, quemquam in officio delinquere.*
- 20 *Habens mandatum generale ad agendum, excipiendum, & supplicandum restitutionem iure peti.*
- 21 *Procurator, cui mandata est omnium aliqua causa postulata speciale mandatum cum clausula: Et ad alia omnia, potest similes tractare, non autem maioris praxudicij.*
- 22 *An ex generali mandato, in quo excepta est aliqua causa exigens speciale mandatum, possit procurator expedire alias causas minoris praxudicij, ad quas speciale mandatum requiritur?*
- 23 *Exceptio debet esse de regula, & eam firmat in contrarium.*
- 24 *Resoluitur negatiue quzstio proposita sup. num. 22.*
- 25 *Que indulta sunt ad diminutionem, non debent augmentum operari.*
- 26 *Exponitur textus in cap. qui ad agendum, de procurator. in 6.*
- 27 *Non est tribuendum plus voluntati tacite, quam expresse.*
- 28 *Sub exemplo omnia videntur excipiri, que sunt eiusdem rationis cum expresse.*
- 29 *Mandatum cum libera equiparatur mandato speciali in eis, que non sunt magni praxudicij.*
- 30 *Habens mandatum cum libera re-*

- stitutionem principaliter petere potest.
- 31 Procurator Principis, aut Republice in integrum restitutionem postulat.
- 32 Quando, causa aliqua expressa, adijcitur clausula: Cum libera, in mandato, restringitur illud ad similes, nec maioris praesudicij negotia complectitur.
- 33 Clausula: Quod possit facere omnia, quae dominus, aequiualeat clausulae: Cum libera.
- 34 Procurator non potest agere, quae speciale mandatum postulant, licet in mandato dominus ratihabitione promissus sit.
- 35 Procurator, de cuius mandati sufficientia dubitatur, praeserta cautione de rato, admittitur.
- 36 Consanguineus non admittitur pro consanguineo sine mandato ad ea, quae illud speciale postulant.
- 37 Limitatur, ubi eius interest principaliter, restitutionem in integrum petere.
- 38 Consanguineus non admittitur sine iurisdictione de rato.
- 39 Affinis etiam sine mandato pro affine admittitur, ut consanguineus.
- 40 Admittitur eodem modo amicus, si maxima sit amicitia.
- 41 Amicitia vera similis est strictissimae cognationi.
- 42 Explicatur textus in cap. nonnulli, §. cum autem, de rescript.
- 43 Nullus, exceptis coniunctis, impedire potest literas iustitiae sine speciali mandato.
- 44 Hodie ex stylo sufficit generale.
- 45 Intelligitur l. patri pro filio, ff. de minorib.
- 46 Coniunctus, cum admittitur sine mandato in iudicio, non venit ex voluntate domini.
- 47 Procurator est, qui aliena negotia domini voluntate gerit.
- 48 Coniuncti non audiuntur, ut procuratores.
- 49 Coniunctus cum mandato generali tractare non potest, quae illud exigunt speciale.
- 50 Eodatus cap. constitutus de in integrum restitut. Vide infra num. 54.
- 51 Consors litis sine mandato nomine consortis agere non valet aut contestationem.
- 52 Non admittitur ad ea, quae speciale mandatum requirunt, sine illo.
- 53 Consanguineus simul, et consors litis potest sine mandato petere restitutionem, nisi a parte opponatur.
- 54 Traditur alter intellectus ad d. cap. constitutus. Vide supr. num. 50.
- 55 Consanguineus, ubi admittitur sine mandato, substitutum ante litis contestationem non constituit.
- 56 Ad substituendum ante litis contestationem speciale mandatum desideratur.
- 57 Procurator, qui litem contestatur, eius dominus fit.
- 58 Administratores alieni patrimonij restitutionem in integrum sine speciali mandato postulant.
- 59 Qui administrationem a lege habent, eam liberam obtinent.
- 60 Ad defendendum eum, contra quem restitutio in integrum petitur, non est necessarium speciale mandatum.

Quale mandatum sit necessarium, ad petendam in integrum restitutionem.

AD ea, quae hoc cap. continentur, sunt consulendi, Sforzia Oddus de in integ. restit. p. 1. quzlt. 31. art. 12. cum seqq. Mauric. eod. tract. cap. 3. Cald. in l. i. curato-

rem habens, verb. Implorandum a num. 14. Morla in empot. iur. tit. 5. in princ. num. 22. Cynac. tom. 2. controuers. 380. num. 26. Menoch. conf. 100. nu. 298. Ceual. tom. 1. quzlt. 134. Rebus. ad leg. Gallicas, tom. 2. tract. de restit. art. 1. gloss. ult. nu. 3. Tiraquel. in tract. res int. alios act. Pichar. in §. procurator, num. 34. inst. de ijs, per quos ager. poss. Farnac. in prax. quzlt. 99. num. 62. Barbof. in collect. ad l. vnic. num. 2. & 3. C. etiam per procurat. Gregor. Lop. in l. 15. tit. 5. p. 3.

2 Plures casus, quibus speciale mandatum est opus, congerunt idem Barbof. in tract. de clauul. vfu frequent. clauf. 35. a nu. 16. Cardos. in prax. iudic. verb. Procurator, Gloss. verb. Pacifici, in cap. qui ad agendum 4. de procurat. in 6. Firmian. in suo repert. verb. Mandatum, Golin. de procuratorib. p. 2. cap. 5.

Num. 1.

3 Licet ad petendam in integrum restitutionem principaliter speciale mandatum desideretur, sufficit generale, si postuletur incidenter, ut omnes fatentur nuper laudati. Docent autem Tondut. de praeuent. iudic. p. 2. cap. 20. num. 9. cum seqq. Natae conf. 162. numer. 34. vers. Circa modum agendi, Cynac. d. cont. 380. num. 27. cautelam, qua nunquam erit necesse speciale mandatum, proponendo scilicet in eodem libello actionem, ad quam minor restitui intendit, ac deinde per viam replicationis petendo in integrum restitutionem, v. g. si procurator conueniat possessorem rei minoris, & addat, quod si aduersarius opponat de praescriptione, nihil obstat, quia aduersus illam competit minor

ri restitutio, quam implorat, quo casu praefati DD. ex alijs tradunt, restitutionem incidenter postulari, atque ideo mandatum generale satis erit, quo maxime restringitur decisio, l. illud 26. §. fin. ff. de minor.

Sed praemissam cautelam restringit merito Cynac. cum alijs num. 74. ad casum, ubi extat actio minori competens, & si per exceptionem elisibilis, quod si penitus fuerit extincta, necessario prius petendum est restitutionis auxilium, per quod via ad agendum aperiatur, cum nemini sine actione in iudicio experiri, permittatur, l. si pupilli 6. §. videamus, ff. de neg. gest. l. si quid possessor 54. §. illud. ff. de petit. hzred. Carleual de iudic. tom. 2. tit. 2. disp. 5. nu. 27. Paz in prax. tom. 3. in princip. num. 5. Aut. Gom. var. lib. 2. cap. 11. num. 24. Cynac. tom. 2. controuers. 321. num. 3. Menoch. de arbitrat. lib. 1. q. 16. num. 2. adeo ut iudex, etiam parte non opponente, sic agentem repellat, Tusch. tom. 1. lit. A. conclus. 60. num. 29. Marant. de ordine iudicior. part. 4. dist. 20. numer. 15. Boer. decif. 344. num. 8. Bonadill. in polit. tom. 2. lib. 3. cap. 14. num. 83. Petr. Barbof. in l. si alienam, num. 18. ff. soluto matrimon. Imo tenetur, aliam parti damnificatae manet astrictus ad interesse, & ob hoc in syndicato potest conueniri, Menoch. supr. nu. 4. Gamma decif. 26. n. 7. s. Huiusmodi igitur restitutio, quae non nisi principaliter peti potest, sine speciali mandato minime impetrabitur.

Ratio, propter quam in restitutionis petitione adesse debet speciale mandatum, ea reddi potest, quia cum hoc beneficium extraordinarium sit l. in caus. 17. ff. de minorib. non censetur sub

sub generali mandato comprehensum. Alias rationes tradit Caldas dict. verb. **P** Implorandum, num. 5. quod fallit, ubi incidet imploratur, nam cum principale negotium alteri committitur, omnia mandata intelligantur, sine quibus illud nequit expediri, l. fin. ff. de officio eius cui. l. quicumque 5. §: non tamen, vers. Sed & si pecuniam, ff. de iustit. act. Merlin. de pignos. lib. 2. quæst. 101. num. 15. & quæ ipsi cōnesa sunt, Menoch. conf. 203. num. 32. ubi alij, Alexand. conf. 118. num. 23. lib. 5. Rot. decif. 374. nu. 18. part. 5. in recent.

Vers. Ex quibus fundamentum.

10 Non solum ante sententiam diffinitivam licet restitutionem petere adversus interlocutoriam, à qua non potest appellari, ut D. Couarr. docet, verum etiam post rem iudicatam in ipsa sententia executione non prohibebitur procurator sine speciali mandato illud auxilium implorare per viam exceptionis, siquidem ita incidenter quoque postulati dicitur, Flores de Mena variar. lib. 1. cap. 5. num. 71. Carleval d. tom. 2. tit. 3. disp. 16. n. 27. cum seqq. qui plures allegat, quoniam executio appendix est huius principalis, quæ non videtur extincta antequam exequatur, Salgad. de retent. bullar. 2. part. cap. 18. num. 17. Golin. de procurat. part. 2. cap. 5. num. 135. Mantie. de tac. & ambig. conuent. lib. 7. tit. 27. num. 28. & pro vna eademque causa habetur, maximè si idem iudex, qui pronunciauit sententiam, exequatur, quare mandatum ad certam litem non expirat, antequam illa per executionem extinguatur,

facit, l. cum qui 48. ff. de minorib. Noguez tot allegat. 36. num. 12. Pute. decif. 366. num. 4. cum seqq. lib. 1. Mantie. de tacit. & ambig. conuent. lib. 7. tit. 22. num. 27. & alij statim referendi, quoniam contrarium responderit Menoch. conf. 790. num. 1. & teneat Phab. decif. 4. Ceual. tom. 1. q. 632. n. 8. & alij. Ex quibus inferitur, ut si procurator cū generali mandato causam minoris agens superetur, ac sententia in rem iudicatam transeat, poterit nihilominus incidenter in ipsa executione restitutionem per exceptionis viam postulare, cum adhuc causa principalis penderet dicatur, Bart. in l. 2. C. de litigios. Put. supr. n. 4. Rota per Farinac. decif. 692. num. 3. ad finem part. 2. in recent. Mantie. d. tit. 22. num. 28. Salgad. de retent. bullar. part. 2. cap. 18. numer. 17. Golin. ubi proximè.

Num. 8;

13 In mandato speciali ad petendam restitutionem, nõ requiritur, ut in indiduo causa exprimat, sed sufficit, procuratorem constitui, ut quoties occurrerit necessitas, tale auxilium imploret, Golin. supr. n. 22. Mantie. cap. 24. Ceual. d. quæst. 134. num. 2. cum seqq. Oddus quæst. 31. art. 4. ex num. 71. Gregor. Lop. in d. l. 15. gloss. 1. Gratian. disceptat. forens. cap. 105. num. 25. Et comprobatur ex Menoch. conf. 227. num. 22. ubi ex alijs ait, speciale mandatum dici, cum genus causarum exprimitur, veluti ad transigendum, vendendum, pignorandum, nec opus esse, res, aut personas sigillatim declarari. Quod tenent etiam Bart. in leg. filius fam. num. 8. ff. de donat. Vanti,

Vantius de nullitat. tit. de nullitat. ex defectu mandati comparent. Sali. cet. in l. vnic. C. etiam per procurat. in integr. restit. pet. poss. Nam ubi hæc inferuntur potius mandatum singulari debet appellari (quod in quibusdam causis fieri oportet, veluti ad matrimonium contrahendum) de quo latissime Merlin. dict. quæst. 101. numer. 5. cum seqq. Causas autem, quæ hoc singulare mandatum postulant, refert Aug. Barbof. de clausul. post claus. 35.

Ibi: Eadem serè vel similitudine;

16 Similiter in mandato speciali ad iurandum de calumnia expressio causæ non exigitur, sat enim est, constitui procuratorem cum facultate generali sic iurandi, ut docent, ac communiter obseruati, testantur Ant. del Re de iuram. calumn. cap. 16. num. 17. Gratian. ubi supra num. 23. Gottiert. practicar. libr. 1. cap. 62. Ceual. tom. 1. quæst. 498. Barbof. in collect. ad l. 2. num. 13. C. de iuramen. propt. calumn. Golin. dict. part. 2. cap. 5. numer. 30. Id tamen limitat Marefcot variar. libr. 2. cap. 137. in fine, in accusatione, quando permittitur per procuratorem accusare, nam causa, & persona exprimens est, ut possit de calumnia iurari, Golin. dict. cap. 5. num. 27. Luc. de Penna in l. eam collatores, col. 6. C. de re militat. lib. 12.

18 Neque praxis hæc inducit aliquod peierandi periculum, ut rectè Gutier. aduertit, nam, & si generaliter detur mandatum ad iurandum de calumnia, quoties fuerit necesse, non inde sequitur, procuratorem non instru-

am in animam domini iuraturum; nec credendum est, illicitè suo munere fuoturum, argument. leg. merito 51. ff. pro socio, Golin. part. 1. cap. 5. numer. 84. Seraphin. decif. 1134. num. 13. Nihilominus contrarium cum D. Couarru. defendunt multi, quos ipse refert in cap. quoniam pactum, part. 1. §. 5. in fine, de pact. in 6. sequitur Menchac. quæstion. vltimæ sequent. cap. 25. numer. 17.

Num. 9:

10 Mandatum ad agendum, defendendum, ac supplicandum habens potest restitutionem principaliter pro minore postulare, Oddus dict. artic. 12. numer. 51. Barbof. in dict. collect. ad l. vnic. numer. 3. Roland. à Valle, conf. 26. numer. 18. volum. 1. Cald. dict. verb. Implorandum, numer. 4. 7. in fine, Cassador. decif. 1. de procurator. Golin. dict. p. 2. cap. 5. num. 23.

Vers. Quoties manifestè.

21 Compertum est, ut, quoties procurator datus est nominatim ad causam, quæ sine speciali mandato experiri non potest, si adijciatur deinde: Et ad alia speciale mandatum exigentia, omnia, quæ illud requirunt, possit agere, cap. qui ad agendum 4. §. 1. ubi notant Barbof. in collect. nu. 3. de procurat. in 6. Golin. d. p. 2. cap. 4. n. 41. Bertach. in repert. verb. Procurator, constituitur, n. 26. A. lexand. conf. 22. n. 9. lib. 1. Oliban. de actionib. lib. 1. part. 2. cap. 16. num. 19. nisi, quæ expressæ non sunt, graue, ac maius præiudicium afferant domino, quam causa expressa, Paz in praxi tom. 1. annotat. 4. numer. 19. & 20. atque-

ita in specie restitutionis in integrum docuit Gregor. Lop. in d. l. 15. gloss. 1. nam verba generalia mandati secundum quod exprimitur, restringuntur, Golin. part. 2. cap. 4. num. 47. Franc. Marc. decif. 484. par. 2. Cyriac. tom. 2. controuers. 278. num. 60. Mantia. supr. tit. 16. num. 34. 37.

22 Illud dubitatur inter DD. si procurator constituatur ad omnia, & excipiat causa aliqua speciale mandatum requirens, ut iuramentum de calumnia, vel transactio, an talis procurator possit expedire cetera, ad quae speciale mandatum desideratur, in quibus minus, aut non magis detrimenti dominus pateretur, & affirmative responderunt Deci. in l. 1. num. 25. ff. de reg. iur. lason in l. properandum, num. 7. C. de iudic. Menoch. conf. 87. num. 37. & conf. 312. num. 7. Merlin. vbi supra num. 16. & 17. Golin. dict. cap. 4. 2. num. 45. Fontanell. de pact. nupt. tom. 1. claus. 4. gloss. 21. part. 2. num. 35. Milis in repert. verb. Procurator expressè, & communem dicit Mantia, vbi proximè num. 31.

23 Ratio horum est, quia exceptio debet esse de regula, quam in contrarium firmat, l. quæ situm 12. §. idem Pomponius respondit domo, et 2. ff. de fund. instruct. l. nam quod liquidz 4. §. si. ff. de pen. leg. vbi communiter notatur, Argel. de acquir. possess. quæst. 3. art. 9. num. 12. Pareja de instr. tom. edit. tom. 1. tit. 2. resolut. 6. nu. 362. Euerard. in loc. legal. loc. 19. ab except. ad regul. & loc. 99. ab speciali. Hinc est, ut qui casum excipit exigentem speciale mandatum, videatur omnia similia, aut saltem quæ tanti præiudicii non sunt, procuratori de mandare.

Contrarium placuit Tiraquel. de retract. lignag. ad finem tituli nu. 94. Rebus. in tract. exceptionum, num. 24. Barbof. in collect. ad dict. cap. qui ad agendum, num. 4. Quæ enim inducta sunt ad deminutionem, non debent augmentum operari Bart. in l. Denique Pegalus 8. §. interdum, ff. de pecul. leg. per argumentum ab speciali: cum ergo dominus intendit aufere, ac limitare procuratoris facultatem, ex eo non debet ampliari. Quibus ad stipulatur textus in d. cap. qui ad agendum, in principio, vbi statuitur, non sufficere ad excédenda, quæ speciale mandatum desiderat, generalia mandata ad omnia, quæ sine speciali expediri non possunt, nisi aliquis casus exprimat, quod in §. 1. deciditur: Igitur cum ex exceptione vnius causæ poscentis mandatum speciale solùm inducatur voluntas tacita, ut aduersarij volunt, ad alia similia procuratori committenda, hæc non sufficit, nec magis tribuendum est tacite voluntati, quam expressæ, cum vtriusque idem debeat esse iudicium, l. cum quid 3. ff. si cert. petat.

24 Nec rectè argumentatur de exprimente vnum casum in mandato ad excipientem: qui enim exprimit omnes similes casus, sub vno exemplo explicat, ac expressè quodammodo committere censetur, quæ consideratio in excipiente non procedit, qui exemplum inserit non coram, quæ procuratori mandat, sed quæ suo nomine fieri vetat; atque ita cum voluntas, quæ ex exceptione causæ mandatum speciale requirentis, ut similes mandataz censeantur, proflus sit tacita, & præsumpta, sufficere nõ debet, vbi speciale mandatum desideratur cum & generalis expressè

expressè non proficit, d. cap. qui ad agendum in princip. ex his deducitur solutio ad fundamentum, quod pro sententia opposita retulimus, quoniam illud cessat, vbi expressè, & specialis voluntas desideratur, ut in præfenti.

Verf. Quintò ab eadem.

29 Mandatum cum libera æquiparatur speciali in ijs, quæ domino maximum non afferunt detrimentum, quare procurator ita constitutus rectè in integrum restitutionem postulat, Pareja cum plurimis de instrum. edit. tit. 5. resolut. 10. num. 6. Magon. decif. Lucens. 51. num. 7. Mascard. de probat. conclus. 1308. num. 9. cum legq. Castil. Sicil. decif. 74. nu. 31. Gratian. disceptat. cap. 95. num. 9. Græu. ad pract. Cam. Imper. lib. 2. concl. 72. considerat. 4. Greg. Lop. in d. l. 15. gloss. 2. Paz d. annotat. 4. num. 7. Hermos. in l. 48. glof. 5. nu. 2. tit. 5. part. 5. Caldas supra dict. num. 7. in fine, Tiraquel. de iur. marit. gloss. 3. numer. 21. & de iudic. in reb. exiguis, verf. 41. Reginald. in praxi fori pznit. lib. 25. numer. 606. verf. Quintum est, Merlin. dict. quæst. 101. vbi à num. 13. de potestate procuratoris cum libera optime dissentit, Gutierrez. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 50. numer. 75. Argel. de acquir. possess. quæst. 35. articul. 5. numer. 11. & 12. Non autem veniunt sub tali mandato, quæ illud singularitate depolcunt, Merlin. numer. 31. Cyriac. controuers. 278. numer. 60. Pute. decif. 53. num. 2. Ruin. Ion. conf. 54. num. 29. 30. Golin. dict. cap. 4. numer. 58. Philip. Franc. in dict. cap. qui ad agendum, in princip. verf. Vltimò nota.

Hinc sequitur, Procuratorẽ Principis, vel Reipublicæ posse in integrum restitutionem postulare, quoniam à lege habet administrationem cum libera, Barbof. in dict. l. vnic. nu. 3. Merlin. numer. 18. Sord. conf. 335. num. 18. Odd. dict. part. 1. quæst. 31. art. 12. num. 54.

32 Quando clausula cum libera apponitur in mandato, causis aliquibus expressis, restringitur ad expressa, & similia, nec grauiora complectitur, Merlin. num. 23. Francisc. Marc. decif. 484. num. 3. part. 2. Cyriac. dict. controuers. 278. num. 60. Golin. dict. cap. 4. num. 47. 48. Mantia. dict. tit. 16. num. 36. Angel. in princip. num. 3. instituta de ijs per quos ager. possum. Narbon. de appellat. à Vicar. ad Episcop. lib. 1. quæst. 65. num. 12. Marc. in ff. opu. tom. 1. cap. 75. verf. Procurator, Pareja supr. num. 75.

Verf. Sextò ex his infero:

33 Consentiant Barbof. in collectanea ad caput, coram, in fine de in integrum restitutione, Castador. decif. 1. n. 3. de procur. Mantia. decif. 11. numer. 2. Sforc. Oddus dict. articul. 12. numer. 52. quoniam per illam clausulam: Ut possit facere omnia, quæ dominus posset, libera administratio conceditur, Cyriac. dict. controuers. 278. numer. 59. Merlin. numer. 23. Bolaños in Curia Philippica, part. 1. §. 10. numer. 24. Gregorius Lopez in l. 19. glof. 8. tit. 5. part. 3. Gutierrez, vbi proximè, Golinus dict. part. 2. cap. 4. numer. 12. Marta de claus. clausula 115. Rora apud Censum de censibus decif. 168. num. 2. Græuel. Dolan. decif. 112. n. 6.

Muta in pragmat. Regn. Sicil. de offic. Proreg. tit. 1. a. num. 50. Castill. supra num. 32.

Num. 4

34 Et si dominus in mandato promittat, se ratum habiturum, quod eius nomine gesserit procurator, non poterunt ex hoc ea expediri, quia mandatum exigunt speciale, Alberic. in l. 1. column. 4. verli. Nunc venio ad questiones, ff. de offic. procur. C. lar. Decian. conf. 340. n. 8. & conf. 500. n. 12. Surd. conf. 160. num. 35. Mantic. d. lib. 7. tit. 16. num. 13. Vanti. de nullit. ex defectu mandat. num. 114. Cyriac. d. controuers. 278. nu. 57. Greg. Lop. vbi nuper. Golin. d. cap. 4. num. 23. Seraphin. decif. 238. num. 4. Barbof. d. claus. 35. n. 17.

35 Procurator, de cuius mandati sufficientia dubitatur ad petendam in integrum restitutionem, admittitur prout cautio de rato, Odd. d. q. 31 art. 12. num. 54. Barbof. in d. l. vnic. n. 3. & ita generaliter statutum est, quoties de vitibus mandati ambigitur, l. 21. tit. 5. p. 3. vbi Gregor. Lop. gloss. 1. Golin. part. 4. cap. 3. num. 1. Pyrrh. Maur. de fideiussor. p. 1. in prin. sect. 2. cap. 9. num. 2. 3.

Num. 5

36 Est communis resolutio, non posse consanguineum absque speciali mandato petere in integrum restitutionem, sicut nequidquam aliud facere, quod sine illo peragi nequit, Menchac. quzit. vlt. seq. cap. 22. num. 12. Tiraq. de retract. lignag. §. 1. gloss. 10. num. 98. & gloss. 13. num. 34.

Caldas in d. l. si caritatem, verb. Implorandum num. 8. Petr. Barbof. in l. 3. n. 23. ff. sol. matrim. Boloñ. vbi supr. num. 30. Argel. dict. quzit. 15. art. 4. num. 3. Gomez Baio in praxi 3. part. lib. 1. cap. 12. num. 14. Golin. p. 3. cap. 2. num. 18. Chartar. decif. 54. num. 6. Maur. supr. num. 15. Mag. decif. 6. n. 13. Surd. decif. 215. Gratian. discept. cap. 401. Quod limitat in patre, Golin. num. 19. Chartar. num. 18. Cotta in memorabilib. verb. Coniuncta per sona, laf. in l. exigenti, num. 9. C. de procurat. Limitat etiam Odd. dict. quzit. 31. art. 9. num. 38. vbi coniuncti inter sit restitutionem impetrari, quia communes habet cum minore facultates vel alias.

37 Sed cum admittitur absque mandato coniunctus in qualibet causa, debet de rato satisfacere, Camil. Botre. in summ. omn. decif. tit. 66. nu. 94. Boloñ. vbi supra, Golin. part. 3. cap. 1. num. 3. cum seqq. Ioseph. Ludouic. decif. Lucen. 41. num. 1. 2. Hippolit. sing. 228. num. 2. Quod etiam verum est in patre, Golin. n. 5. Roman. sing. 619. l. filius fam. 14. ff. qui satisd. cogant. & ratihabitione non sequuta corrumpit quod actum est, Donell. comment. iur. ciuil. lib. 13. cap. 11. col. 5. Mench. vbi supr. lib. 2. cap. 23. num. 6. Surd. de aliment. tit. 3. q. 8. n. 10.

38 Idem quod de consanguineo de affine dicendum est, Christofor. de Paz in scholijs ad l. styli, l. 10. num. 7. Magon Lucen. decif. 6. Golin. vbi proximè, num. 10. vbi, quod coniuncte personæ intelliguntur, vsque ad quartum gradum, vt agere sine mandato possint. Atque etiam de amico, si maxima sit amicitia, Bartol. in leg. non solum, §. qui alieno num. 1. ff. de pro-

procurat. Abbas in cap. accedens cl. 2. num. 8. lit. A. vt lit. non contest. Menchac. dict. cap. 23. num. 7. Golin. num. 14. Hippolit. in l. 1. C. de rapt. virgin. Alciat. in l. lite, §. aticos, ff. de verb. oblig. signific. Nam vera amicitia similis est fructuissimæ cognationi, Tiraquel. de pen. temp. caus. 22. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præl. §. 9. n. 70 cum seqq. Golin. ibidem, Hippolit. sing. 351. Maur. supr. dict. sect. 7. cap. 2. num. 23. fol. 384. Prosper Catruit. Ritu. 160. num. 9. Alexand. in l. 1. §. lex Falcidia, ff. ad l. Falcid. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 29. num. 23. facit illud Prouerbior. cap. 18. *Vir amicus ad societatem magis amicus erit, quam frater.* Extat egregia Senecz sententia Epist. 10. §. qui patrem filij mortem lugentem reprehendit, inquis: Quid magis faceres, si amicum perdidisses?

Ibi: *Qua ratione perpensa cum Romanus.*

42 Verus, ac genuinus est intellectus, quem D. Covarr. tradit hic ad textum in cap. nonnulli 28. §. cum autem, de rescript. vbi, re adamussim considerata, non obscure probatur, coniunctum non admitti ad ea, quæ desiderant speciale mandatum sine illo; etenim exceptum debet esse de contentis sub regula leg. sed an vltro 10. §. 1. ff. de negot. gest. Cyriac. controuers. 210. numer. 6. Bartol. in leg. 1. in fine, ff. de regul. iur. Menoch. consil. 140. numer. 17. Sed Pontifex ab illa regula: Vt nullus sine speciali mandato ad impetrandas literas iustitiz accedat, excipit coniunctos. Igitur si non excipien-

tur, nequirent tales literas postulare, ex eo quod ad id mandatum exigitur speciale; alioquin si iure communi consanguineus posset tractare proconiuncto, quæ speciale mandatum requirunt, frustra exciperentur in ea constitutione, sub qua minime comprehendebantur. Illius autem rigorem ita praxis temperauit, vt hodie quilibet cum generali mandato non prohibeatur, eas literas impetrare, sicut cum D. Couare. testantur Nauarr. in cap. si quando, prælud. 1. num. 22. de rescript. Madof. in prax. commiss. in prima forma prælud. vltim. Vanti. de nullit. ex defect. iurisdic. delegat. n. 87. Et licet Crotti interpretatione admitti, litera textus patiat, congrua tamen non videtur, quia verosimile non est, voluisse legislatorem eximere coniunctos à pœna legis, & non ab eius prohibitione, cum quoad eos illusoria esset constitutio, si manerent exempti à supplicio propter transgressionem, argumento leg. fin. ff. de offic. eius. Verus itaque est, ac receptum communiter, in illo versiculo: Nisi forte coniunctos exceptos fuisse ab illa prohibitione, atque ita posse sine mandato literas iustitiz impetrare, etiam iuxta illius constitutionis rigorem, Felin. ibi, column. 16. Golin. vbi supra part. 3. capit. 2. num. 1.

43 Obiectio Decij contra interpretationem communem leg. patri pro filio 28. ff. de minorib. non obstat, quia verba Consulti rectè intellecta ipsam aperte probant: Dux enim ibi clausula interuenit circa petendam restitutionem in integrum pro coniunctis; Prima ibi: *Ex quo apparet, ceteros cognatos, vel affines alterius esse conditionis.*

Hic

Hic ostenditur, huiusmodi personas non esse audiendas inuito eo, quia lesionem est passus, quia sua non interest, sicut patris, qui de peculio tenetur. Secunda subiungitur ita: *Nec aliter audiri oportere, quam si ex voluntate adolescentis postulens.* Ac si dicat Consultus, non solum admittendi non sunt cogonati, adolescente inuito, ut pater, verum etiam debent habere voluntatem, id est, mandatum ad consequendam in integrum restitutionem, per quae verba profus excluduntur coniuncti sine mandato, nam quando ut tales causas aliorum agunt, non veniunt ex tacita, aut expressa ipsorum voluntate, quanquam contra voluntatem domini agere nequeant, l. Pomponius 40. §. in his autem, ff. de procurat. Golin. vbi proxime, numer. 12. Castren. in l. non solum, §. qui alieno, ff. eod. titul. Hyppol. dict. sing. 228. num. 2. nam si ita foret, admitterentur nomine procuratorio, si quidem procurator est, quia aliena negotia domino volente gerit, l. 1. ff. de procurat. Golin. part. 1. cap. 1. num. 9. Paz in prax. dict. annot. 4. num. 1. August. Barbol. in collectan. ad rubric. C. de procurator. & sufficit tacita voluntas, seu praesumpta, si remunerandi 6. §. si passus, ff. mand. l. vel vniuersorum 12. ff. de pignor. act. l. semper 61. ff. de reg. iur. Coniunguei autem non audiuntur ut procuratores, Balb. decis. 415. Caualean. decis. 24. Rebuf. in tract. nominat. quzst. 14. num. 106. Golin. part. 3. cap. 1. n. 38. Gratian. dilcept. cap. 573. nu. 48. Caualean. decis. 24. de iudic. Tepar. variar. tit. 89. cap. 2. vers. Quintus, Vnde cum in dict. l. patri, doceamur, non esse coniunctos audiendos, nisi

habeant adolescentis voluntatem, manifeste colligitur eos sine mandato repellendos, nam quoties ita accedunt, voluntatem non habent ex dictis, cum ergo mandatum sit opus, debet esse speciale, prout postulatur ad petendum auxilium restitutionis, d. l. illud. 26. §. fin. ff. de minor. nam & si consanguineo permittatur agere ea, quae cum generali mandato expediuntur, l. sed & hae 35. ff. de procur. minime tamen concessum est, ut cum generali mandato possint exequi, quae illud speciale desiderat, quod nullo iure cautum reperitur.

Verf. *Supereft eamen.*

Quod in cap. constitutus de in integr. restit. praecessit mandatum speciale fratris ad impeccandam in integrum restitutionem, sentiunt Mench. dict. cap. 23. num. 11. & 12. Caldas in dict. verb. Implorandum, num. 8. vers. Non etiam obstat, quae vera videtur interpretatio, vel dici posset, fratres res habere communes, atque ideo intereret fratris, qui comparuit, alterum quoque restitui, quo casu mandatum non desiderari docuit Odd. d. quzst. 31. art. 9. num. 38. facit d. l. patri, perpenfa ratione, cui Consultus innititur, dum de patre loquitur, & quod tradit Golin. d. part. 3. cap. 2. num. 17. vbi ex alij probat, posse coniunctum, etiam inuito domino, agere, cum sua principaliter interest.

Num. 6;

Intellectus iste ad d. cap. constitutus de in integ. restituit merito rejicitur, tum quia communis resolutio

est de iure communi, non posse litis consortem sine mandato alterius agere ante litis contestationem, de quo videndū sunt Felin. in cap. cum M. numer. 8. de constitut. Ripa ibi a num. 52. Socin. reg. 160. Bernard. Diaz, reg. 136. vbi additio, Duen. reg. 132. Padil. in l. error. num. 34. col. 3. C. de iur. & fact. ignor. Greg. Lop. in l. 10. gloss. 7. tit. 5. p. 3. Christoph. de Paz in l. 10. styli, tit. 12. qui duo vltimi asserunt per d. l. 10. partit. introductum esse, ut consors litis valeat ante litem contestatam in iudicio experiri sine mandato. Tum etiam, quod ad ea, quae mandatum requirunt speciale consors litis non auditur sine illo, quod plane probatur in d. l. 10. partit. vbi equiparatur litis consors consanguineus, sed consanguineus non admittuntur ad expedienda, quae speciale mandatum postulant, ut probauimus. Igitur nec consors litis.

Illud autem, quod D. Couarr. in fine huius versiculi ait, posse scilicet defendi consanguineum simul, & consortem litis admittendum sine mandato ad postulandum beneficium restitutionis, verum videtur, si a parte non opponatur, Greg. Lop. in l. 15. gloss. 2. tit. 5. p. 3. vbi docet, quod sine speciali mandato peti potest restitutio in integrum, si defectus non obijciatur ab aduersario, ex qua doctrina recte inferitur, quod D. Couarr. probabile dixit. Hinc alius intellectus aptatur d. cap. constitutus, vbi ideo frater sine mandato admissus est, ut coniunctus, ac consors litis, quia pars contraria defectum mandati non allegauit.

Quomocumque autem coniunctus sine mandato agere, permittatur,

non potest ad id alium substituere, Ioan. Garc. reg. 21. quod ante litis contestationem procedit, nam post eam bene alium suo nomine subrogabit, Golin. part. 3. cap. 2. num. 231. Bald. in cap. Nuntius, nu. 34. de procurator. Roman. sing. 227. num. 4. & conf. 241. num. 10. Iaf. in l. quod quis num. 1. vers. Septimo fallit, C. de procurator. Ioan. de Grassis de substitut. procurat. verb. Procuratores, in tract. magni Rota decis. 34. alias 677. Ratio est nam cum ad substituendum procurator, ante quam litem contestetur, debeat habere speciale mandatum, capit. 1. §. 1. de procurat. in 6. leg. 19. titul. 3. part. 3. Vanti. de nullitat. tit. ex defectu mand. numer. 109. Paz in praxi, annot. 4. numer. 5. Petr. Barbol. in comment. ad ordinam. Reg. Lusit. lib. 3. tit. 48. §. 28. num. 2. Surd. decis. 195. num. 9. Grass. supra verb. Cum potestate substituendi, n. 1. Golin. part. 3. cap. 5. num. 65. Mozz. de contractib. tit. 4. ord. 4. ver. 77. Cassan. in consuetudin. Burgund. rubric. 4. §. 1. num. 4. vers. Aduerte quod potestas substituendi, id coniunctus facere nequit, cui non licet, quae speciale mandatum postulant, ut supra probauimus. Postquam autem procurator litem fuerit contestatus virtute generalis mandati, quia dominus litis effici dicitur, Seraphin. decis. 118. num. 2. Golin. part. 3. cap. 4. num. 38. Guid. Pap. decis. 119. alium suo loco iure constituit exprallegatis iuribus, & l. si procuratorem, §. 1. ff. mand. l. neque 11. §. fin. de procurator. gloss. in cap. ex parte Decani, verb. Mandatum de rescript. Gail. practica. obseruat. lib. 1. obseruat. 72. nu. 11. Menoch. de prax. lib. 2. prax. 38. num.

1. Mysinger. oblectat. 43. cent. 1. Petr. Barbof. in l. cum prator, § 1. num. 10. 4. cum seqq. ff. de iudic. quod & coniunctus facere non prohibetur, Alexand. tamen Tréacinq. variar. resolut. lib. 2. resol. 3. tit. de procurator. numer. 16. sentit, posse coniunctum etiam ante litem contestatā sublituere; idem videtur Speculatori tit. de procurator. §. ratiōne quoque constituentis, cum. 9. Jacob. in l. 1. C. de procurator.

Verf. Naud erit.

53 Quod Prælatus, tutor, curator, & aliz personz similes administrationē alieni patrimonij habentes, possunt petere sine speciali mandato in integrum restitutionem, docent Greg. Lop. in d. l. 15. tit. 5. part. 3. gloss. 2. Odd. d. quzst. 31. num. 33. Mauric. cap. 27. num. 3. cum sequentib. Menoch. conf. 936. 3. num. 4. nam illis, quibus a lege administratio committitur, eam liberam habere censentur, l. Præles 12. C. de transact. Alex. Tréacinq. dict. tit. de procurator. resol. 1. per totam, Gutier. de tutel. 1. p. cap. 1. num. 15. & part. 2. cap. 6. num. 2. Menoch. conf. 22. n. 14. Ioan. Garc. de donat. remunerator. n. 23. Caldas in dict. l. si curator, verb. Sine curatore, num. 120. atque ideo omnia possunt petagere, quz permittuntur illis, quibus a domino cum libera mā datum concessum est: sic propter calumniam iurare possunt Petr. Gregor. sinegmat. lib. 4. 8. cap. 7. num. 4. Camil. Borell. in summ. decil. tom. 1. tit. 5. 1. de iuram. calumn. num. 24. P. Suar. de relig. tom. 2. tract. de iuram. lib. 2. cap. 31. num. 3. Scaccia de iudic. lib. 2. cap. 1. num. 21. & 255. & alij plures

apud Barbof. in collect. ad l. 2. §. 2. n. 6. C. de iur. propter calum.

Verf. Decimū adnotandum.

Ad defendendum illum, contra quem in integrum restitutio petitor, non est necesse speciale mandatum, Gregor. Lop. in dict. gloss. 2. Barbof. in collect. ad d. l. vnic. num. 3. C. etiam per procurat. qui Sforziam Oddum refert. Gohn. p. 2. cap. 5. num. 22. in fine, Mozz. supra tit. de mandat. verf. Venio ad quartum, 2. n. 12. ad 23.

AD CAPVT Septimum.

SVMMARIVM:

- 1 Qui de dote, eiusque privilegijs disseruauit.
- 2 Mulier habet tacitam hypothecam in bonis mariti pro dote.
- 3 Etiam si matrimonium verum non sit, modo mulieris bona fide fuerit contractum.
- 4 In matrimonio putativo mulier agit ad dotem conditione sine causa eius hypotheca.
- 5 Sponsa de futuro gaudet hypotheca pro eo, quod in dotem futuram praestitit.
- 6 Mulier habet hypothecam pro dote in bonis soceri.
- 7 Et in bonis fideiussorum mariti.
- 8 Quando permissum est, fideiussores pro dotibus a marito accipere.
- 9 Bona minoris immobilia sine decre-

- 10 Non praestatur tacita hypotheca, quod non vult bona sua pro dote obligare.
- 11 Pactum, quo mulier hypotheca dotali renunciat, est nullum.
- 12 Quid si firmetur iuramento.
- 13 Hæretica non habet hypothecam pro dote.
- 14 Quid de Hebræa muliere.
- 15 A quo tempore incipiat pro dote tacita hypotheca.
- 16 Hypotheca ius transit in quemcumque mulieris successorem.
- 17 Viro competit hypotheca pro dote praemissam in bonis uxoris, quam alterius promissoris.
- 18 Non habet praelationis privilegium.
- 19 Protestatio non liberat ab huiusmodi hypotheca promissorem, nisi maritus consentiat.
- 20 Pro bonis paraphernalibus competit tacita hypotheca sine praelatione.
- 21 Huiusmodi hypotheca tacita extinguitur per expressam.
- 22 Bona paraphernalia qua sunt.
- 23 Pro donatione propter nuptias datur tacita hypotheca sine praelatione.
- 24 Quando mulieri concedatur privilegium praelationis pro donatione propter nuptias.
- 25 Pro augmento dotis mulier gaudet hypotheca cum praelatione.
- 26 Quando vir auget dotem, augmentum habet hypothecam sine praelatione.
- 27 Hypotheca pro dotis augmento incipit a quo illud promissum, vel ex adiutum est.
- 28 Mulieri datur hypotheca pro alimentis sibi debitis, constante matrimonio à die dotis constituta.
- 29 Item pro alimentis praestandis intra annum à morte viri, dum dos non restituitur.
- 30 An propter expressam hypothecam non competat tacita dotalis?
- 31 Mulier praefertur anterioribus creditoribus viri tacita hypotheca munitis, nisi pariter fuerint privilegiati.
- 32 Dos legata nullis deserviti creditoribus anteferitur, imò omnibus postponitur.
- 33 Legata, quantumcumque privilegiata, nisi omni ere alieno persoluto, non debentur.
- 34 Sponsa de futuro adiutor uxoris praefertur anterioribus creditoribus.
- 35 Expressa hypotheca mulieri non tale litius praelationis, licet tacita cesset.
- 36 Privilegium praelationis non transit, nisi ad descendentes ex eo matrimonio, ad quod dos datur.
- 37 Cessionarius mulieris praelatione pro dote gaudet, quando habet regressum contra mulierem.
- 38 Mulier non praefertur anterioribus viri creditoribus, cum expressa hypotheca.
- 39 Proccedit etiam quoad bona questita post dotem constitutam, & traditam.
- 40 Mulier praefertur omnibus creditoribus pro rebus dotalibus, si extens, et si aestimata date fuerint.
- 41 Idem de dote putativa dicendum est.
- 42 Hypotheca tacita mulieris expressa posteriori praefertur.
- 43 Hypotheca tacita regulariter posteriore expressa potior habetur.
- 44 Mulier cum expressa hypotheca non praefertur prioribus creditoribus simili habentibus.
- 45 Limitatur, quando res dotalis, etiam aestimata, extans in viri bonis.
- 46 Mutans ad certam rem emendam cum expressa hypotheca praefertur in ea anterioribus creditoribus simili munitis.

1. Mysinger. oblectat. 43. cent. 1. Petr. Barbof. in l. cum prator, § 1. num. 10. 4. cum seq. ff. de iudic. quod & coniunctum facere non prohibetur, Alexand. tamen Tréacinq. variar. resolut. lib. 2. resol. 3. tit. de procurator. numer. 16. sentit, posse coniunctum etiam ante litem contestatā sublituere; idem videtur Speculatori tit. de procurator. §. ratiōne quoque constituentis, cum. 9. Jacob. in l. 1. C. de procurator.

Verf. Naud erit.

53 Quod Prælatus, tutor, curator, & aliz personz similes administrationē alieni patrimonij habentes, possunt petere sine speciali mandato in integrum restitutionem, docent Greg. Lop. in d. l. 15. tit. 5. part. 3. gloss. 2. Odd. d. quzst. 31. num. 33. Mauric. cap. 27. num. 3. cum sequentib. Menoch. conf. 936. a. num. 4. nam illis, quibus a lege administratio committitur, eam liberam habere censentur, l. Præles 12. C. de transact. Alex. Tréacinq. dict. tit. de procurator. resol. 1. per totam, Gutier. de tutel. 1. p. cap. 1. num. 15. & part. 2. cap. 6. num. 2. Menoch. conf. 22. n. 14. Ioan. Garc. de donat. remunerator. n. 23. Caldas in dict. l. si curator, verb. Sine curatore, num. 120. atque ideo omnia possunt petagere, quz permittuntur illis, quibus a domino cum libera mā datum concessum est: sic propter calumniam iurare possunt Petr. Gregor. sinegmat. lib. 4. 8. cap. 7. num. 4. Camil. Borell. in summ. decil. tom. 1. tit. 5. 1. de iuram. calumn. num. 24. P. Suar. de relig. tom. 2. tract. de iuram. lib. 2. cap. 31. num. 3. Scaccia de iudic. lib. 2. cap. 1. num. 21. & 255. & alij plures

apud Barbof. in collect. ad l. 2. §. 2. n. 6. C. de iur. propter calum.

Verf. Decimū adnotandum.

Ad defendendum illum, contra quem in integrum restitutio petitor, non est necesse speciale mandatum, Gregor. Lop. in dict. gloss. 2. Barbof. in collect. ad d. l. vnic. num. 3. C. etiam per procurat. qui Sforziam Oddum refert. Gohn. p. 2. cap. 5. num. 22. in fine, Mozz. supra tit. de mandat. verf. Venio ad quartum, a. n. 12. ad 23.

AD CAPVT Septimum.

SVMMARIVM:

- 1 Qui de dote, eiusque privilegijs disseruauit.
- 2 Mulier habet tacitam hypothecam in bonis mariti pro dote.
- 3 Etiam si matrimonium verum non sit, modo mulieris bona fide fuerit contractum.
- 4 In matrimonio putativo mulier agit ad dotem conditione sine causa eius hypotheca.
- 5 Sponsa de futuro gaudet hypotheca pro eo, quod in dotem futuram praestitit.
- 6 Mulier habet hypothecam pro dote in bonis socii.
- 7 Et in bonis fideiussorum mariti.
- 8 Quando permissum est, fideiussoribus pro dotibus a marito accipere.
- 9 Bona minoris immobilia sine decre-

10

- 10 Non praestatur tacita hypotheca, quod non vult bona sua pro dote obligare.
- 11 Pactum, quo mulier hypotheca dotali renunciat, est nullum.
- 12 Quid si firmetur iuramento.
- 13 Hæretica non habet hypothecam pro dote.
- 14 Quid de Hebræa muliere.
- 15 A quo tempore incipiat pro dote tacita hypotheca.
- 16 Hypotheca ius transit in quemcumque mulieris successorem.
- 17 Viro competit hypotheca pro dote praemissam in bonis uxoris, quam alterius promissoris.
- 18 Non habet pralationis privilegium.
- 19 Protestatio non liberat ab huiusmodi hypotheca promissorem, nisi maritus consentiat.
- 20 Pro bonis paraphernalibus competit tacita hypotheca sine pralatione.
- 21 Huiusmodi hypotheca tacita extinguitur per expressam.
- 22 Bona paraphernalia qua sunt.
- 23 Pro donatione propter nuptias datur tacita hypotheca sine pralatione.
- 24 Quando mulieri concedatur privilegium pralationis pro donatione propter nuptias.
- 25 Pro augmento dotis mulier gaudet hypotheca cum pralatione.
- 26 Quando vir auget dotem, augmentum habet hypothecam sine pralatione.
- 27 Hypotheca pro dotis augmento incipit a quo illud promissum, vel ex adiutum est.
- 28 Mulieri datur hypotheca pro alimentis sibi debitis, constante matrimonio à die dotis constituta.
- 29 Item pro alimentis praestandis intra annum à morte viri, dum dos non restituitur.
- 30 An propter expressam hypothecam non competat tacita dotalis?
- 31 Mulier praefertur anterioribus creditoribus viri tacita hypotheca munitis, nisi pariter fuerint privilegiati.
- 32 Dos legata nullis desinitis creditoribus anteferitur, imò omnibus postponitur.
- 33 Legata, quantumcumque privilegiata, nisi omni ere alieno persoluto, non debentur.
- 34 Sponsa de futuro adiutor uxoris praefertur anterioribus creditoribus.
- 35 Expressa hypotheca mulieri non tale litius pralationis, licet tacita cesset.
- 36 Privilegium pralationis non transit, nisi ad descendentes ex eo matrimonio, ad quod dos datur.
- 37 Cessionarius mulieris pralatione pro dote gaudet, quando habet regressum contra mulierem.
- 38 Mulier non praefertur anterioribus viri creditoribus, cum expressa hypotheca.
- 39 Procedit etiam quoad bona questita post dotem constitutam, & traditam.
- 40 Mulier praefertur omnibus creditoribus pro rebus dotalibus, si extens, et si aestimata date fuerint.
- 41 Idem de dote putativa dicendum est.
- 42 Hypotheca tacita mulieris expressa posteriori praefertur.
- 43 Hypotheca tacita regulariter posteriore expressa potior habetur.
- 44 Mulier cum expressa hypotheca non praefertur prioribus creditoribus simili habentibus.
- 45 Limitatur, quando res dotalis, etiam aestimata, extans in viri bonis.
- 46 Mutans ad certam rem emendam cum expressa hypotheca praefertur in ea anterioribus creditoribus simili munitis.

Quid

- 47 Quid si dos anterior cum creditore sit mutua ante concubitas.
- 48 Mutuus in casu premissis preferatur doti posteriori.
- 49 Mutuus ad rei emptionem, an ea habeat tacite obligatam.
- 50 Assertoria sententia defenditur.
- 51 Explicatur loquuntur 17. ff. de pig. norib.
- 52 Respondetur ad l. licet 7. C. qui potest.
- 53 Vendens habita fide de pretio, hypotheca in re vendita non gaudet.
- 54 Mutuus ad emptionem rei cum usuris nullam obtinet hypothecam.
- 55 Mutuus cum usuris non habet privilegium d. licet.
- 56 Deponens, qui ex deposita pecunia recipit usuras, amittit privilegium actionis depositi.
- 57 Regula l. de accessionibus, ff. de diuers. & temp. prescript. frequenter in hypothecis saluit.
- 58 Nec procedit, ubi datur diuersa vincendi ratio.
- 59 Mulier pro dote, & mutuus ad rescissionem rei in ipsa, qui prior est tempore, potior est iure.
- 60 Dos confessata an gaudeat dotalibus privilegijs qui trahant.
- 61 Confessio dotis recepta, matrimonio constante an donationis causa facta presumatur.
- 62 Defenditur opinio affirmatiua.
- 63 Inter personas coniunctas presumuntur donationes fraudulenta.
- 64 Qui donat proprio coniugi, non delinquit.
- 65 Donatio inter virum, & uxorem iuramento firmatur.
- 66 Iuramentum vinculum iniquitatis non est.
- 67 Donatio ob coniugalem affectio-
- nem presumitur.
- 68 Explicatur titulus, C. de dot. caut. non numer.
- 69 Respondetur iuribus contra adductis.
- 70 In dubio presumendum est, actum exercitum, & non vetitum.
- 71 Vna presumptio alia fortiori tollitur.
- 72 Familiarum genus auarissimum.
- 73 Donatio non presumitur nisi inter personas coniunctas, vti coniuges.
- 74 Donatio inter virum, & uxorem cur prohibeatur.
- 75 Dos confessata non gaudet privilegij dotis numerata.
- 76 Dos confessata non est proprii dos.
- 77 Confessio dotis recepta facta donationis causa potest a marito tacite, vel expresse reuocari.
- 78 Indiget inscriptione, & regulis omnibus donationis subiicitur.
- 79 Ius opponendi, quod confessio viri fuit donationis causa, datur post tempora exceptionis dotis non saluata.
- 80 Confessio donationis causa emissa, vtrum firmetur iuramento, referatur negativa.
- 81 Actus simulatus non firmatur iuramento.
- 82 Traditur sententia, qua affirmat, confessionem iuramento firmari.
- 83 Vera sententia distinguens explicatur.
- 84 Simulatio sine fraude esse non potest.
- 85 Confessio emissa, matrimonio constante, facta presumitur donandi animo, licet maritus exceptioni dotis non soluta renoueat.
- 86 Presumpta donatio inter coniuges ex confessione dotis recepta firmatur iuramento.

- 87 Qui vult antecedens, vult & consequens, quod ex illo sequitur necessario.
- 88 Dua specialitates quae circa eadem rem possunt concurrere.
- 89 Intra qua tempora exceptio dotis non numerata potest opponi.
- 90 Post lapsum temporis ad apponendam dotis non traditam exceptionem, confessata dos presumitur numerata, & gaudet privilegij vera dotis.
- 91 Maritus, qui in confessione renouciavit exceptioni dotis non traditam, an eam possit obijcere.
- 92 Quid si cum iuramento renouciatur.
- 93 Quid iure Regio.
- 94 Quid iure Lusitano.
- 95 Maritus, vel eius successor etiam post prateritum tempus ad opponendam exceptionem dotis non traditam admittitur ad probandum, dotem non fuisse solutam.
- 96 Maritus iurans, dotem recepisse, non potest opponere de dote non traditam.
- 97 Iurans, pecuniam recepisse non iuratur exceptione non numerata pecunie.
- 98 Quid si in se assumat onus probationis.
- 99 Maritus, qui iurauit, se dotem restitutum, potest vti exceptione dotis non solute.
- 100 Promittens cum iuramento non opponere exceptionem dotis non traditam, eam nequit proponere.
- 101 Confessio dotis recepte facta quocumque tempore probat numerationem, si praesens promissio.
- 102 Debet constare de promissione per instrumentum distinctum ab eo, in quo fit confessio.
- 103 Geminata confessio non excludit exceptionem dotis non solute.
- 104 Conciliatio in contractibus, sed quoniam, C. de non num. pec. cum l. fin. C. de dot. caut. remissio.
- 105 Si vltra confessionem concurrant coniectura, dos confessata pro numerata habetur.
- 106 Exhibitio diuina alimenterum auferit coniecturam, quod dos fuit numerata.
- 107 Singula qua non profuerunt, multa collecta iuuant.
- 108 Accedente vno teste de traditione deponente confessio viri probat dantis solutionem.
- 109 Confessio emissa in fauorem tertij probat numerationem dotis.
- 110 Vtrum eo casu locus sit exceptioni dotis non traditam.
- 111 Confessio dotis recepta facta virtute confessionis mulieris de eo, quod sibi debebatur, pro numeratione est, & an vir retrocedenda actionem libereatur.
- 112 Creditores, qui contraxerunt cum viro post promissionem, & ante traditionem dotis, vtrum mulieri preferantur.
- 113 Confessio recepta dotis ante matrimonium donationis gratia facta non presumitur.
- 114 Idem est, si tempore contractus, vel postea ante matrimonium consummatum fiat.
- 115 Quando confessio dotis recepta vocat viri creditoribus, remissio.
- 116 Exceptio dotis non numerata potest per creditores viri opponi, quando ipsi licet.
- 117 Non potest opponi per creditores post tempora praescripta, nisi propter ignorantiam restituatur.

- 113 *An renunciatio exceptionis dotis non tradit noccat mariti creditoribus?*
- 119 *Ex ea renunciacione oritur presumptio donationis.*
- 120 *Utrum inter creditores, qui confessione mariti nituntur, dos confessata sit privilegiata? & recipiatur.*
- 121 *Quando non torgetur presumptio donationis, aut fraudis aduersus mariti confessionem, mulier pro dote confessata praesertur futuris creditoribus.*
- 122 *Mulier habet tacitam hypothecam pro dote confessata, cessante donationis, aut fraudis suspitione.*
- 123 *Praesertur omnibus chirographariis creditoribus.*
- 124 *Creditoribus hypothecariis posteriores sunt chirographariis anterioribus.*
- 125 *Licet mariti creditoribus obijcere exceptionem dotis non tradit, licet confessio fuerit ante matrimonium emissis.*
- 126 *Mulier quoties nequit quantitate dotis habere ex bonis viri, reuertitur ad res, quas dedit in dotem, etiam assignatas, in quibus omnibus creditoribus antepositur.*
- 127 *Eas auferit tertio possessori, et si alienationi ipsa consenserit.*

De hypotheca cum pralatione, quae uxori pro dote competit.

AD intelligentiam eorum, quae praesens caput complectitur, maxime, ultra alios infra referendos, oportet videre Merl. de pignor. libr. 3. tit. 1. quzst. 5. & quzst. 23. & tit. 2. per totum, Gutierr. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 46. Ant. Gom. in l. 50. Taur. a. n. 37. Ceual. tom. 1. q. 744. Marefcot. variat. lib. 3. cap. 117.

num. 10. cum sequentibus, Nouell. in tract. de dot. part. 6. a. num. 1. Myling. cent. 3. obseu. 3. vers. Primum, Negulant. de pignor. part. 2. memb. 4. per totum Mantic. de tacit. & ambig. conuenc. lib. 11. tit. 19. a principio, Castill. controuerf. lib. 3. cap. 4. Greg. Lop. in l. 17. gloss. 2. 3. tit. 11. part. 4. Petr. Barbof. in l. 1. part. 6. ff. solut. matr. Carleual de iudic. tom. 2. tit. 3. disp. 28. Cancer. variat. part. 1. cap. 9. a princip. Pat. Molin. de iust. & iur. disput. 438. Alexandr. Trentacinq. variat. lib. 3. tit. de pignor. rescol. 9. per totam,

Núm. 1.

Mulieri competit tacita hypotheca in bonis mariti pro sua dote recuperanda, l. 23. tit. 13. p. 5. docent Petr. Gregor. sintagmat. iur. libr. 9. cap. 24. num. 2. Camil. Borrell. in sum. de decil. part. 3. tit. 5. num. 422. Bald. in l. voica, §. & vt plenius, num. 3. C. de rei vxor. actio. vbi Alexandr. in princip. Alberic. num. 11. vers. Dic tamen, Petr. Barbof. in l. 1. part. 3. numer. 27. vers. Tertio, Flor. de Men. variat. lib. 1. quzst. 6. art. 3. num. 3. Bolaños in commerc. terrestr. lib. 2. cap. 3. numer. 26. Castill. n. 1. Molin. disp. 423. n. 6. Fachin. controu. lib. 12. cap. 33. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 50. num. 3. Rota apud Burac. decif. 844. num. 2. in recent. late Merlin. dict. tit. 2. quzst. 43. Cancer. n. 1. Trentac. n. 1. Idem in matrimonio putatiuo bona fide mulieris celebrato, gloss. in l. fin. verb. Licet anterioris, ad finem, C. qui potior. gloss. in l. si cum dotem 23. §. fin. verb. Actionem, ff. sol. matrim. Molin. dict. disp. 438. nu. 2. Trentacinq.

- n. 24. Negulant. num. 104. Roland. a Valle de iur. dot. quzst. 97. n. 2. Barr. in l. si cum dotem, §. fin. ff. sol. matrim. Ant. Gom. num. 56. Barbof. in collect. ad l. si ignorans 3. num. 2. C. sol. matrim. Merlin. cum pluribus quzst. 69. & est communis, & si dissentiant aliqui. Quo casu mulier non agit actione de dote, sed condictione sine causa cum illius privilegijs, l. 1. C. de condict. ob caus. Ant. Gom. num. 55. Barr. in l. fin. ff. de condict. sine causa, D. Couarr. de matrimon. part. 2. cap. 6. §. 3. num. 39. Similiter sponsa de futuro, si aliquid in dotem dederit, pro eius repetitione agit hypothecaria, facit, l. 2. §. fin. ff. de priuileg. credit. late Merlin. dict. tit. 2. quzst. 70. Mantic. supr. dict. tit. 19. num. 22. 23. Valle, quzst. 106. n. 14. Angel. & Alberic. in d. l. 2. §. fin. & si contrarium teneant, Trentacinq. n. 21. vers. Secundo est opinio cum alijs, Molin. num. 3. Cancer. num. 5. est que magis communis, quae omnino placet, cum mulier impedimento fuerit, quo minus nuptiae subsequantur.
- Eandem hypothecam obtinet mulier in bonis foceri, cum ille dote accipit, vel filio accipienti consentit, Menoch. conf. 33. num. 20. Merlin. q. 48. Gutierr. num. 3. 4. Trentacinq. n. 30. Nec non in bonis fideiusorum, nam quauis vetitum sit, eos a maritis pro dote restitutione dari, l. 1. C. de fideiusor. vel mand. dot. nonnumquam tamen id permittitur, vt post solum coniugium, aut si vir vergat ad inopiam, vel in alijs casibus, cap. per vestras 7. de donat. inter. Merlin. quzst. 53. Ant. Gom. nu. 26. & 37. vers. Item etiam, Fachin. controu. lib. 3. cap. 18. Fontanel. de pact. nuptial. claus. 12. gloss. vnic. Amato tom. 2. fol. 91. D. Latreateg. lib. 3. selectar. cap. fin. Gutierr. dict. part. 1. cap. 21. Ceual. 1. tom. q. 258. Molin. de iust. & iur. tom. 2. disp. 425. n. 12. & d. disp. 438. n. 2. Contrahitur praefata hypotheca in bonis etiam immobilibus mariti minoris 25. anois sine decreto, aut alia solemnitate alijs requisita in alienatione, aut hypotheca rerum earum, Ant. Gom. dict. n. 37. Molin. disput. 438. n. 2. Merlin. qui late disputat, q. 83. Ant. de Fano de pignorib. part. 2. memb. 4. n. 73. Nouell. p. 6. priuileg. 5. Palac. Rub. in cap. per vestras in rubric. §. 26. a. n. 1. Ceual. commun. tom. 1. q. 132. Gregor. Lop. l. 23. gloss. 2. Neque prodest viro, si protestetur, se nolle sua bona pro dote obligari, Mantic. dict. tit. 19. num. 4. Merlin. quzst. 43. n. 17. & cap. cum, per quod mulier huic hypothecae renunciauerit, etiam tempore dotis constituendae non subsistit, Greg. Lop. in d. l. 23. gloss. 2. Negulant. d. memb. 4. n. 3. Fontanel. vbi proximè, claus. 7. gloss. 2. p. n. 9. Palac. Rubios in d. cap. per vestras. §. 14. n. 3. in 3. notab. Merl. d. q. 43. nu. 19. Gutierr. in d. cap. 46. n. 11. cum seqq. vbi n. 13. docet talem renunciacionem iuramento firmatam valere, quod & antea tenuerat, Bald. in lectiam, nu. 2. C. ad Vellecia. Contra sensisse Rotam apud Bura. dec. 331. n. 1. refert Merl. qui in ead. residet sententia d. q. 43. n. 18. quonia mulier nequit facere deteriorè causam dotis suae, quam publice interest obseruari, l. 2. ff. de iur. dot. Cyriac. plurib. laudatis tom. 2. cõt. 295. n. 40. De quotamè vide Mol. d. disp. 438. in fin. per liubem. C. ad Vellecia nu. Pet. Barbof. in d. l. 1. p. 5. n. 99. in

principio, quod procedere poterit, nisi maritus solvendo non sit tempore renunciationis, quia nullo modo tenebit renunctio.

¹³ Hoc privilegium tacite hypothecæ mulieri hæreticæ non indulgetur, authent. item privilegium, C. de hæretic. Negulant. d. memb. 4. n. 68. Butri. in cap. gaudemus, de divorce. Palat. Rub. in cap. per vestras, in rubric. §. 35. a nu. 3. Petr. Gregor. syntagmat. iur. lib. 33. cap. 8. num. 8. Farinac. de hæresi, quæst. 189. nu. 45. Rojas, sing. 214. Decian. in tract. crimin. lib. 5. cap. 43. num. 8. & alij apud Merlin. quæst. 21. Qui sequenti questione idem in muliere iudæa sentit, saltem cū a duertus Catholicos agit, Mantic. dict. tit. 19. num. 33. Communis verò aliud habet, quia huic verba legis non conveniunt, l. 4. §. toties, ff. de damn. infect. nec odiosa debent extendi, cap. odia, de reg. iur. in 6. cuius auctores refert Merlin. nu. 1. ibidem. Sed prima opinio satis probatur in d. authentica, ex illius ratione ibi expressa, quia scilicet Catholicam non participat communionem, imò ex verbis Iustiniani in authe. de privileg. dot. hæret. mnl. non præst. collat. 8. aperte constat, voluisse Imperatorem excludere ab huiusmodi beneficio omnes mulieres, quæ Catholicæ non sunt, easque hæreticæ nuncupatur, quod pater in §. quæ igitur ubi, ita inquit: *Quia est hoc privilegium, & tacite hypothecæ, & omnia alia, quæ mulieribus omnibus in diversis privilegijs à nostris legibus data sunt; illis damus solis, quatenus his vivunt, & fruuntur, quæ diligentiam habeant rectam; & adorandam nostram fidem et nece Catholice dicimus, & Apostolicæ Ec-*

clesiæ participare in eius salvari communiõne. Quæ verba ita aperta sunt, ut nullam dubitandi rationem admittant, & hanc opinionem tueretur Cardinal. Abbas, & Alexandrin. in d. cap. gaudemus.

Non conveniunt DD. circa tempus, à quo mulier hanc hypothecam incipiat obtinere. Alij volunt à die dotis traditæ, gloss. in l. assiduis, verb. hypothecam, C. qui potior, Bald. ibi, num. 18. Speculat. tit. de obligat. & solutio. §. ante omnia, num. 49. vers. Sed pone contraxi matrimonium, Ant. Gom. in dict. l. 30. Taur. num. 38. Gutierr. dict. cap. 46. num. 8. 9. ubi licet opinionem contrariam fateatur communem, hanc amplectitur, ut approbatam, l. Regia 17. tit. 11. p. 4. Bolaños d. cap. 3. num. 26. Molin. d. disp. 438. n. 10. Cuius sententiæ fundamenta adducit, ac refutat Merlin. quæst. 74. à nu. 21. qui ex multis oppositum cuetur a num. 23. scilicet hypothecæ orin, ex quo dos est marito promissa, & sic tenent, Cyriac. tom. 1. controuers. 81. num. 22. & cont. 110. num. 8. Fulgos. conf. 216. Paris. conf. 102. num. 16. 17. vol. 3. A fini. de exequution. §. 7. cap. 105. num. 4. Surd. de aliment. tit. 8. privileg. 49. n. 13. Gratian. discept. forens. cap. 93. num. 3. Acolta, in tract. de retrotract. cap. 8. cal. 31. num. 1. Parlador. different. 24. n. 5. Cancer. d. cap. 9. n. 10. Boer. decif. 331. Trentac. n. 27. art. 1. & num. 25. quid de expressa, de qua etiam Molin. ubi proxime, Negulant. num. 79. & lex partiæ, qua motus est Gutierr. non ita urget, siquidē ibi sermo est de dote tradita, quæ promissa non fuit, quod suaderetur, ex eo quod sit comparatio de dote ad pa-

parapherna, quæ non deducuntur in pactum, nec promittuntur, sed traditione sola penes virum constituuntur. Quæ sententia ita est intelligenda, ut si dos promissa fuerit ante matrimonium, hypotheca non competet, nisi a die initi conjugij, Trentacinq. dict. resol. 9. num. 25. Negulant. dict. memb. 4. num. 79. Nouell. supr. part. 10. nu. 38. vers. Et ex ista, Barbof. part. 3. num. 34. vers. Postremo, Gait. de credit. cap. 4. in appendic. num. 213. in fine, Griuell. decif. 67. vnde qui cum expressa hypotheca contraxerunt cum viro, post promissionem, & ante matrimonium contractum, potiores erunt. Ratio est: quia dos esse non potest sine matrimonio, l. 3. ff. de iur. dot. vnde prius existeret debet hoc, quam illa, quæ antequam sit, nullum habere potest hypothecæ privilegium, cū non entis nullæ sint qualitates, leius qui in provincia 4. ff. si cert. petat. de quo Merlin. dict. quæst. 74. à num. 7. ubi plures. Quod tamen sine controuersia non est.

¹⁶ Quod ius transfert mulier in quemcumque successorem, siue universalem, siue particularem, quia non personæ, sed actioni concessum est, Olea de celsian. iur. tit. 6. quæst. 2. num. 12. Roderic. de concurs. 1. part. art. 1. num. 16. 17. Valenquel. conf. 15. num. 33. Schifordeguer. libr. 5. tract. 23. quæst. 22. Merlin. quæst. 47. num. 18. Molin. num. 4. Mantic. dict. tit. 19. numer. 7. 8. Barbof. part. 3. num. 30. vers. Præterea, Nouell. part. 12. n. 6. 7. Carubar. decif. 124. num. 6.

¹⁷ E converso maritus utique obtinet tacitam hypothecam pro dote

sibi promissa, tam in bonis ipsius mulieris, quam alterius cuiuslibet, qui illam constituit, dict. l. vnica §. & vt plenius, l. 23. tit. 13. part. 5. Castill. dict. cap. 4. numer. 2. Flor. de Mecca dict. quæst. 6. art. 3. num. 7. Mantic. dict. tit. 19. numer. 1. Negulant. num. 25. Surd. dict. tit. 3. privileg. 5. n. 3. Merl. dict. quæst. 43. num. 8. Negulant. dict. memb. 4. num. 25. Bolaños ubi supra, Gutierr. dict. cap. 46. in princip. Ant. Gom. dict. num. 37. vers. Item etiam Non tamen gaudet beneficio prælationis, quæ mulier, ex dict. l. assiduis vitur, Castill. numer. 3. Mantic. dict. tit. 19. numer. 1. Gregor. Lop. in dict. l. 23. gloss. 1. Boer. decif. 328. num. 3. Bolaños dict. lib. 2. commerc. terrest. cap. 12. num. 32. Nec talis promissor hypothecam euitat, protestando, nolle sua bona pro dote obligari, nisi maritus consentiat, Petr. Barbof. in d. l. 1. p. 3. n. 27. ff. sol. matrim.

²⁰ Necdum pro dote, sed & pro bonis paraphernalibus tacita hypotheca mulieri tribuitur, nō tamen cum prælatione, Merl. q. 54. n. 3. 6. Gut. d. cap. 46. n. 2. Gait. de credito. in appē. dic. cap. 4. n. 115. Ant. Gom. d. l. 30. num. 40. Molin. de iust. & iur. tom. 2. disp. 441. n. 1. Marsescot. variar. lib. 2. cap. 117. n. 1. Cancer. variar. p. 1. cap. 9. n. 17. Bolaños d. cap. 3. nu. 26. & d. cap. 12. n. 32. Negulant. d. memb. 4. n. 63. Vrsill. ad Afflic. decif. 44. n. 6. Anton. Fabr. in Cod. tit. de pact. conuent. definit. 3. libr. 5. Trentacinq. dict. resolut. 9. numer. 23. Quæ tacita hypotheca cessat, si expresse maritus bona obligauerit omnia, vel aliqua, l. fin. C. de pactis

coquent. vbi notatur communiter.

- 22 Sunt autē paraphernalia bona, quæ maritus extra dotem vxoris (cuius sunt propria) consensu tacito, vel expresso admittit, Merlin. dict. quæst. 54. nu. 1. Gregor. Lop. in dict. l. 17. tit. 11. part. 4. Menoch. conf. 56. num. 2. cum sequentibus, Surd. de aliment. tit. 1. q. 33. num. 16. Gutierrez. & alij proxime laudati. Quid in donationibus inter, docet Castill. num. 31. Gratian. discept. cap. 33. n. 15. Sanchez. de matrimon. lib. 6. dip. 7. num. 15.

Verf. Eodem pacto est accipiendum.

- 23 Pro rebus donatis propter nuptias mulieri competit tacita hypotheca, non verò prælationis privilegium, Neguliant. d. memb. 4. num. 64. Isidorus in §. fuerat antea, num. 40. inst. de action. b. Myfing ibi, num. 21. Alciat. in cap. com. contingat, num. 13. de iureiur. Merlin. q. 55. nu. 13. Barbof. in d. l. 1. part. 6. nu. 16. Bolaños d. cap. 3. num. 27. & d. cap. 12. num. 32. Ant. Gom. in dict. l. 50. nu. 41. Gregor. Lop. in d. l. 23. gloss. 2. in fine. Cancer. num. 16. Castill. n. 31. quod limitat num. 39. si remuneratoria fuerit, cui etiam erit prælationis privilegium. Sed si mulier agat, non ut donationem lucretur, sed ut ea feruetur, tū pro securitate dotis, tum ad onera matrimonij supportanda prælationis privilegio frui poterit, sicut D. Couart. videtur, cui consentiant, Merlin. num. 4. Barbof. in d. l. 1. part. 4. num. 31. Amat. Roderic. in tract. de concurs. & priuil. credit. part. 1. art. 1. nu. 21. Idem est quoad arthas, l. 29. tit. 13. part. 5. Cast. num. 34. Gu-

tier. pract. lib. 2. quæst. 17. num. 5. Ant. Gom. num. 41. qui ampliat ad sponsaliciam largitatem, & lucra matrimonialia, pro quibus mulier habet hypothecam sine prælatione. Quod vltimum negat cum alijs Mena supr. num. 3. & meritò.

Habet etiam mulier tacitam hypothecam cum omni privilegio, pro dotis augmento, Merl. quæst. 50. apud quem plurimi, Cancer. n. 4. Casanat. conf. 54. 2. numer. 34. Trentacing. n. 22. Roland. quæst. 100. nu. 6. Nouell. in d. l. 1. num. 46. ff. sol. matrim. Menoch. conf. 453. num. 6. & de præsumption lib. 3. præf. 29. num. 78. & præsumpt. 45. num. 16. Barbof. in rubrica, p. 3. n. 65. prop. fine, ff. solut. matrim. Flores de Mena, variar. lib. 1. cap. 6. art. 3. num. 10. Quod debet intelligi quando mulier ipsa suam dotem auget, sed cum vir aliquid in dotis incrementum vxori confert, bene datur pro eo hypotheca: at ius prælationis denegatur, Cancer. supr. Neguliant. dict. memb. 4. n. 46. in fine, Fulgos. conf. 92. Natta conf. 253. n. 7. Rota decif. 246. nu. 3. part. 2. in recent. Merlin. num. 10. Cyriac. tom. 1. controu. 95. num. 10. n. & talis hypotheca non trahitur retro ad tempus, quo dos principalis fuit constituta, sed incipit à die promissi augmenti, vel traditi, si non præcesserit promissio, ex quo apparet, aliam esse hypothecam dotis principalis, & aliam augmenti, Merlin. num. 15. 16. Negul. supr.

Controvertitur, num pro alimentis vxori debitis ex sua dote, matrimonio constante, habeat in bonis viri tacitam hypothecam: & affirmatiuè magis communi-

ter responsum est, quin etiam prælationis iure iuuatur mulier, non ex quo cessatum fuit ab alimentorū præstatione, sed à die dotis constitutz modò non ante incipiat, quam matrimonium fuerit initum, vt diximus supra de dotali hypotheca, Bart. in l. si cum dotem, §. si autem in suis istimo, num. 7. ff. sol. matrim. Gutierrez. dict. cap. 46. num. 5. Bolaños, dict. num. 26. Flor. de Men. d. §. 3. num. 7. Myfing. obseruat. 64. cent. 1. Afflic. decif. 10. num. 3. Neguliant. n. 47. Lara in l. si quis à liberis, §. si quis ex his, num. 38. ff. de agnoscend. liber. Surd. de aliment. dict. tit. 8. quæst. 49. num. 16. Latè Merlin. omnino videadus, quæst. 52. à principio, vsque ad nu. 30. qui plurimos refert, Idem inis obtinet in alimentis, quæ debentur mulieri intra annum lectus, dum dos apud hæredes defuncti viri retinetur, Merlin. num. 36.

29 Vtrum, quoties tacita cõpetit hypotheca pro dote mulieri, cesset, si expressa interuenierit, iuxta dict. l. fin. C. de pact. conuent. fuse, ac optimè disputat Merlin. quæst. 59. per totam, & vera resolutio est, non cessare, Castill. numer. 4. Surd. conf. 495. numer. 6. & de aliment. tit. 1. quæst. 42. num. 45. Neguliant. supra num. 78. Barbof. part. 5. num. 69. Trentacing. num. 5.

Verf. Secunda conclusio.

30 Mulieri est privilegium, vt ex sua tacita hypotheca anterioribus creditoribus similem habentibus præponatur, quod secus est, si & hi pariter fuerint privilegiati, Cancer. dict. cap. 9. numer. 1. verf. Et licet, Matienç. in l. 7. gloss. 5. nu-

mer. 34. tit. 16. libr. 5. Récopilat. Trentacing. numer. 5. Fontanell. dict. claus. 7. gloss. 2. part. 1. numer. 10. Anton. Fabr. in Cod. libr. 2. tit. 8. definit. 16. Idem est de expressa, Trentacing. num. 3. Nouell. dict. tract. de dot. part. 10. in principio. Neguliant. supr. num. 99. Barbof. in dict. l. si cum dotem, §. transgredia mur, num. 28. Fachin. controuers. lib. 12. cap. 33. Mantica. dict. lib. 11. cap. 19. à principio, Castill. controuers. lib. 3. cap. 4. numer. 6. 10. 26. Molin. de iust. & iur. disp. 438. numer. 4. 5. Merlin. quæst. 31. 63. 71. numer. 2. 4. & quæst. 77. Gutierrez. dict. cap. 46. numer. 7. Bolaños dict. cap. 12. numer. 33. & si dos ex causa legati debeatur, prius soluendum est omnibus testatoris creditoribus, Merlin. dict. quæst. 71. num. 3. quoniam legata quantumcunque privilegiata locum non habent, nisi omni zre alieno deducto, l. fin. §. licentia, C. de iur. delib.

Hoc ipsum privilegium prælationis extenditur ad sponsam de futuro, si anticipare aliquid in dotem tradiderit, Merl. dict. quæst. 70. vbi alij, Bald. in l. eos, num. 2. C. qui potior. vbi Angel. num. 1. & si multi contradicant, quorum sententia poterit esse vera, cum per sponsam stetic, ne matrimonium contraheretur, nam, ex eo quod quis impugnat, commodum sentire non debet, cap. ex eo de reg. iur. in 6. Neq; amittitur, si interueniat expressa hypotheca, per quã non cessat tacita, imò idè esset, si cessare diceretur, nã mulier habes expressã hypothecã potior erit creditoribus anterioribus tacitam obtinentibus, ita vt quoad hoc

nulla sit inter expressam, & tacitam differentia, Merlin. cum alijs, q. 62.

- 36 Quodius, cum personale sit, minimè in successores transfertur, nisi sint filij, aut descendentes progeniti ex matrimonio, ad quod dos, quæ peccat, fuit constituta, Cancet. num. 13. Trentacinq. num. 29. Negufant. d. memb. 4. n. 93. Nouell. d. p. 60. limit. 5. Molin. d. disp. 438. n. 4. Merl. q. 47. n. 23. cum seqq. Flores de Meza, dict. quæst. 6. art. 3. nu. 10. Greg. Lop. in l. 33. gloss. 6. tit. 13. p. 5. Ant. Gom. in d. l. 50. num. 45. Bolaños ubi proximè num. 34. Olea pluribus congestis, dict. tit. 6. quæst. 2. num. 24. & num. 22. in cessionarium tunc transfere dicit, cum mulieris interest, ne aduersus illam cessionarius regrediar, Cancet. supr. Fachm. dict. lib. 10. cap. 34. in fine, Amat. Rodrig. de concurs. credit. p. art. 1. num. 17.

Verf. Tertia conclusio.

- 38 Non præfertur mulier anterioribus ex tacita hypotheca mariti creditoribus expressam habentibus. Hæc est communis, atque tenenda sententia, quam sustineat, Ceual. q. 371. Negufant. supr. 98. verf. Tamen mulier, Mantic. dict. lib. 11. tit. 26. nu. 23. Gail. lib. 2. obseruat. 25. num. 10. verf. An autem, Pacific. de Saluian. inspect. 3. cap. 2. num. 492. Gail. de credit. cap. 4. num. 1. tit. 97. Capell. Tolos. decis. 217. Nouell. de dor. p. 9. priuil. 1. num. 2. Cyriac. tom. 1. controuerf. 81. num. 23. Gutierr. practicar. lib. 3. cap. 99. num. 8. verf. Nihilominus, Ant. Gom. dict. l. 50. num. 39. Bolaños num. 33. & multi relati per Merlin. quæst. 66. quos se-

quitur, num. 10. verf. Hæc opinione, quicquid alij non pauci sentiant, quos ipse refert, num. 1. Quibus accedit, Castill. num. 15. qui aliud vult, num. 18. post. leg. 33. tit. 13. part. 5. & Barbof. dict. part. 6. à num. 4.

Solet limitari præfata resolutio in bonis quæsitis viro post dotis hypothecam ad exemplum fisci, qui ex sua tacita potior habetur anterioribus etiam expressa hypotheca munitis creditoribus quoad quæsitum post suum contractum, l. si is qui 28. ff. de iur. fisc. quæ limitatio communis est, & defenditur à Greg. Lop. in dict. l. 33. gloss. 4. Mantic. dict. lib. 11. tit. 26. num. 23. Barbof. in dict. l. 1. part. 2. num. 17. Gutierr. d. quæst. 99. num. 18. Bolaños dict. cap. 12. num. 30. Cancet. d. cap. 9. num. 2. Peregr. de iur. fisc. lib. 6. tit. 6. num. 17. Postea cons. 80. num. 2. ac multi alij per Merl. cumulatim, quæst. 68. num. 10. Ipse verò ab eis discedit, oppositum magis receptum dicens, num. 11. cui ad stipulantur gloss. in d. l. absiduis, verb. Licet anterioris, Castill. num. 22. Bolognet. in l. 1. num. 61. ff. solut. matrim. Crot. num. 24. verf. Præterea, Bulgarin. nu. 41. Negufant. d. memb. 4. num. 102. Marta in d. l. 1. quæst. 5. num. 11. verf. Quarto, Gizzarela decis. 1. Gait. de credit. cap. 4. num. 1802. & in appendice eiusdem capituli, num. 12. Ant. Gom. num. 39. in fine, multis omisis, quos Merlinus cumulat, num. 18. Quæ opinio magis congruere videtur veritati, quando quidem non omnia privilegia fisci sunt doti communia, neque è contra vt Merlinus aduertit, num. 20. 21. & Castill. d. num. 22. verf. Præterea.

Principalis conclusio etiam limitatur

Num. 44

tatur ab omnibus, si res mulieris in mariti bonis reperiantur, nam in illis anterioribus quibuscunque creditoribus præferetur, quod procedit, licet æstimatæ in dotem fuerint deditæ, l. in rebus 30. vbi gloss. verb. Anterioribus, C. de iur. dor. Castill. n. 23. Mantic. d. lib. n. tit. 26. n. 29. Greg. Lop. in d. l. 33. gloss. 4. Piel. in l. 1. part. 3. n. 15. verf. Non obstat. C. de bon. matern. Rebell. de obligat. iustitiz, part. 2. lib. 5. quæst. 2. num. 11. Mieres de priuileg. creditor. lib. 2. tit. 5. num. 31 cum sequentibus, Amat. Roder. d. tract. de concurs. cred. part. 1. art. 1. à num. 19. & hoc in dote pecuniaria etiam procedere firmat Castill. controuerf. lib. 2. cap. 11. num. 39.

Verf. Quarta conclusio.

- 42 Hypotheca tacita dotis præponitur posteriori expressæ: est communis omnium, quod regulare est in omnibus causis, Merlin. quæst. 65. Gutierr. dict. quæst. 99. num. 6. Cassan. in catalog. glor. mund. part. 12. cõsid. 99. post principium. Roman. sing. 147. Rebus ad leg. Galliz, tom. 2. tit. de constit. reit. art. 1. gloss. 2. num. 14. Matienço in l. 7. gloss. 7. num. 3. tit. 16. lib. 5. Recopilat. Ant. Fab. decad. 6. error. 1. Castill. controuerf. lib. 3. cap. 4. num. 7. Tulchus pract. conclus. lit. H. conclus. 129. num. 39. Felician. de censib. tom. 1. lib. 3. cap. 5. num. 8. Barbof. d. part. 6. nu. 17. verf. Illud certum, Trentacinq. num. 2. Mysinger. obseru. 13. num. 2. cent. 4. Negufant. n. 93. Rodrig. de ann. reddend. lib. 2. cap. 19. num. 7. Burat. decis. 244. n. Rot. decis. 528. num. 26. part. 3. in recent.

Mulier habens expressam hypothecam pro dote potior non est prior creditore simili hypotheca munito, Negufan. n. 104. Gait. cap. 4. nu. 1621. Mantic. tit. 26. num. 24. Gizzarella, decis. 1. numer. 12. Footanel. supr. dict. claus. 7. gloss. 2. part. 1. numer. 12. Marta in dict. l. 1. quæst. 3. n. 32. Capell. Tolos. decis. 118. Rotas decis. 150. num. 3. part. 7. in recent. Molin. num. 9. Ant. Gom. dict. l. 50. nu. 40. Ceual. dict. quæst. 371. num. 3. Gutierr. dict. quæst. 99. nu. 8. Alciat. in dict. l. 1. num. 17. ff. sol. matrim. & ita est cum his tenendum, & si contradicant, Castil. num. 16. Barbof. n. 16. 17. & alij, quos recenset, ac refellit Merlin. quæst. 67. vbi num. 10. hoc limitat rectè, quando res extant, dotales, & si æstimatæ fuissent deditæ, nam quoad illas mulier antepontur anterioribus creditoribus cum expressa hypotheca per d. l. in rebus, quod etiam docent alij apud ipsum, omnino vide ndum.

Verf. Præter hæc est etiam.

46 Is, cuius pecunia res comparatur alteri, si conueniat, vt specialiter sibi sit obligata, præfertur in ea anterioribus creditoribus, etiam expressam obtinentibus hypothecam, quando scilicet nominatum mutuatum est ad effectum emendi eam rem, quæ obligatur, Molin. num. 7. Barbof. dict. p. 6. numer. 11. in fine, Gait. supr. cap. 4. numer. 2017. Giurb. ad consuetudin. Mezz. cap. 9. gloss. 2. num. 47. Nouell. in l. 1. num. 223. ff. solut. matrim. Czpol. caut. 124. Castill. d. lib. 3. con.

3. controuerf. cap. 8. nu. 14. Afflic. decif. 306. num. 5. & ibi Vrifil. Ponte decif. 34. a. numer. 3. Molin. difput. 536. num. 13. Tufch. lit. H. concluf. 131. num. 16. Iofeph. Ludouic. decif. 45. a. num. 19. Merlin. quzft. 23. nu. 3. Carleual de iudic. part. 2. tit. 3. difp. 28. num. 2. 3. vbi plurimos congerit, Gutierr. practicar. hb. 3. quzft. 99. in principio, Ceual. tom. 1. q. 740. in princip. In quo omnes concordant propter expreffa iuris decisiones. Illud autem in controuerfiam vertitur; an huiusmodi przlatio competat aduerfus personas, & caufas priuilegiatas priorem habentes hypothecam; & quoad dotem affirmant Czpolz, caut. 124. num. 12. Negulant. part. 5. memb. 2. num. 22. verf. Sed est dubium, Gait. de credito, cap. 4. num. 1961. Rota apud Burac. decif. 62. num. 4. Gregor. Lop. in l. 30. gloff. 4. tit. 13. part. 5. Matienço, in d. l. 7. gloff. 5. num. 8. Roderic. de ann. redditib. lib. 2. quzft. 20. num. 6. 7. testaturque in Pintiana Cancellaria fape fuiffe aduerfus dotem decifum. Negant, Mol. dict. difp. 438. n. 3. Barbof. dict. part. 6. num. 2. verf. Sed falfa, Cytac. tom. 1. controuerf. 81. num. 23. Afflic. d. decif. 306. num. 4. verf. Hoc motiuo, Mantica dict. lib. 1. tit. 26. num. 17. Pacific. de Saluiano, in fpection 3. cap. 2. num. 507. Merl. quzft. 31. num. 16. verf. Mihi certe, cum feqq. Gutierr. dict. quzft. 99. num. 20. vbi hanc fententiam magis communem, ac in praxi receptam, ait, cui adhzrendum videtur, cum in dubijs pro dotibus respondere melius fit, l. in ambiguis 26. ff. de reg. iur. pro vt D. Couar. adhzret. in fine numeri fequentis. Vbi

autem hypotheca manñantis est, prior doci proculdubio przfertur, nam cum fit expreffa, etiam feclulo priuilegio fuo, potior dotis caufa haberetur, vt D. Couar. docuit fupra num. 1. verf. Tertia conclufio, & nu. 2. in principio. Vnde in his regula feruatur, vt prior tempore potior fit iure.

Num. 3:

ANCEPS est hęc quzftio: fant enim plures, qui cum D. Couar. incifian-
49
tur, mutuante ad emptionem rei tacitam in ea hypothecam obtinere, fed tantum actionem personalem priuilegiatam cum przlatione per textum in l. quauis 17. C. de pignor. & in l. licet 7. C. qui potior ita fentiant gloff. in l. quos quis 17. verb. Ob nauem, ff. de priuileg. cred. Surd. de alimēt. tit. 8. priuileg. 48. num. 4. 7. Merl. dict. q. 23. num. 2. 6. Mantica d. lib. 1. tit. 12. num. 6. Gait. fup. n. 1198. Gutierr. dict. lib. 3. quzft. 92. Matienço. in d. l. 7. nu. 6. Negulante fup. num. 163. & est opinio receptiffima.

Nihilominus contrarium pro viribus defendit Ceual. tom. 1. quzft. 734. num. 4. cum fequentibus expēdens textum expreffum in l. 26. tit. 13. part. 5. vbi Gregor. Lop. gloff. 9. adnotauit per eam conftitutionem hanc controuerfiam iuris communis effe decifam, atque id fufinent etiam gloff. in l. idemque 7. verb. Res, ff. q. potior. Iaf. in l. creditor. num. 5. in fine, ff. si cert. petat. Pacific. de Saluian. in fpect. 3. cap. 2. numer. 505. Flores de Mena dict. cap. 6. art. 3. n. 5. Nauarr. in manual. cap. 17. nu. 49. Bolaños d. cap. 3. num. 33. Idemque

do-

docent in mercatoribus obseruandum, Stracca de mercat. tract. de decoct. tit. qui potior. in bon. decoct. num. 10. Gail. lib. 2. obser. 25. num. 12. 13. Quz opinio maximz innuitur zquitati, vt colligitur ex traditis per Carleual d. difput. 28. num. 12. Pro qua ad adducta ab aduerfarijs pollet dici, dict. l. quauis, non obftare, quoniam ibi non conftat, pecuniam fuiffe fpecialiter mutuatam in emptione przdij, fed fratrem fratris absolute mutuum dediffe, quod mutuatarius proprio adbitio impedit, przdium comparans, quo calu nullam hypothecam contrahi in re empta, compertū est. Nec magis vrget dict. l. licet, cui D. Couar. refpondet, non effe admittendum argumentum a contrario fenfu cōtra expreffam iuris decisionē in authentico de zqualitat. dot. 5. his conlequens; nec ita licet argumentari, vbi abfonus refultat intellectus ob alicuius legis correctionem, Auguft. Barbof. in tract. de loc. communib. argument. iur. loc. 27. n. 5. qui plures refert.

Ibi: Cui eſt illud accedit, quod res remanet.

Ad hoc argumentum, quod fit de vendente, habita fide de pretio, cui hypotheca nulla cōceditur (quod fanē verum est, Merl. lib. 4. quzft. 41. num. 31. Carleual. d. difput. 28. num. 29. Bartol. in l. quod quis, ff. de priuileg. credit. Auguft. Barbof. in collectan. ad l. 1. nu. 1. ff. de actionib. empti, vbi alij) negatur paritas: Non enim eadem zquitatis ratio in vtroque reperitur, siquidem venditor habet fidem de pretio, quia fua inter eſt

vendere, & forfan aliter non poſſet, quare ob proprium intereſſe dilatoriem ſolutionis concedens, dignus nō eſt beneficio hypothecę. At mutuas liberalitatem proſas exercet, cui magis fauere, zquum eſt; hanc differentie rationem agnoſcunt Bartol. in d. l. quod quis, Tufch. lit. H. concluf. 132. num. 31. Afini. tract. de executione. §. 7. cap. 51. Carleual. vbi proxime. Ex quo inferitur, quōd ſi mutuas ad emptionem accipiat vſuras, non gaudebit tacite hypothecę priuilegio, eius indulgendi ratione cellante, atque ita przlatio ex d. l. licet, denegatur mutuantis vſurario, Carleual. fup. Idem eſt de priuilegio legis, interidum §. ff. qui potior. Anton. de Amat. variar. lib. 1. reſol. 3. num. 73. Gaſp. Roder. de ann. redditib. lib. 2. q. 20. a. nu. 13. fimiliter in actione personali depofiti priuilegio amittitur, ſi ſis, qui depofuit vſuras, recipiat, Carleual. pluribus laudatis, dict. tit. 3. difput. 31. in fine. Tamen a prima ſententia recedendum non eſt, nam vltima; & ſi qua ſit, nullo iuris communis loco probatur; quod autem in dict. §. his conlequens, dicitur, referendum eſt ad dictam legem licet, C. qui potior. quicquid lex partiz decidat, quz reſtringi debet ad mutuante ad zdificandum in area debitoris, per quod patrimonium melioris conditionis fit eius, qui zdificat, & hoc in aliorum creditorum cedit vtilitatem, ex quo iſte ſimilis eſt illi, qui ad refectionem mutat, nec in dict. l. agitur de eo, qui pecuniam dat ad aliquid de nouo emendum, nec de mutuantem ad fabricandam nauim, ſed ad reſciendam, vel armandam.

Ibi:

Ibi: Item aduersus principalem.

57 Regula, de accessionibus 14. ff. de diu. off. & tempor. prescript. ut scilicet Si vincat vincentem te, a fortiori vincam te, sepius in hypothecis fallit, sic mulier, licet vincat anteriores creditores tacitam hypothecam obtinentes, dict. l. ad iduis, fiscum non vincit, qui ab illis superatur, sed pari pede currunt, l. 2. C. de privileg. fisc. quod pluribus exemplis posset demonstrari. Ratio est, quia non procedit, ubi datur diuersa vincendi causa, Menoch. pluribus adductis, conf. 127 num. 11. & in hypothecis vnaquaque suo diuerso iure in prelacione vitur. Ita Gutier. dict. quæst. 99. n. 25. 26. Trentacinq. num. 4. Castill. latissimè dict. lib. 3. cap. vi. ubi quæ plurimos cumulat.

Ibi: Hoc ipsum ostenditur.

59 Concurrente dote, ac credito eius, qui mutuauit ad refectionem rei, cuius partes potiores habeantur in re ipsa resecta, dubitatur: & quoniam variz sunt interpretum sententiz, de quibus per Merlin. quæst. 31. alijs omisissis, illa verior, ac receptior est, quæ ait, inter mulierem, & talem creditorem temporis seruati prioritatem, ut qui potior est tempore, potior sit iure, sic tenent gloss. in d. l. in terdum, Mantie. d. lib. 11. tit. 23. n. 9. vers. Sed si mulier, Cancr. num. 7. Speculac. tit. de obligat. & solut. §. 5. num. 45. Molin. num. 2. Rebut. ad constitut. Gallie, tit. de redditib. art. 1. gloss. 8. num. 26. 27. Cyriac. tom. 1. controuerf. 21. num. 19. 20. Flores de Mena, dict. art. 3. num. 12. Merlin. d.

quæst. 31. num. 16. Bolaños, dict. cap. 12. num. 25. & si Gutier. dict. quæst. 99. num. 26. & alij, quos laudat, sentiant, mulierem etiam tempore posteriori esse preferendam. Illud ipsum seruatur in fisco, & alijs, qui a iure prelacionis obtinent privilegium, l. 2. C. de privileg. fisc. Barbof. dict. part. 6. n. 15. Molin. supr. Castill. d. cap. 4. num. 10. 12. 27. Sed mulieri præfertur creditor posterior, qui mutuauit ad militiz emptionem, authent. quod obtinet, C. de pignor. Molin. ubi proximè, de quo Merlin. dict. lib. 2. quæst. 31. post principium. Necnon qui funeris sumptus fecit, Cancr. n. 9. Flor. de Mena dict. art. 3. n. 11. Surd. dec. 255. D. Gar. Matril. decif. 10. n. 8. 9. part. 1. Pacific. dict. c. 4. n. 7. 2. 8. latè Merlin. lib. 4. q. 17.

Num. 4.

60 Vtrum dotis vere privilegia obtineat ea, de cuius traditione per solam viri confessionem constat, docet Gutier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 15. Ant. Gom. ind. l. 50. Taur. n. 52. Padill. in authent. res quæ, num. 120. C. comm. de legat. Surd. decif. 55. num. 5. Menoch. de presump. lib. 3. presump. 13. Valasc. consul. 6. tom. 1. Merlin. lib. 3. q. 58. Marefcot. variar. lib. 1. cap. 8. Trentacinq. sup. resol. 7. de iur. dot. Mantie. dict. lib. 11. tit. 20.

Vers. Primum confessionem dotis receptæ.

61 Confessionem dotis receptæ a viro emissam, matrimonio constante, animo donandi factam censeri, asse-

uere

uerant, Fontanel de pact. nupt. tom. 2. claus. ult. part. 1. nu. 76. Marefcot. supr. num. 2. Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 9. num. 5. Menoch. dict. lib. 3. præf. 12. num. 66. ubi hanc opinionem seruandam ait, quia magis recepta, & si ipse contrariam veriore existimet, Gutier. n. 2. Rot. decif. 67. n. 7. Ioan. Bapt. in ratio commun. opinio, lit. D. num. 220. Menchac. controuerf. vlt. sequent. lib. 3. cap. 46. a num. 1. Natta conf. 148. num. 4. Paleoc. decif. 131. Mober. decif. 2. num. 1. de confess. Crescen. decif. 2. de confess. Trentacinq. sup. n. 28. & alijs plures, quos refert Merlin. ubi proximè, num. 1.

62 Oppositum, nempe talem confessionem factam, prelumi non animo donandi, sed spe traditionis futuræ, præter D. Couarruias. placet Imol. in l. si diuotio, ff. de verbor. obligat. Aretin. ibidem, Crauet. conf. 40. col. 1. Barbof. in d. l. 1. part. 6. num. 30. ff. sol. matrim. Menoch. ubi proximè, Valasc. consul. 5. num. 3. sed prima opinio, ut veriore, ac receptiore admittatur. (Cui suffragatur præter adducta a Menoch. d. præf. 12. num. 58. 59. l. data 27. C. de donat. ubi inter domesticas, coniunctasque personas fraudulenter præsumuntur donationes) non obstat, quæ pro contraria facere videntur.

64 Non primum de l. merito §. 1. ff. pro socio, quoniam vir donando uxori delictum non perpetrat, & si veniat contra prohibitionem legis, cum ea prohibito inducta fuerit favore ipsius donantis, qui iuri suo, ac utilitati nocet, neque alij iniuriam infert, Gutier. de iuram. confirmat. 1. p. cap. 3. num. 7. vers. Secundo respondeo.

65 Atque ideo talis donatio iuramento firmatur, Ant. Gab. commun. lib. 3. tit. de donat. num. 1. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 14. num. 27. vers. Quinto infertur, D. Couarruias cum multis in rubric. de testam. 2. part. nu. 30. Gutier. d. cap. 3. num. 3. Sanch. dict. lib. 6. disput. 11. num. 2. & est communis, quæ minimè firmaretur, si delictum Pontineret, si quidem iuramentum iniquitatis vinculum esse non potest, cap. quæto 18. de iure iur. cap. inter cetera 22. quæst. 4. Ant. Gom. variar. dict. cap. 14. num. 24. Ceual. quæst. 804. num. 3. Menoch. conf. 401. num. 197. Thom. del Bene de immunit. Ecclesiast. tom. 2. cap. 13. dubit. 6. num. 1. Vnde cum donatæ uxori, crimen non sit, donatio propter coniugalem affectionem rectè præsumitur.

68 Non secundum ex titulo, C. de dote caut. non numer. tum quoniam in eo agitur tantum de confessione dotis ante matrimonium, ut multis videtur, Valasc. dict. consul. 5. num. 3. Barbof. in collectan. ad l. 1. num. 4. eod. tit. tum quod etiam, constante coniugio fieri potest confessio dotis receptæ spe futuræ numerationis, quod ex coniecturis dignoscendum erit, quibus in hoc maximè standum est, ut rectè admonet Merl. dict. q. 58. num. 7. 8. & omnes agnoscunt, atque ita non est rarum, aut infrequens, matrum, manente coniugio, dotem recepisse fateri, animo eam recipiendi, ut locus sit dicto titulo de dot. caut.

69 Ex quo infertur solutio ad tertium de textu in authentico, de tempor. non solut. pecun. super dot. §. si autem, vers. Vbi enim, nam Iustinianus

10-

loquitur de marito fatenti dotis receptione in spe futuræ numerationis, quod intelligendum est, vel quando ante matrimonium confessio emanat, vel si ex coniecturis appareat, voluntatem donandi non habuisse maritum, licet iam, in eo coniugio, fatetur. Eodem modo satisfit l. si voluntate 4. C. de dot. promiss. cui quantum innititur fundamentum.

- 70 Non obstat tandem vitium, nã & si in dubio præsumendum sit, quæ exercere actum permissum, & non vitium, ut alibi diximus, hæc præsumptio altera vrgentiori tollitur, l. Diuus 8. ff. de restit. in integ. Marfil. cum plurib. in l. 1. §. Diuus, n. 28. ff. ad leg. Cornel. de fidei. Guid. Pap. de præsumpt. num. 32. Menoch. cod. tract. lib. 1. quæst. 30. per totam, scilicet virum coniugis amore motum
- 72 velle liberalitatem exequi, quam feminæ, cum auarissimæ sint, blanditijs frequenter extorquent, l. sed si ego, quarta, in fine, ff. ad Velleian. l. si stipolata 34. ff. de donationib. inter l. si à spõso 16. C. de donat. propt. nupt. Tiraquel. de legib. conubialib. l. 9. gloss. i. part. 9. num. 43. 176. Mantic. de ead. tom. 2. lib. 13. tit. 16. num. 3. & tit. 17. num. 1. Menoch. dict. lib. 3. præf. 6. num. 57. Quaratione evanescit etiam præsumptio l. cum de in debito 5. ff. de probat. Nam & sine modo donare in dubio credatur, Carleual. de iudic. tom. 2. tit. 3. disp. 23. n. 43. Menoch. de arbit. lib. 2. cap. 38. à principio, Cyriac. tom. 3. contro. uers. 495. numer. 15. cum sequentibus, Afflic. decis. 44. num. 24. hoc fallit inter cõiuges, inter quos ius donationes nimias præsumit, atque ideo donationem inter virum, & vxor-

rem prohibuit, ne mutuo amore se spoliarent, l. 1. ff. de donat. inter. Ex quibus colligitur, factam confessionem à viro, matrimonio costante, donationem dotis continere, quæ ob affectionem præsumitur, Menoch. vbi proxime, num. 30.

Verf. Secundo hinc apparet:

Dotem, de cuius numeratione non constat, & si maritus eam recepisse, assuecet, non gaudere dotali bus privilegijs, docent Cancer. nu. 14. Duenas, regul. 280. ampliat. 9. Menchac. dict. cap. 46. num. 7. Caldas, post quæstion. Forens. conf. 16. num. 2. Cabed. Instan. decis. 177. num. 2. part. 1. Menoch. d. præf. 12. n. 68. Merlin. dict. quæst. 58. num. 11. Barbof. dict. part. 6. nu. 24. verf. Succedit, Roderic. de privileg. & cõcur. creditor. part. 1. art. 1. num. 28. Gait. de credit. cap. 4. num. 1715. cū seqq. Bolaños, d. cap. 12. num. 38. & alij supra adducti, in quo nemo discrepat, quoniam dos confessata, non est proprie dos, Menoch. de præsumpt. lib. 4. præf. 190. num. 51. Padill. in d. authent. res quæ, num. 120. C. cõm. deleg. Bald. in dict. l. assiduis, numer. 9. Socin. Sen. in dict. l. 1. num. 87. ff. sol. matrim.

Verf. Tertio inde apparet:

Confessionem dotis receptæ emissa animo donandi potest vir tacite, vel expresse reuocare, Sanch. dict. disp. 9. n. 6. Menoch. dict. præsumpt. 12. numer. 69. Valasc. dict. consult. 5. num. 16. Molin. de iust. & iur. tom. 2. disp. 439. num. 22. Trentacinq. d. resol.

- 73 resol. 7. n. 3. quæ confessio indiget insinuatione, si quantitate quingentorum aureorum excedat, Fontan. de pact. nupt. claus. vlt. p. 1. n. 73. 74. Burat. decis. 108. n. 14. cum seqq. Merl. d. q. 58. n. 19. & regulis donationum inter coniuges subijcitur, vt ex Sanch. vbi supra, & alijs, quorum meminimus, constat. Quod autem de insinuatione dictum est, solum in marito locam habet, nam donatio dotis causa facta insinuatione nõ indiget, l. vltim. C. de iur. dot. Canar. de insinuat. q. 37. Peregrin. conf. 76. n. 25. Ant. Fab. in Codic. lib. 3. tit. 20. definit. 6. n. 14. Palac. Rub. in cap. per vestras, in rub. §. 82. num. 2. Qui hanc differentiam recte notat.

Verf. Quarto, idem constat

- 79 Licet elapsa sint tempora opponendi exceptionem dotis nõ numeratæ, via nõ clauditur ad obijciendũ, confessionem fuisse emissa animo, Sanch. n. 9. Menoch. n. 74. Molin. d. disp. 439. in fine, Maref. d. c. 3. n. 3. 19. quæ exceptio perpetuò durat propter simulationem, Menoch. n. 57.

Verf. Quinto, eadem ratione.

- 80 Cõmuniter affirmat DD. donationem inter virum, & vxorẽ, accedere iuramento, valere, Mol. sup. n. 23. Duen. reg. 219. ampliat. 2. verf. Cõtrariã opinionẽ, & alij, quos paulò ante adduximus ad hoc ipsũ probandũ sub hoc num. verf. Primũ confessionem, Quãuis cõtrariũ multis etiã placeat, quos cumulat Duen. ibidẽ, & Sanch. d. disp. 11. n. 1. Sed an idẽ sit in donatione inter coniuges præsumpta ex confessione

ne receptæ dotis disputatur. Sunt qui ab solute negat, huiusmodi donationem iuramento cõfirmari, Ant. Gom. d. l. 50. Tau. n. 52. verf. Quod extẽ de Ludou. Lop. de cõtractib. cap. 47. S. nunc verò agẽdũ, lul. Clar. lib. 4. receptar. verb. Donatio, q. 9. verf. Hæc tamẽ cõclusio, Rot. decis. 53. n. 14. & decis. 239. n. 9. p. 6. in recent. Burat. decis. 611. n. 5. 6. & decis. 33. Ioan. Baptif. sup. lit. D. n. 220. Cost. in l. si ex cautione, Fallent. 9. in fine, C. de nõ numer. pec. Menoc. d. præf. 12. n. 43. vbi multos laudat, quibus addẽdũ sunt omnes, qui negant, donationem inter virum, & vxorẽ iuramento validam esse: nam a fortiori idẽ in præfenti recedebunt, hi recederent a Sanch. & Duenas, vt proxime dictum est. Huius sententia potissimum fundamentum est, quia hæc donatio simulationem continet, & actus simulatus non cõfirmatur iuramento, Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 14. num. 20. Menoc. dict. lib. 3. præsumpt. 122. n. 62. Farinac. in prax. crim. part. 5. tit. de falsit. & simulat. quæst. 162. num. 67. cum sequentibus, Mascard. conclus. 265. num. 10. 11. Petr. Barbof. in d. l. 1. part. 6. n. 47. 48. Gutierr. sup. p. 1. cap. 15. num. 3. in fin. Olea de cõf. hon. iur. tit. 3. q. 1. n. 3.

Per contrarium alij volunt talem confessionem donationis causa factam, matrimonio constante, firmã, irrevocabilemque manere, si iuramentum accesserit, Valasc. consult. 5. num. 19. Mantic. sup. lib. 11. tit. 20. num. 8. verf. Quod magis, Rot. decis. 24. num. 2. part. 7. in recent. Maref. d. cap. 8. num. 5. cum sequentibus, & alij, quos commemorat Menoch. d. præf. 12. n. 46. 47. Ratio horũ est,

ex obseruatione talis iuramenti nulloquin sequi salutis aeternae detrimentum, atque ideo seruari debere, cap. cum contigat 28. de iureiur.

- 83 Tertia opinio rectius distinguit inter iuramentum assertorium, & promissorium, ut hoc interueniente maneat confessio, seu donatio irrevocabilis, secus si illud accedat, pro cuius distinctionis intelligentia notandum est, dupliciter posse maritum iurare talem confessionem, vel affirmatio cum iuramento, se dotem recepisse, & hoc iuramentum dicitur assertorium, vel promittendo sub iure iurando se restitutum dotem, quam asserit recepisse, quod iuramentum promissorium nuncupatur, Menoch. d. prael. 12. num. 41. Sanch. disp. 12. n. 4. Merlin. d. q. 38. n. 108. Barbol. in l. 1. part. 6. numer. 48. Gutier. de iuram. confirm. d. cap. 3. n. 11. & cap. 15. nu. 4. Ideo autem assertorio firmari donationem inficiatur, quia maritus dum iurat, se dotem recepisse, quae vere ei tradita non fuit, illud solum affirmat, sibi satisfactum esse de dote concessa, quoniam vxorē beneficio liberaliter vult afficere, contra quod non facit reuocare tale donationem, si quidem quod vere coniugi donatur, licet reuocare. Nec turpitudinem allegat, dum venit aduersus donationem (videbatur enim periurium suum detegere, quia se donasse dotem dicit, quam recepisse iurauerat) sed non est ita, nec mendacij, aut periurij reus erit iste, ut bene aduertit Sanch. d. disput. 12. nu. 3. nam quod donare voluit vxori dotis nomine, ab eadem acceptum iure dici potest, quo propositio verificatur argument. l. singularia, ff. de reb. cred. l. licet, §. quoties, ff. de iur. dot.

At cum iureiurando promittitur restitutio dotis confessata, illud violat maritus, si confessionem reuocet, quod seruare renetur, cum non tendat in salutis aeternae dispendium, atque ita est intelligenda secunda sententia nuper adducta. Quibus non refragatur fundamentum primum, quoniam huiusmodi confessio simulationis vitium non continet, siquidem fraus nulla adest, sine qua simulatio esse non potest, Menoch. ex alijs conf. 88. num. 47. Nec fit fraus legi prohibenti donationem inter coniuges, nam cum talis confessio iure pro donatione habeatur, idem est, sic fateri, ac expresse donare. Neque actus censetur simulatus, nisi causa adsit simulandi Nogue rol alleg. 20. n. 163. Farinac. de simulat. q. 162. n. 136. Maref. lib. 2. c. 133. n. 5. Cyriac. tom. 1. cōtrou. 131. n. 33. & simulatio non est, vni contractu pro alio supponere, dolo celsate, Nogue rol alleg. 32. n. 109. Farin. supr. n. 43. 51. 52. Caltrens. in d. l. singularia, n. 7. Tunc autem confessio dotis receptae simulata diceretur, ut iuramento non posset confirmari ob consensus defectum, quando non animo donandi fieret, veluti si maritus dicat, se dotem recepisse, ut proprio honori consular, ut parentibus, ac propinquis satisfaciat, ne reprehendatur, aut notetur, quod vxorē duxerit indotata, Sach. d. disp. 9. n. 2. Et ita distinctione tradita ultra laudatos supra probant, Bald. Nouel. in d. l. 1. nu. 204. Palac. Rub. in rubr. de donat. §. 51. n. 4. 5. 6. Ant. Gabr. tom. 3. comun. lib. 3. tit. de donat. conclus. 3. n. 4. 5. Duenn. d. amliat. 2. vel. Est tamen, Seraph. de priuileg. iuram. priuileg. 71. nu. 55. 56. Trentac. sup. n. 23. 24. Mol. n. 24.

Nu-

Num. 5.

- 85 Sustinendo, quod confessio receptae dotis constanter matrimonio, emissā inducit donationem, ut probauimus: idem a fortiori dicendum erit, si accedat renuntiatio exceptionis dotis non numeratae, ex qua maior praesumptio oritur donationis, Gutier. d. cap. 15. n. 2. Mench. lib. 3. controuers. vlt. frequent. cap. 46. n. 1. & leg. 9. & hanc sententiam, ut commune docent, Menoch. d. prael. 12. n. 51. Merl. d. q. 38. n. 66. Trentacinq. n. 28. vel. Tu non discedas.

Ibi. In eadem ratione.

- 86 Ex dictis numeris praecedentibus verius videtur, hoc casu irrevocabile reddi confessionem, aut donationem vitare iuramenti. Nec hoc impugnat argumentum, D. Couarr. cui innuitur ad contra sentiendum, quandoquidem ex eo quod ius praesumit donationem ex tali confessione, eius confirmatio iuramento interueniente confirmatorio debet admitti nam qui vult antecedens, vult & consequens, quod necessario sequitur ex illo, l. 1. §. 1. ff. si vlt. fruct. petat. Menoch. conf. 366. num. 47. Dyn. in cap. cum quid, de regul. iur. in 6. Carroc. ibi, n. 4. limitat. Argel. de acquir. possess. q. 7. art. 5. n. 8. & absurdum non est, duo hic fauorabiles, & specialia concurrere, cum a diuersis causis proveniant, scilicet praesumptio donationis ab amore coniugali, confirmatio à iuramento religione, maxime cum vnum speciale veniat in consequentiam alterius, Alexand. in l. si aliquam rem, n. 21. vel. Non obstat, quod vna fictio, ff. de acq. possess. Argel. sup. art. 3. n. 10. u. & duas spe-

cialitates circa eandem causam concurrere posse ex pluribus, probat Barbol. in collectan. ad l. 1. num. 3. vel. In summario, C. de dot. promission. Sed licet aliquando possit contingere, donationem hanc contra voluntatem mariti admitti, non omnino illi clauditur via, quin probare possit, spe futurae traditionis dotis receptae confessionem emisisse, obtenta relaxatione iuramenti.

Vel. Quod si velimus.

Quoties confessio viti iudicatur facta spe futurae traditionis, competit marito & eius successoribus exceptio dotis non numeratae, intra annum à die soluti matrimonij, si intra biennium fuerit solutum, quod si usque ad decennium duret tuum mensium spatio talis exceptio praescribitur, decennio autē elapso, dum coniugium extat, & si postea dissoluatur, ius opponendae eius exceptionis penitus denegatur, si fin. & authentica, quod locum, C. de dot. caut. nō num. Ant. Gom. in d. l. 50. n. 52. Rebell. de obligat. iur. p. 2. lib. 6. q. 10. Egid. in repet. lex hoc iure, p. 1. cap. 11. à n. 38. ff. de iust. & iur. Mol. n. 2. qui n. 5. docet, hanc exceptionem competere etiam contra extraneum, ad cuius fauorem maritus falsus est dotis receptionem: Quae cessant, si tabellio in instrumento testatur de traditione, Mol. n. 3. Anton. Gom. supr. n. 52. Valise. conf. 5. n. 11. Hermosol. multis in l. 9. gloss. 7. nu. 27. tit. 1. p. 5. At post tempora hae elapsa talis confessio praescribitur, ac si de dotis numeratione constaret aliter, non numerata praesumitur, Menoch. dicit. praesumpt. 12. numer. 19. 75. vel. Ceterum, Merlinus numero 94.

K 2

96.

96. Marefcot. n. 17. vbi alios laudat vide infra num. 95. Sed si confessio fiat in fraudem creditorum, & mulier agat repellere simulationis, ac fraudis exceptione quocunque tēpore, si doli fuerit particeps, quod si possideat obtinebit in lite, nam cum sit turpitudine ab vtraque parte, melior est conditio possidentis, l. si ob turpem s. ff. de condict. ob turp. cau. Ac cum mulier in dolo non fuit, etiam agens superabit, Trentacinq. d. resol. 7. num. 5. 7. 8.

91. Cum verò renuntiatum fuerit praeferat exceptioni distinguunt communiter DD. nam si simul fiant confessio, & renuntiatio, haec non obstat, quo minus excipi de non numerata dote possit, sed si ex intervallo renuncietur, non audietur excipiens, Menoch. dict. praef. 12. n. 17. 18. Ant. Gom. d. n. 52. vers. Quod extēde paulo post principium, Barbof. in d. l. 1. p. 6. n. 27. in fine, & 28. Angel. in 5. fuerat antea colum. 11. num. 15. inst. de actione lason ibidē col. 13. n. 20. Bald. Nonel. in tract. de dot. p. 10. q. 4. col. 2. vers. Sed tu pro veritate distingue, Merlin. n. 97. Alexand. Trentacinq. supr. n. 12. Valasc. conf. 5. n. 12. Molin. disp. 439. num. 14. Gutierr. d. p. 1. cap. 37. n. 10. At si cum iuramento

92. maritus etiam in combinati renunciet exceptioni, ea vti non poterit, pro vt tenet communis sententia, Hermosill. apud quem plurimi in l. 9. gloss. 8. nu. 10. cum seqq. tit. 1. p. 5. Trentacinq. vbi proxime.

93. Haec de iure communi omninò sunt vera, sed per dict. l. 9. partite in fine, aliud apud nos tenendum est, cum ibi expresse caueatur, valere renunciationem exceptionis non au-

merat pecuniaz in cōtinēti facta in in eodem instrumento confessionis Gregor. Lopez ibi, Gutierr. vbi proxime, num. 9. Hermosill. dict. gloss. 8. n. 4. vbi alios refert, atque ideo si maritus renunciet huic exceptioni in eodem instrumento, in quo dotem recepisse fatetur, eam allegans non audietur, Mol. vbi proxime, Mench. de successione creat. §. 9. n. 22. Iure autē Lusitano huiusmodi renunciatio nullius est momenti, & pona missio nis officij imponitur tabelioni, qui in instrumentum cum illa confecta, ita stabilitur, lib. 4. ordinam. lusit. tit. 47. in princi. Barbof. in remission. ad illud tit. 51. in princip. n. 11. 12. Molin. disp. 302. vers. Vlt. Hermosill. 3. Valasc. consulte 5. n. 12. 13.

95. Dubitatur, vtrum post de curia tēpora opponendi exceptionem dotis nō numerata valeat maritus, vel eius successor obijcere dotem non fuisse traditam assumēdo in se onus probationis: De quo Costa in l. si ex cautione, vlt. Fallent. a. n. 4. C. de non numer. pecun. Barbof. in d. l. 1. p. 6. n. 36 vbi resoluit, verius, ac receptius esse, maritum, & alios, quorum interest, admitti post tempus elapsum ad probandum, dotem non fuisse receptam.

94. Si maritus iurauerit, se accepisse dotem, non poterit excipere de non numerata dote, Bald. & Salicet. in l. vlt. C. de non numer. pecun. Costa vbi proxime fallent. 9. n. 2. vers. Sed & Bartholomaeus, Molin. nu. 8. Valasc. vbi supra Aymon Crauet. conf. 40. numer. 1. in fine, Menoch. numer. 27. Merlin. num. 100. Hermosill. supr. num. 3. Rebuf. ad leg. Gall. tom. 1. tract. de chirograph. & cedull. recognit. articul. 2. num. 23.

Bene-

97. Benechend. in addit. ad Seraphin. de priuileg. iurament. priuileg. 60. n. 9. Idemque in alijs causis obseruatur, quomodo debitor cum iuramento fatetur pecuniaz receptionem, quia exceptione pecuniaz non numerata non gaudet, Ant. Gom. variat. lib. 2. cap. 6. num. 2. vers. Attende, Rebuf. ad leges Galliz, tom. 1. tractat. de Chirograph. & cedull. recognit. articul. 2. numer. 23. Costa supra numer. 6. in fine, Menchac. de successione creat. §. 9. n. 9. Hermosill. d. l. 9. gloss. 7. n. 3. Gutierr. d. cap. 37. n. 8.

98. Sed quantum hoc casu marito denegetur exceptio ista, vt mulier debeat probare traditionem, audietur tamen ipse volens probare negatiuam, videlicet dotem verè non recepisse. Ita docent Costa dict. fallent. 9. num. 6. Baues. de vitur. iurament. num. 45. vers. 31. Hieronym. Zeresi. de iurament. lib. 1. cap. 26. nu. 14. Cardin. Thulch. practicat. conclus. lit. E. conclus. 421. num. 5. Barbof. dict. part. 6. num. 46. prope finem, Trentacinq. dict. lib. 3. resolut. 20. de solut. velt. Secunda conclusio, Mantica de tacit. & ambig. conuent. lib. 18. tit. 4. n. 4. Hermosill. dict. gloss. 7. num. 63. Felin. in cap. si cautio, de fide instrument.

99. Si autem maritus non iurauerit, se dotem recepisse, sed cum iuramento se obligauerit ad restitutionem illius, exceptionem dotis non tradit. intra tempus constitutum opponere non prohibetur, Gutierr. dict. cap. 37. n. 1. Merlin. n. 99. Anton. Gom. dict. n. 52. vers. Quod extēde, in principio, nam iuramentum istud recipit conditionem, si dos tradatur, quando fit promissio spe futurae numeratio-

nis, l. fin. C. de non numer. pecun. Molin. & Valasc. vbi proxime, haec contra sententiam plures tenentes etiam hoc casu exceptionem opponi non posse, quos cumulant, Mench. supra dict. §. 9. num. 19. & Hermosill. n. 4.

100. Quando iurauit vir, non opponere huiusmodi exceptionem, ipsa vti minimè licebit, Menoch. supr. n. 29. 30. apud quem Bart. Salicet. & Grazadim. Gutierr. d. cap. 37. n. 10.

Num. 6.

101. Confessio dotis recepta, vbi praecelsit promissio eius, probat numerationem, siue ante matrimonium, siue eo cōstita emittatur, Ant. Gom. d. vers. Quod extēde, in lim. 4. Ceyall. q. 432. vers. Sed contrariū, ad mediū, Baptista de priuileg. dotal. cent. 1. n. 8. Ant. Gabr. commun. lib. 3. tit. de iur. dot. cōc. 4. Menoch. n. 20. 53. Marefcot. d. c. 2. n. 13. Sanc. dict. disp. 8. n. 10. Barbof. d. p. 6. n. 51. 52. Barbof. Iunior in collect. ad l. n. 6. cū seqq. C. de dote. cau. nō numer. Fontanel. d. clausul. vltim. p. 1. n. 31. Mol. n. 6. Valasc. n. 5. Trentacinq. d. nu. 12. vers. Tertio nō procedit, Crauet. conf. 40. Quod debet intelligi, cū promissio antecessit matrimoniu, quo casu exceptioni dotis nō tradit locus non est, vt notat Trentac. Merlin. n. 83. vbi plures laudat. In quo aduertere oportet, quod debet cōstita de dotis promissione per scripturam distinctam ab ea, in qua maritus fatetur receptionem, nec sufficit, si notarius in instrumento confessionis testetur, dotis promissionem praecelsisse, Font. vbi nuper, n. 37. Merlin. n. 89. At cōtra principale conclusionem sentit aliqui, etiā praecedente promissione, dotem confessatam carere priuilegijs, quae dote, de cuius

K 3 nu.

numeracione constat, tribuuntur, quos refert, ac impugnat Menoch. n. 55. & sequentibus.

Ibi: *Tametsi secundum glossam.*

102 Venior, ac communis resolutio est, geminatam confessionem non excludere exceptionem dotis non numeratam, neque efficere, ut dos confessata pro numerata habeatur, Menoch. num. 76. Cyn. in l. in contractibus, §. sed quoniam, C. de non numerata pecuni. vbi Castrenf. Socin. Senior in l. 1. num. 95. vers. Sed tenendo, ff. solut. matrim. vbi Barbof. d. part. 1. a num. 56. Merlin. num. 113. cum sequq. licet oppositum veantur Ant. Gom. vbi pro eodem, limitat §. Abbas in cap. si cautio, colum. fin. q. fin. de fide instrumentor. & ibi Felin. colum. 10. n. 82. Costa in dict. l. si ex cautione, Fal. lenc. 14. Molin. num. 7. Valasc. n. 10.

Ibi: *Nisi intellexerimus verba dict. legis finalis.*

104 Hanc conciliationem l. in contractibus 14. §. sed quoniam, C. de non numer. pecun. cum l. fin. C. de dot. caut. refert ex alijs, Barbof. in collectan. ad d. l. fin. n. 4.

Vers. *Sic ex confessione recepte dotis?*

105 Si cum confessione dotis recepta concurrant coniectura, quibus illa foueatur, dos confessata pro numerata habebitur, nam ita numeratio satis probatur, quod omnes concedunt, Menoch. conf. 7. nu. 10. & dict. præsumpt. 12. num. 22. Marefcot. supr. num. 9. Merlin. num. 52. vers. Con-

fessio tamen, Trentacinq. dict. num. 12. vers. Quinto non procedit, Mohed. decil. 2. num. 2. de confel. Purpurat. conf. 461. num. 11. Cyriac. tom. 2. controuers. 251. n. 8. 11. Capæg. in tract. de dot. quæst. 76. Grammatic. decil. 103. num. 6. Roland. conf. 85. num. 43. lib. 1. Neuizant. conf. 57. n. 8. in fine.

Ibi: *Addit tamen Baldus.*

Hanc coniecturam non admittunt cum D. Couarr. Menoch. dict. præs. 12. num. 23. & præsumpt. 13. nu. 19. 20. Merlin. num. 113. vers. Sed huiusmodi, qui num. sequenti alios refert. Eam tamen recipiunt, Barbof. in d. p. 1. nu. 40. vers. Illud denique, Marefcot. num. 12. In qua discordia bene distinxit Merlin. num. 125. non nullas Rotæ decisiones adducens, ut scilicet exhibitio diuturna alimentorum per virum vxori facta, aliqua- lem inducat coniecturam dotis receptæ, quæ cum alijs (& si singula per se non prodessent) & confessione mariti probabit dotis traditionem, nam singula, quæ non profunt, multa

102 collecta iuuant, cap. cum causam 13. vbi gloss. fin. de probat. l. fadonum 17. §. qui iura, ff. de exculat. tutor. Menoch. conf. 284. num. 43. Nogueroi. alleg. 29. num. 71. Ipsa autem alimentorum præstatio sola cum confessione satis non sit ad probandam dotis numerationem. De quo videndus est Trentacinq. d. resol. 7. n. 12. vers. Hæc quinta declaratio, vbi pro vtraque parte laudat auctores, & in vers. Socinus concordando, resoluit, decennalem alimentorum præstationem inducere coniecturam sufficientem.

cientem solutz dotis, quod etiam tenet, Ioseph. Ludouic. decil. 66. num. 21.

Ibi: *Item est illud si volera mariti confessionem.*

108 Accedente vnico teste, qui de numeracione deponat, confessio omnino probat dotis receptionem, sequitur Menoch. dict. præsumpt. 12. nu. 26. & præsumpt. 13. num. 20. in fin.

Vers. *Est et alia.*

109 Ex confessione mariti facta in fauorem extranei, numeratio dotis probatur, nec mulieri exceptio dotis non traditæ obijci poterit, Molin. num. 5. Cyriac. tom. 1. controuers. 122. n. 18. Trentacinq. dict. resol. 9. de pignoris. num. 20. Ant. Gom. dict. l. 50. num. 52. sub vers. Quod extendit, in 3. l. m. 1. Merl. nu. 82. 110. Marefcot. dict. cap. 8. num. 8. Nisi ex coniectura appareat, maritum per extraneam personam mulieri consulere voluisse, aut si a socero, alio ve vxoris coniuncto dotem accepisse, fateatur, de quo Menoch. n. num. 81. Merlin. nu. 111. Sed Menoch. num. 78. D. Couarr. sequutus contrarium probat, sentiens, posse virum de dote non tradita accipere, cum Nouell. de dote, part. 10. num. 14.

Ibi: *Verum si post mariti confessionem.*

111 De hoc Menoch. dict. præsumpt. 12. a num. 85. vsque ad finem, & maritus videtur loco solutionis promissionem recipere, Trentacinq. vbi proximè, nec liberabitur ipse, vel hæ-

redes eius retrocedendo actionem mulieri, quod tripliciter limitat idem Menoch. à num. 91. qui docet, locum esse hoc casu exceptioni dotis non numeratæ, nisi promissio fiat post elapsa tempora ad eam opponendam.

Vers. *Ceterum egregia est dubitatio.*

112 Quando præcedente dotis promissione maritus alijs bona sua obligat, ac deinde fateatur, dotem promissam recepisse, dubitatur, an hi creditores mulieri præferantur: & quidem creditores huiusmodi, qui contraxerunt ante initum matrimonium, proculdubio potiores erunt muliere, cuius hypothecam pro dote non competere à die promissionis ante matrimonium, diximus supra hoc cap. num. 15. Quod si postea iam nuptijs celebratis cum marito contraxerint, eos præferendos esse mulieri indistinctè affirmant, Castrenf. in l. 1. num. 8. vers. Primus, ff. solut. matrim. Merl. in d. quæst. 58. num. 85. 86. Negant Barbof. in dict. l. 1. part. 6. v. 39. 40. 50. 51. Fontanel. dict. claus. vltim. part. 1. num. 31. & varijs Rotæ decisionibus, hanc opinionem fuisse comprobata, testatur ipse Merlinus, num. 88. Quæ verior videtur, admissio, quod hypotheca mulieri incipiat competere à die promissionis, vel saltem à quo matrimonium fuit initum, quando illa præcessit, vt d. num. 15. comprobauimus.

Vers. *Est item hoc in tractata.*

113 Est receptissimum, ac tenendum omnino, confessionem dotis receptam

ante matrimonium in dubio presumitur numerationis emillam presumi, Trentacinq. num. 10. Crauet. cōf. 40. Sanch. dict. disput. 9. n. 4. Alciat. in l. si diuortio, num. 3. ff. solut. matrimon. Menoch. supr. pr. sumpt. 13. n. 4. Mench. controu. vsu frequat. lib. 3. cap. 46. n. 1. 2. Cabed. Lusitan. decis. 177. part. 1. Mantie. supr. tom. 1. libr. 12. tit. 10. num. 19. Molin. dict. disput. 439. numer. 13. Valasc. conf. 5. num. 5. vbi idem esse ait, si tempore contracti matrimonij confessio facta sit, consentiunt, Sanch. & Alciat. vbi proximè, ex quibus constat, hoc etiam admittendum post matrimonium, ante quam consummetur, quoniam tunc illa presumptio cessat, quod maritus precibus, ac blandimentis vxoris ad donandum allicitur, vt D. Couarr. rectè considerat infra hoc numero. vers. Quod si confessio, Trentacinq. nu. 15. vers. Hæ conclusio. Sed si de animo donandi contiterit, confessio nulla erit, nec nocebit marito, nisi fuerit renunciatória, vt si ipse esset ignobilis, aut alias vxori in equalis, nam tunc sibi præiudicat, ac hæredibus, Molin. n. 14. Valasc. supr. Dueñas reg. 221. num. 11. Tiraquel. denobilit. cap. 18. n. 19. Trentacinq. n. 3.

Vers. De creditoribus anteqm.

115 Quando confessio dotis receptæ nocet mariti creditoribus, latè explicat, Menoch. dict. pr. sumpt. 13. per totam. Trentacinq. dict. libr. 3. resol. 9. de pignorb. à num. 9. & resol. 7. de iur. dot. per totam, Valasc. d. consult.

116 Quoad exceptionem dotis non numeratæ omnes conueniunt, licet e,

eam opponere creditoribus, quando maritus possit, Merlin. num. 81. Menoch. num. 4. Hermos. in d. l. 9. gl. 5. & 6. num. 44. cum sequentibus, tit. 1. p. 5. Ant. Gom. dict. num. 52. limit. 6. Trentacinq. dict. resol. 9. num. 12. & resol. 7. num. 18. Illud tamen solet controuerti, an post præterita tempora marito opponendæ huius exceptionis, valeat ipsius creditores eâ obijcere: In quo magis obtinuit, vt si creditores sciauerint confessionem lapsu temporis penitus excludantur, ut idem maritus. Quod si ignorauerint, ex clausula generali restituentur aduersus lapsum temporis, atque ita præfata exceptio inuabuntur, Ant. Gom. dict. numer. 52. circa finem, Alexand. in l. 1. ff. solut. matrimon. vbi Socin. colum. 17. vers. Illud autem, las. in d. 5. fuerat antea colum. 16. num. 24. in ff. de action. Merlin. n. 62. cum sequentibus Bulgarin. in l. 1. num. 50. ff. sol. matrim. Hermos. vbi nuper n. 45. vers. Declara procedere, & n. 46. Maresc. n. 20. Crauet. cōf. 40. n. 6. ad finem, Trentacinq. vbi proximè, num. 18. vers. Secunda est opinio, & dict. resol. 7. num. 15. vers. Ex hac secunda, & num. 16. vbi alij, & ita intelligendus est D. Couarr. in præfatu, & numeris seqq.

Vers. Quod si confessio. Ibi: Est tamen considerandum.

118 Quod renūciatio exceptionis dotis non numeratæ facta à marito, sicut ipsi, ita & suis creditoribus noceat, sustinent Ant. Gom. dict. num. 52. limit. 6. Campeg. in tract. de dot. part. 1. quaest. 53. num. 4. Gutier. allegat. n. num. 14. Hermos. in dict. l. 9. gloss.

117 gloss. 5. n. 45. Contrarium versus videtur Alexand. in l. 1. ff. solut. matrimon. Valasc. font. 6. per totam, Molin. d. disp. 439. n. 26. Barbol. supra p. 6. n. 42. in fine cum seq. Merl. a num. 62. Menoch. pr. sumpt. 13. n. 32. Trentacinq. d. resol. 9. n. 17. cum seqq. & resol. 7. n. 17. vers. Secunda est opinio, Maresc. n. 20. quorum ratio est, quia non debet esse in potestate debitoris suorum creditorum conditionem facere deteriorem, quod proculdubio verum est quoad creditores anteriores, quibus iam quæsitum auferri per renunciationem non potest, argumento l. id quod nostrum n. ff. de reg. iur. Merlin. n. 65. Hermos. n. 46. Poterunt ergo creditores isti, non obitante renunciatōe mariti, intra tempus constitutum eâ exceptionem obijcere, imò etiã postea, si ignorauerint renūciationem, impetrata scilicet in integrum restitutione iuxta eam, quæ tradidimus proxime, nu. 117. Et vt noceat renūciatio faciendæ est ante matrimonium, Trentacinq. d. vers. Secunda est opinio.

119 Ex hac renūciatione oritur non leuis coniectura donationis, ac fraudis, Menoch. d. pr. sumpt. 12. num. 51. 52. Merlin. n. 66. ex quo competet creditoribus exceptio, quæ perpetua est, nisi hæc alijs coniecturis contrarijs elidatur, vt diximus supra.

Vers. Ex præmissis colligi poterit.

120 Quando inter creditores, qui etiã sola confessione muniuntur, dos confessata sua habeat priuilegia, tractant Merlin. num. 54. Menoch. pr. sumpt. 13. n. 12. 13. Barbol. supr. p. 6. num. 31. Mantie. d. lib. 11. tit. 20. & tit. 26. nu.

1. Trentacinq. resol. 9. à num. 13. & resol. 7. n. 19. alijque, quos hi allegant. Et communis resolutio est, creditoribus ex causa mutui dotantur mulierem præferri ex dotali priuilegio, quia alijs exceptio rei, aut pecunie nõ traditur obijci non potest, atque ita melioris conditionis sunt, quam mulier.

3 Num. 7.

121 Quoties aduersus confessionem mariti nõ viget presumptio donationis, vel fraudis, nocebit futuris creditoribus, quibus exceptio dotis non numeratæ intra sua tempora competit: Sed fraude, aut donatione interueniente saltem secundum coniecturas nequaquam obstabit, Merlin. nu. 81. Menoch. pr. sumpt. 13. num. 29. Mantie. d. tit. 20. n. 18. & tit. 27. num. 4. 5. Burat. decis. 103. & decis. 612. Quare rectè D. Couarr. docet, quod alijs deficientibus circumstantijs, cum à tempore sit coniectura capiendæ, confessio ante matrimonium, quia suspicione caret, ac facta intuitu futuræ numerationis censetur, præiudicat futuris creditoribus: Non sic, quæ constante matrimonio emittitur, quoniam donationis inter coniuges causa facta iudicatur, nec caret fraudis presumptione, de quo supra ad numer. 4. vers. Primum confessionem.

Vers. Tertio, illud huic disceptationi.

122 Sub eadem distinctione huic quæstioni erit respondendum, nam cessanti fraudis, ac vetitæ donationis suspicione mulier ex viri confessione tacitam hypothecam consequitur iuxta l. vnic. §. & vt plenius, C. de rei

rei vxor. act. Bulgatio. in l. i. num. 5.
ff. solut. matrim. Bald. de Barcol. ibi;
n. 205. vers. Sed potest Merlin. n. 74.

- 123 75. Ac proinde etiam anterioribus
124 chirographariis creditoribus erit
præferenda, quoniam hypothecarij
posterioribus potiores esse debent, l.
eos 19. C. qui potior. l. creditor 12. §.
si primus, ff. eod. Merlin. lib. 4. tit. 1.
q. 14. num. 7. Obijci tamen exceptio
dotis non numerata, si per tempus
licuerit, poterit. Menoch. dict. przf.
13. num. 18. Merlin. vbi proximè, &
nu. 122. Sed prælationem vtique ob-
stinebit aduersus anteriores viri credi-
tores, si tempora opponendi excep-
tionem dotis non tradita labantur,
quia numerata dos iure præsumitur,
vnde omnibus suis gaudet privilegijs
Merlin. num. 76. Mantie. sup. lib. 1. i.
tit. 27. num. 4. Afflic. decif. 402.
Crauet. conf. 40. num. 5. Marsil. in
rubric. de fideiussor. q. 33. Trenta-
cinq. d. resol. 7. n. 15. vers. Ego non dis-
cedetem, vbi in vers. Contrariam,
aliter sentientes recenset.

Vetf. *Quartò adnotandum est.*

- 125 Compertum est apud omnes, lic-
cere mariti creditoribus obijcere ad-
uersus dotis receptæ confessione non
numeratæ dotis exceptionem, etiam
si illa ante matrimonium emittatur,
nisi tempotis transcurso excludan-
tur, Menoch. d. præsumpt. 13. num. 4.
Socin. in l. 1. nu. 87. ff. solut. matrim.
Aut. Gom. dict. nu. 52. circa finem,
vetf. Item & ratio intellige, Mer-
lin. num. 77. Mantie. d. tit. 20. nu. 18.
vers. Sed aduertendum, & d. tit. 27.
num. 45.

Vetf. *Ultimo:*

- Consentiant, Bald. in authentica, 126
sed iam necesse num. 2. q. 5. C. de
donat. ante nupt. Merlin. num. 55.
Menoch. num. 25. licet enim res in
dorem dentur æstimatæ, quoties mul-
lier consequi æstimationem ex bo-
nis viri non potest, vt in hoc casu re-
gredi permittitur ad res ipsas cum
privilegio hypothecæ, & prælationis
contra anteriores viri creditores, ac
tertios possessores, & si ipsa alienatio
ni consentiat, l. in rebus 30. C. de iur.
dot. Anton. Gom. in d. l. 50. num. 44.
Pinel. in l. 1. part. 3. nu. 15. C. de bon.
matern. Molin. de iust. & iur. tom. 2.
disp. 426. num. 10. Gregor. Lep. in l.
7. gloss. 4. tit. 11. part. 4. D. Couar.
practic. cap. 28. num. 8. Ceuall. quest.
3. num. 24. Gutier. de iuram. con-
firmat. part. 1. cap. 1. num. 9. & pract.
lib. 3. quest. 77. num. 12. 13. Barbol. in
l. si æstimatis 51. num. 25. in fine, ff. so-
lut. matrim. Hypolit. siag. 891. No-
uell. de dot. p. 8. privileg. 6. Quare si
mulier repellatur proposita excep-
tione dotis non numeratæ, quia mari-
tus confessus est accepisse quantita-
tem, qua æstimata sunt res in dotem
traditæ, poterit ipsa eas, que dedit, vi-
dicare, vt rectè aduertit Merlin. vbi
proximè, atque ita omnibus credito-
ribus præferetur, si talia bona in bo-
nis mariti inueniantur, aut eadem à
possessoribus auocabit. Sed hoc fal-
lie, si possessores offerent mulieri
terum æstimationem, Ceuall. num.
36. Nouell. p. 7. privileg. 47. Af-
flic. decif. 100. Gutier. dict. num.
13.

AD

AD CAPVT
OCTAUM.

SVMMARIVM.

- 1 Referuntur Doctores materiam ex-
plicantes.
- 2 Creditor agens hypothecaria quo-
modo in libello concludere debeat.
- 3 Alia forma concludendi rejicitur.
- 4 Actio personalis non transit ad sin-
gularem successorem.
- 5 Ius offerendi non est in obligatione,
sed in electione possessoris.
- 6 Explicatur, cap. ex literis de pig-
noribus.
- 7 Possessor, qui melior amenta fecit
in re alij hypothecata, liberatur solu-
do æstimationem ipsius rei sine melio-
ramentis.
- 8 Satis fit iuribus in contrarium ad-
ductis.
- 9 Melioramenta quoad effectum
mantent eius, qui bona fide meliora-
uit.
- 10 Explicatur l. cum postulasset, S.
si. ff. de damn. infect. ac conciliatur
cum l. Paulus, S. domus, ff. de pig-
noribus.
- 11 Melioramenta non cedunt hypo-
thecæ, qua res meliorata est astricta.
- 12 Respondetur ad argumentum con-
trarium.
- 13 Reijcitur Bartoli sententia tradi-
ta supra num. 7. que infra num. 15.
explicatur.
- 14 Impugnantur rationes, quibus
Bartolus defenditur.
- 15 Iudicis arbitrio relinquitur, vt
iuxta casus citatos sententia Bartoli sen-

tentiam, aut oppositæ sequatur.

- 16 Vbi admittitur possessor ad offeren-
dam rei æstimationem, & si non sus-
ficiat toti debito, æstimationi rei scienda
est secundum tempus solutionis.
- 17 Successori etiam particulari eius,
qui melior auit, competit ius præfatum
offerendi.
- 18 Possessor, qui non melior auit, non
audetur offerens hypothecæ æstima-
tionem, si debito persolueno non sus-
ficiat.
- 19 Hypotheca, nisi omni, quod debetur,
soluta liberari non potest.
- 20 Fructus percepti post litem conte-
statâ ex re hypothecata sunt cum ex-
pensis meliorationum compensandi.
- 21 Quoties creditor renuit, expensas
meliorationum soluere, cogitur, rei
æstimationem recipere, licet non suffi-
ciat ad integram debiti satisfactio-
nem.
- 22 Male fidei possessor tenetur resti-
tuere fructus, quos ex melioramentis
à se factis percepit.
- 23 Qui in alieno sciens meliorationes
facit, donare videtur.
- 24 Referuntur, qui docent, possessorem
male fidei non teneri ad restitutionem
fructuum ex meliorationibus à se fa-
ctis perceptorum.
- 25 Eligitur prima sententia tradita,
num. 22. & limitatur.
- 26 Possessor bonæ fidei debet fructus
perceptos ex melioramentis à se factis
restituere.
- 27 Contrarium verius est.
- 28 De compensatione fructuum cum
sumptibus meliorationum, remissive.
- 29 Iuxta quod tempus æstimanda sunt
melioramenta, remissive.
- 30 Pater in bonis aduentitijs filij ha-
bet liberam administrationem, aliena-
tione

rei vxor. act. Bulgatio. in l. i. num. 5.
ff. solut. matrim. Bald. de Barcol. ibi;
n. 205. vers. Sed potest Merlin. n. 74.

- 123 75. Ac proinde etiam anterioribus
124 chirographariis creditoribus erit
præferenda, quoniam hypothecarij
posterioribus potiores esse debent, l.
eos 19. C. qui potior. l. creditor 12. §.
si primus, ff. eod. Merlin. lib. 4. tit. 1.
q. 14. num. 7. Obijci tamen exceptio
dotis non numerata, si per tempus
licuerit, poterit. Menoch. dict. præl.
13. num. 18. Merlin. vbi proximè, &
nu. 122. Sed prælationem utique ob-
stinebit aduersus anteriores viri credi-
tores, si tempora opponendi excep-
tionem dotis non tradita labantur,
quia numerata dos iure præsumitur,
vnde omnibus suis gaudet privilegijs
Merlin. num. 76. Mantie. sup. lib. 1. i.
tit. 27. num. 4. Afflic. decif. 402.
Crauet. conf. 40. num. 5. Marsil. in
rubric. de fideiussor. q. 33. Trenta-
cinq. d. resol. 7. n. 15. vers. Ego non dis-
cedetem, vbi in vers. Contrariam,
aliter sentientes recenset.

Vetf. *Quartò adnotandum est.*

- 125 Compertum est apud omnes, lic-
cere mariti creditoribus obijcere ad-
uersus dotis receptæ confessionem non
numeratæ dotis exceptionem, etiam
si illa ante matrimonium emittatur,
nisi tempus transcursum excludan-
tur, Menoch. d. præsumpt. 13. num. 4.
Socin. in l. 1. nu. 87. ff. solut. matrim.
Aut. Gom. dict. nu. 52. circa finem,
vetf. Item & rectè intellige, Mer-
lin. num. 77. Mantie. d. tit. 20. nu. 18.
vers. Sed aduertendum, & d. tit. 27.
num. 45.

Vetf. *Ultimò:*

- Consentiant, Bald. in authentica, 126
sed iam necesse num. 2. q. 5. C. de
donat. ante nupt. Merlin. num. 55.
Menoch. num. 25. licet enim res in
dorem dentur æstimatæ, quoties mul-
lier consequi æstimationem ex bo-
nis viri non potest, vt in hoc casu re-
gredi permittitur ad res ipsas cum
privilegio hypothecæ, & prælationis 127
contra anteriores viri creditores, ac
tertios possessores, & si ipsa alienatio
ni consentiat, l. in rebus 30. C. de iur.
dot. Anton. Gom. in d. l. 50. num. 44.
Pinel. in l. 1. part. 3. nu. 15. C. de bon.
matern. Molin. de iust. & iur. tom. 2.
disp. 426. num. 10. Gregor. Lop. in l.
7. gloss. 4. tit. 11. part. 4. D. Couar.
prætic. cap. 28. num. 8. Ceuall. quest.
3. num. 24. Gutier. de iuram. con-
firmat. part. 1. cap. 1. num. 9. & præf.
lib. 3. quest. 77. num. 12. 13. Barbol. in
l. si æstimatis 51. num. 25. in fine, ff. so-
lut. matrim. Hypolit. siag. 891. No-
uell. de dot. p. 8. privileg. 6. Quare si
mulier repellatur proposita excep-
tione dotis non numeratæ, quia mari-
tus confessus est accepisse quantita-
tem, qua æstimata sunt res in dotem
traditæ, poterit ipsa ea, quæ dedit, vi-
dicare, vt rectè aduertit Merlin. vbi
proximè, atque ita omnibus credito-
ribus præferetur, si talia bona in bo-
nis mariti inueniantur, aut eadem à
possessoribus auocabit. Sed hoc fal-
lie, si possessores offerent mulieri
terum æstimationem, Ceuall. num.
36. Nouell. p. 7. privileg. 47. Af-
flic. decif. 100. Gutier. dict. num.
13.

AD

AD CAPVT
OCTAUM.

SVMMARIVM.

- 1 Referuntur Doctores materiam ex-
plicantes.
- 2 Creditor agens hypothecaria quo-
modo in libello concludere debeat.
- 3 Alia forma concludendi rejicitur.
- 4 Actio personalis non transit ad sin-
gularem successorem.
- 5 Ius offerendi non est in obligatione,
sed in electione possessoris.
- 6 Explicatur, cap. ex literis de pig-
noribus.
- 7 Possessor, qui melior amenta fecit
in re alij hypothecata, liberatur solu-
do æstimationem ipsius rei sine melio-
ramentis.
- 8 Satis fit iuribus in contrarium ad-
ductis.
- 9 Melioramenta quoad effectum
mantent eius, qui bona fide meliora-
uit.
- 10 Explicatur l. cum postulasset, S.
si ff. de damn. infect. ac conciliatur
cum l. Paulus, S. domus, ff. de pig-
noribus.
- 11 Melioramenta non cedunt hypo-
thecæ, qua res meliorata est astric-
ta.
- 12 Respondetur ad argumentum con-
trarium.
- 13 Reijcitur Bartoli sententia tradi-
ta supra num. 7. quæ infra num. 15.
explicatur.
- 14 Impugnantur rationes, quibus
Bartolus defenditur.
- 15 Iudicis arbitrio relinquitur, vt
iuxta casus citatos sententia Bartoli sen-

tentiam, aut oppositæ sequatur.

- 16 Vbi admittitur possessor ad offeren-
dam rei æstimationem, & si non sus-
ficiat toti debito, æstimationi rei scienda
est secundum tempus solutionis.
- 17 Successori etiam particulari eius,
qui melior auit, competit ius præfatum
offerendi.
- 18 Possessor, qui non melior auit, non
audetur offerens hypothecæ æstima-
tionem, si debito persolueno non sus-
ficiat.
- 19 Hypotheca, nisi omni, quod debetur,
soluta liberari non potest.
- 20 Fructus percepti post litem conte-
statâ ex re hypothecata sunt cum ex-
pensis meliorationum compensandi.
- 21 Quoties creditor renuit, expensas
meliorationum soluere, cogitur, rei
æstimationem recipere, licet non suffi-
ciat ad integram debiti satisfactio-
nem.
- 22 Male fidei possessor tenetur resti-
tuere fructus, quos ex melioramentis
à se factis percepit.
- 23 Qui in alieno sciens meliorationes
facit, donare videtur.
- 24 Referuntur, qui docent, possessorem
male fidei non teneri ad restitutionem
fructuum ex meliorationibus à se fa-
ctis perceptorum.
- 25 Eligitur prima sententia tradita,
num. 22. & limitatur.
- 26 Possessor bonæ fidei debet fructus
perceptos ex melioramentis à se factis
restituere.
- 27 Contrarium verius est.
- 28 De compensatione fructuum cum
sumptibus meliorationum, remissive.
- 29 Iuxta quod tempus æstimanda sunt
melioramenta, remissive.
- 30 Pater in bonis aduentitijs filij ha-
bet liberam administrationem, aliena-
tione

- tione interdicta.
- 31 Filius renouat alienata ex bonis aduentitijs per patrem, non discussis bonis paternis.
- 32 Opponitur de lege 24. tit. 13. p. 5.
- 33 Conciliatur, d. l. patris cum l. 1. C. de bon. materu.
- 34 Pater admissiſſans bona aduentitia filij in uisum sub sua potestate constituti, potest ex causa necessaria etiam immobilia sine decreto alienare.
- 35 Secus est, si admissiſſator fuerit legitimus honorum filij emancipati, aut consummatus non habeat in bonis filij aduentitijs, que habet sub potestate.
- 36 Filius fam. habet tacitam hypothecam in bonis patris pro administratione aduentitiarum, si quid dolo gesserit, aut sine iusta causa alienauerit.
- 37 Predicta hypotheca incipit a die suscepta administrationis.
- 38 Filius an possit rino patre renouare alienata ex bonis aduentitijs per ipsum: refertur affirmatiua, ac limitatur.
- 39 Filijs non permittitur, patris existeri castigatores.
- 40 Contraria sententia proponitur.
- 41 Adhibetur distinctio.
- 42 Filius exiens patria potestate auferre patri dimidiam consummatus partem de bonis aduentitijs, & excoꝛnando per matrimonium totum sibi uideat de iure Regio.
- 43 Per alienationem a patre factam de bonis aduentitijs filij non extinguitur consummatus, quem in re alienata ille habebat.
- 44 Usufructuarius potest consummatus uendere, neq; ex hoc illu amittit.
- 45 Filius fam. ubi in iudicio stare permittitur, pater consentire cogitur, aut iudex licentiã, etiã inuito eo, prebet.

- 46 Verum filius fam. stare in iudicio possit sine permissu patris pro bonis aduentitijs, quoru consummatus ad illum non expectat?
- 47 Prescriptio non currit contra impeditum agere.
- 48 Bona dotalia non prescribuntur contra mulierem inuptam.
- 49 Nec bona donata propter nuptias.
- 50 Prescriptio capta continuatur, licet res actur in dotem, aut donetur propter nuptias.
- 51 Cum mulier agere potest sine licentia uiri, matrimonio constante, pro dote, & donatione propter nuptias, prescribitur aduersus ipsam.
- 52 Prescriptio an currat in mulierem inuptam pro bonis paraphernalibus?
- 53 Contra impeditum agere currit prescriptio, cum ipse ualeat obſaculum remouere.
- 54 Uxor non facile potest impedimentum ad agendum remouere.
- 55 Examine maximam debent uicis suis uenerentiam exhibere.
- 56 Nil difficilius, quam quod ab aliena pendet uoluntate.
- 57 Difficile est mulieri, cogere maritum, uel sibi consensu preſter ad agendum.
- 58 Limitatur, quando solita est in causis similibus in iudicio experiri.
- 59 Filio sano prescriptio non currit.
- 60 Procedit, & si possit agere de licentia patris.
- 61 Filio fam. qui sine patris licentia potest agere, prescriptio currit.
- 62 An filio fam. prescriptio currat in bonis aduentitijs, in quibus consummatus patri non est.
- 63 Prescriptio non labitur contra filium fam. in casu l. 24. tit. 13. p. 5.
- 64 Sed solus a patria potestate currit.
- 65 Filius sine in potestate, sine emancipatus

potest agere contra patrem, uenia ad petita, nequit.

De meliorationibus, qua in re hypotheca subiecta a tertio fiunt.

QUoad primam huius capituli partem de possessore offerente estimationem rei hypothecata, conducant tradita per Merlin. de pignorb. lib. 2. quæst. 69. a num. 4. & lib. 4. quæst. 81. per totam Negulancium, cod. tract. part. 5. memb. 4. num. 21. Cyriacum, tom. 1. controuerſ. 194. a num. 1. Hermosillam, in l. 36. gloss. 7. in fine, tit. 5. p. 5. Mathecotum, variar. lib. 2. cap. 109. num. 14. cum sequentib. Gregorium Lopez in l. 15. gloss. 3. tit. 13. part. 5. Morotum, de iur. offerendi, a num. 7. & alios statim referendos.

Num. 17

2 Creditore hypothecario agente contra tertium possessorem conclusio libellita concipienda est, ut res ei tradatur, donec de credito satisfiat, que praxis ab omnibus est admilla, Mantica, de tacitis conuent. lib. 11. tit. 28. num. 32. Merlin lib. 5. q. 78. num. 10. Ceuall. tom. 1. quæst. 76. num. 17 Villadiego in polit. tract. de form. libell. nu. 76. Paz in prax. tom. 3. cap. 2. §. 4. num. 42.

3 Altera uero formula concludendi, ut scilicet creditor petat, rem sibi tradi, aut debitum solui, inepta uideatur, si quidem nulla est actio, qua a possessore pecunia peti possit: nam personalis, qua debitor astringitur, in fine est: forem singularem non transit: cum

qui 13. C. de obligat. & action. l. 1. §. si haeres, ff. ad Trebell. ult. §. si fin. de cour. empt. Cyriac. controuerſ. 18. num. 1. tom. 1. Merl. lib. 1. quæst. 10. nu. 4. 5. Aut. Gom. variar. lib. 2. cap. 15. n. 23. & ius offerendi non est in obligatione, sed in electione possidentis, mulier 20. ff. qui potior. Merl. lib. 4. q. 65. per totam, atque ideo creditor, quia sine actione agit, quoad debiti solutionem audiendus non est, quoniam 10. §. item si temporalis, ff. de admin. tutor. dixi sup. cap. 6. n. 6. Hanc tamen formulam approbatam communiter testatur Cancr. variar. p. 3. cap. 1. num. 10. 5. & de hoc uidentur loqui Prax. Papiensian. form. libell. in act. hypothecaria, Socin. Sen. cont. 112. vol. 4. Antonin. lib. 3. relol. 5. nu. 1. 2. 3. 23. Honded. conf. 25. n. 15. 16. 20. 21. vol. 2. Peregrin. decil. 48. a n. 1.

Non urget textus in cap. ex heredis 3. de pignor. quoniam ibi mulier non egit a principio aduersus fratrem uisum possidentem, sed eum bona ob delictum distraherentem, se opposuit interdens, sua recuperare dorem, quoniam maritus ad inopiam deuenerat, ex l. ubi adhuc 29. C. de iur. dot. Quapropter iure postulabat, sibi estimationem dotis restitui, aut mita in possessionem bonorum instantium, que sibi addici desiderabat, non ea in pignus retinere, quod colligitur ex uerbis Pontificis, ibi: Pars uero mulieris estimationem dotis instantibus petebat sibi restitui. Verbum enim illud, instantibus, denotat, mulierem egille, antequam bona delinquentis possessori tradereotur, qua decisione sic intellexit Negulap. relatus a Merl. dict. q. 8. n. num. 6. 7. Possessor tamen cuius intererat, cum pecunia pro possessionibus pepeditur, cauz defensio

L. nem

nem assumpsit, ac sententiam condemnatoria reportauit. Aliud autē est, cum creditor agit ad hypothecam auocandam à tertio possessore, vt cautum sibi sit de pecunia credita.

Num. 21

7 Quod possessor, qui bona fide melioramenta adiecit, liberetur offerendo agenti creditorum ex hypotheca estimationem rei, illis demptis, et si non sufficiat ad totum debitum, est communis resolutio, quam firmat Merlin. d. quzst. 69. nu. 4. in principio, Thesaur. quzstion. forens. lib. 1. quzst. 71. num. 3. Marefcot. supr. nu. 16. Franch. decis. 38. Vrsil. ad Afflic. decis. 38. num. 6. Riccius decisio. Curia Archiep. Neapolit. 263. nu. 3. Alexand. Trentacinq. variar. resolut. lib. 3. resolut. 1. de pignor. col. 5. vers. Secundo inferitur, Crauet. conf. 298. n. 6. vers. Secundo respondeo, Platea in l. his, num. 2. vers. Et hic est casus, C. de przd. & om. rer. nauic. lib. 11. Mantie. de tacit. conuent. lib. 11. tit. 26. num. 15. Negulant. supra, Caballin. de euiction. §. 3. num. 151. Guzm. eod. tract. quzst. 20. num. 8. Azemof. supra. De quo videas infra num. 13. cum seqq.

Num. 8:

Vers. *Primo etenim*

8 Hoc argumentum de l. si fundus 16. ff. de pignor. & de l. si conuenit 18. §. si nuda, ff. de pignor. action. nihil obstat: aliud namque est incrementum accedens rei hypothecatz ipsius occasione, vt quod lautanter per al-

luuionem fundo accrescit, vel usufructus, qui per consolidationem obtuenit proprietati, de quibus in illis iuris (idemque est si melioramenta ab eodem debitore fierent, Merlin. lib. 2. quzst. 69. num. 1. Negulant. part. 5. membr. 4. n. 18. Gail. lib. 2. obseruat. 25. in fine, Pacifi. de Saluian. inspect. 3. c. 4. n. 664.) Et aliud melioramenta quz a tertio possessore adijciuntur, illa enim rem, cui accedunt, omnino sequuntur ad utilitatē creditoris, & in causam pignoris incidunt, Merlin. lib. 2. quzst. 43. à num. 4. & lib. 4. quzst. 197. hzc non ita, Negulant. supr. Pacific. num. 665, Merlin. dict. q. 69. num. 4. sed propria manent meliorantis, saltem quoad effectum, quia reuocatio competit, dum expensas creditor non soluerit, de quo Barbol. in l. diuortio, §. fin. part. 1. nu. 49. ff. solut. matrim. Burgoa de Paz quzstion. civil. 6. nu. 7. Hieron. Gabr. commu. lib. 2. conclus. 80. num. 26. Mieres de maiorat. part. 1. quzst. 10. à num. 12. Ioan. Garc. de expens. cap. 6. num. 22. Cyriac. tom. 1. controuers. 83. num. 5. Valase. de iur. emphyteut. q. 25. nu. 32. Menoch. conf. 689. per totum.

Vers. *Secundo aduersus Barcelon.*

Ad textum in l. cum postularem 10 §. 4. §. fin. ff. de damn. infect. potest responderi, sibi egisse Consultum non de melioramentis, sed de refectione rei, inter quz multum interest, nā illa acquiritatis ratio, quz consideratur ad tribuendum ius offerendi ei, qui meliorauit, scilicet ne priuaretur melioramentis, quz propria industria, & expensis rei addidit, nō inuenitur in illo, qui refecit, cum per refectionē nihil adij-

adijciatur, aut de nouo fiat, quo priuatur reficiens, dum rem restituit creditori, imo nedum iure offerendi caret, verum neque expensas consequitur ab actore, vt d. §. vlt. habetur: cuius ratio est, nam onus reficiendi expectat ad debitorem, qui si non vendidisset, refecisset vtique necessario. Ex quo intelligitur, ac conciliatur textus in l. Paulus 29. §. domus, ff. de pignor. vbi Lucius Titius non refecit, sed meliorauit arcam, quā emit, & edificio extructo, ad quod debitor non tenebatur, atque ideo expensas à creditore recuperat, propter quas ius retentionis datur possessori aduersus quemcumque, sed reficienti contra eum, qui reficere tenebatur non in alios, Negulant. part. 5. membr. 4. n. 8. Barbol. vbi proxime, part. 2. num. 1. Speculat. de exequut. sen. §. fin. num. 9. vers. Quod sibi bona fide, Merlin. d. lib. 4. quzst. 192. Marefcot. d. cap. 112. num. 14. Nec obstat, causam refectionis maximē fauorabilem censeri, etiam aduersus creditores, l. interdum §. ff. qui potior. nam id procedit, eo quod res periret propter inopiam domini, nisi creditor ad refectionem ex liberalitate mutaret: at in nostro casu possessor liberalis non est, qui se sibi refecit, nec res periret, quam dominus proprijs expensis conseruaret, si eam in bonis haberet.

Vers. *Tertio ad idem*

11 Non obstante d. §. domus, multi docent, melioramenta à tertio possessore facta non cedere hypothecz, cui res meliorata subijcitur, ex quibus aliquos retulimus supr. n. 2 in fin. pro quibus fuit l. 2. ff. de przd. nauicular. lib. 11. in illis verbis: *Sed illa portio, quā*

ab initio nauicularij fuit, ad pensionem huiusmodi functionis sola tenenda est. Vbi aperte Imperatores volunt, melioramenta possessionis emptz à nauiculario non esse obligata pro pensione ex ea debita. Neque clausula ista referri potest ad id, quod D. Couarr. existimat infra hoc nu. vers. Nō obstat. Quoniam iam przdixerat lex de hoc, ibi: *Sed eam partem, quę emptz est, pro suo modo, ac ratione esse munificam.* Quo in loco ostenditur, pensionem esse mensurandam pro modo possessionis venditæ à nauiculario, in altera verò parte non esse stricta melioramenta obligationi soluendæ pensionis, quz ex re principali debebatur. Quā sententiā Negulantij, & sequacium sustinendo, cui assentiunt DD. supra laudati, quibus placet, melioramenta solo non cedere, sed propria effici eius, qui meliorauit, potest responderi ad d. §. domus ibi specialitatis rationem reperiri, quoniam licet Lucius Titius meliorauerit arcam, res tamen obligata respectu creditoris melior facta non est, quandoquidem domus fuerat obligata, non arca, & quanquam non idē sit edificium, quia subrogatur in locum alterius, quod incendio perijt, ipsius naturam sortitur ex vulgatis iuribus, l. si eum 10. §. qui in iurium, ff. si quis caution. cap. Ecclesia 3. vt lic. non contestat. Argel. de acquir. possess. quest. 7. art. 2. nu. 24. Cyriac. tom. 2. controuers. 397. n. 40. atque ita hypothecz vinculum contrahit. Aliud sanē iuris est, vbi melioramenta auget rem ipsam, ita vt res sit pretiosior, quam fuerat tempore obligationis, nam ista ab hypothecæ onere sunt exempta.

L2 Vers.

Verf. *Quarto eandem partem.*

12 Perpenſis nuper traditis, dicendum erit, in caſu d. §. domus poſſeſſori uſ offerendi non competere, & ſic limitanda erit ſententia Bartoli & quiſiſima quidem ratione, nam creditor domo ſibi tradita, nihil aliud, niſi quod obligatam fuit, conſequitur, in quo præferri debet poſſeſſori cum, ut diximus, & adficium hypothecæ ſubiſciatur, quod bene conuincit præſens argumentum, non tamen ut in alijs melioramentis, quæ ab hypotheca ſunt immunita, uſ offerendi poſſeſſori denegetur, nam quoad hæc falſum ſupponit, ſcilicet ea hypotheca teneri, quod tamen eſt intelligendum ſecundum tradita in ſua num. 13.

13 Sequuntur D. Couarr. Cyriac. d. controuerſ. 194. num. 8. Garc. de expenſ. cap. 18. nu. 84. Morot. d. tract. de iur. offer. num. 8. Magon. florent. decif. 51. numer. 4. qui aſſerunt, poſſeſſorem, qui meliorauit, nõ liberari a rei reſtitutione, niſi totum debitum offerat creditori, ſaltem cum meliorationum expenſas actor ſoluere non recuſat, & quidẽ inſiciari non potest, quia opinio Bartoli nullo iure probetur, ac exorbitat à regula illa, ſecundum quã, ut ab hypotheca res liberetur, oportet totum, pro quo eſt obligata, offerre creditori, l. i. C. ſi antiq. creditor. l. ſi rem 9. §. omnis, ff. de pignor. act. Negal. ſupr. p. 1. memb. 4. n. 50. Marcheſan. de Saluian. in eod. d. p. 2. q. 16. num. 2. Gaſp. Roderic. de ann. reditib. lib. 2. quæſt. 16. numer. 34. Carleual. de iudic. rom. 2. tit. 3. diſput. 22. numer. 4. Morot. ſupr. num. 68. Caroc. de oblat.

part. 2. quæſt. 11. num. 14. 15. Franch. dict. decif. 38. num. 1. Pacific. inſpect. 5. cap. 1. num. 27. Cyriac. ubi proxime, n. 5. Merl. dict. quæſt. 81. n. 9. 10. Mantie. dict. lib. 11. tit. 31. num. 16. Neque ſatisfaciunt, quod Merl. ibidem reſpondet, num. 2. verſ. Sed reſpondetur, ubi ait, hoc ius offerendi partem debiti ſatis iure probari, dum cuilibet poſſeſſori oblatio totius debiti permittitur, l. mulier 20. cum alijs, ff. qui pignor. Merl. dict. lib. 4. quæſt. 63. & creditorem non plurius habere in re obligata, quã quod eius æſtimationem conſequatur.

Non inquam hæc ſatisfaciunt. 14 Quoad primum, nõ eſt eadem ratio in oblatione totius debiti, ac in oblatione partis, primo caſu nullum incommodum ſentire potest creditor ex hypothecæ liberatione, quæ ſibi proſuſ eſt inutilis, non ſic in ſecundo, cum propter reſidui cautionem oporteat, pignus retinere. Quoad ſecundum, verum non eſt, nullũ aliud ius eſſe creditori in hypotheca, niſi ut ualorem eius conſequatur, ſi enim hoc ita eſſet, ſequeretur, ut quilibet ſoluens eum rei ualorem pignus haberet, quod proſuſ eſt falſum, ut proxime probauimus: habet itaque ius retinendi creditor, donec integrum ſibi debitum perſoluatur, quod uilius eſt, quam pignoris accipere æſtimationem, tum quia ſi res eſt fructifera, poterit ex fructibus totum debitum paulatim percipere, tum quod propter particularem affectionem aliquando ſolent res plurius æſtimari, quam uerè ualent, l. & ſi 2. q. 69. ff. de legat. 1. ubi notatur, l. ſi cui fundus 56. ff. de leg. 2. Cyriac. tom. 3. controuerſ. 453. nu. 14. Crauet. conſ.

conſ. 1000. num. 49. vol. 6. uide hypotheca retenta, & ſi minus ualeat, quam debetur, ſuper eſt ſpes creditori; illius occasione totum debitum conſequendi, vel à debitore ipſo, vel ab alio, quæ penitus aufertur, ſi in tertium poſſeſſorem minus offerentem, quam eſt creditum, transferatur res pignori annexa.

15 Quibus animaduertis, cum hoc ab æquitate pendere conſtet, uidetur Bartoli ſententia, neque ſemper reiſcienda, neque admittenda ſemper, ſed pro facti circumſtantijs res eſſe diſcernenda. Aliquando enim æquitas ſua debeat, ut hypotheca cum melioramentis creditori, ſolutis expenſis, tradatur, aliquando ut res penes tertium poſſeſſorem permaneat, ſoluta illius æſtimatione, deductis melioramentis. Etenim ſi creditor facile poſſit reſiduum debiti aliunde obtinere, & poſſeſſor multũ impenderit in melioramenta, propter quod, & alia ſua bona diſtraxerat, & uſuras maximas pedit (ut ſæpe edificantiſ euenit) nõ ne iniquũ erit à Bartoli opinione communiter recepta reſilire: E contra uerò ſi creditori agenti ad rem maximi pretij offerat poſſeſſor æſtimationem, qui exigua addiderat melioramenta, rationi congrui, ut contrariam D. Couarr. opinionem amplectamur, ne tanta res cedat melioramentis uiliſſimæ æſtimationis, argumento textus in §. ſiquis in aliena, inſt. de ter. diuiſ. ſecundũ quæ plurimũ in hac controuerſia iudicis arbitrio erit tribuendum.

Verſ. *Non obſtat d. lex. 2.*

De huius textus intellectu, quætes

mus Bartoli ſententia adſtipuletur; diximus ſupra, hoc num. verſ. Tertio ad idem.

Verſ. *Ceterum eſſi Bartoli opinio.*

16 Quoties opinio Bartoli ſit practica, æſtimabitur res, deductis melioramentis iuxta tempus præſens, quo pretium creditori ſoluendum eſt, ut fert communis opinio, teſte Cyriac. d. controuerſ. 194. num. 10. quã tunc ut, Negulant. d. memb. 4. num. 21. verſ. Et intellige æſtimationem, Franch. decif. 38. num. 5. verſ. Nec deciſiones, Morot. num. 70. cum ſeqq. Merl. dict. quæſt. 69. n. 7. Mareſc. d. cap. 112. nu. 17. Mag. decif. 51. in 1. dub. nam ut bene D. Couarruias ait, incrementum in tuſ ſecum rei cedit in uilitatem creditoris, Mareſc. ibidem, Guzman de euiſtion. quæſt. 20. num. 3. Peregrin. de fideicommiſ. art. 10. n. 17. cum ſeqq. Idem eſt ſi fuerit extrinſecum, Merl. lib. 2. q. 43. n. 11. Morot. ubi proxime, & in diſtinctione, quidquid amenti hypotheca habuerit, cedit in uilitatem creditoris, Metie. de acquir. rer. dom. n. 168. 172. Barr. in l. grege, §. 2. ff. de pign. Merl. lib. 4. q. 196. per totam, Negul. p. 8. memb. 1. num. 52. Sed æſtimationem faciendam ſecundum tempus, quo poſſeſſor rem habere cepit; ſentitque Caſtrenſis in l. ſi conuenerit 18. §. ſi fundus, ff. de pignor. action. Greg. Lop. in d. l. 15. gloſſ. 3. tit. 13. p. 5. Si uerò opinio D. Couarr. admittatur, æſtimatione meliorationum erit faciendam, ſecundum tradita per Mareſcort. cap. 114. Cancr. var. p. 3. cap. 6. num. 123.

Ibi: *Imò rucum que Bartoli sententia.*

- 17 Prædictum ius offerendi datum etiam successoribus eius, qui melioravit, cui & ius retentionis est, si oblationis locus non sit, Marefcor ex pluribus, d. cap. 112. n. 7. 16. Trenching. d. lib. 3. resol. 1. de pignori. col. 5. vers. Ius istud retentionis, Boer. decif. 44. n. 14. 19. Tiraq. de retract. conuent. §. 7. gloss. 1. num. 55.

Ibi: *Quibus accedit pulchra questio.*

- 18 Socini sententia ab omnibus rejicitur, certum enim est, possessorem, qui meliorationes non fecit, audiendum non esse, & si offerat rei, de qua sit est, & estimationem, si hæc non sufficiat ad plenam debiti, & interesse satisfactionem, Cyriac. dict. controuers. 194. num. 6. Morot. num. 68. 69. Curti. de oblation. p. 2. q. n. n. 2. 15. Franch. d. decif. 38. n. 1. Pacific. inspect. 5. cap. 1. num. 27. Marefc. de Saluian. interd. part. 2. q. 16. n. 2. Garcia d. cap. 18. num. 83. Merl. dict. quæst. 8. 1. a. num. 4. Nam ea est hypothecæ natura, ut nisi toto, quod debetur, soluto nequeat liberari, l. si rem alienam 9. §. omnis, ff. de pignori. action. Carleual. de iudic. tom. 2. tit. 3. disp. 22. n. 4.

Ibi: *Quam ob rem insus erit.*

Vide quæ diximus supra à n. 13.

Ibi: *Compensatione barum.*

- 20 Fructus post litem contestatam à possessore percepti cum sumptibus debitis ratione melioramento-

rum debent compensari, Cyriac. tom. 1. controuers. 195. n. 6. Barz. decif. 124. in fine, Magon. decifion. Florentin. §. 1. num. 4. vers. A chore autè, Scapucin. de Saluian. int. lib. 2. q. 24. num. 8. Quod proculdubio verum est quoad fructus ex re ipsa meliorata perceptos, nam prouenientes à melioramento, ad eum, qui fecit, adhuc pendente iudicio, expectant, Marefc. dict. cap. 112. num. 54. Escobar. de ratiocin. comput. 13. n. 7. quod ex dicendis statim apertius constabit.

Ibi: *Quod si creditor.*

Assentit in præsent. D. Couarr. illis, quæ dicta fuere supra num. 15. pro conciliandis ipsius, ac Bartoli contrarijs opinionibus, videlicet vnamquamque admittendam, prout æquitas postulauerit, siquidem fateatur, Bartoli sententia vteodum esse, quoties creditor expensas meliorationum reddere recusat, quoniam æquum est.

Num. 4.

23 Quod malz fidei possessor teneatur restituere fructus etiam ex meliorationibus, quas fecit, perceptos, cum D. Couarr. sententiam, Menoch. de adipisc. remed. 15. numer. 609. Molinuz in consuetudin. Parisiensib. tit. 1. §. 1. gloss. 5. num. 84. 85. Negulant. dict. part. 5. memb. 4. num. 20. Capyc. decif. 92. num. 10. Valasc. de iur. emphyteut. q. 25. nu. 26. Barbof. in dict. l. diuortio, §. fin. num. 52. 53. Hieron. Gab. conf. 151. Thom. Sanch. oper. moral. tom. 1. lib. 2. cap. 23. n. 105. Gregor. Lop. in l. 41.

- l. 41. gloss. 5. in fine tit. 23. p. 3. Logo de iust. & iur. tom. 1. disp. 17. sect. 3. nu. 60. qui ferè omnes docent, talem possessorem non teneri ad fructus, quos ex meliorationibus potuit percipere, neque ad perceptos ex rebus, quæ solo non coherent. sed tantum sunt affixæ, vt fenestraz, lapides pretiosi, & alia huiusmodi; nam si domus, quæ locabatur centum aureis propter hæc, centum & viginti reddat, viginti malz fidei possessor sibi percipiet, Molin. de iust. & iur. tom. 3. disput. 7. 25. nu. 22. sequitur Sanch. dict. num. 105. & 123. Ratio præfatz conclusionis est, quod qui in alieno meliorationes sciens facit, videtur donare, illæque prorsus cedunt domino rei melioratz, l. adeo 7. §. ex diuerso, ff. de acquir. rer. domin. l. si is §. C. de rebus priuat. Menoch. de præsump. lib. 3. præf. 32. in princip. Ioan. Andr. in addit. ad Speculator. tit. de præf. §. species, nu. 5. vers. In prædictis, qui rectè docet, hanc esse iuris, & de iure præsumptionem, Marefc. d. cap. 112. num. 10. quare naturali ratione possessor eos fructus tanquam ex re aliena perceptos mala fide, debet restituere, l. & ex diuerso 36. ff. de rei vindic. l. si & me 32. ff. de reb. credit.

- 24 Contrarium placet Gutierrez, præf. lib. 3. q. 68. n. 17. Garc. d. cap. 23. num. 50. Gamm. decif. 364. num. 2. & fin. Ioseph. Ludouic. Lucif. decif. 7. num. 12. part. 1. Mieres de maiorat. 4. p. q. 32. num. 5. Boer. familiar. quæstion. 19. num. 3. Loriot. in l. fructus in fine, ff. de reg. iur. Ioan. Cop. de fruct. lib. 2. tit. 4. num. 4. Tiraq. de retract. consanguin. §. 1. gloss. 15. nu. 29. Escobar, dict. comput. 13. per totam, Anton. Gom. Lusitan. decif. 95,

& 364. Franch. decif. 191. num. 11. Afflict. decif. 86. num. 6. Caualecan. decif. 28. num. 8 in addit. p. 1. Addit. ad Oliban. de action. p. 2. lib. 1. cap. 6. num. 18. Mich. Salon. 2. 2. quæst. 62. artic. 6. controuers. 3. in fine, Sayr. in elau. Reg. lib. 10. tract. 2. cap. 3. num. 2. in fin. quorum plures affirmant, vltima receptum, maxime apud Hispaniz Tribunalia: Fundatur hæc sententia, quia fructus hi proueniunt sumptibus, ac cura possidentis, cui potius, quam domino rei principalis debentur illos, & quitas luadet: sed prima magis conuenit iuris principijs, vbi possessor ab initio malam fidem habuit, tempore quo melioramenta faciebat, nam si postea superueniat scientia rei alienæ, secunda opinio erit admittenda, cum meliorationum, è quibus fructus nascuntur, dominum non amittat, quanquam auellere eas, si impenz soluantur, non valeat, Marefc. supr. num. 54. Cyriac. d. controuers. 83. num. 7. & alij plures allegati supr. num. 9. & licet mala fides obset ad acquirendos fructus rei principalis, l. bonæ fidei 48. §. 1. ff. de acquir. rer. domin. non impedit, vt ex suis meliorationibus utilitatem possessor capiat, Escob. num. 5. qui num. 7. idem tenet, post litem contestationem, vt dixi.

Vers. *Quid igitur.*

25 Circa idem est dubium, quoad bonz fidei possessorem, nam eum debere fructus ex suis meliorationibus perceptos restituere, existimant Greg. Lop. in dict. l. 41. gloss. 5. per textum ibi; Lug. supr. n. 51. Sanch. d. cap. 23. n. 147. Petr. Barbof. in d. l. diuortio, n. 42. 51. in fine, & 52. Hieronym. Ga-

Gab. dict. conf. 151. num. 9. lib. 1. & alij, qui distinctionem non admittunt inter fructus ex re principali, ac ex melioramentis perceptos.

- 27 Aduersum quos tenent omnes, quos pro vltima opinione nuper laudamus, nam cum illis placuerit, posse malæ fidei possessorem suarum meliorationum fructus lucrari, & fortiori idem, vbi bona fides patrocina- tur, dicere necesse est, vtra quos idē defendunt, Cyriac. d. controuerf. 83. num. 7. Marefcot. d. cap. 112. num. 52 53. Bald. & Angel. in l. ceterum, ff. de rei vindic. Negufant. dict. part. 5. memb. 4. num. 20. Franch. decision. Neapolit. 191. num. 17. Tiraquel. de retract. lignag. §. 15. gloss. 1. num. 20. Beroio in cap. 1. num. 24. de vfur. Surd. decif. 282. num. 30. Put. decif. 276. Rota decif. 294. p. 1. Redoan. de reb. Ecclief. pag. 411. Quod pro- cedit etiam post litem contestatam, vt bene probat Marefcot. num. 54. cum fequentibus, Escobar num. 7. & hac æquiorē, ac communiorem ſententiam dixit Mieres de maiorat. part. 4. quæst. 32. num. 5. Quod indeo verum est, vt ſires ſterilis poſſeſſoris ſumpribus fiat fructifera, omnes fru- ctus ad ipſum pertineant, Marefcot. num. 57. Afflic. decif. 27. num. 7. Valaf. de iur. emphyteut. quæst. 25. num. 26. Cyriac. vbi proximē, Ca- yalcā. decif. 28. in addition. num. 8. Escobar. num. 2. Boer. familiar. q. 19. num. 3. Iul. Clar. §. emphyteolis, q. 45. num. 2. Philip. Porti. conf. 92. nu- 28 105. De compensatione fructuum cū expenſis meliorationum, Marefcot. dict. capit. 12. numer. 52. Escobar, dict. comp. 13. numer. 7. Cyriac. dict. num. 7. Quomodo autē, & iux-

ta quod tempus fieri debeat melio- ramentorum taxatio, latē Marefcot. cap. 114. per totum, Rota decif. 116. part. 6. in recent.

Num. 54

Patri in bonis aduentitijs filij ſam. 80 in quibus vſumfructum habet, ple- niſſima eſt conceſſa adminiſtrandi fa- cultas, tantum alienatione interdi- cta, adeo, vt filio proprietatio vindicatio permittatur adueſum rerum ſuarum poſſeſſores, non diſcuſis bo- nis parentis, qui alienauit, ita commu- niter receptum eſt per l. 1. C. de bon. matern. & l. cum oportet 6. C. de bon. quæ liber. Merlin. de legitim. lib. 4. tit. 2. quæst. 7. num. 19. Coſta de port. rat. q. 148. Ant. Gom. variat. lib. 2. cap. 14. num. 13. & in l. 47. Taur. num. 15. Gregor. Lop. in l. 24. gloss. 9. tit. 13. part. 5. Gomez Vaio in pra- xi, lib. 2. quæst. 75. Pinel. in dict. l. 1. part. 3. num. 74. & in auct. niſi tricen- nale nu. 44. 45. eod. tit. Bartol. in l. ſi conſtante, num. 63. ff. ſol. matrim. Franch. decision. 10. nu. 11. verſ. Aut non cadit, Caſtill. de vſufruct. lib. 1. cap. 3. num. 68. cum ſeqq. Menoch. conf. 279. nu. 33. 34. vbi alios referit. Ex qua libera adminiſtrandi facultate prouenit, vt rationem reddere adminiſtrationis pater non teneatur, Gutier. de tutel. part. 3. cap. 1. n. 24. Escobar de ratiocin. lib. 1. cap. 9. nu. 13. Speculat. tit. de inſtrum. edit. §. ſin. verſ. Quid in patre. Nec facit inuentarium, ſed ſimplicem bo- norum deſcriptionem abſque ſolem- nitate, Gutier. ſupr. cap. 4. n. 2. Ant. Gom. dict. num. 13. niſi dolosē verſe- tur, nam tunc rationes redditis, Gutier.

ex alijs d. cap. nu. 25. ſimiliter ſatis- dare non compellitur, Caneet. variat. part. 1. cap. 1. num. 44. Lug. ſupr. diſ- put. 5. ſect. 2. num. 25. Sanchez. conſil. moral. lib. 1. c. 2. dub. 6. n. 1. vbi alij.

- 32 Sed ex dict. l. 24. partitæ, quæ de ſumpta videtur à d. l. 1. C. de bon. matern. inſurgit non leuis difficul- tas, quatenus expreſſe probat, filium non poſſe agere in tertium poſſeſſo- rem pro rebus per patrem alienatis, niſi in ſubſidium, quando ex paterna ſubſtantia non poſſet conſequiri ea- rum æſtimationem, quod adueſatur d. l. ſecundum ab omnibus recep- tam interpretationem, quare Greg. Lop. quatuor tradidit intellectus ad eam conſtitutionem Regiam in dict. gloss. 9. quos ipſe diuinatorios, aut improbabiliter ingenuē fatetur, Ant. Gom. difficultatem propoſuit, & ſo- lutionem cogitandam reliquit in d. l. 47. n. 16.

- 33 At ſi in re tam obſcura hallucinari liceat, dicendum videtur, textum in d. l. 1. gere de patre, qui alienauit bo- na filij tanquam propria, quod palā oftendunt illa verba conſtitutionis: *Docere enim pater debet proprij iuris eā rem eſſe, quam donat aut diſtrahit.* Si enim rem vt alienam, id eſt, filij diſtra- heret, necelle non erat proprij iuris eſſe manifeſtare, ſed ad filium peti- nentē, Regia verò lex intelligenda eſt, cum pater veluti legitimus bonorū filij adminiſtrator aliquid ex eis alie- nat. Primo caſu filius directe poſſet poſſeſſorem conuenire ſine diſcuſio- ne facultatum patris, quoniam talis alienatio eſt interdicha, in d. l. 1. & ſic nulla, vt omnis actus contra leges factus, l. nō dubiū, C. de legib. Secun- do autē prius ſunt patris bona diſcu-

tiēda, quia ipſi vt legitimo adminiſtra- tori permiſſum eſt, bona filij eius no- mine alienare, etiā immobiliã propria authoritate, vt proximē dicitur, ta- men iuſta cauſa neceſſitatis deſidera- tur, & qualis ſufficiat eiudem patris arbitrio relinquatur, quo caſu prius ex mala adminiſtratione ad facultates paternas, quam ad tertios poſſeſ- ſores, quibus nihil imputari poſſet, deueniendum eſt, argumento legis properandum, §. ſin. C. de iudic. & hoc modo intellecta d. l. 24. partitæ non refragatur Caſarez cōſtitutioni, ac iuris communis correctio euita- tur. Pro qua diſtinctione facit l. cum emancipatis 3. C. de prædijs minor.

Num. 6.

Hæc reſolutio, quod pater legiti- mus adminiſtrator bonorum filij mi- noris ſub ſua poteſtate conſtituti, in quibus vſumfructum habet, poteſt ſine decreto alienare immobiliã ex cauſa neceſſaria, eſt receptiſſima, quam probat Gregor. Lop. in dict. l. 24. gloss. 5. Anton. Gom. dict. cap. 14. n. 13. verſ. Primò extende, Pinell. vbi ſupr. part. 3. a nu. 21. Malfard. de probat. conſul. 1149. n. 18. Menoch. de arbitrar. lib. 2. caſ. 171. nu. 54. & conf. 279. n. 45. Trentacinq. variat. lib. 2. reſol. 9. de minoribus, n. 10. Gu- tier. de tutel. part. 2. cap. 3. nu. 22. verſ. Non tamen procedit, Caldas in l. ſi curatorem, verſ. Contra actum fe- ciſti, num. 5. verſ. Sin autem, C. de in integ. reſtitut. Octau. Simoncel. tra- ctat. de decret. in alienat. bonor. mi- nor. libr. 3. tit. 8. num. 9. Parlad. diſ- ferēt. 123. num. 9. Caſtill. de vſufruct. lib. 1. cap. 3. num. 70. Merlin. de pigo- 34 lib.

lib. 3. q. 17. num. 16. Lug. dict. disp. 3. sect. 2. num. 25. Afflict. decif. 393. num. 2. Cranet. conf. 74. num. 1. Ceuall. tom. 2. q. 780. n. 184. vbi ait; posse patrem sine decreto vendere filij bona ad se ipsum alendum, si egeat, per textum in l. vlt. §. ipsum autem, C. de bon. quz liber. Surd. de alimēt. tit. 8. priuil. 37. à n. 4. Quod locus est, si pater legitimus sit tutor, vel curator filij emancipati, aut si bona administret eius, quem in potestate habet, quorum vsusfructus ad se non pertinet, nam ad alienationem immobilium indiget iudiciali decreto, l. si pupillorum 7. §. 1. vers. Si pater, ff. de reb. eor. d. l. cum emancipatis, Me noch. d. num. 54. Caldas, Gutier. Ant. Gom. Pinell. & alij proximè allegati. Montan. de tutel. cap. 33. nu. 486. Cardos. in prax. iudic. verb. Fundus, num. 8. Et causam iustam alienandi emptor probare tenetur in casu precedenti, Pinell. num. 23. Gutier. d. vers. Non tamen, in fine, Galgancet. de tutel. lib. 4. quzst. 42. n. 3.

36 Illud hic adnotare oportet, filium fam. cui pater est legitimus administrator bonorum, in quibus vsusfructum habet, tacita vt hypotheca aduersus paternam substantiam, si dolose aliquid gestu fuerit, aut alienatu sine iusta causa, sed quando sola negligentia filio nocitum est, actio hypothecaria deuegitur. Quo pacto conciliantur iura in l. cu oportet 6. §. non ante, & §. fin. C. de bon. q. liber. quz inter se videntur opposita, atq; ita docet, Ant. Gom. in d. l. 47. n. 15. Cyriac. controuerf. 282. num. 22. tom. 2. Negusant. patt. 2. memb. 4. num. 13. Argel. de acq. possessell. quzst. 8. art. 18. num. 29. Gamma decif. 331. num. 2.

Valase. de partitione cap. 18. num. 35. 36. Mantio. dict. lib. 11. titul. 26. nu. 19. Tusch. lib. A. conclus. 207. num. 3. 4. Castill. decif. Sicil. 22. n. num. 4. 5. Gutier. d. part. 2. cap. 16. num. 25. Pinell. in d. l. n. part. 2. num. 33. Merlin. dict. quzst. 17. per totam. Quz hy potheca oritur ex quo suscepta est administratio, non à die, qua cepit pater perpetam administrare, d. §. fin. legis, cum oportet, Negusant. num. 17. 18. Gutier. num. 27. in fine Rebus. ad constitution. Galliz de redditibus, art. 1. gloss. 14. num. 17. in fine, Surd. dict. tit. 8. priuil. 49. num. 18. Molin. de iust. & iur. disp. 536. nu. 12. Metl. num. 13. Sed tamen pro concordia praedictorum textuum magis congrua videtur solutio glossa in d. §. no autem, dum docet, eum textum esse intelligendum de hypotheca expressa, id est, de cautione hypothecaria; quam ideo Imperator hypothecam appellat, quia, quoties à lege cautio desideratur, intelligitur cum hypotheca bonorum, Felin. in cap. ad nostram, num. 9. de iureiur. Socin. in l. 1. num. 12. ff. qui satisd. cogant. Merlin. supr. lib. 1. tit. 1. q. 4. num. 8. At in d. §. fin. est sermo de tacita hypotheca, quam habent filij in bonis patris, quoties hic ex mala administratione obligatur, vt docet sine distinctione, Flor. de Men. variar. lib. 1. quzst. 6. art. 3. num. 5. Rot. apud Seraphin. decif. 1290. num. 1. & alij, & constat ex traditis per Merlin. d. quzst. 17. n. 4. 16. sed pater ex sola negligentia nec actione aliqua personali tenetur, vt notant DD. supra laudati, Merl. v. 3. Gutier. nu. 25. Imò si dilapidet bona in modica quantitate, de ea non curatur, Gutier. de iurament. confir-

ma-

matot. part. 1. cap. 4. num. 20. Lug. d. disp. 5. num. 25. Salicet, in l. filiz cuius, num. 24. C. fam. eriscund. Sanchez. dict. cap. 2. dub. 11. num. 2.

Verf. Est & alia.

De intellectu, ac conciliatione d. l. 24. partitiz, ac d. l. 1. actum est supra numer. 33. quz si placuerint, non est opus correctionem iuris communis cum D. Couarr. admittere.

Verf. Sepissime tamen controuertitur, & num. 7.

38

Valde controuersum est, an vindicatio d. l. 1. coecilia filijs ad recuperanda bona aduentitia per patres alienata locum habeat, adhuc viuis alienatoribus, vel sit eorum mors expectanda; & ante mortem parentum filios agere non posse, docuere Bart. in d. l. si constante, num. 63. ff. sol. matrim. Crotus, ibi loquitur. 2. num. 118. Bello conf. 24. num. 5. Egea de pact. n. 214. Valase. conf. 69. n. 16. Negusant. p. 5. memb. 4. num. 15. Gratian. disceptat. forens. cap. 401. num. 2. Rota apud Merlin. de pignori decif. 36. n. 9. cum sequentibus, quibus aperte fauet d. l. 24. perit. quam ita tenent, Greg. Lop. ibi gloss. 7. Gomez Vaio d. q. 75. num. 4. Ratio eorum est, nam filius, dum factum patris retractat, illius castigato, siue reprehensor fit, quod iura de iustantur, auth. de nupt. §. sed quod sancitum, collat. 4. Argel. d. q. 8. art. 20. num. 16. Merlin. dict. quzst. 17. n. 5. Quam sententiam limitant, qui ipsam defendunt. Primum si filius, viuo patre, potestatis vinculo liberetur, nā agere ita impotens, Gregor. Lop. d.

gloss. 7. Rota ibidem num. 11. & alij ex praallegatis. Secundò si ex dilatione in agendo immineret periculum amittendz rei alienatz, veluti si essent mobilia, maximè quado no esset spes coequedi restitutione ex patris facultatibus, argumento l. Imperator 50. ff. ad Trebellian. Aretin. conf. 72. in quarto quzstio, Socin. conf. 34. n. 12. lib. 2. Franch. decif. 10. nu. 11. vers. Aut non cadit, Rota vbi proximè, n. 9. 10. ad idem facit Greg. Lop. gloss. 12. in l. 2. tit. 2. p. 5.

Tamen quod filius etiam sub potestate constitutus possit statim alienata per patrem reuocare ante mortem ipsius, probant Bald. in l. fin. §. in computatione, num. 7. C. de iur. deliber. Corn. ibid. 6. Iason cõsil. 56. col. 3. vers. Confirmatur, lib. 3. Pinell. in d. l. 1. p. 3. n. 74. & in authentica, nisi tricennale, num. 45. eod. tit. & ita in Hispania vsu receptum esse, nō obstante d. l. 24. partitiz asseuerat, Matien. in l. 7. gloss. 7. num. 6. tit. 11. lib. 5. recopilat. Argel. d. art. 18. n. 34. cū seqq. Sed si admitteretur distinctio, de qua supra num. 33. hæc opinionū contrarietas sine difficultate conciliabitur: prima enim obtinet, vbi pater vt legitimus administrator, alienauit nomine filij, cum anteq finitam administrationem non oporteat inquirere de facto patris, an sine necessitate distraxerit: argumento l. 2. rationes 14. C. de admistr. tutor. Galgancet. de tutel. lib. 2. quzst. 26. num. 1. vers. Quod procedit. Merlin. supr. lib. 3. quzst. 2. num. 74. Rot. decif. 138 p. 1. in reccur. quare expectandum est, vt finiat administratio, quod morte patris, vel alijs soluta paterna potestate contingit, de qua specie tractari

Etiam in d. l. 24. patitur diximus. Secunda verò, si pater rem filij, vt propriam distabat, nam cum fraudulenter se gerat, potius usurpator, ac dilapidator censetur, quam administrator, de quo in dict. l. 1. G. de bon. mater. atque idèo permancet ipsa administratione, ac patris potestate, non prohibebitur filius tale factum reuocare, argumento dict. l. Imperator. Quam distinctionem comprobauit, Rot. dict. decif. 138. num. 2. dum ait, posse administratorem, durante administratione, pro alienatis ex bonis, quæ administrat, conueniri, cum alienatio dolo facta est, non aliàs. Adhuc tamen vbi periculum est in mora, et in opinio Bald. practicaanda, vt scilicet statim possit filius alienata per patrem retractare indistinctè, quod etiã admittunt, qui contrarium tenent, vt dictum est supr. num. 39.

Verf. Quod si patre viuente.

43 Filius, dum patris potestatis nexu absoluitur, dimidiam partem usufructus a duentiorum bonorum patris aufert, d. l. cum oportet, §. cum autem, C. de bon. quæ liber. §. hoc quoque, in l. per quas pers. nob. acq. Ant. Gom. in l. 48. Taur. num. 6. Lug. sup. num. 24. Montalu. in l. 15. tit. 18. p. 4. Sanch. dub. 20. num. 1. nisi exeat per matrimonium, nam Ecclesiæ nuptialibus subsequuntis benedictionibus, totum sibi vendicat d. l. 47. & 48. Tauri. Idem est, si per dignitatem liberetur, Lug. Anton. Gom. sup. Sanch. n. 4. & dub. 19. num. 2. Gutierr. dict. cap. 4. num. 10. Gregor. Lop. in d. l. 15. paritè, gloss. retener, Pinel. in d. l. 1. part. 1. num. 42.

Nullatenus per alienationem rei, in qua pater habet usufructum, ipsum amittit, neque consolidatur proprietati, quia verum non est, usufructuatum per sui iuris alienationem illo priuari, & consolidationi locum esse, imò alienatio valet omnino, usque vtendi, & fruendi in alium transfertur, ita tamen vt usufructus reguletur iuxta vitam, & personam eius qui alienauit. l. arboribus 13. §. usufructuarius, l. non vitur 45. l. cum usufructus 74. ff. de usufruct. Emman. Mend. in d. l. cum oportet 2. p. num. 119. vers. Milii autem videtur, Felician. de censib. lib. 2. cap. 4. n. 4. Mol. in empor. iur. p. 1. tit. 6. de seruitutib. q. 1. num. 4. 5. Argel. dict. q. 8. art. 22. num. 5. Cedi autem usufructus in iure non potest, nisi domino proprietatis, nam cedendo extraneo nihil agitur, §. finitur, iust. de usufruct. quoniam per talem cessionem in iure, quæ quibusdam solemnibus peragebatur obseruantijs, res cessa penitus abdicabatur à cedente, & in alium transferebatur, & sic opus erat, vt nouus usufructus constitueretur in persona eius, cui cedebatur, quod sine consensu domini proprietatis fieri non posse, competentum est, Castill. de usufruct. dict. lib. 1. cap. 69. num. 19. & quoniam quæstio tum opinionum varietate, tum textuum oppositione est perdifficilis, consulendi erunt, Castillo ibi à num. 15. Pinel. in d. p. 3. a num. 37. ad 40. vbi in specie agit de patre alienante bona aduentitia, in quibus usufructum habet, & nullo modo illum amittere, resoluit, accedit Valasc. d. confult. 69. num. 10. Quamuis communiter teneant DD. ius ipsum usufructus alienari nequi-

re,

re, sed commoditatem duntaxat.

Ex his colligitur, filio non competere actionem aliquam ad reuocandam alienationem ratione consolidationis, & amissionis usufructus paterni. Illud tamen certum est, quod si filius fam. possit agere, cogere, ut pater, vt docet D. Couarr. consentire, vt in iudicio stare valeret, aut iudex, inuito patre, ipsi auctoritatem præstaret, quod sufficit, l. 4. tit. 3. lib. 5. Recopilat. in qua id in vxore disponitur, & ita sentiunt Azeued. in l. 10. num. 23. tit. 17. lib. 4. Recopil. Ioseph. Ludovic. decif. 13. num. 20. & decif. 16. num. 3. Bald. in l. fin. 5. in computatione, num. 7. C. de iur. delib. Gregor. Lop. in l. 8. gloss. 4. tit. 29. part. 3. Regulariter enim filius fam. absque patris consensu in iudicio stare non valet, Cast. sup. cap. 3. num. 13. Argel. sup. q. 8. art. 20. num. 14. Vant. de nullitat. tit. ex inhabil. seu defect. mand. num. 39. Menoch. de recuper. remed. 15. num. 305. Mol. disp. 228. num. 10. Ceual. q. 327. Ca. bailin. melillo. 146. Azeued. sup. num. 5. Sed disputatur an filio stare in iudicio, permittatur sine patris consensu pro bonis aduentitijs, in quibus usufructus ad eum non pertinet, affirmant Castill. d. cap. 69. num. 34. Tondut. resolut. ciuil. cap. 63. nu. 6. Vant. sup. num. 41. Ioseph. Ludovic. dict. decif. 13. num. 6. Gom. in §. actiones, num. 17. in l. de actionib. Palac. Rub. in rubric. cap. per vestras, §. 42. num. 9. de donat. inter, Afflict. decif. 180. num. 3. Mendez, in l. cum oportet, part. 2. num. 134. C. de bon. quæ liber. Becc. conf. 97. num. 22. lib. 1. Barbol. in l. 2. §. quod si in patris, num. 19. ff. solut. matrim. Menes. in

l. fratris, num. 12. C. de transact. sed contrarium verius est, vt pro defendunt Azeued. sup. num. 15. Mol. num. 11. Menoch. à num. 309. Speculat. tit. de actor. §. 1. num. 22. Tiracuell. post leg. connubial. gloss. 7. nu. 10. Ruin. in l. 1. §. fuit quæ situm, ff. ad Trebellian. num. 19. Marant. in praxi dist. 16. num. 18. Paz. in prax. tom. 1. temp. 2. num. 15. 17. Consensus enim patris nõ requiritur ob eius interesse, sed propter inhabilitatem personæ filij fam. Et an testificari tactus? vide Barbol. in dict. l. 2. §. fin. num. 17. 28. Caldas de resolut. emphyteuf. cap. 11. numer. 2. Tiracuell. vbi proxime, num. 10. 16. In qua parte iudici, sit præstandus, vel si necesse est, vt præcedat. Barbol. in l. 3. num. 8. ff. solut. matrim. contrarias refert opiniones. Sunt multi casus, in quibus absque patris auctoritate filius in iudicio stare potest, veluti ad accusandum, Azeued. num. 10. Iul. Clar. receptar. lib. 5. §. fin. q. 14. nu. 5. Parinac. in prax. part. 1. q. 12. num. 10. Aut si pater absit, Molin. num. 15. Valasc. allegat. 10. num. 7. Paz. num. 18. Idem in causis super bonis castrensibus, aut quasi, P. 22. n. 20. Mol. n. 11. Menoch. n. 3. 16. Vant. n. 41. Similiter in beneficijs, ac spiritualibus, Palac. §. 42. n. 10. Mol. n. 13. Vant. n. 41. Alios casus refert Speculat. d. tit. de actor.

Num. 8.

Præscriptio contra impeditum agere non valet, l. 1. C. de annal. except. Negligant. p. 6. memb. 2. n. 3. Gutierr. allegat. 23. n. 5. Gregor. Lop. in l. 10. gloss. 3. tit. 20. p. 4. Perus. decif. 31. n. 19. Sard. decif. 151. numer. 4. Valasc. consulat. 20. numer. 31. D. Larrea

M de

decif. Granatenf. 49. num. 5. Pinel. in d. authentica, nisi tricennale a num. 42. Cyriac. tom. 2. controuers. 321. n. 71. Menoch. supr. n. 312. Valenquel. conf. 33. num. 232. Gate. de nobilit. gloss. 12. num. 30.

48 Hiac est, vt contra mulierem conjugatam bona dotalia non prescribantur, l. in rebus 30. C. de iur. dot. l. 3. tit. 29. p. 3. vbi Greg. Lop. gloss. 5. Bald. Nouel. in tract. de dote, part. 8. colum. 2. & 3. Balb. part. 6. in princip. num. 10. vers. Decimo quinto, & num. 14. vers. Vigesimo, Palac. Rub. dict. rubric. §. 27. numer. 16. Azeued. in l. 4. n. 13. tit. 3. lib. 5. Recopil. Tusch. lit. P. conclus. 525. a num. 55. Boer. q. 228. nu. 12. Menoch. conf. 88. n. 43. Paz in prax. tom. 1. tempor. 2. n. 32. Mench. alustr. controuers. cap. 60. a n. 4. D. Larr. vbi supr. Barbof. in d. l. 1. part. 5. n. 83. vers. Denique ex predictis, ff. sol. mat. Gomez Vato d. lib. 2. prax. quzst. 96. n. 7. Quia, matrimonio conitante, nullam habet actionem, d. l. in reb. Pereg. decif. 44. per tota, Azeued. in d. l. 4. n. 15. D. Lar. sup.

49 Idem iuris est in arris, siue donatis propter nuptias, Palac. Rub. in d. rubric. §. 17. nu. 16. Azeued. in d. l. 4. n. 17. Paz vbi proximè, Suar. in l. 1. limit. 1. tit. de las arras, lib. 3. for.

50 Sed prescriptio incepta non interruptur, & si res, quz prescribatur, detur in dotem, aut donationem propter nuptias, l. si fundum 16. ff. de fund. dotal. imò nec suspenditur, Gregor. Lopez, vbi proximè, Balb. dict. part. 1. sexta principalis, cal. 16. numer. 10. in principio, Azeued. numer. 20. vers. Secundo limitatur. Cum enim mulier, matrimonio durante pro his rebus omnino age-

re prohibeatur, sicut pfo dotalibus, l. vbi adhuc 29. C. de iur. dor. & notant supr. laudati DD. (& quod ibi dicitur de donatione propter nuptias, de artis intelligi debet, quz apud nos in locum illius succellerunt, l. 1. in fine, etul. 11. part. 4. Gutier. pract. libr. 3. quzst. 43. num. 2. Palac. dict. rubric. §. 23. Sanch. de matrim. libr. 6. disput. 1. num. 1. ei prescriptio nocere non debet. Ex quo deducitur, quod si maritus inops incipiat esse, ita vt mulier dotem suam repetere, nondum soluto coniugio, valeat, iuxta dict. l. vbi adhuc, l. si constare 25. ff. solut. matrim. quia impedimentum cessat, prescriptio procedet d. l. in rebus dict. l. 8. Balb. numer. 10. 14. Mascard. de probat. conclus. 153. num. 11. Azeued. sup. num. 17. Ceuall. commun. quzst. 3. numer. 6. Gratian. in addition. ad decif. 15. Merlin. de pignori. lib. 5. quzst. 22. n. 13. Negulant, eod. tract. dict. memb. 2. n. 4. Quo casu de iure regio viri licentia opus non est, Paz dict. temp. 2. n. 41. Ant. Gom. d. l. 55. n. 3.

52 Quid de bonis alijs extra dotem, seu paraphernalibus dicendum sit, sub iudice est. Sunt qui affirmant (& magis communiter) mulieri quoad hzc prescriptionem officere, quoniam pro eius agere constante matrimonio non impeditur, impetrata a viro licentia, extorta ve iudiciali precepto, vel ab eodem iudice concessa, dict. l. 47. Taur. quz est, l. 4. tit. 3. lib. 5. Recop. Ita sentiunt, Gutier. d. allegat. 28. n. 7. Cifuent. in l. 55. Taur. in fine Roderic. Suar. statum referendus, Ioan. Faber. in dict. leg. 1. C. de bonis matern. Paz dict. nu. 32. Azeued. in dict.

dict. l. 7. n. 13. 19. 20. Sed è contra prescriptionem non currere in paraphernalibus bonis, docent, Palac. Rub. in l. 55. Taur. num. 21. vbi Castill. gloss. fin. vers. Adde mulier, Pinel. in d. auth. nisi tricennale, num. 40. cum seqq. consentiunt, Roder. Xuar. in l. 3. tit. de las deudas, lib. 3. fori, & Paz d. num. 32. quando maritus (sponsus est, solitcolque in vxorem adiuuauerit, quz sententia magis æquitati videtur conuenire.

53 Cui non obstat, quod illa regula: Vt impedito agere non currat prescriptio, limitatur ab omnibus, quando impeditus potest obstaculum remouere, argumento cap. fin. de election. & l. quibus diebus 40. ff. de eod. die. & de iur. iur. Barbof. in l. cum notissimi, §. illud. num. 56. 57. C. de prescript. 30. annor. Merlin. d. quzst. 22. num. 9. Balb. p. 4. p. 4. princip. q. 3. num. 8. Socin. lun. conf. 76. nu. 79. lib. 1. Impedimentum enim non excusat, nec tale dici proprie potest, cum est per impeditum amouibile, Barr. in l. ted & per pztorem, §. 2. ff. ex quib. caus. maior. Menoch. conf. 100. num. 116. 117. Paris. conf. 67. nu. 64. lib. 3. Cyriac. controuers. 167. n. 10. tom. 1. Quod cum mulier possit facere, petita licentia ad agendum, a viro, vel a iudice, non est cur prescriptio contra ipsam denegetur, l. 3. 4. 5. tit. 3. lib. 5. Recopil. Gutier. alleg. 28. num. 6. cum seqq. Azeued. d. l. 4. num. 30. Nam responderet, limitationem prescriptam veram esse, cum facile impedimentum tolli potest, Pinel. in eadem auth. num. 45. Barbof. num. 34. Merl. num. 19. alioqui illud excusat regulariter, Cyriac. tom. 2. controuers. 214. num. 20. late

Decian. cū multis, conf. 18. n. 58. 191. Flamma. de resignac. lib. 11. q. 13. n. 27. 28. Surd. decif. 189. n. 30. Vxor autè non censetur, sine difficultate posse impedimentum amouere, extorquendo a viro suo licentiam ad litigandū ob reuerentiā maximā, quā ipsi tenetur exhibere, Merl. libidè, Barbof. n. 34. 39. 43. §. 2. optime D. August. homil. 43. nupti. hoc suadet, ibi: Nulla sit in vobis proterbitas, nulla superbitas, non contumeliosa ceruix, non aliqua inobediencia tanquam ancilla seruite. Quod si ab spontaneo viri cōsensu pendet facultas agendi, nil difficilius, quam quod ab aliena voluntate obtinendum est, argumento, l. stipulatio ista 38. ff. de verb. oblig. §. si quis alium, inst. de inutil. stipulat. ex quibus iunct. l. impossibilium, ff. de reg. iur. notant Interpretes, impossibile reputari, quod in alterius est arbitrio, de quo Anton. Gom. variar. lib. 2. cap. 10. n. 23. D. Couarr. in cap. quanuis pactum p. 2. §. 5. de pact. in 6. Gutier. de iuram. confirm. p. 1. cap. 44. Donel. lib. 13. comment. 1. cap. 19. & 21. vbi Osuald. Cuiac. lib. 12. obseruation. cap. 36.

57 Ex quibus patet, nō esse facile mulieri nuptiarum impedimentum, quod ad agendum habet, tollere, atque idè etiā quoad bona paraphernalia sub illa regula cōtinetur: Vt impedito agere prescriptio non currat, quod tamen limitarem, nisi solita esset in iudicio in similibus causis experiri, nam tunc facile amouere posse impedimentum, verius est.

59 Idem iuris est in filio fam. cui prescriptio non currit, vt ex plurimis probat, Valenquel. confil. 178. numer. 61. Pinel. in dict. authentica numer. 45. Rota apud Merlinum vbi

supra, decis. 6. num. 10. Cyriac. con-
trouers. 321. num. 57. tom. 2. Valasc.
conf. 130. num. 29. Matienz. in l. 8.
gloss. 9. num. 1. tit. 11. lib. 5. Recopil.
Quod obtinet & si possit praesentia per
patrem, aut iudicē, eo reuocante, li-
centia, stare in iudicio, nam ob reue-
rentiam, ac metum paternum censetur
difficile, impedimentum remouere,
sicut de vxore diximus, Pignol. Mer-
lin. & Barbos. ubi proximē. Hæc ita
se habent, cum filius fam. sine patris
assensu comparere in iudicio non va-
let, quod regulare est, Menoch. de
recup. remed. 15. num. 315. Paz dict.
tempor. 2. num. 15. cum sequentibus.

61 Sed si illo non egeat, prescriptionem
ei currere, manifestum est, ut in pecu-
lio castrensi, quasi castrensi, benefi-
cialibus, & similibus, quæ notantur
per glossā in cap. fin. de iudic. in 6. &
in l. his nulla 4. ff. eod. tit. Menoch. n.
316. Paz, n. 20. & diximus sup. n. 46.

62 Sed quoad bona aduentitia, quo-
rum usufructus ad patrem non ex-
pectat, contra filium prescriptionem
currere, communiter receptum est,
Greg. Lop. in l. 8. tit. 29. p. 3. gloss. 4.
Bald. in l. 1. §. ne autem, C. de ann. ex-
cept. Azucud. in dict. l. 4. num. 23.
Suar. supra tit. de las deudas 3. quest.
fol. 58. pag. 1.

63 At circa d. l. 24. patris, filio fam.
prescriptionē non officere, ut tempo-
ris lapsu excludatur à reuocādo alic-
nata per patrem viginti ratione de-
fendi potest: etenim cū prius debeat
patrem conuenire, & bona eius excu-
tere, quam ad extraneos rerum sua-
rum possessores deueniat, hoc maxi-
mum impedimentum est filio prop-
ter metum, ac reuerentiam patris, sub
cuius potestate est constitutus, atque

ideō succedit regula d. l. i. C. de an-
nal. except. Ut impedito agere non
currat prescriptio. Quod dūtaxat lo-
cū obtinet, secundū opinionem, quæ
habet, posse filium alienata ex adue-
nticijs statim reuocare, alijs nullo mo-
do ipsi prescriptio curret, cui omni-
no via ad agendum clausa est.

Cum verō filius deserit esse in
potestate, legitimam personam ha-
bet standi in iudicio, tam aduersus ex-
traneos, quam patrem, cui, ut antea,
subditus non est, quare prescriptio ei
officere ex tunc incipiet absque du-
bio d. authentica, nisi tricennale. Erit
tamen necesse agenti contra patrem,
extra cuius est potestatem, veniam à
iudice postulare, sine qua non audietur,
imò pnam pecuniariam luet, l.
4. §. pxtor, ff. de in ius vocando, l. fin.
C. eod. l. 3. tit. 2. l. 4. tit. 3. p. 3. Socio,
regul. 244. Roder. Xuar. in l. 9. titul.
11. lib. 1. fori, quam etiam filius fam.
debet petere quoties aduersus patrē
agere permittitur, Paz d. temp. 2. n. 4.
cum seqq. Pichard. in §. pccnales, 2. n.
26. inst. de action. Gilchen. in l. fin. n. 5
C. de in ius vocand. Cuiac. obser. lib.
10. c. 10. Ossuald. ad Don. lib. 23. cō-
mēt. c. 2. lit. Y. Idē est de adoptiuo pa-
tre, durāte adoptione, Pichard. n. 31. fo-
ster. de success. ab intest. lib. 5. n. u. Itē in
naturali, parētes, ff. de in ius vocā.
Pichard. n. 27. Similiter, qui de sacro
fonte leuauit, vocari in iudiciū sine ve-
nia nō posse, docēt Orof. in l. gene-
raliter 13. n. 8. ff. de in ius voc. ubi Soc.
col. fin. Zaf. ibidē col. 1. & in §. pccna-
les, col. 6. inst. de act. l. fin. 94. Quia
est ut pater spiritualis. Sed filius in-
cestuosus genitorē sine venia trahit
ad iudiciū impunē, Orof. in d. l. parē-
tes, n. 2. Soc. col. 1. Zaf. in d. §. pccna-
les, col. 5.

AD

AD CAPVT Nonum.

SVMMARIVM.

- 1 Recensentur Auctores consulendi ad presentem tractatum.
- 2 Actio, quæ competit, cum res emptæ displicet, redhibitoria vocatur.
- 3 Differentia inter reuentionem celebratam: Si placuerit. aut. Nisi displicuerit.
- 4 Pactio si uilis pacto reuouendū.
- 5 Pactio non reuouendū, si sine prescriptione temporis addiciatur, triginta annis perit.
- 6 Idem est, si addatur clausula perpetuitatis denotans.
- 7 Pactum reuouendū simpliciter oppositum tempore non perire, qui docent.
- 8 Resertur sententiæ doctus, clausulam perpetuitatis excludere prescriptionem.
- 9 Pacto reuouendū quomodo libet interuenire, triginta annis ius redimendi prescribi, tenendum est.
- 10 Mera facultas non aboletur tempore, sed actio, vel ius ei adherens prescribi potest.
- 11 Ius offerendi, quod inter se creditores habent, triginta annis extinguitur.
- 12 Ius offerendi ex pacto reuouendū oritur à die contractus.
- 13 Verba quæ uocantur, & perperuā, & similia non excludunt tricennale prescriptionem.
- 14 Prescriptio actionis personalis au-

procedat cum mala fide debitoris.

- 15 Iure Canonico nulla prescriptio cum mala fide admittitur.
- 16 Via exequutiva cum mala fide debitoris prescribitur.
- 17 In eo quis puniri debet, in quo deliquit.
- 18 Ius redimendi ex pacto reuouendū dendi an cum mala fide emptoris prescribi queat?
- 19 Vbi abest peccatum, prescriptio iure civili permissa, canonico non improbat.
- 20 Iure civili ad prescriptionem triginta annorum bona fides non desideratur.
- 21 Explicatur cap. fin. de prescript. in illis uerbis: Omne quod non est ex fide, & c.
- 22 Haeres potest prescribere rem legatam triginta annis ante agnitionem legati.
- 23 Debitor an possit nulla obstante prescriptione rem, quam dedit in pignus redimere?
- 24 Debitori possidenti nulla prescriptio opponi potest, ne pignus luat.
- 25 Temporalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum.
- 26 Debitori inopi prescriptio non nocet, quominus rem pignori datam possit luere.
- 27 Quæ actiones pro legato competant, remissio.
- 28 Res ipsa legata non est hypotheca subiecta, sicut alia testatoris bona.
- 29 Dominium res legate queritur legatario à tempore mortis, vel adite hereditatis.
- 30 Bona heredis non sunt obligata pro legatis, nisi iumentarium facere omiserit.

M 3

Hæc

supra, decis. 6. num. 10. Cyriac. con-
trouerf. 321. num. 57. tom. 2. Valasc.
conf. 130. num. 29. Matienz. in l. 8.
gloss. 9. num. 1. tit. 11. lib. 5. Recopil.
Quod obtinet & si possit praescripta per
patrem, aut iudicē, eo reuocante, licen-
tia, stare in iudicio, nam ob reue-
rentiam, ac metum paternum censetur
difficile, impedimentum remouere,
sicut de vxore diximus, Pignol. Mer-
lin. & Barbos. vbi proximē. Hæc ita
se habent, cum filius fam. sine patris
assensu comparere in iudicio non va-
let, quod regulare est, Menoch. de
recup. remed. 15. num. 315. Paz dict.
tempor. 2. num. 15. cum sequentibus.
61 Sed si illo non egeat, praescriptionem
ei currere, manifestum est, vt in pecu-
lio castrensi, quasi castrensi, benefi-
cialibus, & similibus, quæ notantur
per glossā in cap. fin. de iudic. in 6. &
in l. his nulla 4. ff. eod. tit. Menoch. n.
316. Paz, n. 20. & diximus sup. n. 46.
62 Sed quoad bona aduentitia, quo-
rum vsufructus ad patrem non ex-
pectat, contra filium praescriptionem
currere, communiter receptum est,
Greg. Lop. in l. 8. tit. 29. p. 3. gloss. 4.
Bald. in l. 1. §. ne autem, C. de ann. ex-
cept. Azucud. in dict. l. 4. num. 23.
Suar. supra tit. de las deudas 3. quest.
fol. 58. pag. 1.
63 At circa d. l. 24. patris, filio fam.
praescriptionē non officere, vt tempo-
ris lapsu excludatur à reuocādo alic-
nata per patrem viginti ratione de-
fendi potest: etenim cū prius debeat
patrem conuenire, & bona eius excu-
tere, quam ad extraneos rerum sua-
rum possessores deueniat, hoc maxi-
mum impedimentum est filio prop-
ter metum, ac reuerentiam patris, sub
cuius potestate est constitutus, atque

ideō succedit regula d. l. i. C. de an-
nal. except. Vt impedito agere non
currat praescriptio. Quod dūtaxat lo-
cū obtinet, secundū opinionem, quæ
habet, posse filium alienata ex adue-
ntitijs statim reuocare, alijs nullo mo-
do ipsi praescriptio curret, cui omni-
no via ad agendum clausa est.

Cum verō filius deserit esse in
potestate, legitimam personam ha-
bet standi in iudicio, tam aduersus ex-
traneos, quam patrem, cui, vt antea,
subditus non est, quare praescriptio ei
officere ex tunc incipiet absque du-
bio d. authentica, nisi tricennale. Erit
tamen necesse agenti contra patrem,
extra cuius est potestatem, veniam à
iudice postulare, sine qua non audietur,
imò pnam pecuniariam luet, l.
4. §. prator, ff. de in ius vocando, l. fin.
C. eod. l. 3. tit. 2. l. 4. tit. 3. p. 3. Socio,
regul. 244. Roder. Xuar. in l. 9. titul.
11. lib. 1. fori, quam etiam filius fam.
debet petere quoties aduersus patrē
agere permittitur, Paz d. temp. 2. n. 4.
cum seqq. Pichard. in §. pœnales, 2. n.
26. inst. de action. Gilchen. in l. fin. n. 5.
C. de in ius vocand. Cuiac. obser. lib.
10. c. 10. Ossuald. ad Don. lib. 23. cō-
mēt. c. 2. lit. Y. Idē est de adoptiuo pa-
tre, durate adoptione, Pichard. n. 31. fo-
ster. de success. ab intest. lib. 5. n. u. lte in
naturali, parētes, ff. de in ius vocā.
Pichard. n. 27. Similiter, qui de sacro
fonte leuauit, vocari in iudiciū sine ve-
nia nō posse, docet Oros. in l. gene-
raliter 13. n. 8. ff. de in ius voc. vbi Soc.
col. fin. Zaf. ibidē col. 1. & in §. pœna-
les, col. 6. inst. de act. l. fin. 94. Quia
est vt pater spiritualis. Sed filius in-
cestuosus genitorē sine venia trahit
ad iudiciū impunē, Oros. in d. l. parē-
tes, n. 2. Soc. col. 1. Zaf. in d. §. pœna-
les, col. 5.

AD

AD CAPVT Nonum.

SVMMARIVM.

- 1 Recensentur Auctores consulendi ad praesentem tractatum.
- 2 Actio, quæ competit, cum res emptæ displicet, redhibitoria vocatur.
- 3 Differentia inter reuentionem celebratam: Si placuerit. aut. Nisi displicuerit.
- 4 Pactio si uilis pacto reuouendū.
- 5 Pactio non reuouendū, si sine praescriptione temporis addiciatur, triginta annis perit.
- 6 Idem est, si addatur clausula perpetuitatis denotans.
- 7 Pactum reuouendū simpliciter oppositum tempore non perire, qui docent.
- 8 Resertur sententiæ doctus, clausulam perpetuitatis excludere praescriptionem.
- 9 Pacto reuouendū quomodo libet interuenire, triginta annis ius redimendi praescribi, tenendum est.
- 10 Mera facultas non aboletur tempore, sed actio, vel ius ei adhaerens praescribi potest.
- 11 Ius offerendi, quod inter se creditores habent, triginta annis extinguitur.
- 12 Ius offerendi ex pacto reuouendū oritur à die contractus.
- 13 Verba quæ uocantur, & perperuā, & similia non excludunt tricennale praescriptionem.
- 14 Praescriptio actionis personalis au-

procedat cum mala fide debitoris.

- 15 Iure Canonico nulla praescriptio cum mala fide admittitur.
- 16 Via exequutiva cum mala fide debitoris praescribitur.
- 17 In eo quis puniri debet, in quo deliquit.
- 18 Ius redimendi ex pacto reuouendū dendi an cum mala fide emptoris praescribi queat?
- 19 Vbi abest peccatum, praescriptio iure civili permissa, canonico non improbat.
- 20 Iure civili ad praescriptionem triginta annorum bona fides non desideratur.
- 21 Explicatur cap. fin. de praescript. in illis uerbis: Omne quod non est ex fide, & c.
- 22 Haeres potest praescribere rem legatam triginta annis ante agnitionem legati.
- 23 Debitor an possit nulla obstante praescriptione rem, quam dedit in pignus redimere?
- 24 Debitori possidenti nulla praescriptio opponi potest, ne pignus luat.
- 25 Temporalia ad agendum sunt perpetua ad excipiendum.
- 26 Debitori inopi praescriptio non nocet, quominus rem pignori datam possit luere.
- 27 Quæ actiones pro legato competant, remissio.
- 28 Res ipsa legata non est hypotheca subiecta, sicut alia testatoris bona.
- 29 Dominium res legate queritur legatario à tempore mortis, vel adite hereditatis.
- 30 Bona heredis non sunt obligata pro legatis, nisi iumentarium facere omiserit.

M 3

Hæc

- 31 *Heres, quæ annis fructus ex re legata debeat restituere, potest eam prescribere.*
- 32 *Legatario competit actio à die adita hereditatis.*
- 33 *Actio novationis nata prescriptione perire non potest.*
- 34 *Magis imputandum est negligentia legatarii non petentis, quam creditoris non redimensis.*
- 35 *Vendens cum pacto retrovendiendi non repellitur à iure redimensis tricennali prescriptione, si toto tempore inopia impediatur, ne pretium valeat offerre.*
- 36 *Defenditur sententia Angelii quoad prescriptionem iuris redimensis.*
- 37 *Iuris proprii renunciatio presumenda non est.*
- 38 *Prescriptioni, quæ odio dominorum negligentiam introducenda est, non potest renunciari.*
- 39 *Senatus consulto Macedoniano renunciare, non licet.*
- 40 *Nec inramento talis renunciatio firmatur.*
- 41 *Expressa renunciatio prescriptionis in pacto retrovendiendi non tenet.*
- 42 *In prescriptionibus utilitas publica versatur.*
- 43 *Cessante causa, cessat effectus.*
- 44 *Primatorem pactis iuris publico non derogatur.*
- 45 *In redimensis ex pacto retrovendiendi de iure Regio viginti annis prescribitur.*
- 46 *Ad prescriptionem actionis personalis de iure Regio bona fides non desideratur.*
- 47 *Actus non debet ultra, aut contra intentionem agentis operari.*
- 48 *Venditori possideti non obstat prescriptio ad redimendum ex pacto re-*

trovendiendi.

- 49 *Pactio retrovendiendi interveniente cum iuramento, adhuc ius redimensis est prescriptibile.*
- 50 *Quando expressim prescriptioni cum iuramento renunciatur, ius redimensis tricennali prescriptione non perit.*
- 51 *Traduntur limitationes aliæ ad doctrinam Angelii.*
- 52 *Ius redimensis censum redimibilem nullo tempore etià immemoriali prescribitur.*
- 53 *Motus proprius Pij Quinti circa censum constituendum multis in locis admissa non est.*
- 54 *Pacta emptori onerosa pretium minuent.*
- 55 *Pactum retrovendiendi minuit pretium in quarta, vel tercia parte.*
- 56 *Valor censuum redimibilium in Hispania.*
- 57 *Census iam constitutus potest minoris vendi, quam lege Regia taxatum est.*
- 58 *Vbi Bulla Pij Quinti admissa est, pactum, ut, nisi intra certum tempus census redimatur, maneat irredimibilis, vitiat contractum.*
- 59 *Vbi ea Bulla recepta non est, tale pactum rejicitur, et contractus sustinetur.*
- 60 *Pactum, ut non liceat, nisi post certum tempus redimere, vitiat census contractum.*
- 61 *Vtrumque pactum licitum est, si iustitia in contractu servetur saltem in foro interiori.*

De prescriptione retractus conventionalis.

- 1 **D**E prescriptione iuris redimensis ex pacto retrovendiendi egerunt Hermol. in l. 42. gloss. 1. num. 6. cum sequentibus, tit. 5. part. 5. Ceual. commun. cont. commun. tom. 1. quæst. 207. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. num. 27. vers. Quæro tamen, & num. 28. Barbol. in collect. ad l. 2. a num. 15. C. de pact. in emptor. Gut. de iuram. confirmat. part. 3. cap. 1. num. 9. in fine, Tiraguel. de retract. convent. §. 1. gloss. 2. num. 15. cum seqq. Ant. Gab. comm. lib. 5. conclus. 6. nu. 6. tit. de prescript. Cancr. variar. 1. part. cap. 13. num. 51. Scaccia de commerc. §. 7. gloss. 7. num. 3. Osuald. ad Donell. lib. 5. commentar. cap. 50. lit. K. Azueved. in l. 6. num. 33. cum sequentibus, tit. 5. lib. 4. Recopil. Ant. Fab. in suo cod. lib. 7. tit. 13. de prescript. 30. vel. 40. annor. definit. 3.

Num. 1.

- 2 **A**ctio, quæ competit, si res emptæ displiceat, dicitur redhibitoria, de qua Guzman de eucthon. q. 61. num. 31. Hermol. in l. 66. gloss. 1. num. 32. tit. 5. p. 5. Ant. Gom. variar. dict. lib. 2. cap. 2. num. 19. vers. Item intellige in fine, Pichard. in §. emptio, num. 7. in l. de emptio. Multum autem interest, an ita vendatur: Si placuerit, vel. Nisi displicuerit. Primo casu contractus aut statim irrevocabiliter valet, si emptor sine intervallo consentiat, aut nihil agit, & si postea consensum præter, secundo verò venditio subsistit, sed tamen est exposti-

ta rescissioni sub illa conditione: Si displicuerit intra tempora iure, vel conventionem prescripta, Hermol. in l. 8. gloss. 1. num. 6. tit. 5. part. 5. Gregor. Lop. in l. 8. gloss. fin. tit. 11. p. 3. Gutier. de gabel. quæst. 18. num. 8. cum sequentibus, Azueved. in l. 1. a nu. 137. tit. 17. lib. 9. Recopil. Alia quæ circa pactum retrovendiendi se offerunt ad notandam consulto in proprium locum relinquimus, nam D. Covarr. de contractu infra lib. 3. cap. 8. quod, Deo dante, peruenire confidimus, quare de facultatis redimensis prescriptione duntaxat in presenti agendum nobis erit.

Est aliud pactum simile huic retrovendiendi, ex quo facultas oritur redimensis, quando scilicet emptor obligatur ad rem restituendam eodem pretio venditori, quod quidem quoad effectum nihil differt à pacto retrovendiendi, si hoc verbis obliquis fiat, Hermol. in d. l. 42. gloss. 1. num. 1. 2. 3. Pichard. in §. actionum, quæst. 8. num. 17. in l. de action. Pichel. in l. 2. part. 2. cap. 3. num. 20. 27. 28. Caldas, in l. si curatorem, verb. Sua facilitate, num. 58. C. de in integ. restit. & de empt. & vend. cap. 8. n. 25. Mantica. de tacit. & ambig. convent. lib. 4. tit. 31. n. 3.

Vers. Egregia tamen est dubitatio.

Vbi sine temporis præfinitione, sed absolutè emptor ad reuenditionem obligatur, facultas redimensis tollitur triginta annorum prescriptione, ita magis frequenter sentiunt. DD. Tractatinq. variar. lib. 3. tit. de emptio. resol. 10. num. 15. vers. 1. 2. (Tepat. variar. sentent. tom. 2. tit. 407. cap.

cap. 1. verſ. iuris redimendi, Mareſc. variar. lib. 2. cap. 57. nu. 1. Merlin. de pignor. lib. 4. quæſt. 80. num. 21. Barboſ. Senior in l. cum notiſſimi, num. 81. C. de præſcript. 30. vel 40. annor. & alij plures ex laudatis ſupra in principio.

6 Sed ſi in pacto adijciatur, quod liceat redimere perpetuo, quandoocunque, vel alia clauſula denotans perpetuitatem, adhuc Angelum ſequuti triginta annis ius redimendi præſcribitur, docent Gutier. d. cap. 1. num. 9. Mareſc. cap. 67. num. 55. 56. Merl. num. 40. Cardin. Mantie. dict. lib. 4. tit. 17. num. 5. 6. Gregor. Lop. in dict. l. 42. gloſſ. 4. tit. 5. part. 5. Hermoſ. num. 11. apud quem alij, de quo infra num. 9. & n. 36. cum ſeqq.

Verſ. Quibus expreſſim.

7 Aduerſus Angelum etiam eo caſu, quo ſimpliciter, nulla adiecta clauſula perpetuitatis, pactum retrouendendi interuenit, negant præſcriptioni locum eſſe, Myſinger. cent. 1. obſeruat. 10. Gayl. lib. 2. obſer. 18. Parſ. conf. 92. lib. 3. Gerard. ſingul. 18. vbi addition. Hieron. Laurent. deciſ. 192. in ſuo, Seſſe deciſ. 103. 107. Fontan. deciſ. 76. 77. Ant. Gom. dict. cap. 2. num. 28.

8 Verùm ſi clauſula perpetuitatis interueniat, communis eſt reſolutio, præſcriptionem non eſſe admittendam, ſed quocunque tempore licere venditori redimere, Ant. Gom. dict. num. 28. Ceual. d. quæſt. 207. ex n. 14. Tiraquel. d. gloſſ. 2. à num. 15. Alciat. in l. petès, C. de pact. Cacher. deciſ. 105. Valaſc. de iur. emphyteut. quæſt. 11. num. 17. Perez in l. 1. tit. 2.

lib. 8. ordinam. Fach. controuerſ. lib. 2. cap. 13. Caualecan. de uſufruct. mulier. relicto cap. 9. num. 175. Myſin. & omnes, qui præcedentem conſuſionem probarunt, nam & iſtam, vt amplectantur, nec eſſe eſt, quibus accedunt alij, quos Hermoſ. refer. n. 7. Ex qua opinionum varietate colligitur, quod vbi non additur clauſula in pacto retrouendendi, qua offendatur, voluiſſe contrahentes ius redimendi in perpetuum durate, præſcribitur triginta annorū ſpatio quod proculdubio receptius eſt, ſed ſi talis clauſula adijciatur, ſatis dubia quæſtio eſt, tamen verius videtur, præſcriptionem tricennaleſem excludere volentem redimere, vt probatur infra num. 36. cum alijs.

Num. 2.

9 Pro ſolutione huius argumenti conſulendi ſunt, Ant. Gom. variar. lib. 1. cap. 5. num. 27. Cyriac. tom. 1. controuerſ. 22. num. 10. 22. Merlin. dict. quæſt. 80. num. 2. verſ. Secundo, & num. 3. Barboſ. ſupr. num. 78. ex quibus dicendum eſt, quod licet mera facultas non præſcribatur, ius tamen ſiue actio facultati coniuncta præſcriptione perit, Menoch. conf. 748. num. 24. atque ita ſunt intelligendi DD. qui docent ea, quæ facultatis ſunt præſcribi non poſſe, quorum meminere Ceual. quæſt. 3. n. 2. & Cyriac. num. 10.

Num. 3.

10 Aliud eſt ius offerendi, quod competit debitori ad recuperandam rem, quam pignori dedit, de quo infra, ad num.

num. 5. Aliud, quod datur creditori- bus inter ſe, vt vnus alteri debitū offerendo pignus auocet à poſſeſſore, & hoc præſcribi poſſe triginta annis, compertum eſt per d. l. cum notiſſimi, ſ. eodem iure, vbi expreſſim habetur, & ita docet ſibi Bartol. Bald. num. 4. Negulant. de pignor. part. 5. memb. 3. n. n. 52. Guil. d. obſeruat. 18. num. 12. Franck. deciſ. 69. num. 12. Carpe. de oblat. quæſt. 28. num. 15. verſ. Solent, Mantie. lib. 11. tit. 23. n. 37. Molin. n. 1.

11 Aduertas cum D. Couarruuias ad redimendum ex pacto retrouendendi ſtatim à die pactonis ori, nō à quo pretium oblatum eſt, exerceri autem ante oblationem non poſſet, atque ideo rectè præſcribitur quod iam informatum, ac productum eſt, Merlin. n. 22.

Num. 4.

12 Per verba: Quandoocunque, Perpetuo, vel ſimilia non excluditur præſcriptio triginta annorum, imò ad breuius tempus reſtringitur diſpoſitio iuxta ſubiectam materiam, Gutier. dict. cap. 1. num. 9. vbi latè Boer. deciſ. 183. num. 3. 5. & eſt communis ſecundum Ant. Gab. lib. 5. conſul. 6. de præſcript. à num. 1. Tiber. Decian. conf. 13. num. 59. vol. 2. Hugo Celf. conf. 61. n. ſu. Merl. n. 16.

Num. 5.

13 Latèſſimè patet quæſtio, à qua fundamentum huius argumenti dimanat, an ſcilicet præſcriptio actionis perſonalis, de qua in l. ſicut 3. C. de præſcript. 30. vel 40. annor. l. 63.

Taur. & alijs procedat cum mala fide debitoris? Cum iure canonico cautum ſit, vt mala fides omnem præſcriptionem impediatur, cap. ſu de præſcrip. cap. poſſeſſor de reg. iur. in 6. Bald. de præſcript. 2. part. 3. part. princip. quæſt. 6. Menoch. conf. 143. num. 11. Carleual. de iudic. tom. 2. tit. 3. diſp. 4. num. 2. Vnde videtur, non poſſe eas conſtitutiones obſeruari, niſi adſit bona fides ex parte eius, in cuius vtilitatem præſcriptio cedit. Sed eam neceſſariam non eſſe in præſcribendis actionibus ex dictis legibus multis placet, de qua controuerſia, D. Couarr. in dict. regul. poſſeſſor. part. 2. §. 11. à num. 4. Gutier. in l. nemo poteſt. num. 47. cum ſequentibus, ff. de leg. 1. Menchac. de ſucceſſion. creat. part. 1. §. 10. num. 26. & illuſtrium cap. 76. Bellacomb. tom. 2. commun. opinion. lib. 7. tit. 2. num. 13. Perez in l. 1. tit. 2. lib. 1. ordin. Sord. deciſ. 158. Gratian. diſcep. forenſ. cap. 52. num. 2. Ferrer. in l. 3. num. 86. ff. de uſucapion. Ex quibus colliges cum Parlador. rer. quotidian. cap. 1. §. 11. num. 15. cum ſequentibus, magis receptum eſſe apud DD. eas conſtitutiones cum mala fide obſeruari non debere, in praxi tamen contrarium obtinuiſſe, & vtriuſque ſententiz Authores cupulatur Ceuallos tom. 1. quæſt. 173.

14 Illud verò ab omnibus admittitur, non obſtante canonica prohibitione, licet præſcribi decennio, vel alio tempore ſecundum ſtatuta exequendi ius, & ſi debitor malam fidem habeat, prout ſtatuitur, d. l. 63. Tauri: nam debitori nihil quæritur, & creditor iudè priuatur beneficio conſequendi celeriter, quod ſibi debetur, cum tandi-

17 diu negligenter se gesserit in illo exercendo, atque ita in eo ipso, in quo culpam admisit, merito punitur, cap. quanto 3. §. ceterum de translatione. Episcop. cap. liceras 13. §. prefatum de temporib. ordinat. l. si quis in tantam 7. C. vnde vi, nihil tamen aliud sentit incommodi, cum via ordinaria suam valeat exigere, ita tenent, Ant. Gom. in l. 63. num. 1. Gregor. Lop. in l. 22. gloss. 1. tit. 29. part. 3. Parlador. supr. num. 19. Carleual. de iudic. tom. 2. tit. 3. disp. 4. num. 2. & sequentibus, ubi plurimos laudat D. Couarr. supr. num. 6. vers. Sexto leges seculares, Gutierrez in d. l. vemo, n. 205. Ceuall. q. 173. num. 9. Balb. de prescriptionib. part. 2. part. 3. principal. quzst. 14. num. 8. Petr. Barbol. in l. sicut num. 165. C. de prescript. 30. vel 40. annor. Padill. in l. 1. num. 44. C. de seruitur. & aqua, Gratian. disceptat. forens. tom. 1. cap. 52. num. 22. Scaccia de commerc. §. 7. gloss. 7. num. 3. Bolaños in Curia Philip. p. 2. §. 1. num. 8.

18 Sed in specie nostra non posse prescribi redimendi facultate, sciente emptore, se teneri ad reuendendum, maxime quoties adiecta est clausula denotans perpetuitatem, quia adest mala fides, sentiunt, Tusch. lit. P. con. cius. 31. num. 15. Aretin. conf. 116. n. 19. Cald. dict. verb. Sua facilitate, n. 71. vers. Neque video, Math. Coler. in dict. cap. fin. n. 34. in fin. de prescript. Gerard. sing. 18. Paris. conf. 92. num. 36. vol. 1. Callan. conf. 11. n. 29. & alij. At contrarium cum D. Couarr. hic defendunt, Ant. Gabr. supr. conclus. 6. Surd. decis. 3. n. 10. Menchac. illustr. cap. 55. num. 26. Tiracquel. de retract. conuent. §. 1. gloss. 2.

num. 27. Bald. conf. 303. nu. 3. lib. 1. Menoch. consil. 143. num. 39. Dec. conf. 10. nu. 69. lib. 1. Baptist. de usur. comment. 2. a num. 98. Roland. col. 21. num. 55. & in fine. libr. 2. & alij plurimi, qui ita docent, de quibus infra, num. 36. Quod ea ratione sustinetur, nam hec iste sciat ius alienum, & sic bonam fidem non habeat ad prescribendum, ante quam sibi pretium offeratur, nullum peccatum admittit, dum retinet emptum, & ubi peccatum non est, cessat illa iuris Canonici constitutio, de qua in d. regul. possessor, nam propter illud iuri cuius in hoc opponitur, dict. cap. fin. de prescript. ibi: *Quoniam omne, quod non est ex fide, peccatum est*, vt docuerunt P. Mohin. de iust. disp. 64. n. 8. Lug. eodem tractatu, tom. 1. disp. 7. sect. 3. num. 38. Adrian. & Panormitan; quos D. Couarr. impugnat, d. §. n. n. 4. vers. Ceterum, & sequen. ex eo solum, quod scientia rei alienae impedit prescriptionem, quod verum est, quoties de iure civili bona fides desideratur ad illam, sed cum in hac, de qua agimus, quae est triginta annorum, bona fides opus non sit secundum illud ius, l. si quis emptiois 8. §. 1. C. de prescript. 30. annor. l. 21. tit. 29. p. 3. ubi Gregor. Lop. gloss. 2. D. Couarr. dict. §. 11. in princip. Argel. de acqui. ren. poss. quest. 3. art. 4. num. 9. recte possessor liberabitur prescriptio ne per exceptionem ab onere retrovendendi, qui non impeditur iure Canonico, quia non peccat, non civili, quoniam bona fides non exigitur. Neque refragantur presata verba, scilicet: *Omne, quod non est ex fide, peccatum est*. Quae insinuare videntur, malam fidem cum peccato semper esse coniunctam

19 iunctam; quoniam ibi non est sermo de fide, pro vt nos eam hic accipimus, cum de prescriptione tractamus, sed de propria hominis conscientia, secundum quam se aliquid mali agere cognoscit, vel existimat, sic exponit gloss. in d. cap. fin. & ab omnibus ita intelligitur locus ille. Ex quo deducitur, quod cum conscientia etiam erronea inducat peccatum, si cum ea operetur aliquis, licet actus ipse peccaminosus ex se non sit, quia omne quod fit non ex fide, id est, ex conscientia bona, peccatum est, cap. liceras 13. §. porro, de restit. spoliator. non poterit prescribere, qui ex errore potat, rem iuste retinere non posse, Lug. num. 26. 27. Quod iure civili definitum est in l. si fur. 32. §. 1. ff. de usu cap. vnde Mohin. supr. recte distinguit inter mala fidem, quae iure civili ad prescriptionem nocet, & eam, de qua Pontifex agit in dict. cap. vlt. nam hae absque peccato esse non potest, quamuis illa sic. Illud tamen probat Lug. a num. 36. fidem malam ex solo peccato veniali non impedire de iure canonico prescriptionem, quod & sentit Mohin. ubi proxime, vt restatur idem Lug. n. 38. atque ita cum peccatum lethale non interuenit, a regulis iuris civilis recedendum non est. Verum & illud esse debet contra iustitiam ne prescribatur.

Ibi: *Et idem pro sententia.*

22 Quod haeres potest prescribere per 30. annos rem legatam aduersus legatarium non petentem, est communis resolutio, Mench. illustr. cap. 55. num. 26. Gratian. discept. forens. cap. 2. num. 29. & decal. 4. n. 15. Caldas,

dict. verb. Sua facilitate, num. 75. Hippolit. in princip. iustit. per quas pers. nob. acquit. a num. 26. Surd. decis. 25. num. 4. Becc. consil. 48. per totum, de quo D. Couarr. d. §. 11. n. 9. Balb. de prescript. part. 4. p. 5. princip. quzst. 3. num. 3.

Ibi: *Ad haec facit communis.*

23 Sunt contrariae opiniones circa prescriptionem iuris offerendi, quod habet debitor, vt recuperet propriam rem, quam pignori dedit, & prescriptionem locum esse, late probat Merlino a num. 2. in dict. quzst. 30. ferè per totam cum Negusant. de pignor. part. 6. memb. 2. num. 19. Ant. Gom. dict. cap. 9. num. 27. Barbol. in d. l. cum notissimi n. 69. Bald. ibidem, n. 14. Bulgatin. in §. eod. iure, Castrenf. conf. 120. Caroc. de oblat. quest. 18. num. 5. Negant verò Cenall. dict. q. 3. paulo post principium, Alciat. in rubric. de prescript. n. 65. Azeued. in l. 4. tit. 15. lib. 4. Recopil. Gail. d. obseruat. 12. num. 4. Ofalch. decis. 15. per totam, ubi alios laudat, Ant. Gabr. d. tit. de prescript. conclus. 7. Bart. in d. l. cum acutissimi, in princip. nu. 1. vers. Idem in iure offerendi, Cyn. ibidem in §. eodem iure, Ioan. Andr. & Butr. in cap. quoniam frequenter, vt lit. non contest. & hae æquior, ac tutior videtur sententia, nam cum debitor maneat dominus rei pignorate, etiam post prescriptionem iuris offerendi, non erit licitum creditori eam negare, cum sibi offeratur, quod debetur, compellens debitorem ad probandum dominium, vt rem suam recuperet.

24 Quod sine dubitatione admittendum erit, si debitor possideat, nam quo-

quoties afficitur, ius offerendi prescribi, est intelligendum, nisi is, qui oblaturus est, possideat (cum temporalia ad agendum sine perpetua ad excipiendum, l. pure §. §. ff. de dol. except. Lancellos. de attent. p. 3. cap. 23. num. 83. Hermosill. in l. 4. gloss. 12. num. 12. tit. 5. part. 5. Guiserr. practicar. lib. 2. quæst. 143. num. 1.) Negulant. part. 5. memb. 3. num. 52. infus. Salicet. in d. l. cum notissimi, §. eodem, num. 4. Merlin. num. 43. 44. Idem iuris est, si debitor inopia impeditus pignus luere non possit, quoniam contra impeditos agere prescriptio non procedit, l. 1. C. de annal. except. Fulgos. in d. §. eodē, in fine, Merlin. qui vult, restitutionē esse impetrandam aduersus prescriptionem, num. 37. et si Barbof. in d. l. cum notissimi, num. 82. non esse debitorem iuvandum propter inopiam hoc casu aduersus Fulgosum, defendat.

Ibi: Illud profectū hac in re.

27 Quæ actiones competat pro re legata legatario, explicat Ant. Gom. var. lib. 1. cap. 12. num. 7. Villalob. in var. commun. opinion. verb. Legatarius, n. 6. Donell. lib. 6. commentar. cap. 1. per totum, Bernard. Diaz reg. 13. Tusch. lit. L. conclus. 147. Molin. de iust. tom. 1. disp. 194. num. 15. Pichard. in §. nostra autē, inst. de legat. Et in eo speciale est, vt actio realis, & personalis ad legatum consequendum concedatur, §. nostra, inst. de legat. l. 1. C. commun. delegat. contra regulā textus in §. sic itaque discretis, inst. de actionib. Argel. de acquir.

possess. quæst. 13. art. 2. num. 37. 33. Ant. Gom. supr.

In quo illud oportet observari, 28 quod licet legatarius hypothecariā habeat actionem, d. l. 1. C. commun. delegat. Argel. q. 8. art. in n. 12. Flor. de Men. variar. lib. 1. quæst. 6. art. 3. num. 7. ipsa res legata hypothecæ subiecta non est, sed alia bona defuncti, nam cum dominium ad eum expectet à die mortis testatoris, vel ab adita hæreditate, l. a Titio 66. ff. de furt. incompatible est, in re propria ius hypothecæ habere regulariter, l. neque pignus 46. ff. de reg. iur. & ita tenent Gracian. discept. forens. tom. 1. cap. 62. num. 28. Pichard. supr. n. 11. Mancic. supr. libr. 1. tit. 17. num. 11. Bart. in d. l. 1. num. 1. in fine: Vltra relator à Ceual. quæst. 103. num. 3: vbi duas communes opiniones adducit. Præterea neque hypotheca competit in bonis hæredis, nisi omiserit facere inventarium, Nogueroi ex multis allegat. 1. numer. 73. Mant. tic. numer. 8. Amat. variar. part. 2. resolut. 81. numer. 23. Marta de success. legal. part. 4. quæst. 13. artic. 12. nu. 115. 116. Viui. decif. 606. num. 11. 31.

31 Ex dictis supra constat, Ancharani opinionem omnino veram esse, & ex ea non leue sumi fundamentum ad id, de quo agimus, comprobandum, nam hæres adhuc sciens re legatam esse, triginta annorum prescriptione, aut quadraginta repellit legatarium, nam ad huiusmodi prescriptiones bona fide non indiget iure civili, nec Canonico (cum absque peccato rem legatam detineat, dum à se non petitur, iuxta ea, quæ diximus supra à num. 19.) d. l. si quis emptio-

nia

nis, quæ cum desideretur ad fructum acquisitionem, l. bona fidei 48. ff. de acquir. rer. dom. ideo etiam si fructus restituat, prescribere potest, quod verum est siue pure, siue sub conditione: Si voluerit, legatum sit, utroque enim modo prescriptioni erit locus, primo casu ipsa legati actio tempore peribit, secundo ius consequendi legatum annexum facultati declarandi voluntatem similiter abolebit, vnde aptissimè adducitur hoc argumentum ad probandum, posse prescribi facultatem redimendi ex pacto retrouendendi, quanquam emptor non ignoret ius primi venditoris, quando quidem hæc inter se tantam habent similitudinem.

Ibi: Tandem reuenitque sit.

32 Neque obstat hæc ratio differentie, quam D. Covarru. assignat, quoniam notum est, legatariis, vbi pure legatum est, actionem competere etiam ante acceptationem, Ant. Gom. dict. num. 7. in princip. maxime post aditam hæreditatem, quo tempore non solum cedit, verum & venit dies, qua res relicta peti potest, l. cedere diem 213. ff. de verb. signific. & quemadmodum ante acceptationem dominium legatario quæritur, l. legatum 82. ff. de legat. 2. iuncta l. cum patet 79. §. Surdo, eodem tit. dict. l. à Titio, ff. de furt. Anton. Gomez supra Sanchez. consil. moral. libr. 4. cap. 2. dub. 16. num. 1. Dom. Covarru. in cap. Raynaldus, §. 1. numer. 1. eodem modo actionem omnī, dicendum est, & hoc præmittunt DD. omnes supra allegati, qui asserunt posse prescribi aduersus lega-

33 tarium, qui loquuntur, et nisi non acceptauerit, siquidem actio antiquam oriatur, vt prescribatur, ratio non sinit, argumento textus in l. Titio vlt. fructus 95. ff. de condit. & demonst. Bald. cons. 143. num. 1. 2. Merlin. dict. quæst. 80. num. 21. 22. Ex quo constat, legatario oriri actionem ante acceptationem, licet hæc ad plenam acquisitionem legati interuenire debeat, & illa ex ipsa petitione inducitur, cum sic satis voluntas declaratur acceptantis, vt patet.

Ibi: Et præterea quia legatario?

34 Non hæc secunda, quoniam et si legatario magis imputandū sit, quod non postulauerit legatum, qui nihil prestare tenebatur, quam venditori, qui reddere pretium debet, vt rem redimat, tamen sufficit ad prescriptionem, quod venditor per tot annos redi non curauit, nec presumitur semper inopia laborasse, sed si probaret toto tempore fuisse impeditum, aut prescriptio non procederet, aut concederetur contra illam restitutio, vt diximus supra de debitore, num. 26.

Num: 61

35 Opinio Angeli etiam apud neotericos iuris Professores magis obtinuit, Hermosill. in dict. l. 42. gloss. 1. num. 6. cum sequentibus, August. Barbof. in collectan. ad dict. l. 2. nu. 18. 19. Cod. de pact. int. emptor. qui vtriusque partis defensores collegere, Trentacinq. lib. 3. resolut. 10. de empr. n. 25. Auti. de iuram. confirm.

N part.

p. 3. cap. 7. num. 9. in fine, Gratian: discepat. cap. 2. à num. 1. Menoch. plurimos alios referens, dict. conf. 143. num. 23. Bolognet. in l. petens, num. 42. vers. Sed magis placet, C. de pact. Gregor. Lop. in l. 42. gloss. 1. tit. 5. part. 5. Azeved. in l. 4. num. 42. tit. 6. lib. 8. Recopilat. Ofalch. decis. 69. num. 12. Thesaur. quæstion. forens. lib. 2. quæst. 72. num. 2. Balb. part. 4. part. 5. princip. num. 4. in fine. Tusch. lit. P. conclus. 31. num. 10. Vuesenbeck. conf. 2. num. 84. Quâvis contrarium, scilicet præscriptioni locum non esse, multi sentiant, C. n. cer. variar. part. 3. cap. 7. num. 206. Pat. Molin. disp. 374. num. 7. Gail. lib. 2. obseruat. 18. Myhnger. cent. 1. obseruat. 16. num. 4. Fachin. controuersiar. lib. 2. cap. 13. vers. Sed contraria, Ceual. dict. quæst. 207. num. 14. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. n. 28. Pro qua sententia Angeli considerandum est, quod etiam ad illis verbis. Semper, quando scilicet, que, vel alijs similibus, adhuc posset dubitari de voluntate emptoris, vtrum vellet præscriptioni renunciare, nam vt Gutier. dict. 491. 1. num. 9. 10. ex multis textibus probat, per illa non excluditur legalis præscriptio. Et cū finis indubio, non est admittenda iuris proprii renunciatio, Carleual. d. tit. 3. disp. 19. num. 14. & disp. 23. nu. 43. de quo supr. num. 13.

38 Deinde concessio, quod de voluntate pateret, potestas deficeret ad talem præscriptionis renunciationem, cū fuerit inducta nõ fauore eorū, contra quos agēdū erat, sed odio actorum in penam tantæ desidiz circa res, & substantiā propriam, Argel. de acquir. possess. q. 1. art. 6. n. 22. et seqq. Bart.

in d. l. nemo potest, cu. 19. ff. de leg. 1. D. Couarruias in d. reg. possessor, §. 12. n. 4. vers. Quarta conclusio, atque ideo renunciatio emptoris nullius debet esse momenti. Sicut Senatus consulto Macedonian. filius famus, renunciare non valet, quia odio creditorū emanauit, Ant. Gom. variar. tom. 2. cap. 6. n. 2. vers. Quod primo extendit, D. Couarruias in cap. quantis pactū, part. 2. §. 3. nu. 4. vers. Ego verò, Petr. Greg. Syntagmat. lib. 22. cap. 2. nu. 9. Gutier. de iuramen. confirm. p. 1. cap. 43. n. 5. & alij, quos refert Hermosil. in l. 4. gloss. 12. num. 17. 18. tit. 1. p. 5. Imò neque iuramento firmari talem renunciationem sentit. n. 19. licet sit controuersum, Atque ita in pacto retrovendendi præscriptionis expressam renunciationem iniquè putant Boer. decis. 82. num. 8. 9. Trentacing. tit. de emption. resol. 10. num. 26. Menchac. de success. creat. lib. 1. §. 10. nu. 6. Hermosil. qui alios laudat dict. l. 42. gloss. 1. n. 14. Balb. §. 5. p. 5. principal. n. 6. Rip. in l. nemo potest, n. 104. ff. de leg. 1. Gregor. Lop. supr. Caldas in d. l. si curatorem, verb. Sua facilitate, à nu. 71. Seraphin. de priuileg. iuramen. priuileg. 51. num. 7. August. Barbof. num. 21.

Tandem in his præscriptionibus vtilitas publica versatur, nam cum publicè interfit, lites exterminari, ac finiri, cap. finem litibus 5. de dol. & contum. leg. propterandum 12. C. de iudic. princip. inst. de poen. temer. litigant, ita & eorum causas, & actiones scilicet, citius extinguui, conuenit, cum cessante causa, cesset effectus, capit. cum cessante 60. de appellat. atque ita docent Flammin. de resignat. benef. lib.

3. quæst. 5. num. 12. 13. Carleual. tit. 2. disp. 6. num. 23. Cyriac. controuers. 10. num. 60. Sard. decis. 20. n. 3. Sed priuatorum pactis derogari iuri publico non potest, lius publicum 39. & ibi gloss. ff. de pact. Ergo ne dum tacite, sed neque expressim renunciari poterit præscriptioni actionis, quæ ex pacto retrovendendi competit. Etiam si dicatur non obstante quacunque præscriptione, Boer. decis. 182. n. 8. 9. Viui. comm. lib. 2. opin. 579. Trentacing. d. n. 26. Tuich. supr. num. 7. Ex his inferitur, Angeli opinionem rationibus contraria esse potiore, atque ita eam amplectuntur frequentius DD. quorum aliquos retulimus supra. Quod si pactum fiat de reuendendo ad tempus, nullo termino assignato, communiter placet, ius redimendi decennij, transcur su præscripti, Trentacing. d. resol. 10. num. 15. Tepat. variar. sentent. tom. 2. tit. 407. cap. 1. vers. Iuris redimendi, Tiraquef. supr. §. 1. gloss. 2. num. 8. August. Barbof. in collectan. ad dict. l. 2. num. 15. Hermosil. dict. gloss. 1. num. 6. vers. Primus est. Nec admittitur purgatio morz, etiã intra modicum tempus, Hermosil. n. 34. Mantio. lib. 4. tit. 31. nu. 48.

Hodie autem cum per l. 63. Tauri, quæ est l. 6. tit. 15. lib. 4. Recopil. actio personalis lapsu viginti annorum præscribatur, facultas redimendi eodem tempore peribit, Ant. Gom. dict. cap. 2. num. 28. Parlador. rer. quotidian. lib. 1. cap. 1. §. 14. num. 11. Azeved. in dict. l. 4. num. 42. 48. tit. 6. lib. 8. Recop. & in dict. l. 6. ex nu. 35. Cancer. variar. part. 1. cap. 13. num. 51. Hermosil. vbi proximè. Quicquid dicat Ceual. dict. quæst.

207. à numer. 30. At quoniam inter hos DD. opposita inueniuntur responsa, alijs decem, alijs, viginti annis ius redimendi præscribi, asserentibus, sciendum est, antiquius diuersimodè dict. legem Regiam Tauri ab Hispanis interpretibus fuisse intellectā, atque ita quibusdam placuit, actionem personalem decennio præscribi, quibusdam viginti annis durare, quod dissidium postea sublatum est, addita clausula quadam dictæ constitutioni, per quam Regia auctoritate declaratum fuit, ad præscriptionem actionis personalis viginti annos præterisse, necessarium esse, Paz in praxi tom. 1. part. 4. cap. 3. num. 14. Parlador. dict. cap. 1. §. 12. Gutier. in d. l. nemo potest, num. 490. 491.

Vers. Secundum, constat.

Diximus, ad tricennalem præscriptionem sufficere peccatum abesse, et si scientia iuris alieni habeatur. Imò idem hodie dicendum videtur in præscriptione viginti annorum de qua in dict. l. 63. Tauri, non obstante quod de iure eorundem sine bona fide viginti annis non præscribatur, Dom. Couarruias, dict. §. 12. nu. 4. vers. Tertia conclusio, Argel. dict. quæst. 3. art. 4. num. 22. nam cum mens eius, qui Regiam condidit constitutionem, fuerit, naturam actionum restringere, verosimile valde est, voluisse, præscribi eas posse sine bona fide, sicut antea triginta annis præscribebantur, dum tamen peccatum non admisceatur, alioquin per legem illam potius ampliaretur, quam coarctaretur actionum natura, siquidem ratio

contingit, vt prescriptio huiusmodi cum bona fide debitoris procedat, atque idem si diceremus, hodie bonam fidem desiderari ad prescriptionem actionum intra viginti annos, lex illa potius faueret, quam officeret actionibus, quod admittendum minimè est aduersus intentionem Legislatoris, quæ, vt omnes agnoscent, fuit, actiones breuiori tempore extinguere eodem modo, quo antea longiori extinguebantur. Neque actus vitra, vel contra agentis mentem debet interpretari, & ad finem vnum inducta non sunt contrarium operatura, l. non omnis 19. ff. si cert. petat. cap. quod ob gratiam 61. vbi gloss. de reg. iur. in 6. l. legata inutiliter 19. ff. de leg. 1. Cyriac. tom. 1. controuers. 28. n. 15. Ceuaill. tom. 2. quæst. 900. num. 57. Menoch. conf. 116. n. 35. Argel. de legit. contra dict. quæst. 10. tit. 6. n. 86. Pareja de instrumentor. edit. p. 2. tit. 7. resolut. 3. num. 72. Vnde si peccatum non interuenit, scientia iuris alieni neque hodie obstat actionum personarum prescriptioni, licet hoc valde sit controuersum: tamen qui docent, cum mala fide actionem prescribi non possit, debet intelligi de ea, quæ cum peccato iuncta est, contra quam duntaxat iuris canonici prohibitio procedit, vt supra ostendimus.

Verf. Tertium, etiam si.

43 Hæc limitatio ad opinionem Angelii, vt possessori ius redimendi competat, non obstante prescriptione triennali, ab omnibus admittitur, Tiraquel. d. §. 1. gloss. 2. nu. 29. 30. Mantie. lib. 4. tit. 31. num. 26. Trentacing. dict. resolut. 10. n. 29. Gutierrez d. l. ne-

mo, à num. 38. Merlin. in simili questione, dict. quæst. 80. num. 43. 44. Hermosol. n. 22. Aug. Barbof. n. 29.

Verf. Quæritur ad id quibusdam, et num. 7.

De hac limitatione est questio inter DD. pro qua consulendi sunt Treuting. num. 28. Theaur. dict. lib. 2. quæst. 72. Seraphin. de priuil. iuram. priuil. 51. nu. 8. Roder. Suar. in l. post rem iudicatam, notab. 2. num. 6. Gutierrez. dict. cap. 1. num. 14. Azueed. in d. l. 6. num. 17. 18. Tiraquel. num. 7. Mantie. num. 28. Gratian. disceptat. Forens. cap. 12. num. 53. 54. & receptum communiter est, quod si pacto retrouendendi adijciatur iuramentum ad eius firmitatem, nihilominus prescriptio non impeditur, non tamen trigennis sufficit, vt plerique ex laudatis volunt, sed quadragenaria desideratur, quia iuramentum ad illud tempus protelat actionem, Hermosol. num. 17. Sed quando expressè renunciatum est prescriptioni, iuramento adhibito, temporis lapsus ius redimendi non tollet, late Gutierrez. d. cap. 1. num. 14.

Vtra has limitationes sex refert 49 Hermosol. dict. l. 42. gloss. 1. Prima est, cum contrahentes longius tempus, quam triginta annos, vt redimi possit, prescripserunt. num. 18. Gregor. Lop. in dict. l. 42. gloss. 1. Fabian. de Mont. de empr. in 3. quæst. 7. quæstionis princip. Tiraquel. supr. num. 40. Secunda, si promittatur, toties retrouendere, quoties ius redimendi fuerit prescriptum, numer. 20. Trentacing. dict. resolut. 10. n. 31. Cald. supr. verb.

Sua

Sua facilitate, n. 83. 37. Azueed. in l. 6. nu. 29. tit. 15. libr. 9. Recopilat. Tertia, quando emptor obligatur cum hypotheca ad retrouendendum, nam ad quædraginta annos actio protelabitur, num. 21. Ant. Gabr. supr. de tit. de prescript. conc. 6. n. 15. Martese. var. lib. 2. c. 57. n. 1. Gozad. in l. 2. n. 30. C. de pact. int. empr. & vend. Quartæ cum assignato tempore certo, ad retrouendendum paciscitur, quod lapsus temporis non nocet, vtque eum de maiori termino contrahentes conveniunt, Greg. Lop. supr. per Clement. quando in de appellat. quæ tuta Herm. non videtur limitatio, n. 23. Quinta, in contractibus usurariis, aut reprobatis, n. 24. Trentac. n. 29. Mantie. lib. 4. tit. 31. n. 40. 42. Tiraquel. à n. 32. Cagnol. in d. l. 2. n. 88. Balb. 4. p. 5. princip. q. 3. in fine. Vltima, si interueniat error in ultima lesio, n. 25. Gregor. Lop. supr. Quibus addenda est alia ex Turgoso in d. §. eodem iure, in fine, cuius alibi meminimus, quando venditor egestate tentus nequit villo tempore pretium restituere, nam impedito agere prescriptio non nocet d. l. 1. C. de annual. except. quam non admittit Barbof. in d. l. cum notissimè, nu. 82. per textum in l. cõtinuus 137. §. illud, ff. de verb. obligat. quo probatur, paupertate non excusari à mora debitoris, sed responderi potest, ibi tractari de creditore agente ad id, quod sibi debetur, cui fauere æquum est, nos autem de excludenda prescriptione, quæ odiofa est, atq; ita Merlin. n. 36. cõcedit, saltem ex hac causa esse eum, contra quem est prescriptum, restitutione iuuandum. Est notandum, ius redimendi ex pacto retrouenditionis censualis posse, Olea dees. iur. tit. 3.

quæst. 2. num. 37. Noalis de trasmiss. cas. 57. num. 8. Hermsol. ex multis supr. gloss. 2. num. 1. Amicov. tom. 1. resolut. 13. Vt autem minor competat restitutio contra lapsum temporis ad redimendum, docent Ant. Gom. d. cap. 2. n. 27. reif. Quæritur tamen, & alij, quos refert Barbof. in d. l. 2. n. 35. 36.

Num. 8.

Hæc sententia, quod ius redimendi censum redimibilem nunquam prescribitur, approbavit postea Pius Quintus suo motu proprio edito decimo quarto Kalendas Februarij anno 1569. quarto suo Pontificatus, formaque tradidit horum censuum impositioni, de quo Virgini. Bocac. in singulari, de interdictis cap. 13. Redo. de reb. Eccles. non alien. rub. 16. 17. Nauarra. in sum. cap. 17. à num. 234. Salazar. de usu & consuet. cap. 8. num. 45. Ludovic. Lop. de contract. & negotiation. cap. 57. Baptista in tract. de usur. & l. 2. C. de pact. inter emptor. §. 2. num. 60. nam iuxta illum nec centenaria, aut immemorialis prescriptio obijci potest, Cyriac. tom. 1. controuers. 24. num. 1. cum sequentibus, Molin. de iust. disput. 374. Sed illa constitutio non hinc recepta est, sic in Germania non est in usu, Bernard. Græz. ad prax. Camera Imperial. lib. 2. conclus. 7. in coronide, Neque apud Belgas, Lesli. de iust. lib. 2. cap. 25. dubit. 3. num. 33. Neque in Auenionensi civitate, Tondut. quæstion. civil. cap. 59. n. 5. Neque in Hispania, Bobad. in polit. lib. 2. cap. 17. num. 47. Henriquez in sum. lib. 7. cap. 20. §. 1. lit. I. Valasc. consult. 133. n. 10. & plurimi

N 3 alij,

alij, quos congehit D. Ioseph. Vela dissertat. iur. tom. 2. dissert. 33. n. 20. de quo dubitari non potest, extante, l. 1. o. tit. 1. §. lib. 5. Recopil. vbi ita declaratur. Nihilominus D. Couarr. puzsca assertio ab omnibus proculdubio est admissa, nã cõsus redimibilis semper redẽptioni subijcitur, nulla obstatẽ prescriptione, vt quotidie videmus obseruari, nã hoc est de natura huiusmodi censualis contractus, Cenc. de cõsib. p. 2. cap. 1. q. 3. art. 7. à principio, Gratian. discep. cap. 258. n. 18. 19. Gutierr. practicat. lib. 2. q. 168. num. 4. vers. Et primò fallitur, Rota apud eundem Cencium decil. 151. num. 25. Olea de cõs. iur. tit. 3. quzst. 2. nu. 42. Petr. Gregor. de censib. quzst. 5. num. 33. adeo, vt pacto coarctati, aut tolli facultas redimendi non possit, Olea, ibi, Duard. ad Bullam, §. 6. quzst. 39. Leonard. de vsur. quzst. 67. per totam.

Verf. Postremo frequenissimè.

54 Pacta emptori onerosa pretium minuunt, l. fundi partem 79. ff. de contrah. empt. Cyriac. controuers. 63. num. 43. 44. Ripa in l. 1. §. si hzres num. 25. ff. de rebellian. Tiraguel. de retract. lignag. §. 1. gloss. 18. num. 38. & de retract. cõuersion. in progem. nam. 20. Menoch. conf. 1169. num. 7. Cagnol. in l. 2. num. 243. C. de rescindend. vend. Olasch. decil. 91. n. 10.

55 Sic pactum retrovendendi, quo granamen emptori inferitur, succedit in locum partis pretij, ipsumque extenuat in tertia, vel quarta parte secundum regionis consuetudinem, vel iudicis arbitrium Lelsi. d. lib. 2. cap. 22. dub. 14. Bonacin. oper. moral. tom. 2.

tract. de contra. disp. 2. quzst. 4. de censib. num. 7. Cagnol. in d. l. 2. C. de pact. int. emptor. Cyriac. controuers. 255. num. 41. cum seqq. tom. 2. Mascard. de probat. conclus. 447. num. 7. Menoch. de præsumpt. lib. 3. præf. 122. num. 9. Casull. lib. 2. quotidian. c. 25. à n. 63. Caroc. de locat. tit. de vsur. quzst. 11. num. 15. Scacc. sup. §. 1. quzst. 3. num. 37. Ioseph. Ludouic. Perul. decil. 97. num. 6. Rodrig. de ann. reditib. lib. 2. quzst. 2. num. 8. 24. Gamma, decil. 178. num. 9. Gratian. dict. cap. 258. ex num. 37.

Iustus autem valor censuum redimibilium taxatus est, l. 12. tit. 15. lib. 5. Recopil. nam si perpetui sint, viginti vnum, si ad vitam vnius, decem vnum, si ad vitam duorum, duodecim vnum in singulos annos reddunt, pena priuationis statuta tabellioni conficiendi instrumentum censuale, in quo taxa non obseruetur. Sed eam legem testungunt frequenter Hispani Interpretes ad census, qui de nouo constituuntur, nam iam constituti non obstante ea constitutione minoris vendi possunt, Sarmient. lib. 7. selectar. cap. 1. num. 4. Cancer. variat. part. 2. cap. 1. numer. 281. & part. 3. cap. 1. numer. 162. Noguier. allegat. 37. numer. 69. Dom. Larr. allegat. 25. numer. 2. Thom. Sanch. confilior. moral. lib. 1. cap. 17. dub. 19. nu. 4. & sic praticari testis est, Gasp. Rodrig. sup. lib. 1. quzst. 8. num. 7. Salazar de vsu, & consuetud. cap. 11. num. 93. Trullench. in Decalog. lib. 7. cap. 2. dub. 2. num. 3. Giurb. decil. 117. num. 13. vers. Primo casu Cenc. sup. cap. 2. quzst. 8. art. 6. num. 21. 22. & si contrarium teneant D. Couarr.

infra lib. 3. cap. 10. num. 3. vers. Ceterum,

rum, & alij, quos refert Hermol. in l. 23. gloss. 4. numer. 25. tit. 5. part. 5. Quas sententias ex Feliciano, & alijs conciliat Olea supra titul. 8. quzst. 10. num. 8. vbi aliter primam procedere, quando venditor non se obligat ad securitatem census ac reddituum. Secundam, cum ad verumque se allringit.

Num. 9.

58 De huiusmodi D. Couarrui. infra lib. 3. cap. 8. n. 6. 7. & quidem quoad primum pactum, quo conuentum est, vt nisi intra certum tempus redimatur census, maneat inredimibilis. Vbi Bulla Pij Quinti admissa est (nã alibi non obligat Becan. de iust. & iur. ad quzst. 78. D. Thomz quzst. 7.) vsurarius iudicabitur contractus, ac nullus momenti, etenim inter alias conditiones, quz in ea desiderantur vna est, quod semper redimere liceat, nulla obitante temporis prescriptione, & in fine subditur: *Contractusque sub alia forma post hoc celebrandos senaratius iudicamus.* Atque sic docent, Bonacin. d. quzst. 4. num. 40. vers. Ex quo patet, & num. 43. vbi alios Theologos refert. Tondut. quzstion. ciuil. cap. 61. num. 6. Cenc. quzst. 38. numer. 7. Sed vbi talis constitutio recepta non est, vt in Hispania, pactum duotaxat vitiabitur, ac reijcietur, subsistatque contractus cum libera redimendi quacumque facultate, vt eum D. Couarrui. sentiunt Rebuffus ad leg. Gallie tom. 3. tit. de constitut. reddituum, art. 1. gloss. 17. nu. penult. Ioan. Garc. de expens. cap. 9. num. 75. Cardos. in prax. verb. Census, num. 10. Gutierr. de delict. quzst. 82. num.

32. 40. in fine, & 41. Molin. de iust. disp. 391.

Quo ad pactum alterum: vt non liceat intra certè tempus redimere, vsurariũ esse, multi sentiunt, totumque contractum inficere, & irritate, de quo Rodriguez sup. lib. 2. quzst. 1. nam. 15. Felic. de censib. lib. 1. cap. 7. à num. 6. Gutierr. sup. q. 82. n. 33. cũ seqq. D. Couarr. infra d. lib. 3. c. 8. n. 8. quia, in emptione annui redditus, quia odiosa est, & magis proxima vitio vsuraz, hãc solã cõuentionẽ pacto retrovendendi additam irritate contractũ hẽet in ceterarum rerum venditione alia sint necessaria adimicula, vt præsumptio vsurarum inducatur. Sequuntur Menoch. conf. 445. num. 14. vbi plures, Hieronym. Gabr. conf. 34. num. 7. Ioan. Baptista Lupus in l. 2. §. 1. num. 42. in 2. lect. C. de pact. int. empt. & vendit. Guid. Pap. de contract. n. 26. Mascard. de probat. conclus. 441. num. 6. Azeued. in l. 4. n. 38. tit. 6. lib. 8. Recopil. Contrarium tamen, & sic quod valeat cõtractus, modò in pretio seruetur æqualitas, sustinent Gutierr. num. 38. Felician. d. cap. 7. à num. 9. Molin. sup. & alij, quos isti referunt.

Et verumque pactum licitum, ac iustum esse, si cum deminutione pretij restrictio facultatis redimendi cõsum mensuretur, seculã constitutio ne Pij Quinti, docet Lugo de iust. & iur. tom. 2. disp. 27. num. 111. cum sequentibus, pretium enim minuitur ob pactũ retrovendendi, sed non ita minuendum est, restricta facultate redimendi, ac si libera foret, quz sententia quoad forum animz rectè procedit, in quo secundum veritatem iudicatur, non sic quoad forum contentio-

riofum, in quo locus est pꝛsumptioni, pꝛopter quam illz pꝛactiones rejiciuntur, & improbantur, quz vlturū ſpꝛciem videntur continere, atque ita ſunt intelligendi DD. proxime laudati.

*****

AD CAPVT Decimum.

SVMMARIVM.

- 1 Qui de Sacramenti confirmationis ingerint, ostenduntur.
- 2 Intellectus cap. quanto, de consuetud. remissio.
- 3 Distinguitur confirmationis Sacramentum.
- 4 Confirmatio est unum ex septem Ecclesie Sacramentis.
- 5 Penes Ecclesiam est potestas decidendi infallibiliter fidei controversias.
- 6 Omnia Sacramenta legis gratia fuerunt à Christo instituta.
- 7 Explicatur l. ii. tit. 4. p. 1.
- 8 Quando fuit Sacramentum confirmationis institutum.
- 9 Que sit eius forma.
- 10 Que materia proxima.
- 11 Que remota.
- 12 In Sacramentorum administratione alia sunt de necessitate Sacramentis, & alia de necessitate precepti.
- 13 Non possunt per Ecclesiam substantialiter immutari, que in Sacramentorum administratione Christus adhiberi constituit.
- 14 An sit materia necessaria Sacramenti Confirmationis Christum, vel Oleum

ad ipsius valorem sufficiat? Præponitur opinio tenens, christum esse de necessitate Sacramenti.

- 15 Refertur sententia docens, oleum sufficere ad validitatem Sacramenti.
- 16 Eligitur prima, & explicatur cap. i. de Sacrament. non iterand.
- 17 Arrianorum hæresis revocabatur circa Sacramentorum reiterationem.
- 18 Ratio dubitandi ad d. cap. 1. proponitur.
- 19 Christum apud Græcos quid significat.
- 20 Sacramentum confirmationis omitti absque culpa lethali potest.
- 21 Idem est, licet immutet periculum neganda fidei.
- 22 An sit aliquando mortale crimen remissio.
- 23 Est culpa lethalis, si omitatur ex contemptu.
- 24 Vitium venialiter peccet, qui hoc Sacramentum non recipit.
- 25 Ordinarius minister Sacramenti Confirmationis est solum Episcopus consecratus.
- 26 Simplex Sacerdos ex commissione Pontificis est extraordinarius minister eius Sacramenti.
- 27 Sacerdos hæreticus, aut quomodolibet ad Ecclesiam præcisus valet consecrare corpus Christi.
- 28 Episcopus ab Ecclesia separatus non privatur potestate consecrandi validè Confirmationem.
- 29 Potestas, quam habet simplex Sacerdos ad consecrandum hoc Sacramentum, pendet à commissione Pontificis.
- 30 Simplex Sacerdos non potest ex delegatione Episcopi administrare confirmationem.
- 31 Simplicem Sacerdotem non posse ex

del.

delegatione Pontificis ministrare confirmationis Sacramentum, qui docent.

- 32 An minores Ordines sint Sacramentum? Refertur negativa.
- 33 Afferuntur a probatur.
- 34 Prima consensu auct. ordo, est Sacramentum?
- 35 Pontifex potest committere simplici Sacerdoti collationem minorum Ordinum.
- 36 Abbates benedicti Sacerdotes quasi Episcopalem iurisdictionem habentes iure communii conferebant minores Ordines subditis suis, tam religiosis, quam secularibus.
- 37 Ea potestas coarctata est Concilio Tridentino ad religiosos.
- 38 An hodie possint ordines minores Novitij suis conferre?
- 39 Cardinales presbyteri suis familiaribus minores ordines conferunt.
- 40 Collatio Sacrorum Ordinum non potest per Pontificem simplici Sacerdoti committi.
- 41 Quod possit ordo diaconatus, & subdiaconatus simplici Sacerdoti per Pontificem committi conferendus, probant aliqui.
- 42 De potestate necessaria ad absolutionem Sacramentalem, qui tractant.
- 43 Potestas iurisdictionis ad absolendum Sacramentaliter requiritur de iure diuino.
- 44 Sacerdos alias non habens iurisdictionem absolvere potest in articulo mortis constitutum.
- 45 Potest etiam quemlibet à peccatis venialibus absolvere.
- 46 Pontifex, etsi potuerit, non est verosimile, errasse in decisione textus in cap. peruenit 95. dist.
- 47 Pontifex errare non potest quoad

substantiam in rebus moralibus, quando aliquid pro Ecclesia univ. sa. decernit.

- 48 Pontifex non tenetur Cardinales consulere in definitione controversiarum fidei, aliarum re. gravium causarum, licet rectius faciat, si consulat.
- 49 Pontifex errare non potest in canonicatione Sanctorum.
- 50 Exponitur locus, qui Divi Augustini esse dicitur.
- 51 An liceat defunctorum reliquias venerari, quos sanctitate floruisse credimus, ante quem per Ecclesiam declaratur?
- 52 De veneratione reliquiarum, ac imaginum Sanctorum, qui tractant.
- 53 Cur non liceat vermes ex corporibus Sanctorum factos venerari, remissio.
- 54 Ad Episcopum expectat, decernere, an reliquie sint illius Sancti, cuius esse dicuntur.
- 55 Reliquie Sancti si miscantur reliquiis hominis non sancti, non sunt proponenda, ut venerentur, quando separari & dignosci non possunt.
- 56 Pontifex potest committere simplici Sacerdoti facultatem consecranda confirmationem.
- 57 Et sufficit ad facultatem eam concedendam, quod obligatur, licet Episcopus non sit.
- 58 Mortuo Pontifice, qui commisit, non cessat potestas administrandi.
- 59 Non requiritur causa ad delegandum hoc ministerium, saltem ad valorem Sacramenti.
- 60 Cessante necessitate, propter quam talis fuit delegata facultas, ipsa persistit.
- 61 Simplex Sacerdos ex institutione Divina est extraordinarius minister

con-

riofum, in quo locus est pꝛsumptioni, propter quam illz pactiones rejiciuntur, & improbantur, quz vltimatū speciem videntur continere, atque ita sunt intelligendi DD. proxime laudati.

*****

AD CAPVT Decimum.

SVMMARIVM.

- 1 Qui de Sacramenti confirmationis regerint, ostenduntur.
- 2 Intellectus cap. quanto, de consuetud. remissus.
- 3 Desinitur confirmationis Sacramentum.
- 4 Confirmatio est vnum ex septem Ecclesia Sacramentis.
- 5 Penes Ecclesiam est potestas decidendi infallibiliter fidei controversas.
- 6 Omnia Sacramenta legis gratia fuerunt à Christo instituta.
- 7 Explicatur l. 11. tit. 4. p. 1.
- 8 Quando fuit Sacramentum confirmationis institutum.
- 9 Quz sit eius forma.
- 10 Quz materia proxima.
- 11 Quz remota.
- 12 In Sacramentorum administratione alia sunt de necessitate Sacramentis, & alia de necessitate precepti.
- 13 Non possunt per Ecclesiam substantialiter immutari, quz in Sacramentorum administratione Christus adhiberi constituit.
- 14 An sit materia necessaria Sacramenti Confirmationis Christum, vel Oleum

ad ipsius valorem sufficiat? Proponitur opinio tenens, christum esse de necessitate Sacramenti.

- 15 Refertur sententia docens, oleum sufficere ad validitatem Sacramenti.
- 16 Eligitur prima, & explicatur cap. i. de Sacrament. non iterand.
- 17 Arrianorum hæresis reprobatur circa Sacramentorum reiterationem.
- 18 Ratio dubitandi ad d. cap. 1. proponitur.
- 19 Christus apud Græcos quid significat.
- 20 Sacramentum confirmationis omitti absqꝛ culpa lethali potest.
- 21 Idem est, licet immutet periculum neganda fidei.
- 22 An sit aliquando mortale crimen remissus.
- 23 Est culpa lethalis, si omittatur ex contemptu.
- 24 Vitium venialiter perdet, qui hoc Sacramentum non recipit.
- 25 Ordinarius minister Sacramenti Confirmationis est solum Episcopus consecratus.
- 26 Simplex Sacerdos ex commissione Pontificis est extraordinarius minister eius Sacramenti.
- 27 Sacerdos hæreticus, aut quomodolibet ad Ecclesiam præcisus valet conferre corpus Christi.
- 28 Episcopus ab Ecclesia separatus non priuatur potestate conferendi validè Confirmationem.
- 29 Potestas, quam habet simplex Sacerdos ad conferendum hoc Sacramentum, pendet à commissione Pontificis.
- 30 Simplex Sacerdos non potest ex delegatione Episcopi administrare confirmationem.
- 31 Simplicem Sacerdotem non posse ex del.

delegatione Pontificis ministrare confirmationis Sacramentum, qui docent.

- 32 An minores Ordines sint Sacramentum? Refertur negativa.
- 33 Affermativa probatur.
- 34 Prima consensu au sit ordo, et Sacramentum?
- 35 Pontifex potest committere simplici Sacerdoti collationem minorum Ordinum.
- 36 Abbates benedicti Sacerdotes quasi Episcopalem iurisdictionem habentes iure communi conferbant minores Ordines subditis suis, tam religiosis, quam secularibus.
- 37 Ea potestas coarctata est Concilio Tridentino ad religiosos.
- 38 An hodie possint ordines minores Novitij suis conferre?
- 39 Cardinales presbyteri suis familiaribus minores ordines conferunt.
- 40 Collatio Sacrorum Ordinum non potest per Pontificem simplici Sacerdoti committi.
- 41 Quod possit ordo diaconatus, & subdiaconatus simplici Sacerdoti per Pontificem committi conferendus, probant aliqui.
- 42 De potestate necessaria ad absolutionem Sacramentalem, qui tractant.
- 43 Potestas iurisdictionis ad absolendum Sacramentaliter requiritur de iure diuino.
- 44 Sacerdos aliàs non habens iurisdictionem absolueret potest in articulo mortis constitutum.
- 45 Potest etiam quemlibet à peccatis venialibus absolueret.
- 46 Pontifex, etsi potuerit, non est verosimile, errasse in decisione textus in cap. peruenit 95. dist.
- 47 Pontifex errare non potest quoad

substantiam in rebus moralibus, quòd aliqui pro Ecclesia vniuersa decernit.

- 48 Pontifex non tenetur Cardinales consulere in definitione controversiarum fidei, aliarum re grauium causarum, licet rectius faciat, si consulat.
- 49 Pontifex errare non potest in canonizatione Sanctorum.
- 50 Exponitur locus, qui Diui Augustini esse dicitur.
- 51 An liceat defunctorum reliquias venerari, quos sanctitate floruisse credimus, ante quem per Ecclesiam declaratur?
- 52 De veneratione reliquiarum, ac imaginum Sanctorum, quæ tractant.
- 53 Cur non liceat vermes ex corporibus Sanctorum factos venerari, remissus.
- 54 Ad Episcopum expectat, decernere, an reliquie sint illius Sancti, cuius esse dicuntur?
- 55 Reliquie Sancti si miscantur reliquijs hominis non sancti, non sunt proponenda, et venerentur, quando separari, & dignosci non possunt.
- 56 Pontifex potest committere simplici Sacerdoti facultatem conferendi confirmationem.
- 57 Et sufficit ad facultatem eam concedendam, quod obligatur, licet Episcopus non sit.
- 58 Mortuo Pontifice, qui commisit, non cessat potestas administrandi.
- 59 Non requiritur causa ad delegandum hoc ministerium, saltem ad valorem Sacramenti.
- 60 Cessante necessitate, propter quam talis fuit delegata facultas, ipsa persistit.
- 61 Simplex Sacerdos ex institutione Diuina est extraordinarius minister con-

Confirmationis Sacramenti

- 62 Potestas administrandi Sacramentum Confirmationis à non Episcopo praescribi nullo tempore potest.
- 63 Idem dicendum est de omnibus, quae Ordini Episcopali sunt annexa.
- 64 Virum consecratio Episcopalis ordo sit à Sacerdote ali distinctus?
- 65 Qui Sacerdos non est, an possit Episcopus consecrari? Refertur negativa.
- 66 Preponitur contraria?
- 67 Ex institutione Diuina Ordo Sacerdotalis precedere debet consecrationem Episcopalem.
- 68 Nullam esse consecrationem in Episcopum, nisi Sacerdos consecratus sit, receptus est.

De Sacramento Confirmationis ad interpretationem textus in cap. quanto 4. de consuetud.

DE Sacramento Confirmationis dicitur videndi sunt textus in cap. vnico, §. per frontis de Sacram. vnction. cap. 1. de Sacrament. non iterad. cap. peruenit 95. distinct. cap. 1. cum octo sequentibus. de consecrat. dist. 1. Conc. Trident. sess. 7. cap. de confirmatione, l. 1. tit. 4. p. 1. Cardin. Bellarmin. lib. vnico. de Sacram. Confirm. Viuald. in candelab. aureo de Sacrament. tit. de confirmat. Angles in florib. Theolog. part. 1. de Confirmat. Alphon. Aluar. in specul. iur. Pontific. tit. de Confirmat. Vgolin. de potestat. Episcop. cap. 25. Iacob. de Graffis in aur. decil. lib. 1. tit. de Sacra vnction. Chamerot. de Sacrament. tract. de Confirmat. Petrus Gregor. sintagmat. lib. 2. cap. 15.

Reginald. in prax. let. poenit. lib. 28. Cardol. in prax. iudic. verb. Sacramentum Confirmationis, Aug. Barbol. de potestat. Episcop. part. 2. alleg. 30. Zetol. in prax. Episcop. part. 1. verb. Chrisma, Bonacin. oper. moral. tract. de Sacram. disp. 3. de Confirmat. Dian. resol. moral. p. 3. tract. 4. de Sacram. Confirmat. Nauarr. in manual. cap. 2. num. 8. Galganet. de iur. public. lib. 3. tit. 86. Petr. de Ledesma in summa, p. 1. tract. de Sacrament. confirmat. Castr. aduers. hazel. lib. 4. verb. Confirmatio, Filluc. in quest. moralib. tom. 1. tract. 4. Laym. in theolog. moral. lib. 5. tract. 3. Fernandez de Heredia in disputation. mixtis dist. 5. part. 3. Coninc. de Sacrament. quest. 72. art. 3. dub. 1.

De interpretatione textus in d. cap. quanto 4. de consuetud. agunt, quos refert Barbol. in collectan. ad illud in princip.

Numi. 1.

Sacramentum Confirmationis diuersimode à DD. definitur, Bonac. sup. punct. 1. n. 1. illud ita describit: Est 3 Sacramentum, quo homo viator Baptizatus inungitur in fronte ab Episcopo cum Chrismate, & praescripta verborum forma ad fidei robur consequendum, Pat. Suar. in 3. part. D. Thom. tom. 3. disp. 33. in princip. aliter definit docens: Esse Sacramentum nouae legis, quo Baptizati in gratia roborantur, & speciali modo Spiritum Sanctum accipiunt. Quae definitiones desumptae sunt ex locis in principio allegatis.

Inter Catholicos nulla potest esse controuersia circa hoc, cum nulli liceat,

ceat inficiari, Confirmationem vnum esse ex septem Ecclesiae Sacramentis, quod nouissime extat definitum, Trident. sess. 7. canon. 1. de Confirmat. & probatur ex Concilio Florent. in decret. Eugenij, Elibertin. cap. 37. & cap. 78. Laudisensi cap. 48. Hispalensi. 2. cap. 7. Parisiensi. sub Ludouic. & Lothario, lib. 1. cap. 33. Colonienf. part. 7. cap. 8. Mogunt. cap. 17. & alijs. Idem Sancti Patres vno ore fatentur, & Summi Pontifices confirmant, Clemens Papa, lib. 3. constitut. cap. 16. 17. & epistol. 4. Fabian. epist. 2. cap. 1. Euseb. epist. 3. circa finem, Melchiad. epist. ad Episcop. Hispan. cap. 2. Damas. epist. 4. Innocentius, epist. 1. cap. 3. D. Basil. de Sp. Sanct. cap. 7. Nazianz. orat. 40. de Sanct. Baptisim. Damascen. lib. 4. de fide, cap. 10. Ambros. lib. 2. de Sacram. cap. 2. & lib. 6. cap. 20. August. lib. 2. contra Iulian. Petilian. cap. 104. & lib. 5. del Baptismo cap. 20. Sed quoniam haereticis (quorum primus Nouatus fuisse fertur) refragantur, volentes non esse Sacramentum, sed Ecclesiasticam ceremoniam duntaxat, Theologi hanc veritatem late probant, de quo ultra iam adductos, Becan. de Sacrament. in specie, cap. 14. de Confirmat. q. vnico. per totam, Suar. vbi supra, Valent. in 3. part. D. Thom. tom. 4. disp. 5. q. 1. punct. 1. Molfes. tract. 4. cap. 2. n. 20. Hurtad. de Sacram. Confirmat. diff. 2. Torreblanc. in practicable iur. spirit. lib. 2. cap. 6. n. 9.

Num. 2.

Est penes Ecclesiam auctoritas decidendi fidei controuersias, qua-

rum Pontifex, tanquam illius caput, iudex est infallibilis, & regula, cuius definitionibus idem praestari debet assensus, ac articulis, qui apertis Sacrae Scripturae locis nituntur, & hoc est de fide cap. conuenior 21. §. vti nam esse sem 23. quest. 8. cap. quoties 12. 24. q. 1. l. 5. in hac tit. 5. p. 1. Becan. in analog. veter. ac nou. testam. cap. 11. q. 3. fuse Barbol. in collectan. ad cap. si Papa 6. 40. distinct. Turrecrem. de potestat. Eccles. lib. 2. cap. 19. P. Suar. de defension. fid. lib. 1. cap. 11. num. 1. cum sequentibus, & de fide, disp. 5. sect. 6. num. 6. Valent. supr. disp. 7. q. 1. punct. 1. vers. Tertiò accedit,

Num. 3.

Dogma etiam de fide est, omnia 6 septem Sacramenta nouae legis fuisse à Christo Domino instituta, nam cum per illa gratia conferatur, solus Deus, qui est author eius, potuit talem vim prestare Sacramentis, Valent. disp. 3. quest. 5. de caus. Sacrament. punct. 1. à princip. Becan. de Sacram. cap. 5. q. 1. Parlador. different. 127. num. 7. Suar. d. tom. 3. disp. 12. sect. 1. Nauarr. in manual. dict. cap. 22. num. 2. §. & in cap. nouit, notab. 3. num. 92. de iudic. Victor. de Sacrament. cap. 4. Sor. in 4. sentent. dist. 1. p. 3. art. 5. Cardin. Bellarmin. tom. 2. controuers. lib. 1. de Sacrament. cap. 24. Valsq. in 3. part. tom. 2. disp. 135. ex num. 1. & disp. 139. Didac. Per. in l. 1. tit. 1. lib. 1. ordinament. Bonacin. de Sacrament. disp. 1. quest. 3. punct. 1. n. 5. Coninch. supr. q. 64. art. 1. dub. 1. Quod adeo verum est, ut Becan. num. 2. & Valent. vbi proxime doceant, Christum, quatenus homo, in Sacramentorum insti-

institutione vsum fuisse potestate delegata Divina, quoniam propria institueri illa non potest.

Et quoad hoc cavendum est à d. l. 11. tit. 4. p. 1. ubi hæc verba: (loquendo de Sacramento Confirmationis) *Esse Sacramento sue estabecido en Sanza Iglesia, à semejança de lo que facian los Apostolos, quando ponian las manos sobre los hombres, e resecebian el Espíritu Santo.* Nam videtur probari, in Ecclesia nihil institutum aliud Sacramentum distinctum ab eo, quod Christus instituit, & quo utebantur Apostoli per impositionem manus, simile enim non est idem gloss. verb. Dolum in l. quod Nerua 32. ff. deposit. Bertazol. de claus. instrument. claus. 27. gloss. 12. num. 1. Menoch. cons. 406. num. 50. Euerard. in loc. leg. lib. loc. à simili, Ferrer in constitut. Cathalon. gloss. 7. num. 10. Sed illa verba debent interpretari, vt similia Concilii Florentini, cap. de Sacrament. ibi: *Loco autem illius manus impositionis datur in Ecclesia Confirmatio.* intelligit P. Suar. dict. disp. 33. sect. 4. vers. Tertio, principaliter, ad finem, ait enim non significari per ea verba, diversa esse Sacramenta, aut eorum ritus, quod verum non est, sed hoc ipsum facere Episcopos nunc confirmando, quod Apostoli faciebant manus imponendo, idemque hodie significari Confirmationis nomine, quod olim manus impositionis verbis, & sicut dici possunt Episcopi similes Apostolis, quantum Apostoli fuerint verè Episcopi quoad substantiam, & potestatem ordinis, eiusdemque rationis cum suis successoribus, Episcopis scilicet, superiores tamen iurisdictione, & alijs gratijs. Ita Confirmatio similis dicitur

manus impositioni, non quia ritu aut substantia differant, imo potius quod eandem rationem Sacramenti retinent, licet in quibusdam effectibus, & gratijs maiorem quandam excellentiam habuerit Apostolorum manus impositio, & propter huiusmodi circumstantias similes dici possunt, cum iam per omnia idem non sint, nec non ob maiorem excellentiam Apostolorum ministrantium, & verbum: *Estabecido*, referendum non est ad institutionem primariam, sed ad vsum, nam Ecclesia Confirmationem loco manus impositionis subrogavit (vt Concilio Florentino ostenditur) constituens, quod Episcopi confirmando Sacramentum ministrarent, quod olim Apostoli per manus impositionem conferbant.

Quo tempore Sacramentum Confirmationis fuerit institutum, tractat Suar. dict. tom. 3. disp. 32. sect. 2. qui sentit, non esse contra Christum hoc instituisse Sacramentum, Christum consecrasset, ac formam ministrandi Apostolis tradidisset, sed neque ab ipso, neque ab alio ante Dominicam Ascensionem fuisse administratum, Bonac. dict. quest. vnic. punct. 1. num. 2. Reginald. lib. 28. num. 4. Bellarmin. Filiius. Bartol. ab Angel. apud Bonacin. & constat ex epist. 2. Fabiani Papæ.

Forma Sacramenti huius est: *Cofirma te signo Crucis, & confirmo te Chrismate salutis in nomine Patris, &c. Materia proxima, unctio Chrismatis benedicti in fronte confirmandi signo Crucis ibidem factum cum impositione manus Episcopi. Materia remota, de qua impresenti, est Chrisma ab Episcopo consecratum*

tum ex oleo oliuatum, & balsamo confectum, Concl. Florent. vbi supr. d. cap. vnic. §. per frontis, l. 7. tit. 5. p. 1. Becan. de Sacram. dict. cap. 14. in princip. Bonacin. dict. quest. vnic. punct. 3. Suar. d. disp. 33. lect. 1. vsque ad 5. Valent. dict. disp. 5. quest. 1. punct. 2. & 3. Barbo. d. allegat. 30. num. 22. & allegat. 31. num. 2. Chamerot. de Sacrament. tract. de Confirmat. cap. 3. & 7. dub. 1. Emman. Sâ in sum. verb. Confirmatio, num. 10. Hentig. in sum. lib. 3. cap. 2. §. 4. Filiius. tract. 3. cap. 1. num. 20. Dian. supr. resol. 27. Coninc. quest. 72. art. 4. num. 63. Toler. in sum. lib. 2. cap. 24. num. 2. Nauatr. d. cap. 22. n. 8. Græfius supr. part. 2. lib. 1. cap. 5. n. 16. Azor institut. moral. part. 1. lib. 2. cap. 9. & part. 2. lib. 5. cap. 1. quest. 4.

12 Circa quæ non tantum est, in hoc, sicut in ceteris Sacramentis, alia requiri de necessitate Sacramenti, & alia de necessitate præcepti. Prima fuit, quæ ex diuina institutione debent interuenire in Sacramentorum administratione, quorum si aliquid desit, aut substantialiter immutetur deficit Sacramentum. Secunda, quæ Ecclesia, vt adhibeantur, præscripsit, horum defectus non impedit, perfici Sacramentum, peccat tamen minister gramine, aut leuius secundum gravitatem, vel leuitatem eius, quod omittitur. Ratio est: nam Christus Dominus ita demum voluit, conferri gratiam per Sacramenta, si omnia à se constituta adhibeantur, vnde si ea non obseruentur, quasi deficiente conditione, Sacramentum non erit, sed illis positus, & si prætermittantur, quæ ab Ecclesia sunt addita, ipsæ impedire ne-

quit, ne Sacramentum conficiatur secundum diuinam Authoris voluntatem, Suar. d. tom. 3. in 3. part. disp. 2. lect. 6. in princip. Bonacin. tom. 1. disp. 2. de Sacrament. in genere, q. vit. punct. vnic. nu. 1. 2. Quarto materia, aut forma aliudvè in Sacramentis necessarium ex institutione diuina non potest Ecclesiastica lege substantialiter immutari, Lugo de Sacrament. disp. 2. lect. 6. Suar. d. disp. 2. lect. 3. 4. Becan. cap. 1. quest. 5. & communiter Theologi. de quo Trident. sess. 21. cap. 2.

14 Quibus præmissis succedit questio, de qua hic D. Couarruias num. scilicet, vt valeat Sacramentum Confirmationis, sufficit unctio olei consecrati, quasi hoc solum sit de necessitate Sacramenti, vel sit omnino necessarium Christum ex eo, & balsamo factum? Et hoc ex institutione Christi esse materiam huius Sacramenti, probatur in Concil. Coloniensi. & Florentino in doctrina de Sacrament. Confirmat. tenentque Dian. supr. resol. 23. vers. Sed alij, Ledesm. dict. part. 1. cap. 2. conclus. 7. Villalob. in sum. tom. 1. tract. 6. diff. 2. num. 2. Layman. in Theolog. mor. lib. 5. tract. 3. cap. 2. num. 1. Zambrar. de casib. temp. mort. occurrent. cap. 2. num. 2. Cerdas, in questio. pro Laur. Salmant. q. 9. scholastica, Nugn. in 3. part. tom. 1. quest. 72. art. 3. Pitigian. in 4. sentent. dist. 7. quest. 1. art. 3. Coninc. d. q. 72. art. 3. dub. 1. num. 30. Gabriel in 4. distinct. 7. artic. 1. Innocent. in dict. cap. 1. de Sacrament. non iter. Hostiens. ibid. et. Syluest. in sum. verb. Confirmatio Diuina, Bonacin. dict. quest. vnic. punct. 2. numer. 1. 2.

O quod

quod late probat Suar. d. disp. 33. sect. 1. vers. Dico ergo quartò.

- 35 Oppositam sententiã cum D. Covarr. sequuntur non pauci, asserentes, admixtionem balsami esse de necessitate præcepti, atque ita unctioe olei consecrati effici Sacramentum, et illicitè fiat, Nauar. d. cap. 22. num. 8. Kube. de Sacrament. in 4. sentent. dist. 7. §. balsamum 7. Barbof. de allegat. 31. num. 3. Caietan. in 3. part. q. 72. art. 2. Carrill. in itinerar. Ord. sect. 5. cap. 3. num. 6. Petr. Reima in summ. Sacrament. de Confirmat. num. 3. Esti. in 4. sent. dist. 7. §. 8. Zanard. in director. Theolog. moral. part. 2. de Sacrament. cap. 2. Philare. part. 2. lib. 1. cap. 1. Angles de Confirmat. art. 22. conclus. 2. Victor. de Confirmat. conclus. 40. Viuald. eod. tract. cap. 2. num. 3. Valent. dict. disp. 5. quæst. 1. punct. 2. vers. Quæstio est autè, Emmanuel Sã, verb. Confirmatio, num. 7. Quæ opinio probabilis est, ut fateatur Suar. vbi proxime, vers. Vltimò constabit, in fine, & Filliuc. tract. 3. cap. 1. quæst. 5. num. 11. Imò Valert. vers. Est autem, ait, eam tot virorum illustrium auctoritate approbatam esse, ut vix contraria communis dici possit. Nihilominus illa videtur probabilior.

Num. 4

- 36 Qua retenta, & sic quod solo oleo non consistit Sacramentum, optimè Suar. dict. vers. Vltimò constabit. Responder ad textum in d. cap. 1. de Sacrament. non iterand. supponendo, quod in illa specie Confirmationis Sacramentum erat conferendum ei, qui solo oleo fuerat delinitus,

quoniam propter opinionam varietatem oleum est materia dubia, & Sacramentum in materia non certa, est iterandum sub cõditione, D. Thom. 3. part. quæst. 66. art. 9. ad 4. Valent. tom. 4. disp. 4. quæst. 1. punct. 4. vers. sus finem, Suar. sup. disp. 22. sect. 2. vers. Sed quæres cum seqq. Sã, verb. Baptismus, num. 3. Viuald. sup. tit. de Baptism. cap. 5. num. 25. quod Valentia non est ausus inficiari, quare non expediebat, ut homo ille in dubio absque Sacramento Confirmationis relinquere, ex quo infert, mentem Pontificis esse non potuisse, ne Sacramentum conferretur, cum omninò foret necessarium, vel propter nullitatem primi actus, vel saltem ob dubium validitatis, sed volens Pontifex ostendere nihil iterandum, sed occulte suppleendum defectum, quisquis ille fuisset, inquit: *Quod in cautè prætermisum est, cautè suppleendum.* Per quod tacitè docuit, Confirmationis Sacramentum eidem denuò administrandum, quod omninò prætermisum fuerat, neque illa repetitio actus eiusdem iterationem Sacramenti in ducere, cum nullum præcessisset. Ex quibus colligitur, quod in specie d. cap. 1. debebat confirmari, qui solo oleo sacro fuerat unctus, saltem sub conditione, ut tenent Cruz in director. conscient. p. 12. de Sacrament. Confirmat. quæst. 72. dub. 2. conclus. 1. Dian. d. resol. 23. vers. Sed quia prima.

Quibus addendum est, dubium ibi Innocentio propositum, non fuisse circa valorem Sacramenti; nam planum erat, nullum esse, & ideo non respondit ad illud asserendo, vel negando, valuisse, sed præ-

Num. 5

præsupposito, quod non valuerat, an illa actio Confirmationis esset iteranda propter scandalum, quoniam vide retur ignatis, Sacramentum reiterari, quod erat hæresis Arianorum, cap. de Arianis 109. de consecrat. dist. 4. Quam quæstionem rectè resoluit prædictis verbis Pontifex, nam cautè conferendo Sacramentum scandalum evitabatur.

- 18 Nec inepta fuit dubitatio, nam cū hoc Sacramentum non sit necessarium ad salutem (ut infra apparebit) videbatur minus malum, quod unus homo, vel plures sine illo manerent, quam quod gravissimum scandalum generaretur ob reiterationem actus Confirmationis, quo putaretur, Catholicos Arianis conuenire, & ceterique malo decisione Pontificis subuentum est, nam cessat scandalum, & homo non caret Sacramento, si cautè conferatur, ut præcipitur.

Ibi: *Nam quod antiqui.*

- 19 Idem P. Suar. vbi proxime vers. Secundò principaliter, probat eundem, quod D. Covarr. asserit in præsentibus: nempe Chrisma apud Græcos ex vi propriæ significationis unctioem cuiuscunque materis significare, ex D. Augustin. tract. 33. in Ioan. Isidor. lib. 4. origin. cap. 2. Idemque docet Calepinus in suo diction. verb. Chrisma.

Ibi: *Ex quibus et illud est.*

Quæ dicantur de necessitate Sacramenti, & quæ de necessitate præcepti, explicuimus nuper, num. 12

Confirmationis Sacramentum non esse necessarium ad animæ salutem, sed omitti pro libito posse, cessante scandalo, absque culpa lethali, est communis resolutio, Dian. sup. resol. 20. & 25. Fernand. de Hered. in disput. mixtis de Sacram. Confirm. dist. 5. part. 2. dub. 1. num. 6. Esti. sup. §. 18. Zambran. d. cap. 2. dub. 4. num. 1. Filiuc. tract. 3. cap. 2. quæst. 9. n. 41. Barbof. dict. allegat. 30. nu. 8. Mol. fel. in sum. tom. 1. tract. 4. cap. 2. nu. 21. Viuald. dict. cap. 5. num. 6. 7. Suar. disp. 38. sect. 1. Camerot. dict. cap. de confirmat. dub. 4. Valent. supra quæst. 2. punct. 3. Sayr. de Sacram. in genere lib. 6. cap. 4. quæst. 1. Victor. conclus. 47. Pitigian. dist. 7. q. 2. art. 2. Nauar. in summ. cap. 22. n. 9. vers. 3. Bonacin. d. disp. 3. punct. 2. num. 2. Quod ita verum est, ut, qui coram tyranno Fidem protestaturus est, non peccet grauius omittens hoc Sacramentum, etsi in periculo Fidei amittendæ constituitur; nam etiã si per Confirmationem roboremur in Fide, nõ tamè mediũ est vnicũ siquidem per Orationem, Confessionem, & Eucharistiam idem auxilium, ac robur consequi possumus. An autem ex alijs circumstantijs peccetur mortaliter, non suscipiendo hoc Sacramentum. Docet Suar. vbi proxime, vers. vltimo. Illud compertum est, si omittatur ex contemptu, culpam lethalem incurti.

Sed dubium est, an hæc omisso ad culpam venialem saltem imputetur, affirmant Caietan. in sum. verb. Confirmatio, Nauar. d. n. 9. Valent. sup. Negat Suar. vbi sup. nisi aliqua

accedat circumstantia, veluti si quis non statuit hoc medio ad robur obtinendum, quando in periculo est fidei deservendae.

Num. 6.

25 Ordinarium ministrum Sacramenti Confirmationis solum esse Episcopum consecratum, est de fide, Trident. dict. sess. 7. canon. 3. cap. Presbyteros 119. de consecrat. dist. 4. & notatur à Suar. disp. 36. sect. 1. Durand. in rational. Divin. lib. 5. cap. 48. num. 1. Henric. dict. lib. 3. cap. 6. §. 1. Chamerot. supr. cap. 5. de ministr. Confirmat. Coninc. dict. quest. 72. num. 97. 105. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 4. num. 110. Filliuc. supr. tom. 1. tract. 3. num. 13. Vgolin. de potest. Episc. cap. 25. num. 2. Sanch. consil. moral. lib. 7. cap. 1. dub. 11. n. 4. Bonacin. d. punct. 2. num. 3. Valent. dict. quæst. 2. punct. 1. Alphons. Aluar. d. tit. de confirmat. Navar. d. n. 8. vers. D. 21. Barbof. in collect. ad dict. cap. quanto, & licet Episcopus hoc Sacramento non sit roboratus, illud alijs potest conferre, Bonacin. nu. 9. Barbof. d. allegat. 30. num. 3.

Num. 7.

Huius questionis resolutio infra tradetur. Non obstat istud primum argumentum, nam licet concedatur, Ecclesiam non posse mutare quoad substantialia materiam, formam, vel ministrum à Christo Domino determinatum in institutione Sacramentorum, Trident. sess. 21. cap. 2. Reginald. lib. 26. num. 15. Bonacin. supr. disp. 1. quæst. 2. punct. 1. n. 11. & n. 13.

26 diximus. Simplex Sacerdos ex divina ordinatione est extraordinarius minister huius Sacramenti per commissionem Summi Pontificis, cap. peruenit. 95. distinct. Suar. dict. disp. 39. q. 2. & alij infra referendi ad num. 56. Quod maximè expedit, quia non ubique fideles haberent Episcopum, à quo confirmarentur, & facilius simplex Sacerdos inueniretur, sic Couarvuias. quæst. 7. articulo 5. nu. 46. Filiuc. d. tract. 3. cap. 1. q. 2. Bonacin. num. 5.

Num. 8.

27 Sacerdos hæreticus, depositus, aut quomocumque ab Ecclesia præcisus, debita materia, forma, & intentione adhibita Eucharistia conficit Sacramentum cap. non nocet 89. cap. dictum 96. i. q. 1. cap. non in vobis 43. de consecrat. dist. 4. vbi gloss. verb. Foris gloss. in cap. Dominus declarauit 87. verb. Sacrificio ead. q. 1. Victor. de Eucharist. nu. 92. Tolet. lib. 2. cap. 28. n. 1. Suar. disp. 65. sect. 3. vers. fin. & disp. 72. sect. 4. art. 7. Marant. de ordin. iudicior. p. 4. dist. 110. 73. Rojas, sing. 83. vers. Sed super dictis, Stephan. Gact. in cap. ad limina, §. 6. nu. 62. 30. q. 1. Perez in l. 1. vers. Ego tamen, tit. 3. lib. 1. ordinam. Valent. disp. 6. q. 10. punct. 1. Nauarr. in cap. 5. labore, n. 4. & in fine, n. 13. de penit. dist. 6. Bonacin. disp. 4. q. 5. punct. 1. n. 2. Sanch. vbi proximè. Etia si fuerit solemniter degradatus, Sayr. de Sacrament. in gener. lib. 2. cap. 6. art. 5. vers. Ad quintum, Cened. ad Decretal. collect. 65. nu. 4. & pract. ac Canonie. quæst. lib. 1. quæst. 30. num. 85. Perez in l. 1. gloss. 5. tit. 1. lib. 5. Ordinam.

Ibi:

Ibi: Ex quo manifeste conuincitur.

28 Episcopus similiter ab Ecclesia separatus non amittit potestatem conferendi Confirmationis Sacramentum, Suar. d. disput. 36. sect. 3. vers. Dicendum est ergo (qui contrarium erroneo dixit ibidem vers. Propter hanc) Bonacin. d. disput. 3. punct. 2. nu. 6. Sæ in sum. verb. Confirmatio, circa fine, Henric. lib. 2. cap. 6. nu. 2. Reginald. in praxi fori penitentialis, lib. 25. num. 19. Barbof. dict. allegat. 30. num. 2. Marius Alter. de censur. tom. 1. lib. 1. cap. 3. disp. 6. Filiuc. tract. 3. cap. 2. quæst. 3. num. 29. & generaliter ministri improbitas non impedit valorem Sacramenti, Vafq. tom. 2. in 3. part. disp. 137. cap. 2. & 3. Leg. de Sacrament. in gener. disp. 8. sect. 1. num. 12. & omnes communiter. Ratio est, quoniam etsi ab Ecclesia Episcopus, vel Sacerdos præcisus priuatur sui ordinis vltu, ipso ordine priuari non potest, quando quidem eorum characteris tenet indelebile, atque ita nequit in seipsum per Ecclesiam, ne faciat validè, quod ratione talis ordinis ex Christi institutione potest, Suar. dict. sect. 3. vers. Tertio, quia Ecclesia, & disp. 72. art. 7. Sanch. d. dub. 11. num. 4.

Ibi: Secundo, et alijs rationibus amittitur.

29 Ad has rationes, quæ in argumentum adducuntur, satisfit ex dictis in responsione ad præcedens, nam simpliciter Sacerdoti data est potestas conferendi à Christo Domino non absoluta, sed sub ordinata Pontificis voluntati, cui liberum est committi

tere, vel non minus administrandi id Sacramentum, prout necessitas postulauerit, Suar. d. disp. 36. sect. 23. vers. Ad argumenta.

Ad fundamentum ex cap. fin. de consecrat. Eccles. vel altar. dicendum est, idè non posse simplicem Sacerdotem etià ex delegatione Episcopi administrare hoc Sacramentum, quia ex institutione Christi Domini desideratur commissio Romani Pontificis, cui tantum specialiter iudulsa potestatem, ut possit ministerium hoc simplici Sacerdoti demandare, quod Episcopis non concessit; ita communiter DD. de quo Angles supr. tit. de Confirmat. Barbof. supr. num. 4. Nauarr. conf. 14. num. 2. de priuileg. in nouis. Coninc. & Monet. vbi proximè, Grass. part. 2. lib. 1. cap. 5. num. 29. 30. Fr. Emman. quæstion. regular. tom. 1. quæst. 18. articulo 5. Azor. part. 2. lib. 3. cap. 30. quæst. 4. vers. Imprimis, Bonac. dict. disp. 3. num. 8. Suar. dict. sect. 2. vers. Secunda pars.

Ibi: His quidem, & alijs fundamentis.

30 Quod simplex Sacerdos neque ex delegatione Papæ potest Sacramentum hoc administrare, præter laudatè hic à D. Couar. sententia, Albert. in 4. dist. 7. art. 4. Bonavent. ead. dist. art. 1. quæst. 3. Gabriel, quæst. vnic. articulo 2. conclus. 3. sed contrarium est tenendum de quo infra n. 56.

Num. 9.

31 Minores ordines Sacramenta non esse, cum Durando tenentur Magist. O 3 sen.

sentent. 4. dist. 24. vbi eos ab Ecclesia introducos esse, asserit, Nauarr. dict. cap. 22. n. 18. Sor. in 4. dist. 24. q. 1. artic. 4. Vazquez disp. 237. cap. 2 in princip. Medin. de Sacror. homin. cōtinent l. 1. cap. 46. Martin. de Ayala de tradit. Apostolor. part. 2. cap. de ordine, §. Synodus, Layman in Theolog. moral. lib. 5. tract. 9. cap. 54. num. 4. vers. Assertio quart. in fine, & Sanch. hoc probabilissimū dixit de matrimon. lib. 7. disp. 31. n. 17.

33 Contrarium tamen receptius est, Suar. d. vers. Ad argumēta, Bonac. de Sacram. ordin. disp. 8. quzst. vnic. punct. 2. num. 2. vers. Tertia sententia, Cominch. disp. 28. dub. 6. Valent. d. tom. 4. disp. 9. quzst. 1. punct. 4. vers. Tertia opinio, Victor. de Sacram. num. 226. Bellarm. tom. 3. lib. vnic. de Sacram. ordin. cap. 6. 7. 8. Molfesi. tract. 2. cap. 1. n. 29. Franc. Ferrar. lib. 4. contra gentes, cap. 65. Aug. Barbof. de potest. Episc. p. 2. alleg. 2. nu. 21. Sanch. consilior. moral. lib. 7. cap. 1. dub. 7. nu. 3. Thom. Valac. tom. 1. alleg. 2. num. 9. Hurtad. de Sacram. tom. 2. tract. de ordin. diff. 9. Cardos. in prax. iudic. verb. Sacramentum, tract. de Sacram. ordin. quzst. 3. num. 3. Campan. in diuers. iur. canon. rub. 1. nu. 13. Turrecremar. in cap. clericor. num. 12. 13. dist. 21. Tabiena in sum. verb. Ordo 1. q. 5. Abul. super cap. 26. Matth. q. 74. D. Bouaent. in 4. sent. dist. 24. p. 2. art. 1. quzst. 1. Viquer. lib. instr. cap. 16. §. 6. vers. Tercio, & à Christo Domino quatuor minores ordines fuisse iustitatos, expressim asserunt Sanch. num. 4. Barthol. à Ledelm. de Sacram. ordin. dub. 1. Viquer. vers. Quatto, Vualdēf. de Sacramen. cap.

116. Palacios in 4. sent. dist. 24. quzst. 1. Capreol. ibi, quzst. 1. art. 3. ad 2.

Ibi. De prima quidem tonsura.

De prima tonsura dubitatur, nam 34 Theologi negant communiter Sacramentum, aut ordinem esse, sed dispositionem quandam ad ordines, sicut nouitatus ad Religionem, quod insinuari videtur Tridentin. sess. 23. de reformat. cap. 2. & sustinet, Dian. part. 6. tract. 8. resol. 29. Dicastill. de Sacramēt. tom. 1. tract. 6. disp. 1. dub. 2. num. 18. Leand. cum plurimis eod. tract. tom. 2. tract. 6. disp. 1. quzst. 4. Sanch. sup. dub. 6. num. 6. Bonacin. dict. quzst. vnic. punct. 1. num. 6. Sed Sacramentum, & ordinem esse, defendunt Iurisperiti sequuti glossam magnam, verbo, Episcopatus, in proxm. lib. 6. decretal. Ita tenent Gregor. Lop. in prog. tit. 6. part. 1. Viuian. in prax. iur. part. 2. lib. 6. cap. 1. num. 7. Garc. de benefic. p. 7. cap. 1. num. 1. Guid. Pap. decis. 449 num. 1. Mart. vot. 14. num. 2. quam opinionem apud Rotam obtinuisse, testis est Barbof. in remission. ad d. cap. 2. Concil. num. 1. ad finem, qui plurimos vtriusq. partis auctores laudat, ipse tamen dubitat. dict. allegat. 2. num. 18. Adde textum in cap. cum contingat 11. de ztat. ordin. vbi gloss. verb. Abbati,

Num. 10:

35 Posse Papam committere simplici Sacerdoti collationem minorum ordinum, est ferē omnium, Suar. vbi proximē, Victor. n. 234. Bellarm. de cleric. lib. 1. cap. 27. Nugn. in 3. p. D.

D. Thom. quzst. 38. art. 1. Azor. p. 2. lib. 4. esp. 1. quzst. 12. Henric. lib. 10. cap. 23. Valent. dict. disp. 9. q. 2. punct. 1. in princip. Filliuci. tract. 9. cap. 5. quzst. 2. Bonacin. supr. punct. 4. n. 3. Sic Nicolaus III. per bullam, quam adducit Rodrig. in bullar. & est 2. inter bullas huius Pontificis, concessit fratribus Dominicis, vt possint de nouo conuerti ad fidem ordines minores conferre, Pellizzar. in manual. regular. tom. 2. tract. 8. cap. 2. num. 180. Sanch. dub. 18. num. 6. hoc aduersus alios ampliat, etiam si Pontifex non sit Episcopus consecratus. Sed num. 7. cum D. Thom. Paludan. Capreolo, Victoria, & alijs docet, non posse huiusmodi delegationem facere, ei qui Presbyter non sit, & num. 8. contra Petr. Sor. lect. 5. de ordin. probat, Episcopis non licere, horum ordinum collationem simpliciter Sacerdoti committere, vbi refert Victor. d. num. 234. & alios.

36 Abbates regulares benedicti quasi si Episcopalem iurisdictionem habentes ex commissione, ac priuilegio Sedis Apostolicę poterant de iure communi subditis suis, tam secularibus, quam religiosis ordines minores conferre, cap. Abbates 3. de priuileg. in 6. Flores de Mena variar. lib. 3. cap. 24. num. 14. Mirand. in manual. Przlator. tom. 1. quzst. 38. art. 9. conclus. 1. Rebuff. in prax. lib. 1. tit. de Cleric. & 2. quib. num. 14. Valent. d. disp. 9. quzst. 3. punct. 2. Tamburin. tom. 3. de iur. Abbat. disp. 5. q. 11. n. 70. Bonac. dict. num. 3. Gratius in aurre. decision. part. 1. lib. 3. cap. 5. de regular. num. 142 156. Azor. p. 1. lib. 12. cap. 10. quzst. 7. & part. 2. lib. 3. cap. 48. quzst. 15. Sanch. d. cap. 1. dub.

19. num. 5. n. 12. facit textus in dict. cap. cum contingat, & in cap. 1. 69. dist. sed ad hoc eos Sacerdotes esse oportet.

Hodie verò talis facultas coarctata est ad subditos religiosos per Trident. sess. 23. de reformat. cap. 10. Barbof. de potest. Episcop. allegat. 3. n. 12. 13. Nald. in sum. verb. Abbas, num. 3. Pellizzar. num. 176. Rota apud Seraphin. part. 1. decis. 985. Suar. de eligion. tom. 4. tract. 8. lib. 2. cap. 29. num. 21. Machad. tom. 2. lib. 5. part. 3. tract. 1. document. 2. nu. 2. Cast. Palao tom. 4. tract. 27. punct. 14. n. 4. quanois refragetur Sanch. supr. num. 19. 20. quia non fit in dict. cap. Concilij expressim mentio de priuilegio Abbatibus concessio per generalem Synodum, de quo Dian. part. 11. tract. 2. resolut. 17. & 30. vbi latē.

38 At admissio, quod derogatum est priuilegio Abbatum per Tridentinum, vt fert communis, controuertitur, verum nouitij possint per Abbates ordinibus minoribus initiari: asserunt gloss. in d. cap. Abbates de priuilegijs in 6. Suar. supr. nu. 12. Pellizzar. num. 177. Layman, lib. 5. tract. 9. cap. 9. num. 2. Tamen communis sententia est in contrarium, Gratian. discept. forens. cap. 741. num. 6. Hieronym. Roderic. in compēd. resolut. resol. 106. num. 1. Henric. d. lib. 10. cap. 23. §. 3. in comment. lit. G. Emman. Rodrig. quzst. regul. tom. 3. q. 23. art. 1. Tusch. pract. conclus. tom. 1. lit. A. conclus. 9. num. 9. Barbof. d. alleg. 3. num. 8. Dian. dict. resol. 30. in fine, Nauarr. supr. cap. 27. num. 158. Mirand. in manual. Przlator. tom. 1. quzst. 38. artic. 9. conclus. 2. in fine, Lap.

Lap. in cap. cum pullos, num. 3. de tempor. ordinat. in 6. Ancharan. ibi, num. 3.

- 39 Cardinales itidem Presbyteri minores Ordines ex tacita concessione Pontificum suis familiaribus conferunt, Valent. d. punct. 2. Bonacin. d. nam. 3. sed Sanch. dict. dub. 19. num. 21. tale privilegium, & consuetudinem sublatam esse, putat, per cap. 10. Concilij, quem pluribus laudatis impugnat Dian. p. 5. tract. 2. resol. 4.

Ibi. Atque ita verius esse censet.

- 40 Maiorum, seu Sacrorum ordinum collationem non posse Pontificem simplicem sacerdoti committere, communitur tenetur, Sanch. d. dub. 13. n. 10. Bellarm. de Sacram. ordin. cap. 7. prope finem, Hennig. dict. lib. 10. cap. 23. Suar. de relig. tom. 1. disp. 11. sect. 2. num. 6. Emman. Rodrig. supr. tom. 3. quæst. 18. art. 3. Barbof. dict. alleg. 3. num. 4. Bonacin. dict. num. 3. vel. Ordo vero, Victor. in sum. nu. 237. Vuald. in candelab. aur. tit. de ordin. 8. de ministr. vel. Octavo si Papa, Nauarr. conf. 14. de privileg. Petr. Sor. lect. 5. de Ordin. Tabien. verb. Abbas, quæst. 5. Bartholom. à Ledelm. de Sacrament. ordin. dub. 11. Scot. in 4. dist. 24. quæst. 1. art. 3. Doza ibi, quæst. 2. art. 4. Martin. Fornar. de Sacrament. ordin. cap. 5. n. 2.
- 41 Sunt tamen, qui sentiunt, posse ordinem diaconatus, ac subdiaconatus administrari à simplice Sacerdote ex commissione Summi Pontificis, de quo Filluci. d. tract. 9. cap. 5. quæst. 2. num. 94. qui in subdiaconatu loquitur, Turrian. in addition. ad Concilium Nicen. cap. 4. Victor. num. 235.

Vazq. de Sacrament. ordin. disp. 243. cap. 4. Pellizzar. num. 176. pro quibus est bulla Innocentij VIII. quam refert Rodrig. in bullar. & est quædam in ordine, qua indulget Abbati Cistercij, qui est Generalis illius religionis, ut possit diaconatum, & subdiaconatum omnibus suis religiosis conferre, Abbatibus verò particularibus eiusdem ordinis, ut hoc ipsam facerent unusquisque in proprio monasterio quoad religiosos sibi subditos, & Victor. dict. nu. 235. testatur, se vidisse Bullam, in qua Pontifex simplici Sacerdoti concesserat, ut possit subdiaconatus ordinem conferre.

Num. 11.

De potestate necessariæ ad absolutionem Sacramentalem, Valent. d. tom. 4. disp. 7. quæst. 10. punct. 2. Becan. de Sacrament. cap. 38. quæst. 2. Bonacin. de Sacrament. pœnit. disp. 5. quæst. 7. punct. 1. num. 7. cum sequentibus, Coninc. disp. 8. dub. 2. Filiuc. tract. 7. cap. 7. q. 4. Lug. de Sacrament. pœnit. disp. 19. per totam, & plurimi congesti à Barbof. in remissionibus ad Concilium Trident. Sess. 14. num. 1.

Ex quibus sunt non nulla obseruanda. Primum, potestatem iurisdictionis ad absolvendum esse necessariam de iure Diuino, Becan. num. 2. Suar. tom. 4. de pœnit. disp. 24. sect. 2. num. 7. Bonacin. supr. dict. num. 7. Secundum, in articulo, aut periculo mortis quemlibet Sacerdotem habere absolvendi potestatem, quam Ecclesia illo casu delegat, & sic non est de iure Diuino, sed Ecclesiastico, ita Sor. Turrecremata, Medina, D. Bo-

nauca-

navent. & Antonin. apud Becanum sup. q. 4. n. 2. Bonacin. n. 9. Vazq. tom. 4. in 2. part. quæst. 93. articul. 1. dub. 3. & 4. Lug. disput. 30. section. 10. numer. 201. Tertium, à peccatis venialibus licere cuilibet Sacerdoti absolvere, quia hæc non subiunguntur clauibus Ecclesie, cum non debeat de necessitate cōfiteri, atque ita pœnitens potest se subijcere cuilibet habenti ordinis potestatem, applicando materiam ab omni iurisdictione liberam, Becan. ex alijs q. 6. Dian. part. 9. tract. 9. resol. 29. vel. Dices, Bonacin. n. 8. Suar. supr. num. 8. Vazq. d. art. 1. dub. 6. num. 5. & alij plures. Idemque est de mortalibus iam ritè confessis, & hæc locum obtinent etiam in Sacerdote hæretico, vel degradato, ut ipsi aduertunt.

Vel. Tertiò probatur.

- 46 Textus in dict. cap. peruenit 95. distinct. meminit Suar. dict. disp. 36. sect. 2. vel. Dicendum verò est, ubi ab obiectione Durandi, & Paludani alteri Pœnitentem defendit sentiens, potuisse eo casu errare, quia non definebat, aut docebat, sed dispensabat, ait tamen, non esse verosimile, virum tam sanctum, ac doctum Ecclesie Præulem in re a deo graui, & quæ esset maximi detrimenti toti prouincie illi, se periculo errandi exposuisse, sed quod omnino certum erat, sibi licere, fecisse. Alias solutiones ad idem caput refert, & impugnat idem Suar. vel. Est autem cum seqq. Sed an Pontifex errare possit in eis, quæ circa mores statuit non pro vniuersa Ecclesia, ut in presentis disputatur de quo Barbof. in cap. si Papa, nu. 25.

cum sequentibus 40. dist. Albert. de assert. Catholic. quæst. 30. n. 22. Cardin. Bellarm. lib. 4. de Roman. Pontific. cap. 2. vel. His notatis, Dian. p. 11. tract. 2. de infallibilit. Decret. Rom. Pontific. ext. Concil. resol. 13. qui latè probat, Papam ex Cathedra quicquam determinatam, nunquam errare posse, per totum tractatum.

Num. 12.

Diximus supr. num. 5. Pontificem aliquid circa fidem definitum errare non posse, quod est de fide, ac probant ultra laudatos ibi, Cano in loc. Theolog. lib. 6. cap. 3. propos. 3. Albertin. vbi supr. dict. quæstion. 30. à num. 19. Dried. lib. 4. de dogmatib. cap. 3. num. 3. Vualdenf. lib. 2. fidei cap. 47. 48. Victor. in relect. de potest. Eccles. Caramuel in Theolog. fundament. fund. 8. num. 109. Dian. vbi proximè resol. 2. Qui tenet, Papam nec ut personam priuatam circa fidem errare posse, resol. 22. vel. His tamen. Imò neque in rebus moralibus, quas tradit pro vniuersa Ecclesia, quod verum est quoad substantiam, nam quoad circumstantias errorem potest pati, veluti multiplicando præcepta, vel excedendo in pœnarum impositione, Suar. de fid. disp. 5. sect. 3. num. 4. 7. D. Anton. 3. part. tit. 2. cap. 3. §. 2. Cano, supr. lib. 5. cap. 5. quæst. fin. Molin. de iust. & iur. disp. 225. Bellarm. d. lib. 4. de Rom. Pont. cap. 5. Innocent. in cap. per venerabile, qui fil. sint. leg. Aug. Barb. in collect. ad dict. cap. si Papa num. 23. vbi latissimè, Valent. de obiect. fid. disp. 1. q. 1. punct. 7. §. 40. Bañes, 2. 2. quæst. 1. articul. 10. dub.

6. Dian. resol. 43. vers. Verum his, qui restatur, ita definitum esse per Martin. 5. in Conc. gener. Constantiens. in Bulla, quæ incipit: Inter cunctas pastoralis, quæ est post ultimam sessionem Concilij.

48 **Quæstionis est, num Pontifex teneatur Cardinales consulere in causis Fidei, & alijs grauib. ad earum decisionem: Et pro veraque parte est communis opinio, teste Ceual. tom. 1. quæst. 645. de quo disputat Barbof. vbi proximè à num. 15. ad 22. & tandem resoluit, non esse necesse à Cardinalibus consilium postulare. Est tamen conueniens eos congregare, vt vsu receptum est, nam licet assistentia Spiritus Sancti infallibilem definitionem reddat quoad causas Fidei, vel pertinentes ad statum vniuersalem Ecclesie, non ideo contemnenda sunt humana media, quæ ad rectam decisionem possunt conducere, & hanc sententiam tenent Cardinal. Iacobat. de Concil. lib. 7. art. 5. Valenquæ. in monit. Paul. V. p. 6. n. 97. 98. Dian. part. 5. tract. 2. resol. 4. vers. Sed his, Manfred. de Cardinal. dist. 137. Bouad. in polit. lib. 2. cap. 4. num. 16. Mench. illustr. cap. 23. Casfane. in cathalog. glor. mund. part. 3. confid. 47. Ceual. q. d. 645. n. 3. cum seqq. Marc. Ant. Cuch. de institut. maioribus, lib. 2. tit. 2. de Summo Pontif. nu. 59. Gab. Paleo. de Sac. Consistorij consultat. part. 1. q. 3. Dionys. Paul. de vera quat. Patriarchal. Sedium erection. cap. 20. num. 18. Mascard. de probat. conclus. 262. num. 56. Ad textum autem in cap. per venerabilem 13. §. qui autem, vers. Sunt autem, qui fil. sint legit. iun.**

60 cap. fundamenta 17. §. decet, de elect. in 6. ex quibus multi apud Barbof. Ceual. & Mench. contrarium tenent, respondetur, non probari, esse de necessitate consilij petere à Cardinalibus, sed de honestate, ac decencia.

Num. 18;

49 **Quod pontifex errare non potest in Sanctorum canonizatione, cum D. Couarr. DD. communiter assentiant D. Bernad. epist. 147. ad Lugdunens. Bellarmin. de Sanctor. beatitud. cap. 5. D. Anton. vbi supr. Suar. dict. sect. 8. nu. 8. Azor tom. 2. lib. 3. cap. 6. q. 5. Valent. tom. 1. disp. 2. quæst. 1. punct. 7. §. 40. vers. Itaque quod ad Anconit. de potest. Ecclesie, quæst. 14. art. 3. Dried. de dogmatib. cap. 1. Iacob. Castellan. de canonizat. Sanct. quæst. 9. art. 3. Mascard. de probat. conclus. 261. num. 56. Barbof. vbi proximè, num. 28. cum seqq. Dian. dict. part. 11. tract. 2. resol. 15. vers. Verum omnino, & resol. 18. vbi ait, hoc esse de Fide ex Turrian. 2. 2. tom. 1. disp. 17. Dub. 6. Castr. Palao, tom. 1. tract. 4. disp. 1. punct. 5. §. 4. num. 2. Arriag. in cursu Theolog. tom. 5. disp. 9. sect. 5. num. 28. Et quid de Beatificatione, docet idem Dian. resol. 17. licet teneant contra præcipuam conclusionem aliqui laudati à Mascard. sup. in principio, quorum opinio impia, & temeraria est censenda, Vualdens. tom. 3. doct. tit. 14. cap. 11. & sequenti, Castro lib. 1. de iust. hæret. punit. Anconit. dict. quæst. 14. & seqq. Suar. vbi proximè, Dian. dict. resol. 18.**

Vers.

Vers. Quæ autem.

30 Ita hunc locum, qui D. Augustino tribuitur, solent DD. interpretari, vide Barbofam vbi nuper, qui alter eum intelligit. Vltra quæ dici poterit, de eo cultu, quem Sanctorum Canonizationum reliquijs exhibemus, ea verba non esse intelligenda, sed de quadam reuerentia, qua sepius prosequimur cadavera hominum, quos sanctitate, ac eximij virtutibus floruisse, credimus, in quo falli possumus, quia forsitan eorum animæ cruciantur in inferno & tamen licitum, ac pium putabatur, ex sola morali certitudine per famam, aut ab homine fidedigno habita huiusmodi hominum reliquijs venerari. Azor. tom. 1. lib. 9. cap. 8. quæst. 8. Pellizzar. dict. tract. 8. cap. 3. num. 77. vers. Aduerto sexto, Sanch. in decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 43. num. 4. Pagund. in prim. præcept. Eccles. lib. 1. cap. 4. num. 6. Sed nouissimè emanauit decretum Sacre Congregationis generalis, ac vniuersalis Inquisitionis die 2. Octobris anno 1625. quo Urban. VIII. statuit, ne, alicuius hominis, etsi de eius martyrio, aut Sanctitate egregia esset fama, reliquijs, vel imaginibus venerari, aliumvè cultum ipsi exhibere in locis publicis, vel priuatis, liceret, antequam ab Ecclesia Beatus declaretur, aut canonizetur, Barbof. in remission. ad Concil. Trident. sess. 25. cap. de inuocat. venerat. & reliq. Sanctor.

Vers. Es tamen constanter.

32 De veneratione reliquiarum, ac imaginum Sanctorum, Trident. dict. cap. de inuocat. vener. & reliq. Sanct.

Bellarmin. de Sanct. lib. 1. cap. 1. cum seqq. Azor tom. 1. lib. 9. cap. 8. quæst. 1. vsque ad 4 & cap. 10. à q. 6. vsque ad 9. Valent. 2. 2. disp. 6. q. 11. punct. 6. per totum, Suar. tom. 1. in 3. part. q. 25. disp. 6. Vazq. de adorat. imagin. lib. 3. disp. 3. à num. 78. Sanch. d. cap. 43. per totum, vbi num. 2. rationem reddit, cur non licet venerari vermes ex cadaveribus Sanctorum, vt eorum reliquijs, Pellizzar. d. num. 77 & alij apud Barbof. in d. cap. Concilij, n. 1. Ex quo decreto constat, Episcopi proprium munus esse approbare reliquijs Sanctorum, qui sunt Canonizati, an eius sint, cuius esse, fertur, Philarc. de offic. Sacerd. tom. 1. p. 2. lib. 3. cap. 9. ad finem, Sanch. d. cap. 43. nu. 14. Pellizzar. vbi proximè. Sed h. reliquijs Sancti canonizati misceantur cineribus non sancti, ita vt separati nequeant, non sunt, vt adorentur, proponendz, sed in loco decenti collocantur, Pellizzar. dict. num. 77. vers. Aduerto secundo, Sanch. num. 12.

56 Pontificem posse facultatem conferendi Sacramentum Confirmationis simplici Sacerdoti committere, teceptissimum est, Suar. dict. tom. 3. disp. 36. sect. 2. vers. Dicendum verò est, D. Antonin. p. 3. tit. 14. cap. 14. §. 6. Valent. d. disp. 5. quæst. 2. punct. 1. Victor. de Sacram. quæst. 50. Bellarmin. cap. 12. de Confirmat. Bonacin. d. disp. 3. quæst. vnic. punct. 2. num. 3. Pitigian. dist. 7. quæst. i. art. 5. 10. 13. Vazq. in 3. p. quæst. 7. 2. art. 3. disp. 2. 19. cap. 1. num. 3. Grassi sup. part. 2. lib. 1. cap. 5. num. 29. 30. Armendar. in addition. ad Recopil. legum Nauarr. lib. 1. tit. 18. l. 7. de Episcop. num. 77. Nauarr. conf. 14. de priuileg. num. 2. Angles sup. tit. de Confirmat. art. 8.

con.

conclus. 3. Vgolin. de offic. Episcopi cap. 2. num. 3. Viuald. dict. tit. de Confirmatione. cap. 4. num. 5. Piafec. in praxi Episcopali, p. 1. cap. 3. de Confirmat. num. 1. Emman. Rodriguez, quzst. Regulatiu, tom. 1. q. 18. art. 3. Azor. p. 2. lib. 3. cap. 30. q. 4. vers. Imprimis, Monet. de comu. vit. volunt. cap. 4. num. 110. Filiuc. tract. 3. num. 13. 26. August. Barbof. dict. alleg. 30. num. 4. qui num. 5. ex alijs refert, Iesuiter apud Indos eam facultatem habuisse. Negant verò nonnulli, quos laudat Suar. supr. vers. Propter hanc, & nos proximè num. 31. Illud certum est, nullum, qui Sacerdos non sit, posse etiam ex delegatione Papæ, Confirmationis Sacramentū ministrare, Filiuc. sup. tract. 3. n. 27. Barbof. dict. alleg. 30. n. 4. Nec Chrismatis cōsecrationē simplici Sacerdoti per Pontificem cōmitti, Bonac. sup. punct. 4. num. 9. Barbof. n. 6. Suar. dict. disp. 33. sect. 3. num. 3. vers. Nihilominus, Chamerot. supr. dict. tract. 3. cap. 5. in fine, Henric. lib. 3. cap. 2. §. 2. Quauis contrariū etiam sit probabile, vt Suar. & alij sententur.

- 57 Quatuor hic scitu digna oportet adnotare. Primum, Pontificem, si eligatur, qui non sit Episcopus, ante consecrationem Episcopalem iure posse delegare simplici Sacerdoti prædictam facultatem, nam hæc potestas delegandi non est annexa ordini Episcopali: Et si inficietur Paludan. dist. 7. quzst. 4. num. 51. Secundum, mortuo Pontifice, qui commisit, non extingui potestatem delegatam, sed adhuc ea vti posse delegatum. Tertium, non esse necessariam nullam causam ad huiusmodi cōmissi-

sionē, saltem ad valorem Sacramenti, & si perperam faceret Papa, si pro libito nulla vigente necessitate, delegaret. Vltimum, quando à principio fuit necessitas ad committendum, licet ea cesset, non expirare concessam facultatem. Hæc Suar. dict. sect. 2. vers. Tertia pars, cum duobus seqq.

Vers. *Exeat de hac re.*

Ad hunc canonem Concilij Tridentini, qui est sub sess. 7. vbi de Confirmatione, vide allegatos a Barbof. ibidem, num. 3.

Vers. *Quæ si minister.*

Constat, simplicem Sacerdotem esse extraordinarium ministrum huius Sacramenti ex institutione Christi, Bonac. Suar. & reliqui nuper laudati, num. 56. alioquin Pontifex efficere non posset, vt illud validè administraret, Episcopum verò ordinarium, de quo supra num. 25.

Num. 14.

Cum ex institutione Christi ordo Episcopalis necessariò desideretur, vt quis tanquam ordinarius minister cōferat Sacramentum Confirmationis, nullo iure humano effici potest, vt qui Episcopus non est, illud ordinaria potestate validè administraret, hoc enim esset mutatio in substantia libus Sacramenti, quod cum Pontifex efficere nequeat, vt dictum est supra num. 15. nec præscriptione acquiri poterit, quia non plus valet præscriptio, etiam immemorialis, quam Principis concessio, sed pari passu ambulant, vt probat adducti textus per D.

Num. 15.

D. Couarr. & Menoch. cōf. 90. num. 79. Rodulphin. de absolut. Princip. potest. cap. 2. num. 13. Peregrin. de iur. Fisc. lib. 1. tit. 2. num. 61. & quæ concedi nequeat per Principem, nulla præscriptione acquiri possunt, Menoch. supr. Afflicti in consuet. Neapolit. de prescript. num. 19. Bellam. cōf. 27. col. 1. Neque obstat, simplicem Sacerdotem esse idoneum ministrum ex commissione Pontificis, nam Christus Dominus constituit illum extraordinariū ministrū, si accesserit Papæ delegatio, quæ cōditio omnino debet adimpleri, nulloque alio modo effici potest, vt qui Episcopali dignitate, ac ordine non est insignitus, potest hoc Sacramentum validè conferre contra diuinam institutionē, cum cōditiones sint speciales, & non quæ ualēter implendæ, qui n. 2. d. 4. it. de cōdit. & demōst.

- 63 Et generaliter non posse præscribi, quæ ordini Episcopali annexa sunt, itumque necessariò requirunt ab eo, qui Episcopus non est, docent Gabriel commun. opinio. tit. de prescript. conclus. 1. num. 16. Barbof. in collectan. ad dict. cap. peruenit, num. 4. 4. distinct. Vltimo in ration. iur. Pontific. lib. 1. pag. 82. Azor. part. 1. lib. 1. cap. 19. vers. Consuetudo, lit. B. Tondut. q. benefic. p. 2. cap. 3. §. 9. n. 9. Lambertin. de iur. patron. lib. 1. p. 1. q. 9. art. 3. ex nu. 18. Et incapacitatē tempus nō tollit. Menoch. supr. cum alijs. Nec contrariū probant cap. auditis 15. de prescript. & alia à D. Couarr. relata, quoniam de his non agūt, sed de alijs, quæ cōpetūt Episcopo ratione dignitatis, vel iurisdictionis, quæ a non Episcopis possunt acquiri præscriptione, vt probat Tondut. sup. a. n. 5.

64 Controuersum est, utrum Episcopus sit ordo à Sacerdotio distinctus in quo frequenter Theologi à iuris Interpretibus dissentiant, ubi volunt non esse ordinem distinctū, sed quod per consecrationem extenditur character Sacerdotalis, data speciali potestate indigibili ad ea, quæ Episcopis solū conueniunt. Ita docent Henric. lib. 10. cap. 2. in princip. Molfes. tract. 2. cap. 1. num. 31. Homolin. de Bonis de human. vit. statib. par. 1. cap. 20. Filiuc. tom. 1. tract. 9. n. 12. Reginald. lib. 30. tract. 1. num. 5. Bonac. d. disp. 3. quæst. vnic. punct. 1. n. 3. Viguer. supr. cap. 16. §. 6. vers. Tertio, Abulens. cap. 29. Exod. quzst. 18. D. Bonauent. 4. dist. 24. part. 2. art. 2. quzst. 3. & alij multi apud Sanch. d. cap. 1. dub. 9. nu. 2. Hi, id est, Iurisprudenti defendunt, esse ordinem, per quæ specialis character imprimitur indelebilis, & potestas tribuitur specialis, & licet gloss. verb. Episcopatus in proemio, lib. 6. decretal. dixerit hoc esse contra Theologos, ex his non pauci, maximeque autoritatis in eadem ista resident opinione, Bellarmin. supr. lib. 1. de Sacrament. Ordin. capit. 3. S. 2. verb. Ordo, numer. 7. Sanch. cum alijs, num. 1. 3. Philiare; lib. 1. cap. 10. Viualdens. tom. 2. cap. 116. Nauarr. in manual. dict. cap. 22. numer. 12. Petr. Soc. supr. lect. 1. 4. Coninc. tom. 2. disp. 2. dub. 2. Valent. d. tom. 4. disp. 9. q. 1. punct. 4. à vers. Secundò controuersum in specie est, Barbof. dict. part. 2. alleg. 1. tit. 18. vbi plures Becan. de Sacrament. in specie, cap. 2. §. 9. 3. Zabarel. in Clemen. 2. de ztat. & qualit. ord. Viuald. sup.

tit. de Sac. Ord. num. 10. Cardinalatum verò nullatenus ordinem esse, probat Sanch. dict. cap. 1. dub. 10. n. 2. ubi alios laudat, contra Turrecrernat. lib. 1. de Ecclesia cap. 30. num. 1.

Num. 16.

65 Consecratio Episcopi nullius est momenti, si consecrandus Sacerdos non fuerit, gloss. fin. in cap. vnic. de Cletic. per salt. prom. Syluester in sum. verb. Ordo, num. 1. Sã in aphorismo. verb. Ordo, num. 25. Maiol. de irregular. lib. 4. cap. 12. num. 3. Henric. Idict. lib. 10. cap. 14. Salzed. ad Bernard. Diaz in pract. cap. 24. lit. A. vers. Inter promotos, Azor. part. 2. lib. 3. cap. 30. quæst. 9. Sãch. dict. cap. 1. dub. 14. num. 8. D. Bonavent. 4. dist. 24. part. 2. art. 2. q. 3. Bellarm. sup. lib. vnic. de Sacram. Ordin. cap. 5. Viguera. d. cap. 16. §. 6. vers. 8. D. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 16. §. 17. Vazq. itam referendus, Bonacin. disp. 8. de Sacram. Ordin. quæst. vnic. punct. 1. num. 4. & omnes, qui sentiunt, Episcopatum ordinem non esse, qui & hoc necessariò fatentur, & ita verum est.

66 Sed Episcopum validè consecrari, etsi careat Sacerdotali ordine, tenetur, Batbol. supra allegat. 1. num. 38. Rendin. in promptuar. receptar. sententiar. tom. 1. tit. 38. num. 6. Fornar. de Sacram. ordin. cap. 6. nu. 5. Campanil. in diuersor. iur. canon. rubric. 10. cap. vnic. num. 3. Alzed. de præ excellent. Episcop. dignit. p. 1. cap. 4.

Vers. Caterum final.

67 Non est omninò certum, quod D. Couarr. in fine huius versiculi affirmat, siquidem sunt, qui concedunt,

Episcopatù ordinem esse à Sacerdotio distinctum, & tamen negant, validè in Episcopum consecrari, qui presbyteratu prius non fuerit indignus, quia dicunt, ex ordinatione Divina præcedere debere, ita Vazq. d. tom. 3. disp. 240. cap. 5. num. 54. Valent. ubi proximè, vers. lam ad primum cum seqq. Becan. d. quæst. 3. num. 4. Et quidem receptissimum est, quod Episcopus non presbyter consecrari validè minime possit, & ita est tenendum.

AD CAPVT Vndecimum.

SVMMARIVM.

- 1 Materiam explicantes referuntur.
- 2 Iniuria verbalis scripturæ insertur.
- 3 Atrox iniuria verbis etiã irrogatur.
- 4 Per verbum, mentiris, fit iniuria.
- 5 Protestatio facta contraria nõ prodest.
- 6 Dicens, mentiris, obijcanti falsum, vel occultum delictum, non tenetur actione iniuriarum.
- 7 Licet in foro conscientie, obijcanti falsum, vel occultum delictum dicere in defensionem, mentiris.
- 8 Inuasorem permittere pro vita tuenda, licitum est, si aliter periculum effugiri non possit.
- 9 Honor apud honestos, nobiles, que viros pluris, quam vita, habetur.
- 10 Pro tuendo honore permissum est in utroque foro, aggressorem perimere.
- 11 Verù iniuria fiat, asserendo, verum nõ est, quod ais, aut mendacium dicis.

Aliud

- 12 Aliud est mentiri, & aliud dicere mendacium.
- 13 A consensu est abstinendum.
- 14 Inimicorum famam verbis offendere, non decet.
- 15 Ad paræ palinodiam sufficit, verba inuidiosa proferre in aliquem, similia expressis lege Regia.
- 16 Palinodiam canere cogitur, qui sponsam de presenti alterius dixerit meretricem.
- 17 Nõ qui aliõ Indem, aut Maurum appellauerit, debeat canere palinodiam.
- 18 Vnde originem habuit adagium: Palinodiam canere.
- 19 Silius runde dicatur,
- 20 Solidorum valor.
- 21 Solidus, & aureus nõ distinguuntur.
- 22 Quæ quantitas habet positi sine intentione donari, remittit.
- 23 De marabatinorù valore, remittit.
- 24 Paræ palinodia extenditur ad verba æque iniuriosa, ac lege cõceta.
- 25 Palinodiam canens, sateri debet et palam, se fuisse mentitum.
- 26 Lex nedum intendit famam iniuriam passo restituere, sed & iniuriantem infamia afficere.
- 27 Valde ignominiosum fuit Hispanis, quæ se vni mediocri, publice agnosceret.
- 28 Nobiles vulgo, Hidalgos, à palinodia canendo lege excipiuntur.
- 29 Non ita ex actõ ad hoc nobilitatem probari, necesse est, ut eum de ipsa agatur principalliter.
- 30 Clerici non canunt palinodiam.
- 31 Mens legis imponenti paræ palinodia est, ut reus amare iudiciã patiatur.
- 32 Intelligitur, l. 25. tit. 18. p. 2.
- 33 Non decet Principem, quomodolibet se restituere.
- 34 Quando teneatur palinodiam canere, qui iniuriam verbalem in ab-

sentem protulit.

- 35 Bona fama omni commodo pecuniario estimabilior.
- 36 Est thesaurus inestimabilis.
- 37 Fama saluta nisi per restitutionem nequit resciri.
- 38 Princeps iuris infamiam tollit, sed facti non potest.
- 39 Iniurias verbaliter Cardinales nõ incogit penas cap. felices de pen. in 6.
- 40 Verbi iniuriosi in Principem proferens, lese maiestatis reus nõ censetur.
- 41 Supremi Principes solens præ maiestate iniurias verbales subditorum contemere.
- 42 Obijcens verum crimen animo iniuriandi pena dignus fit.
- 43 Deservitur Burtol. distinctio.
- 44 Proferens verba iniuriosa absquò animo iniuriandi actione iniuriarum, non tenetur.
- 45 Publicè interest, crimina ad punitionem reuocari.
- 46 Obijcens crimina vera animo iniuriandi puniri temperet, equi est.
- 47 Qui provocatus iniurias, vitius est plebendus.
- 48 Sed si verba iniuriosa referat ad defensionem proprii honoris, penam non meretur.
- 49 Potest quis in foro conscientie imponere crimen occultum iniuriantis pro honore tuendo.
- 50 Si non potest inuestigari, quis suorum provocator, actio utriusque compensatione tollitur.
- 51 Sed fiscus ab utroque penam fiscolem legibus statutam exigit.
- 52 Paræ edentis, aut manifestantis famosum libellum, remittit.
- 53 Non distinguitur quoad penam, an vera sit, vel falsa, qua libello contentur.

Pa

Oppo

tit. de Sac. Ord. num. 10. Cardinalatum verò nullatenus ordinem esse, probat Sanch. dict. cap. 1. dub. 10. n. 2. ubi alios laudat, contra Turrecrernat. lib. 1. de Ecclesia cap. 30. num. 1.

Num. 16.

65 Consecratio Episcopi nullius est momenti, si consecrandus Sacerdos non fuerit, gloss. fin. in cap. vnic. de Cletic. per salt. prom. Syluester in sum. verb. Ordo, num. 1. Sã in aphorismo. verb. Ordo, num. 25. Maiol. de irregular. lib. 4. cap. 12. num. 3. Henric. Idict. lib. 10. cap. 14. Salzed. ad Bernard. Diaz in pract. cap. 24. lit. A. vers. Inter promotos, Azor. part. 2. lib. 3. cap. 30. quæst. 9. Sãch. dict. cap. 1. dub. 14. num. 8. D. Bonavent. 4. dist. 24. part. 2. art. 2. q. 3. Bellarm. sup. lib. vnic. de Sacram. Ordin. cap. 5. Viguera. d. cap. 16. §. 6. vers. 8. D. Anton. 3. part. tit. 24. cap. 16. §. 17. Vazq. itatim referendus, Bonacin. disp. 8. de Sacram. Ordin. quæst. vnic. punct. 1. num. 4. & omnes, qui sentiunt, Episcopatum ordinem non esse, qui & hoc necessariò fatentur, & ita verum est.

66 Sed Episcopum validè consecrari, etsi careat Sacerdotali ordine, tenetur, Batbol. supra allegat. 1. num. 38. Rendin. in promptuar. receptar. sententiar. tom. 1. tit. 38. num. 6. Fornar. de Sacram. Ordin. cap. 6. nu. 5. Campanil. in diuersor. iur. canon. rubric. 10. cap. vnic. num. 3. Alzed. de præ excellent. Episcop. dignit. p. 1. cap. 4.

Vers. Caterum final.

67 Non est omninò certum, quod D. Couarr. in fine huius versiculi affirmat, siquidem sunt, qui concedunt,

Episcopatù ordinem esse 2 Sacerdotio distinctum, & tamen negant, validè in Episcopum consecrari, qui presbyteratu prius non fuerit indignus, quia dicunt, ex ordinatione Divina præcedere debere, ita Vazq. d. tom. 3. disp. 240. cap. 5. num. 54. Valent. ubi proximè, vers. lam ad primum cum seqq. Becan. d. quæst. 3. num. 4. Et quidem receptissimum est, quod Episcopus non presbyter consecrari validè minime possit, & ita est tenendum.

AD CAPVT Vndecimum.

SVMMARIVM.

- 1 Materiam explicantes referuntur.
- 2 Iniuria verbalis scripturæ insertur.
- 3 Atrox iniuria verbis etiã irrogatur.
- 4 Per verbum, mentiris, fit iniuria.
- 5 Protestatio facta cõtraria nõ prodest.
- 6 Dicens, mentiris, obijcienti falsum, vel occultum delictum, non tenetur actione iniuriarum.
- 7 Licet in foro conscientie, obijcienti falsum, vel occultum delictum dicere in defensionem, mentiris.
- 8 Inuasorem permittere pro vita tuenda, licitum est, si aliter periculum effugiri non possit.
- 9 Honor apud honestos, nobiles, que viros pluris, quam vita, habetur.
- 10 Pro tuendo honore permissum est in utroque foro, aggressorem perimere.
- 11 Verù iniuria fiat, asserendo, verum nõ est, quod ais, aut mendacium dicis.

Aliud

- 12 Aliud est mentiri, & aliud dicere mendacium.
- 13 A consensu est abstinendum.
- 14 Inimicorum famam verbis offendere, non decet.
- 15 Ad paræ palinodiam sufficit, verba inuidiosa proferre in aliquem, similia expressis lege Regia.
- 16 Palinodiam canere cogitur, qui sponsam de presenti alterius dixerit meretricem.
- 17 Nõ qui aliõ Indem, aut Maurum appellauerit, debeat canere palinodiam.
- 18 Vnde originem habuit adagium: Palinodiam canere.
- 19 Silius runde dicatur,
- 20 Solidorum valor.
- 21 Solidus, & aureus nõ distinguuntur.
- 22 Quæ quantitas habet positi sine intentione donari, remittit.
- 23 De marabatinorù valore, remittit.
- 24 Paræ palinodia extenditur ad verba æque iniuriosa, ac lege cõtraria.
- 25 Palinodiam canens, sateri debet et palam, se fuisse mentitum.
- 26 Lex nedum intendit famam iniuriam passo restituere, sed & iniuriantem infamia afficere.
- 27 Valde ignominiosum fuit Hispanis, quæ se vni mediocri, publice agnoscere.
- 28 Nobiles vulgo, Hidalgos, à palinodia canendo lege excipiuntur.
- 29 Non ita ex actè ad hoc nobilitatem probari, necesse est, ut eum de ipsa agatur principalliter.
- 30 Clerici non canunt palinodiam.
- 31 Mens legis imponenti paræ palinodia est, ut reus amare iudiciã patiatur.
- 32 Intelligitur, l. 25. tit. 18. p. 2.
- 33 Non decet Principem, quomodolibet se restituere.
- 34 Quando tenetur palinodiam canere, qui iniuriam verbaletem in ab-

sentem protulit.

- 35 Bona fama omni commodo pecuniario estimabilior.
- 36 Est thesaurus inestimabilis.
- 37 Fama saluatur nisi per restitutionem nequit resciri.
- 38 Princeps iuris infamiam tollit, sed facti non potest.
- 39 Iniurias verbaliter Cardinales nõ incogit penas cap. felices de pen. in 6.
- 40 Verbi iniuriosa in Principem proferens, lese maiestatis reus nõ censetur.
- 41 Supremi Principes solens præ maiestate iniurias verbales subditorum contemere.
- 42 Obijcens verum crimen animo iniuriandi, pena dignus fit.
- 43 Deservitur Burtol. distinctio.
- 44 Proferens verba iniuriosa absquò animo iniuriandi actione iniuriarum, non tenetur.
- 45 Publicè interest, crimina ad punitionem reuocari.
- 46 Obijcientem crimina vera animo iniuriandi puniri temperet, equi est.
- 47 Qui provocatus iniurias, vitius est plebendum.
- 48 Sed si verba iniuriosa referat ad defensionem proprii honoris, pœnata non meretur.
- 49 Potest quis in foro conscientie spõnere crimen occultum iniurianti pro honore tuendo.
- 50 Si non potest inuestigari, quis suorù provocator, actio utriusque compensatione tollitur.
- 51 Sed fiscus ab utroque penam fiscolem legibus statutam exigit.
- 52 Paræ edentis, aut manifestantis famosum libellum, remittit.
- 53 Non distinguitur quoad penam, an vera sit, vel falsa, qua libello contentur.

Pa

Oppo

- 54 Opponens in iudicio aduersario eorum crimen impertinens ad causam defensionem pariri debet.
- 55 Idem est, si ad causam defensionem pertinet, si appareat, animo iniuriam obiectam fuisse.
- 56 Verba iniuriosa in iudicio prelatam, que ad causam defensionem conducunt, non animo iniuriam obiectam presumuntur.
- 57 Crimen occultum alienum reuelari potest extra iudicium ob bonum finem.
- 58 Non est peccatum, reuelare crimen occultum alterius tui, vel duobus, quos reuelans scit illud non detuleros.
- 59 Qui bona fide reuelat delictum alienum, licet non peccet, tenetur ad restitutionem famam, si absque proprio detrimento potest.
- 60 Potest quis absque culpa aliqua, se mentitum fuisse asserere, ut famam proximo restituat, quamvis verum sit, quod in ipsum dixerit.
- 61 Obligatio ad restituendam non prodeit ex prava intentione damnificantis, sed ex alio iniusto exteriori.
- 62 Qui verum dicit, non astringitur, canere pallo diem ex lege Regia.
- 63 Virum qui appellauit mulierem nuptam meretricem, aut coningatum cornutum, ut probet adulterium, admittatur, ne in legis poenam incidat.
- 64 Donatio renouatur ob grauem iniuriam verbalem illatam per donatarium donatori.
- 65 Que sit grauis iniuria, relinquatur iudicis arbitrio.
- 66 Quando, donatario exercente aliquem actum in iudicio contra donatorem, renouatur donatio.
- 67 Donatio remuneratoria ob ingratitudinem non renouatur.
- 68 Nec donatio ob causam posteam sequentiam.

69 Donatio in detrimentum tertij ob ingratitudinem donatorij non renouatur.

De iniuria, qua verbis fit, maxime per veri criminis obiectiorem.

DE iniuria, quæ verbis fit, differunt Ant. Gom. variat. lib. 3 cap. 6. num. 2. Parlad. rer. quotidian. lib. 1. cap. 17. Pichard. in §. iniuria, inst. de iniur. Ceuall. quæst. 323. Clar. in prax. criminal. verb. Iniuria, Gutier. de delict. quæst. 116. cum plurimis seqq. Surd. decis. 89. Farinac. in prax. criminal. tom. 1. quæst. 105. Azucued. in l. 2. tit. 10. lib. 8. Recopil. Dian. resolution. moral. p. 5. tract. 4. resol. 13. Tusch. lit. 1. conclus. 152. Gregor. Lop. in l. 1. gloss. 7. tit. 9. p. 7. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 59. num. 45. cum sequentibus. Menoch. conf. 1197. per totum.

Num: 1:

Iniuria etiam verbis fieri dicitur, cum scriptura alicuius famam maculam, quoniam ipsa scriptura loquitur, argument. l. non figura 37. ff. de actione & oblig. gloss. verb. Comuitum in l. 1. ff. de iniur. Farinac. sup. n. 4. Capel. Tholosan. decis. 127. n. 1. Bernar. Græuz ad praxim Camer. Imperial. lib. 1. conclus. 104. cõsid. 1. & atrox iniuria non minus verbis, quàm factis potest irrogari, l. 20. tit. 9. p. 7. Menoch. conf. 788. n. 5. Cyriac. tom. 1. cõtrouer. 126. n. 38. Foller. in pract. crim. verb. Recipiatur defensionis, n. 11. Farin. d. q. 105. n. 100. Scot. conf. 25. per tot. tom. 2. lib. 3. Ant. Gom. sup. n. 4. Per

- Per verbum: Mentiris, iniuriam in ferri, docent communiter DD. Clar. num. 13. 14. Bellacomb. commun. opinion. 10. m. 2. lib. 9. tit. 25. num. 49. Suar. receptar. sentent. lit. 1. num. 36. Fachin. controuerf. lib. 9. cap. 12. in princip. Græuz lib. 2. conclus. 100. num. 9. cum seqq. Farinac. dict. quæst. 105. num. 310. Ceuall. n. 1. Cyriac. num. 27. cum sequentibus, Contral. in l. 1. tam angust. n. 3. ff. de seruitutibus. Vela de pœn. delict. cap. 19. vers. Alter modus, qui ita tenent, et si dicatur: Saluo tuo honore mentiris. Circa quod rectè ex alijs distinguit Menoch. cont. 41. a. n. 8. Aut enim dicitur: Mentiris, loquenti citra praxiudicium famam alterius, & tunc, et si adiciatur: Saluo honore tuo, iniuriam ad actionem tenebitur, qui, Mentiris, dixit, Farinac. num. 311. Ceuall. vbi proxime, Cyriac. d. controuerf. 126. num. 31. Ceuall. resolut. crimin. cas. 154. n. 6. nam cum per hoc verbum iuxta communem sensum iniuria fiat, protestatio ipsi facta contraria nunquam suffragatur, Barbosa. axiom. 194. Surd. decis. 246. num. 4. Mantie. decis. 100. num. 2. Marc. Ant. variat. resolut. lib. 2. resol. 55. num. 9. Menoch. num. 32.
- Aut ei, qui crimino, aut defectum famolium obicit, ab offenso: Mentiris, responderet, & hic nullo modo iniuriam actioni subijcitur, sine addat. Saluo honore tuo, sine non, Gutier. quæst. 128. n. 11. Felin. in cap. dilecti filij, ma. 20. de exception. Azucued. in dict. l. 2. num. 96. & num. 97. D. Ioan. Vela sup. cap. 16. pag. 86. Pacian. num. 43. 51. & multi apud Menoch. n. 10. Quod si verum sit, quod obijcitur, sic respondente actio-

ne iniuriam teneri, asserunt Cyriac. num. 33. Farinac. num. 321. 322. licet Menoch. a. num. 29. contra sentiat, sed Cyriaci opinio admitti poterit, cum delictum foret publicum, & non aliud. Et in foro animæ licitum est, ita iniuriam repellere, Mendoza, a. 2. disp. 70. lect. 14. §. 117. Dian. dict. p. 5. tract. 13. resol. 26. Henric. tom. 2. cap. 10. de irregular. lit. T. Valent. tom. 3. disp. 5. quæst. 16. punct. 3. vers. Potest autem, Sor. de iust. & iur. lib. 5. quæst. 9. art. 3.

Ratio est notissima, quia sicut omni iure licet vitam alteri adimere in defensionem propriam, vbi aliter periculum nequit euitari, Clement. si furiosus de homicid. l. vt vim 3. ff. de iust. & iur. l. in lege 45. §. qui cum aliter, ff. ad leg. Aquil. Pat. Molin. de iust. & iur. tom. 4. tract. 3. disput. 11. a. 2. D. Couarra. in dict. Clemet. si furiosus. part. 1. §. vnic. num. 12. Bonacini. de resolut. disp. 2. q. vltim. punct. 8. n. 3. Menoch. cõf. 249. n. 20. Ant. Gom. d. lib. 3. cap. 3. n. 20. Valer. tom. 3. disp. 5. q. 3. punct. 4. Ita etiã permissum est, alienum honorem iniuriantis laedere, quando alio modo suum quis tueri non valet, cum honor inter honestos, nobilesque viros non minoris, imò plus, quam vita, habeatur, l. illi quidem, §. sed si dederit, ff. quod. met. caus. l. iusta 9. & ibi gloss. ff. de manum. vindict. Cyriac. controuerf. tom. 1. controuerf. 101. num. 44. cum sequentibus, Pacian. numer. 47. 48. Menoch. confil. 302. a. num. 1. Bonadill. in politicar. lib. 2. capit. 14. numer. 44. Curtell. de immunitat. Ecclesiastica lib. 1. quæstion. 31. Quare pro honore tuendo licitum est in vtroque foro, iniusta-

rem occidere, Lelsi. de iust. & iur. lib. 2. cap. 9. à num. 76. Menchac. illust. cap. 11. nam. 10. & cap. 18. num. 15. Tiriac. de nobilitat. cap. 20. num. 63. cum seqq. Farinac. quæst. 125. à num. 41. Azor. instit. moral. part. 3. lib. 2. cap. 1. quæst. 14. Bonacin. dict. quæst. vit. punct. 10. num. 6. 7. Petr. Nauarr. de restitut. libr. 2. cap. 15. numer. 3. Thom. del Bene de infortunitat. Eccles. tom. 2. cap. 16. dubit. 20. lect. 10. num. 5.

11 Sed si quis dixerit, mendacium, nõ verum, aut falsum dicit, quæritur an iniuriæ reus sit? Dubium oritur ex eo, quod aliud sit mentiri, & aliud mendacium dicere: mentitur, qui contra id, quod sentit, affirmat, mendacium asserit, qui falsum profert putans, esse verum, quæ differentia desumitur ex D. Thoma. 2. 2. q. 110. art. 1. facit cap. hominis cum seqq. 2. q. 2. Aul. Gellii. lib. 2. noct. Attic. cap. 11. Primum indecorum est ac infame, secundum non utique, atque ita sentiunt, per prædicta verba iniuriam nõ inferri, Ceuall. quæst. 123. num. 5. Corrafi. fol. si tam angusti, num. 5. ff. de seruit. Vm. lib. 9. commun. tit. de iniur. num. 137. Plaza de delict. lib. 2. cap. 1. num. 11. Padill. in l. quæstio- nem, num. 14. C. de fideicommiss. Farinac. d. quæst. 105. num. 317. Gratian. disceptat. forens. cap. 51. num. 3. Cened. collect. 148. Sed contrarium sentiunt alij, quia id conuictio non caret, Bosni. in prax. crimin. tit. de iniur. num. 7. Baiard. ad Clar. §. iniuria, num. 30. In quo tamen standum erit loci consuetudini, iuxta quam discernendum est, an illa verba importent iniuriam, nec ne, Cyriac. d. con- trouer. 126. num. 28. vbi testatur in

Mantuanæ Cinitate per ead. verba iniuriam interrogari, ac si diceretur, Mentiris.

Ibi: Igitur à conuictijs abstinentiam.

A conuictijs maximè oportet abstinere, cum Christus Dominus grauisimo supplicio dignos iudicet, qui proximum verbaliter prosequuntur iniuria, Matth. 23. cap. 5. ibi: Qui autem dixerit fratri suo, Raca, reus erit consilio, qui autem dixerit, fatue, reus erit gehennæ ignis. Vbi primo casu capitis poenæ subijcit vocantem proximum leuem aut inconstantem secundum Maldonat. ibi, licet D. Augustin. lib. 1. de Sermone. Dominic. senserit, Raca, interiectionem esse irascens apud Hebræos, vt apud Latinos, Heu. Neque inimicorum famam verbis offendere, tolerandum est, vt de Memuone Plutarch. in apotegmatis refert, qui cum pro Dario in Alexandrū Magnum bellum gereret sciens, militem, quem pecunia conduxerat, multa turpia, ac nefaria contra hostem iactare, ipsum lancea percussit, cui inquit: Ego te pascio, vt pugnes contra Alexandrum, non vt illi maledicas.

Num. 2:

Hæc Ordinamenti lex est in noua Recopilatione 2. tit. 10. lib. 8. cuius poena incurritur, quando iniurians non vtatur citis verbis formalibus, sed æquivalentibus secundum communem acceptionem, hominumque malitiam, Parlador. dict. cap. 17. num. 3. 4. veluti si maritum bonum virum animo iniuriandi aliquis appellet, vel uxorem bonam feminatam, perinde enim

enim est, ac si ille cornutus, & illa metrix diceretur, Gutier. quæst. 117. Did. Perez in l. 2. tit. 9. lib. 8. Ordinam. Parlador. num. 9. D. Ioan. Vela dict. cap. 16. num. 84. Socin. consil. 6. num. 1. Clar. in d. §. iniuria in princip. Cardinal. in cap. ex literis, notab. 3. n. 1. de consuetud. Plaza, lib. 1. cap. 1. num. 13. Petr. de Rabena de consuetud. col. 34. fol. 171. Neuiz. in sylu. nupt. lib. 4. num. 76. Boer. conf. 4. n. 17. Azued. in d. l. 2. a num. 77. Idem erit cum malo animo dicitur alicui: Ego nõ sum proditor, aut in mea cognatione hæreticus nullus est; quoniam sic intelligitur, obijci crimen proditoris, vel hæretici, Perez supr. vers. Igitur maior, Cap. c. decif. 48. num. 1. Farinac. num. 104. cum seqq. Barbos. in collect. ad rubric. tit. de iniur. num. 6. Parlad. n. 10. qui varia exempla huiusmodi verborum adducit, Gutier. quæst. 120. num. 11. Azued. num. 85. Specular. tit. de aduoc. cat. §. nam nunc, num. 3. Boer. supr.

Ibi: Hic etiam ab eadem Regia.

36 Licet autem lex Regia solum loquat de muliere maritata, etiam sponsam de presenti complectitur, quæ si appelletur meretrix, iniurians poenam palinodiz sustinebit, Parlad. n. 49. Gutier. quæst. 119. Auiles in cap. 1. Prætor. verb. Mogeret, Perez supr. gloss. Marido, & gloss. Putz, vers. Quæri etiam potest pag. 230. Azued. in dict. l. 2. Recopil. n. 44 & probatur ex l. 82. styli, vbi requiratur sponsa de presenti uxori iam cognita, quoad poenæ statutas contra offendentes muliere, maritatas. Et

regulariter appellatione vxoris venit, quæ nupsit, licet nondum sit cognita, Abbas, & Fehnis in cap. tercio loco, de probationibus, D. Couarr. de matrimonio, part. 2. in princip. num. 4. Sanch. eodem tract. lib. 1. disp. n. 1. Gutier. supr. num. 12.

Ibi: Præcis etiam idem recipit;

17 Receptum esse in praxi, vt, qui alium Iudæum appellauerit, quasi ab Hebræis illum ortum esse, offendens, eiusdem legis Regiæ sanctioni subijciatur, testes sunt Gutier. quæst. 121. num. 9. Humada in l. 25. gloss. n. 5. cum seqq. tit. 18. p. 2. Aueodan. in tract. de iniur. num. 11. Perez, in l. fin. tit. 1. lib. 1. Ordinam. colum. 54. in princip. Plaza, lib. 1. cap. 1. num. 14. 16. Azued. in nostra l. 2. num. 27. ad finem, & ita fuisse indicatum per Senatam Cathaloniz, testatur Peguer. decif. criminali 13. num. 20. nam offensor coactus est, publicè canere palinodie. Quæquam dicta constitutione non comprehendi ita iniuriantes censant, Salazar de usu, & consuetud. cap. 1. num. 85. cum seqq. D. Iuan Vela pag. 89. Parlad. n. 24. qui num. sequenti aliud esse vult de eo, qui Maurum alterum dixerit, vbi rationem reddit, cui consentit Gutier. n. 10. quando iniuria affectus alijs esset nobilis, et si originem à Mauris duxerit. Idem de vocante aliū Moriscum sentit Parlad. ibidè, nã poena legis Regiæ non coarctabitur.

18 Hoc adagiū: Palinodia, canere, quo D. Couarruo. & alij in interpretatione huius legis secundæ vtuntur frequentissimè, adducit Erasmi. Chiriac. l. cent. 9. adag. 5. 9. cui si credimus,

mus, habuit originem à Stesichore poeta lyrico, qui, cum multa turpia de Helena suis carminibus edidisset, luminibus est orbatus, sed causa cæcitate nota, ipsam, quam vituperauerat, laudibus extulit, de quo dictum fuit palinodiam cecinisse, quod in proverbium abiit ad significandam retractationem eius, quod assertum fuit, & ita usurpatur à D. Hieronymo, in epist. ad D. Aug. quæ incipit: In ipso profectiois articulo filij mei.

Num. 31

19 Solidus ex eo appellatus fuit, quod integrum pondus, ac manus habebat, erant enim semisses, & tremisses: minores solido, Calepin. in suo diction. verb. Solidus, D. Couarr. in tract. de uerer. numism. Collat. cap. 3. numer. 4. & cetera gloss. in l. 1. C. de veter. numism. potest quæ docet, solidos dictos fuisse, quia ex obryzo siue purissimo auro cudebantur, neque enim omnes solidi ex obryzo fieri cõsueuerant, 3. eod. tit. ubi aperte probatur, & obrizatorum solidorum fit mentio, & eos qualitate inter se differre, probat l. vltim. C. de ponderationib. lib. 10. ex quibus apparet, solidos à pondere, non à materia nomen accepisse.

20 Valorem solidorum quoad nostram legem declaratum esse, cõstat, si quidem pro quatuor marabatinis vnus solidus computatur, de quo rōm valore, ac collatione cum moneta, quæ hodie vtiuntur, videndi sunt D. Couarr. in eod. tract. ubi latissimè, Felin. in cap. conuerente de offic. ordinar. Abbas ibidem, Orator. de nobilit. part. 2. cap. 4. nu. 13. Clar.

lib. 4. recepat. sentent. §. donatio, q. 15. Ducnas, regul. 224. Marienz. in l. 3. gloss. 6. num. 12. tit. 10. lib. 5. Recopil. Scaccia de commerc. §. 2. gloss. 3. num. 13. Sed apud Romanos ex auri libra septuaginta duo solidi habent, quæ duodecim cõstabat vnciæ, l. quotiescumque 5. C. de susceptorib. p. 2. pol. & arcat. lib. 10. & quinq; solidi in singulas argenti libras inserti iubentur, l. vnic. C. de aer. pret. quod et haur. insert. eod. lib. atque viginti xris libræ vno solido xstimabantur, l. vnic. de collat. xris dict. lib. 10.

Ibi: Nummus autem.

21 Verum solidus, & aureus eiusdem fuerint ponderis, & valoris, examinat D. Couarr. dict. cap. 3. num. 1. inter quos nullam fuisse differentiam, magis creditur, gloss. in l. fin. verb. Aureus, ff. de in ius voc. gloss. in d. l. vnic. C. de argent. pret. Gal. lib. 2. obseruat. 39. num. 1. Calvin. lexic. iur. verb. Aureus, l. 1. in l. fin. numer. 2. ff. de in ius vocand. Hermosill. in l. 9. gloss. 14. num. 3. tit. 4. part. 5. Gregor. Lop. in l. 7. gloss. vlt. tit. 13. p. 1. Cenall. tom. 3. quæst. 59. nam. 16. Parlad. differ. 144. num. 2. apud quæ Orator, & alij. Sed solidum Romanorum nostro castellano similem esse, eiusdemq; valoris, eud. Couarr. tenent communiter nostrates Escob. de ratiocin. lib. 2. comp. 25. num. 5. Plaz. supr. lib. 1. cap. 2. num. 11. Hermos. num. 2. Orosc. in l. Impetium, num. 2. ff. de iurisdic. omni. iudic. Gregor. Lop. in l. 9. gloss. 14. tit. 4. p. 5. Orator. ubi supr. Villalob. in tract. commun. verb. Donatio, n. 225.

Ibi:

Ibi: Vbi ad hanc rationem expenditur.

22 Maxima fuit inter DD. diuersitas ad constituendam quantitatem, inera quam pollet sine inuentione donari, nam cura aurei, siue solidi, de quibus in l. penult. C. de donat. & in l. 9. tit. 4. p. 5. pro temporum varietate longè maiorem, vel minorem habeat xtimationem, quantitas certa statui non poterat, quæ maiorem praxi cuiusque Tribunalis erit obseruanda, de quo Parlad. d. differ. 144. Escobar. dict. lib. 2. comput. 25. à num. 8. Gutier. de iuram. cõfirmat. part. 1. cap. 7. num. 5. cum seqq. Hermos. supr. à num. 5.

Num. 41

23 De valore marabatinorum vltra D. Couarr. in dict. tractatu scripsere, Parlador. differ. 140. Montaluo in l. 1. gloss. dict. maraueus, tit. 5. lib. 2. fori, & in l. 9. gloss. 14. tit. 4. p. 5. Gomez in regul. de valore, q. 9. vers. Rursus, fol. 464. Paz in scholijs ad leges styti, l. 114. cuius monetæ mentio fit in cap. cum olim 24. de ppiuileg. ubi Innocentius III. eam marabatinos appellat, quod nomen à Sarracenis originem trahere videtur ex Ludouic. Martmor. in 1. part. Asticæ lib. 2. cap. 30. fol. 149.

Verl. Verum rati ad propositam.

24 Pena d. legis Regis extenditur ad iniurias similes expressis in ipsa, Parlador. dict. cap. 17. num. 12. Gutier. d. quæst. 120. num. 13. ubi ait, locum iam esse non posse praxi, de qua in przsenti D. Couarr. postquam in noua legum Regiarum compilatione

verba illa: O stros deuestos semejantes, ita sunt inserta, vt dubium nullu sit (sicque fuerat tempore legis ordinamenti) quin palinodia canenda ignominia sit afficiendus, qui similia conuitia dixerit, ac si expellat obiecisset, ibique idem Parlador exempla tradit asserens, similia intelligi verba, quæ iuxta communem xtimationem eademem, aut maiorem, quam expressa inferunt iniuriam, nam similia censentur, quibus conuenit eadem ratio, & diuersi sunt termini, Bald. in l. neque, ff. de legib. Parlador. n. 14. cõsentit Menoch. cum alijs de arbitrat. lib. 2. cal. 84. num. 8. ubi probat, simile esse, in quo eadem, vel maior ratio reperitur, sed in hoc iudicij arbitrium versabitur, vt xstimet in dubio, an conuitium dictum expresso in lege sit xquiualeus, Gutier. nu. 14. Menoch. n. 7.

25 Conuiciator, dum palinodiam canit, necessariò debet exprimere, se fuisse mentitum, neque honestioribus verbis se se potest retractare, veluti asserendo, offensum esse optimæ famæ, illoque vicio carere, quod ei imputauerat, quoniam sic formæ legis non fit satis, quæ voluit, ad infamiam deinguentem se mendacem, fateri, Gutier. quæst. 136. nu. 3. Bouadill. tom. 1. lib. 5. cap. 1. num. 233. Plaza, lib. 1. cap. 1. num. 20. vers. Rursus, & Auendañ. de iur. num. 13. 14. Cenall. d. quæst. 128. num. 8. qui asserit non satis esse, si offensor assermet, se falsum, aut mendacem dixisse. Oppositum placet Perez in dict. l. 2. Ordinar. col. 1439. ad finem cum sequentibus, Humad. in d. l. 25. gloss. 1. tit. 18. p. 2. ubi Gregor. Lop. Azueid. in dict. l. 2. Recopil. num. 88. l. 1. Clar. d. §. iniuria

ria

- ria, num. 44. Amaya in l. certa 4. n. 43. C. de iur. Fisc. lib. 10. Parlad. dict. cap. 17. num. 48.
- 26 Prima autem opinio magis constitutionis Regis menti convenit, quae necdum intendit famam offensi refarcire, sed etiam offensori ignominiam notam iurare, quod quidem maxime apud Hispanos tunc contingebat, quando se reum mendacii aliquis publice agnoscebat, per quod in gentem honoris iacturam patiebatur, ut constat ex l. 8. tit. 3. l. 2. tit. 5. p. 7. l. 2. l. 6. tit. 8. lib. 8. Recopil. Parlad. n. 46. Gutierr. quæst. 139. num. 3. 4. Salgad. de protect. Reg. p. 2. cap. 4. num. 169. 172. Quapropter nobiles, quos vulgò, Hidalgos, dicimus, à poena huius legis sunt exempti, etiam si alium nobilem infamaverit, Parlad. num. 26. cum sequentibus, Gutierr. quæst. 133. num. 11. Azeved. num. 240. 249. Quod procedit, etsi officium vile exerceret, Idem num. 239. In quo obiter notandum est, ad hoc non requiri exactam probationem nobilitatis, sicut quando de ea principaliter agitur, imò sufficit, per publicam famam, ac communem opinionem probari, Otalor. de nobilit. part. 3. cap. 2. num. 8. Parlad. num. 26. cum seqq. Gutierr. quæst. 133. Azeved. nu. 251.
- 30 Idem exemptionis privilegium obtinent Clerici in Sacris constituti, vel etiam in minoribus modò altari inferuiant, argument. textus in cap. contingit 30. de sent. ex com. ita tenent Padill. in l. 1. num. 9. C. de iur. & fact. ignorant. Plaza, supr. tom. 1. cap. 1. nu. 24. Azeved. in dict. l. 2. n. 252. 253. D. Ioan. Vel. supr. cap. 16. Parisnac. dict. quæst. 105. num. 75. Parlad. num. 31. 32. Perez in d. l. 2. Ordina.

Gutierr. quæst. 125. ubi latè, Silced. ad Bernard. Diaz in prax. crimin. cap. 66. lit. C. Idem de Doctore, vel Advocato docent Azeved. num. 105. 117. Plaza. cap. 1. num. 23. vers. Hinc etiam, Gutierr. quæst. 133. ad finem.

Ex his apparet, animum legislatoris fuisse, ut inuitians caneret palinodiam per verba indecora sibi, & ignominiosa. Neque turpe, vel ignominiosum est, si hodie laudem Titium, & hæreticum non esse affirmem, quæ heri vituperavi, & talem esse dixi, cū contigere possit, ut tunc deceperis in ea fuisse opinione, quando conuictum protuli, & nunc errore detecto aliud sentiam, quare nullo casu mentitus sum, atque idè sine honoris periculo contraria dicere licet. Unde si ita se delinqueret retractaret, legis factus fieret. Quod comprobatur optimè d. l. 6. tit. 8. lib. 8. Recopil. ibi: *Debe se decir por Corta ante el Rey dixierda, que mintio. Vbi verbum, desmētite, aperte explicatur.*

Quibus non refragatur, d. l. 25. part. 1. ibi: *Es tanca como desmentirse, tit. 18. p. 2. nam loquitur in Principe superioris, cui pro sua dignitatis splendore indecens est, se quomodo libere retractare, nam aliqualem similitudinem cum palinodia catione habet, aut saltem animi denotat leuitatem, quod in Principibus indecorum est, cum debeant esse constantes, Menoch. conf. 103. num. 62. Deci. conf. 58. num. 5. & immobiles, tanquam Polus, & lapis angularis, Bald. conf. 327. col. 2. lib. 1. Tiracquel. de nobilit. cap. 20. num. 24. Menoch. conf. 208. num. 42. Vnumque calamum, & linguam habere, Molin. de primogen. lib. 4. cap. 3. num. 19. Bald. conf. 279. lib.*

lib. 3. Mar. Cotel de donat. int. patr. & filia et primo, d. l. 2. part. 6. n. 199. August. Barbof. qui plurimos ad hoc cumulat in cap. 1. à numer. 8. de probat. Arque ita in Principe illa retractatio turpis videretur, ac similis palinodiz cationi. In priuatis hominibus illud turpe non ceteretur, nec verosimile est, eum, per quem fortalij custos proditor reprobatur, si postea contrarium diceret, infamem manere, quod eueniret, si se mentitum fuisse, assereret, & verba illa legis: *Es tanto como desmentirse.* Similitudinem aliqualem demonstrant, non omnimodà paritatem. Tenendum, his perpenis, est, poena d. leg. 2. infectum proferre debere, se fuisse mentitum.

Verf. *Esis verò.*

- 34 Non conueniunt interpretes dict. l. 2. ubi habeat locum, si in absentem proferantur verba iniuriosa ibi expressa, & hæc D. Covarr. distinctio vera videtur, de quo per Gutierr. q. 122. Parlador. nu. 45. D. Ioan. Vela d. cap. 16. pag. 9. vers. Tertio obserua, Perez in l. fin. tit. 1. lib. 1. ordinam. column. 37. vers. Quod intellige, Auendañ. de iur. num. 8. Plaza cap. 1. num. 2. Clar. d. S. iniuria, n. 36.

Verf. *Insiisimum tamen.*

- 35 Bona fama propter honorem ex ea prouenientem tantum, maxime ab ingenio hominibus, estimatur, ut longè pretiosior sit omni commodo temporali. Casan in catalog. glor. mundi, consider. 1. 2. Menoch. dict. consil. 302. a pncip. Cynac. tom. 1.

controuerf. 104. num. 9. 10. Auend. num. 20. Surd. decif. 89. num. 1. Is in reprehendenda, notab. 3. C. de inst. & substit. Odd. de restitut. in integ. quæst. 89. num. 21. Quare Aristot. in economic. scripsit, æquus ferre homines honoris iacturam, quam si sibi omnia aufertur bonis, ut refert Menoch. dict. consil. 302. num. 3. Ipsa namque fama, siue honor inestimabilis est thesaurus, Bald. in l. 1. colum. 4. C. de confes. Flamin. de resignat. benefic. lib. 5. quæst. 3. eiusque amissio assimilatur morti, gloss. in l. iusta 9. verb. Infamiz, ff. de manumif. vindict. Cyriac. controuerf. 101. num. 46. & controuerf. 270. num. 25. Bonadill. sup. lib. 2. cap. 14. n. 44. Cotel. de immunit. Eccles. lib. 1. quæst. 313. Qui duo ex hoc tenent, non gaudent immunitate Ecclesiaz, qui alij nobili iniuriam proditorie inferit, ac si ipsum occidisset. Ex quibus constat, maxime oportere, quod fama restituatur. Cuius restitutio adeo est necessaria, ut nullo alio modo possit damnnum illatum refarciri, nam etsi Princeps restituat infamatum volens, eum à nota illa omninò liberare, & infamiam tollere, quod potest, Cacheran. decif. 101. numer. 2. Sforcia Odd. part. 2. quæst. 92. in famiam facti non valet extinguere, quoniam opinio hominum de probitate, vel improbitate alienius, nulla humana autoritate mutari potest, neque efficere, ut qui infamis ex moribus cognoscitur, honestus, ac bonus iudicetur, Roman. singular. 469. incipit. Dubitatio est magna, Barbof. in collectan. ad cap. ex tuar. 8. n. 4. de purgat. canonic.

Verf.

Verf. Ex quibus ansus est.

39 Hanc Ananix doctrinam, vt scilicet verbis iniurians Cardinalem afficiatur poenitens statuis in cap. felicitia 5. de poen. in 6. in eorum percussiones, improbat communiter DD. Barbosa. in collectan. ad illud num. 15. Bernard. Diaz in praxi cap. 69. num. 3. amptell. nouil. vbi Salced. Plaza d. lib. 1. cap. 2. num. 28. Gutier. q. 138. qui D. Couarr. vestigia repetens rem examinat.

Ibi: Sed & quinta.

40 Verba iniuriosa in Principem proferens, etiam prauo animo, laesae Maiestatis reus non censetur, Oldrad. cons. 2. 10. col. 1. Abbas cons. 57. col. 3. lib. 1. Hieronym. Gigas in tract. de crimio. l. 1. Maest. quest. 4. num. 9. 10. verf. Ex praedictis concluditur, Perez 101. 3. glol. Tales colas, tit. 2. lib. 3. Ordinament. Gutier. supr. n. 10. Plaza supr. cap. 1. num. 29. Afflict. decil. 265. num. 61. 62. Mascard. conclui. 462. nu. 35. Baiard. ad Jul. Clar. §. laesae Maiestatis, num. 11. verf. Item adde, Farinac. dict. quast. 105. num. 417. Caball. resol. crimio. cent. 3. cas. 235. a num. 13. qui limitat, cum per ea verba honor Principis laedetur, num. 22. idem tenent Baiard. nu. 11. Decian. tract. crimio. tom. 2. lib. 7. cap. 29. num. 10. verf. Item proditor.

41 Sed supremi Principes prae Maiestatis, & animi magnitudine saepe pecculantiam sibi maledicentium subditorum benignè contemnunt, vt colligitur ex leg. viic. C. sig. Imper. maledixer. Menoch. cons. 1197. num. 27. multa adducens exempla, praesertim

egregium illud Caesaris Augusti responsum ad Tiberium, qui querebatur, ac regē ferebat, quod in Caesarem multa turpia iactarentur inique, cui ille respondit: *Etati tua, mi Tiberi, vult in hoc indulgere, & inimicū indignari quemquam, qui de me male loquatur, satis est enim, si hoc habemus, ne quis nobis malefacere possit.* Est enim magnanimi, ac Regni animi iniurias remittere, Aristotel. 4. Ethicor. cap. 3. & in lib. de virtut. Magnanimus, inquit, & fortis quidem est, qui ferro iniuriam affert, que vindictae studio potest. Cicero, epist. ad Senat. post reddit. suum. *Non est in iniurias meminisse, quas ego etiam si voluisset, tamen obliuisci nullo.* Senec. de formul. vitæ, Coradan temp. iudic. lib. 1. tract. de duello, part. 6. de pace, concl. 103. Nataz, cons. 597. in fine, lib. 3. Bouadill. dict. lib. 2. cap. 7. 8.

Num. 6:

42 Mirum est, quanta sit DD. discordia, dum tractant de obijciente verū crimen per iniuriam, quoniam dubitatur, qua poena teneatur, vel an indempnis sit relinquendus, Farinac. dict. quast. 105. terdecim retulit opiniones, inter quas illa Bartoli distinctio, vt si expediat Reipublice delictum detegi, non puniatur, aliās secus de sumpta ex l. eum qui nocentem 18. ff. de injur. magis frequenter est admilla, vt testatur Cenall. dict. quast. 323. num. 4. Ant. Gom. dict. cap. 6. num. 2. verf. Dubium tamen, Gutier. quast. 123. num. 6. Plaza dict. lib. 1. cap. 2. qui quamplurimos laudant. At in praxi apud nos obseruari praesentem D. Couarr. sententiam, ac yctiorem esse, vt alteri delictum opponens

ponens etiam verum prauo animo in iudicio, vel extra, actione iniuriarum sit adiectus, etiam si publice interlit, illud patet, docent Gutier. lopr. num. 7. cum seq. Jul. Clar. supr. num. 70. Grammatic. decil. 57. Peguer. decil. crim. 13. num. 13. 16. Humad. in d. l. 25. glol. 1. num. 10. tit. 12. p. 2. Azueved. num. 217. Farinac. dict. q. 105. num. 247. Prehard. in iniuria, nu. 18. in l. de iur. Salced. ad Bern. Diaz in reg. 734. colum. 1. 3. & alij.

43 Sed Bartoli sententia in puncto iuris vector apparet, quam tueritur vltra Cenall. Ant. Gom. & Plaz. vbi supra, Fachin. contron. lib. 9. cap. 10. Auilez in proem. capit. Prepor. num. 15. Greg. Lop. in l. glol. 7. in princip. tit. 9. p. 7. Boer. cons. 4. num. 36. Gil. lib. 2. obseruat. 99. num. 1. 2. Nec qui cum D. Couarr. sentiunt, latifaciunt, d. l. eum qui nocentem, neque l. fin. in fine, tit. 9. part. 7. vt constat ex traditis per Gutier. num. 14. nam dicere, intelligendum esse Consulti responsum, vbi sine animo iniuriandi crimina obijciuntur, quæ sciti publice refert, non potest sustineri, quando quidem ibi de actione iniuriarum danda tractatur, atque ideo supponendum est, animū fuisse iniuriandi, absq; quo illa actio nemo tenetur, l. si non conuictis 5. vbi notant omnes, C. cod. Menoch. dict. cons. 1197. in princip. Ant. Gom. dict. cap. 6. n. 2. Pacian. d. cap. 59. num. 51. Gutier. supr. num. 7. Azueved. num. 19. Sic respondet Fachin. supr. verf. Verum istis, & non est attendendum, quod ex tali impunitate ansa peccandi praebetur, reuelando crimina occulta proximi, quoniam ob bonum publicum, quod in deteptione, ac correptione

crimium versatur, congruit 13. ff. de offic. Praef. l. si ira vulneratus 52. ff. ad l. A. qui peccatum illud tolleratur, sicuti alia nec pauca ex eadem causa distam ilabantur, vt contra iustitiam vsucapionis, non obstante mala fide superueniente possessori, l. vnic. cum autem, C. de vsucap. act. l. form. bonæ fidei 48. ff. de acq. rer. dom. vbi notatur, & latro intra diuiciam iusti pretij, l. 2. C. de rescind. vend. & licet primum iure Canonico sit correctum, secundum obleruatur, vt ex cap. cum delicti 3. & cap. cum causa 6. de empt. colligit DD.

44 Opinio tamen D. Couarrui. & praxis bene defenditur a Gutier. nu. 15. 16. tanquam magis cōueniens moribus, ac pietati Christianæ, ne introitu impunitatis homines facillè labantur ad aliena delicta manifestanda, quod valde grauis culpa reputatur, vt advertunt Theologi, ex quo etiam maxima frequenter oriuntur scandala, & inimicitia, quapropter expediat, ne huiusmodi iniuria impuioita reliquatur, sed supplicium erit reparatione adhibendū, vt monet D. Couarr. infra, verf. Octauo mihi, & sentit Azueved. n. 217.

Num. 7.

Verf. Primum iniuriarum.

45 Consentunt, Gutier. n. 18. & alij laudari supr. n. 42. in fine. Quid si iniuria laesaeus crimen in cōiuncti, vel defectu obijcerit, communior resolutio est, quod ille mitius plectatur, de quo late idē Gutier. q. 128. Pacian. supr. n. 43. Farinac. d. q. 105. num. 306. cum sequentibus. Sed si verba iniuriosa referat ad propria famæ defensionem duntaxat, non

Q ad

ad iniuriam aletius nulla poena est digna, Pacian. d. lib. 1. cap. 59. n. 51. Cyriac. controuerf. 126. num. 35. Menoch. conf. 107. num. 42. Nam & in foro animi licet, vera, et si occulta sint, crimina iniuriant obijcere, ve propter infamiam ei audientes nullam fidem adhibeant, quando aliter quis proprium honorem illibatum seruari nequit Dian. d. part. 5. tit. 13. resol. 26. Mendoza, 2. 2. disp. 70. R. C. 14. à §. 117. Vbi autem non constat, quis prouocauerit, & quis fuerit prouocatus utrinque actio compensatione tollitur, l. scientiam 46. §. si cum stramenta, ff. ad leg. Aquil. Roman. in l. cum mulier, num. 64. col. 17. ff. solut. matrimon. Gutier. dict. q. 123. n. 24.

51 Pacian. num. 45. Fiscus tamen ab utroque poenam extorquebit, Pacian. ibidem, vers. At respectu.

Verf. *Secundo, eadem ratione.*

52 De poena edentis, aut manifestantis famosum libellum, consule Ant. Gom. dict. cap. 6. num. 1. Bonacin. oper. mor. tom. 2. tract. de restit. disp. 2. quæst. 4. punct. 9. num. 9. Rzuard. ad leg. duodec. tabul. cap. 25. Plaza dict. cap. 1. num. 5. & cap. 3. per totum, Pichard in dict. §. iniuria a nu. 20. & in manu duct. ad prax. p. 3. §. 4. num. 72. Farinac. d. q. 105. à n. 421. & consil. 30 per totum, Pradill. de leg. pcc. mali, p. 1. cap. 42. Elcob. de puritat. sanguis. part. 2. quæst. 2. Gutier. dict. quæst. 123. num. 28. & quæst. 141. per totam. Et poenam arbitratiam esse, docent Farinac. Pichard. & alij. Nec distinguitur, an verum, vel falsum scribatur, l. 3. tit. 9. part. 7. Gutier. dict. num. 28. Ant. Gom.

supr. Farinac. num. 244. Plaza, supr. & alij communiter. Quod ita verum est, vt procedi non possit ad inquisitionem super delictis in libello expressis, nisi aliunde fama laboriator, cap. inquisitionis 51. §. tertiz, de accusationibus, Gregor. L. op. in dict. l. 3. gloss. 5. Cenall. tom. 2. quæst. 821. à nu. 26. Simanc. de Catholic. institut. cap. 44. num. 10.

Verf. *Tertium, ex his.*

Sequuntur, Gutier. num. 29. Plaza supr. dict. cap. 1. num. 4. in 3. conclus. Cenall. dict. quæst. 323. Salced. in addition. ad Bern. Diaz dict. reg. 784. vers. Secundo, ex his, Farinac. quæst. 105. num. 239. Imò acerbior est plectendus exprobrans crimen iniuriandi animo in iudicio, quam si extra illum obijceret, Tuschus, lit. I. conclus. 153. num. 3. Ancharran. conf. 325. num. 3. nam atrocior iniuria censetur, que coram Prætoribus fit. l. prator 72. §. fin. ff. de iniur. Rzuard. variar. lib. 1. cap. 9.

Verf. *Quartum, optime.*

Ita Gutier. vbi proximè, vers. Idem erit, Gratian. disceptat. tom. 1. cap. 12. num. 12. Tusch. lit. I. conclus. 160. n. 3. Oldrad. conf. 53. in principio.

Verf. *Quintum, palam est.*

Cum indubio animus iniuriandi presumendus non sit, Menoch. cum multis, d. conf. 1197. num. 13. Tusch. num. 5. Cuman. conf. 74. dolus enim ad iniuriam desideratur, Gracian. d. cap. 81. n. 13. Tusch. lit. I. conc. 159. n. 21. Menoch. conf. 1197. num. 19. qui nunquam presumitur, vbi alia

con-

conscripta capi potest, Menoch. de presumpt. lib. 5. part. 3. num. 14. l. do lam, C. de dol. verba iniuriosa in iudicio prolata, si apta sint, potius ad causæ defensionem, quam ad iniuriandum dicta, censeri debent, nisi aliud apparat manifeste, Gutier. nu. 20. 21. 29. Cenall. dict. q. 323. atque ita non puniuntur, Tusch. num. 13. 16. Bol. tit. de iour. nu. 21. Quod si non probetur crimen obiectum, obijciens tenetur, nisi procreatione, vel alia iusta causa excusetur, Tusch. num. 4. & conc. 160. n. 6. Clar. lib. 5. §. fin. q. 53. n. 4. Gratian. n. 9. Paz in praxi tom. 1. temp. 9. n. 22.

Verf. *Sextum iuris est.*

57 Gutier. n. 22. Perez in rubric. tit. 9. lib. 8. Ordinar. pag. 216. colum. 2. Probabile tamen est, derogere vni, vel duobus viris honestis sine prauo animo crimen alienum occultum, si certò sciat detectos, eos reuelatos non esse secretum, etiam absque iusta causa reilitatis publicæ, vel priuæ, non esse peccatum lechale, Caietan. 2. 2. q. 62. art. 2. Tanner. ibi, disp. 4. q. 8. dub. 7. n. 138. Dian. p. 3. tract. 5. resol. 33. & p. 2. tract. 17. resol. 22. Reginald. in prax. for. poenitent. lib. 24. n. 75. & fatetur Bonac. quæuis aliud teneat supr. dict. q. 4. punct. 3. n. 2.

58 Qui bona fide manifestat alterius delictum occultum, quis putavit publicum, vel non aduertit ad culpam, aut ex alia causa, quamuis non peccet, nihilominus ad restitutionem famæ, si sine proprio detrimento possit, tenetur, Sanch. in decalog. lib. 3. cap. 61. num. 28. Becan. de iust. & iur. in quæst. 72. D. Tom. quæst. 24. num.

1. 2. Lug. eodem tract. tom. 1. disput. 15. num. 2. cum sequentibus, Molin. tom. 5. disput. 40. num. 3. Lef. lib. 2. cap. 11. disput. 22. Bonacin. dict. q. 4. punct. 6. num. 10. 11.

Est sententia plurimum Theologo- rum, posse cum, qui infamant proximum per detectionem veri criminis occulti, se mentium fuisse, si seuerge absque aliqua culpa, sine mendacio per abstractionem, intel- ligendo scilicet de mendacio practico, quod est omne opus rationi dissonum, Salon 2. 2. quæst. 62. artic. 2. controuerf. 21. conclus. 4. ad finem, Bañez ibi, dub. 8. Petr. de Led. des. in Summ. tom. 2. tract. 2. cap. 7. concl. 3. Henric. lib. 5. de poenit. cap. 12. num. 6. Lef. dict. cap. 11. dub. 29. num. 110. Nauarr. lib. 2. de restit. cap. 4. in noua edit. part. 5. dub. 5. nu. 24. 2. cum sequentibus, Sayrus in clau Regia, lib. 1. cap. 4. num. 27. & alij, quos affert, & sequitur Sanch. vbi proximè, de quo Gutier. quæst. 124. cui contrarium placet, & hanc sententiam pro viribus impugnat à nu. 14. idem tenet Bonacin. cum alijs punct. 15. n. 2. Sed a prima opinione recedendum non est.

Verf. *Septimum apparet.*

Gutier. dict. q. 123. num. 23. cum seqq. nam obligatio ad restituendum non oritur ex praua intentione, sed ex actu externo iniusto, de quo D. Couarr. in regula, peccatum, p. 2. §. 7. num. 8. conclus. 2. 3. Sanch. consil. moral. lib. 2. cap. 1. dub. 49. n. 6. Lug. de iust. & iur. tom. 1. disput. 8. sect. 6. nu. 79. & per totam hoc latè examinat, & inde est, vt absque peccato

Q 2

in-

insurgat restituendi obligatio, vt dixi supr. num. 59.

Verf. *Ozand, mihi probabile.*

- 62 Qui verum defectum ex contentis in dict. l. 2. ad iniuriam dixit, canere palioodiam non debet, Olau. in an. nom. iur. lit. l. 2. num. 4. Plaz. dict. cap. 1. n. 6. Auiles in d. procm. n. 20. Parlador. num. 33. Salced. in dict. reg. 784. illat. 5. Humad in d. l. 25. gloss. 1. tit. 18. part. 2. Azueved. in d. l. 2. Recopil. num. 205. cum seqq. Gu-tierr. num. 27. Quauis Greg. Lop. in dict. l. 1. gloss. 7. post medium, tit. 9. part. 7. sentiat, teneri ad palioodiam canendam eo modo, quo absque mendacia possit, veluti asserendo, se male dixisse, vel quod iniuste diffamauerit. Dubitatur autem, num sit admittendus ad probandum adulterium, qui vitum cornutum, aut vxorem meretricem appellauit, quam quzstionem mouet, Gregor. Lop. in dict. l. 25. gloss. magna, & cogitandum relinquit responsum, sed Gu-tierr. quzst. 125. affirmatiue resoluit, cautè tamèn agendum, num. 3. ad-monet, pro personarum qualitate ob-petulum mulieris, & adulteri. Negat Azueved. num. 45. nisi vir consentiat adulterio.

Num. 3.

64. Quod iniuria verbalis, si grauis sit, illata donaton sufficiat ad reuocatio-nem donationis, probant, l. 10. tit. 4. part. 5. Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 4. num. 14. Hermsoll. in d. l. 10. gloss. 2. num. 1. Gu-tierr. conf. 24. num. 2. Molin. de iur. & iur. disp. 281. nu-

mer. 2. Azor. instit. moral. p. 3. lib. 1. de donat. q. 2. vers. Prima causa, Donell. lib. 14. commentar. cap. 27. vbi lliger. lit. A. Boirell. in summ. decision. tit. 12. lib. 3. num. 6. Idem erit si talis iniuria nutu, vel signis ir-togetur, quod fieri potest, Azueved. in d. l. 2. nu. 79. 81. Bellouis in prax. cap. 3. verb. Animo iniuriandi, num. 34. Gu-tierr. quzst. 141. num. 26. Fa-rinac. d. quzst. 105. num. 469. Quz-65. verò grauis, siue atrox iniuria sit iudicis arbitrio relinquitur, personarum qualitate, & circumstantijs consideratis iuxta l. 20. tit. 9. p. 7. Menoch. de arbitrar. cas. 263. nu. 2. Conrad. Lau-dent. in tract. 8. duelli conclus. 17. nu. 16. Clar. lib. 5. receptor. sentent. §. iniuria à no. 1. vbi Baiard. Molin. disp. 176. num. 3. & d. disp. 281. num. 2. Ant. Gom. dict. lib. 3. cap. 6. Her-mosol. vbi proxime.

Verf. *Decimò, multò difficilior.*

Donatio ex causa ingratiitudinis 66 potest reuocari, si donatarius accusa-uerit donatorem de crimine etià ve-ro, quo probato, veniret imponenda pœna mortis, membri alicuius mutilationis, infamiz, vel amissionis maioris honorum patris. Idem iuris est si sponte testimonium dixerit, si delator, aduocatus, aut pro-curator in huiusmodi causis fuerit, & si, cum iudex fuisset per iniusticiam graue nocumentum donatario in-tulerit. Excusatur autem si accusator nem iustituerit, quam nefas esset omittere, vt in crimine hzresis & similibus, & quando aliquod ex przdictis muneribus in donatorem coactus exerceat, aut si suam, suorum

ve

ve iniuriam prosequatur, quonià do-natio minime reuocatio subiacet, excepto iudice perpetam indicante, in quo huic distinctioni nõ est locus: faciunt ad przdicta, l. Pretor edixit 7. §. praterca, ff. de iur. l. si adulterium 38 §. liberto, ff. ad l. Iul. de adul-ter. de quibus consulendi sunt, Mo-lin. dict. disp. 281. n. 3. Farinac. in its gment. lit. F. nu. 57. Osuald. ad Do-nell. vbi supr. lit. C. Boirell. in summ. decis. tit. 12. lib. 3. nu. 6. Palac. Rub. in rubric. de donat. §. 78. num. 23. la-tè Hermosol. apud quem multi in dict. l. 10. gloss. 2. num. 3. cum sequen-tibus.

67. Illa verò reuocatio donationis ob-ingratiitudinem ex przfata, vel alia causa procedit, nisi donatio remun-eratoria fuerit, l. si pater 35. §. 1. & ibi gloss. verb. Irreuocabilis, ff. de donat. l. 1. in l. si non fortem, §. liberto, §. 8. ff. de condic. indeb. Duenas, in reg. 224. limit. 4. Gu-tierr. dict. conf. 24. num. 25. Baera, de inop. debitore, cap. 28. num. 6. Menoch. conf. 1007. num. 70. 71. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 11. num. 45. Tulch. lib. D. conclus. 711. num. 35. Gregor. Lop. in dict. l. 10. gloss. 1. Garc. de donat. remunerator. num. 9. Mantio. de ta-ent. conuent. lib. 3. tit. 15. num. 35. Marta decil. 215. num. 28. Iul. Clar. sup. lib. 4. §. donatio, quzst. 21. num. 4. Hermsol. in dict. l. 10. gloss. 1. nu. 1. Similiter non reuocabitur ingratitu-dine donatio facta ob causam, veluti ad contrahendum matrimonium, vel ingrediendum religionem, esse-ctiu sequuto, Menoch. ex multis conf. 723. num. 9. cum seqq. Intri-giol. sing. 87. num. 13. lib. 3. Surd. de aliment. quzst. 48. num. 21. Mo-

lin. dict. disp. 281. num. 12. 13. Gam-decil. 163. num. 3. Clar. num. 4. Fon-tanell. de pact. nupt. claus. 4. gloss. 28. num. 4. Hermsol. num. 14. qui alias limitationes tradit per totam gloss. sam ad dict. l. 10. Tulch. supr. nu-mer. 29. Nec si ex reuocatione ter-tius patiatur detrimentum, Me-noch. d. conf. 723. num. 21.

AD CAPVT Duodecimum.

SVMMARIVM.

- 1 De ratione temporis qui scripsit rurs.
- 2 Quomodo Graci, Arabes, alieque nationes annos computant, remissè finit.
- 3 De Olympiadum initio, & computa-tione.
- 4 Hebrai à quo tempore suoz annos numerabant.
- 5 Diluuium quo tempore cœcidit.
- 6 Roma quando fuit condita.
- 7 Cōsules quo anno primi creati sūt.
- 8 Quot diebus annus consistat, & de eius differentia.
- 9 Qua tempore Christus natus est.
- 10 A quo olim annus apud Hispanos incipiebat.
- 11 Hodie omnes eodem modo annos Christi computant.
- 12 Anni Christi numerantur ab anno trigesimo octauo Eræ Cesaris.
- 13 De verbo Eræ.
- 14 Eræ Christi quando in Hispania cœpta est.

Q 3

P 1

- 15 De computatione anni quoad fructuum distributionem, remissimè.
- 16 Indictio runde dicta, & quot annis consistet.
- 17 Quando cepit usus indictioinum ad temporis computationem.
- 18 Triplex indictioinum usus.
- 19 Que desiderantur in instrumenti consecutione regulariter, ut valeat, remissimè.

De temporis computatione.

DE Chronologia, sine ratione temporum tractarunt Genebrard. in chronographia Iacob. Gauleti. in tabula chronographi. Parlador. rer. quotidian. lib. 2. cap. 20. à num. 1. Philipp. Bergomas. in supplement. chronicar. lib. 3. Ceuall. in prezfat. 2. tom. 4. num. 21. Vener. in enchiridion. tempor. Barbof. in collectan. ad cap. inter dilectos, num. 28. de fid. instrum. Petr. Mexia in Sylua, part. 3. cap. 2. Marian. in chronic. Hispan. lib. 3. cap. 24. Gregor. Lop. in proem. partitar. gloss. 23. cum sequentibus, Didnyf. Petauus. in ratio natio tempor. Onufrius in fastis, Cxhus Rhodiginus lib. 10. cap. 2. de Era, Ant. Conti. in chronic. canon. & fastis.

2 Docet, quomodo Græci, Arabes, Turcæ, Iudæi, & Egypsi suos annos computabant, & à quo anni nostri tempore incipiebant, Petauus lib. 1. cap. 3. 6.

Num. 1:

3 Græcorum Olympiades, secundum computationem Petauus (quem sumus sequutur, quoniam sedulus

temporum rationem obseruat) initium habuerunt anno ab Orbe condito 3208. tempore 21mo sub ipsum solstitium: singulis quadrienniis continebant, & vnusquisque annus constabat eisdem ferè diebus, ac nostri: dictæ sunt ita ab Olympicis ludis, quos celeberrimè peragi, instituit Hercules in Iouis honorem iuxta Olympiam urbem in Peloponnesi regione, & à loco, vbi celebrabatur, nomen acceperunt, ac quoniam quinto quoque anno incunte repetebantur, tempus illud, quod inter veramque ludorū celebritatē labebatur, Olympias fuit vocatum, & à quo hi ludi inuenti, aut instituti sunt, coeperunt Græci temporum rationem computare, Petau. d. lib. 1. cap. 5. cap. 10. & lib. 3. cap. 7. & de doctrin. tempor. lib. 9. cap. 37. cum sequent. Gauleti. Quarto scul. pag. 277. vbi docet, eam computandi consuetudinem à Constantino Magno sublata fuisse anno Christi 312. quo indictioinum supputationem introduxit.

Hebræi tempora computabant à diluio vniuersali, Gregor. Lop. supr. gloss. 24. Ioan. de Platea in rubric. C. de indictio. lib. 10. Quod accidit post Mundi creationem anno 1656. mense secundo, die decimo septimo, quo primùm plueret cepit, nec cessatum est vsque ad totius Orbis inundationem, Genes. cap. 7. Petau. in rationar. lib. 2. cap. 2. vers. Vltim. Greg. Lop. dict. gloss. 23. Ant. Conti. in chronic. canonic. Qui quidem dies respondet vigesimo quinto nostri Nouembrii, inſtitutioque duravit vsque ad diem quintum Decembrii anni sequentis, quo Noe cum suis prodijt ex arca, Petau. vbi proximè.

Vrbs

6 Vrbs Roma fuit condita anno mundi 3251. & tertio sextæ Olympiadis, hoc est, vigesimo tertio anno post Olympiadum initium die vigesima prima Aprilis, qua primus lapis ad edificandam eam iactus est. Consules verò creati sunt anno ducentesimo quadragesimo quinto ab Vrbe condita. Petau. in rationar. lib. 3. cap. 9. & lib. 4. cap. 5. in princip. a quo Ant. Conti. in fastis vno anno discrepat, vbi asserit, anno 244. fuisse creatos primos Consules, Luc. Iun. Brut. & Luc. Tarquini. Collatin. Lucretiæ mantum.

7 Annū, quo vitum, duodecim mēsum conitantē 365. diebus & sex horis Iulius Cæsar inuenit anno ab Vrbe condita 709. & ab eo Iulianus nuncupatur ad differentiam anni tropici in quo cursus Solis exactè obseruatur, & Lunaris, quibus non omnino adæquatur, sed aliquantulum excedit, Petau. d. lib. 1. cap. 1. 2. & lib. 5. cap. 18. vers. Anno itaque.

8 Alijs opinionibus omisis Christi fuit Dominus natus est anno 3984. a creatione Orbis, ab Olympiadū inuentione 777. ab Vrbe condita 754. a tempore Iulij Cæsar 46. Petau. in rationar. lib. 2. cap. 10. in fine, & lib. 6. cap. 1. Consulib. C. Cæf. Octavian. Aug. & Marc. Plaut. Siluano, Ant. Conti. supr.

9 Apud Hispanos post relictam Cæsaris Eræ annus inchoabatur a die ipso Dominice Natiuitatis, quæ ut relinqueretur, constitutum est a Rege Ioanne 1. anno Christi 1383. Molin. de primogen. lib. 3. cap. 11. n. 18. Vener. sup. in princip. Greg. Lop. in l. 54. glol. 3. tit. 18. p. 3. Parlad. rer. quotidianar. dict. cap. 20. nu. 3. cum

seqq. Escob. de ratiotin. lib. 2. cōput. 21. Sed iam annus incipit a Kalendis Ianuarijs, ut etiam quondam obseruabatur ante dictam constitutionem Regis Ioannis, cum tempora iuxta Eræ Cæsar 1. cum tempora iuxta Eræ Hispani, nam anni Iuliani prima die Ianuarij inchoantur, Petau. d. lib. 5. cap. 18. in fine.

Num. 2:

Hoc dubium hodiè cessat, siquidem annos Christi omnes eodem modo computamus, itque ita a Kalendis Ianuarijs anni currentis vsque ad vltimum diem Decembris inclusiue nullus negat, esse annum Christi 1658. Petau. dict. lib. 1. cap. 4. vers. In Era Christiana.

Num. 3:

Inter omnes cōuenit, annos Christi cepisse numerari post trigessimum octauum Eræ Cæsar, ut testantur, quos laudauimus nuper nu. 10. Ideo autem Hispani ab eo tempore Eræ Cæsar 1. receperunt, & nō antea, quoniam tunc a Senatu sunt confirmata facta ab Augusto, maximè Imperij diuisio cum Antonio conuenta, Petau. dict. cap. 18. in fine.

De verbo, Eræ, varia dixerunt Parlador. Escob. Pet. Mexia, Greg. Lop. vbi sup. Hieronym. Roman. in commentar. de las Republicas, part. 2. lib. 9. cap. 6. Sed illud magis placet, quod D. Covarr. in prezfati tradit vltimò, & sequitur, ac explicat apertius Marian. d. cap. 24. nempe Eræ a Latino vsurpati pro pecuniæ, temporis, aut alterius cuiusque rei computatione, aut

ant numero, & quibus Hispani verbum illud acceperunt ad rationem temporum demonstrandam, atque ita idem est dicere, anno millesimo Erz. Cesaris, ac hic est annus millesimus secundum computationem, quæ habuit initium, a tempore Cesaris; sic in proemio partitatum, col. 4. Rex Alphonsus loquitur, ibi: *Que començo, quando auada la Era de Espan en 5021. años Hebraicos.* Hoc est. *Quando tu forme à la quinta del tiempo de Adan, era el año de 5021. segun los Hebreos.* Vbi ipse Mariana aduertit, verbum, Era, sine dipthégo scribendum, quia non ab ære originem ducit.

14 Memimus supra huius constitutionis Regis Ioannis Primi, de qua omnes Hispani DD. allegati, & Mariana lib. 18. cap. 6. Sed antea Aragonie regnum Eræ Christi admiserat anno 1358. iussu Regni Petri quarti, qui ceremoniosus cognominabatur, Marian. lib. 17. cap. 2. Tandem Portugalliz Rex Ioannes Primus idem sequutus exemplum, similiter statuit anno 1415. Marian. lib. 20. cap. 7.

15 Quomodo autem annus computetur, quoad diuisionem fructuum inter hæredes defuncti, & successorem circa maioratum, beneficium, & similia, tradunt Parlador. Escob. Molin. vbi supr. Gutier. canonic. quæ lib. 1. cap. 33.

Num. 43

16 Vnaquæque indictio quindecim annos continet, quæ in triplex lustrum diuidebatur, quod nomen indictioibus conuenit, quia indicere est publica autoritate tributum populo imponere, & à quo tempore talis

impositio, siue indictio facta est, ratio annorum habetur, & quia ea tribuitur impositio decimo quinto quoque anno repetebatur, inde est, quod indictio quindecim consistit annis, Gaultier. d. pag. 277. & 279. Otalor. de nobilitat. part. 1. cap. 2. n. 20. 22. Garcia Toletan. in Lucerna rubricat. etium libror. Codic. sub rubric. de indict. à tu. 6. Calepin. verb. Indictio, Barthol. in collect. ad cap. inter dilectos, num. 28. de fid. instrumēt. Ciaccin. in Sagoge vit. Pontific. cap. de indictio. ration. Marian. lib. 4. cap. 16. Petau. lib. 7. cap. 1. vers. Fin. Cæsius in lexicon. iuris, verb. Indictio.

Num. 5;

17 Dubium est, à quo secundum indicationes tempora computari ceperint, Aliqui volunt, ab Augusto inductum fuisse ante Domini natiuitatem, ve D. Couarr. docet in presenti. Alij Constantino Magno id tribuunt ve testatur, Petauus vbi proximè, & certius videtur, impositionem tributum sub ea forma indicationum ab Augusto introductam; at quod secundum eas anni numeratètur, Constantianum primò constituisse anno Domini 312. Gaultier. supr. dict. pag. 277.

Num. 6;

18 Indictionum usus triplex reperitur, nam indictio vel incipit à Kalendis Septembribus, quæ Constantino politana dicitur, vel à Kalendis Octobris, & hæc Cæsarea nuncupatur, aut à Kalendis Ianuarijs, quæ Romana appellatur; atque ista videntur Romani Pontifices in diplomatum suorum

cx-

expeditione Petau. ibidem, & licet intulerit indicationum vium dicto anno Christi 312. Constantinus, eam approbavit Ecclesia in Concilio Nicæno anno 325. Marian. dict. lib. 4. cap. 16. Calepin. vbi supr. Gaultier. d. pag. 279.

Verf. *Ceterum post huius operis.*

Hanc Onuphrij opinionem vulgò receptam dicit Petauus vbi proximè.

Num. 7.

19 Quæ necessario desiderentur ad valorem instrumenti de iure communi, docet Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. si initium, ff. de edendo, Pauormitan. in cap. 1. num. 3. de fid. instrument. De iure Regio ea seruata sunt, quæ habentur in l. 13. tit. 25. lib. 4. Recopilat. & tradunt Auendañ. tit. de las excepciones numer. 24. D. Couarr. pract. cap. 20. Pareja, de instrumēt. edit. tom. 1. tit. 1. resolut. 3. §. 2. à v. 37. Parlador. d. cap. 10. Azueu. in dict. l. 13. num. 15. cum sequentibus.

AD CAPVT Decimum tertium.

SVMMARIVM.

- 1 Referuntur qui de materia differunt.
- 2 De diuisione propositionum, remissio.

3 Traditur doctrina Bartolini in l. si ita, ff. de aur. & argenti. legat.

4 Eadem doctrina exponitur.

5 Dispositio testatoris inspicitur secundum mortis tempus.

6 Differentia inter genus, & speciem logicam, & legalem.

7 Aliud est vniuersale ratione rei, & aliud quoad verba.

8 Vniuersale aliud iuris, & aliud facti.

9 Ius patronatus, quod habetur in Ecclesia, triplex.

10 Vendi non potest absque simonia labe.

11 Pæna statuta in vendentes ius patronatus.

12 Ius patronatus cum vniuersitate transit in emptorem.

13 Pretium venditæ vniuersitatis propter ius patronatus auergeri, non licet.

14 Vendita hereditate, vel alia vniuersitate honorum, singula sub ea contenta vendita non censentur.

15 In venditione vniuersitatis exprimi non potest, quod ius patronatus venditur sub ipsa contentum.

16 Si ius patronatus cum vniuersitate translatus emittatur, emptor ad pretium ipsius non agit.

17 Ius patronatus non transit in creditorem cum re pignori data, cui anone xum est.

18 Vendito fundo, in quo sita est Ecclesia, cuius ius patronatus ad venditorem pertinet, an transeat in emptorem suum.

19 Explicatur doctrina proximè tradita.

20 Vtrum in venditione omnium bonorum veniat ius patronatus.

21 Património vendito, non transit ius

102

ant numero, & quibus Hispani verbum illud acceperunt ad rationem temporum demonstrandam, atque ita idem est dicere, anno millesimo Erz. Cæsaris, ac hic est annus millesimus secundum computationem, quæ habuit initium, a tempore Cæsaris; sic in proemio partitatum, col. 4. Rex Alphonsus loquitur, ibi: *Que començo, quando andaua la Era de Espan en 5021. años Hebraicos.* Hoc est. *Quando tu forme à la quinta del tiempo de Adan, era el año de 5021. segun los Hebreos.* Vbi ipse Mariana aduertit, verbum, Era, sine diptêro go scribendum, quia non ab ære originem ducit.

14 Memimus supra huius constitutionis Regis Ioannis Primi, de qua omnes Hispani DD. allegati, & Mariana lib. 18. cap. 6. Sed antea Aragonie regnum Eræ Christi admiserat anno 1358. iussu Regni Petri quarti, qui ceremoniosus cognominabatur, Marian. lib. 17. cap. 2. Tandem Portugalliz Rex Ioannes Primus idem sequutus exemplum, similiter statuit anno 1415. Marian. lib. 20. cap. 7.

15 Quomodo autem annus computetur, quoad diuisionem fructuum inter hæredes defuncti, & successorem circa maioratum, beneficium, & similia, tradunt Parlador. Escob. Molin. vbi supr. Gutier. canonic. quæst. lib. 1. cap. 33.

Num. 43

16 Vnaquæque indictio quindecim annos continet, quæ in triplex lustrum diuidebatur, quod nomen indictioibus conuenit, quia indicere est publica autoritate tributum populo imponere, & à quo tempore talis

impositio, siue indictio facta est, ratio annorum habetur, & quia ea tribuitur impositio decimo quinto quoque anno repetebatur, inde est, quod indictio quindecim consistit annis, Gaultier. d. pag. 277. & 279. Otalor. de nobilitat. part. 1. cap. 2. n. 20. 22. Garcia Toletan. in Lucerna rubricat. etium libror. Codic. sub rubric. de indict. à tu. 6. Calepin. verb. Indictio, Barthol. in collect. ad cap. inter dilectos, num. 28. de fid. instrumēt. Ciacon in Hagoge vit. Pontific. cap. de indictio. ration. Marian. lib. 4. cap. 16. Petau. lib. 7. cap. 1. vers. Fin. Cæsius in lexicon. iuris, verb. Indictio.

Num. 5;

17 Dubium est, à quo secundum indicationes tempora computari ceperint, Aliqui volunt, ab Augusto inductum fuisse ante Domini natiuitatem, ve D. Couarr. docet in presenti. Alij Constantino Magno id tribuunt ve testatur, Petauus vbi proximè, & certius videtur, impositionem tributum sub ea forma indicationum ab Augusto introductam; at quod secundum eas anni numeratètur, Constantianum primò constituisse anno Domini 312. Gaultier. supr. dict. pag. 277.

Num. 6;

18 Indictionum usus triplex reperitur, nam indictio vel incipit à Kalendis Septembribus, quæ Constantino politana dicitur, vel à Kalendis Octobris, & hæc Cæsarea nuncupatur, aut à Kalendis Ianuarijs, quæ Romana appellatur; atque ista vtuntur Romani Pontifices in diplomatum suorum

cx-

expeditione Petau. ibidem, & licet intulerit indicationum vium dicto anno Christi 312. Constantinus, eam approbavit Ecclesia in Concilio Nicæno anno 325. Marian. dict. lib. 4. cap. 16. Calepin. vbi supr. Gaultier. d. pag. 279.

Verf. *Ceterum post huius operis.*

Hanc Onuphrij opinionem vulgò receptam dicit Petauus vbi proximè.

Num. 7.

19 Quæ necessario desiderentur ad valorem instrumenti de iure communi, docet Bart. in l. si quis ex argentarijs, §. si initium, ff. de edendo, Pauormitan. in cap. 1. num. 3. de fid. instrument. De iure Regio ea seruata sunt, quæ habentur in l. 13. titul. 25. lib. 4. Recopilat. & tradunt Auendañ. tit. de las excepciones numer. 24. D. Couarr. pract. cap. 20. Pareja, de instrumēt. edit. tom. 1. tit. 1. resolut. 3. §. 2. à v. 37. Parlador. d. cap. 10. Azueu. in dict. l. 13. num. 15. cum sequentibus.

AD CAPVT Decimum tertium.

SVMMARIVM.

- 1 Referuntur qui de materia differunt.
- 2 De diuisione propositionum, remissum.

3 Traditur doctrina Bartolini in l. si ita, ff. de aur. & argenti. legat.

4 Eadem doctrina exponitur.

5 Dispositio testatoris inspicitur secundum mortis tempus.

6 Differentia inter genus, & speciem logicam, & legalem.

7 Aliud est vniuersale ratione rei, & aliud quoad verba.

8 Vniuersale aliud iuris, & aliud facti.

9 Ius patronatus, quod habetur in Ecclesia, triplex.

10 Vendi non potest absque simonia labe.

11 Pæna statuta in vendentes ius patronatus.

12 Ius patronatus cum vniuersitate transit in emptorem.

13 Pretium venditæ vniuersitatis propter ius patronatus auergeri, non licet.

14 Vendita hereditate, vel alia vniuersitate honorum, singula sub ea contenta vendita non censentur.

15 In venditione vniuersitatis exprimi non potest, quod ius patronatus venditur sub ipsa contentum.

16 Si ius patronatus cum vniuersitate translatum emittatur, emptor ad pretium ipsius non agit.

17 Ius patronatus non transit in creditorem cum re pignori data, cui anone xum est.

18 Vendito fundo, in quo sita est Ecclesia, cuius ius patronatus ad venditorem pertinet, an transeat in emptorem suum.

19 Explicatur doctrina proximè tradita.

20 Vtrum in venditione omnium bonorum veniat ius patronatus.

21 Patrimonio vendito, non transit ius

102

- ias patronatus in emptorem aliquam
ho.
- 22 Indefinita propositio non equivalet
let vniuersali ex vi propria signifi-
cationis.
- 23 Equiualeat, quando apparet de
mente proferentis.
- 24 Verba iuxta intentionem loquen-
tis sunt exarandanda necessarid.
- 25 Exodatur l. 2. ff. de liber. et po-
sthum.
- 26 Ambiguitas vtiens dispositionem.
- 27 Indefinita, ubi aequè conuenit om-
nibus sub vniuersali comprehensis, ce-
dit pro vniuersali.
- 28 Exhereditatio non est interpreta-
tione iuuanda.
- 29 Filius sub potestate non potest à pa-
tre nisi nominatim exheres fieri.
- 30 Quomodo nominatum aliquid fieri
dicatur.
- 31 Interpretatur l. si seruitus 22. ff. de
seruitut. turbator. pradior.
- 32 Consensus non extenditur ad incog-
nita.
- 33 Vbi non est eadem ratio omnium,
que sub vniuersali continentur, inde-
finita pro vniuersali non accipitur.
- 34 Conciliatur dict. l. si seruitus cum
dict. l. 2.
- 35 Indefinita quando pro vniuersali,
vel particulari à legatis accipiatur.
- 36 Indefinita negativa in iure pro
vniuersali habetur.
- 37 Indefinita in lege posita quando
pro vniuersali cedit.
- 38 Quid in festuris.
- 39 Pax inuenda est cum omnibus, qui-
bus vindicta aequè incumbit, et reus
à pena or diuina liberetur.
- 40 Quod omnibus similiter conuenit,
ab omnibus debet approbari.
- 41 Quoties eadem ratio reperitur in

- omnibus sub vniuersali comprehendis
si indefinita cedit pro vniuersali.
- 42 Explicatur aliter d. l. si seruitus.
- 43 Consensus non pertinet ad futura.
- 44 In dubio contra stipulatorem respon-
dendum est.
- 45 Iterum explicatur d. l. 2. ff. de li-
ber. et posthum.
- 46 Quid auro et argento legato con-
tineatur.
- 47 Vbi loquendi communis prefer-
tur vocabatur proprietati.
- 48 Indefinita affirmatiua in deposti-
tione testium non equiualeat vniuersali
secus negatiua.
- 49 Favor cause, de qua agitur, facit,
et indefinita pro vniuersali accipia-
tur.
- 50 Indefinita, siue affirmatiua, siue ne-
gatiua, non cedit pro vniuersali, si reus
sulet absurdum.
- 51 Intellectus cap. quia circa 22. de
privileg. remissiuè.

De oratione indefinita, et vtrius
aquisualeat vniuersali?

De his, quæ presenti capite con-
tinentur, Menoch. cons. 173.
num. 6. cum alijs, Paciab. de
probat. lib. 1. cap. 35. à num. 17. Par-
lador. different. 131. per tota, Mantic.
de coniectur. vltim. voluntat. lib. 7.
tit. 5. num. 10. Surd. de aliment. tit.
9. q. 13. num. 10. cum seqq. Tusch.
practicar. conclus. lit. l. conclus. 86. 87
Mascard. de probat. conclus. 118 119.
33. cum alijs, Gutier. practicar. lib. 2.
quæst. 83. in fine principij, & num. 2.

Num. 17

Hanc propositionum diuisionem
do.

docent Arriaga in summulis disp. 2.
num. 12. Conimbricent. in logica in
cap. primum, lib. 1. Prior. Aristotel.
quæst. 1. art. 2. & constantiter om-
nes Dialectici, Menoch. supr. à num.
19.

Nam. 2.

3 Præmissa Bartoli doctrina in l. si
ita legatum 3. ff. de aur. & argent. leg.
cognoletur apertius, num. rectè sic
rit loquutus, nec ne? Ait namque,
quod, si quis leget res omnes, sub hoc
legato comprehenditur vniuersum
defuncti patrimonium; quod mor-
tis tempore reliquerit, at si dicat: le-
go omnes res meas, legatum conse-
tur, quod erat testatori duntaxat, cū
testamentum condebatur, neque po-
tuita quæ sit ad legatarium pertine-
bunt, de quo infra practicar. lib. vnic.
cap. 2. num. 2.

4 Quæ cum ita sint, quicquid Diale-
ctici sentiant, iuris nostri principijs
congruit, vt prima propositio vniuer-
salia, secunda vero generalis nuncu-
petur; vt visum est Bald. cons. 1. lib.
3. Menoch. n. 24. vers. Est ergo. Bona
enim omnia cuiusque vniuersitatem
quædam constituunt (quæ si se vi-
uentis, dicitur patrimonium, si verò
defuncti, hereditas nuncupatur, l. qui
autem 6. ff. que in fraud. creditor. l. 1.
& per totum, ff. de hereditat. vel act.
vend. Viuiam. in prax. iuris patronat.
lib. 4. cap. 1. n. 9. Menoch. col. 95.
num. 70.). l. hereditas 63. ff. de reg.
iur. l. etiam si 15. §. sed si quis, ff.
de petit. heredit. §. fin. iust. per quas
per. nob. acquiri. Bald. in l. sed &
possessori, §. cum de hereditate, ff. de
iureiur. Parlador. supr. num. 1. 2.
de quo dicendum est infra num. 7. 8.

Vnde propositio illa: Relinquo res
omnes, per quam totum patrimo-
nium, siue hereditas datur, iure vni-
uersalis dicitur ab effectu, non tam
quia sua natura talis est, quam quod
circa vniuersitate velatur, sic iudi-
cium vniuersale dicimus, vbi de he-
reditate, vel patrimonio contenditur,
sic successor vniuersalis heres, vel bo-
norum possessor appellatur, & cui bo-
na omnia per legatum relinquuntur,
vniuersalis vocatur legatarius, Me-
noch. cons. 213. num. 1. & cons. 194.
n. 3. Parlador. ser. quotidianar. lib. 2.
§. fin. part. 4. §. 2. num. 1. & passim
DD.

Secunda autem propositio in hoc
sensu vniuersalis nuncupari non po-
test, quoniam per ipsam vniuersitas
non tribuitur, scilicet patrimonium,
siue hereditas, sed pars quædam bo-
norum, propriè verò nominatur ge-
neralis, cum sub verborum generali-
tate plura comprehendat, non sub ra-
tione vniuersitatis, Parlador, num. 6.
Menoch. ex alijs, num. 23. gloss. in l.
1. verb. Non aliter, ff. de offic. eius,
quæ ait: vniuersale à generali in
hoc distingui, quod in illo omnes spe-
cies vnum totum faciunt, nec sepa-
ratim considerantur, in hoc autè quæ-
libet species de per se inspicitur, atque
ita accipiendum est dictum Bartoli
non logicè, sed iuridicè, à quo nō om-
nino, D. Couarr. dissentire videtur.
Vnde qui legat omnes res suas, licet
signo vniuersali utatur, per quod
apud dialecticos propositio vniuer-
salis dicitur in sensu iuridico talis non
est, quia non transfert, nec continet
vniuersitatem, quare est vniuersalis
respectu verborum duntaxat, non in
re, iuxta tradenda infra num. 7. Sed
oppo.

opponet aliquis: Si patrimonium vniuersitas est, secunda etiam propositio vniuersalis erit appellanda, quando quidem, quæ res omnes suas relinquunt, totam patrimonii, quod habet, largitur. Cui respondendum est, illam dispositionem testatoris in tempore mortis conferri, l. 1. ff. de testament. & licet secundum præsentem dici possit vniuersalis, non attenditur, nisi illud, quo dispositio effectum est sortitura, & tunc vniuersalis non est, cum non complectatur totam testatoris substantiam, vt dictum est.

6 Genus, & species non eodem modo à Consultis, ac à Philosophis usurpantur, illi vocant genus, quod huiusmodi, vt homo, & illi species, quod huiusmodi, vt Stichus, Bucephalus, l. non videtur § 3. vbi gloss. ff. de iudic. Pichard, in princip. num. 20. in l. quib. mod. re. cont. ob. Parlador, different. § 1. num. 1. cum seqq. Pet. And. in logica legal. lib. 3. Bart. in l. M. zuius, §. duobus, ff. de leg. 2. Hermos. in l. 1. gloss. 1. num. 16. tit. 1. part. 5. Genus logicorum, generalissimum, seu subalternum genus appellamus, Ant. Goro. variar. lib. 1. cap. 12. nu. 32. Donell. comment. lib. 8. cap. 19. vbi Osuald. lit. H. Mantie vbi supr. lib. 9. tit. 2. à num. 4. Minsger. & Pichard, in §. si generaliter in l. de legat. Definitio tamè generis logicæ, vt sit: Quod prædicatur de pluribus differentiibus specie, Hermos. & Parlador, vbi proximè, quoad verborum corticem, æquè nostro generi conuenit, nam homo, quod genus est apud nos, prædicatur de Caio, & Stichis, qui inter se specie differunt secundum

Consultorum placitum; cum alia species sit Caio, & alia Stichus.

7 Est cum Baldus, quem D. Covarr. refert, notandum, aliud dici vniuersale respectu verborum, vt cum terminus vniuersalis exprimitur, quod tamen quoad iuris effectus pro vniuersali non habetur, quia vniuersitas ea in suas singularitates resoluitur, aliud respectu rei, Viuian. supr. lib. 4. cap. 1. à num. 4. Ricci. in prax. decil. 179. num. 146. Garc. de benefic. part. 5. cap. 9. num. 12. Rota decil. 1152. lib. 3. part. 5. diuersor. Marescot. variur. lib. 2. cap. 5. à num. 10. hoc diuiditur in vniuersitatem iuris, & vniuersitatem facti, vniuersitas iuris reperitur in hæreditate, bonorum possessione, peculio, & patrimonio, quibus aliqui dotem adiungunt, Cynic. tom. 2. controuers. § 44. num. 8. Negulaut de pignot. part. 2. memb. 4. num. 59. vers. Ego autem in dote, Bartol. in rubric. ff. sol. matrim. Matienz. in rubric. num. 1. tit. 2. lib. 5. de copil. & communem dixit Ripa in d. rubric. num. 43. ff. solut. matrimon. ad vniuersitatem facti pertinent populus, feudum, maioratus, grex, & alia plurima, & licet in hæreditate vnica sit res, vniuersitas consistit, quoniam aptitudine multa complectitur, quod in vniuersitate facti non est ita, l. si grege 22. ff. de leg. 1. l. sicut 7. iuncta gloss. libi, ff. quod cui. vniuers. nom. l. hæreditas § 3. ff. de penit. hæredit. Bald. in d. l. sed & possessori, §. cum hæreditate, Molin. de primog. lib. 1. cap. 26. num. 20. Afflicis in prax. feudor. num. 77. Bart. in rubric. ff. solut. matrimon. Parlador, d. different. § 31. num. 1. cum alijs.

Num.

Num. 3.

9 Ius patronatus, quod in Ecclesia constitui potest, triplex est, aliud dicitur Ecclesiasticum, aliud laicale, & tertium mixtum. Primum est quod competit Ecclesie alicui tanquam patronæ altetius, & Clerico eiusdem nomine, vel alicui Collegio, aut Communitati Religiosorum, siue Clericorum. Secundum, quod laicos obtinet, vel Clericus ratione patrimonij. 10 Vltimum, quod simul habent plures patroni, tamen laici, quam Ecclesiastici, eo modo, quod dictum est in primo divisionis membro. Ita tradunt Sanch. conf. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 53. Gonzalez. ad regul. Cancellar. §. gloss. 18. à nu. 4. Monet. de commut. vltim. volunt. cap. 10. n. 220. cum seqq. Rebus. in prax. tit. de presentat. num. 5. 7. Ceual. commun. q. 282. à n. 7. Lambertin. de iur. patronat. lib. 1. q. 1. art. 1. Barthol. de potestat. Episcop. part. 3. alleg. 72. n. 128. Garc. de benefic. part. 5. cap. 1. n. 553. cum seqq. Viuian. in prax. iur. patronat. part. 1. lib. 1. cap. 2. n. 5. cum alijs. Hinc est, quod D. Covarr. dum de iure patronatus generaliter agit, quod in Ecclesia habetur, minus propriè loquutus est, illud Ecclesiasticum appellans, quod quædam tantum species est, sed denominationem à re, in qua constituitur ius patronatus, assumpsit. Illud autè acquiritur fundatione, constructione, dotatione, cap. 3. cap. nobis de iur. patronat. cap. piz mentis 16. q. 7. Viuian. lib. 2. cap. 9. num. 5. Lambertin. supr. quæst. 6. à num. 5. Quid de privilegio, & præscriptione: docet Viuian. lib. 2. cap. 5. à num. 15. & capit. 9. num.

10 cum sequentibus. & Sanch. vbi supr. prædub. 50. & 51.

Ius patronatus Ecclesie absque laice simonia vendi non potest, atque ita vetitum est, quoniam spiritualibus est annexum, cum patronus presentet ad beneficia, quæ sunt spiritualia, vt habetur in cap. quæsitum §. de rer. permut. cap. quanto de iudic. cap. de iure 13. de iur. patr. Sanch. consil. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 79. num. 1. D. Felician. de Vega Archiep. Mexicanus in d. cap. quanto, num. 112. Hermos. in l. 15. gloss. 1. num. 7. tit. 5. part. 5. Concil. Trident. sess. 25. de reformat. c. 9. vbi vendenti papa interrogatur a simoniam iuris venditi, excommunicacionis, & interdicti, quas penas non incurrit ipso iure, defendit Sanch. d. libr. 2. c. 3. dub. § 2. & videndi sunt Thom. del Bene de immunit. Eccles. tom. 2. cap. 19. dubit. 24. num. 17. Tondut. quæst. benefical. part. 2. capit. 5. §. 1. num. 3. cum alijs; vbi ait, non propriè committi simoniam. Sed præmissa conclusio restringitur ad ius patronatus cum facultate presentandi ad beneficia, nam patronus capellæ ius sepulchri absque simonia vendere potest, Sanch. dub. 79. nu. 4. sed Viuian. lib. 3. cap. 2. num. 43. id limitat, si sepulchrum sit autoritate Episcopi fundatum, de quo Bene supr. cap. 17. dubit. 17. à num. 9.

12 Sed si vniuersitas bonorum vendatur, sub qua ius patronatus continetur, ipsum transierit in emptorem, cap. ex literis 7. de iur. patronat. Viuian. lib. 4. cap. 1. num. 3. Olea de celsion. iur. tit. 3. quæst. 2. numer. 26. Ceual. quæst. 7. à princip. Hermos. in d. l. 15. gloss. 4. num. 1. Marescot. dict.

R

cap

- capit. 55. num. 6. Bene vbi proximè num. 4. Sanch. dub. 10. num. 2. Lambertin. libr. 1. part. 2. quæst. 5. art. 1. Item si pars vniuersitatis vendatur, veluti hæreditatis, aut Castrum, cuius patronatus annexum est, pro rata & illud in emptorem transfertur, Sanch. ibi num. 3. Lambertin. d. quæst. 5. art. 16. D. Couar. infra lib. 2. cap. 13. num. 8. vers. His verò in fine, Molin. de primogen. lib. 1. cap. 24. num. 23. versic. Hæc autem, Viuian. cap. 5. nu. 20. &
- 13 21. nisi pretium augeatur ratione iuris patronatus, Sanch. dict. dub. 79.
- 14 n. 2. Ratio est, quoniam cum vniuersitas distrahitur, singulæ res sub illa comprehensæ non censentur venditæ, argum. l. in modicis 24. ff. de cõt. empt. l. cum qui 2 des 23. ff. de vlcup. l. grege autem 6. ff. de leg. 2. transeunt tamen per consequentiam ad emptorẽ: hoc ius patronatus non venditur, nec simonia hoc modo admittitur, Marefcot. nu. 10. Viuian. num. 6. qui aliter hoc explicant, asserentes vniuersalitatẽ venditam non resolui in suas singularitates, quod idem est in effectu. Quod intellige, vt infra explicabitur, num. 20.
- 15 Ex quo inferitur, tum quod si in venditione vniuersitatis diceretur, ius patronatus vendi, vitaretur contractus, secundum communem opinionem, posset tamen in instrumento venditionis, absque vitio illius mentio fieri accessionis, vel declarationis, veluti asserendo, vendo villam cum iure patronatus, vel in qua ius patronatus mihi est, Viuian. num. 7. & cap. 5. à num. 13. Hermos. d. gloss. 4. num. 9. Lambertin. de iur. patron. part. 2. libr. 1. art. 2. secundæ q. principalis, Sanch. d. cap.

3. dub. 31. Tamen excepto iure patronatus, in primo casu venditio tenet Sanch. num. 8. Viuian. dict. cap. 5. num. 22. Tum vt si ius patronatus euincatur ab emptore vniuersitatis, possit hic agere de emptione pro tota vniuersitate ad pretiũ, quod pro ea dedit consequendum, non pro iure patronatus, quod non fuit venditum, Sanch. dict. dub. 82. in fine, Viuian. libr. 4. capit. 5. numer. 23. Illud hic animaduersione dignum est, quod ius patronatus non transiit in creditorem, etiam si vniuersitas, vt castrum, aut villa, cuiusplum annexum est, detur in pignus, vt docet Sanch. dub. 24. numer. 2. Barbof. in colleçtan. ad cap. cum Bertoldus de re iudic. Viuian. lib. 1. capit. 2. numer. 31. Lambertin. lib. 1. part. 1. quæst. 9. art. 1. & 2. Armilla. verb. ius patronatus, n. 7. Tabiena ibi q. 13. Spin. in Specul. testament. gloss. 4. n. 118. Merlin. de pignor. lib. 2. tit. 1. q. 22. nu. 7. Negusant. eod. tract. part. 2. memb. 2. n. 60. Quæ resolutio limitatur, cum creditor rei pignoratæ fructus non tenetur in sortem computare, vt maritus iuxta cap. salubriter de vsur. & dominus directus respectu rei feudalis, cap. 1. de feud. ita Sanch. n. 3. Lambertin. art. 2. Merlin. numer. 10. quicquid sentiat Barbof. supr. num. 3. versic. Ex his. Sed præcipua conclusio de iure Regio difficultatem habet, cum contrarium expressè statuat l. 9. tit. 15. part. 1. vbi Gregor. Lop. gloss. 2. notat, esse contra commune Canonistarum placitum, & in praxi eam decisionem admitti posse, dubitat, eam sequitur Couar. quæst. 7408 num. 4.

His

- 18 His cognitis, succedit præfens quæstio de fundo vendito, in quo sita erat Ecclesia, cuius ius patronatus habebat venditor, in qua præter duas opiniones contrarias, de quibus hic, est tertia sic distinguens, aut est aditus ad Ecclesiam per fundum venditum duntaxat, aut alia via etiam patet ingressus, primo casu ius patronatus in emptorem transfertur, secundo non vniue, huius sententiæ fundamentum est l. si mercedè, 55. 5. 1. ff. de action. empt. vbi ita in sepulchro decernitur, quod erat in fundo distracto, sic tenet Mantica de tacit. & ambig. conuent. lib. 4. tit. 15. num. 35. cum alijs, Moz. de contract. cap. de natur. empr. & vend. num. 41. vers. Quod dicendum, & alij apud Hermos. dict. gloss. 4. num. 11. vers. Sed nullus. At negatiua opinio verior, ac magis communis est, quam sustinent vltra adductos per D. Couar. in præfenti, Salced. in addition. ad Bero. Diaz regul. 401. ampliat. 3. vers. Ipse tamen, Tusch. supra lit. l. cõclus. 612. numer. 9. 18. 23. Hermos. vbi proximè in fine,

Vers. Tertio vti conuenit.

- 19 Hanc D. Couar. doctrinam amplectuntur Hermosilla, & Salcedo vbi proximè, quæ proculdubio vera erit, quando ita constitutum fuit ius patronatus, vt non alij, quam fundi domino posset competere, quoniam tunc, vt sua natura fundo annexum cum eo in emptorem necessario transfiret accessionis cum vniuersitate, siquidem fundus quoad sibi annexa vniuersitatem dicitur continere, l. fundus mihi est, 3. ff. famil. creiscun-

da, l. cum fundus, 10. ff. de leg. 2. Hermos. num. 11. vers. Sed nullus. Ideo autem desideramus in constitutione iuris patronatus, illud annexum fuisse, nam magis placet, non posse priuatam propria autoritate ipsam fundo annexere, Hermos. num. 12.

Num. 41

De hac secunda quæstione cõsoluendi sunt Marefcot. dict. cap. 55. à num. 11. Hermos. dict. gloss. 4. numer. 6. Lambertin. part. 2. lib. 12. quæst. 5. art. 14. Viuian. dict. lib. 4. cap. 1. à num. 4. Menoch. conf. 4012 à num. 129. Sanch. dub. 80. num. 6. 7. Ex quibus hæc vera resolutio esse colligitur, quod si per hæc verba: Vendo omnia bona mea, totum vendenti patrimonium vniuersaliter vendere distrahitur, cum ipsa vniuersitate; & ius patronatus transiit, dict. cap. ex literis: at quando etiam si illa verba exprimentur, non totum patrimonium, sed genus quoddam bonorum venditur, ad quod se referunt contrahentes; vel si totum patrimonium alienetur, non vniuersaliter, sed singulæ res per se, eo casu, licet verbum, omnia, vniuersitatem denotet, cum sit solum verbalis, non veniet in venditione ius patronatus, nisi inter bona sic distracta reperiat castrum, aut villa, cui illud sit annexum, quoniam tunc vniuersitatem rei, cui adhæret, subsequetur, prout contingit, cum per se castrum, vel villa distrahitur, quod omnes fatentur, de quo videndus est Viuianus supra cap. 4. à numer. 16. vbi testatur contra D. Couar.

R 2

hic

hic Rotam decidisse, appellatione omnium bonorum ius patronatus comprehendi, & numer. 19. & 20. de venditione agens, idem docet, ac communem esse opinionem, ait: Contraria tamen cum D. Couarr. magis frequenter sequuntur DD. vt ex pzallegatis apparet, quam loqis- simè tenet Merlin. sup. n. 4. seq. debet iuxta pzemissam distinctionem intelligi.

21. Quod autem dictum est, venditio vniuerso patrimonio, & ius patronatus in emptorem transire, est limitandum, quando patronus nihil aliud, nisi id ius in bonis habebat, aut si aliquid vltra haberet, sed ita exiguum, vt pretium potius pro iure patronatus, quam pro reliquo patrimonio constitutum censeatur, Viuan. d. cap. 1. num. 11. Cardinal. in d. cap. ex literis, quzst. 11. Rocch. de Curt. de iur. patron. verbo, ipse, vel is à quo, quzst. 23. n. 4. 2. Lambertin. supra, art. 15. Sanchez. d. dub. 80. num. 10.

Num. 5:

22. Indefinita oratio ex vi propriæ significationis non æquiualeat vniuersali, sed ex interpretatione, secundum subiecta materiam, & proferentis mentem, aliquando pro vniuersali usurpatur solet, aliquando nõ vtique, Molin. de primogen. lib. 4. cap. 2. n. 27. Fulgol. in l. iuris gentium, §. sed si fraudandi, n. 2. vers. Nota ex hac parte glossæ, col. 2. ff. de pact. & in l. si seruitus, num. 3. vers. Nota secundum DD. ff. de seruitut. vrbanoz. pzzdior. Gutier. vbi supra, Tiraquel. in l. boues, §. hoc sermone, num. 5. vers. Hinc prodit, in 7. limitat. ff. de verb. signif. Pacian. d.

lib. 1. cap. 35. n. 19. Menoch. d. conf. 173. num. 25. Cyriac. tom. 1. contro. uct. 3. n. 4. Crauet. conf. 290. nu. 4. Tusch. lit. S. concl. 86. n. 26. Corne. conf. 160. n. 6. in fine, Mantio. de tacit. conuēt. lib. 7. tit. 5. n. 12. vers. Neque huic, & licet frequentissimè, vt D. Couar. in pzesenti, DD. doceant, vniuersalis vicem ex benignitate indefinitam gerere, Pacian. Tusch. & alij vbi proxime, hoc non semper verum est: nam quoties apparet de mento proferentis, quod indefinita pro vniuersali expresserit, ad huiusmodi equiualentiam nulla benignitas opus est, cum teneamur verba iuxta intentionem dicentis intelligere, quoniam illa non ad impediendam, sed ad significandam voluntatem inuenta sunt, quibus sensus semper est pzæferendus. Optimè Cicer. orat. 12. pro Aulo Cecina, n. 53. ibi: *Voluntas, si tacitis verbis intelligi possit, verbis omnino non extoremur, quia non potest, verba reperi sunt, non que impedirent, sed que indicarent voluntatem*, cap. humanz 11. 22. q. 5. l. 3. §. conditio, ff. de adimēd. leg. l. si quis filium, §. C. de liber. pzter. Carleual. de iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 3. disput. vlt. num. 45. Menoch. conf. 803. num. 61. cum alijs, Cyriac. tom. 2. contro. uct. 283. num. 12. Argel. de acquir. poss. quzst. 8. art. 25. n. 50. Aug. Barbof. de axiomatib. iur. axiom. 22. num. 1. cum seqq. Mantio. de coniect. vltim. voluntat. lib. 3. tit. 3. num. 9. Maximè cum indefinita apta sit absque improprietate ad vniuersitatem significandam, si ea si mens proferentis, licet eam pzæcise per se non significet. Neque obstat l. si seruitus, 22. ff. de seruitut. vrbanoz. pzzdior. cui commune inter-

pre-

pretum dictum innititur, in qua speciali ratione humana interpretatio fuit necessaria, vt ex proxime dicendis constabit.

Ibi: *Verum aduersus hanc opinionem.*

23. Secundum quæ venit intelligendus, Vlpianus in l. 2. ff. de liber. & posthum. & omnia Decij interpretatione, nec non quam D. Couar. tradit, sapit enim vitium diuinationis, dum pzæsupponit, quod ex textu nõ colligitur, videlicet, compertum fuisse, quem ex filijs velle testator ex heredare, cum alioquin, si voluntas lateret, nulli denigere iuris posset exheredatio nocere propter ambiguitatem, quæ omnem vitiat dispositionē, l. duo sunt Titij 30. ff. de testam. tut. l. in tempus 62. §. 1. ff. de hered. instit. l. cum ex pluribus 32. ff. de manum. test. Gutier. de iuram. confirmat. p. 1. cap. 64. num. 4. Mantio. sup. lib. 2. tit. 4. num. 1. 20. & de tacit. conuent. lib. 1. tit. 12. num. 2. Silgad. in labe. rinth. part. 2. cap. 9. num. 6. atque ita vel omnes censeri debebant exheredari, vel nullus, nisi de quo testatorem sensisse, appareret, & hoc secundum rigorem iuris. Relictis, inquam, pzædictis interpretationibus. Dicendū est, illo casu secundum iuris regulas filios omnes fore exheredatione notandos, quia vbi æquè omnibus sub vniuersali comprehensis conuenit indefinita, vniuersaliter est accipienda necessario, l. si pluribus 44. ff. de leg. 2. vbi Bartol. Castrenf. in d. l. si seruitur, Petr. Andr. Gammar. in tract. de exten. sionib. num. 43. Tusch. lit. l. conclus. 86. num. 2. Menoch. ex multis, d. conf. 173. num. 25. Gutier. dict. q.

83. num. 2. D. Couar. infra h. cap. n. 9. quia non aliter potest interpretari voluntas proferentis, vt fortatur effectum, quem alioquin impediret ambiguitas, & cum illa propositio indefinita: *Exheredo filium meum*. Omnibus filijs pariter conueniat, conch. debebant ab hereditate remoueri, sed contrariū obtinuit suadente benignitate ad filiorum fauorem, & odium exheredationis, quæ non est interpretatio adiudata, neq; ampliatio ne fouēda, l. cum quidā 19. ff. de liber. & posthum. cap. odia, de reg. iur. in 6. Merlin. de legitim. lib. 4. tit. 1. quzst. 2. n. 1. Rolād. cōf. 59. n. 32. lib. 2. Ant. Gom. variat. lib. 1. cap. 11. n. 12. Nota apud Farinac. conf. 105. n. 34. lib. 2. Quæ videtur aptus ad d. 3. intellectus in illis verbis: *Benigna interpretatio*, de quo Spin. in spec. testam. gloss. 20. n. 16. Gom. in rubric. inst. de actionib.

29. Quibus addēdū est, quod in illo textu nõ solū benignitas, sed etiā iuris ratio filios ab exheredatione tuebatur, quia filij sub potestate constituti non aliter possunt à paterna successione excludi, nisi nominatim exheredentur, l. 1. & per totum, ff. de liber. & posthum. §. 1. inst. de exheredat. liber. Merlin. lib. 5. tit. 2. quzst. 1. num. 1. Nominatim autem aliquid fieri dicitur, cum res euidenter demonstratur, l. nominatim 24. ff. de manum. testam. sed cum pater inquit: *Exheredo filium meum*, non ostendit euidenter, se velle omnes filios exheredes facere, sicut quādo exprimit: *Omnes filij meos exheredes fero*, potuit namque de aliquo sentire, cuius nomen obliuione, vel ignorantia pzætermissum putans, nõ esse necessariū nominare illū,

R 3 de

de quo cogitabat, quoniam omnibus notum erat, quis ex filijs de patre testatore malemeitos erat, ut ex haredatione dignus esset: Tamen propter vim indefinitæ quæstio fuit dubia, in qua plerique benignè pro filijs responderunt, inutilem esse ex haredationem.

- 31 Sic Vlpiano intellecto facilis inferretur solutio ad d. l. si seruitus. Nam illa indefinita, *Ne luminibus efficiatur*: non æqualiter congruebat futuris luminibus, ac presentibus; de his dubitari non poterat, quin stipulatione comprehenderentur, non sic de illis, ad quæ, ut incognita consensus non extenditur, Clemet. vlt. de rescript. l. tres fratres 36. vbi gloss. ff. de pact. l. non est ferendus 12. ff. de transact. Tusch. lit. C. concl. 754. per totam, Aug. Barbof. in collect. ad cap. qui tacet n. 12. de reg. iur. in 6. Alexand. conf. 25. num. 3. lib. 7. Bartol. in l. de certa, C. de transact. Olasch. decif. 90. num. 16. Cum verò non est eadem ratio omnium, quæ sub vniuersali continentur, indefinita vniuersaliter non accipitur, sed vt particularis restringitur ad id, cui propius conuenit, l. quæritum 76. §. illud fortassis, ff. de leg. 3. iuncta l. hæres 98. §. 1. ff. eod. & l. 1. ff. de aur. & arg. legat. l. si cui lana 68. ff. de leg. 3. vbi lana legata, tincta non debetur, sufficereque differentia coloris, vt indefinita pro vniuersali non cederet, nam si omnem lanam legasset testator, etiam tincta contineretur, eum veraque vere lana sit, l. pediculis 34. §. labeo, ff. de aur. & arg. leg. sed si ex meis 26. §. fin. ff. de acquit. rer. dom. atque eo casu æquipollere indefinitam vniuersal, negant Gutier. & Menoch. vbi proximè,

D. Couarr. infra vers. Decimò, ab eodem, Tusch. d. conclus. 26. num. 29. 30. Fulgol. conf. 75. in fine, & omnes communiter, vnde constat, stipulationem luminum in d. l. si seruitus, non potuisse futura lumina comprehendere ex iuris rigore, atque idè humane fuit interpretanda mès contrahentium, vt contrarium decideret Pomponius indefinita pro vniuersali usurpata, de quo infra n. 42.

Ex his apparet, nullo modo Consultos in illis textibus inter se disside- 34 re, inspecta orationis indefinitæ differentia, nam Vlpianus agit de ea indefinita, quæ de iure debebat in vniuersalem transire, quia omnibus sub ea contentis æquè conueniebat, & non transiret, benigna interpretatione fuit opus Pomponius verò de altera diuersa, quæ iuxta iuris regulas non poterat pro vniuersali cedere, cum non pariter omnibus comprehensibile aptaretur, & vt cederet, humanitate vt, necesse fuit, perpensis rationibus, refert D. Couarr. infra num. 9. vers. Septimò colligitur, vbi de Pomponij mente iterum nobis erit agendum.

Num. 6;

Logici, ad quos hæc præcipuè 35 spectant, indefinitam, siue affirmatiuam, siue negatiuam in materia necessaria pro vniuersali accipiunt, vt *Homo est visibilis*, æquipollere illi vniuersali: *Omnis homo est visibilis*; *leo non est rationalis*, æquivalere: *Nullus leo est rationalis*, in materia verò contingenti pro particulari cedit, vt *Homo currit*, *Scholasticus non studet*, idem est ac, *Aliquis homo currit*, *aliquis scholasticus non studet*, vide Arriagam vbi supra.

Nu-

Nom. 7.

bric. de regul. iur. in 6.

Vers. Quartò, hinc patet.

- 36 Indefinita negatiua apud Consul-
tos æquivalere vniuersali, l. 2. penult.
ff. de verb. signif. Pacian. d. cap. 35. n.
17. Tusch. d. conclus. 26. n. 25. Barr.
in l. si pluribus, num. 6. vers. Restat
ergo, ff. de leg. 2. Geminian. in cap. vt
circa, col. 3. vers. Tertio casu de elect.
in 6. & hoc ex vt propriæ significatio
nis, Pacian. pluribus laudatis, num.
19. nam plus operatur negatiua ad
negandum, quam affirmatiua ad af-
firmandum, Menoch. conf. 1007. n.
22. vbi alij, Tusch. tom. 5. lit. N. con-
clus. 26. Marc. Ant. variat. lib. 1. re-
sol. 20. num. 7. Surd. decif. 243. n. 6.
Tondut. resolut. ciuil. cap. 12. num. 7.
quæ cum malignæ naturæ sit, quid-
quid post se inuenit, destruit, & op-
positum ponit, Benz vbi supra cap. 19
dubit. 11. num. 2.

Num. 8.

Ibi: *Eritque isthæc sententia*:

- 37 Indefinita in lege posita cedit pro
vniuersali, est communis resolutio,
Molin. de primogen. d. cap. 2. num.
21. Gutier. supr. num. 1. in fine, Me-
noc. conf. 261. num. 2. Sanch. de ma-
trimon. lib. 3. disp. 44. num. 2. col. 2.
ad finem, quod limitat Molin. ibi-
dem, num. 27. quoad personas lege
comprehensas, nam cum debeat esse
communis, l. 1. i. iura 8. ff. de legib.
quod in vna persona, vel de vno ho-
mine indefinitè statuit, omnes vniuer-
saliter comprehendit, Sanch. vbi pro-
ximè, nam quoad cætera indefinita,
vt ab homine prolata, iuxta subie-
ctam materiam, & legislatoris men-
tem accipi debet, Barr. in d. l. si pluri-
bus, num. 5. ff. de leg. 2. Dyn. in ru-

In statutis etiam indefinita pro 38
vniuersali usurpatur secundum ma-
gis communem sententiam, Tusch.
dict. conclus. 26. nu. 17. Roland. conf.
61. num. 28. lib. 3. Pacian. dict. cap. 35
num. 19. lit. L. Menoch. conf. 4. n. 28.
& dict. conf. 261. num. 2. Florian. in
d. l. si seruitus, notab. 2. n. 3. vers. An
autem, Fulgol. ibidem, Geminian. in
cap. vt circa col. 2. vers. Secundo casu
de elect. in 6. Quod debet limitari se-
cundum quod de lege proximè di-
ximus. Sed cum indefinitè verbum
collectiuum ponitur, vt populus,
plebs, & similia, indefinita pro vniuer-
sali in omni dispositione accipitur,
Tusch. lit. L. conclus. 87. per totam,
Decian. conf. 17. num. 27. lib. 1.

Exat apud nos l. 22. tit. 1. p. 7. qua 39
stabilitum est, vt, si delinquens veniam
ab aduersarijs in causa, in qua pena
sanguinis esset imponenda, obtineat
ante sententiam, ab ea liberetur, circa
quam constitutionem dubitant No-
strates, an sufficiat cum vno eorum,
ad quos vindicta spectat, pacè in-
ire, vbi plures sunt hæredes, vel con-
sanguinei offensi in eodem gradu, vel
oporteat, omnes consentire, & præ-
ter opiniones, quatuor in presentia,
D. Couarr. meminit, est alia, quæ
vult, sufficere, vt maior pars aduersa-
riorum consentiat, argumento, l. &
suum hæredem, 8. §. fin. ff. de pact. &
l. fin. C. qui bonis ceder. poss. Sed re-
ceptius est, omnium consensum de-
fide-

siderari, nam quod omnes similiter tangit, ab omnibus debet approbari, l. fin. C. de author. prestand. de quo Greg. Lop. in dict. l. 22. gloss. 6. Ant. Gom. variar. lib. 3. cap. 3. num. 62. Mod. in empot. iur. tit. 1. q. 14. Caneer. variar. part. 2. cap. 11. num. 69. Plaza in epitom. de her. cap. 46. n. 7. Iul. Clar. receptat. sent. lib. 3. §. fin. quæst. 38. num. 14. Ceuall. quæst. 77. In quo est notandum, quod si extent liberi, & vxor occisi, sufficere, cum illa pacisci, vt reus ab ordinaria pena liberetur, nam eadem filijs præferatur, Ceuall. num. 6. 7. Flores de Medina variar. lib. 1. quæst. 7. à num. 7. & si concurrant extranei hæredes, & consanguinei defuncti, illos esse præferendos in remissione delicti, tenent Ant. Gom. num. 64. Ceuall. num. 2. cum seqq. Padillan l. transigere, n. 59. C. de transactioib.

Num. 9.

41 Sic docent Gutier. d. q. 83. n. 2. Menoch. dict. cons. 173. nu. 25. Pacian. dict. cap. 35. num. 8. Mantie. d. nu. 12. Gratian. discept. cap. 341. n. 6. 7. qui plurimos referunt, & diximus alibi, sed hoc casu quando hæc conuenit omnibus sub vniuersali comprehensis, indefinita accipitur vniuersaliter, nõ ex humanitate, imò ex necessitate, quod planè probat, l. si ita relictum 44. ff. de leg. 2. vbi Pomponius quando in secundo casu, in quo erat dubium, cum testator dixisset: *Quantum vnus heres meus habebit, tantum Stichus dari, volo*, mentè dispositis interpretatus sit in hæredum fauorem, ad facere nequiuit, quando testator indefinitè loquutus est, quoniam

manifesta, ac certa erat voluntas, atque ita necessitudo cõtra hæredes respondit, quos valde oneratum accipere pro vniuersali indefinitam, quo casu nulla humanitatis ratio potest considerari, imò iniquum esset, tantum tribuere vni legatario, quantum omnibus hæredibus, nisi verbotum vis ad id compelleret, de quo supra ad n. 5. in principio, num. 2.

Vers. Septimò colligitur.

Quantis asseruerimus supra ad n. 5. Pomponiũ in d. l. si seruitus, egisse de æquialentia indefinitè pro vniuersali, sequenti D. Covarr. & alios, verius videtur, dubium illius textus fuisse, an dispositio, vel obligatio ad futura extendatur, si de eis specialiter non sit conuentum; quæ dubitatio nõ absoluitur, accipiendo illam indefinitè: *Ne luminibus officiat*, pro vniuersali, ac si dictum fuisset: *Ne omnibus luminibus officiat*. Adhuc enim ambigi posset, num luminina, quæ non erant tempore contractus, sub stipulatione continerentur ex defectu cõsensus: quemadmodum sub donatione omnium bonorum futura non veniunt, Menoch. cum multis cõs. 496. num. 115. vers. Respondetur primo; Sic procurator constitutus ad omnia negotia, vel lites non potest agere, aut tractare futuras omnino de nouo ortas, Ceuall. plures referens, quæst. 498. Similiter qui hæreditatem suam donat, non censetur bona futura comprehendere, Bartol. in l. quæ situm, §. penult. ff. de legat. 1. Gutier. de iuram. confirmat. part. 1. cap. 11. num. 4. Crot. qui communem dixit in l. stipulatio hoc modo concepta, ff. de verbos.

verbos. obligat. Et generaliter cõsensu non extenditur ad futura, & si verba vniuersalia adhibeantur, nisi iure ita cautum sit, vt in l. fin. C. quæ res pign. oblig. pos. aut ex mente contrahentium colligatur, l. qui cum, 9. & ibi glos. in §. fin. verbo transegit, ff. de transact. l. Aurelius, 29. §. 1. ff. de liber. legat. l. si stipulatus fuimus, 76. §. 1. l. si à colono, 29. l. cum stipulamur, 12. §. ff. de verb. obligat. cap. fin. de re script. Mareseot. variar. lib. 2. cap. 139. à num. 8. Melo de induc. debitor. q. 20. per totam. Hinc respicit Pomponius in d. l. si seruitus, dum ait humanitate motus, stipulationem non officendi luminibus futura etiã cõprehendere, ad hærendo magis mētē contrahentium, quam verbis, vt in simili fecit Iustinianus in d. l. fin. C. quæ res pign. Quæ quidem humanitas valde fuit necessaria, quia de rigo re iuris aliud erat dicendum, non solum propter prædicta, sed etiam quoniam in re dubia contra stipulatorem est respondendum, l. veteribus, 40. ff. de pact. l. quidquid astringendæ, 99. ff. de verb. oblig. vbi Iason nu. 3. Menoch. cons. 179. num. 19. Vnde inferitur, d. l. si seruitus, nihil conducere ad quæstionem; an indefinita æquipollet vniuersali: neque vilo modo Vlpiano posse refragari in d. l. 2. ff. de lib. & posthum. cū circa diuersa versentur, quæ interpretatio maxime cõprobatur ex l. in lege 77. ff. de contrahend. empt. vbi in venditione fuerit exceptæ lapidicinæ, vbi cūque essent, & tamen labolenus decidit, fuerit lapidicinas, si postea inueniantur, non cõprehendi sub exceptione lapidicinari, & si per verba vniuersalia fuerint exceptæ. Et ne obijciat

quis nobis eiusdè Pomponij verba, ibi: *Humanitas est, verbo generali omne lumen significari*. Ex quibus videtur sentire Consultus sub verbo, omne, vniuersali ex sua natura etiam futura lumina comprehendi. Aduertendum est, Consultum ex suppositione per verbum, omne lumen, futura significasse, nam cum egisset de præsentibus, ac futuris luminibus, postea vltus est verbo vniuersali, quo declarauit, stipulatione ad omnia præmissa extendi. Videas supra nu. 31. cum seqq. alium intellectum.

Vers. Octauò, eodem pacto.

45 Ex dictis supra ad num. 5. pro intellectu huius l. 2. ff. de lib. & posthum. colligitur eius vera decidendi ratio, quia pater filios, vt oportet, nõ ex hæredauit, scilicet, nominatim. Vnde, & si alias constaret, velle omnes filios ex hæredare, vel vnum certum ex illis, nihilominus nulli ex hæredatio noceret, quia neque omnes, neque vnum signo indubitabili euidenter demonstrauit, cum illa indefinita: *Ex hæredo filium meum*, dubia sit, & indifferens, vt pro vniuersali, vel particulati accipiat, & interpretatiua voluntas ad ex hæredationem non sufficit, argument. l. cum quidam, ff. de lib. & posthum. Spio. d. glos. 20. num. 19.

Vers. Decimò ab eodem.

46 Notandum est, quod auro, vel argento legato, non solum rudis materia continetur, sed etiam quicquid ex eo factum in bonis testatoris reperitur, l. cum aurum, 20. ff. de aur. & argent.

gent. legat. Menoch. conf. 49. nu. 42. & de presump. lib. 4. presump. 162. num. 25. Tondus. resolut. civil. cap. 12. num. 13. vers. Eadem ratione, atque ita indefinita: *lego autum*, æquivaler vniuersali: *lego omnia autum*, quauis differentia sit inter contenta sub vniuersali, vt inter mallam auri, & anulos aureos, quibus indefinita minus proprie videbatur conuenire, quam rudi matetiz, quod est contra ea, quæ diximus de natura propositionis indefinitæ; hoc tamē prouenit ex communi vsu loquendi, secundum quem appellatione argenti, vel auri veniunt, quæ ex eo facta sunt, sicut ipsa rudis materia, & vsus loquendi communis verborum proprietati præferendus est, l. Labeo, 7. §. 1. ff. de supellect. legat. l. librorum, 50. §. quod tamē, Celsus ff. de leg. 3. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 4. num. 36. Menoch. conf. 266. num. 63. Ceual. tom. 1. quæst. 409. Felician. de censib. in procm. nu. 30. in fin. Pareja de instrument. edit. tom. 1. tit. 1. resol. 3. §. 5. num. 90. Aug. Barbosa. in collect. ad cap. vbiunque, n. 4. in fine, de pœn. in 6. Aduerte tamen pecuniam argenteam, vel auream, auro, vel argento legato, nõ deberi, Menoch. & Tondus. vbi supra. Illius loquendi styli reddidit rationem Consultus in d. l. quæ sit, §. illud fortassis.

Nom. 10.

Indefinita affirmatiua in testamti depositione pro vniuersali non habetur, quod secus est in negatiua, Cyriac. tom. 3. controuers. 407. num. 65. Surd. decis. 263. n. 10. Pacian. d. c. 35. num. 20. cum seqq. Menoch. conf. 73. n. 16. Tusch. d. concl. 86. nu. 31. Mal-

card. de probat. concl. 105. n. 19. Ancharr. in rubric. de reg. iur. in 6. Marfil. singul. 171. Croc. in tract. de testib. part. 7. num. 99. vers. Duodecimo plenè, Narrat. conf. 164. num. 25. vol. 1. Quod fallit, si testis deponat in eodem articulo super articulo continente vniuersalitatem, tunc enim indefinita pro vniuersali habetur, Tusch. vbi proximè num. 35. Mascard. num. 29.

Verf. Decimò, ex his!

Non est omninò superflua distinctio Bartoli, nam quoties considerata mente proferentis, & materia subiecta adhuc dubiũ sit, an indefinita pro vniuersali sit accipienda, vel non? reuertendum erit ad odium, aut fauorẽ rei, de qua agitur; atque ita Bartolum sequuntur Menoch. d. conf. 173. num. 27. & alij, quos ipse refert, Tusch. d. conclus. 86. nu. 28. Pacian. d. cap. 35. num. 20 in addit. lit. N. Iaf. in l. 2. nu. 12. ff. de lib. & posthum.

Verf. Decimaterid, bino colligitur.

Hoc necdum est ita in affirmatiua, sed etiam in negatiua, quæ ex vi proprie significationis æquivaler vniuersali, vt diximus: nam si ex æquivalentiã resultet absonus intellectus, indefinita nunquam sapit naturam vniuersali, Pacian. d. cap. 35. num. 35.

Verf. Decimoquindò, aperitur.

De intellectu cap. quia circa, 22. de privilegi. latè Barbof. in collect. ad illud, vbi plures refert, & nos infra cap. 17. num. 143. Quæstio autem non est de æquivalentiã indefinitæ pro vniuersali.

fali, sed an remissio decimarum extendatur ad futuras, quæ deberentur ex prædictis de nouo Monasterio quæsitis; quæ quæstiones inter se differunt, vt constat ex dictis supra n. 42. cum seqq. Neque enim ex eo quod indefinita pro vniuersali accipitur, necessario sequitur, futura, & incognita comprehendere, quandoquidem neque ipsa vniuersalis ex sua natura talia complectitur, vt ibidem fuse probauimus.

AD CAPVT Decimumquartum.

SUMMARIVM.

- 1 Donatio perfecta dicitur, cum ad libitum donatoris nequit reuocari.
- 2 Ad perfectiõnem donationis inter vivos acceptatio desideratur.
- 3 Post acceptatam donationem modus, aut conditio ei adijci non potest.
- 4 Fallit, si in continenti adijciatur.
- 5 In comuniõis ordo non attenditur.
- 6 Qui de interpretatiõne l. quoties 3. C. de donat. q. sub mod. scripsere.
- 7 An in obligationibus, quæ re contrahuntur, alteri per alterum actio iuris ciuili queratur?
- 8 Lex iuris antiqui correctoria non extenditur vltra casum in ea expressum.
- 9 Hoc die in re Regio alteri per alteram actio queri, non prohibetur.
- 10 Scidus donarius in casu d. l. quoties dominium, aut possessionem sine traditione non querit.
- 11 Quid de iure partitarum? refer-

- 12 Negatiua qui suffiunt.
- 13 Explicatur l. 1. C. de donat. qua sub modo.
- 14 L. 7. tit. 4. p. 5. non est correctoria iuris communis.
- 15 Donatio Ecclesia facta; modo adiecto, si non impleatur, agitur ad implemẽtum, nisi expressum sit, vt, modo non seruato, reuocetur.
- 16 Donatio prædicta non reuocatur ob omissionem Prælati solius, qui modum non implet.
- 17 Modo non impleto, qui fuit causa finalis donandi, donatio reuocatur, non si impulsua, quia solum agitur ad implemẽtum.
- 18 Modus oppositus in donatione facta Ecclesia, ipsius fauore causa impulsua censetur.
- 19 Ad reuocandam donationem ex l. 1. C. de donat. q. sub mod. dominium probare oportet.
- 20 Mora, quæ requiritur ad reuocationem donationis ob modum non implemẽtum, purgari potest.
- 21 Ad reuocandam donationem ex d. l. 1. mora non est opus.
- 22 Verum in specie d. l. quoties, liceat reuocare pactum in fauorem tertij post acceptatiõnem principalis donatarij? traditur sententia negatiua.
- 23 Refertur affirmatiua.
- 24 Hæc approbatur, & enucleatur.
- 25 In casu d. l. quoties, nullum inquiritur secundo donatario ante ipsius acceptatiõnem.
- 26 Explicatur l. 1. ff. qui sine manu. ad lib. per. hener.
- 27 Hæres non potest pactum in fauorem libertatis per desuntum adiectum reuocare.
- 28 Exponitur l. si cum fundum, ff. de pact.

gent. legat. Menoch. conf. 49. nu. 42. & de presump. lib. 4. presump. 162. num. 25. Tondus. resolut. civil. cap. 12. num. 13. vers. Eadem ratione, atque ita indefinita: *lego autum*, æquivaler vniuersali: *lego omnia autum*, quauis differentia sit inter contenta sub vniuersali, vt inter massam auri, & anulos aureos, quibus indefinita minus proprie videbatur conuenire, quam rudi matetiz, quod est contra ea, quæ diximus de natura propositionis indefinitæ; hoc tamē prouenit ex communi vsu loquendi, secundum quem appellatione argenti, vel auri veniunt, quæ ex eo facta sunt, sicut ipsa rudis materia, & vsus loquendi communis verborum proprietati præferendus est, l. Labeo, 7. §. 1. ff. de supellect. legat. l. librorum, 50. §. quod tamē, Celsus ff. de leg. 3. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 4. num. 36. Menoch. conf. 266. num. 63. Ceual. tom. 1. quæst. 409. Felician. de censib. in procm. nu. 30. in fin. Pareja de instrument. edit. tom. 1. tit. 1. resol. 3. §. 5. num. 90. Aug. Barbosa. in collect. ad cap. vbiunque, n. 4. in fine, de pæn. in 6. Aduerte tamen pecuniam argenteam, vel auream, auro, vel argento legato, nõ deberi, Menoch. & Tondus. vbi supra. Illius loquendi styli reddidit rationem Consultus in d. l. quæ sit, §. illud fortassis.

Nom. 10.

Indefinita affirmatiua in testamti depositione pro vniuersali non habetur, quod secus est in negatiua, Cyriac. tom. 3. controuers. 407. num. 65. Surd. decis. 263. n. 10. Pacian. d. c. 35. num. 20. cum seqq. Menoch. conf. 73. n. 16. Tusch. d. concl. 86. nu. 31. Mal-

card. de probat. concl. 105. n. 19. Ancharr. in rubric. de reg. iur. in 6. Marfil. singul. 171. Croc. in tract. de testib. part. 7. num. 99. vers. Duodecimo plenè, Narrat. conf. 164. num. 25. vol. 1. Quod fallit, si testis deponat indebitè super articulo continente vniuersalitatem, tunc enim indefinita pro vniuersali habetur, Tusch. vbi proximè num. 35. Mascard. num. 29.

Verf. Decimò, ex his!

Non est omninò superflua distinctio Bartoli, nam quoties considerata mente proferentis, & materia subiecta adhuc dubiũ sit, an indefinita pro vniuersali sit accipienda, vel non? reuertendum erit ad odium, aut fauorẽ rei, de qua agitur; atque ita Bartolum sequuntur Menoch. d. conf. 173. num. 27. & alij, quos ipse refert, Tusch. d. conclus. 86. nu. 28. Pacian. d. cap. 35. num. 20 in addit. lit. N. Iaf. in l. 2. nu. 12. ff. de lib. & posthum.

Verf. Decimaterid, bino colligitur.

Hoc necdum est ita in affirmatiua, sed etiam in negatiua, quæ ex vi proprie significationis æquivaler vniuersali, vt diximus: nam si ex æquivalentiã resultet absonus intellectus, indefinita nunquam sapit naturam vniuersali, Pacian. d. cap. 35. num. 35.

Verf. Decimoquindò, aperitur.

De intellectu cap. quia circa, 22. de privileg. latè Barbof. in collect. ad illud, vbi plures refert, & nos infra cap. 17. num. 143. Quæstio autem non est de æquivalentiã indefinitæ pro vniuersali.

fali, sed an remissio decimarum extendatur ad futuras, quæ deberentur ex prædictis de nouo Monasterio quæsitis; quæ quæstiones inter se differunt, vt constat ex dictis supra n. 42. cum seqq. Neque enim ex eo quod indefinita pro vniuersali accipitur, necessario sequitur, futura, & incognita comprehendere, quandoquidem neque ipsa vniuersalis ex sua natura talia complectitur, vt ibidem fufe probauimus.

im affirmatiua.

- 12 Negatiua qui sustinet.
- 13 Explicatur l. i. c. de donat. qua sub modo.
- 14 L. 7. tit. 4. p. 5. non est correctoria iuris communis.
- 15 Donatio Ecclesia facta; modo adiecto, si non impleatur, agitur ad implementum, nisi expressum sit, vt, modo non seruato, reuocetur.
- 16 Donatio prædicta non reuocatur ob omissionem Prælati solius, qui modum non implet.
- 17 Modo non impleto, qui fuit causa finalis donandi, donatio reuocatur, non si impulsua, quia solum agitur ad implementum.
- 18 Modus oppositus in donatione facta Ecclesia, ipsius fauore causa impulsua censetur.
- 19 Ad reuocandam donationem ex l. i. c. de donat. q. sub mod. dominium probare oportet.
- 20 Mora, quæ requiritur ad reuocationem donationis ob modum non impletum, purgari potest.
- 21 Ad reuocandam donationem ex d. l. 1. mora non est opus.
- 22 Verum in specie d. l. quoties, liceat reuocare pactum in fauorem tertij post acceptationẽ principalem donatarij? traditur sententia negatiua.
- 23 Refertur affirmatiua.
- 24 Hæc approbatur, & enucleatur.
- 25 In casu d. l. quoties, nullum inquiritur secundo donatario ante ipsius acceptationem.
- 26 Explicatur l. 1. ff. qui sine manu. ad lib. peruenit.
- 27 Hæres non potest pactum in fauorem libertatis per defunctum adiectum reuocare.
- 28 Exponitur l. si cum fundum, ff. de pact.

AD CAPVT Decimumquartum.

SVMMARIVM.

- 1 Donatio perfecta dicitur, cum ad libitum donatoris nequit reuocari.
- 2 Ad perfectiõnem donationis inter vivos acceptatio desideratur.
- 3 Post acceptatam donationem modus, aut conditio ei adijci non potest.
- 4 Fallit, si in continenti adijciatur.
- 5 In comuniõis ordo non attenditur.
- 6 Qui de interpretatiõne l. quoties 3. c. de donat. q. sub mod. scripserit.
- 7 An in obligationibus, quæ re contrahuntur, alteri per alterum actio iuris ciuili queratur?
- 8 Lex iuris antiqui correctoria non extenditur vltra casum in ea expressum.
- 9 Hoc die in re Regio alteri per alteram actio queri, non prohibetur.
- 10 Secũdus donatarius in casu d. l. quoties dominium, aut possessionem sine traditione non querit.
- 11 Quid de iure partitarum? refer-

- 29 Exceptio firmat regulam in contrarium.
- 30 Donatio inter vivos ante acceptationem liberè potest pro libito reuocari.
- 31 Donator potest reuocare pactum adiectum in fauorem proprii heredis donationi.
- 32 An valeat donarius modum implere post illum reuocatum à donatore.
- 33 In res aa quilibet est moderatus, & arbiter.
- 34 Pactum adiectum donationi in utilitatem tertij, postquam ipse acceptauerit, reuocari nullo modo potest.
- 35 Donatio facta infanti, vel ei qui in contrariis est, sine acceptatione statim irrevocabilis est.
- 36 Vbi iuramentum non reuocandi interuenit, an pactum in fauorem tertij possit ante acceptationem reuocari.
- 37 Ex d.l. quoties, actio utilis legatario non competit secundo, antequam acceptet.
- 38 Ex donatione non acceptata obligatio civilis, aut naturalis non acquiritur.
- 39 Obligatio parit actionem, & hac sine illa nasci non potest.
- 40 An per acceptationem notarij nomine absentis maneat irrevocabilis donatio.
- 41 Ex consensu partium claudicare contractus iure potest.
- 42 Verum ex acceptatione notarij acquiritur absentis utilis actio.
- 43 Ex si canentur statuta, ut alteri per alterum actio queratur, ad agendum sine cessione ratihabito debet procedere absentis.
- 44 An extant l. 2. tit. 16. lib. 5. Recopilat. possit donatio ante acceptationem reuocari.
- 45 Defenditur D. Contruuias, ne sibi contrarius videatur.
- 46 Ex stipulatione pro absentis ante ratihabitionem nulla nascitur obligatio.
- 47 Quae persona possint iura communi pro alij stipulari remissimè.
- 48 Iure Regio licet stipulari alteri permissum sit, donatio ante acceptationem potest reuocari.
- 49 Actio sine cessione quādo alteri per alterum queritur, remissimè.
- 50 Notario pro absentis stipulato actio sine cessione queritur.
- 51 An post aduentum diei, quo pactum in fauorem tertij erat extingendum, possit reuocari, ubi nondum acceptatum est.
- 52 In casu d.l. quoties, pactum in fauore Ecclesiae potest ante eiusdem acceptationem reuocari.
- 53 Alteri per alterum iure communi licet stipulari fauore cause pie.
- 54 Donatio ad pias causas potest ante acceptationem reuocari.
- 55 Promissio facta Deo de eroganda aliquid, cause pie est irrevocabilis sine acceptatione.
- 56 D. Contruuias ab Hermosilla obiectione defenditur.
- 57 Nichil interest quoad iuris effectus inter donationem principaliter factam, & eam, quae secundarij sit, ut in casu d.l. quoties.
- 58 Donatio dotis causa facta, reintegra, ante acceptationem potest reuocari.
- 59 Explicatur l. si ego 10. §. si res, ff. de iur. dot.
- 60 Quod ipsi contrahentibus obstat, & eorum successoribus debet ob stare.
- 61 Dominium cum sua causa transit in successorem.
- 62 Heres in utilitatem, & in commodum defuncti succedit.

63 Nemo plus iuris ad alium transferre, quam ipse habet.

64 Heres in omnia ius defuncti succedit.

65 Mandatum reintegra morte eius, qui mandauit expirat.

66 Reuocatio mandati ad pias causas heredi mandantis non est permissa.

67 Heres donationem à defuncto factam ante acceptationem reuocare non valet.

68 Donatum dotis causa, matrimonio non sequuto, conditione repositum.

69 In contrahibus in nominatis etiam fauore pie cause celebratis iure communi locus est penitentiae.

70 Iure Regio in contrahibus in nominatis penitentia non licet.

71 Quid iure Canonico remissimè.

72 Non permittitur heredi donatoris reuocare pactum fauore tertij adiectum, nondum acceptatum.

73 Pena conuentionalis dicta in fauorem Ecclesiae, vel fisci semel commissi, non possit per contrahentem remitti, antequam acceptetur conuentio, remissimè.

De conditione, aut modo donationi adiecto in fauorem tertij.

AD ea, de quibus in presenti agendum est, sunt videndi, Molin. de primogen. lib. 4. c. 2. Hermosilla lib. 7. gloss. 4. tit. 4. part. 5. Ant. Gom. in l. 40. Taur. à n. 26. Pat. Sach. conf. moral. lib. 1. cap. 6. dub. 1. Roderic. Sur. in l. quoniam in prioribus, q. 3. princip. C. de inoffic. testament. Cancr. variat. p. 1. cap. 8. de donat. à n. 52. Iul. Clar. recept. sentent. libr. 4. §. donatio. q. 13. Pat. Molin. de iust. & iur. tom. 2. disput. 26 §. Gratian. dilectat. forens. tom. 2. c. 332. Peregrin.

de fideicommiss. art. 50. §. 1. Menoch. conf. 1153.

Num. 1.

Perfecta donatio tunc intelligitur, cum reuocationi ad libitum donatoris subiecta non est, non videtur §. ff. de donat. caul. mort. §. aliz, ubi Pichard. inst. de donation. Hermosilla. in l. 4. gloss. 1. nu. 1. 2. tit. 4. p. 3. Hinc est, ut ad perfectionem donationis inter vivos acceptatio donatorij regulariter desideretur, Hermosilla. cum multis supra n. 18. Cytac. tom. 3. controuers. 315. n. 2 §. Iul. Clar. d. §. donatio. q. 12. num. 3. Valasc. conf. 5. nu. 2. quoniam ante illam liberè potest reuocari, Molin. de primogen. lib. 4. cap. 2. n. 73. cū seqq. Hermosilla. num. 20. ubi plurimi, Olan. in concordant. antinom. lit. D. n. 43. cum seqq. & lit. P. n. 36. De qua perfectione intelligendus est Imperator in l. perfecta 4. C. de donat. quae sub mod. ut ibi docet glossa; nam post acceptatam donationem, nulla conditio, aut modus ei adijci poterit, inuito donatario, Fontanel. de pact. nuptial. tom. 1. claus. 4. gloss. 5. n. 4. Ant. Gom. variat. lib. 3. c. 4. n. 11. Intrigliol. sing. 87. n. 5. 6. Hermosilla. in l. 8. gloss. 1. n. 1. d. tit. 4. Menoch. conf. 496. num. 104. Olea de decis. tit. 1. q. 6. n. 25. Tòdur. Canoniar. quæstion. c. 83. nu. 8. Mol. de primogen. lib. 1. c. 8. n. 37. vers. Si autem tèm, Franch. decif. 213. nu. 5. Decian. conf. 1. ex n. 28. Lambertin. de iur. patron. part. 1. lib. 1. q. 9. Castill. Iatissimè quotidian. lib. 3. c. 10. n. 12. & n. 3. ampliar. in Principe dopatore, maxime si ius plene fuerit quæsitum donatario; Sicut enim non licet donationem in totum reuocare, ita nec grauam imponere, per quod ius donatario quæsitum

4 minatur, argum. l. quz de tota 75. ff. de rei vendic. In continenti tamen, id est, antequam ab actu donandi discedatur, bene poterit conditio, aut modus apponi, & si precesserit acceptatio, Hermos. vbi proximè nu. 1. Decian. n. 29. Petalt. in l. 3. §. qui fidei commissa, nu. 68. ff. de hzred. instit. Fontanel. n. 5. sed contrarium defendunt, Castil. n. 50. cum seq. Sarmiet. de redditib. Ecclesiast. part. 1. cap. 4. n. 10. Ripa respons. 63. n. 6. 8. quz lentèz possunt, iuxta quz diximus, conciliari, nam ordo in coniunctis non attenditur, l. 2. §. sed si quis, ff. de vulgata. Quod etiã obtinet in donatione, quz à traditione incipit, siquidem in iplo actu tradendi rem donatam grauari donatarius poterit, deinde non ita, cū iam sit perfectissima donatio, Hermos. fil. in d. l. 4. gloss. n. 2.

Num. 21

6 De interpretatione l. quoties 3. C. de donat. quz sub mod. videndi sunt Hermos. in l. 7. d. tit. 4. gloss. 4. Ant. Gom. in l. 40. Taur. n. 26. Mol. sup. lib. 4. cap. 12. n. 2. lul. Clar. d. §. donatio, q. 13. Pichard. in §. alteri, n. 24. instit. de iuris lib. stipulat. Giphau. in repet. eiusdem l.

Hæc lex 3. tit. 8. lib. 3. Ordinam. est hodie l. 2. tit. 16. lib. 5. Recopilat.

7 Sunt plures textus, qui probat Baldi conclusionem, vt quoties re cōtrahitur obligatio, possit alteri per alterū actio vtilis quzri, quas recusat gloss. in n. l. pen. C. ad exhibend. sed quoniam extant alij, ex quibus oppositum colligitur, Ant. Gom. vbi proximè, & variat. d. lib. 2. c. 11. n. 18. vers. ite modo, pluribus laudatis sic distinguit;

Aut res post traditionē eius, qui dedit, persequatur, vt in deposito, commo dato, & similibus, & tunc alteri obligatio ex conventionē cōtrahentis potest acquiri, l. Publia 26. ff. de posit. Aut rei proprietatis media traditioe in alium transit, vt in mutuo, quo casu tertio actionē queri, iura non sūnt, l. certi pondictio 9. §. quoniã, ff. de reb. cred. Ex quo liquet, vt cum per donationem subsequuta traditioe dominium in donatariū transferat, l. 1. & per totum, ff. de donat. secundo donatario ex conventionē p. mi. & donatoris actio competere non posset, etiam à traditione inciperet donatio, quod fauorabiliter constitutio d. l. quoties introduxit, vt tenet cū D. Couar. communis, Ant. Gab. commun. lib. 3. tit. de verb. oblig. concl. 1. n. 76. Pout. lib. 2. regular. conc. 46. Cacher. decis. 83. n. 7. Cost. de patr. & nepot. p. 7. et si cōtra teneat Pichard. sup. n. 27. 28. asserens in d. l. quoties, alteri per alterū actionem non quzri, sed præter iuris regulas vtilem concedi secundo donatario, quz ipsi ante dict. constitutioe nem non competeat;

8 Quz quidē decisio cū correctoria sit iuris antiqui strictè debet interpretari, vt iura casum ibi expressum minime extendatur, et si eadē, vel maior ratio reperitur, D. Coua. de matrim. p. 2. c. 8. §. 3. n. 39. Menoch. conf. 552. n. 15. Hermos. in l. 11. gloss. n. 9. tit. 5. p. 5. Gutier. practico. lib. 2. q. 170. nu. 1. vers. Non obstat fundamentū, Ducen. reg. 286. Pet. Barbosa. in l. si cōstante in p. n. n. 106. ff. sol. mat. Vini tom. 1. cōmun. opin. lib. 1. tit. 17. de legib. n. 112. Tiraq. de iur. mant. gloss. 2. nu. 22. & communiter notatur in auth. quas actiones, C. de sacros. Eccles. Atque

9 ita locum habere non potest in specie, testes in l. cum res 22. C. de donat. quz diuersa est, prout D. Couar. hic aduertit. Hodie verò si casus huius legis occurreret, aliud esset de iure respondendum per d. l. 2. Recopilat. per quam generaliter permillum est, vt alteri per alterum actio quzri possit, vadē creditores rectè, sine cessione filium donatarium conuenient, Olea de cession. iur. tit. 4. q. 9. nu. 37. Azened. in d. l. 2. num. 30. Gutier. practico. lib. 4. q. 59. num. 25. Ant. Gom. d. num. 18. propè finem. Quid autem iure Canonico, an scilicet alteri per alterum actio quzratur? vide Matienz. in d. l. 2. gloss. 4. num. 4. qui affirmatiuè resoluit, D. Couarruui. in c. quanvis pactum, part. 2. §. 4. num. 4. Fortua. in l. 1. n. 23. ff. de pact. Azueved. in ead. l. 2. num. 15.

Num. 31

10 In terminis d. l. quoties magis cōmuniter cōtra Decium receptum est, non transire dominium, aut possessionem absque traditione in secundum donatarium, Fachin. controuers. lib. 8. cap. 88. vers. Sed in personam, Alciac. consil. 99. num. 12. Guid. Pap. decis. 512. ad finem, Franch. decis. 74. Gratian. disceptat. cap. 332. nu. 8. Tiraquel. de constitut. amp. 30. num. 3. 4. Magon Florentin. decis. 71. num. 8. Cappy. decis. 203. Marta voc. 49. Matie. de tacit. conuent. lib. 15. tit. 18. num. 35. 6. Cacheran. decis. 169. nu. 35. Forcard. dialog. 63. nu. 192. Arimmin. Tapat. variat. sentent. lib. 2. tit. 498. in fine, Tuleh. practico. concl. lit. D. concl. 642. n. 13. Mol. d. disput. 265. n. 6. Ant. Gom. in d. l. 40. nu. 25;

Molin. d. lib. 3. cap. 12. num. 2. Menoch. conf. 83. num. 32. Hermosill. in d. l. 7. gloss. 3. num. 2. 3. Sed attenda d. l. 7. partitæ, quz expressè approbat sententiam Decij, ea plerisque placet, atque ita traditionem ad transferendū dominium, & possessionē nō requiri, docent Molin. num. 3. Mieres de maiorat. part. 1. q. 24. n. 6. Saleed. ad Bernar. Diaz reg. 208. vers. Non dimitta, in fine, Pat. Molin. de iust. & iur. disp. 3. num. 18. vers. Quantum voluerunt, & disp. 265. num. 7. vers. Quoad confirmationem, Callill. quotidianar. lib. 4. cap. 5. num. 19. 41. & lib. 5. capit. 68. vers. Quatenus verò, Robles Salcedo tract. de repræsentat. lib. 3. capit. 12. num. 18. Hermosill. vbi proximè numer. 9. Gregor. Lop. in dict. l. 7. gloss. 3. Roder. Suar. sup. quæst. 8. numer. 6. Castil. in l. 45. Taur. gloss. 1. column. 2. in fine, & ibi Ioann. Lup. num. 1.

Vers. Hanc verò Philippj.

12 Contrarium nihilominus cum D. Couarruui. in presenti sustinet asserentes, etiam secundum ius patiturum traditionem esse necessariam, Anton. Gomez supra Matienz. in l. 8. gloss. 2. numer. 21. tit. 7. lib. 5. Recopilat. Auend. in l. 45. Taur. gloss. 1. numer. 1. Febus decis. Lusitan. 83. numer. 9. Gomez Anas in dict. l. 45. Tauri numer. 5. Sed nullus ex his iustificat dict. l. partitæ, quz apertissime contra decidit, & ita communiter intelligitur.

( )

Num. 4.

- 13 Specialitatem esse in l. 1. C. de donat. quæ sub mod. ipsius verba manifestè denotant, cum sub breuissimo contextu ter repetitur: *In hoc casu*. Vt patet, in alijs, vbi alimentorum fauor cessauerit, aliud fore dicendum, atque ita tenent Surd. de aliment. tit. 1. q. 4. 8. n. 65. 69. Bald. conf. 250. volum. 3. Ripa in l. fin. nu. 129. C. de reuoc. donat. Curti. in l. traditionibus, n. 16. C. de pact. Fachin. d. cap. 88. vers. Nec obitat, Molin. d. disput. 265. n. 6. Sed eo casu competit etiam donatori cōdictio ob causam, quod speciale est cōtra regulam, textus in §. sic itaque, init. de actio. vt notat gloss. in d. l. 1. Qui etiā agere potest ad implemētum modi, Hermos. in l. 6. gloss. vnic. n. 19. 22. tit. 4. p. 5. Surdus verò p̄s̄fitam cōstitutionē restringit ad donationem omnium bonorum, alias donator iure communi vtetur, per illam conditionem ob causam reuocans, quod donauit, accedunt Intrigliol. d. sing. 87. num. 10. Noguero. allegat. 6. num. 34.

Num. 5.

- 14 Hunc intellectum ad d. l. 7. partitæ diuinatorium appellat Molina d. capit. 12. num. 4. & alios Gomezij, & Matienzi refellit Mieres vbi proximè. Nec absolute dici potest per eam legem Regiam ius commune corrigi, si vt sonat, admittatur, quando quidem circa intellectum d. l. quoties fuerunt diuersæ opinioniones quoad dominij, & possessionis translationem, vt nuper ostendimus, quarum alteram, & si minus frequentem, tanquam

veriore[m] suo videri earum legū conditores amplexi sunt, quod non semel fecere, vt Gregor. Lop. pluribus in locis adnotauit, quam etiam teneatur cum Decio, Anton. Etiam de error. pragmatic. decal. 47. error. 8. Mol. de tit. nuptiar. lib. 3. q. 24. num. 250. 251. Decian. cōf. 55. n. 3. in princip. volum. 3. Perogin. de fideicommiss. att. 5. n. 16. cum seq. Crauet. conf. 19. num. 9. Mieres supra num. 7.

Num. 6.

15 Donatio facta Ecclesie cum grauiamine, vt aliquid facere, vel dare teneatur, eo non impleto, minimè potest reuocari, sed agitur, vt donatoris pareatur voluntati, Barbosa. in collect. ad cap. verum, n. 2. de condit. apposit. Hermos. in d. l. 6. gloss. vnic. n. 26. Tōdud. resolut. Canoniar. cap. 83. nu. 4. Ioseph. Ludouic. Perusin. decal. 29. n. 22. Bald. Nouell. de dot. part. 6. priuileg. 57. Gratian. sup̄r. cap. 517. n. 16. Arilmin. Tapat. d. tit. 498. cap. 11. in fine, Ant. Corset. in suis singularib. lit. C. sing. cōtractus. Sed aliud in cōditione, docent Ioseph. Ludouic. nu. 23. Tapat. vbi proximè. Quod limitatur ex eodem, cap. verum quando adiectum est in donatione, quod modo non obseruato, reuocetur, Surd. d. q. 48. num. 70. Gratian. dict. cap. 517. n. 7. Sesse. decal. Aragon. 31. num. 2. & alij, quos refert ac sequitur Hermos. n. 27. Sed ingratitude, vel cōtemptus dispositionis donatoris, hoc casu non nocet Ecclesie, nisi simul Prælati, & capitulū omiserint, Surd. §. n. 73. vbi alios refert, sequitur Hermosil. n. 29. Menoch. de recuper. remed. 9. n. 921. Iul. Clar. d. S. donatio, q. 21. n. 5.

Ibi:

Ibi: Sane vbi modus.

Vers. Quinimò, & moram.

- 17 Cum modus sit causa finalis, eo omisso, dispositio reuocatur, sed si solum fuerit impulsus, agitur duntaxat ad implementum, Gratian. sup̄r. tom. 1. cap. 136. n. 16. 17. Tapat. d. tit. 498. c. 13. in fin. Ant. Corset. vbi proximè, Bald. Nouell. d. p. 6. priuileg. 50. Crauet. conf. 246. nu. 2. Becc. conf. 45. nu. 39. Menoch. conf. 429. n. 19. vers. Respondetur secundo, Parladot. differēt. 147. in fin. vbi ad hanc distinctionem probandam commendat, l. 48. tit. 5. p. 5. & l. 41. tit. 14. ead. part. & alios laudat.
- 18 Marefcot. variar. lib. 1. cap. 90. n. 7. Ex quo Ecclesia non priuatur donatis ob modum non impletum, quoniam fauore illius creditur semper modus esse causa impulsus, & nō finalis donandi, Hermos. n. 26. Sesse vbi proximè, Ioseph. Ludouic. vbi proximè. Causa autem finalis, tunc modus cēsetur, cum eo sublato donatio non fieret impulsus, quando etiam si modus adiectus non fuisset, donaretur, Marefcot. vbi proximè, & nos infra hoc lib. cap. 20. num. 43.

Vers. Erit diuidè.

- 19 Sequitur Hermosilla num. 25. sed absque domini probatione actionibus personalibus, sibi competentibus donator vti poterit, vel p̄scriptis verbis ad alimenta extorquenda, legem 9. C. de donat. vel cōditione, ob causam ad repetendum donata, d. l. 1. vbi gloss. verbo cōdictio, quibus facilius ius suum persequetur, cum dominium difficultis probationis sit, Cyriac. controuers. 537. n. 8. Mascard. de probat. concl. 536. & omnes communiter.

Accedunt Mieres part. 2. q. 4. illa. 20. 3. n. 190. cum sequentibus, Alciat. resolut. 111. Cyriac. controuers. 247. nu. 42. tom. 2. Hermosilla. 22. Menoch. conf. 13. n. 6. & conf. 321. n. 43. Gregor. Lop. in d. l. 6. part. Crauet. cōf. 59. n. 7. Becc. conf. 172. n. 16. volum. 2. Galganet. de condit. part. 2. capit. 3. q. 7. n. 27. Moram & si purgare possit donatarius, nisi ius eius, in cuius commodum modus adiectus fuerit, sit factum deterius; tamen saluti in specie d. l. 1. in qua motz purgationi non est locus, Hermos. pluribus laudatis n. 23. 24. Tuleh. lit. D. concl. 711. num. 17. Bald. consil. 260. volum. 3. Cyriac. tom. 2. controuers. 239. numer. 22. Surd. de aliment. tit. 1. quæst. 48. numer. 65. Hæres autem donatarij omittens alimenta p̄s̄litate, donata non perdit, dum obligationem ignorat, quia nec moram committit, Cyriac. controuers. 374. num. 20. Becc. conf. 105. num. 20. Surd. decal. 260. numer. 16.

Num. 7.

22 De hac questione latissimè Hermos. in d. l. 7. gloss. 4. per totam, tit. 4. part. 5. Sanchez. conf. moral. lib. 1. cap. 6. dub. 1. Molin. de primogen. d. cap. 2. num. 74. cum seqq. Anton. Gom. in d. l. 40. num. 29. vers. Sed circa supraddicta, & aduersus Bartolum, non posse donatorem reuocare pactum in fauorem tertij post acceptationem primi donatarij, affirmant Anton. Gom. vbi proximè, Fontanel. de pact. nuptial. part. 1. claus. 4. gloss. 2. numer. 45. Duenas regul. 216.

S 3

10

in fine, Avend. in d.l. 40. Taur. gloss. 5. n. 7. Villalob. in antinom. iur. Civil. & Regij, fol. 6. n. 26. Azued. in l. 11. n. 9. tit. 6. lib. 1. Recopilat. Salced. in addition. ad Bern. Diaz, reg. 211. Gratian. Falcon reg. 4. 10. Mieres part. 1. q. 23. n. 13. 20. Perez. in l. 3. tit. 3. libr. 3. ordinam. Angul. de meliorat. libr. 1. gloss. 8. n. 21. Colta de patr. & nepot. pag. 9. Menchac. controuers. vltre-quent. cap. 62. Gutier. in cap. quamvis pactu in princ. n. 60. de pact. in 6. Ceuall. q. 249. n. 2. cum seqq. Fachin. libr. 8. controuers. cap. 39. Mendoz. disputat. iur. libr. 3. c. 9. n. 45. Parlador. rer. quotidian. libr. 2. cap. 3. ou. 37. Castill. quotidian. libr. 4. cap. 5. n. 21. Menoch. conf. 723. num. 22. Quorum plerique idem sentiunt, licet primus donatarius consentiat in pacti reuocationem.

23 Sed contra: non sequuntur Bartolum descendunt Hermos. vbi supr. num. 3. Moh. n. 74. vers. In primo casu, Sanch. n. 3. Iul. Clar. d. lib. 4. §. donatio, q. 13. n. 5. Gregor. Lop. in d.l. 7. gloss. 4. Gomez Arias in l. 25. Taur. num. 30. Gabriel. lib. 3. commun. tit. de donat. concl. 5. n. 1. Pat. Molin. disp. 265. ou. 14. cum seqq. Boer. decil. 312. Auton. Faber. in Codic. tit. de donat. quz sub mod. 37. diffinit. 2. Treracinq. variat. lib. 3. refol. 1. tit. de donat. n. 13. Surd. decil. 204. n. 13. 14. & conf. 150. num. 102. Mantie. de tacit. conuent. lib. 13. tit. 48. n. 8. 9. Cancer. variat. resolut. part. 1. cap. 8. de donat. n. 52. Gratian. disceptat. tom. 1. cap. 49. n. 4. & capit. 575. Cynac. tom. 2. controuers. 269. n. 83. Alciat. in rubric. num. 31. ff. de verb. oblig. Gutier. practicar. libr. 2. q. 52. n. 6. & plurimos de hac quzitione tractantes cumulat Castill. vbi supr. achimitationes ad hanc vltimam opi-

nionem tradit Molin. d. disput. 265. a n. 9. & Hermos. d. gloss. 4. a n. 4. vsque ad finem. Illud competum est, Bartoli sententiam non admitti in institutione maioratus, vel alijs donationibus familiaribus relictis, vt ordine successio ad alios donata perueniant, nam acceptante primo donatario, quoad omnes inuocabilis redditur dispositio, Molin. n. 75. vers. In secundo casu, Hermos. num. 11. 16. Gut. n. 4. Sanch. n. 8. Pat. Molin. nu. 9. 10. Cynac. controu. 312. a n. 85.

Ex quibus apparer, quam dubium sit discernere, quz ex his magis communis opinio sit, & quilibet quam sequitur, ipsam receptiorem affirmat; nihilominus Bartoli sententia prestantior, & auctoritate, & ratione censetur, secundum quam donator, dum a tertio non acceptatur, quod in ipso vtilitatem est pactum, non prohibetur illud etiam inuito principali donatario reuocare, nisi huius interfit pactonem in fauorem tertij obseruari, quoniam tunc & ipsius consensus erit opus, quod ita sentiunt D D. pro Bartolo allegati, & allerit Sanch. n. 5. etii Cancer, donatarij primi consensum semper ad reuocationem pacti in fauorem tertij requirat d. num. 52. vers. Vtrum autem.

Vers. Contra Bartolum.

Ad l. quoties respondetur, nullum ius in eius calu quz in secundo donatio ante eius acceptationem, quapropter argumentatio non procedit, Hermos. in d. gloss. 4. n. 2. Sanch. vbi proximè, & alij communiter.

Ad textum in l. 1. ff. qui fin. manum, dicendum est, seruum illum ex vtrius-

vtriusque contrahentis voluntate in hoc fuisse venditum, vt manumitteretur, cumque contractus esset onerosus, solo venditoris consensu libertas non potuit impediri, sed & emptor debebat consentire, qui cum iam decessisset, mutare nequiuit voluntatem, alioquin si viueret, nec veller seruum liberum fieri, libertas minime competeret, l. 3. d. de seru. ex port. l. fin. C. si mancip. ita fuer. alien. quarum legum antinomia cum d. l. 1. ita facile tollitur. Neque hares emptoris consentiendo officere valuit libertati, tum quod in eo casu sine hzrede obijisse emptorem proponitur, tum quod hzredes huiusmodi pacta retractandi non habent potestatem d. l. 3.

27

Num. 1.

28 Imò l. si cum fundu 37. ff. de pact. aperte Bartolo patrocinator, vbi Proculus pro regula constituit, dominum illius fundi posse conuentionem ad commodum Titij factam reuocare, à qua duos excipit casus, scilicet, quando res non est integra, quia ià conuentionem cepit executioni mandari, vel si illius, qui pro vtilitate tertij pactus fuit, adimpleri conuentionem, interfit, quz exceptiones firmant regulam in contrarium, l. nam quod liquidz 4. §. fin. ff. de pen. legat. Pareja de instrument. edit. tom. 1. tit. 2. resolut. 5. nu. 44. Euerard. in locis legalib. loc. 9. ab exceptione ad regulam, & loc. 99. ab speciali, Carleual. de iudic. tom. 2. lib. 1. tit. 3. disp. 16. n. 40. easque neq; Bartolus, neque aliquis ex sequacibus suis non admittent, quinimò easdem expresse tradunt, vt videre est apud Hermosilla, & Sanchez, omnes enim

29

fatentur, donationis pactum in fauorem tertij reuocari non posse, vel cum primi donatarij, qui acceptauit, interest, Fontanell. sup. gloss. 4. in princ. n. 18. Mantie. d. tit. 48. n. 9. vers. Sic. Sed hzc, Surd. decil. 322. n. 3. vel quando res integra non est, quia secundus donatarius donum accepit, Hermos. ou. 11. Pat. Molin. n. 12. Iul. Clar. num. 5. Sanch. n. 10. per quod tacita inducitur acceptatio, quz ad donationis perfectionem sufficit, Tiraquel. de constit. p. 3. lim. 30. nu. 11. Gozadin. conf. 42. Mieres part. 1. q. 36. num. 22. Sanch. num. 4.

Vers. Quinid, Bartoli sententia.

Hoc verum est, interueniente donatarij acceptatione, alijs donatio inter vivos liberè licet reuocare, Sanch. de matrim. lib. 1. disp. 6. a n. 2. vbi latissime, Hermos. in l. 4. gloss. 1. n. 27. tit. 4. p. 5. apud quos plures, cum adhuc perfecta non sit, vt dictum est supr. n. 1. cum seqq. Hermos. cum plurimis num. 18.

Vers. Primum saue.

Præsens assertio proculdubio procedit, atque ita docent Hermos. in d. l. 7. gloss. 4. n. 17. Mantie. de tacit. conuent. lib. 13. tit. 48. nu. 9. vers. Si verò, Gratian. disceptat. forens. cap. 405. n. 26. 27. & d. cap. 575. nu. 12. Pat. Molin. num. 48.

Num. 9.

Recedit ab hac sententia Hermosilla d. gloss. 4. n. 11. assertens, verius esse, non posse donatum implere modum,

32

doni, postquam in donatorem penituerit, quod verum erit, quando donator ex impleto modo aliquod incommodum sentiat, ut in casu d. l. si cum fundum, & his contrarium cum D. Couarruias hic tenendum est, siquidem donatarius etiam invito donatore poterit re donata pro suo arbitrio vti, & grauiamen sponte exequutioni mancipare, v. g. Si Stichus sit donatus, ut post quinquennium liber fiat, si donator ante illud tempus mutauerit voluntatem, donatarius manumittere non astringitur, l. 1. C. si mancip. ita fuer. alien. poterit tamen vitio quinquennio transacto Stichum libertate donare, nec obstat prohibitio donatoris, qui non potuit post perfectam donationem grauiamen manumittendi tollere, novum non manumittendi inducere, cum in re sua quislibet sit moderator, & arbiter, l. in re mandata 21. C. mandati d. l. perfecta, igitur donator reuocans pactum in alterius fauorem donatarium principale exonerat, sed non impedit, ut de re sua adhibitum disponat. Atque ita tenent Cancr. d. cap. 8. u. 52. vers. Et autem, Mantie. dicit lib. 13. cap. 43. num. 8.

34 Quod autem dicitur, penitentiam donatori esse permittam quoad retentionem cuius utilitate pactus est, intelligitur, nisi huius acceptatio subsequatur, Gregor. Lop. in d. l. 7. gloss. 4. Cacheran. decif. 85. n. 4. 9. Molin. d. cap. 2. num. 74. vers. In primo casu, Sanch. num. 3. Iul. Clar. num. 5. Hermosil. d. gloss. 4. n. 4. Gorie. vbi sup. d. n. 6. vel aliud impedimentum obstat, veluti si ad commodum infantis, aut eius, qui in vtero est, modus adijciatur, non donatio his fit, ut irrevocabilis sit, non indiget acceptatione,

Molin. d. lib. 4. cap. 2. num. 75. Fontanel. d. clausul. 4. Hermosil. n. 14. Sanch. n. 4. in fin. Mantie. d. lib. 13. tit. 20. n. 5. Decian. conf. 1. lib. 3. Martese. variat. lib. 2. cap. 20. n. 1. 2. Cancr. d. c. 3. n. 58. Idem quod de donatario de ipso herede dicendum est, nam si secundus donatarius ante primum decedat ad suos heredes commodum donationis, quam acceptauerat transfert, nec euanciscit substitutio, etiam si nondum venerit casus, in quo restitutio fieri debet, Cancr. d. cap. 8. n. 53. & part. 3. cap. 2. n. 95. Dec. conf. 427. Berengar. Ferdinand. in cap. vnic. de fili. nat. ex matrimon. ad Morgana contract. cap. 16. pralud. n. 9. 10. contra Peregrin. de fideicom. art. 5. n. 20. Aleiat. conf. 3. lib. 8. tom. 3. Auéd. in l. 40. Taur. gloss. 18. n. 23. Imò si donatarius moriatur, antequam acceptet, successor poterit acceptare, iuxta tradita per Hermosil. in l. 4. gloss. 1. nu. 53. tit. 4. p. 3. maxime, si notarius defuncti nomine fuerit stipulatus, Anton. Fab. decad. 47. error. 5. Seraphin. decif. 801. n. 4. Molin. d. cap. 2. num. 77. vers. Similiter.

Num. 10.

Sequuntur D. Couarr. in presenti Pat. Molin. disput. 265. numer. 11. Mantie. dicit. titul. 48. num. 12. Sanch. d. dub. 1. num. 7. Gratian. d. cap. 575. n. 13. Mieres p. 1. q. 22. num. 37. Trentacin. d. resol. 1. tit. de donat. n. 14. in fine cum seq. Hermosil. d. gloss. 4. n. 9. Sed tamen ea limitatio non videtur admittenda ad doctrinam Bartoli secundum eos, qui docent, iuramento non reuocandi donationem non effici irrevocabile ante acceptationem, quod

referunt Hermosil. in d. gloss. 1. nu. 41. Sanch. d. disput. 7. n. 24. nam si secluso iuramento desideratur acceptatio secundi donatarii ad irrevocabilitatem pacti, idem erit dicendum, si et accedat iuramentum, quod naturam actus sequitur, cui adhaeret, l. fin. C. de non numer. pecun. l. fin. ff. qui satisd. cogant. l. 27. tit. 11. p. 3. Sanch. d. 24. Gu tier in d. cap. quantis pactum in principio 55. Quae ratio aequae videtur, siue donator iurauerit, non reuocare donationem, in qua pactum fuit appositum, siue pactum ipsum.

Num. 11.

47 Ex d. l. quoties, neque utilis actio, neque ius aliud ante acceptationem secundi donatarii ei quiritur, Hermosil. d. gloss. 4. n. 3. in fine, Anto. Fab. in Cod. tit. de donat. q. sub mod. de fin. 2. & sentiant laudari supra nu. 23. licet contrarium probet Ant. Gom. in l. 40. Taur. n. 30. maxime de iure Regio, cum nulla obligatio civilis, aut naturalis oritur ex donatione non acceptata, ut late probat Sanchez dicit. disp. 7. à principio maxime n. 18. 21. vbi idem esse de iure Regio defendit non obstantes, d. l. 2. tit. 16. lib. 5. Recopilat. 39 Obligatio autem parit actionem, quae sine illa subsistere non potest, l. sed & si lege 28. §. consuluit, ff. de petit. heredit. Menoch. conf. 231. nu. 29. Nec acceptatio primi donatarii quoad secundam donationem attenditur, nam secundum Menoch. & alios, quos ipse refert, conf. 1153. nu. 2. prima donatio, ac secunda sunt distinctae, & quiritur principalis, quare consensum eius, cui donatur, desiderat Sanchez dub. n. 3. Cabed. decif. 5. p. 2. num. 3.

Hermosil. vbi proxime, nec inter illas in hoc aliqua reperitur differentia, Molin. d. c. 2. n. 74. vers. In primo casu. Atque ita, sicut nulla actio, aut obligatio quiritur primo donatario ante acceptationem; ita nec secundum quicquid distinguit, Anton. Gom. supra.

Est communis opinio, quae habet, 40 etiam stipulante notario pro absente ante exhibitionem posse donationem reuocari, Sanch. d. dub. 1. n. 4. & d. disput. 7. n. 11. Aleiat. in c. cum contingat, el. tercero, ad finem, de iurciur. Molin. d. c. 2. n. 59. 74. cum alijs, Tiraquel. de constit. p. 3. lib. 30. n. 8. Theaur. de cision. Pedemont. 70. n. 3. 4. Sed magis communiter D. Couarruias sententia contraria recepta est, quam tenent Tondus Canonice quiritio. cap. 83. n. 11. Hermosil. qui plures laudat d. gloss. 4. n. 10. Flores de Mena in Addition. ad Gammam, decif. 8. vers. Vide si igitur, Ludouil. decif. 567. n. 3. Cacheran. decif. 35. Pat. Mol. disp. 265. n. 10. Iul. Clar. d. q. 13. nu. 5. Cancr. d. cap. 8. n. 52. vers. Quam tamen, Menoch. conf. 92. n. 76. Ant. Gom. vbi proxime, Cost. de re integ. cap. 79. n. 5. qui ferè omnes in specie d. l. quoties loquuntur, quibus adde Cyriac. tom. 2. controuers. 322. per totam, vbi à n. 24. probat idem esse in contractibus vitio, citroque obligatorijs, quod etiam tradit D. Couarruias. commune esse affirmans in rubric. de testam. p. 3. n. 18. neque obstat ratio Sanchi. d. disput. 7. n. 12. vbi oppositum sentit cum alijs, siquidem non est inconueniens, ut contra actus claudicat ex contractuum voluntate, cum possit vnus se astringere ex parte sua absq; eo, quod alter sibi obligetur, sicut 23. §. 1. cum l. seq.

l. leg. ff. locat. Menoch. conf. 697. nu. 2. Quz facilius procedunt iure Regio, ex l. 2. tit. 16. lib. 3. Recopilat.

Num. 12.

42 An nondum sequuta ratificatione ex sola notarij stipulatione acquiritur tertio actio vniuersa? est etiam quzstio dubia, de qua Cyriac. vbi proxime a n. 3. Cevallos q. 54. qui dicitur communes contrarias refert opiniones, & verius de communius est, non acquiri, Ludouif. vbi supra, Marefcot. variar. lib. 2. cap. 20. n. 1. Roland. conf. 19. n. 23. lib. 1. Sed in calu d. l. quoties, acquiritur ante acceptationem actionem, tenet Menoch. a n. 76. vbi alios refert, tamen verum non est ex dictis supra num. 39.

43 Licet statuto permittatur, quod alteri per alteram stipuletur: vt ex ea stipulatione sine cessione agi possit, rati habitio desideratur, Sanch. ex anj. d. disp. 7. num. 11. Molin. d. c. 2. n. 63. Castrenf. cool. 171. num. 5. lib. 2. Sed eo ipso quod agit quis ratificat, Marefcot. supra lib. 1. cap. 81. n. 14. Decen. conf. 367. num. 3.

Num. 13.

44 Quod de iure Regio alteri per alterum potest stipulari, probauimus supra num. 9. Non pauci sentiunt, quod extante d. l. 3. tit. 8. lib. 3. Ordiam. quz est d. l. tit. 16. lib. 3. Recopilat. donatio absenti facta nequit etiã ante acceptationem reuocari, Ant. Gom. d. cap. 4. n. 3. in fine, Pat. Molin. supra disput. 385. in fine, Parlador. rer. quotidian. lib. 2. cap. 3. num. 36. Roderic. Suar. an l. quoniam in prioribus, quz est

8. n. 7. C. de inoffic. test. Ceval. q. 54. n. 13. Duch. reg. 119. limita. Matienz. in l. 7. gloss. 2. n. 2. tit. 10. lib. 3. Recop. Dida. Per. in l. 3. tit. 8. lib. 3. Ordiam. Angulan. l. gloss. 5. n. 28. & gloss. 8. nu. 17. in fin. tit. de las mejoras, Palaez. lib. 3. de contractib. cap. 11. s. vt meã, & anj. apud Sanch. & Hermos. statim laudandos. Contrarium tamen, vt D. Covarruuias, ita & plerique placeat, vniue magis receptum est, vt tenent Hermos. in l. 4. gloss. 1. n. 27. tit. 4. p. 5. Gutier. in cap. quauis pactum in principio. n. 53. de pact. in 6. Molina d. c. 2. n. 60. cum alijs, Sanch. sup. disp. 6. nu. 18. Cancor. d. cap. 8. nu. 24. Olan. in concord. lit. D. n. 43. Auendañ. in c. Prætor. part. 2. cap. 19. n. 11. Noguer. allegat. 22. nu. 6. Salgad. in laborinth. et credit. part. 2. cap. 20. a n. 60. Castill. controuerf. lib. 4. cap. 37. n. 39. & lib. 5. cap. 152. n. 19. Mieres de maiorata. part. 1. q. 36. a n. 2. & q. 63. n. 11. Menchac. de successione. creat. lib. 3. s. 21. n. 43. Burg. de Paz. in. in suis qual. ciuili. q. 10. n. 23. 45. Azeued. in d. l. 2. Recopilat. n. 20. in fine, Villalob. in antinom. iur. lit. D. n. 173. 176. Quas sententias concordat Hermos. asserens, primam veram esse, vbi donatorem voluisse, se obligare ante acceptationem, constat, secundam, quando id non apparet. Hic obiter libet advertere in prædicta controuersia D. Covarruuias pro vtraque parte, quasi sibi contrarium allegari, vt facit Hermosilla, & Parlador. rer. quotidian. lib. 2. cap. 3. n. 33. 34. sed locus, in quibus pro aduersa parte citatur attende perlectis, apparet, nunquam asseruisse contra id, quod in presenti fatetur apertè, nam in cap. quauis pactum, part. 2. s. 4. n. 23. de pact. in 6. aliorum

45

refert existimationem, quam non esse fundamento delictuã duntaxat ostendit, sic ille: Alijs videbitur, & id iure exquisitissimo, lege Regia probari priorem Abbatis opinionem, & ex ea dari actionem pollicitationi, naturalè que obligationem. Atque ideo inquit Parlador. d. n. 33. D. Covar. ibi sub dubio, ac outanter fuisse loquutum, & in sua sententiam inclinare videri. Alter locus extat sub hoc capite n. 2. in fine, in quo nullum verbum de reuocatione donationis, sed agit de actione, quz tertio absenti datur ex conuentione inter alios iura, & adhuc dubius loquitur, vtens verbo, videtur. Hæc non abs re dicta sunt, ne aliquis putaret, hæc in re tantum verum palinodiam cecidisse.

Verf. Secunda deducitur.

Adde Hermos. d. gloss. 4. n. 1. 2. 3. 10. pluresque laudatos supra a nu. 37. secundum quos per stipulationem notarij sit donatio irreuocabilis, sed ante acceptationem nihil quzritur absenti.

Verf. Tertia apparet.

Vide Gutier. præf. lib. 2. q. 52. n. 6. Fótanch. de pact. nuptialib. claus. 4. gloss. 9. part. 1. n. 4. 5. Menoch. conf. 286. n. 14. Mantio. d. lib. 13. tit. 4. a n. 9. Cancor. d. cap. 8. n. 52. & in maioratibus postquam primus acceptauerit, non est locus reuocationi in præiudicium vocatorum, quauis donator, ac donatarius consentiant, si irreuocabiles alijs sine iuxta l. 44. Taur. Hermosilla in d. l. 7. gloss. 4. n. 15. Ceval. qui plures laudat. q. 249. num. 4.

Verf. Quarta subinfertur.

Ex stipulatione pro absente facta ante ipsius acceptationem nulla omni obligationem, maxime si persona publica, vt notarius, no licet stipulatus, docent Sanch. d. disp. 7. num. 18. & alij apud eundem, quare poterit promissor à cõuentis, inuito stipulatore, cuius nihil interest, rescire, Molin. d. disput. 265. n. 30. & dixi sup. n. 24. Neque refert, quod verba promissionis dingan- tur in presentem, ex quo ei ius quzsitum videtur, ne absque ipsius consensu liceat, actum reuocare, nã vbi nulla utilitas stipulatoris versatur, verbo tenus eidem promittitur, & effectus, exequutoque tota obligationis in absentem confertur, vt considerat Sanch. ibidem, pro quo faciunt d. l. 3. ff. de fetu. export. l. 3. ff. qui sin. manum. Sed stipulã notario reuocari nõ posse, verius est, vt dixi sup. n. 40. etiamsi eiusdem accesserit cõsentus, quoniam absentis conditionem meliorem, non deteriorem facere huiusmodi publicæ personæ possunt, quod utilitatis causa receptum est; stipulatio enim hæc proficit ad irreuocabilitatem, non ad acquisitionem, Marefcot. libr. 2. cap. 20. n. 2. Ludouif. decif. 567. n. 3. Roland. conf. 19. num. 28. lib. 1.

Verf. Secundo loco.

Pichard. in d. 5. alteri, a n. 24. hæc declarationem admittendam nõ esse, sentit, probans in d. l. quoties, per donatoris stipulationem actionem substituto donatario non quzri, sed speciali fauore concessum esse illi, vt agere contra primam donatarium possit ex voluntate eius, qui donauit: vt cũ que

que sit, donatio ante acceptationem poterit reuocari.

Verf. Tertia est considerandum.

- 47 De hoc Sanch. latè d. disp. 7. à n. 4. & n. 6. cogerit personas, quæ pro alijs possunt stipulari, adnotat, ad stipulandum requiri speciale mandatum, ex glal. verbo, habuerit in c. si tibi absenti de preb. in 6. ex D. Couar. infra lib. 3. capus. n. 4. Burg. de Paz vbi proximè d. q. 10. n. 12. De quo etiam videnda sunt latè agentes, Mantic, supra lib. 14. à tit. 15. ad 28. Robles de Salced. de representat. lib. 3. cap. 18. à nu. 40.
- 48 Sc quidem iure Regio stipulari pro altero quilibet poterit, sed donatio reuocationi, donec ratum habeatur, subiacebit, Hermosilla in d. l. 7. gloss. 4. n. 7. & dictum est num. p. precedenti.

Verf. Quartum verò ad contrarium.

- 49 Assentit Olea de cession. iur. tit. 4. q. 9. & in miscellan. qui latissimè de re ista per totam quæstionem disserit, cum laus casus, in quibus sine cessione alteri per alterum actio quæritur.
- 50 Sc in q. plurimis laudatis, n. 29. resoluit ex stipulatione notarij actionem absque cessione absenti acquiri, notans, esse controuersum, & ab vlti iam recessisse, cum raro practiceretur, vt notarius stipuletur pro alio. Regulariter verò, actionem personalem, nisi per cessionem in singularem succellorem non transferri, compertum est, vt ex multis probat idem Olea in miscellan. num. 1. & quid de procuratore in q. à num. 4.

Verf. Quarta ex supradictis.

Ita Sanchez vbi proximè num. 28. Molin. d. cap. 2. à num. 60. de quo supra num. 44. 45.

Verf. Principaliter, & quintè.

Hanc limitationem approbant, Hermos. d. gloss. 4. n. 13. vbi alios refert, Pat. Molin. supra num. 12. Tractatinq. variar. lib. 3. resol. 1. de donat. num. 14. verf. Declara hanc.

Verf. Quamobrem cor. hec quinta.

Recedit a D. Couar. Hermos. cum nonnullis vbi proximè, tradens præfata limitationem absolute, ait enim, post aduentum diei præscripti, vt pactum in fauorem tertij exequatur, locum non esse penitentia, & si secundus donatarius non acceptauerit, cuius fundamentum est, quod cum per d. l. partitæ, veniente die restitutionis, dominium, & possessio, ipso iure transferat in substitutum donatarium, ius in re iam illi quæsitum penitentia donatoris non est auferendum, l. id quod nostru 11. ff. de reg. iur. Sed hæc consideratio mouere non debet, vt a D. Couar. deuimus; nam præterquam quod non omnino compertum est, ex d. l. 7. partitæ, absque traditione dominium, & possessionem in donatarij substitutam transferri, casu restitutionis adueniente, vt constat ex notatis supra ad n. 3. verf. Hanc verò Philippi etiam si id concedatur, debet intelligi præcedere ipsius substituti acceptatione, per quam donatio perficiatur, atque ita sicut communiter receptum est, et si constitutio illa suppleat defectum

aut traditionis, acceptationis necessitatem non sustulit, illud enim ad executionem contractus respicit, hoc vero ad perfectionem obligationis, & clausula respiciens executionem actus, eius naturam potest immutare, Molin. d. cap. 2. n. 59. 60. D. Couar. in rubric. de testament. part. 2. nu. 39. Menoch. cõs. 84. n. 45. Aug. Barbol. cum plurimis in tractat. de clausul. vlt. freq. claus. 60. Vnde cum D. Couar. tenendum est, donationem non acceptatam per secundum donatarij in casu d. l. quoties, & l. 7. partitæ, posse reuocari, etiam si tempus ad sit, quo effectus erat sortitura, in quam sententiam inclinat Sanch. d. dub. 1. num. 10. in fine.

Num. 14.

- 52 Maximè dubitari potest de veritate huius illationis, quoniam oppositè verum videtur, admissa vt certiore, & receptore sententia, quæ docet, etiam in donatione facta Ecclesie acceptatione ad irrevocabilitatem desiderari, de qua Hermos. in d. l. 4. gloss. 1. n. 28. seqq. ut 4. p. 5. Sanch. d. lib. 1. disp. 6. n. 16. Mol. d. c. 2. nu. 58. Apt. Gabr. commun. lib. 3. tit. de verbor. obligat. conc. 1. n. 72. qui plurimos referunt, & si contrarium tueantur alij, quos adducit Hermos. n. 29. & Tôdus. quæstion. bene sic. cap. 33. n. 16. nam cum in casu d. l. quoties, respicere donatarij substituti verè detur donatio à prima, ac principali distincta, Hermos. d. gloss. 4. n. 16. eadè in hac, ac in alia quolibet donatione absolute facta, desiderantur, Molin. d. c. 2. n. 74. verf. Quod ad eò, Hermos. vbi proximè n. 3. Igitur ante acceptationem Ecclesie liberu erit, donatori pactu in illius fauore adiectum

reuocare, atq; ita in specie tenet Hermos. in d. gloss. 4. in princ. Grego. Lop. ibidem, Sanch. d. dub. 1. n. 4. Molin. vbi proximè, Cyriac. tom. 2. cõtrou. 269. n. 8. Idemq; obtinebit post aduentum diei ad restitutionem designati, vt nuper in priuato probauimus Neque ad re fere l. in C. de sacros. Eccles. quoniam ita accipienda est, vt tunc Ecclesia absque traditione dominium teru donatarij nanciscatur, quando donatio suam perfectionem fuerit cõsequuta, quod non contingit, nisi accedat Ecclesie donatarij acceptatio, quibus ad d. da sunt, quæ proximè ad d. l. 7. partitæ diximus, cum eodem modo illi, ac leg. finali, de qua agimus, satisfiat. Sed hæc sunt limitanda, quado immediatè promissio fit Deo, vt proximè probabitur n. 53. nam quod ibi de causa pia, etiam de Ecclesia intelligendum est.

Non magis virget communis opinio, docens, fauore causæ piæ posse alteri per alteru stipulari, quod quidem verum est, vt subsistat stipulatio, aliàs inutilis, l. stipulatio ista 38. §. alteri, ff. de verb. obligat. non tamen vt sine ratihabitione fiat irrevocabilis donatio, quæ etiã facta fauore piæ causæ acceptationem desiderat, Gurier. in d. cap. quanvis pactu in princ. n. 55. Molin. d. c. 2. n. 65. & cum multis resoluit Hermos. d. l. 4. gloss. 1. nu. 28. cum seqq. vbi cõtrarias refert opiniones, & hæc, quæ sequitur, limitat, si in honore Dei aliquid piæ causæ promittatur ita: Promitto Deo, me datum tali hospitali centum, nam hæc donatio statim efficitur irrevocabilis, & valet in vim vati, de quo Sanch. d. disp. 6. nu. 17. Barbol. in l. 1. p. 3. n. 18. 39. ff. solut. matrim. Barbol. junior in collectanea ad l. illud n. 16. C. de sacros. Eccles. Bart. ibi n. 6.

Rofella, Angel. Syluest. in sum. apud Sanch. qui obseruat in hoc standum esse intentioni promittentis, & in dubio votum presumi. Præterea hoc interesse, cum quis obligatur ex voto, aut ex promissione, ut homini facta in fauorem piz causa, nam primo casu poterit obligatio tolli, aut commutari auctoritate Episcopi non consentiente eo, cuius interest, non sic secundo, cum semel fuerit acceptata donatio Ecclesie, aut piz causa nomine. Ex quibus constat, quod et si modus adiectus sit in fauorem Ecclesie, vel cause piz, potest ante acceptationem reuocari quocumque tempore ab ipso donatore.

36 Obijcit Hermosilla d. glos. 4. n. 13. D. Covar. quod in eius mentem non venit d. l. 7. pariter, quando hic constituit differentiam inter Ecclesiam, & priuatum, quoad decisionem textus in d. l. quones, sed non recte, nam cum D. Covar. supra hoc c. n. 3. docuisset, ea constitutione non oblatate, nec dominium, nec possessionem in secundum donatariū sine traditione transire non oblatione, sed consilio inter priuata, & Ecclesiam distinxit ob d. l. fin. C. de sacros. Eccles. in quo consequenter loquutus est, licet eius sententia precipua iure non probetur communiter, ut ibi diximus.

Num. 15.

Ex præmissis apparet, probabilis esse, modum adiectum in fauorem piz cause, vel Ecclesie posse ante acceptationem reuocari per ipsum donatorem, & ita tenent Sanch. d. dub. 1. n. 4. Molin. d. cap. 2. n. 74. Nauarr. in apolog. pro lib. moit. 60. n. 2. & alij adducti supra

n. 52. ad modum, quibus iungendi sunt omnes, qui docent, donationem Ecclesie, vel piz cause factam reuocabilem esse ante acceptationem, quos cumulant Barbof. in dict. collectan. nu. 16. Gutier. de matrim. c. 6. n. 6. & alij laudati sup. d. n. 52. in princ. nam inter donationem simplicem principaliter factam, & eam, quæ per adiectionem gratiam in alterius fauorem fit, nulla est (ut ex Hermos. Molin. & alijs supra obseruauimus) differentia. Vtrū donatio dotis causa facta possit ante acceptationem reuocari, controuertitur, de quo Menoch. conf. 92. nu. 79. ubi pro utraque parte aliquos refert, & verus est, re integra, id est, antequam matrimonium contrahatur ad quod aliquid dotis causa donatum est, posse piztere donatorem, postea non utique Paul. de Casir. in l. si ego, §. si res, ff. de iur. dot. Bald. in l. sicut, C. de actionib. & oblig. Deci. conf. 33. n. 10. verif. Et per illum textum,

Num. 16.

Interpretatio ad d. l. si ego 10. §. si res, ff. de iur. dot. quam D. Covar. contra communem tradidit, non videtur Vlpiani menti conuenire, nam si, ut ipse putat, defunctus non potuit, dum vixit, mandatum illud reuocare, neque eius hæres possit, omni dotis fauore seculo, siquidem quod ipsis contrahentibus oblat, & eorum successoribus oblat, quod ipsis 196. ff. de regul. iur. ubi Ruard. qui ait, non posse melioris conditionis hæredem, quam defunctum esse, sed eiusdem censetur, l. hæredem 60. ff. de regul. iur. Menoch. confil. 934. num. 44. Cyriac. controuers. 277. num. 3.

Ne:

Næque specialitatem contineret, quod hæres compelleretur consentire, alienationi rei suæ nuptijs sequentia, si ad idem donator precisè teneretur, nam dominium cum sua causa vadit ad successores, l. si couentit 18. §. si fundus, ff. de pignot. action. l. alienatio 67. ff. de cont. emptio. Cyriac. sup. n. 10. & hæres regulariter compelli potest, ad quod antecessor tenebatur, l. postulante 44. ff. ad Trebel. Cyriac. n. 7. Nata conf. 430. nu. 2. qui in commodum, & in incommodum eque succedunt, l. 3. in princ. ff. de honor. possel. alia plus iuris haberet hæres, quæ testator contra regulam, l. necio plus 33. ff. de regul. iur. Quibus perperis dubium esse non potest, quin defuncto donatori licuerit, re integra mandatum reuocare, quæ facultas de rigore iuris, etiam hæredi cõpetere debebat, qui in omni ius testatoris successit, l. cum hæres 23. ff. de acquir. possel. l. cum hæres 11. ff. de diuers. & temp. precept. Argel. de acquir. d. possel. q. 10. art. 6. n. 3. Cyriac. controuers. 327. n. 16. Menoch. conf. 308. n. 46. Nec ex persona successoris natura obligationis immutatur, l. 2. §. ex his, ff. de verb. oblig. Cyriac. d. controuers. 277. nu. 3. Carluual. de iudic. tom. 2. tit. 3. disp. n. 2. cum defunctus, & hæres ius intellectum una eademque persona censentur, auth. de iur. i. a moment. piz sup. in princ. Carluual. sup. Metlin. de pignorb. lib. 2. q. 66. num. 7. Menoch. de presumpt. lib. 3. piz l. 47. num. 1. Imò potius mandatum illud mortuo, qui mandauit, nec nuptias sequutas debebat expirare, l. inter causas 26. ff. mandat. l. mandatum 15. C. eod. tit. Sed suadente dotis fauore hæredis iuri derogatum est, atque ita non solum ma-

datum post mortem domini durat, verum etiam irrevocabile manet, ut scilicet commune D. D. placitum; de quo Morla in empur. tit. de iurisdic. omni iudic. n. 103. Sanch. d. disput. 6. num. 9.

Vnde colligitur in d. §. si res, minime probari, non licere donatori piztere, quando in causam piam liberalitatem exercet, etiam si nulla inueniat acceptationem, imò contrarium probat textus in l. C. si mancipia fuerint alieno. Illud autem ex illo textu solum deduci potest, eam reuocationem mandati ad pias causas hæredi mandatoris non esse permissam, nec recte argui potest hoc modo: Hæredi non licet reuocare, ergo nec testatori licebat, non enim legitime infertur, quandoquidem donator ipse potest ante acceptationem donationem reuocare, ut notum est, quod hæres eius non potest, Sanch. d. dub. 1. n. 11. & alij infra referendi au. 72. ubi D. Covar. sic docet, sicut que, l. 3. ff. de seru. export. Nec replicet aliquis, hoc esse contra proximè dicta; nam si hæres nequit reuocare donationem, quam defunctus poterat, quomodo in casu d. l. si ego, necesse fuit specialis fauor dotis, ne hæres reuocaret donatum, ut dicitur in d. §. si res, nam responderet, sibi nullam fuisse donationem, cum iure civili ante l. si quis argentam, C. de donation. illa non valeret, nisi stipulatione, aut traditione interueniente, & utriusque in d. §. si res, defecit, siquidem donum datum non est illi, cui donatio scienda erat, ex quo conciliatur, l. 2. §. si pecuniam, ff. de donac. ubi pecuniam donator tradidit donatario, atque ita valuit donatio sub conditione, quæ statim per acceptationem irrevocabilis facta est, ita quoad donat-

T 2

teat

tem, quam quoad hæredem, nisi ex defectu conditionis resolveretur.

Quæ non impugnat principium d. l. si ego, quod D. Covar. allegat, in quo duplex est casus. Primus quando res ita fuit tradita, ut statim multari fieret, seu evocationi non est locus, cū fuerit donatio omnino perfecta, d. 5. alia, in st. de donat. Sed, matrimonio non contracto, cōdictio datur ad repetendum, quasi causa non sequuta, ob quam fuit datum, l. legem 9. ubi gl. C. de donat. Secundus casus fuit cum res hie est dedita, ut donatum maneret, dum nuptiæ non contraherentur, quibus non celebratis, Consultus vindicationem competere, ait, illi, qui tradidit, sed non id negat, hoc casu, si donator veller, potuisse penitere, cū nullum sit impedimentum, ut ex proxime dictis satis colligitur. Similiter Imperator in d. l. lege, donatorē præscriptis verbis agere posse ad implendum modi, quem donando adiecit, dixit, nec meminit conditionis ob causam, quæ illi etiam ad repetendum, quod dedit, competeat. l. i. C. de donat. quæ sub mod.

Verf. Hic equidem omnibus.

69 Sequitur Menoch. conf. 296. n. 85. & Ruin. conf. 7. n. 29. lib. 1. & est receptus, licet, in contractibus innominatis etiam favore pæ causæ gestis procedit, quod de iure cōmuni procedit, nam quoad ius Regium propter d. l. 2. tit. 16. lib. 3. Recopil. generaliter in huiusmodi contractibus locus penitentiae non est, sed offerens vnus ex contractentibus id, ad quod tenetur, poterit alterum præcise compellere, ut cōuentioni stet, quod magis obtinuit, etsi

aliqui reuauant, de quo Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 8. n. 4. Pallador. quotidianar. lib. 2. cap. 3. n. 32. & different. 135. n. 10. Gutier. de iuram. cōfirmat. part. 1. cap. 35. n. 1. Gregor. Lop. in l. 3. gl. 4. tit. 6. p. 5. Perez in d. l. 3. Oroniam. Matienço in d. l. 2. Recop. gl. 2. n. 6. 7. Azueved. in l. 1. n. 6. tit. 2. l. lib. 4. Recopil. Salced. ad Bern. Diaz reg. 549. Pat. Molin. tom. 2. disp. 258. nu. 8. Guzman de eviction. q. 24. nu. 58. Pichard. in §. actionum, q. 27. à nu. 37. in st. de acton. Quid de iure Canonico controuersum est, consule vltra præ allegatos, Fachin. lib. 11. controuerfiar. cap. 8. Cancet. variar. part. 2. cap. 5. n. 53. Padilla in l. naturalis 5. & liquidem, n. 18. ff. de præscript. verb.

Num. 17.

Quod hæres donatoris reuocare nequit donationem non acceptatam, docent Barrelin sum. decif. tom. 5. tit. 10. n. 156. Trentacinq. variar. lib. 3. tit. de donat. resolut. 1. n. 14. verf. Declaro hæc, & verf. Licet donatio, Molin. de primogen. d. cap. 2. n. 77. Iul. Clar. d. 5. donatio, q. 13. in fine, Hermos. d. l. 7. gl. 4. n. 12. Sanch. d. dub. 1. nu. 11. Cancet. part. 1. cap. 8. n. 41. Pat. Mol. d. disp. 265. n. 13. Robles de Salced. supra lib. 3. capit. 19. num. 67. Ex qua sententia placet colligi, mortuo donatore, validam manere donationem, acceptatam à donatario posse, ut docet Molin. dict. cap. 2. nu. 77. Fontanel. part. 1. claus. 4. gl. 8. num. 6. 7. & alij apud Hermos. l. in d. l. 1. gl. 4.

Num. 59.

Assen-

Num. 18.

Assentit Sanch. d. dub. 1. in fine, de quo Marefcot. variar. lib. 1. capit. 5. à num. 5.

CCCCCCCCCCCCCCCCCC
CCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCC
CCCCCCCCCCCCCCCCCCCCCC

AD CAPVT Decimumquintum.

SVMMARIVM.

- 1 Fructus pendentes tempore venditionis fundi ad emptorem pertinent.
- 2 Factus pæcōm nondum editi inter fructus pendentes numerantur.
- 3 Venditor fundi tenetur de evictione pro fructibus pendens, qui erant alicui.
- 4 Fundo locato vendito cum fructibus pendens colunt emptori.
- 5 Re vendita omnia consentur alienata, quæ illi coherant, vel accedunt.
- 6 Fructus pendentes, & fundus, cui cohererit, ad eam res consentur.
- 7 Vna, eisdemque res diuerso iure cōferri non debet.
- 8 Fructus pendentes inter immobilia computantur.
- 9 Quo sensu fructus pendentes pars fundi esse dicantur.
- 10 De intellectu l. fructus 45. ff. de rei vendicat. remissum.
- 11 Post perfectam venditionem commodum, & incommodum rei vendita spectat ad emptorem.
- 12 Commodum cedis, à quo periculum incipit.
- 13 Ratio propter quam fructus pendentes emptoris sunt.

- 14 Non diuiduntur, quia cum fundo empti sunt.
- 15 Verum fructus sari, ac collecti post perfectam venditionem ad emptorem pertinent.
- 16 Usufructuarius nihil proprium habet in fructibus pendens.
- 17 Mortuo usufructuario ante collectos fructus, omnes domino proprietatis cedunt.
- 18 Fructus pendentes tempore, quo donum fideicommissi transit in fideicommissarium, ipsi debentur omnes.
- 19 Idem iuris est de pendens cū dies fideicommissi cedit, nec fideicommissarius petere negligit.
- 20 De intellectu l. Iulianus, §. si fructibus, ff. de actionib. empt. remissum.
- 21 Pensio fundi locati, si pendens fructibus vendatur, est prorata temporis diuidenda.
- 22 Pensio fundi, vel domus locatæ cedit venditori, qui locauit, licet eam debeat restituere.
- 23 Respondetur pro Accursio ad l. dea fundi, ff. de usufruct.
- 24 Quare emptor omnes fructus pendentes suos facit, & non totam pensionem fundi locati.
- 25 Traditur differentia inter venditionem fundi, & usufructuarius, quoad acquisitionem pensionis pro tempore ante venditionem, & finitum usufructum.
- 26 Interpretatur l. 1. in princip. ff. de iur. Fise.
- 27 Ratio Accursiane opinionis traditur.
- 28 Quomodo diuiditur pensio domus, & fundi locati inter emptorem, & venditorem.
- 29 Explicatur d. l. fin. §. fin. ff. de iur. Fise.

T 3

Emp.

tem, quam quoad hæredem, nisi ex defectu conditionis resolveretur.

Quæ non impugnat principium d. l. si ego, quod D. Covar. allegat, in quo duplex est casus. Primus quando res ita fuit tradita, ut statim multari fieret, & revocationi non est locus, cū fuerit donatio omnino perfecta, d. s. alia, inst. de donat. Sed, matrimonio non contracto, cōdictio datur ad repetendum, quasi causa non sequuta, ob quam fuit datum, l. legem 9. vbi gl. C. de donat. Secundus casus fuit cum res hie est dedita, ut donatum maneret, dum nuptiæ non contraherentur, quibus non celebratis, Consultus vindicationem competere, ait, illi, qui tradidit, sed non id eo negat, hoc casu, si donator veller, potuisse penitere, cū nullum sit impedimentum, ut ex proxime dictis satis colligitur. Similiter Imperator in d. l. leges, donatorē præscriptis verbis agere posse ad impediendum modi, quem donando adiecit, dixit, nec meminit conditionis ob causam, quæ illi etiam ad repetendum, quod dedit, competeat l. i. C. de donat. quæ sub mod.

Verf. Hic equidem omnibus.

69 Sequitur Menoch. conf. 296. n. 83. & Ruin. conf. 7. n. 29. lib. 1. & est receptus, licet, in contractibus innominatis etiam favore pæ causæ gestis procedit, quod de iure cōmuni procedit, nam quoad ius Regium propter d. l. 2. tit. 16. lib. 3. Recopil. generaliter in huiusmodi contractibus locus penitentiæ non est, sed offerens vnus ex contractibus id, ad quod tenetur, poterit alterum præcise compellere, ut cōuentioni steter, quod magis obtinuit, etsi

aliqui reuocant, de quo Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 8. n. 4. Pallador. quotidianar. lib. 2. cap. 3. n. 32. & different. 135. n. 10. Gutier. de iuram. cōfirmat. part. 1. cap. 35. n. 1. Gregor. Lop. in l. 3. gl. 4. tit. 6. p. 5. Perez in d. l. 3. Oroniam. Matienço in d. l. 2. Recop. gl. 2. n. 6. 7. Azueved. in l. 1. n. 6. tit. 2. l. lib. 4. Recopil. Salced. ad Bern. Diaz reg. 549. Pat. Molin. tom. 2. disp. 258. nu. 8. Guzman de euiction. q. 24. nu. 58. Pichard. in §. actionum, q. 27. à nu. 37. inst. de action. Quid de iure Canonico controuersum est, consule vltra præ allegatos, Fachin. lib. 11. controuerfiar. cap. 8. Cancet. variar. part. 2. cap. 3. n. 53. Padilla in l. naturalis 5. & liquidem, n. 18. ff. de præscript. verb.

Num. 17.

70 Quod hæres donatoris reuocare nequit donationem non acceptatam, docent Barrelin sum. decif. tom. 3. tit. 10. n. 156. Trentacinq. variar. lib. 3. tit. de donat. resolut. 1. n. 14. verf. Declaro hæc, & verf. Licet donatio, Molin. de primogen. d. cap. 2. n. 77. Iul. Clar. d. §. donatio, q. 13. in fine, Hermos. d. l. 7. gl. 4. n. 11. Saneh. d. dub. 1. nu. 11. Cancet. part. 1. cap. 8. n. 41. Pat. Mol. d. disp. 263. n. 13. Robles de Salced. supra lib. 3. capit. 19. num. 67. Ex qua sententia placet colligi, mortuo donatore, validam manere donationem, acceptatam à donatario posse, ut docet Molin. dict. cap. 2. nu. 77. Fontanel. part. 1. claus. 4. gloss. 8. num. 6. 7. & alij apud Hermos. lla in d. l. 1. gloss. 4.

Num. 59.

Assen-

Num. 18.

Assentit Saneh. d. dub. in fine, de quo Marefcot. variar. lib. 1. capit. 5. à num. 5.

CCCCCCCCCCCCCCCCCCCC
CCCCCCCCCCCCCCCCCCCC
CCCCCCCCCCCCCCCCCCCC

AD CAPVT Decimumquintum.

SVMMARIVM.

- 1 Fructus pendentes tempore venditionis fundi ad emptorem pertinent.
- 2 Factus pæcūm nondum editi inter fructus pendentes numerantur.
- 3 Venditor fundi tenetur de euictione pro fructibus pendens, qui erant alicui.
- 4 Fundo locato vendito cum fructibus pendens, coluit emptori.
- 5 Re vendita omnia consentur alienata, quæ illi cohererent, vel accedunt.
- 6 Penitas pendentes, & fundus, cui cohererent, ad eam res consentur.
- 7 Vna, eademque res diuerso iure cōferri non debet.
- 8 Fructus pendentes inter immobilia computantur.
- 9 Quo sensu fructus pendentes pars fundi esse dicantur.
- 10 De intellectu l. fructus 45. ff. de rei vendicat. remissum.
- 11 Post perfectam venditionem commodum, & incommodum rei vendita spectat ad emptorem.
- 12 Commodum cedit, à quo periculum incipit.
- 13 Ratio propter quam fructus pendentes emptoris sunt.

- 14 Non diuiduntur, quia cum fundo empti sunt.
- 15 Verum fructus sari, ac collecti post perfectam venditionem ad emptorem pertinent.
- 16 Usufructuarius nihil proprium habet in fructibus pendens.
- 17 Mortuo usufructuario ante collectos fructus, omnes domino proprietatis cedunt.
- 18 Fructus pendentes tempore, quo donum fideicommissi transit in fideicommissarium, ipsi debentur omnes.
- 19 Idem iuris est de dependentibus cū dies fideicommissi cedit, nec fideicommissarius petere negligit.
- 20 De intellectu l. Iulianus, §. si fructibus, ff. de actionib. empt. remissum.
- 21 Pensio fundi locati, si pendens fructibus vendatur, est prorata temporis diuidenda.
- 22 Pensio fundi, vel domus locatæ cedit venditori, qui locauit, licet eam debeat restituere.
- 23 Respondetur pro Accursio ad l. dea fundi, ff. de usufruct.
- 24 Quare emptor omnes fructus pendentes suos facit, & non totam pensionem fundi locati.
- 25 Traditur differentia inter venditionem fundi, & usufructuariam, quoad acquisitionem pensionis pro tempore ante venditionem, & finitum usufructum.
- 26 Interpretatur l. 1. in princip. ff. de iur. Fife.
- 27 Ratio Accursiane opinionis traditur.
- 28 Quomodo diuiditur pensio domus, & fundi locati inter emptorem, & venditorem.
- 29 Explicatur d. l. fin. §. fin. ff. de iur. Fife.

I 3

Emp.

- 30 Emptor stare locationi non tenetur.
 31 Fallit, si fidei, qui locauit, vendidit.
 32 Emptor qua actione consequi poterit pensionem sibi debitam, quia colonus post venditionem rufus est fundo redempto.
 33 An redimens rem ex pacto retrodendi, fructus omnes pendentes sibi querat, solutus expensis referatur affirmatiua.
 34 Contraria approbatur.
 35 Ratio redditur.
 36 Limitatur verò sententia primo.
 37 Fundo redempto cum fructibus pendens proximis collectioni, et pacto retrodendi, licet fundus eodem tempore sequentibus annis redimatur, fructus pendentes redimens non sunt.
 38 Limitatur secundo sententia approbata supra n. 34.
 39 Respondetur ad obiectum.
 40 Quomodo facienda sit diuisio fructuum prorata temporis.
 41 Fructibus fundi legatis in singulos annos quoad viuat legatarius, eo mortuo post acceptum annum omnes heredes legatarij debentur.
 42 De retractu ex iure sanguinis qui tractat.
 43 Fructus omnes, qui pendebant tempore emptionis, ad retractentem iure sanguinis pertinent.
 44 Exponitur D. Couar. ne contra communiem loquutus videatur.
 45 Fructus facti, ac percepti post emptionem ante moram, aut litem contestationem, ad consanguineum retractentem non spectant, sed ad emptorem.
 46 Consueti apponi in contractibus, si omittantur, an pro expressis haberi debeant?
 47 Redimens censum tenetur ad reddi-

- tus decursos resque in diem, quo redimitur prorata temporis.
 48 Idem est, si redditus solvendi sint in fructibus, nisi tempus collectionis non venerit.
 49 Lege positua seclusa, licet censum constituere, res redditus in pecunia non solvantur.
 50 Non est prohibitum in Hispania censum irredimibilem, aut reservatum constituere, res redditus in vino, frumento, aut alia specie prater pecuniam solvantur.
 51 Clerici in bonis intuitu Ecclesie quibus successore ex testamento, vel ab intestato habere iure communi non possunt.
 52 Contrarium in Hispania observatur.
 53 An liceat Clericis de pradicis bonis testari in rufus non pios in Hispania?
 54 Episcopi in Hispania de illis bonis testari, aut successorem ab intestato habere non valent.
 55 Possunt testari de bonis aliunde quibus, dum Episcopatu fungebantur.
 56 Quomodo diuidendi sunt fructus, mortuo beneficiario, inter ipsius heredes, et beneficiarium succedentem.
 57 In primis standum est Episcopatus consuetudini.
 58 Bulla Iulij Tertij circa diuisionem fructuum beneficiorum in Hispania in rufus non est.
 59 Quomodo diuidendi sunt fructus inter resignantem, et resignatum beneficij.
 60 Pensio Ecclesiastica diuidenda est prorata temporis inter heredes pensionarij, et emm, quia illa vacat.
 61 Fructibus omnino deficientibus beneficiarius solvere pensionem non debet.

Idem

- 62 Idem est, si tantum percipiuntur necessarij ad congruam ministrantiam spiritalia.
 63 Demotio fructuum non minuit pensionem extra casus predictos.
 64 Fructus prorata temporis diuiduntur inter commendatariorum Ordinum Militarium heredes, et successorem incommendam.
 65 De diuisione fructuum inter heredes feudatarij, et emm, qui ad feudum admittitur.
 66 Fundum est beneficium, quod datur propter officium.
 67 Aquo tempore dominium, et fructus rei legatae pertinent ad legatarij.
 68 Quid quando res certa testatoris in specie legatur.
 69 Iure Regio rufum dominium transit in legatarij a morte testatoris.
 70 Omnia testamento relicta iure communi pendunt ab adita hereditate.
 71 Iure Regio legata debentur, licet hereditas non adeatur.
 72 Quando transit dominium rei legatae in legatarij, si non legatur res propria testatoris in specie.
 73 Fructus debentur legatario, ex quo dominium transit in ipsam, non si sed sed verè.
 74 Idem est in fideicommissio particulari.
 75 Quid in vniuersali, remissiuè.
 76 De diuisione fructuum maioratus.
 77 Penne fiscales quomodo diuidenda inter heredes possessoris maioratus, et sequentem.
 78 Succedens immediatè maioratus suu latenti omnia fructus pendentes acquirat.
 79 Refertur sententia tenentium, fructus pendentes maioratus ad successorem eius pertinere.

80 De alijs fructuum diuisionibus, remissiuè.

Fructus pendentes rei vendita, vel aliter in alium translata, cui debeantur.

Fruetus pendentes tempore venditionis fundi ad emptorē pertinere, nisi aliud sit exprellum, nullus inficiatur, atque ita docet Ant. Gom. variar. lib. 2. cap. 2. n. 11. Molin. de primogen. lib. 3. cap. n. n. 8. Donell. commentar. libr. 13. cap. 4. in princip. Auendaño de censib. cap. 56. nu. 1. cū alijs, Traquel. de retract. lignag. §. 1. glol. 7. à nu. 37. Moz. de contractib. tract. de emption. tit. de naturalib. emption. n. 43. Mantica. de tacit. & ambig. conuention. lib. 4. tit. 16. n. 41. cum seqq. Lugo de iust. & ier. tom. 2. disp. 26. n. 209. vers. Regula generalis, Valenzuel. conf. 59. n. 11. 12. Ant. Faber de errorib. decal. 11. error. 3. vers. Nihil autem, Cancr. variar. p. 1. cap. 13. num. 94. Castill. de usufruct. cap. 4. 2. à n. 7. Paz in prax. tom. 3. c. 6. §. 2. nu. 6. siuè maturi, siuè immaturi extet. Her. moslin. l. 28. glol. 2. §. 6. tit. 28. p. 5. & omnes communiter, quicquid Thefaur. decal. 66. nu. 5. distinguit. Factus etiam pecorum nondum editi emptori gregis cedunt, nam & hi fructibus pendensibus auauerantur, Parlador. different. 124. §. 1. nu. 8. Palac. Rub. in rubric. de donat. §. 6. 2. n. 11. Matienço in l. 4. glol. 1. num. 4. tit. 9. libr. 5. Recopilar.

Quod adeo verum est, vt, siquis fundum, quem fructibus pendentibus exceptis, emerat, eisdem modo perceptis, absolutè vendiderit, illi fructus quoque venditi existimentur, non vt

COS

eos emptor retineat, sed ut venditor de euictione teneatur, Lugo supr. nisi ille sciret tempore contractus fructus, qui pendebant, ad primum venditorē spectare, Hermos. in l. 18. gloss. 1. a n. 17. tit. 5. p. 5. Ant. Gom. supra num. 12. Cancer. variat. part. 1. cap. 8. de donat. a n. 71. Pet. Barbol. in l. diuotio in princip. part. 2. n. 82. & in §. fin. nu. 125. cum alijs. At si fundus locatus, fructibus pendebat, distrahatur, neque conuenienter contrahentes de ita do locatōni, eos emptor suos facit, venditorque ad interesse colono tenebitur, l. fin. ff. de iur. Fisc. Hermos. in d. l. 28. gloss. 2. n. 59. tit. 5. p. 5. Mant. d. lib. 4. tit. 24. n. 44. quod pariter in colono partiano procedit, Hermos. n. 66. vbi alij, Mant. d. tit. 24. n. 45. Idem, quod de fructibus pendebat dictū est, ad pensiones rerum, quæ naturaliter fructificant, ut fundus, extenditur, nam si illa fructibus pendebat, videretur, totam pensionem emptori cedere, tenent Mant. sup. tit. 24. n. 44. Hermos. vbi proximē a n. 58. de quo tamen videas inferius dicenda ex numer. 21.

Num. 13

5 Vendita re omnia alienari censentur, quæ illi coherent, vel accedunt, l. in modicis 24. l. 2. de sacra 73. ff. de cont. empt. d. l. 28. tit. 5. p. 5. necnon quæ quasi pars eiusdem habentur, l. Iulianus 14. §. ult. ff. de act. empt. Mant. supra tit. 5. per totum, Ant. Gom. n. 13. Hermos. d. gloss. 2. nu. 1. Tusch. pract. conclus. lit. V. conclus. 72. nu. 7. Cum autem fundo fructus pendentes naturaliter coherent, ideo venditi intelliguntur, si nihil de ipsis dictum

fit, siquidem vna eademque res coherentiam fundus, & fructus sunt, quæ diuerso iure censeri non debent, l. in rem 24. §. item quæcumque in fine, ff. de rei vendic. l. eum, qui xdes, ff. de vluc. Elcobar. de ratiocin. libr. 2. comp. 26. n. 3. Hermos. nu. 7. Merl. de pignor. lib. 2. g. 53. n. 37. Gutier. Canon. lib. 2. c. 8. n. 6. Cyriac. cōtrouer. to. 2. cōtrou. 297. n. 49. Ant. Gom. n. 14. Ex qua identitate idē Gomez. in l. 40. Taur. n. 74. vers. Tertio facit, post Bald. in cap. 1. col. fin. in fin. de p̄c. tē. nēd. & eius violator. infert, quod si sita tuto catur, ut propter delictū ali- quod bona mobilia rei publicetur, nō comprehenduntur fructus pendentes, nā ratione fundi inter immobilia computantur, Merl. sup. q. 49. n. 3. Parladot. rer. quotidian. lib. 2. cap. fin. §. 3. n. 13. Tiraquel. sup. n. 37. 44. Gutier. d. cap. 36. n. 7. Cabalin. molliloq. 518. Mant. de coniectur. vltim. voluntat. lib. 9. tit. 3. n. 7. Vnaque substantia tales fructus cum fundo censentur, ut inquit Gutier. num. 5.

9 Sunt fructus pendentes (vt D. Couarr. docet) pars integralis fundi ex suppositione. Pro cuius intelligentia scire oportet, partes integrales cuiusque rei absolute dici, quæ ita eam componunt, vt, vna dempta, ipsa res nō sit integra, nec completa, vt omnia membra respectu corporis humani sunt partes integrales, nam si absit manus, vel pes, illud non erit integrum, & perfectum, sed mutilum, cum naturaliter ad sui perfectionem, & integritatem suis omnibus membris debeat consistere. Dissimiles sunt fructus respectu fundi, cum ad huius integritatem, & complementum illi necessarij non sint, quare non minus integer erit fundus

10 dus, licet fructus pendentes non habeat, ex accidenti tamen cum fundo hoc, cui adhiere, vnum totum constituant, quo sensu pars illius integralis dici possunt, veluti cum lapidum æreus alius lapis adijcitur, qui pars integralis illius incipit esse ex suppositione, quod alijs coniunctus est, non quia, illo depra, æreus haud integer esset. Quæ comprobatur cōmunis doctrina, quæ habet, promittentem simpliciter fundum, ipsum sine fructibus præstando, liberari, l. si filius fam. 78. §. 1. ff. de verb. obligat. Carol. Moh. in l. vnic. num. 202. C. de sentent. quæ pro eo, 3. interest, Barbol. in d. l. diuotio, in princ. num. 80. Gutier. vbi proximē num. 17.

10 Sic intelligendus est Cōsultus in l. fructus 45. ff. de rei vendic. qui idē verbo, videtur, vltus est, vt insinaret, fructus non absolute fundi partem dici, dum pendet, de cuius textus inter pretatione Casill. lib. 1. de usufruct. cap. 2. n. 39. Gutier. de tutel. part. 3. c. 36. a n. 16. Auendaño vbi supra, licet DD. sine distinctione passim dicant, fructus pendentes fundi partem esse, Elcobar. de ratiocin. part. 2. comput. 19. n. 3. Hermos. d. gloss. 2. n. 7. Menoch. de arbit. cal. 216. n. 5. Ant. Gom. d. l. 40. n. 74. vers. Quia tales, & vers. Tertio facit, Paz in praxi d. 5. 2. nu. 7. Lugo vbi supr. Cancer. d. cap. 13. nu. 94. Cyriac. tom. 3. cōtrouerf. 490. n. 56. Mant. de tacit. lib. 11. tit. 23. nu. Trentacinq. variat. lib. 3. resolut. 6. de compt. num. 1.

Num. 21

11 Et si periculum, & commodum rei venditæ, postquam de re, & pretio

inter contrahentes conuenit, quo venditio perficitur, spectet ad emptorē, l. id, quod 7. ff. de peric. & com. rei vend. l. necessario 8. eod. Cyriac. tom. 2. cōtrouerf. 239. num. 25. Menoch. conf. 26. n. 16. Pichard. in §. cum autē, n. 1. tit. de empt. Pat. Moh. de iust. & iur. disp. 366. n. 11. Morl. in emp. iur. part. 1. tit. de emptio. in praxi, n. 103. Afflic. decil. 399. num. 8. D. Lartel Granatens. decil. 69. n. 5. Ant. Gom. d. cap. 2. n. 32. Hermos. in l. 23. gloss. 2. a n. 2. Ant. Fab. lib. 2. coniectur. cap. 4. Ex hoc nullum fundamentum sumi potest, vt fructus pendentes ad emptorē pertinerent, dicam us, quādoquidem commodum debet cedere, a quo periculum incipit, quare habenda ratio non est periculi imminuentis post contractum ad acquirendos fructus, qui antea fuerant producti. Ratio verō potissima, propter quam fructus pendentes debentur emptori, est, quia intuitu eorum plus pretij pro fundo soluit, cuius valor propter coherentes fructus augetur, Menoch. conf. 13. n. 7. Gutier. d. cap. 36. num. 18. Barbol. in d. l. diuotio in princip. n. 81. Fabian. de Monte de emptio. q. 6. n. 22. Tiraquel. vbi supr. Hermos. in d. l. 28. gloss. 2. nu. 7. & 2. vbi ex alijs notat, matrem non plus estimari, quia prægnas est, in lege falcidia 9. ff. ad l. falcid. & hoc propter periculum partus.

14 Ex quo euenit, vt hi fructus non sint diuidendi, sed omnes emptori relinquuntur, quorum omnium pretium numerantur, vt proximē laudati DD. asserunt.

Ibi. Alioquin in parcais à venditor.

- 15 Dubis questio est, quæ tangitur in presentiatum, & magis receptum videtur, ut fructus lati ac etiam collecti post perfectam venditionem, & ante traditionem fundi, ac pretij regulariter emptoris fiant, de quo latius infra D. Couarr. lib. 3. cap. 4. n. 7. Hermol. vbi proxime n. 12. Ant. Gom. d. cap. 2. n. 11. Moz. d. tit. de naturalib. l. empt. n. 43. Valaf. de partitionib. capit. 28. n. 8. Cancet. sup. dict. cap. 13. nu. 94. Scaccia de commerc. §. 1. q. 7. part. 2. ampliat. n. 77. Quid in venditione conditionali, docent Mantia. sup. de tacit. conuent. lib. 4. tit. 26. a. num. 10. Carroc. decif. 51. Barbol. in l. si mora, n. 101. ff. solut. matrim. vbi ait, si conditio sit casualis, fructus emptori cedere, secus si potestativa. Sed in predictis casibus emptor tenetur, vias pretij non solum solvere, nisi venditor fuerit in mora, Cancet. & alij sup.

Verf. His accedit.

- 16 V usufructuarius in fructibus pendens, imò neque talis, qui per se ex arboribus decidunt, nulli ius quærit, sed eos per se, vel per alium colligendo suos facit, vade si usufructus morte, vel alia ratione extinguatur, fructus minimè diuiduntur, sed domino proprietatis remanent, qui tamen expensas soluere compellitur, l. si usufructuarius 13. ff. quib. mod. usufruct. amittat. l. 3. tit. 8. part. 5. §. is verò, inst. de rer. diuis. l. qui scit. §. 1. verf. Præterea, ff. de vfur. l. si fur. 4. ff. de vfuruct. Cyriac. tom. 2. controuerf. 319 n. 14. Carroc. de locat. tit. de tert. grad. parsonar. q. 23. n. 4. Pat. Molin. disp. 635.

n. 2. Spin. in spec. testament. gloss. 13. nu. 30. Caualecan. de vfur. mulier. relict. n. 242. Pont. conul. 100. n. 4. Marr. Monet. Aragon. decif. 17. n. 11. Surti. conul. 227. num. 22. lib. 2. Casull. supra cap. 77. n. 1. Molin. d. cap. 11. nu. 3. Pichard. in d. §. is verò, n. 1. Escobar. d. lib. 2. comp. 20. nu. 19. cum seq. Ant. Gom. d. n. 74. verf. Secundò & in specie, Gutier. d. cap. 36. nu. 9. Quauis hzres fructuarij fructus possit retinere, donec sibi soluat expensas, Casull. sup. n. 5. vbi alij, Caualecan. n. 246.

Ibi. Sic & fructus ex fundo;

18 Fructus pendentes tempore, quo ex fideicommissio dominium fundi quæritur fideicommissario, ei integrè debeantur, & si maior pars anni præterierit, quod communi assensu DD. comprobatur, Molin. n. 2. Gutier. Canonie. questio. lib. 1. cap. 33. num. 2. Menoch. d. cas. 256. n. 25. cum seqq. Ant. Gom. variat. lib. 1. cap. 5. nu. 15. verf. Si verò hzres grauatus 5. Marefcot. variat. lib. 2. cap. 112. a. n. 45. Mantienca in l. 1. gloss. 19. n. 15. tit. 4. lib. 5. Recopil. Tusch. lit. F. concl. 277. Pat. Molin. sup. n. 3. Valaf. consulat. 36. n. 3. Auedano in l. 43. Taur. gloss. 3. n. 1. Solar. de substitut. q. 636. a. n. 67. Carol. de Tapia Neapol. decif. 45. n. 4. Et obserua ex Marefcot. Menoch. & alij sex præallegatis, omnes fructus perceptos, post verbalem fideicommissi restitutionem, aut post diem fideicommissi cedentem fideicommissario etiam debent, nisi ipse propter negligentiã petere fideicommissum distulerit. Nec moram hzredis requirit, Tondut. resolut. civil. cap. 77. num. 2. 3. vbi plures, Cyriac. controuerf.

535. num. 9. 10. Suid. decif. 25. nu. 24.

Verf. Sed hoc supposito.

Num. 3.

- 20 Ad textum in l. Iulianus 14. §. si fructibus, ff. de actio. empt. videndi sunt Gutier. d. cap. 33. n. 18. cum alijs, Barbol. in d. l. diuortio in princip. part. 2. n. 93. cum seqq. Hermol. in d. l. 28. gloss. 2. a. n. 57. Mantia. d. lib. 4. tit. 24. n. 44. Lugo d. disp. 26. lect. 14. Ayora d. p. 1. cap. 9. Ant. Gom. d. capit. 2. num. 11. Cancet. sup. n. 94. cum seqq. Trentacio. d. resolut. 6. a princip. Pat. Molin. disp. 368. per totam.

Ibi. Id verò Accursus ita intelligit.

- 21 Hæc doctrina Accursij (quæ venior videtur, & approbatur à Molin. d. cap. 11. nu. 8. vbi communem dicit) vt scilicet pensio fondi locati sit diuidenda pro rata temporis inter emptorem, & venditorem, quando fructibus pendens fundus distrahitur, necessariò intelligenda est, cum emptor stare locationi tenetur ex pacto, alioquin nihil de pensionibus est disparandum, siquidem emptor fructus sibi acquirit omninò, d. l. fin. ff. de iur. Fisc. & nuper diximus num. 4.

Ibi. Et sanè in hoc residentur.

- 22 Idèò autem pensiones fundi venditi, vel domus cedunt locatori, qui vendidit, et si aliqua ex parte pertineat ad emptorem, quoniam actio personalis locatariò potest sequi sup. dist. postulatorem, quare cessio est necessaria, l. §. si hzres, ff. ad Trebellian. Anton. Gomid. cap. 2. nu. 11. & diximus sup. cap. 8. num. 3.

23 Non vrget contra Accursium argumentatio hæc deducta ex l. defuncta 65. ff. de usufruct. nam respondetur, regulam illam, vt pensio cedat, cui fructus deberentur, verificari optimè iuxta sententiam Accursij, quandoquidè sicut nuperrimè supposuimus, vt illi locus sit, necessariò desideratur, quod fructus excipiantur, & emptor stare locationi debeat, sed quòdo fructus in venditione excepti sunt, emptoris non fiunt, vt competere est: igitur neque pensio pro tempore ante contractum ad eundem pertinebit hoc casu.

24 Præterea longè diuersa ratio datur ad acquisitionem fructuum pendensium, ac pensionis respectu emptoris fundi, quoad tempus lapsum ante venditionem, quoniam fructus, cum pars fundi sint, ipsique cohzreant, simul emuntur, & propter ipsos pretiũ crescit, vt dictum fuit supra, quare iustissimè tribuuntur ementi, pensio autem, quæ debita est ex locatione fundi, ei non adhzret, neque cum ipso comparatur, vt pars, atque ita nulla inuenitur ratio, vt cedat emptori, adde dicta infra num. 27.

25 Tandem ad rem non facit d. l. defuncta, quæ loquitur in usufructuaria, inter quam, & venditorem quoad pensio dubium notissima est differentia, cum fructuarius nihil proprium habeat in fundo, nisi ius tantum vtendi, & fruendi, Gutier. de tutel. part. 3. c. 26. a. n. 13. quare nihil commodi potest consequi, nisi mediante fructuum perceptione, à qua omne ius suum pèderet, vt dictum est sup. n. 16. 17. vbi plures, vade pensio, antequàm fructus colligantur.

gatur per colonum, usufructuatio in praeiudicium proprietatis, nec pro parte cedere potest, alia licet contra naturam usufructus praesente tempore, & anticipata percipere utilitatem, atque ita si moriatur, qui locavit fundum, in quo usufructum habebat, antequam fructus colonus percipiat, nihil ex pensione heredi suo relinquet, sed tota domino proprietatis erit solvenda, licet tempus solutionis praeterisset, ac fructuario fuisset soluta, ut plane colligitur ex d.l. defuncta, & probat Casill. cum alia n. 22. 23. Venditor autem cum fuisset dominus, potuit ex fundo proprio, etiam ante fructuum collectionem commodum sentire, & ita pro rata temporis contentis pensionis partem querere, quod per supervenientem venditionem illi auferendum non est, nisi sic convenerit inter contrahentes. Ita in simili casu ad d.l. defuncta, respondet Molin. d. cap. 11. num. 15.

26

Ex quibus satis est etiam l. fin. in fine principij, ff. de iur. fisco. ubi idem emptor totius anni pensionem capit, quoniam ad ipsum in illa specie omnes fructus, qui in praedijis pendebant, spectabant, siquidem, ut ex litera patet, nihil in venditione de locatione fuit dictum, quare secundum supra tradita, & communes iuris regulas emptoris fructus erant, colonoque fiscus venditor ad interesse teneretur, cuius favore aliter placuit, ut scilicet emptor integra pensione contentus loco fructuum omnium eos colonus fisci relinquere, quod si convenisset, ut locationi statueretur, pensio esset inter venditorem, & emptorem pro rata temporis dividenda.

Num. 4.

Ex praemissis dubix redduntur hae 27
dox primae conclusiones, etsi communiter admittantur, ut constat ex DD. quorum in principio huius capituli est mentio, in quo est considerandum item, fundum adhuc ante fructuum collectionem dignum esse mercede, dum cultura delectur, quae naturali ratione ei, qui pro tempore illo fuerit dominus, quaeritur, argum. l. ite quae 6. ff. de acquir. rer. domin. nec aliquis est titulus, propter quem hoc emolumentum, quod venditor habet, quia colonus re eius usus est, in emptorem transferatur, qui non plus dedit pro fundo ratione fructuum pendenteum, quos cognovit ad colonum attingere. Quibus rationibus potest Accursij placitum sustineri, pro quo extat aperte Consultus in d. §. si fructibus, ubi qui parat ad acquisitionem pensionem fundi pensioni domus, & merito: nam quoad dominum non minus civiliter fructificat fundus locatus, quam domus.

Verumtamen admissa Accursij 28
opinionem, divisio pensionis fundi non eodem modo fit, ac domus inter venditorem, & emptorem; pensio enim domus ad annum conducti inter dies omnes, quibus ille constat, & equaliter distribuitur, quare si tempore venditionis, vel vnius dies deficeret ad implendum locationis tempus, pro rata pars pensionis debetur emptori. Non sic in fundo, qui si locatus esset ad annum, & venderetur, fructibus iam ablatis, ita ut colonus non indigeret amplius illo, & si tempus completum non sit, nihil ex mercede percipit emptor, qui dominus esse incipit, cum iam fundus

29
dus vocat, quare nil meretur, nam pensio praedij sufficiens constituitur pro tempore, quo fructuum cultura, ac perceptioni opera datur, neque emptor queri potest, cui res empta omnino libera traditor, quam differentia anno tenuit Lugo d. n. 213. Gutier. d. cap. 33. nu. 21. cum seqq. Sed si post fructus collectos vellet colonus ibi eos custodire, vel alio modo fundo usi, quod licet iuxta naturam locationis, pars mercedis pro eo tempore debetur emptori, qui non tenetur gratis permittere, ut qui re sua utatur, etsi conuenienter, ut locationi ipse licet, nam intelligitur, iuxta mercede recepta, argum. l. si mercedem §. 5. vltim. ff. locat. nisi aliud fuerit expressum. Idemque est, si hoc ante traditionem contingat secundum eos, qui docent, fructus rei vendita post contractum perfectum ad emptorem spectare, nam pensio pro eo tempore ipsi debetur, quae tamen cum usuris praeterij non soluti compensabitur, ad tradita sup. numer. 15.

Speciale in fisco venditore esse, ut pensio quaeratur emptori, quae cessat pro fructibus perceptis, ac tempore praeterito, si nondum dies solutionis adveniat, & notant communiter DD. Gutier. num. 25. Lugo supr. vers. Ad haec regula, Pat. Molin. de iust. & iud. disp. 368. num. 3. Quod casu est in §. vltim. d. l. fin. ff. de iur. fisco. Ex quo testis operis comprobatur, quod immo mediate diximus, siquidem quoad pensionis acquisitionem idem fructus, quando fructus pendunt, ac com. reconditi sunt in praedio, dum tempus locationis durat, ideoque distinguuntur; an videri dies solutionis, qui tunc aderat, quando locationis

tempus terminabatur; & ratio est, quoniam pensio adhuc currebat, accedebat, & tanquam fructus pendens reputabatur. Vnde infertur adversus eos, qui communiter docent, ad pensionis acquisitionem solum esse inspicendum tempus collectionis fructuum, cum ex mente Consulti colligatur, etiam habendam rationem totius temporis, quo colonus praedio intra terminos locationis usitor serendo, ac recondendo fructus ipsos, pro quibus pensionem solvit, quae pro rata erit dividenda. Neque casus Paulus advertit, fructus aridos in praedij suis, nam si iam amoti forent, cum pensio omnino cessasset fisco, emptori minime tribueretur, licet dies solutionis non venisset.

Num. 5.

Inis principium est notissimum, 30
emptorem non astringi, stare locationi per venditorem facta, l. emptorem 9. C. de locat. l. 19. tit. 8. p. 5. Gutier. in l. nemo potest n. 42. ff. de legat. 1. Menoch. conf. 117. 2. 312. Cenall. §. 756. num. 26. Cancr. part. 1. cap. 14. n. 34. cum alij, Mandic. de tacit. convent. libr. 5. tit. 10. numer. 33. Caldas de empt. & vend. cap. 26. per totum, Cappyci. de cas. 182. n. 3. Anton. Gom. var. tit. d. lib. 2. cap. 3. n. 9. 10. Anton. Fab. de error. dec. 6. error. 6. Picoell. in l. 1. part. 3. numer. 68. C. de ban. mactern. Moz. dict. tit. de naturalib. emptio. num. 37. & tract. de locat. tit. de naturalib. locat. a. num. 1. Pat. Molin. disp. 490. Quod & in colono partitio procedit, Suro. de cas. 52. numer. 10. Menoch. de arbitrat. casu 225. numer. 2. Capriol. de success.

Y.

ab.

ab intestato. 13. Valasc. de iur. emphyteut. q. 30. 2. p. inc. Petr. Barbol. in l. si filio fam. §. fin. num. 50. ff. solut. matrim. franch. decis. 334. part. 2. & regulariter singularis successor colonum expellere potest, quod tamen plures pariter honorationes, de quibus per D. Couarr. infra lib. 2. cap. 13. Marefcot. variar. lib. 1. cap. 18. Carroc. de locat. tit. de sing. successor. August. Barbol. in collectan. add. l. emptorem, Cancet. sup. a. n. 34. Ant. de Marin. quotidianar. resolut. cap. 259. Mantie. d. tit. 10.

31. Sic à tradita regula excipitur, qui à filio emit, cuius favore inductum est, ne ad interese teneatur colono, vt emptor in locatione fiscali perseuerare compellatur, d. l. fin. ff. de iur. fisc. Gregor. Lop. in l. 19. gl. 5. tit. 8. p. 5. Fachin. controuerfiar. lib. 11. cap. 21. Valasc. de partitionib. cap. 28. nu. 13. Merlin. de pignori. lib. 4. q. 172. nu. 21. Surd. conf. 331. num. 1. Gutier. Canoniar. quæstion. lib. 2. cap. 8. n. 68. Duenas reg. 240. l. 1. m. 3. Sed & illud specialitatis habet emens à filio, quod abliquo cessione potest agere contra conductorem, Cancet. supra cap. 13. num. 27. vers. Nec prædictis, Guirb. in consuetud. Mellan. cap. 15. gl. 5. n. 15. Olca de cession. iur. tit. 4. Miscellan. num. 26. 28. Barbol. supra numer. 38. Petegrin. de iur. fisc. lib. 6. tit. 4. Ceval. quæst. 750. num. 72. cum alijs, Pinel. in l. 1. part. 5. nu. 68. C. de bon. matem. Cald. de emptio. capit. 26. num. 38. Præterea specialiter iudicatum est emptori, vt omnem pensio-nem, si dies ad soluendum non uenit tempore contractus, pro anno currendi luatur, modo fructus, pro quibus penditur in prædicto uedito ex-

rent sine collecti, sine pendentes, vt in dict. l. fin. per totam decisum est, sed cum filius paciscitur cum emptore de stando suz locationi, hoc ei concedendum non est, iusque commune, tanquam inter duos priuatos obseruabitur, cum quia cessat illa ratio legis, ne fiscus ad interese teneatur, quæ semota, cessare debet dispositio, l. adigere 6. §. quauis, ff. de iur. patronat. tom. cum illud sit exorbitans à iure communi, quod dict. l. fin. statuitur, vlt. casum, de quo ibi tractator, admittendum non est, l. quod verò conera 14. ff. de legib. neque ambigi potest, quin Paulus loquatur, cum nihil de locatione fiscali in venditione dictum fuit. An verò decisio d. l. fin. obtineat in emente ab Ecclesia tractat Fachin. vbi proximè, Ceval. dict. quæst. 756. à num. 70. vbi etiam de colono Reipublicæ, Guier. supra a num. 66. Barbol. Sen. in d. §. fin. n. 13. & negatiua sententia vera est, ac communior.

Vers. Nec mihi placet.

Fulgosij sententia procedere potest, cum emptor proprio nomine, & non venditoris sit locatio, quo casu actio negotiorum gestorum cessat, l. Neleannus 36. l. madasti 43. ff. de negot. gest. & dubitari quidem potest, si emptor paratur, fructus per colonum percipi, quæ actione pensionis parte rata temporis consequatur, non enim locati actione habet, vt colonum cõueniat, cum neq. ipse locauerit, neq. a locatore sibi actio cessauerit: nõ ex pto contra ueditorẽ, qui non est pactus, vt staretur locatione, nõ si sic cõuenisset, intelligitur, pensionem præstita, quæ respondentem-

tempori lapsuro, usque ad fructum perceptionem, argum. d. l. si mercede 55. §. fin. ff. locat. cum igitur nulla emptori sit actio, in iudicio audiendus non erit, l. si pupilli 6. §. videamus, ff. de negot. gest. Paz in prax. tom. 3. in princip. nu. 5. 6. Cardin. Tulch. tom. 1. lit. A. concul. 60. Marc. Ant. variar. lib. 3. resol. 41. nu. 2. Sesse decis. Aragon. 189. num. 2. Dicendum verò est, posse emptorem fructus retinere, vsque dum pensio sibi solvatur, imò vtilem locati actionem ex æquitate obtinebit contra colonum, argum. l. si in area vbi gl. fin. ff. de condict. indeb. Sed & vtilis negotiorum gestorum dabitur in subsidium aduersus venditorem, nisi hic colono iam interesse solvillet, atque ita D. Couarruu. est intelligendus.

Num. 63

33. Quod is, qui rem ex pacto retro ueniendi recuperat, omnes fructus suos faciat pendentes, sumptibus solutis, docent Petr. Barbol. in d. l. divor. tio in princip. part. 2. num. 71. ff. solut. matrim. Beroi. quæstion. familiar. quæst. 98. num. 4. Anton. Fab. decad. 10. error. 2. Maynard. decis. 31. libr. 2. Escobar d. lib. 2. comput. 26. num. 8. hanc opinionem veriotem fatetur, et sic eam non sequatur, Gutier. d. cap. 33. num. 29. Casan. in consuetudin. Burgund. rub. 5. §. 5. num. 25. Molin. dict. cap. 11. num. 9.

Num. 67

34. Sed fructus pendentes pro rata temporis fore diuidendos inter redimentem, & venditorem, longè commun-

nus est, & in praxi seruatur, sic tenent Theaur. decis. 56. à pu. 1. Myfinger. obseruat. 50. & 70. cent. 6. Fachin. cõtrouer. lib. 2. cap. 14. Hermosan. l. 42. gl. 9. nu. 6. tit. 5. part. 5. Cancet. variar. part. 1. cap. 13. n. 21. Ricci. in collectan. part. 1. collectan. 159. Mantie. d. lib. 4. tit. 32. n. 102. Escobar vbi proximè, vers. Et tenendo, Tapat. variar. sentent. tom. 2. tit. 407. cap. 11. vers. Quid de fructibus, Tiraquel. de tractat. conuocat. §. 5. gl. 4. numer. 9. Gratian. March. decis. 176. numer. 1. 51. Colla de ration. rat. quæst. 36. Ioseph. Ludouic. Perus. decis. 79. numer. 7. 8. Franc. Molin. Delphinat. decis. 57. p. 2. Bellacomb. tom. 1. commun. opin. lib. 4. tit. 37. num. 170. Boer. decis. 23. Caualean. de vult. mulier. relict. num. 144. & hoc casu redimens stare locationi per retro ueniendam factæ compellitur, Mantie. dict. lib. 5. tit. 10. num. 34. Carroc. tit. de success. quæst. 12. Guirb. decis. 58. num. 8. Rota apud Pacific. de Saluian. decis. 106. numer. 12. Marefcot. d. cap. 18. num. 8. & numer. 11. ex alijs ampliat ad locationem in plures annos.

Ratio huius sententiæ ommissis, quas D. Couarruuias refellit, & approbat, est, quia cum à principio constituitur pretium, quod soluendum est pro fundo tempore reuentionis, ratio non habetur fructuum futurorum, qui tunc pendentes fuerint, sed solum æstimatur fundus sine illis, cum accidentale sit, fructus pendere nec ne quando redimatur; quare iniquum esset, ipsos emptori tribui sine causa, & ita diuisio admittitur, vt quis reuendat fructuum pendentes, reueneat æstimationem. Hinc deducitur,

V. 2

præ

præfatam communem opinionem limitandam esse, quoties pactum retro uendendi interuenit pro pretio, quod partes decreuerint tempore retractus, quoniam tunc fructus pendentes omnino redimenti cedunt cum eo casu pretii statuatur habito respectu ad illos, propter quos valor augetur. Ita limitant Hermosill. supr. num. 7. Escobar d. vcl. Et tenendo, Ioseph. Ludouic. d. decil. 79. n. 17. 18. Baptista Costa dicit. q. 36. num. 7. Mantica supr. libr. 4. tit. 31. num. 21. Gratian. nu. 3. Sed si post moram eius, qui retro uendere tenetur fundus, fructibus pendentes redimatur, omnes ad emptorem, solutis sumptibus, indistincte pertinebunt, vt tenent Hermosill. cum multis numer. 14.

Ibi: *Secundò diligenter.*

37 Communiter reprobat, quod D. Covar. in præsentî tradit, videlicet quod si fundus vendatur, fructibus iam maturis, proximalque collectioni, & tempore retractus fundus in eodem statu reperitur, omnes fructus emptori debent cedere, hoc, inquam, DD. non admittunt secundum Ioseph. Ludouic. d. n. 18. Hermosill. nu. 8. & alios, quos hic refert, quorum fundamentum ex prædictis colligitur, nam in prima venditione pretium correspondet fundo cum fructibus, quos iam habet; at in constitutione pretii ad retractum fructus non considerantur, qui an in fundo futuri sint, cum redimatur, nescitur. Hermosilla tamen doctrinam D. Covarruuias iure probat ubi proximè cum tempus certum ad retro uendendum assignatur, tunc dicitur, vt tunc fructus pe-

dere soleant, omnes emptor lucrabitur de quibus contrahentes cogitasse, presumuntur, cum pretium statuerunt.

Nec obstat si aliquis pro D. Covar. dicat, quod cum fundus venditur pro mille, fructibus pendentes cum pacto, vt pro eodem pretio retro uendatur, quantum videtur, retractentem fundum cum fructibus pendentes eos sibi querere, vt equalitas seruetur, neque potest dici, contrahentes non considerasse in constitutione pretii incrementum futurorum fructuum, si quidem tantum estimantur fructuum tempore retractus, quantum valuit tempore contractus cum fructibus. Nam respondetur, longè minore esse valorem rei venditæ, quando distrabitur cum pacto retro uendendi, quam cum radimatur, pactum enim illud multum rei pretium minuit, & eius pars conuertitur, Menoch. de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 122. n. 9. Castil. lib. 2. quotidiana. cap. 25. n. 63. cum seqq. Tiraquel. de retract. conuent. in præfat. à n. 20. Roderic. de auar. reditib. libr. 2. q. 2. nu. 3. 24. Gratian. disceptat. forens. c. 2382. n. 37. cum seqq. Hermosill. in l. 42. glol. 1. n. 31. tit. 5. p. 5. Qua ratione fundus venditus cum fructibus pendentes eodem pretio estimatur propter pactum retro uendendi, ac ipse sine fructibus, illo onere sublato, vt quando redimatur, contingit.

Quomodo autem diuisio fructuum pro rata temporis sit faciendâ, tradit Escobar supr. num. 9. Ioseph. Ludouic. ubi proximè num. fin. Cuiac. libr. 14. obseruat. cap. 22. Hermosill. num. 9. August. Barbof. in collect. ad l. 2. nu. 64. C. de pact. int. empt. & vendit. Ant. Fab. coniect. lib. 1. cap. 13. Pact. hic.

fic. sup. inspect. 4. cap. 1. à n. 160. Molin. d. cap. 11. num. 18. Petr. Barbof. in d. l. diuortio, § quod in anno, num. 2. Petegrin. de fideicom. artic. 49. numer. 102. Fontanel. de pact. dup. tit. lib. tom. 2. claus. 6. glol. 2. part. 2. num. 42. Ayor. de pact. part. 1. cap. 9. num. 7.

Verf. *Sed ex Cumanî.*

41 Adde Gutier. d. cap. 33. n. 27. Socin. consil. 12. n. 7. vol. 3. Idemque erit, si fundus relinquatur ad vitam legatarij, quia fructus diuidentur: tamen aliud iuris erit, si alieu fructus fundi legatur in singulos annos quoad viuat: nam si incepto anno legatarius decedat, omnes fructus illius hæredi suo re linquitur, argum. à vobis §. ff. de ann. legat. Gutier. n. 28. Iafin. d. l. diuortio, n. 7. ff. sol. matr. Auendañ. respons. 5. n. 5. vcl. Que supra dicta sunt, Signorol. consil. 33. nam in legatis annuis, quale est istud, in principio cuiusque anni totum; quod pro eo relictum est, debetur, & in hæredes transfertur, in singulos §. ff. de ann. legat.

Num. 8.

42 Hæ leges fori, Ordinameti, & Tauri disponentes circa retractum iure sanguinis extant hodie in noua Recopilatione, suntque l. 7. 8. & 9. tit. 11. lib. 5. de quibus Anton. Gom. in ead. l. 70. Taur. Matienço in d. l. 7. Recopil. Gutier. practicar. lib. 2. capit. 145. cum multis sequentibus. Castil. in l. 74. Taur. Azueved. in eisd. legib. Recop. Hermosilla in l. 55. glol. 2. cum sequentibus. tit. 5. part. 5. & passim Regni colz.

Fructus, qui pendebant tempore emptionis, consanguineo retractanti fundam omnes debeantur, Ant. Gom. supr. num. 29. sub vcl. Secundo quia licet, Matienço in d. l. 7. glol. 12. num. 8. 9. Hermosill. in d. l. 55. glol. 8. nu. 47. Gutier. d. lib. 2. quæst. 158. num. 8. vbi disputat, Tiraquel. de vtroq. retract. tit. 1. §. 1. glol. 7. num. 53. Alborn. in sua art. contract. lib. 3. tit. 3. fol. 122. col. 1. Ratio est, vt colligitur ex dictis supra: nam, cum leges Regiæ iubeant, pretium emptori per consanguineum retractentem reddi, necessarium sequitur, vt fructus pendentes tempore venditionis ad consanguineum spectent, cum pro eodem pretio fuerint comparati: Alioquin quomodo foret, quod eadem quantatem acciperet emptor pro fundo demptis fructibus, ac præstitit, cum isti pendebant in illo. Quod procedit, siue iam collecti sint cum fundo retractitur, siue adhuc pendent secundum eisdem DD. qui serè omnes affirmant, hæc primam conclusionem esse contra D. Covar. in præsentî, quatenus ait, fructus pendentes tempore retractus esse diuidendos inter emptorem, & consanguineum, sed si rectè locus iste intelligatur minimè præfatæ opponitur sententiæ, licet enim D. Covar. diuisionem admittat, non tamen sentit, fructus pendentes tempore venditionis ad consanguineum non spectare, sed habendam esse rationem temporis, quo ante moram dominium fuit penes emptorem, nam pro ea parte ipsius sunt, etenim sicut post emptionem ante moram fructus fatos, ac perceptos suos emptor facit, Gutier. nu. 9. Hermosill. dicit. num. 47. & omnes fatentur, ita & incrementum fructuum,

qui pendebant tempore emptionis, ad illum pertinet, qua ratione diuisio debet adueniri. Aliiter praterea potest intelligi D. Covar. quin prædictæ communi conclusioni opponatur, vt loquatur de fructibus satis post emptionem, & pendētibus tempore retractus, quo casu competunt, fructus pro rata temporis diuidendos, vt statim probabimus ex alijs. Ex quibus venit declaranda nostra præcipua cōclusio, dum diximus, fructus pēdentes, cum fundus venibat, omniā consanguineo deberi, nam est intelligendum, prout extabant tunc temporis, nam incrementum, quod habuerunt apud emptorem non morosum, ipsi cedet, cum interim fuerit dominus, periculūque rei emptæ sustinuerit, id quod, ff. de peric. & commod. rei vendit.

41 Fructus verō sati, ac percepti post emptionē omniā ipsi emptori quærentur vsque ad diem mortis, vel litis contestationis iuxta distinctionem D. Covar. hic, Gutier. d. n. 9. Hermosol. d. n. 47. Montaluo in l. 3. glos. magna, col. 9. circa finem, vers. Item quæto an proximiori, tit. 10. lib. 3. for. & in l. 3. glos. magna, col. 3. 4. tit. 13. eod. libr. Marienço d. glos. 12. num. 9. vbi ait, moram committi à die consignationis pretij, sequuta intimatione.

Num. 9;

46 Consuetæ apponi in contractibus, etiam si omittatur, pro appositis haberi, probat latē Menoch. consil. 37. à num. 21. ferē per totum, & n. 73. D. Covar. hoc in loco nominatim impugnat, quam sententiam communē esse, constat ex Hermosol. in l. 32. glos. 3. n. 8. tit. 5. p. 5. vbi plurimos pro ea

laudat, ipse tamen etiam cum cōmuni contrarium sentit ibidem, vers. Sed his non obstantibus, de quo & Cetzallos agens de clausula quarentigis, q. 690. in qua controuersia ambiguitate posset forsan media via eligi, asserēdo, in rebus magni præiudicij veram esse D. Covar. & Hermosol. opinionē, in alijs autem Menochij sequendam, argumento eorum, quæ idem D. Covar. docet in rubric. de testament. p. 2. nu. 42. nam vbi maius periculum vertitur, ibi cautius est agendum, cap. vbi 3. de elect. in 6. cap. vlt. 7. quæst. 2. l. 1. §. sed & si quis, ff. de Carbon. edict.

Num. 10.

47 Communis valde resolutio est, & in praxi sine controuersia recepta, redimentem censum teneri ad redditus decursos vsque in diem redemptionis, Felician. de cens. lib. 4. cap. vnic. n. 7. cum alijs, Baeza de decim. tutor. c. 28. num. 14. Mich. Salon. de contract. tit. de censib. art. 3. controuers. 18. nu. 11. Scaccia de commerc. §. 2. glos. 5. num. 171. Cenci. de censib. part. 3. c. 1. q. 3. art. 9. n. 42. Auendañ. eod. tract. cap. 10. n. 12. Thesaur. decis. 56. nu. 3. Roderic. de annu. redit. libr. 2. quæst. 15. n. 76. Giurba decis. 98. num. 16. cū alijs, Marefcot. variat. resolut. lib. 2. c. 61. num. 9. Caputaquen. decis. 103. p. 1. Sunt enim fructus ciuiles, qui singulis diebus percipiuntur, Tondur. quæstion. ciuil. cap. 69. n. 12. Vnde volens cēsum redimere, vt reddituum cursum impediatur, debet pretium sortis, & debitam pro rata temporis quantitatem legitimē deponere, nec solius capitalis consignatio proderit, argument. l. acceptam 19. C. de vsur. Carroc. de-

deposi. part. 2. quæst. 15. num. 9. Parlador. differēt. 73. §. 2. in fine. Quod adeo verum est, vt, si vel vobis nummus deficiat sortis, vel reddituum, etiā per errorem, nisi non cessent, Ceoc. d. art. 9. à nu. 38. Felic. d. cap. vnic. in appendic. sub n. 3. Giurb. num. 18. de quo tamen consulat Azeued. in l. 9. n. 17. tit. 11. libr. 5. Recopilat. Matienz. ibi glos. 4. n. 12. Didac. Per. ad Segur. in l. vobis ex familia, §. sed si fundum, n. 9. ff. de leg. 2.

48 Sicut pecunia pro rata temporis domino cecidit vsque ad diem redemptionis soluenda est, ita & vinum, oleū, vel frumentum debebitur, si in his speciebus reditus sint constituti, etiam si nondum tempus collectionis fructuū aduenerit, quoniam census ea est natura, vt quod reddit, & que diuidatur pro rata temporis, neque aliud attenditur ad reddituum acquisitionem, nisi lapsus temporis, Molin. de iust. & iur. disp. 390. num. 4. Lugo d. tom. 2. disp. 27. sect. 6. num. 93.

Num. 11.

49 Seclusa lege positua, licitū est censum constitui, vt reditus in alia specie, quam pecunia pendatur, sed hoc verum est non solum in Hispania, sed & in Gallia, & Germania propter periculū iniustitiz, quæ sic facile palliatur, Salas de censib. dub. 55. num. 1. 2. Lugo dicit, disp. 27. sect. 2. §. 3. à numero. 42.

50 Communiter admittunt DD. has duas limitationes ad l. 4. tit. 13. libr. 5. Recopilat. qua non obstante, poterit census irredimibilis, vel reservativus imponi, vt reditus presentetur in oleo, vino, vel frumēto, dummodo in frad-

dem legis nō fiat, de quo Gutier. prædicar. lib. 2. quæst. 170. per totā, Molin. disp. 393. n. 2. Azeued. in d. l. 4. nu. 3. Roderic. supr. lib. 1. quæst. 12. n. 3. & quæst. 13. per totam, & quæst. 17. n. 7. Garcia de expens. cap. 9. n. 77. Auendañ. de censib. cap. 46. n. 5. cum seqq. & cap. 47. n. 5. Felician. eod. tract. libr. 2. cap. 1. num. 42. Parlador. dicit. §. 2. per totum.

Num. 12.

Ibi, Cui quæstioni oportet præmittere.

51 Clericos testari non posse de bonis intuitu Ecclesiz acquisitis, sed ad ipsam pertinere iure Canonico, competitum est, cap. cum in officijs 7. cap. relatum 12. de testament. facit Trident. sess. 25. de reformat. cap. 1. D. Covar. in d. cap. cum in officijs nu. 16. vbi ampliat ad res emptas pecunia ex ipsis redditibus collectas, Nauarr. de reddit. Ecclesiastic. quæst. 3. n. 5. Marefcot. sup. lib. 2. cap. 2. à num. 9. Menoch. consil. 223. num. 3. & n. 2. ait, bona in dubio præsumi acquisita intuitu Ecclesiz, Sanch. & alij proximē referendi. Quid de quotidianis distributionibus, vide Sanch. dub. 46. D. Covar. nu. 14. Marefcot. nu. 11. In Hispania tamen ex cōmuni, ac generali cōsuetudine receptum est, vt ea bona ad Clericorū successores sicut patrimonium, tam ex testamento, quam ab intestato perueniant, l. fin. tit. 8. lib. 5. Recopilat. Molina de pūmogen. lib. 2. c. 10. num. 54. Auendañ. respons. 19. n. 8. Sarmiento de redimib. Ecclesiastic. part. 2. cap. 6. & part. 4. cap. 1. num. 8. Escobar de ratiocin. lib. 2. comp. 20. nu. 23. vers. Verum prædicta, Sanch. con-

confessor. moral. lib. 2. cap. 2. dub. 30. num. 7. vers. Prima sententia, Matienço in d. l. fin. Recopil. glos. 4. Mieres de maiorat. part. 1. quæst. 1. nu. 15. Spino in specul. testament. glos. 14. à n. 13. latissimè Ceual. tom. 1. q. 388. à n. 36. D. Ioan. de Solorzano de gubetu. Indiar. lib. 3. cap. 10. num. n. Pareja de instrument. edit. tit. 5. resol. 5. n. 20. Casill. sup. cap. 79. num. 7. in fine; Pat. Molin. disp. 147. à num. 14. Aug. Barbos. de potest. Episcop. allegat. 114. n. 6. Quæ consuetudo pluribus in locis viget, vt affirmant Bursat. cons. 178. num. 4. vol. 2. Ceual. num. 38. Tondut. Canon. quæstion. part. 1. capit. 22. num. 1.

53 Et hec valdè dubium fit, an talis consuetudo valeat: eam validam esse, frequentius DD. defendunt, de quo D. Covarr. in cap. cum in officijs 7. n. 23. de testament. Molin. d. n. 54. Sanch. & alij proximè adducti, sed hi, & alij, quos ipsi allegant, fatentur, quoad forum externum licere Clericis, etiam in vsus profanos de illis bonis in vltima voluntate disponere ad libitum, sentiunt tamen hoc animè omninò ruitum non esse, imò quod tali facultate testandi vti debent in opera pia maxime in magna quantitate; sunt autem qui sine distinctione affirmant, posse Clericos, quomodo voluerint de rebus Ecclesiasticis morietes disponere, quos refert Sanch. d. num. 7. vers. Prima sententia in fine, & D. Covar. vbi proximè, Gutier. practicar. libr. 2. quæst. 114. vbi disputat. Sub qua consuetudine Episcopi non continentur, quibus de Ecclesiasticis rebus, sine Pontificis permissu testari, aut successores abintestato habere, non licet, Sanch. dub. 51. num. 5. Tondut. sup. Ce-

uall. num. 63. Aug. Barbos. num. 7. 8. Pareja d. num. 20. & omnes communiter; Poterunt tamen testari de bonis propria industria quæ sitis, dum Episcopo copato funguntur, vt contra alios testat. Sanch. numer. 4. & D. Covarr. in capit. 1. numer. 11. de testament. vbi alij.

Ibi: *Et quidam parem esse censentes.*

56 Communis sententia docet, fructus collectos tempore mortis beneficiarij ad ipsius hæredes pertinere, pendentes verò ad Ecclesiam, vel successorem, vt in vsu fructuario seruatur, cuius Authores congerunt Barbos. in collecta. ad c. fin. n. 4. vers. Verùm cõmunis, vbi hanc cõmunem antiquorũ & modernorũ asserit de cõfirmatione vtil. vel inutil. Escob. d. cõput. 20. n. 23. vers. Quibus sic in pũcto iuris, Gutier. d. c. 33. n. 1. Sed à pluribus Neotericis D. Covar. doctrina amplectitur, scilicet vt fructus pendentes pro rata temporis diuidantur, Gutier. sup. n. 9. Molin. d. cap. 11. num. 4. Sarmient. supra lib. 4. cap. 6. num. 13. & in defens. contra Nauar. quæst. 2. monit. 13. Escobar d. n. 23. vers. Contrarium tamè, Lata de Capellan. lib. 2. c. vltim. à n. 21. vbi testatur, ita obseruari in tota Hispania, Flamin. de confident. q. 35. n. 49. Zerol. in prax. Episcop. p. 1. verb. Beneficium, §. 6. & p. 2. verb. Repunciatio, §. 2. Casill. quotidianar. libr. 1. de vsu fruct. c. 79. à princip. Pat. Molin. tom. 2. disput. 635. num. 7. Ayor. de partition. part. 1. cap. 9. Marc. Anton. Genuen. in prax. Archiep. Neapolit. cap. 53. in annotation. num. 11. secund. non. impref. Nicol. Garc. de benefic. part. 2. cap. 1. num. 97. Paul.

Cri-

Cristin. decif. Belgie. 295. tom. 1. D. Franc. Hieron. de Leon. decif. Valent. 145. n. 13. Tôdut. quæst. ciuil. cap. 69. num. 10. Carol. de Tap. Neapolit. decif. 45. n. 3. Valenquel. cons. 47. à principio, & alij, quos refert Boer. consil. 23. n. 7. Quorum fundamentum principuum est, quia fructus debentur beneficiario ob seruitium; quod exhibet Ecclesie, cum beneficium propter officium concedatur, cap. vlt. de re script. in car. que ita dignus est mercede sua pro tempore, quo seruit per se, vel per alios, eamque per diuisionem fructuũ vt percipiat, iustitiae conuenit, Vnde consilij, quod licet prima opinio olim magis communis fuerit, hodie secunda receptior est, vt eam sequentes aduertit Parlador. different. 120. §. 1. à n. 1. & in Hispania admissam esse, hunc Sarmie. & Molin. vbi proximè. Nihilominus itandum est consuetudini Episcopatus, vbi beneficiũ vacauerit, Parlador. Gutier. nu. 12. Escobar nu. 24.

58 Circa quod emanauit Bulla Iulij III. anno 1559. qua prior sententia expressè approbatur, de qua Marefc. d. c. 2. n. 14. vbi secundum eam Rotam iudicasse, testatur. Sed ipsam in Hispania admissam non esse, tradunt Nauar. consil. 4. de successione. abintestato, Garcia d. cap. 1. n. 102. Sanch. d. dub. 50. num. 13. & ita pluribus Rotæ decisionibus decretum fuisse, testis est Barbos. vbi sup. vers. Superuenit, cum sequentibus.

59 Quæ cum procedant, siue morte, siue alio modo vacet beneficium, Parlador. sup. à nu. 4. Sarmient. part. 4. c. 6. Gutier. d. cap. 33. n. 33. maxime dubitatur, quando assensus requiritur ad valorem resignationis, à quo tempore

incipiant fructus ad resignariũ pertinere: de quo late Ceual. quæst. 561. à nu. 38. & inter varias sententias, quas refert, magis vsu recepta est tradita ab eodem n. 50. vt scilicet resignans fructus percipiat vsque ad diem præstiti assensus per Pontificem, ita Flamin. de resignat. beneficior. lib. 1. quæst. 6. n. 38. Hieron. Gabriel. cons. 192. n. 34. Pute. decif. 42. & est communis stylus Gariz secundum Burlatum cons. 395. volum. 4.

Num. 13.

D. Covarruuias etiam in diuisione pensionis, vt pro rata temporis fiat inter hæredem pensionarij, & eum, cui pensio vacat, sequitur Tondut. sup. d. cap. 22. nu. 5. Costa de ratione rat. quæst. 10. n. 4. Gabr. cons. 191. per totum vol. 2. Hõnded. cons. 85. n. 13. 23. cum seqq. vol. 2. Gutier. d. cap. 33. n. 9. Theaur. in additio. ad Ant. decif. 143. Pat. Molin. sup. n. 8. Cristin. vbi proximè; Perregin. de fideicommissar. 49. n. 101. Annel. Robert. ter. iudicatar. libr. 3. capit. 4. per totum, & sic in praxi obseruari dixit Molin. d. cap. 11. num. 4. Sed Tondut. n. 5. alijs laudatis tradit Rotam decidisse, vt cõ pensio vacat per actum voluntarium, veluti per cessionem, integrè ad cessionariũ spectat, sed si per actum necessarium, vt mortem, pro rata diuisio pensionis fiat. Et obiter notandum est, fructibus omninò deficientibus pensionem nõ deberi, idemque est si percepti sint illi, qui sunt necessarii ad vltimum beneficiarij, nam alimenta seruiuentis altari pensioni sunt præferenda, alijs autem fructuum exiguitas pensionem nulla ex parte deminuit, Ce-

Ceuall. quæst. 897. num. 513. cum sequent. Platin. d. lib. 1. q. 8. nu. 48. 49. Mantie. decif. 39. n. 7. Tondut. supr. part. 2. cap. 1. §. 4. num. 100. Quod si beneficiarius ob absentiam, vel aliam causam fructibus priuetur, pensio ex ipsis debetur, Tondut. n. 104. Idem quoad diuisionem fructuum pendendum, quod in pensione, ac beneficio diximus, seruatur inter heredes Equitum Commendatariorum Ordinum Militarium Diui Jacobi, Calatrava, & Alcantara, & successorem, nam pro rata temporis diuiduntur, Molin. d. cap. 11. num. 5. Gutier. num. 13. Pat. Molin. num. 7.

Num. 14.

Ibi: In feudis receptum est.

65 In feudis circa fructuum pendendum diuisionem est distinguendum, nam ad mortuo feudatario feudum transit in sequentem agnatum, aut redit ad dominum, primo casu fructus pro rata temporis diuiduntur, quia feudum est beneficium, quod propter officium, & seruitium conceditur, capit. vnic. si vassal. mil. arm. bellic. deposuerit, in vssib. feudor. atque ideo pro obsequio præstito fructuum partem meretur vsque in diem mortis, Costa de successione Regni, p. 3. n. 15. ad finem, Escobar cum alijs d. disp. 20. num. 17. Secundò autem casu obseruanda erit decisio cap. 1. §. his consequenter. Hic finitur lex, & consuetudo incipit, vbi fuerit recepta, alioquin consuetudo, quæ in regione vigerit, est attendenda, de quo consule Marefcot. variat. lib. 1. cap. 14. per totum, Molin. d. cap. 11. num. 1. Escobar. d. nu. 17. vers.

Sitamen, cum seq. Gam. decif. 150. nu. 2. Pat. Molin. d. disput. 635. à numer. 1. Gratian. disceptat. lib. 2. c. 250. Monter. decif. Arag. 37. n. 17.

Ibi: Quod deducitur ab ea opinione.

Licet quoad acquisitionem fructuum legati, vel fideicommissi, & à quo tempore dominium in legatarium transeat, multa, ac varia dixerint Interpretes, compendiosè, quod certius videtur, resoluendum est, iure itaque communi, si species certa veluti domus, vel fundus proprius testatoris relinquatur, factum dominium quærebatur legatario à morte testatoris, verum autem ab adita hereditate, vel à quo heres moram in adeundo committebat, at de iure regio domini verum hoc casu à morte testatoris ad legatarium pertinet, ratio differentiæ huius est, quoniam olim legatorum valor ab additione hereditatis pendebat, sicuti omnium quæ testamento disponebantur, l. si nemo 9. ff. de testamēt. tutel. hodie verò legata, & reliqua sustinentur, et si non adeatur hereditas, l. 1. tit. 4. lib. 5. Recopilat. Quod si res aliena, vel aliquid in genere, veluti homo, aurum, legatur, dominium nullo modo quæritur legatario, nisi a die traditionis, idemque iuris est si in diem, aut sub conditione quæquã relinquatur. Fructus autem ex tunc lucratur legatarius, à quo verum dominium nactus est, vel moram hæres in tradendo committit, ita Sanch. consilior. moral. lib. 4. c. 2. dub. 10. vbi tē latè tractat, intra, & DD. adducens, quibus adde Meneses in l. eam quã, C. de fideicommissi. Tusch. lit. L. conclus. 154. Mantica de coniectur. lib. 7. tit. 10. nu. 24.

Al.

Aluaradade coniect. mē. defunct. lib. 4. c. 1. n. 43. Morquecho de diuision. honor. lib. 3. c. 5. n. 24. Salgad. in labe- rini. p. 2. c. 14. n. 21. & legq. D. Lat. de- cision. Granatcol. 62. n. 34. Marefcot. lib. 2. c. 96. à nu. 5. vbi notat, quod, ut acquiratur dominium legatario, eiusdem acceptatio nō desideratur, sed est intelligendum de dominio reuocabili, l. si tibi homo 83. §. cum seruis, ff. de legat. 1. Idem quod de legato, de fideicommissi particulati dicendum est, Ant. Gom. variat. lib. 1. c. 5. n. 15. vers. Si verò hæres. De vniuersali fideicommissi fructibus, Ant. Gom. d. n. 15. plures casus distinguens, Fachin. libr. 12. controuersiar. d. 67. Tusch. lit. F. conclus. 277. Mantie. d. tit. 10. Menoch. de arbitrar. cal. 236. Pular. q. 626. & 241, quos laudamus supra nu. 18. 19. vbi de acquisitione fructuum pendendum, adueniente die restituendi fideicommissum.

Ibi: Verum si diligenter rem istam.

76 Fructus pendentes, cum possessor maioratus decedit, esse diuidendos pro rata temporis inter illum hæredem, & successorem in primogenium, docent cum D. Covar. Mol. d. c. 11. n. 11. (vbi n. 19. cum alijs tractat, quomodo partem fiscales sint inter eos diuidendæ, & resoluunt, suspiciendum esse tempus condemnationis, ut illi quærantur omnino, qui tunc possederit maioratum, quæ sequitur Bouadil. in politia. tom. 1. lib. 2. c. 21. nu. 129. quauis Roland. cons. 77. vol. 4. tenent, esse diuidendos) Burgos de Paz in proœmio leg. Taur. n. 74. Gutier. d. q. 33. n. 31. Ayora de partition. p. 1. c. 9. nu. 6. Escobar d. comput. 20. n. 7. Auend. respons. 5.

n. 6. Palac. Rub. in rubric. de donat. §. 62. n. 10. Patlador. dissent. 120. num. 7. Castill. de usufruct. c. 80. per totum, Aluarad. vbi supra cap. 2. §. 1. num. 5. Peregrin. de fideicommissi. art. 49. n. 101. Paz in tract. de tenur. c. 11. n. 35. quam sententiam, quæ vetior, ac receptior est, limitat Ayora vbi supra in primo maioratus successore, cui omnes fructus pendentes tempore mortis fundatoris maioratus cedere debent, consentiunt Gutier. supr. P. Molin. d. disput. 535. n. 10. Crislin. d. decif. 295. & ita in Pinciana Cancellaria obseruati, deponit, ut oculatus testis, Escobar supra num. 9.

Sunt tamen non pauci, quibus placuit, fructus pendentes omnes ad successorem in maioratum pertinere, paratibus possessoris maioratus esse similem usufructuario, sic docent Anton. Gom. in l. 40. Tauri nu. 74. Costa de patr. & depot. nu. 75. Monter. decif. Aragona 17. a nu. 9. & alij, quos refert Escobar supra n. 3.

De alijs fructuum pendendum diuisionibus videndi sunt Molin. d. c. 11. Gutier. d. q. 33. Escobar d. cōput. 20. P. Molin. d. disp. 635. Tondut. quæstion. ciuil. d. cap. 69. vbi agit an. 7. de fructibus pendensibus in bonis mariti, vel uxoris tempore dissoluti matrimonij, probatque, non esse diuidendos pro rata temporis, quasi lucri, durante matrimonio, quæstia; sed integrè ad eum pertinere, in cuius bonis sunt radicati, expensæ tamen ad communionem conjugalem spectabunt, quod est notandum ad l. 4. & 5. tit. 9. lib. 5. Recopil.

(*)

AD

AD CAPVT
Decimum sextum.

SVMMARIVM.

- 1 De iure, ac privilegij fisci, qui scripserunt.
- 2 Fiscus ex de dicitur.
- 3 Princeps solius, & Republica, non recognoscentes superiorum, fiscum habent.
- 4 Magnatibus non est fiscus.
- 5 Fiscus quid sit.
- 6 Fisco an sit in dabo fauendum.
- 7 Fiscus, & priuatus in ambiguis a quo pede amittantur.
- 8 Fiscus ubi specialiter privilegiatus non reperitur, iuri communi debet rati.
- 9 Explicatur L. non puto, ff. de iur. fise.
- 10 Fiscum multis privilegijs iura prosequuntur.
- 11 Respondetur ad fundamentum contrarie sententia.
- 12 Dotum dubijs subueniendum est.
- 13 Fisco non competunt omnia privilegia dotis, nec e contra.
- 14 Privilegium extensio recipienda non est.
- 15 Quoties dubitatur, an aliquod fisco competat privilegium, argatur respondendum est.
- 16 Fiscus non praesertur priuato, ubi de prioritate instrumentorum non constat.
- 17 De interpretatione l. i. C. de iur. fise. lib. 10. quia l. 1. aut.
- 18 Fiscus in casu d. l. 1. habet privilegium, cui onus probandi incumbat aduer-

sario possidenti.

- 19 Tale privilegium non datur in alio casu praeter expressum in lege.
- 20 Traditor specialiter rati.
- 21 Donationes inter personas conuictas suspicionem fraudis praesertunt.
- 22 Praesumptio iuris onus probandi in aduersarium trahit.
- 23 Probabilis est opinio, quae docet, in dicit. l. 1. nullum concedi fisco privilegium.
- 24 In privilegij argumentum de maiori ad minus non procedit.
- 25 Fiscus an praesertur anterioribus creditoribus cautam hypothecam habentibus.
- 26 Dote non tribuitur privilegium fisci, de quo in l. 1. ff. de iur. fise.
- 27 Vbi sunt pares probationes, reus debet absolvere.
- 28 Fallit in libertate, dote, & alij causis fauorabilibus.
- 29 Fisci causa regulariter fauorabilis non est.
- 30 Quoties sunt diuersae sententiae aequalibus suffragijs munita, non est preferenda, quae fauet fisco.
- 31 Pro libertate in dubio indicandum est.
- 32 Fiscus agens contra possidentem, ex l. si is qui, ff. de iur. fise. probare debet, boni possuum contrarium a debitore fuisse questum.
- 33 Idem est, si nullus possideat, sed fiscus, & priuatus prior tempore concurrant.
- 34 Cui est privilegium ad tempus relictum, temporis probatio incumbit.
- 35 In privilegij uis rati arguendum de dote ad fiscum.
- 36 Dotale instrumentum in dubio prius confectum praesertunt.
- 37 Etiam contra possessorem.
- 38 Licet fiscus sit, qui possideat,

Dot

- 39 Dote curat. Principale obligatum non subsidium pro admittit etone in iuris annone.
- 40 Bona paraphernalia non sunt obligata, sicut dote.
- 41 Quae fuerit officium Principali.
- 42 Decisio l. si autem an habeat locum in Regalibus Theaurariorum.
- 43 Privilegium, ut instrumentum prius confectum praesumatur, locum habet contra possidentem.
- 44 In dabo instrumentum possessoris prius factum praesumitur.
- 45 Privilegium, ut prius factum instrumentum praesumatur, quibus exceptis fisco.
- 46 Mulier agens contra fiscum possidens et habet privilegium, ut dotale instrumentum antecius praesumatur.
- 47 Fiscus cum priuato concurrens ad penam praesertur, si bonae rei non sufficiat.
- 48 Fiscus a die sententiae hypothecam obtinet in bonis damnati.
- 49 Hypothecarij et edictores potiores sunt chirographarij etiam privilegiatis.
- 50 Sequesterum scripturae sunt.
- 51 Sequesterum necessarium regulariter est prohibendum.
- 52 Periri nequit, nisi in casibus iure expressis.
- 53 Postulans sequester fieri, probare debet, eo casu iure esse permissum.
- 54 Faciendum non est, aliquo legitime possidente, si rati timeantur.
- 55 Fisco agente contra possessorem, sequester non est locus.
- 56 Agens rei vendicatio an aduersarium possidens faciat.
- 57 Rei vendicatio intentari potest aduersus rei detentatorem.
- 58 Renunciatio iuris propositi praesumenda non est, si aliter esse potest subsistere.
- 59 Actio confessoria, & negatoria quibus datur.

- 60 Quae est possessio ualida, ut ostendit super ea heiges, dicitur equales, cognoscitur in huius plebeiorum solueret.
  - 61 Luigano super nobilitate sua potest possessorem propositum ab aduersaria suspenderet, de proprietate discipulare.
  - 62 Quis nobilem declarari desiderat, nobilitatem probare debet, nisi possidet, aliis succumbet.
  - 63 Nobilis nullus praesumitur.
  - 64 Nemo ex infesta radice ori creditur.
  - 65 Nobilitas quomodo probetur, per communem estimationem, & famam.
  - 66 Desideratur probatio facta in immemoriali nobilitate.
  - 67 Nobilitas probatur ex actibus distinctiuae reingini annorum iuxta formam legis Regia.
  - 68 Lite pendente super nobilitate, litigans non plebeius edictibus, de quo sup. n. 60.
  - 69 Verum admittatur litigator super nobilitate sua ad probandum in contenti possessionem, ne in serim plebeiorum tributa pendere compellatur.
  - 70 An quis est in possessione nobilitatis, si litiget super ipsa iuribus ad officia nobilium possit eligi.
  - 71 Agens, ut nobilitas pronuncietur, potest suspendere petitorium a se propositum, & ad possessorem redire.
  - 72 De intellectione element. rati, & fide de caus. posses. & proprietate, remissum.
  - 73 Reus potest ante conclusionem in causa intentando, possessorem suspendere petitorium ab aduersario propositum.
- In dubijs an fiscus sit priuatus in iudicio preferendus?
- D**E iure ac privilegij fisci, sicut Marc. Ant. Peregr. Paul. Grillo, laud. Boll. in praxi, titul. de fisco, Farin. fragment. crimin. lit. R.

X

verb.

verbo fisco, a. n. 9. Calduca de iudiciis
 iura. 2. 2. d. h. p. r. b. 1. 2. cum alijs, &
 tit. 3. disp. 3. 4. per totam, Petr. Barbof. in
 Arp. 2. d. n. ex verf. Ad complementum
 autem cum numer. feqq. ff. folur. ma-
 trimon. Menoch. de p. r. f. p. r. lib. 2.
 p. r. f. p. r. 72. per totam, Alfar. de
 offic. f. f. cal. gl. 16. Amaya in l. 1. C.
 de iur. f. f. lib. 10. D. Larrea allegation.
 F. f. cal. Merlin. de p. g. o. r. b. lib. 3. tit. 3.
 per totam, vbi de hypotheca f. f. cal.
 Franc. Lucan. tom. 12. fol. 6. Anton.
 Oliban. de iur. f. f. Cepall. commun.
 contr. com. tom. 2. q. 822. & 827.

2 Fiscus ex eo dicitur est, quod pecu-
 nia publica, quae plurimum abundabat,
 maximis quibusdam locis portari, re-
 condit, solebat adiostari, caris, quibus
 olea causa praesto praemittitur, vt ex ipsa
 oleum defluat, quae f. f. f. appellatur,
 l. sed addes 21. §. illud nobis, verf. F. f. f.
 eos, ff. locat. f. f. Pompei. lib. 15. D.
 Ifidor. lib. vltim. etymologiae. c. 9. Pe-
 dian. ad Ciceron. l. in Verrem, Parlador.
 differ. 11. num. 1. 2. D. Larrea supra in
 proem. num. 1. vbi alias etymologias
 tradit multos referens. Apud nos f. f. f.
 Camera Principis vulgo etiam dicitur,
 l. 33. tit. 13. p. 1. vbi dicit Greg.
 Lop. gl. 1. f. f. per totum, tit. 14. lib. 2.
 Recopil. & alijs in locis falsim nunc
 capatur, Parlador. num. 1.

3 Solus Princeps, aut Respublica li-
 bera superiorem non recognoscens f. f. f.
 cum habet, qui Magnatibus non est,
 sed si Ciuitati non libera, aut Proceri
 concederet merum, & mixtum im-
 petium cum iuribus regalibus, f. f. f.
 cum suis priuilegijs habere diceretur,
 Parlador. n. 10. cum feqq. Merlin. de
 p. g. o. r. b. lib. 3. q. 87. n. 11. 12. D. Larrea
 n. 7. Peregrin. lib. 1. tit. 2. num. 72. Bo-
 tuadill. in politic. lib. 2. cap. 16. n. 4. Gu

tiar. de g. b. lib. 1. q. 1. §. 1. 17. Simaner
 f. f. p. r. b. 9. num. 128. & alij commu-
 niter. Vtrum Episcopus f. f. f. habet
 decem D. Covarr. infra lib. 2. ca.
 cap. 9. num. 11. Bouadill. cap. 7. num.
 199. Azcoed. in l. 1. §. 1. num. 4. ff. 6. lib.
 3. Recopilat. Merho. f. f. p. r. b. 33.
 num. 14. Et verum est, quod, etsi Ca-
 meram, vel f. f. f. obtineat, f. f. f. Re-
 gij priuilegijs non gaudet.

Fiscus est repositorium pecuniae,
 quae ad Principem pertinet ad publi-
 cum statum sustentandum, D. Larrea
 num. 2. At nonnulli male de f. f. f. sen-
 tentes inquit, esse f. f. f. sine col-
 lecta in butantem male qualita, vt
 refert Cynac. tom. 11. contr. verf. 13.
 num. 3. 3. 4. quod sub voce Principe
 nefas est dicere. Sed inter f. f. f. &
 reliquum Principis patrimonio dif-
 ferentiam DD. constituit, vt videre
 est per Tondutum de p. r. uent. iudic.
 parte. 1. cap. 23. in princip. Sord. de cas.
 1. num. 17. & hoc priuatum appellant,
 Tondut. num. 1. 2. Crauer. de antiq.
 temp. parte. 4. §. absolutis num. 3. & facit.
 l. 1. §. hoc interdictum el. 2. vbi Res enim
 f. f. f. quasi proprie, & priuatae Principis
 sunt, ff. neq. in loc. public.

Est adhuoc locum Philippi II.
 egregium responsam, qui a Senatu
 contulit circa decisionem eiusdem
 cause dubia, ex qua maximum com-
 pendium f. f. f. veniebat acquirendum,
 sic vni ex Senatoribus ad hoc missis di-
 xit. *Semper tunc habet, et Senatus re-
 nuncia, in dubio semper contra indi-
 candum, quod asserte D. Larrea num.
 9. ex Porreno de dict. & fact. Philipp.
 II. capit. 104. verf. Estando. Condu-
 ctia ad idem Iustiniani sententia in
 iudic. et iudic. sig. quoc. f. f. f. 2.
 §. considerauimus.*

Mul-

1. Non in hunc modum, vt in alij
 2. Nullis placet in dubijs esse contra
 f. f. f. pronunciamdam, vt l. no peto
 10. ff. de iur. f. f. Simaner. de Catholic.
 institut. tit. 9. n. 53. Parlador. rer. quo-
 tidian. lib. 1. cap. 3. §. 2. nu. 36. Farinac.
 vbi supr. Menoch. conf. 305. n. 75. &
 conf. 451. n. 39. Pacian. de probat. lib.
 2. cap. 25. n. 85. verf. Et hoc quidem,
 & prius alij adducti per Carleual. d.
 disp. 1. nu. 34. & per Fachinaz. contro-
 uers. lib. 10. cap. 3. 2. verf. Altera senten-
 tia. Quae sententia recepta est, ac re-
 pendenda, cum f. f. f. ex causa lucratua
 contra priuatum de damno vitando
 tractantem contemdit, vt docent Olea,
 & alij statim referendi. Alij contra
 f. f. f. impensae fauentes arunt, in du-
 bijs pro ipso respondendum, maximè
 si de damno vitando credit, Gutier.
 practica. lib. 4. cap. 14. n. 6. Merlin. d.
 lib. 3. quæst. 92. n. 6. verf. Sequendam
 ergo, Bald. Nouel. de dot. part. 9. in
 princip. Mantio. de tacit. & ambig.
 conuent. lib. 1. tit. 25. a. num. 19. Ne-
 gulant. de pignor. part. 2. memb. 4. n.
 117. verf. Sed quicquid sit, Olea de
 celsion. iur. tit. 8. q. 3. num. 18. Pareja
 de instrum. edit. tom. 2. tit. 7. resol. 5.
 num. 48. & laudati à Menoch. de p. r. f.
 sumpt. 72. num. 12.

7 Ictus est opinio eorum, qui exi-
 stant, quod, etiam si f. f. f. traçter
 de damno vitando, non est preferen-
 dus in dubijs priuato sed remelle de-
 cidendam, achi duo priuati concurrer-
 ent, ita Nouel. in l. 1. col. 4. ff. solut.
 mati in: Barbof. vbi d. part. 2. a. nu. 14.
 Colla de priuileg. creditor. in p. r. f. a.
 ad reg. 3. a. vbi d. 29. Sordani. in dict.
 l. 1. num. 2193. ff. solut. matrim. Pa-
 chiaz. d. cap. 32. in fine, Carleual. vbi

proxime nu. 3. vbi dicitur referre, Gar-
 cia de nobilitate gl. 3. num. 6. verf. Ea
 autem, Menoch. de p. r. f. 72. num. 17.
 Amaya supra num. 99. Quae senten-
 tia duas p. r. f. i. n. p. r. o. n. e. n. d. a. v. d. e. t. u. r.
 videtur: nam f. f. f. vbi specialiter no re-
 penitur priuilegiatus, iure comuni vti-
 tur, vt priuatus. Sic tenent communiter
 DD. per l. placuit 37. ff. de iur. f. f. l.
 lidem iuris 12. ff. de compensat. l. cum
 vitiosè, 25. ff. de pignorib. lib. 2. C. de
 conductor. & procurat. lib. 11. gl. 1. in
 litem veniunt 22. §. in priuatorum;
 verf. in publica, ff. de petit. heredit.
 Cynac. controuers. forens. tom. 1. co-
 trou. 13. num. 22. Merlin. sup. q. 87. nu.
 1. verf. In primo casu, Cepall. d. q. 822. nu.
 num. 10. Barbof. in d. illa. part. 7. num.
 19. in fin. Tondut. de p. r. uent. in d. e.
 part. 1. cap. 30. num. 84. Martin. l. au-
 dens. tract. de f. f. f. in princip. quaest. 4.
 Peregrin. lib. 6. tit. 1. nu. 1. Farin. supra
 num. 130. 155. Menoch. num. 2. 3. Car-
 bal. tom. 1. crimin. cas. 9. n. 20. 21. &
 tom. 2. cas. 203. n. 10. Ioseph. Melle in
 addition. ad Gizarellam de cas. 1. n. 91.
 92. Noguerol. allegat. 33. num. 69.
 Quod etiam in Principe: proedere,
 obseruat ex pluribus Gail. lib. 1. obser-
 uat. 90. Cynac. sup. n. 5. Cui ergo nula
 libi cautio sit, vt in dubijs pro f. f. f. in-
 dicitur, nulla inter eum, & priuatos in
 hoc debet constitui differentia.

Ad fundam. eto. primæ opinionis
 ex d. l. non puro, pendendum est cum Car-
 leual. Menoch. Barbof. & Ioan. Gard.
 ibi Consultum don taxat probate, non
 esse priuilegium f. f. f. in dubijs pro
 eo pronunciatum, vt dicitur, & libertati, at-
 que ideo no delinquere, aut facere co-
 tra ius, quae eadem facilitate, qua opus
 priuatus, contra f. f. f. iudicauerit,
 quando ei licuerit, pro arbitrio quam

X 2

ma

maluerit parte amplius propter dubium, ex quo perpetua infirmitas quætionibus ambiguis aduersus fiscum pronuntiari debere; imò nulla ratione potest suaderi, ut deteriorationis conditionis, quam priuatus, sit fiscus, quem alias iura plurimis privilegijs protequantur, ut rectè D. Couarr. hic considerat, utq; ea fuerit Modestini mens, iuxta quam eius verba sunt intelligenda, secundum quod verosimile est, ut post Baldum, & Crauet. docet Menoch. conf. 763. num. 3.

11 Refellitur non difficilè, quod pro secunda sententia facere videtur, paritas scilicet quoad priuilegia inter dotem, & fiscum ex l. 2. C. de priuileg. fisco, nam licet in dubijs pro dote sit respondendum, l. in ambiguis 71. ff. de iur. dot. l. in ambiguis 86. ff. de regul. iur. Cyriac. controuerf. 1. nu. 31. Merlin. tit. 2. quest. 167. num. 3. nò tamen idem priuilegium fisco communicandū est; neque enim omnia priuilegia dotis fisco competunt, sicut per contrarium non omnia priuilegia fisco doti datur, quod iure notissimum est, & probant Gizarella decif. 1. n. 23. Merlin. d. lib. 3. q. 68. n. 20. 21. & q. 77. nu. 34. Gutier. pract. lib. 3. q. 99. n. 16. Menoch. d. pract. 72. n. 27. Nec priuilegiorum extensio est admittenda contra regulam textus in l. quod verò 14. ff. de legib. Cyriac. d. controuerf. 13. n. 75. Carleual. supr. tit. 3. disp. 28. n. 16.

12 Barbos. sup. p. 1. n. 19. Et quoties dubitatur, an fisco competat priuilegiū aliquod aduersum ipsam respondendum esse negatiue; resoluit Farinac. vbi proximè, Neque obstat dict. l. 2. in qua solum comparatur fiscus, & dos inter se, quoad priuilegium hypothecæ, non quoad alia, atq; ita re-

gula ex ea generalis induci nequit, ut aduertit Merlin. d. lib. 3. q. 68. n. 20. & q. 77. n. 3. Gizarel. dict. decif. 1. n. 24. 25. Bologna. in l. 1. n. 202. ff. solut. matrimon.

Num. 2.

16 Ex præmissis deducitur resolutio ad hæc quætionem de duobus instrumentis eodem die confectis, de quorū prioritate non constat, vno in fauorem fisci, & altero pro priuato, quod sit præferendum de qua Olea d. q. 32. n. 18. Pacian. d. cap. 25. n. 86. Pareja dict. n. 48. Amaya supr. n. 39. Rodriguez de concurs. p. 1. art. 2. n. 15. Ioan. Garcia d. glol. 16. n. 9. Costa vbi supr. nam neq; fiscus priuato, neque priuatus fisco potior erit, sed vterque pariter admitteatur, iuxta l. 1. §. si quis in duobus, ff. de bon. possel. secund. tab. provt Amaya, Costa, & alij visum est, nisi ex aliqua causa alias inter eos locus sit prælationi, veluti si alter in possessione sit, habeat vè horam expressam, in qua fuit confectum instrumentum. His casibus iste siue priuatus sit, siue fiscus superabit, quoniam illius instrumentum præcessit iure præsumitur, Olea num. 5. 6. 19. Merlin. lib. 4. q. 4. n. 33. 37. Pacific. de Saluian. inspect. 3. cap. 2. num. 428; 433. 491. Gar. de credit. cap. 4. num. 1334. 1863. Pareja d. resolut. 5. n. 44. 60. qui plures laudat. Primus tamen casus limitatur, cum fiscus agit ex causa onerosa contra priuatum ex causa lucratua possidentem, nam pro fiscalis instrumento præsumetur, d. l. 1. C. de iur. fisc. Olea num. 19. vbi alij. Et quid si habens horam in instrumento agit contra possidentem; videas Olea nu. 12.

Pa-

Pacian. n. 97. vers. Sunt, qui, vbi, n. 86. cum nonnullis resolut. in supra propofita quætionem principali, pro priuato esse contra fiscum pronuntiandum.

Ibi: *Trattus insignis in l. 1. C. de iur. fife. libr. 10.*

17 De interpretatione d. l. 1. Pacian. n. 34. 85. Menoch. d. pract. 72. nu. 8. 9. Carleual. d. tom. 2. tit. 3. disput. 30. n. 29. 30. Lucas de Penna in d. l. 1. Barbos. supra part. 2. nu. 18. Et secundum communem intellectum illud priuilegium in ea constitutione fisco indulgetur, ut onus probationis in aduersarium transferatur contra communes iuris regulas, quæ pro possessore faciunt, ita Carleual. & Barbos. vbi nuper, Peguer. decif. 49. nu. 1. Bald. No. uel. supra part. 1. privileg. 1. Negusant. de pignor. part. 5. memb. 2. num. 43. Fului. Constantin. d. l. 1. num. 12. C. de iur. fisc. Gutier. d. lib. 3. quest. 99. num. 14. Paschal. de patr. potest. part. 2. cap. 9. n. 4. 1. vers. Vnde habita.

19 Sed priuilegium istud ad alios casus præter ibi expressum extendi non debet, neque ex eo textu colligi rectè potest, quod, vbi de prioritate obligationis non apparet, præsumatur, fiscus prius contraxisse generaliter: nam in specie decisionis illius specialis ratio priuilegij dedit occasionem, scilicet fiscum agere ex causa onerosa contra possidentem titulo lucratiuo, quod licet in priuatis non sufficeret ad releuandum actorem ab onere probandi prioritatem contractus, Pacian. num. 84. & præmittunt proximè laudati, & alij omnes, qui comuniter sentiunt, fisco priuilegium indulgeri in dict. l. 1. hoc tamen fisco fauorabiliter cõcessū

est; si verò possessor, contra quem fisco experitur, habeat causam onerosam, fiscale instrumentum præcessisse non præsumitur, sed illud probare tenetur fiscus agens, sic explicant Olea ex multis n. 10. Amaya, Carleual. Pacian. vbi proximè, Costa in d. pract. ad reg. 3. à n. 17. Quare ex hoc speciali casu regula generalis constituta nequit ad quætionem de duobus instrumentis, quorum de prioritate dubitatur, cum fiscus, & priuatus ex simili causa contendunt.

20 Imò altera specialis ratio in præfata constitutione itidem concurrat, nempe fuisse prædia per patrem proprijs filijs donata; huiusmodi enim donationes inter coniunctas personas suspensionem fraudis præ se ferunt, atque ita præsumptio erit pro fisco, quod in fraudem ipsius donatio fuisset facta, data iam pridem 27. C. de donat. Menoch. de præsumpt. lib. 3. pract. 124. nu. 23. Quæ quidem præsumptio fisco fauebat, ut onus probationis possessori- bus incumberet, arguitur l. non est verosimile in ff. quod met. caus. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 8. nu. 4. vers. Generaliter, notauitque glol. in ead. l. nò est, verb. præsumptionis. Quibus pensis, defendi potest sententia Menoch. d. pract. 72. n. 8. vers. Verum interpretatio hæc, qui post alios docet, in d. l. 1. nullum priuilegium fisco fuisse cõcessum; sed eam decisionem communibus iuris regulis omnino conuenire.

Ibi: *Sed etsi fisco agat ex causa onerosa;*

Imò nullus præferretur, ut nuper probatum manet, ad quod nihil facit l. si is qui 28. ff. de iur. fisc. nam longè

diuersum est, quod ibi fisco indulgetur ab hoc, de quo agitur, & in materia priuilegiu non ualet argumentum de uno ad alterum, neque ex eo quod concessum sit, quod est plus, quod minus est, censetur indultum, d. l. quod contra 14. ff. de legib. Rebus. de decim. cap. 11. num. 8. Pat. Suar. de relig. tom. 1. tract. 2. cap. 23. nu. 7. cum priuilegia non sint multiplicanda, cap. portio 7. de priuileg. l. 1. C. de dot. promiss. Cyriae. controuers. 13. num. 41. Surd. de cif. 255. num. 3. Menoch. conf. 916. num. 8. Et de intellectu d. l. si is qui, uideandi sunt Carleual. dict. tit. 3. disput. 34. a num. 5. Merlino d. lib. 3. quæst. 87. per totam, Castill. controuers. lib. 3. cap. 4. ex num. 19. Mantie. sup. lib. 11. tit. 25. n. 6. cum seqq. Gab. Mode. de pignoris. tit. quib. mod. pign. vel hypothec. soluit, a num. 111. Pacific. d. cap. 2. num. 473. Gait. sup. cap. 4. nu. 1547. 1828. cum seq. & 1831. & plurimij alij apud Carleual. num. 4. qui a num. 20. probat, fisco priuilegiu antea non credituribus in fructibus perceptis ex bonis, quæ ante contractum fisci debitor habebat, si post illu colligantur, quod est ampliandum ad fructus pendentes tempore, quo fisco contractus, ut scilicet inter hunc, & anteriores creditores, pro rata temporis diuidantur. Ex quibus constat, communiter probari, quod D. Conatr. in præsentia quoad illam docet; Gutier. tamen d. lib. 3. quæst. 99. num. 17. coniect, fisco priuilegiu antea non credituribus tacitam hypothecam habentibus in bonis ante suum contractum quæsitis ad instar dotis, per textum in l. 33. tit. 13. part. 5. ubi notat Gregor. Lop. gl. 3. Bolaños in Cúria part. 2. lib. 2. cap. 29. quod etiam placuit de in

re communi aliquibus, quos reprobat Peregrin. lib. 6. tit. 6. num. 16. Vtrum hoc priuilegium d. l. si is qui, cõpetat doti; controuertitur, & uerius est negatiua, de quo Gutier. sup. n. 18. Ant. Gom. in l. 53. Taur. num. 39. in fine; Barbof. in d. l. 1. part. 2. ex n. 17. Afini. de executionib. 5. 7. cap. 21. a num. 4. Castill. d. lib. 3. cap. 4. n. 20. cum seqq. Merlino supra q. 58. per totam, Olea, qui utriusque patris cumulat Authores, tit. 3. q. 7. a num. 3. & diximus sup. cap. 7. num. 39.

Num. 30

Regulariter, ubi sunt pares probationes utriusque patris, reus debet absolui, Menoch. de arbitrat. casu 98. n. 2. gl. 1. uerb. aliqui, in cap. Clerici 2. 81. distinct. Pacian. supra lib. 1. cap. 50. n. 56. Abbas in c. cum P. Manconella num. 13. de accusat. Ant. Gabicõm. opinio. tit. 4. de testib. num. 44. Farinac. in prax. crimin. part. 2. quæst. 65. num. 13. 2. A qua regula excipiuntur causæ fauorabiles, & priuilegiatæ, ut libertas, matrimonium, dos, & aliz huiusmodi, in quibus, data æqualitate probationum, pro ipsi est iudicandum, ut ultra nuper laudatos probant gl. in cap. ex literis 3. ubi communi- ter notatur, de probat. Rebus. de reprobat. testium num. 126. Perez in rubric. tit. 11. gl. 1. lib. 3. Ordinar. pag. 667. Alciat. de præsumpt. regul. 3. p. 1. sumpt. 44. num. 7. Sed cum fisco regulariter causa fauorabilis non sit, nec priuilegiata ultra casus in iure expressos, ut dictu est sup. n. 8. nulla ratione tale priuilegiu est cõcedendum, sicut uisum est Menoch. supra n. 13. maxime extante d. l. non puto, quæ iuxta

ma-

magis communem, ac ueram interpretationem decidit, fisco in dubijs nullam esse prærogatiuam, ut pro ipso prouocietur, atque ideo in casu, de quo agimus, idem, quod de priuata, ac non fauorabili causa, de fisco dicendum est, scilicet reum esse absoluedum, quauis multi D. Couar. sententia accedant, & in praxi sic obseruandum doceat Villadieg. in politic. c. 5. §. 12. num. 21.

Num. 40

Eadem ratione tenendum est, non fore potiore sententiam pro fisco latam, sed cõmunes iuris regulas esse seruandas; neque ualet argumentu de libertate ad fisco; nam pro illa in dubijs respondendum, passim cauetur, l. cõtra inter ueteres 14. in fin. C. de fideicommiss. libertat. l. quoties dubia 21. l. in obserua 140. ff. de reg. iur. l. pecuniu 19. §. in ff. de manum. testam. l. generaliter 14. §. si petitum, ff. de fideicommiss. libertatib. Menoch. de præsumpt. lib. 4. præf. 115. num. 22. Iacob. Rzuatd. in d. l. quoties, ubi ratione reddit ex Senec. lib. 11. epistolar. quia scilicet humanitas semper inclinatur in melius, prout est libertas respectu seruitutis. Præterea libertas omnibus rebus fauorabilior habetur, l. libertas 170. ff. de reg. iur. causa uero fisci, ut dictu est, fauorabilis non censetur, atque ita contra D. Couar. sentiunt, quos laudat, ac sequitur Menoch. d. præsumpt. 72. num. 1. Etsi non pauci in fauorem fisci hoc casu respondeant, Ioan. Garcia de nobilit. gl. 25. num. 29. Peregrin. lib. 7. tit. 3. n. 43. Farinac. fragm. crimin. part. 1. lit. F. n. 187. Buccaron. de different. inter iudic. ciuil. & cri-

min. different. 164. numer. 7. 8. Quæ omnia procedunt, etiam si fisco de damno uitando contendat cum aduersario ex simili causa litiganti.

Num. 50

Consequenter insciendum erit, in hoc aliquod esse fisco priuilegium: nã si agat contra priuatum possidentem, probare debet ad uictoriam bona, super quibus disceptatur, debitori post fiscolem contractum fuisse quæsitæ, & contra, si priuatus sit actor, docere astringitur, bona fuisse debitoris, ante quam cum fisco contraheret, Carleual. d. disp. 34. nu. 18. Mantie. de rati. conuent. lib. 11. tit. 25. a nu. 14. Pacian. d. cap. 25. num. 88. Barz. in d. l. si is qui in fin. n. 3. uerb. Vltimõ Quæro, Negu sant. supra part. 5. memb. 2. num. 43. Imõ si nullus possideat, sed concurrat aduersus communem debitorem, fisco incumbit onus probandi, bona ad illum post fiscolem obligationem peruenisse: quoniam priuatus suam habet fundatam intentionem de iure, cum prior sit tempore, & qui nititur priuilegio relato ad tempus, hoc probaturus est, Merl. d. lib. 3. q. 87. in fine, Mantie. supra num. 15. 16. Pacific. de Saloian. interdicit. inspect. 3. cap. 2. num. 474. cum seqq. Quæ tamen iuri tati possunt ex d. l. iuxta communẽ intellectum, si fisco egerit ex causa onerosa, priuatus uero de lucro certauerit, nam huic onus probationis incumbit, cum ex identitate rationis priuilegia ad casus similes adaptentur, quod non extensio, sed comprehensio nuncupatur, Carleual. tom. 1. tit. 1. disp. 2. num. 335. Cyriae. cõtrouers. 478. dub. 79. Molin. de primogen. lib.

lib. 3. c. 5. n. 6. 7. Pacian. d. n. 85. licet hoc casu, nisi aduersarius possideat, dominiumque habeat, fiscu in omnibus bonis debitoris absque aliquo privilegio potiorum esse, probet Carleual. d. tit. 3. disp. 30. per totam, ubi defendit, creditores posteriores ex causa onerosa praefertur anterioribus ex lucra tua. Sed contrarium verius est.

Ibi: Sed ubi due apparente scriptura eodem die.

35 Non est legitima illatio: dos habet privilegium, ut instrumentum pro se in dubio prius factum presumatur. Igitur idem fisco competit: siquidem in ambiguis pro dotibus respondendum esse, iure constitutum est, ut probauimus supra a num. 11. In fisco autem contrarium, d. l. non puto, nec talis communicatio privilegiorum inter dotem, & fiscum iure probatur, pro ut ibidem diximus.

Num. 62

36 De his supra. Illud omnino competentum est, duobus instrumentis eodem die confectis vno in fauorem dotis altero in priuati, vel fisci commodum, dotalem praecessisse, presumi, latissime Merlin. d. lib. 3. q. 77. a. nu. 3. vers. Hinc inferitur, qui contra sententias quoad fiscu laudat nu. 7. 9. Pacian. a. n. 89. Pareja d. tit. 7. resol. 5. nu. 48. Pacific. supra num. 482. Fontanel. de pact. nuptial. claus. 7. glof. 2. q. 3. n. 5. 6. Mantic. d. lib. 11. tit. 26. num. 4. Mascard. conclus. 575. n. 1. 2. Bald. in l. dotis. C. de iur. dot. Staiban. Iun. resolut. forens. resolut. 3. n. 16. Menoch. dict. prax. 72. nu. 18. cum alijs, Gait. de ere-

ditio cap. 4. a. nu. 1183. Cost. de priuileg. credit. reg. 2. ampliat. 6. num. 133. Theaur. lib. 3. q. 106. n. 2. D. Larrea tom. 2. decil. 85. n. 2. Olea d. q. 3. n. 17. Qui aduersus possidentem, etiam tale privilegium doti competere, ait cum Pareja, Alfaro, Fzanco; & Merlino. In fisco autem aliud teneandum est ex dictis per d. l. non puto, scilicet priuato hoc casu non anteponi, ut probauimus sup. n. 16. Istud autem privilegium dotis, ut eius instrumentum antequam presumatur, ad heredes, etiam extraneos transire, probant Merlin. q. 78. Iaf. in l. 1. col. 3. vers. Tertio adde, ff. solut. matrim. & alij contra Socin. in d. l. in 3. notab. quibus adde Pacian. sup. vers. Quod quidem privilegium, ubi subdit, hoc idem privilegium competere Doctori, legenti, pro salario.

38 Non desunt tam existimantes aliqui, fisco, & muliere concurrentibus, dotale cessare privilegium, quos refert, ac rejicit Menoch. dict. prax. 72. nu. 24. Sed prima sententia communis, ac veriori admissa, cui & D. Couarr. consentit, aperte colligitur, nullum in hac specie privilegium fisco concessum esse: nam, si illud haberet, non vteretur mulier in ipsum suo privilegio extra regulam vulgari: quod privilegiatus contra pariter privilegiatum non gaudet privilegio suo, l. verum 11. §. item quaeritur, ff. de minorib. cap. auditis 31. de in iure g. restit. l. sed & milites 10. ff. de excusat. tutor. Carleual. cum multis tom. 1. tit. 1. disp. 2. num. 633. Nec satis facit dicere, dotem praefertur, quia est magis privilegiata, ac fauorabilis, Cancr. variar. part. 1. c. 9. nu. 3. Peregrin. de iur. fisci. lib. 6. cap. 6. num. 33. siquidem ubi fisco, & dos in iure aequo obtinent privilegium, illa potior non

non habetur, sed praefata regula inter eos seruatur, dict. l. 2. C. de priuileg. fisci. Ergo idem in dotale tale praefertur fiscali, quia dos habet privilegium, quo fisco caret, ut Menoch. d. prax. 72. numer. 23. asseuerat. Quod comprobatur ex veriori sententia, quam supra retulimus n. 46. nam dos praefato gaudet privilegio, etiam contra fiscu possidentem, quod aliter foret, si huic simile privilegium competere, cum, ut vulgo dici solet, duo vincula vincunt vnum, Menoch. cons. 176. n. 26. Garc. de nobilit. glof. 6. n. 56. l. pen. C. de adopt. atque ita duplex causae fauoris vox debet et praualere.

Ibi: Minus obstat d. l. satis, quam speciale ius constituit.

39 Militaris annonae fauor tantum potuit, ut des vxoris Primipili propter illius administratione fisco sit obnoxia, si ex bonis viri, quod ex ea causa debetur, consequi nequeat, atque ita in subsidium ad bona mulieris deuenitur, quod valde speciale est, Menoch. d. prax. n. 24. 25. Carleual. d. tom. 2. tit. 3. disp. 19. n. 6. Peregrin. d. lib. 6. tit. 6. nu. 42. Merlin. libr. 3. q. 94. n. 6. Escobar de ratiocin. lib. 1. cap. 39. Capici. decil. 129. n. 9. Gregor. Lop. in l. 25. glof. 7. tit. 13. part. 3. Gait. cap. 4. n. 1898. Mantic. sup. lib. 11. tit. 18. nu. 8. Pont. de potest. Proreg. tit. de regal. impon. §. 8. n. 5. Gratian. discept. cap. 733. Flores de Mensa variar. lib. 1. q. 6. art. 3. nu. 17. Maltrill. de magistratib. lib. 5. cap. 9. n. 9. Cardos in prax. iudic. verb. Mantus, n. 11. Sed hoc privilegium causae Primipilaris ad bona paraphernalia non extendi, quoniam hae penes vxorem semper extant, neque

in dominium viri transferuntur, docent Merlin. num. 26. Gratian. d. cap. 733. num. 8. Carleual. num. 7. Escobar num. 11. ubi alios laudat. Filij quoque Primipili, quanvis patri hzredes non extant, paterna obligatione tenentur, l. fin. C. de Primip. lib. 12. Merlin. num. 6.

Num. 72

De officio Primipili scribere Curiam ad tit. de Primipilo, lib. 12. Codicis, ubi Alciat. Escobar supra, Negusant. part. 5. memb. 2. num. 27. Capici. a. n. 12. Calvin. in lexic. verb. Primipilus Iust. Lips. de milit. Roman. lib. 2. dialogo 8. propè finem, Mantic. d. lib. 11. tit. 18. n. 11. Barbof. in d. l. 1. part. 7. a. n. 1. Vuolsalg. Lazi. comment. Reipub. Roman. lib. 8. cap. 17. num. 737. verb. Pilum, Merlin. sup. n. 1. cum seqq. Merend. controuerbar. iur. lib. 6. cap. 49. & alij plures congesti per D. Solorzano de iur. Indiar. tom. 2. lib. 5. cap. 2. vnic. num. 129. Inter quos non conuenit, quod fuerit Primipili munus, etsi l. 16. tit. 9. p. 2. extet definitum, fuisse Primipilum, qui Imperiale vexillum in acie ferebat, quem nos, Alferez, dicimus; illud tamen inconfesso apud omnes ferè est, Primipilatū fuisse officium eminens, ac egregium militare, cui erat annexa administratio, & distributio militaris annonae cum onere rationum reddendarum. Sed dubitatur, num decisio d. l. satis, hodie locū obtineat in Regijs Thelaurarijs: de quo disputat Merlin. d. q. 94. a. nu. 11. & cum communi negatiue resoluē, quod limitat in eis, qui administrant pecuniam, vel annonam exercitus, vt qui destinata, vulgo, Pagadores, y

Tenedores de B. filamentos, nam in his d. l. latis constitucionibus admittenda, docet, a quo discedit Jacobus n. 10. ver. Ex quibus patet.

Veri. His omnibus anim aduersis.

43 Habens privilegium, vt in dubio instrumentum pro se confectum p̄cessisse credatur, illo gaudet, etiamsi possideat aduersarius, Pareja pluribus laudatis d. resolut. 5. num. 49. Olea d. 9. 3. nu. 17. Alfar. glos. 16. privileg. 24. nu. 106. Fernu. in tract. de moment. reuipor. cap. 18. nu. 18. Merlin. d. lib. 3. q. 77. num. 18. 19. & lib. 4. q. 4. n. 4. 2.

44 Quod secluso privilegio secus esset, iam pro possidente p̄sumitur, cap. si a sede 31. de p̄bend. in 6. Pacian. n. 93. ver. Quinto, & vitimo, Menoch. de adipiscend. remed. 4. num. 797. Franch. decif. 260. nu. 4. Mant. supr. lib. 1. tit. 22. n. 15. Thefaut. quast. forens. 106. lib. 3. Tomat. decif. 74. n. 17. Olea cum alijs laudatis supr. num. 16.

45 & omnes fatentur, Sed fiscus illud privilegium duntaxat obtinet, quando agit ex causa onerosa contra possessorem titulo lucratio, ex d. l. 1. C. de iur. fisc.

46 Imo si fiscus possideat ex quocunque titulo, & mulier pro dote agat suo privilegio nihilominus utitur, & scriptura dotalis in dubio prius facta censetur, Camill. Visitation. in d. l. 1. n. 47. in 4. limit. C. de iur. fisc. lib. 10. quem sequitur Merlin. d. q. 77. 2. num. 16. de quo supra a num. 46. quavis fiscum possidentem preferendum dote, sentiat Ias. in dict. l. 1. num. 7. ff. solut. matrim. Crot. ibi num. 27. Peregrino. lib. 6. tit. 6. num. 34. Sed prior sententia tenenda est, cum fiscus a privato non differat (vt diximus dict. nu. 46.) quoad rem, de qua agimus.

Num. 91. de bon. aut hori. iudic. possidend. l. 1. c. 1. 9. C. qui potior. Carroc. de deposite. quast. 29. nu. 12. Flores de Mensa sup. num. 38. Pichard. in §. quædam actio nes num. 90. inst. de actioib. Matieço in l. 7. glos. 5. num. 3. tit. 16. lib. 3. Recoplat. Hermos. in l. 9. glos. 4. tit. 3. part. 5. Merlin. lib. 4. quast. 14. Palschal. de patri. potest. part. 1. cap. 8. nu. 78. ver. Verum; Castill. Sicil. decif. 90. num. 39. Quod obtinet, et si hypothecharius creditor de lucro, chirographarius vero de damno vitando contendat, Merlin. cum alijs num. 6. Mant. lic. supr. lib. 1. tit. 22. num. 23. Sed contra communem Peregrino nihilominus adhæret Hermos. in d. l. 9. glos. vltim. num. 8.

Num. 92.

47 Fisco cum primo concurrente ad p̄rog. persequutionem ex eodem d. l. lito, si bona delinquentis non sufficiant, causa fiscals potior habebitur. Ita fuit communis resolutio, Negulanc. part. 2. memb. 4. num. 15. Clar. lib. 5. sentent. 8. fin. quast. 78. num. 1. Euerard. in loc. leg. loc. 62. a fisco ad dotem num. 6. Tusch. pract. conclus. lic. E. conol. 399. num. 13. Farinac. in prax. crimin. quast. 25. num. 18. Saeb. in summ. lib. 2. cap. 22. num. 94. Alfar. supr. glos. 16. num. 120. Rodrig. de priuileg. credit. art. 2. num. 12. Villadieg. in politic. cap. 5. §. 12. num. 13. Catleual. d. tom. 2. tit. 2. disp. 1. a num. 32. licet contrariam, scilicet bona pro rata esse diuidenda, Peregrin. & aliorum æquiorum agnoscat, sed ille non mouetur ea ratione, qua D. Couarr. in present. quod in dubijs fiscus priuatis anteponiatur, licet eius meminerit: nã recte perpendit, fiscum semper etiam ob delictum a die sententiæ hypothecam consequi in bonis condemnati, l. auferretur 46. §. fiseus, ff. de iur. fisc. quã sic cõsuntiter DD. intelligunt, Hannibal. in l. post contractum 15. n. 303. 313. ff. de donat. Peregrin. d. tit. 6. nu. 12. Merlin. d. lib. 3. quast. 88. per totã, Batlador. different. 111. num. 15. Tello Fernand. in l. 4. Taur. num. 60. Alfar. glos. 34. num. 133. cum seqq. Flores de Mensa variat. lib. 1. cap. 6. art. 3. nu. num. 3. Carlenal. vbi proxime a num. 19. Priuatus verò solum actionem obijnet personalem, qua ratione fiscus ob hypothecam illum excludit; certum quippè est, hypothecarios creditores omnibus personilibus, etiam privilegiatis anteponi, pro debito 6. C.

de bon. aut hori. iudic. possidend. l. 1. c. 1. 9. C. qui potior. Carroc. de deposite. quast. 29. nu. 12. Flores de Mensa sup. num. 38. Pichard. in §. quædam actio nes num. 90. inst. de actioib. Matieço in l. 7. glos. 5. num. 3. tit. 16. lib. 3. Recoplat. Hermos. in l. 9. glos. 4. tit. 3. part. 5. Merlin. lib. 4. quast. 14. Palschal. de patri. potest. part. 1. cap. 8. nu. 78. ver. Verum; Castill. Sicil. decif. 90. num. 39. Quod obtinet, et si hypothecharius creditor de lucro, chirographarius vero de damno vitando contendat, Merlin. cum alijs num. 6. Mant. lic. supr. lib. 1. tit. 22. num. 23. Sed contra communem Peregrino nihilominus adhæret Hermos. in d. l. 9. glos. vltim. num. 8.

quæstion. forens. lib. 1. quast. 21. nu. 3. v. Bernard. Grauz ad practic. Camer. Imperial. lib. 1. conclus. 147. num. 1. Et qui postulat, sequestrum fieri, probare debet, eo casu sequestrationem iure petmissam esse, 1. sch. numer. 2. Alexand. conf. 163. in princip. lib. 6. Paris. conf. 4. 1. nu. 17. lib. 3. Rota apud Cardin. Caualerium decif. 324. per totã. Neque fieri debet aliquo legitime possidente extra casus expressos, licet contentiones, ac rixæ alioquin timeantur, Hermos. ill. cum alijs sup. num. 11. 12. Casus autem in quibus sequestrum est permillum tradunt Viui. cõmun. opinio. tom. 2. lib. 8. tit. 1. nu. 14. pag. 336. Gonzalad regul. 8. Cancellariæ, §. 7. proxi. n. 19. cum seqq. Tusch. a num. 12. De obligatione sequestris, latissimè Cyriac. tom. 2. controuers. 358. per totam. Vnde cum nullibi statutum inueniatur, huiusmodi sequestrationem admitti fauore fisci agentis, non est cur illi tale privilegium gratis concedatur, maxime in materia odiosa, & veteri. Illud autem addendum est per sequestrum iudiciale, siue necessarium possessionem non transire in sequestratum, sed per possessorem permanere, licet aliud sit in voluntario, vt pluribus relatis communem opinionem esse, testantur Hermos. in l. 1. glos. 4. num. 6. tit. 3. part. 5. August. Barbof. in cap. examinata. n. 10. de iudic. Arcotra tenet Menoch. dict. remed. 3. num. 88. cum Coraf. & Aretio. scilicet per sequestrum, etiam voluntarium possessionem saltem civilem non armiti.

Num. 93.

50 Sequestrum est triplex, voluntarium, iudiciale, siue necessarium, & mixtum, de quibus Tusch. lic. S. conclus. 207. Menoch. de retinead. possess. remed. 3. ex num. 86. Carroc. de sequestrat. quast. 3. Azoued. in rubric. num. 6. 7. tit. 12. lib. 4. Recoplat. Pichard. in §. præterea nu. 20. inst. quib. mod. re cont. oblig. & alijs apud Hermos. in l. 1. glos. 4. num. 5. 6. 21. tit. 3. part. 5.

51 Necessarium autem, de quo ibi p̄sent. tam Canonico, quam civili iure regulariter est votum, l. vnic. C. de prohib. sequestr. pecun. cap. 1. vt lite pendente. l. 1. tit. 20. part. 3. Tusch. cum pluribus sup. conclus. 202. num. 1. Neque sit nisi in casibus iure expressis Ceuall. cõm. vltim. quast. 113. nu. 2. Hermos. in l. 1. glos. 4. num. 4. tit. 3. part. 5. Marefcot. variat. lib. 2. cap. 77. num. 1. Carroc. lupt. in princ. num. 6. Caldas

Num. 94.

52 Vulgare est axioma, vt agens rei

vendicatione fecerat iudicium pos-
 sidere, l. 1. C. de alienat. iudic. mutad.
 caul. fact. Marc. scot. sup. lib. 1. cap. 36.
 num. 21. Nicol. Belloni. supputat. iur.
 lib. 1. capit. 19. Villadieg. sup. capit. 5.
 §. 12. numer. 20. ver. Y. tratando, vbi
 de fisco agit, Misinger. in §. omnium
 nu. 24. inst. de actionib. Ratio est, quia
 nequit intentari in eum, qui non pos-
 sidet, Cyriac. tom. 2. conetoverl. 330.
 num. 9. Abb. conf. 17. num. 1. ver. Nā
 rei vendicatio, volum. 2. Nogueroi,
 allegat. 1. num. 58. At non est practico
 necessariū, reum habere veram pos-
 sessionem, cum satis sit, vt adversus
 eundem rei vindicatio decur, quod
 rei petitio detentator sit, h. ofacium 9.
 in hie, ff. de rei vendic. Paz in praxi
 tom. 3. cap. 1. §. 3. nu. 12. vbi alij, Villa-
 diego cap. 8. num. 3. Hinc est, vt, qui
 actione reali experitur, non censetur
 suę possessioni renunciare, vt docet
 D. Coutar. nam solum affirmat reum
 esse in possessione rei, super qua lit-
 gat, & hoc non vltro, sed necessariō,
 Ludovic. Bolognin. in l. naturaliter
 12. §. nihil commune, ff. de acquir. d.
 posses. Neque renunciatio proprii iu-
 ris est presumēda, quoties aliter actus
 potest sustineri, argum. l. cum de inde-
 bito 25. ff. de probat. Carleual. ex mul-
 tis d. tom. 2. tit. 3. disp. 19. num. 14. &
 disp. 23. num. 43.

Ibi: Sed si quis agat confessoria, aut nega-
 toria.

Actio confessoria datur ei, qui in-
 tendit, se habere seruitutem iam con-
 stitutam in alieno fundo, vel domo,
 aut alibi, negatoria vero ei, qui inficia-
 tor, alium in re sua habere seruitutē,
 quę, etiam in rem sua, competunt etiam

possessionibus, & quę si agatur, vbi Ias.
 num. 4. inst. de actionib. Pichard. ibi
 à priuileg. Morl. in empor. iur. tit. de
 seruitutib. num. 103. cum seqq. Ansem.
 variat. sentent. tom. 2. tit. 569. Petr.
 Greg. sintagmat. lib. 4. cap. 22. num. 1.
 cum alijs, Aug. Bartholin. collectan.
 ad c. examinata n. 8. 9. de iudic. Meno-
 chi. de retinend. remed. 5. num. 39. cū
 seqq. Paz sup. §. 4. nu. 20. 21. 30. cum
 alijs, Villadieg. supra a num. 4. Forcae-
 tul. dialog. 16. num. 3. Main. libr. 1.
 actio. c. 13. Verum hęc actiones dētur
 pro alijs iuribus, velut presentandi, eli-
 gendi, & similibus, controvērtitur, de
 quo Pichard. num. 14. 22. Morl. num.
 194. Vaud. variat. quęstion. libr. 2.
 quęst. 27.

Ibi: Ceterum si Regius procurator, popu-
 lus etc.

Hoc adeo procedit, vt interim, nō
 obstante possessione nobilitatis, nihilo
 minus, qui cōuenitur, cum plebeis cog-
 natur tributa solvere, l. 9. tit. 11. libr. 2.
 Recopilat. de quo statim latius nu-
 mer. 68.

Veri. Prima hinc collitur.

Licet super nobilitate sua litiganti,
 petitorium à fisco, vel populo propo-
 situm suspendere, & ad possessionem
 conuolare, Parlador. different. 145. §. 1.
 num. 2. Otalor. de nobilit. part. 3. par-
 tis tertiz princip. cap. 2. Gutier. pra-
 ctica. lib. 3. cap. 14. nu. 104. 109. Me-
 chac. lib. 2. illust. cap. 87. num. 20. qui
 duo vltimi loquuntur, quando incon-
 tinenti offeritur probatio ad effectum
 gaudendi, dum lis agitur, nobilium
 exemptionibus.

Ibi:

Ibi: In quo est animad. vertendum.

Idem notat Gutier. d. lib. 3. cap. 14.
 num. 27. & cap. 19. num. 20. Parlador.
 different. 145. in princip. nu. 9. 10. vbi
 docet in iudicio possessorio nobilitatis
 sufficere, vt probetur quasi possessio
 vicennalis litigantis, eiusdemque pa-
 tris, & au, in petitorio autem, etiam
 requiri immemorialis probationem,
 quam differentiam notarunt etiam
 Otalor. sup. c. 7. num. 4. Garc. gloss.
 12. Menchac. d. cap. 87. num. 8.

Ibi: Ex quibus etiam constat, probationem
 huius nobilitatis.

In causis nobilitatis, qui se nobilem
 esse, intendit declarari, siue actor, siue
 reus sit, illud probare debet, alijs suc-
 cumbet, Padillin. l. in zdibus rum. 5.
 C. de seruitut. & aqua, Garcia gloss. 8.
 nu. 8. Gutier. vbi proximē, qui per to-
 tum caput disputat, an idem iuris sit,
 licet qui litigat, habeat sententiam pro
 se super possessione, & num. 30. resolu-
 nit, adhuc plebeius esse pronuncian-
 dum, de quo Otalor. p. 2. partis tert.
 princ. cap. 5. nu. 3. vbi hoc iudicis re-
 linquit arbitrio

Ibi: Et etiam probatur iure, quo constitu-
 tura esse, appret.

Nobilis etiam presumitur, sed qui
 liber, in dōmo plebeius iudicatur, qua
 re hanc qualitatē nobilitatis allega-
 tionis probationis incumbit, Pacian.
 de probat. lib. 2. cap. 26. num. 6. ver. I.
 Cuius autem, cum numer. seqq. Me-
 nor. de presumpt. lib. 6. prel. 60. per
 totum, Gutier. d. c. 14. n. 3. Ioan. Garc.
 coll. 12. n. 15. Bacca de inop. debit. c.

12. nu. 100. Otalor. d. part. 3. c. 3. n. 11.
 Casane. conf. 64. num. 9. Bald. in l. in
 rhombus, §. plane, col. 1. ff. de in lit.
 iur. aud. Padilla sup. d. nu. 5. cum seqq.
 Tamen omnis presumitur ex radice
 non infecta natus, l. 3. C. de infantib.
 exposit. Gutier. l. pr. At hęc presump-
 tio non sufficit, vt expositi, vt alijs, quorū
 parentes ignorantur, possint admitti,
 vbi statuta requirunt sanguinis puritatē,
 Lar. de annu. vers. lib. 2. c. 4. n. 37. Gi-
 rond. de privileg. explicat. num. 1443.
 Bartholin. collect. ad rubric. de iustit.
 exposit. in fine.

Ibi: Quibus in locis etiam re. etc.

Nobilitatem per exillimationem
 communem probati, docent l. prouidē-
 dum 7. C. de postul. Pacian. supra
 lib. 1. cap. 49. num. 45. & hbr. 2. c. 26. a
 nu. 59. Roland. conf. 67. nu. 28. vol. 3.
 Menoch. cōf. 829. n. 14. 15. M. Altard.
 de probat. cōcl. 190. n. 8. Bon. de Cur-
 tili in tract. de nobilit. p. 6. n. 3. Gutier.
 pluribus adductis sup. n. 6. Duch. reg.
 299. limit. 3. Ioan. Garcia gloss. 7. nu. 1.
 12. Mantie. de coniectur. vltim. vol. 1.
 lib. 11. tit. 10. num. 36. Casane. in cata-
 log. glor. mund. p. 8. considerat. 6. ver.
 Et ideo, Hippolit. in l. de minore §. s-
 pluriam, numer. 88. ff. de quęstio-
 nam communis hominum exillimatio
 nobilitatem tribuit, Gutier. n. d. 63.
 Pacian. num. 64. cum sequentib. Para-
 lador. d. different. 145. §. 2. num. 3. qui
 cum alijs resolut. sequit vbi non sunt
 actus distincti, requiritur ad proban-
 dam nobilitatem per exillimationem
 communem famā, quod litigans a no-
 bili dōmo originem ducit. Et talem
 opinionem nobilitatis probati, necesse
 est a tempore immemoriali, Ripa
 lib. 2. respons. esp. 26. num. 10. Ioan.

Y

An-

Andr. in cap. Abbates de privileg. in 6. Gutier. supra num. 9. Roman. sing. 289. Orator. d. part. 3. cap. 7. Nobilitas etenim tanto tempore acquiritur prescriptione, Pacian. dict. cap. 26. n. 39. 40. Tiraquel. de nobilit. cap. 14. At locus in quibus sunt actus distinctiui inter nobiles, & plebeios probatio per existimationem communem, etiam immemorialem non admittitur: sed opus est, probare nobilitatem per sum eorum actuum, Gutier. nu. 14. 15. vers. Resoluimus, Pacian. dict. cap. 26. nu. 63. vers. Ex quo inferitur, Garc. glos. 7. n. 22. & glos. 10. a princ. qui duo sunt intelligendi iuxta distinctionem Gutier. et si absolute loquatur. Atque per praefatos actus distinctivos nobilitas probatur per viginti annorum possessionem, modo pater, & avus litigantis in eadem fuerint possessione iuxta formam l. 8. tit. 11. lib. 2. Recopil. Gutier. n. 20. Garcia glos. 12. num. 1. cum seqq. quod est intelligendum secundum ea, quae dicta sunt supra numer. 61. vers. Idem notat.

Num. 11.

68 Pendente lite super nobilitate, et si in eius possessione sit litigans, compellitur cum plebeis tributa pendere, d. l. 9. tit. 11. lib. 2. Recopilat. Parlador. supra §. 1. num. 3. Menoch. conf. 1002. n. 23. Orator. part. 2. part. tert. c. 5. Gutier. d. cap. 14. nu. 102. Bald. conf. 198. n. 3. lib. 1. Boss. in praxi crimin. tit. de Princip. & prius leg. eius nu. 146. Menchac. d. lib. 2. cap. 87. n. 18. 19. Rebof. ad leges Galliae tom. 3. tract. de mater. possessoria art. 2. glos. 2. n. 26. 27. Didac. Per. in l. 6. glos. no. embargante, tit. 2. lib. 4. Ordinar. Auendañ. de

exequend. mandat. lib. 1. cap. 14. num. 23. Garcia sup. glos. 10. Flor. de Meua variar. lib. 2. cap. 21. n. 146. Ceual. tom. 2. q. 830. num. 64. Sed cum d. lex Regia excipiat, qui sunt in possessione nobilitatis notoria, in qua etiam fuerant eorum pater, & avus, dubitatur, utrum possit obtineri, ut petitorio suspensio, cognoscatur de tali possessione, ne interim dum lis vertitur, tributa solvant litigantes, de qua quæritur Auendañ. in cap. Corrector. part. 2. cap. 14. num. 24. Menchac. d. cap. 87. nu. 18. Gutier. ubi proxime à nu. 104. ubi libertatem disputat, & tandem num. 109. distinguit, ut si valde notoria sit nobilitas litigantis, admittatur probatio in continenti ad prædictum effectum, alias secus. Sed Orator. d. part. 2. c. 4. nu. 5. in fine & in part. 3. tertiz part. princip. capit. 2. num. 12. asseruet, in praxi litigantem omnino teneri ad solutionem tributorum absque distinctione.

Ibi: In quo solet dubitari an eadem pragmatica.

70 Questio ista perambigua est, ut testatur Gutier. practica. lib. 1. cap. 25. per totum, & Orator. op. 3. c. 3. nu. 5. cum seqq. quorum prius cum Ceual. quaest. 830. n. 64. affirmat, litigantem interim eligi posse ad officia nobilitatis, nec ante sententiam possessione, in qua est, priuandum. Item in contrariam opinionem inchoat cum D. Couarr. hic, & Did. Per. in 4. glos. no. embargante, versic. Vtrum autem, column. 1380. ipsamque tenetur. Pro quarum opinionum conciliatione dici forsitan posset, priorem probare, ubi valde notoria esset litiga-

tis nobilitas, posteriorem vero, si de illa aliquomodo possit dubitari. Pro qua distinctione facit doctrina Gutier. sup. lib. 4. q. 15. num. 10. docentis, debitorem dum de sua nobilitate cognoscitur in vinculis esse debere, aut sub si de illiore laxandum, nisi notoria nobilitate fulgeat, tunc enim interim sine fiducione est dimitendus, tunc facit illud, quod ex alijs tradit Barbof. in cap. omnipotens 4. n. 5. de accusat. scilicet decisionem illius textus, dum in eo cauetur, nequis de crimine accusatus, vel denunciatus, iudicio pædente, ad dignitatem Ecclesiasticam eligatur, non obtinere, si fama accusati non sit. Ita apud graues, & honestos viros, atque ita in innocenti notoria fuerit accusati, poterit ad dignitatem eligi, ex quo bene inferitur, quod si litigans sit notorie nobilis, non obstante lite, poterit ad officium publicum nobilitatis admitti. Sed aliud hodie praxis obseruat, nam in oppidis, in quibus nobiles à plebeis, tam per contributiones, quam per officia distinguuntur, qui super sua nobilitate litigat habitus est, ut interim officium nobilitatis exerceat, ubi vero ex distributiones distinctiuæ non sunt, sed solum per officia nobiles ab ignobilibus discernuntur, dum quis litigat de nobilitate, eligi ad ea non potest. Ita à me consultus, quidam peritissimus, satique expertus nobilitatis causarum iudex in Pintiana Cancellaria respondit.

Num. 12.

71 Agens, ut nobilis pronuncietur, potest omissio petitorio a se deducto ad possessionem transire, modo in cau-

sa non sit conclusum, Parlador. dict. differet. 145. §. 1. num. 1. Orator. d. part. 3. cap. 3. num. 11. Ioahn. Garcia glos. 11. Idemque est, si à fisco petitorium proponatur, ut dictum est supra num. 61.

Num. 13.

De ijs, quæ hoc numero D. Co- 72
uar. applicat, & de intellectu elemēt. vanc. §. fin. de caus. possel. & propriet. multa, ac variale interpretari scripsere, ut videre est apud Menoch. de recuperand. remed. 15. n. 381. cum seq. Ioan. Garcia glos. 1. §. 2. nu. 21. Riccium in collectan. decis. p. 2. collecta. 254. per totam, Valasc. conf. 91. a n. 20. Pet. Barbof. in l. si de vi n. 453. cum seq. ff. de iudic. Bellacomb. commun. opinion. tom. 2. lib. 7. tit. 1. n. 297. pag. 27. Marefcot. variar. lib. 1. c. 36. per totum, ubi n. 6. quod potest pluries suspēdi petitorium, & ad illud reuerti, Abbas in cap. pastoralis n. 34. de caus. possel. & propriet. Cypri. decis. 28. Annon. Gabriel. commun. tit. de restit. spo. liat. conc. 1. num. 105.

Vers. Ego verò ex hac disputatione.

73 Contra hanc sententiam D. Couarr. tenent Parlador. & alij, quos laudauimus super num. 61. ac Marefcot. supra, ubi sine distinctione probat, reu posse intentando possessionem suspēdere petitorium ab adversario propositum ante conclusum in causa, etiam si cōsenserit, ut in petitorio procedatur. Sed distinctionem D. Couarr. probat Menoch. sup. num. 382.

Y 2

Vers.

Verf. *Vt inquit tamen.*

Sequitur Marefcot. nu. 6. Capyt. decif. 30. Caputaqu. decif. 323. part. 2. Rota decif. 8. de cauf. poffef. & p. p. in nouis, Verall. decif. 323. lib. 2.

AD CAPVT Decimumseptimum.

SVMMARIVM.

- 1 De decimis agentes recenfentur.
- 2 Veteris legis preceptorum dimiffo.
- 3 Qui de illis tractarunt.
- 4 Quot fuerint.
- 5 Quando funt data.
- 6 Non omnia femel fuerunt tradita.
- 7 Quomodo fuerunt data.
- 8 Precepta in iudiciali, & ceremoniali cum lege aboluerunt; non fit mollia.
- 9 An precepta moralia obligent hodie ex vi legis veteris.
- 10 Precepta iudicialia an durauerint aliquandiu post legem abrogatam.
- 11 Potest lege humana introduci obferuatio preceptorum iudicialium.
- 12 Potest Ecclefia diuerfo fine, ac scandalo ceffante vti rebus, quas Iudei in fuis ceremonijs adhibebant.
- 13 Precepta legis veteris ceffari poffunt fufficienter Euangelica promulgatione.
- 14 Lex Moifaica quando mortua, & mortifera fuit.
- 15 Quo tempore lex Euangelica fuit fufficienter promulgata, quoad vniuerfum Orbem.

- 16 De primo Hebraorum mense.
- 17 Veram Chriftus legitimo tempore Pafcha celebrauerit eo anno, quo paffus eft.
- 18 Refurrexio Domini quod die necelfario celebranda.
- 19 Et quo tempore debeat celebrari.
- 20 Intelligitur, cap. fiquis Epifcopus 8. in Canonib. Apofolor.
- 21 Fontes Baptifmales in Hifpania diuini aqua replebantur, cum Refurrexio Domini erat celebranda.
- 22 Nullo modo etiam ob finem bonam licet vti Circumcifione.
- 23 Preceptum foluendi decimas nunquam fuerit iudiciali, vel ceremoniale.
- 24 Decime Deo funt debita, illufque portio dicitur, & traditur eorum dimifio.
- 25 In lege Moifaica fuit triplex decimarum differentia.
- 26 Dum lex non fuit mortifera, Iudei erant aftricti ad decimas foluendas.
- 27 Decima quo iure debentur.
- 28 Quotuplex fit decima.
- 29 Vbi foluende funt.
- 30 Vtrum extirpator quaefitis decime debeatur.
- 31 Iudei non foluebant decimas perfonales.
- 32 Ecclefia an iuste impofuerit fidelibus onus foluendi decimam ex fructibus, & lucris.
- 33 In lege Euangelica nullum eft preceptum, quod iuris naturalis non fit, nifi de fide, de Sacramento, & de facrifio.
- 34 Clerici non debent Pontifici decimam ex decimis.
- 35 Pontifex fi aliunde non haberet ad fuis, fuaque dignitatis fuffentationem, potest ex redditibus Ecclefiafticis neceffaria exigere.

De-

- 36 Decima non funt elemofyna.
- 37 Agentes de oblationibus referuntur.
- 38 Parochiani tenentur ad oblationes, fi aliunde congrua Parocho non exhibeatur.
- 39 A quibus oblationes recipere non licet.
- 40 Ex actibus mercedualitatis non inducitur obligatio.
- 41 Quod fauit in oblationibus fauore Ecclefie.
- 42 Decennio fi offerantur oblationes, inducitur obligatio.
- 43 Ministerium fpirituale negari non potest, et fi Parochiani a foliis oblationibus cefferint.
- 44 Vtrum oblationes fine necelfario exhibende, quando beneficiarius exogrua non percipit ex beneficio, licet habeat alios, unde fe alere poffit.
- 45 Vicario ex fructibus beneficii congrua tot afignetur, oportet.
- 46 Decimas non foluentes excommunicari poffunt, duoque peccata fecundum aliquos admittunt.
- 47 Peccati reus fit, qui decimas non foluit a tempore morte, & quando hec committatur.
- 48 Decime quibus temporibus funt foluende.
- 49 An poffint negari. Sacramenta non foluentibus decimas, quas debent.
- 50 Laici funt incapaces iuris percipiendi decimas.
- 51 Epifcopi quid olim potuerint, & hodie poffunt circa decimarum concessione, reuifione.
- 52 Laici poffunt nomine Ecclefiafticorum decimas exigere.
- 53 Decime locari poffunt vltra triennium.
- 54 Laici conductores decimarum pro penfione eorum Ecclefiaftico conueniuntur.
- 55 Oblationes nequeunt ad laicos proprio nomine pertinere.
- 56 Res oblate non confecrate poffunt in laicorum vfus alienari.
- 57 Decima laicis perpetuo concessa per Praelatos inferiores Pontifice ante Concilium Lateranense iuste retinentur, ficut fi poffea.
- 58 A quo tempore emanauit prohibitio in fruenda laicis decimas in perpetuum.
- 59 Quando celebratum fuit praefatum Lateranense Concilium.
- 60 Intellectus ad caput prohibemus de decim.
- 61 Laicus potest decimas iuste retentis alij Ecclefie concedere de Epifcopi confenfu.
- 62 An in laicos alienare iure fit permiffum.
- 63 Decima perpetuo in laicos translata inter bona profana computantur.
- 64 Laicus fola Pontificis auctoritate fieri capax potest iuris percipiendi decimas.
- 65 Vbi conceduntur laicis decime, nihil fpirituale eis tribuuntur, fed tantum temporalis ad vtilitatem percipiendam.
- 66 Vtrum Epifcopus poffit decimas, quas vacauerint hodie, in feudum perpetuum concedere, cum ita efferit data ante Concilium Lateranense.
- 67 Explicatur cap. 22 de feud.
- 68 Laicus an vltra immemorabilem poffeffione, faltem ex fama debeat probare concessione decimarum ante Concilium Lateranense.
- 69 Vtrum ex fola immemorabili poffeffione laicus decimas tota confcientia retineat.

Y 3

Lai-

Verf. *Vt inquit tamen.*

Sequitur Marefcot. nu. 6. Capyt. decif. 30. Caputaqu. decif. 323. part. 2. Rota decif. 8. de cauf. poffef. & p. p. in nouis, Verall. decif. 323. lib. 2.

AD CAPVT Decimumseptimum.

SVMMARIVM.

- 1 De decimis agentes recenfentur.
- 2 Veteris legis preceptorum dimiffo.
- 3 Qui de illis tractarunt.
- 4 Quot fuerint.
- 5 Quando funt data.
- 6 Non omnia femel fuerunt tradita.
- 7 Quomodo fuerunt data.
- 8 Precepta in iudiciali, & ceremoniali cum lege aboluerunt; non fit mollia.
- 9 An precepta moralia obligent hodie ex vi legis veteris.
- 10 Precepta iudicialia an durauerint aliquandiu post legem abrogatam.
- 11 Potest lege humana introduci obferuatio preceptorum iudicialium.
- 12 Potest Ecclefia diuerfo fine, ac scandalo ceffante vti rebus, quas Iudei in fuis ceremonijs adhibebant.
- 13 Precepta legis veteris ceffant post fufficientem Euangelicam promulgationem.
- 14 Lex Moifaica quando mortua, & mortifera fuit.
- 15 Quo tempore lex Euangelica fuit fufficienter promulgata, quoad vniuerfum Orbem.

- 16 De primo Hebraorum mense.
- 17 Veram Chriftus legitimo tempore Pafcha celebrauerit eo anno, quo paffus eft.
- 18 Refurrexio Domini quod die necelfario celebranda.
- 19 Et quo tempore debeat celebrari.
- 20 Intelligitur, cap. fiquis Epifcopus 8. in Canonib. Apofolor.
- 21 Fontes Baptifmales in Hifpania diuini aqua replebantur, cum Refurrexio Domini erat celebranda.
- 22 Nullo modo etiam ob finem bonam licet vti Circumcifione.
- 23 Preceptum foluendi decimas nunquam fuit iudiciali, vel ceremoniale.
- 24 Decime Deo funt debita, illufque portio dicitur, & traditur eorum dimifio.
- 25 In lege Moifaica fuit triplex decimarum differentia.
- 26 Dum lex non fuit mortifera, Iudei erant aftricti ad decimas foluendas.
- 27 Decima quo iure debentur.
- 28 Quotuplex fit decima.
- 29 Vbi foluende funt.
- 30 Vtrum extirpator quaefitis decime debeatur.
- 31 Iudei non foluebant decimas perfonales.
- 32 Ecclefia an iuste impofuerit fidelibus onus foluendi decimam ex fructibus, & lucris.
- 33 In lege Euangelica nullum eft preceptum, quod iuris naturalis non fit, nifi de fide, de Sacramento, & de facrifio.
- 34 Clerici non debent Pontifici decimam ex decimis.
- 35 Pontifex fi aliunde non haberet ad fuis, fuaque dignitatis fuffentationem, potest ex redditibus Ecclefiafticis neceffaria exigere.

De-

- 36 Decima non funt elemofyna.
- 37 Agentes de oblationibus referuntur.
- 38 Parochiani tenentur ad oblationes, fi aliunde congrua Parocho non exhibeatur.
- 39 A quibus oblationes recipere non licet.
- 40 Ex actibus mercedualitatis non inducitur obligatio.
- 41 Quod fauit in oblationibus fauore Ecclefie.
- 42 Decennio fi offerantur oblationes, inducitur obligatio.
- 43 Ministerium fpirituale negari non potest, et fi Parochiani a foliis oblationibus cefferint.
- 44 Vtrum oblationes fine necelfario exhibende, quando beneficiarius exogrua non percipit ex beneficio, licet habeat alios, unde fe alere poffit.
- 45 Vicario ex fructibus beneficii congrua tot afignetur, oportet.
- 46 Decimas non foluentes excommunicari poffunt, duoque peccata fecundum aliquos admittunt.
- 47 Peccati reus fit, qui decimas non foluit a tempore morte, & quando hec committatur.
- 48 Decime quibus temporibus funt foluende.
- 49 An poffint negari. Sacramenta non foluentibus decimas, quas debent.
- 50 Laici funt incapaces iuris percipiendi decimas.
- 51 Epifcopi quid olim potuerint, & hodie poffunt circa decimarum concessione, reuifione.
- 52 Laici poffunt nomine Ecclefiafticorum decimas exigere.
- 53 Decime locari poffunt vltra triennium.
- 54 Laici conductores decimarum pro penfione eorum Ecclefiaftico conueniuntur.
- 55 Oblationes nequeunt ad laicos proprio nomine pertinere.
- 56 Res oblate non confecrate poffunt in laicorum vfus alienari.
- 57 Decima laicis perpetuo concessa per Praelatos inferiores Pontifice ante Concilium Lateranense iuste retinentur, ficut fi poffea.
- 58 A quo tempore emanauit prohibitio in fruenda laicis decimas in perpetuum.
- 59 Quando celebratum fuit praefatum Lateranense Concilium.
- 60 Intellectus ad caput prohibemus de decim.
- 61 Laicus potest decimas iuste retentis alij Ecclefie concedere de Epifcopi confenfu.
- 62 An in laicos alienare iure fit permiffum.
- 63 Decima perpetuo in laicos translata inter bona profana computantur.
- 64 Laicus fola Pontificis auctoritate fieri capax potest iuris percipiendi decimas.
- 65 Vbi conceduntur laicis decime, nihil fpirituale eis tribuuntur, fed tantum temporalis ad vtilitatem percipiendam.
- 66 Vtrum Epifcopus poffit decimas, quas vacauerint hodie, in feudum perpetuum concedere, cum ita efferit data ante Concilium Lateranense.
- 67 Explicatur cap. 22 de feud.
- 68 Laicus an vltra immemorabilem poffeffionem, faltem ex fama debeat probare concessione decimarum ante Concilium Lateranense.
- 69 Vtrum ex fola immemorabili poffeffione laicus decimas tota confcientia retineat.

Y 3

Lai-

- 70 Laicus spoliatus iure decimarum est ante omnia restituendus, nisi spoliatur ab Ecclesia, ad quam decima de iure pertinent.
- 71 Exponitur, cap. licet Episcopus de prabend. in 6.
- 72 Multa fieri prohibentur, quae facta tenent.
- 73 Laici nullo tempore, etiam immemoriali ius percipiendi decimas possunt quærere.
- 74 Tantum potest immemorialis possessio, quantum Principis privilegium.
- 75 Laicus contra laicum ius decimarum tempore quærit.
- 76 Pontifex nequit aliquid ex decimis concedere ita, ut congrua ministris spiritualium deficiat.
- 77 Vna Parochia contra alteram ius decimarum potest præscribere.
- 78 Ecclesiastici sine Parochia ius decimarum valent præscribere.
- 79 Immemorialis possessio privilegij enim obtinet.
- 80 Explicatur cap. accedentes de præscriptionib.
- 81 In præscriptione 30. vel 40. annorum titulus non requiritur, nisi iuris præsumptio obstat possessori.
- 82 Quid Princeps possit circa ius Divinum, vel naturale, remissive.
- 83 De decimis per personas Ecclesiasticas solvendis.
- 84 Pontifex ad quas decimas de iure tenetur.
- 85 Ad quas Episcopus.
- 86 Ad quas Parochus.
- 87 Pastorem non habens, à quo percipiunt Sacramenta, à personalibus decimis est immunitus.
- 88 Ex redditibus Ecclesiasticis decima non debentur.
- 89 Decime sunt onus reale, quod rem

sequitur quocumque vadat.

- 90 Ecclesiastici alij quas decimas solvere debent.
- 91 Consuetudo Ecclesiasticos ab onere decimarum liberat.
- 92 Ex prædijs roniis Ecclesiasticis intra alterius terminos decime debentur.
- 93 Vna Parochia contra aliam ius decimarum quadraginta annorum spatio præscribit.
- 94 In causis decimarum in prius consuetudo est attendenda.
- 95 Vbi dubium est, cui ex duabus Ecclesijs decime debentur, quæ eas decennio perreperit contra alteram præscribit.
- 96 Consuetudo, quæ non est contra ius, decennio inducitur.
- 97 Exemptio a solutione decimarum consuetudine acquiritur.
- 98 Decime prædiales possunt consuetudine ad minorem quantitatem reduci.
- 99 Vana consuetudo, ut ex aliquibus fructibus decime omnino non debeantur.
- 100 Decime etiam non petite debentur.
- 101 Decimarum debitores non tenentur de iure, ipsas in horrea Clericorum deferre.
- 102 Debitor quando portare debitum ad domum creditoris, compellatur.
- 103 Fructus recondere non licet, non præmonitis Clericis, quibus ex illis decime debentur.
- 104 Ex decimis personalibus expensæ deducuntur.
- 105 Ex realibus, vel mixtis non retinque.
- 106 Quæ expensæ debent deduci ex decimis personalibus.
- 107 Quando faciendæ est computatio lu-

- lucrorum ad solutivum personalium decimarum.
- 108 Ad introductionem consuetudinis contra Ecclesiam quoad decimas quadraginta anni requiruntur.
- 109 Consuetudo, ut legitime præscribitur, secusulum, nec bonam fidem exigit.
- 110 Differentia inter consuetudinem, & præscriptionem.
- 111 Consuetudine potest introduci, ut nulla decime solvantur, si aliter spiritualia ministrantibus sustentatio congrua præstetur.
- 112 Pontifex errat tollendo præceptum decimarum, congrua ministrantibus spiritualia relicta.
- 113 Consuetudo permissa non solvendi decimas non est irrationabilis iudicanda.
- 114 Pontifex non refragante quacumque consuetudine potest onus fidelibus imponere ad Divinum cultum, & ministrantium spiritualia sustentationem.
- 115 Postquam Pontifex tollere preceptum decimandi providens alio modo sufficienter omnibus, quibus hodie decime applicantur.
- 116 Verum exemptio à decimis solvendis præscriptione possit acquiri.
- 117 Intellectus l. si sic, ff. quemadmodum, servat. am. remissive.
- 118 Servientes discontiue quanto tempore præscribantur.
- 119 Usufructus 10. vel 20. annis præscribitur.
- 120 Ius pascendi pecora in alieno agro quantum tempore acquiritur.
- 121 Quomodo discernendum est, ius pascendi an sit servitus realis, vel personalis.
- 122 Allegato titulo, & probata possessione decenniali servitus iuris possendi consequitur.
- 123 Sed & patientiam domus suadentis probari, necesse est.
- 124 Ius pascendi in pascuis publicis nisi quadraginta annorum lapsu acquiritur.
- 125 Ex detentatione rei titulo conductio nullum ius conductori quæritur, iure Regis.
- 126 Pascua conducta auferri nequeunt à fratre de la Messa in Hispania, nisi alius plus offerat.
- 127 Servitus discontina decem annis cum titulo præscribitur.
- 128 An ad præscriptionem servitutum titulus necessarius sit.
- 129 Intellectus ad locum difficilem Di Thom. quinque sequenti referitur.
- 130 Non peccant facientes contra legem, quod est receptum est, etiam ante consuetudinem legitime præscriptam.
- 131 Præscriptio iuris percipiendi decimas in aliena Parochia non extenditur ad novalia.
- 132 Fallit, si ex fructibus terræ, antequam præcederetur, decima solvenda esset.
- 133 Parum pro nihilo reputatur.
- 134 Intellectus ad cap. ex parte 27. de decimis remissive.
- 135 Quid sit novale.
- 136 Privilegium de decimis percipiendis in aliena Parochia non completitur, novalia.
- 137 Privilegium inferens præiudicium tertio debet strictè interpretari.
- 138 Privilegium, per quod res reducitur ad ius commune, etiam cum detrimento tertij, est late interpretandum.
- 139 Conciliatur d. cap. ex parte cum cap. tua 25. §. si de decimis.
- 140 Princeps nunquam præsumitur in re alienius derogare.

- 141 Idem est, & in minoribus praeiudicio.
- 142 Procedit etiam in gratia motu propria, vel ex plenitudine potestatis concessa.
- 143 Verum privilegium Summi Pontificis de decimis non solvendis comprehendat possessiones post illud privilegium acquisitas.
- 144 Vt tale privilegium futuris possessionibus contineat, habere debet specificationem derogationem, cap. super. de decim.
- 145 Consequenter decimales in sacro Ecclesiastico sunt tractanda.
- 146 Laici de spiritualibus iudicare non valent.
- 147 Deque inciduntur.
- 148 Iudex laicus in questionibus facti cognoscit super decimis.
- 149 Item si litigetur super possessione.
- 150 Item si litigetur super decimis ad laicos pertinentibus.
- 151 Super decimis concessis Regibus Hispaniarum cognoscitur, etiam inter Ecclesiasticos, privative in Supremis Tribunalibus.

De decimis.

DE materia huius capituli videndi sunt, Pat. Suarez tom. 1. de Religion. tractat. 2. lib. 1. scilicet per totum, Bonacia. oper. moral. tom. 1. tract. de legib. disp. ult. Ioseph. Scalliger. Ioan. Petr. Moneta, Henric. Casini. Petr. Rebus. Andr. Hispan. qui speciales tractatus de decimis ediderunt, Gutier. Canonic. quaestio. lib. 2. cap. 2. 1. & practica. lib. 1. cap. 14. cum sequitur. Valecia 2. 2. tom. 3. disp. 6. q. 5. Ceual. commun. cont. commun. tom. 2. quaest. 822. a num. 67. & tom. 3. quaest. 55. Castill. tom. 2. de legib.

Mateos. varia. lib. 2. cap. 54. & cap. 95. a num. 12 August. Barbof. de iur. Eccles. vniuers. lib. 3. capit. 26. Petr. Franc. Tondur. Canonicar. quaestio. part. 1. cap. 67. Card. Zabatch. conf. 26. Tuleb. practica. conclus. lit. D. coel. 62. cum pluribus sequitur. & alij quos plenae cumulat Barbof. in collectan. ad titul. de decim. in rubrica. 2.

Num. 1. & 2.

Huius distinctionis praecceptorum legis Moisaicae in moralia, iudicialia, sine legibus, & caeremonialia, quam omnes communiter admittunt, meminere Pat. Suar. de legib. lib. 9. capit. 3. num. 11. Sayr. in clau. Regia. lib. 4. cap. 1. num. 6. Gutier. supra cap. 2. num. 12. Parlador. differens. 3. num. 1. Barbof. in collectan. ad cap. xltim. num. 12. dist. 6. Becan. tom. 2. tract. de legib. cap. 4. quaest. 4. numer. 1. Tiraquel. de retract. lignag. in praefat. numer. 8. De quibus praecceptis agit Becan. sup. q. 3. 6. 7. & Valent. 1. 2. tom. 2. disp. 7. q. 7. punct. 4. 5. 6. Omnia fuerunt sexcenta, & tredecim, Guilieloni. Patil. lib. de fide, & lege, Abulens. Deuteronom. cap. 17. quaest. 1. Burgens. in Serutin. part. 1. disp. 8. cap. 9. Suar. dict. lib. 9. cap. 4. num. 26. in fine. Coda suae populo anno 2512. ab Orbe edito, post quinquagesimum diem ab exitu de Aegypto, D. Aug. de Civit. Dei lib. 18. cap. 11. & 4. contra faustum cap. 2. D. Thom. 1. 2. quaest. 98. art. 6. Pereir. in cap. 12. Exod. disp. 19. Suar. capit. 5. num. 13. Vbi addit, non omnia praeccepta simul fuisse tradita, sed aliqua postea accessisse, quod probat ex cap. 17. Numer. Deus dedit legem totam non per se immediate loquens, sed mi-

ni.

nisterio Angelorum, qui voces formarunt, & illius nomine Moysen alloquebantur secundum veterem, ac receptorem sententiam, D. Thom. supra art. 3. Suar. cap. 2. a num. 4. Pat. Vazquez dict. quaest. 98. artic. 3. fol. 344. Attiaga 1. 2. tom. 2. tract. de legib. disp. 9. num. 6. vers. Secunda conclusio, Becan. dict. capit. 4. quaest. 2. num. 3.

Ibi: Horum autem praecceptorum iudicialia, & caeremonialia.

8 Praeccepta iudicialia, & caeremonialia cum solum obligarent ex vi legis Moisaicae, ea per Evangelicam abrogata, expirant, moralia autem, quia iuris naturalis sunt permanserunt, semperque obligant. Ita docet Valent. sup. punct. 7. vers. Quo posito, cum sequitur. Tho. del Bene de Immun. Eccles. tom. 1. c. 1. dubit. 2. sect. 11. n. 41. Parlador. vbi supr. Becan. dict. cap. 4. sect. 8. n. 2. cum sequitur. Gutier. d. cap. 21. nu. 13. Did. Perez in la. col. 195. vers. Videtur taxamen. tit. 5. lib. 1. Ordinam. Suar. c. 11. per totum, Barbof. supra n. 2. Attiaga. disp. 10. sect. 3. Castill. sup. cap. 10. n. 9.

9 Sed non est leuis controversia, verum praeccepta moralia obligent hodie ex vi legis veteris, quasi quoad illa non expirasset, & receptius est contra Bellarminum, Vazquez, & alios nullam vim ex lege antiqua retinere: sed lege naturali, & Evangelica ea esse seruanda, Suar. dict. cap. 11. a num. 7. Attiaga. d. sect. 3. a num. 29. Victoria in relect. de matrim. part. 2. num. 3. in fine, Tolet. Roman. 3. annotat. 15. Salmetoni ad Roman. 7. disput. 6. Barrad. tom. 1. lib. 1. c. 21. Valent. dict. punct. 7. vers. Animadverti autem, Sot. de iust. &

iur. lib. 2. quaest. 5. artic. 4. Medina 1. 2. quaest. 103. art. 2.

Est notandum cum D. Thom. & Suar. c. 19. in fine, quod, etsi praeccepta caeremonialia non ligauerint Iudaeos, ex quo lex Evangelica fuit promulgata, iudicialia nihilominus obligant postea, quatenus erant necessaria ad iustitiam, & pacem in illa Republica conseruandam, quoad in eodem permansit status. Quod potest intelligi non in vim legis Moisaicae, quae perierat, sed in quantum rationi naturali nitebantur, & diuturno populi illius vlti fuerat approbata, argum. de quibus 32. ff. de legib. & ex non scripto, inst. de iur. nat. gent. & civ. nam cum lex deficeret ad id quod in vlti erat oportuit recurrere, dict. l. de quibus in princip.

Vers. Hinc non immerito dubitari solet.

Est commune omnium, tam Theologorum, quam Iurisperdentium posse per legem humanam, obseruatione praecceptorum iudicialium iudicari, quatenus ad bonum regimen expedire videantur, cap. 1. de adulter. vbi praecceptum coercens virginis puellae stupratorem, quod extat Exod. cap. 22. sufficitur. Sed nullatenus maiorem vim obtinebunt, quam eis potuerit dare novus Legislator, Attiaga nu. 28. Castell. de iudic. tom. 2. tit. 1. disp. 6. n. 3. Gutier. d. cap. 21. a num. 18. Barbof. n. 4. Imola in testamenti 3. fide testament. Ojeda de incompatibil. beneficior. part. 1. cap. 23. nu. 92. Decian. conf. 11. num. 3. vol. 4. Paz in proem. leg. Taur. num. 100.

Ibi:

Ibi: *Hic est in verbis D. Thomas scilicet.*

12 Potest Ecclesia, scandalo cessante; diuersoque sine vel illis, quæ Hebræi in suis caeremonijs ex præcepto adhibebant, nec ideo rectè dicitur, præcepta, caeremonialia usurpare, sed rebus materialibus uti, in quantum ratione naturali ad cultum Dñi conueniunt, Ariag. dict. disp. 10. nu. 23. vsq. Quod vero, Suarez dict. cap. 11. au. 1. in fine, Becan. in analog. veter. & nou. testam. cap. 7. quæst. 3. nu. 17. Gutier. num. 20. Brini. de caeremon. hb. 4. cap. 8. Stephan. Duran. de ritib. Eccles. lib. 1. cap. 2. cum seqq. Barbol. a. 6.

13 Præcepta veteris legis cessant post sufficientem legis Grætiæ promulgationem, quæ facta est die Pentecostes, quo lex Moisaica expirauit secundum Suarez cap. 13. per totum, Ariag. disp. 7. quæst. 4. numer. 57. cum seqq. Maldonat. in cap. 5. Matthæi, vers. 18. & alios, etsi opinio communis extet, quæ cum D. Thom. sentit, legem illam simul cum Christo expirasse, aduersarij vero tunc duntaxat vulnus lethale accepisse, dicunt. At eius obligatio non eodem tempore, ubiq; gētium extincta est, sed successiue, prout lex Euangelica promulgabatur, similiterque mortifera facta est, quatenus inuoluebat, abrogatam esse, ipsiusque vlam interdici, Suarez dict. cap. 19. num. 7. cum seqq. Lex Grætiæ perfecta, ac sufficienter quoad vniuersum Orbem promulgata fuisse censetur anno quadragesimo à morte Christi tempore excidij Ierusalem per Vespasianum, vt cum communi tradit Barbol. num. 9.

14

15

Verf. *Nou. obseru. his.*

Sic huic obiectioni satisfaciunt Suarez dict. tract. 2. lib. 2. de factor. diet. obseruat. cap. 6. num. 14. & faciunt proximè tradita ex Ariaga, Becano, & alijs.

Ibi: *Quinimo, & in hac re ne Iudæi istius sequamur.*

16 His primus Hebræorum mensis dicebatur Nisan, qui Martio correspondet, fuit autem illis, & alter primus mensis, Septembris scilicet, æntequam solemnitas Paschæ institueretur, imò etiam postea secundum aliquos quoad negotia, & actiones politicas primus habebatur, Maldonat. in cap. 26. Matthæi, vers. In secunda quæstione, Suarez vbi proximè.

Ibi: *Deinde ex historia Euangelica deducitur.*

17 Qua die Christus, & Iudæi celebrauerint Pascha anno, quo ipse passus est, tractat latè Maldonat. dict. verf. In secunda quæstione, cum seqq. & in fine, cum Paulo Burgesii tenet, Christum legitimo tempore iuxta legem Paschæ celebrasse, Iudæos secundum traditionem: nam post exilium Babylonicum apud ipsos fuit obseruatum, vt quoties Pascha in feriam sextam incidere, transferretur in Sabbatum, quoniam graue erat, duos dies festos continuò obseruare, quibus non licebat mortuos sepelire, neque alia opera, etiam pia facere, quòd contingit eo anno, quo Christus passus est, qui mortuus est ipso die, quo ex legis instituto Pascha debebat celebrari, ipse-

seque cum discipulis agnum comedit decima quarta Luna ad vesperam, id est post occasum Solis in principio Lunæ decima quinta, atque ita in confusio vtriusque diei, nam Hebræis occasus Solis finis, & initium erat dierum, Maldonat. dict. verf. In secunda quæstione, ad medium.

Verf. *Item illud est notandum.*

18 Pius Pontificatus adeptus est anno 150. Victor anno 190. & Pascha die Dominico celebrandū, probat Clem. Roman. lib. 5. constitut. Apostol. cap. 16. ibi: *Ne per errorem diem Resurrectionis Domini nostri Iesu Christi alio die præterquam Dominico tantum celebremus,* de quo fide Suarez d. lib. 2. cap. 6. à n. 3. Azor institut. moral. part. 2. lib. 1. cap. 3. quæst. 4.

Ibi: *Modò dies is Dominicus non contingat.*

19 Aduersus D. Couarr. docet Suarez d. cap. 6. num. 21. 22. Pascha posse licitè, & debere celebrari decima quinta Luna, si Dominicus dies in ipsam incidit, quod varijs comprobatur testimonijs.

Ibi: *Ex quibus, nisi fallor, aperitur sensus,*

20 Ad intellectum cap. siquis Episcopus 8. in Canon. Apostol. est notandum, Iudæos si rite Pascha celebrarent, non posse id facere, nisi post æquinoctium: nã cum celebratio fieri deberet decima quarta Luna primi mensis, & primus mensis esset, cuius primus dies erat proximior æquinoctio, si æquinoctium occurreret post cele-

bratum Pascha, & sic post decimam quartam Lunam, mensis sequens priuus foret, cuius prima Luna magis ad æquinoctium accedebat, quo Pascha esset celebrandum. Sed quia Iudæi perperam solebant ante æquinoctium illud festum agere, ideo prohibetur in d. cap. 8. nequis in eundem errorem cum Iudæis labatur, quod probatur Suarez num. 18.

Ibi: *Scribit, & ad hæc Robert. Gaguin. lib. 1. de gest. francor.*

21 Huius miraculi meminit Pat. Mariana histor. Hispan. lib. 5. cap. 11. vbi ait, sæpe similem controuerfiam inter Gallos, & Hispanos eodem modo fuisse decisam; Fontes autem Baptismales, qui diuinitus aqua implebatur, fuerunt in Olfet oppido Bætiæ, vulgò, Seulla la vieja, de quo loco Plin. lib. 3. natur. hist.

Verf. *Ex eadem radice periculosum est,*

22 Hanc Caietani opinionem (quæ seculo scandalo est intelligenda, vt ipse supponit) sequuntur Medina 1. 2. q. 103. art. 4. ad 5. & alij moderni, quos tacitis nominibus commemorat, Suarez dict. lib. 9. cap. 14. nu. 8. à quibus discedit, nam vel Circumcisione virtut ad imitandū Christum, quatenus Circumcisionem accepit, tanquam Sacramentum à Deo institutum, & iustitiosum est; vel quatenus dolorem sustinuit, & escurationabile, ac illicitum, non enim licet homini partem corporis sui abscindere, aut perforare, vt in illo dolore, & passione Christo conformetur, quare etiam Caietani impugnant, Ariag. d. disp. 10. sect. 3. num.

num. 17. *Sot. de iust. & iur. lib. 2. quæst. 5. artic. 4. in fine, Valent. d. punct. 7. vers. Ex quo opinio Caietani, Salmer. ad Galat. 5. quæst. 3. & alij.*

Num. 2:

23 An præceptum solvendi decimas fuerit iudiciale, morale, vel ceremoniale? cõtrouertitur, vt videre est apud *Ceuall. q. 516. Suar. d. tom. 1. de Religio. lib. 1. cap. 9. num. 7. 8. 9. qui cum Aragonæ, Valætia, & alijs docet, fuisse iudiciale, idemque tenet Becan. de iust. & iur. in quæst. 87. D. Thom. q. 1. num. 6. *Sot. dict. lib. 2. quæst. 4. art. 1. vers. Ex quo fit, præceptum, & vers. circa corolarium, Gregor. Lop. in princip. glos. 5. tit. 20. p. 1. Arrenf. in summa. part. 2. lib. 6. num. 35. in rubric. de decim. Barbof. sup. num. 6. Gutier. dict. cap. 21. num. 22. Ratio est, quoniam cum Tribus alijs præter Leuiticam suã partem acciperent in diuisione terræ promissionis, tenebantur Leuitis hæc in æqualitatem compensare. Deinde cum Sacerdotes, & Leuitæ cultui Diuino deseruirent in totius populi beneficium, ab ipso alijs iustitiæ coueniebat, quibus de causis Deos, decimam fructuum partem Leuitis tribu; præcepit tanquam ex iustitiã debitã. Potest nihilominus hoc præceptum ceremoniale dici, quatenus per solutionem decimarum Deus colitur, ac omnium vniuersalis Dominus recognoscitur, princip. & l. 1. tit. 20. part. 1. cap. tua nobis 26. §. versu de decim. Catd. Tusch. sup. concl. 6. 2. num. 4. Castill. cap. 10. nu. 7. ad finem, & ita est actus religionis, vt notant Becan. & Suarez quo sensu decimæ Deo debentur dicuntur, & illius potius ex Trid. sess. 25.**

de reformation. capit. 12. d. cap. tua, cap. cum non sit 33. de decim. Et ita definitur, decimas esse partem bonorum mobilium licite quæsiturum Deo debitam constitutione Diuina, Cardin. Tusch. dict. concl. 6. 2. num. 1. Cardin. Zabar. d. conf. 26. in princip. Alias tamen decimarum definitionis eradunt Monet. sup. capit. 2. à princip. Rebuf. de decim. quæst. 4. Aug. Barbof. dict. cap. 26. in princip. n. 2. Turcrem. in cap. reuertimini, n. 7. 16. q. 1.

25 Quod corroboratur ex eo, quod in l. veteris, sub hoc præcepto decimandi continebatur triplex decimarum genus, quæ non omnes ad sustentationem Leuitarum pertinebant, nam vltra eas, quas Leuitis solvebant, tenebantur patresfam. alias apud se custodire, vt certis anni temporibus illas cum Leuitis in loco, vbi erat Tabernaculum, vel Templum, manducaret, scilicet in Paschate, Pentecostes, & in festo Tabernaculorum, de quo Deuteronom. cap. 14. vers. 22. ibi: Decimam partem separabis de cunctis fructibus tuis, qui nascuntur in terra per annos singulos, vt comedas in conspectu Domini Dei tui in loco, quem elegerit, vt in eo nomen illius inuocetur. Alais singuli referuare debebat tertio quocumque anno, vt cum Leuitis, peregrinis, pupillis, & viduis communicaret ipsas in proprijs domibus, Deuter. supra vers. 28. ibi: Anno tertio separabis aliam decimam ex omnibus, quæ nascuntur tibi eo tempore, & repones intra ianuas tuas. Venietque Leuites, qui aliam non habet partem, nec possessionem tecum, & peregrinus, ac pupillus, & vidua, qui intra portas tuas sunt, & saturabuntur, vt benedicat tibi Dominus Deus tuus. Et iterum cap.

cap. 26. vers. 1. 2. Quomodo compleueris decimam cunctarum fructuum tuarum anno decimarum tertio, dabis Leuit. 2, & aduocabis pupillo, & viduam, vt comedant intra portas tuas, & saturabuntur. Quod notat D. Hieronym. lib. 13. in Ezechiel. in princ. circa caput 45. Abuleof. Deuteronom. cap. 12. q. 7. & 10. & cap. 14. q. 19. in fine, & cap. 26. quæst. 4. Becan. in analog. capit. 6. quæst. 7. numer. 9. Rebuf. de decim. quæst. 3. au. 9. 11. Vnde constat, præceptum de decimis multum ad ceremonialia pertinere, et si primario iudiciale sit.

26 Subtiliter autem quaeritur, vtrum dum lex Mosiaca mortua, & sed non mortifera fuit, Iudæi solvere decimas, tenebantur? nam cessante lege, eiusdem obligatio subsistere non potuit, nihilominus, tam ad fidem cõuersos, quã in iudæismo persistentes exemptos pro illo tempore non fuisse à solutione decimarum in sustentationem Sacerdotum, & Leuitarum, resoluit, ac probat Suar. d. lib. 9. cap. 19. num. 16. cum sequ.

27 De hac quæstione vtrum scilicet decimæ debeantur iure diuino, vel Ecclesiastico tantum? videndi sunt, rem diligenter examinantes, Suar. dict. c. 9. num. 10. 11. & cap. sequent. per totum, Becan. d. q. 1. per totam, Barbof. in collectan. ad cap. Parochianos de decim. Tyndar. de decim. q. 2. Andr. Hispan. cod. tract. 5. 2. Gutier. d. cap. 21. 2. num. 1. Rebuf. de decim. quæst. 1. Alphons. à Castro lib. 5. addit. h. res. verb. decimæ, Camill. Borrel. de Reg. Aragon. §. 2. glos. 1. n. 312. Sebat. de Medic. in summa. omo. h. res. p. 1. verb. decimæ. q. 1. Bellug. in specul. Princip. rubr. 1. §. tractemus à n.

3. latissime Castill. statim laudandus, qui alios non paucos rececit. Et licet cõmunis sententia Canonistarum habeat, iure diuino deberi, Ceuall. q. 437. tamen D. Couar. ad stipulatur Theologi, qui facientur congruam sustentationem Ministri Altaris iure naturali, ac diuino, etiam positio deberi, vt probatur Luc. cap. 10. ibi: In eadẽ autem domo manete edentes, & bibentes, quæ apud illos sunt, dignus est enim operarius mercede sua. Et D. Paul. 1. ad Corinth. cap. 9. Ita & Dominus ordinavit ijs, qui Euangelium annunciant, de Euangelio viuere. Et iterum 1. ad Thimot. cap. 5. Qui benè præsumt Presbyteri duplici honore digni habeantur, maximè qui laborant in verbo, & doctrina, dicit enim scriptura: Non alligabis os bovi trituranti: & dignus est mercenarius mercede sua. Atq; ita debet intelligi DD. à Ceuall. laudati, qui decimas iure Diuino debitas esse asserunt, & alij plures, qui eos sequuntur. Quæ autem, id est, quod decimæ pars fructuum, & non minus sit solueda solo Ecclesiastico præcepto statutum est, quam sententiam vltra Gutier. Becan. & Suar. sup. tenet Theologi, quos hic rececit d. c. 10. n. 3. Nauar. in manual. c. 21. nu. 28. & in apolog. de reit. Eccles. q. 1. num. 69. Greg. Lop. in d. princip. glos. 5. in fin. tit. 20. part. 1. Bonac. in summa. tom. 2. tract. de legib. disp. vlt. quæst. 5. punct. 1. n. 3. Tondut. quæstion. benefical. c. 72. n. 2. Fontanel. de pact. nupt. claus. 4. glos. 19. part. 1. o. 8. 31. 46. Pellizzar. in manual. Regular. tom. 2. tract. 8. c. 7. nu. 165. Barbof. in. de iure Eccles. vniuers. lib. 1. capit. 4. numer. 9. & lib. 3. cap. 26. §. 3. num. 64. vers. lic. Sed ego, Castill. de certijs, cap. 10.

num. 9. cum seqq. Gilchen. ad auth. quas actiones, a. num. 11. C. de sacros. Eccles. D. Felician. de Vega in c. Clerici, nu. 43. de iudic. Squillante de priuileg. Clericor. c. 3. n. 5. Ceual. q. 516. in princip. Ramo. de leg. Reg. §. 31. n. 3. 4. Carral. ad leges nou. Recopil. c. 6. de decim. num. 10. vbi alij.

Verf. Et preter has. Ibi. Sicut tamen, quoniam hac in re.

28

Decimæ (quæ ex omnibus fructibus, ac rebus alijs, quæ hominis ministerio acquiruntur, regulariter debentur, vt latè probat Barbof. dict. cap. 26. §. 1. ex num. 1.) sunt in triplici differentia personales, prædiales, & mixtæ. Personales debentur ex negotiatione, militia, artificio, famulatu, & similibus, cap. ex transmissa 23. cap. non est 22. de decim. Prædiales ex agris, piscinis, & alijs huiusmodi, cap. nuntios 6. cap. ex parte 21. eod. tit. Mixtæ ex animalibus, quia eorum fructus partim hominū industria, partim ex prædijs, vbi pascuntur, proueniunt, cap. quietique 4. cap. omnes 5. 16. q. 7. De qua diuisione frequentius probata Pellizar. sup. num. 164. Becan. q. 3. num. 2. Nauar. in manual. d. cap. 21. num. 29. Monac. c. 4. Bonac. d. quæst. 5. punct. 2. Paz in prax. tom. 2. cap. 5. n. 6. Tufch. conclus. 63. vbi plures refert decimarum species, Azor. q. lib. 7. cap. 34. q. 1. Fagund. in præcept. Eccles. præcept. 5. lib. 1. c. 2. n. 1. c. si alijs placeat, omnes decimas esse, aut prædiales, aut personales, Barbof. d. c. 26. in princip. n. 9. Personales solvuntur Parocho, à quo homo percipit Sacramenta. Prædiales, vbi sita sunt prædia, c. ad Apostolicæ 20. de decim. Mixtæ, circa quas

39

est aliquod dubiū, pendendæ sunt, vbi pecora pascuntur, Suar. cap. 21. nu. 20. 21. Bonacin. punct. 3. nu. 14. Tondut. sup. c. 6. n. 10. Barbof. d. cap. 26. §. 2. à nu. 25. Zabarel. in Clement. ne Religiosi, n. 15. de decim. Paz sup. à nu. 75. Ceual. tom. vlt. q. 55. n. 13. cum seqq. Sed decimæ personales ex generali cōsuetudine in toto Orbe Christiano nõ solvuntur, teste Nauar. vbi proximè num. 31. quem sequitur Paz n. 35. Ceual. q. 364. Sæ, verb. decimæ, nu. 1. Barbof. sup. §. 2. n. 28. sicque in Hispania obseruari, tradit Sotus de iust. lib. 9. q. 4. art. 2.

30

Ex turpiter quæsitis, veluti ex meretricio, vel histronatu, mero iure decimæ debentur, sed Ecclesia nunquam illas accipere conuenit, quoniam indecorum est vltim. possit tamen scādalo secluso vi suo iure. Ex iniuste vero usurpatis, vt ex usura, rapina, vel furto, nullatenus decimæ debentur. Ita Suar. dict. lib. 1. cap. 32. à n. 6. Bonacin. punct. 3. nu. 2. verf. Maior difficultas; Valent. dict. quæst. 5. punct. 3. in fine, Monac. cap. 14. nu. 39 & alij aduersus Azotium, Rimaldum, & multos, qui sentiunt, omnes huiusmodi decimas nullo modo recipi posse, quibus accedit Barbof. d. §. 1. nu. 32. dum in eodem vitio peccatores persistunt, nõ si respiciant, ab eis decimas ex turpiter non iniuste quæsitæ recipere licebit, & de his latè agit à n. 29. Sed prima opinio nulla indecentia, aut alia circumstantia, quæ receptionem inhonestam faciat, interueniente, fat probabilis est, & validis rationibus fulcitur. Ex fructibus tamen, etsi semen furtivum sit, decimæ debentur, Ceual. tom. vlt. q. 55. n. 16. Marc. de iurisd. part. 2. cap. 73. num. 37.

lu-

- 31 Inuentionibus debentur decimæ personales, sed tantum ex fructibus, & quomodo arborum, & ex animalibus, quæ trahunt sub virga pascoris, Leuitic. c. vit. Barbof. d. cap. 26. in princip. num. 10. Becan. supra num. 1. Suar. cap. 9. n. 1. & cor. Ecclesia addiderit decimas personales, tradit eadem Suar. cap. 11. num. 17. qui eodem cap. per totum probat, iussu Ecclesiam imposuisse fidelibus, vt eadem partem fructuum soluant, quam olim iudæi pendebant, de quo etiam Becan. supra q. 1. Bonac. punct. 1. num. 4. Hinc aliqui DD. sentent, decimas personales iure Ecclesiastico deberi, quauis alias iure diuino debitas existiment, quos refert Gutier. d. cap. 21. num. 5. idemque tenet Ceual. quæst. 364. num. 1. Hodie etiã iudæi, alique infideles sunt à personis libris decimis immunes, Barbof. cum alijs dict. cap. 26. §. 3. num. 3. quauis eas debeant ex prædijs, quæ apud Christianos possident, Barbof. numer. 4.

Verf. Preterea decimas. Ibi. Tertium ipsa non consistit, si verum est.

33

In lege Evangelica nullum est præceptum, quod iuris naturalis non sit, nisi de Sacramento, de Fide, & de Sacramento, Suar. cap. 10. num. 4.

Ibi. Ite etiam suffragatur quinta ratio ex eo.

34

Non tenentur Clerici iure Ecclesiastico solvere Summo Pontifici decimam ex decimis. Possent tamen ipse decimam, vel aliam partem necessariam exigere iure naturali, ac Diuino debitam pro sui, ac suæ dignitatis sustentatione, si alioquin sibi non exhiberetur, Suar. cap. 28. num. 11. Becan. quæst. 6. in fin. Gutier. dict. cap. 21. nu. 10. Monac. cap. 9. Lefsi. de iust. & iur. libr. 2. cap. 39. dub. 5. n. 28. Panormitan. in c. inter cetera de offic. iudic. ordinar.

Verf. Ceterum his iussis.

Est de fide, decimas non esse eleemosynam, sed debitum ministris spiritus sancti subsidium, vt contra Vindictæ declarauit Concilium Constantiense sess. 8. & habetur Trident. dict. sess. 25. de reform. cap. 11. cap. Parochianos 9. & ibi gloss. verb. quasi de decim. nam alimenta, quæ ipsis iure naturali, ac diuino debentur, per decimas præstantur, Becan. d. quæst. 1. nu. 2. Suar. dict. cap. 9. num. 10. Barbof. d. cap. 26. n. 1. Castr. aduers. hæres. verb. decimæ, quæst. 5. num. 3. quauis infidelioria, aut eodictione ex Canone is, cui debentur, exigat, Paz sup. num. 57. Moil. in emp. part. 1. tit. de seruitut. num. 104. Ceual. dict. tom. 1. q. 488. Pro quibus competit etiam Ecclesie tacita hypotheca, Merlin. de pignor. lib. 2. quæst. 7. Barbof. de offic. Paroch. cap. 28. §. 4. num. 11. Casp. decif. 20. nu. 26. Pacific. de Salcian. inspect. 3. cap. 4. num. 532. Flor. de Mena variar. lib. 1. q. 6. art. 3. nu. 7. Quæ transit in singulare successore pro decimis preteritis non solutis, Metlin. c. alijs n. 3. Castil. c. 2. n. 17. incipit; à quo fructus percipiuntur, Metl. n. 4. Et decimarum causa potior est, ac favorabilior regalibus tributis, Ceual. tom. vlt. q. 55. n. 11. Marefcot. lib. 2. q. 108. n. 23. 24. Præc. Viii. lib. 1. decif. 4. n. 3. 4. Sot. de iust. & iur. libr. 9. q. 4. artic. 2. ad argumet. 9. Denique petenti decimas compen-

36

Z 2

37

latio obijei non potest, Rebus, quz sit. fin. num. 19. Abbas in cap. tua nobis num. 10. de decim. Ceual. cum alijs, q. 437. in fine.

Num. 3:

37 De oblationibus agunt Suar. d. lib. 1. cap. 3. cum seqq. Gutier. d. cap. 21. a num. 139. Azor. sup. part. 1. lib. 7. cap. 30. quz sit. 11. 12. Barbol. in collect. ad cap. statumus 36. 16. q. 1. & de iur. Ecclies. lib. 3. c. 23. Rebus. sup. quz sit. 1. Aloyf. Ricci. in prax. part. 4. resolut. 295. cum seqq. Becan. de iust. & iur. quz sit. 36.

38 Parochiani tenentur ad oblationes, quoties Parochus ratione sui ministerij congruam sustentationem non habet, est alijs ex proprio patrimonio, vel officio se tueri valeat, Suar. cap. 5. num. 6. Barbol. Becan. Gutier. sup. Valent. d. tom. 3. disp. 6. q. 4. punct. 4. vers. Prima assertio, Gregor. Lop. in l. 9. glof. 1. ut. 19. part. 1. Barbol. capit. 26. in princip. num. 12. Quod dupliciter limitatur, primo, si ita agere sint Parochiani, vt tale onus nequeant supportare, secundo, quando soluerunt decimas, vel primitias debitas sufficientes ad victum Parochij, & alijs vltibus fuerunt applicatz, veluti ad pensionem, Silat. dict. cap. 5. num. 7. cum sequentibus, & capit. 15. numer. 10. Hostien. in summ. titul. de Parochis, Siluest. verbo decima, quz sit. 2. Gregor. Lopez vbi proximè, Gutier. dict. num. 139. Barbol. dict. capit. 23. num. 11.

39 Oblationes recipere non licet ab infidelibus, ex communicatis, vel peccatoribus publicis, cap. oblationes 2. vbi glof. 90. d. i. d. i. c. Abbas in cap. ex

transmissa num. 10. de decim. Berol. in cap. quia in omnibus num. 18. de vlt. Fufch. de visitat. lib. 1. cap. 24. num. 10. cum seqq. Turrecremar. in dict. capit. oblationes, Suar. cap. 6. a num. 4. vbi docet, oblationes regulariter accipi posse a publicis peccatoribus, nisi id, quod offertur, ex lucro inuito proveniat, vt ex vltura, rapinis, scandalo seculo, sequitur Barbol. dict. cap. 23. n. 29. qui de his agit ex n. 13. & quid de oblationibus non voluntarijs num. 21. Omnes vero res offerri possunt, sed lac, & mel excipitur in lex. Sinod. Canon. 57. cuius prohibitionis rationem diuersam reddunt Pat. Suar. d. lib. 1. de Diuio. Cult. cap. 4. n. 2. Barbol. d. lib. 3. cap. 23. n. 4.

Ibi: Nisi consuetudine legitima oblationes facte fuerint.

Licet ex actibus merè voluntarijs obligatio oriri non soleat, vt per Barr. in l. cum de in rem verso, ff. de vlt. la. son. in l. quo minus, num. 28. ff. de sum. mib. Abbas in cap. ex parte, n. 10. de concef. przbend. Crauet. conf. 96. nu. 4. Gratian. disceptat. cap. 399. nu. 33. Cappye. decis. 134. a nu. 3. Castill. cap. 32. num. 2. Pet. Barbol. in l. cum natali simi, n. 77. C. de prescript. 30. vel 40. annor. Menoch. de arbitrar. cas. 160. n. 7. cum seqq. Gutier. practicar. lib. 4. quz sit. 34. num. 11. Ceual. comm. q. 301. ex n. 16. & quz dicantur merè facultatis videas apud Menoch. conf. 201. a numer. 61. & Castill. supra ex num. 15. Tamen fauore Ecclies. admissum est, vt Parochiani oblationes exhibere compellantur, quas legitimo tempore offerre consueverunt, dict. l. 9. titul. 19. part. 1. Fe.

Felin. in cap. veniens 1090. 3. de testab. Ofach. decif. 39. n. 17. Gratian. disceptat. forens. cap. 210. num. 13. 14. 15. 24. Bonacin. in tract. de simon. quz sit. 6. punct. 3. nu. 2. Roman. sigol. 433. Suar. dict. cap. 5. num. 12. Gutier. a n. 140. Ioan. Habib. §. psonum, in l. de rer. diuis. Salazar de vlt. & consuet. cap. 10. num. 18. Azened. in l. 1. num. 9. tit. 5. lib. 1. Recoplat. Barbol. dict. cap. 26. in princip. num. 12. Ad quod officio iudicis per Ecclesiasticum sunt cogendi, l. 9. part. in fin. Barbol. in collectan. ad cap. ad Apostolicam, n. 2. de simon. Et quod per decennium calcus Ecclies. quzratur, tenent Felin. in cap. suam nu. 3. de simon. Bellier. disquisitor. Clerical. part. 1. tit. de bon. Clericor. §. 3. num. 24. Suar. d. cap. 5. num. 21. Gutier. num. 123. vbi alijs, Barbol. d. cap. 23. num. 12. Less. de iust. lib. 2. cap. 39. dub. 6. num. 39. Non tamè potest ministerium spirituale subtrahi, et si consuet. oblationes non exhibeantur, Barbol. supra in d. collect. n. 12. Gutier. num. 153. Suar. supra.

Ibi: Item oblationes ex precepto debentur a laicis.

Cum D. Couar. sentiant Suar. Roman. & alijs laudati sup. nu. 38. sed ab eo discedunt Thesaur. Christian. Religion. c. 26. n. 1. vers. Si verò, Gutier. n. 154. pro quibus extat d. l. 9. part. 2. quz sententia in praxi videtur admilla. Possent tamen hz. opinionones conciliari ex traditis per Suar. d. c. 5. n. 7. & c. 15. n. 10. nã si populus soluat per decimas, vel alio modo, quod sufficit ad Clerici congruam sustentationem, etiã si per superiore, vel aliter impediat, ne ad Parochi perueniat, tunc tenenda est Gutier. sententia, vt Patro-

chini non cogantur oblationes exhibere Parochi, si aliunde victum quere-re valeat, quoniam illi in debito iuris naturalis satisfecerunt, illeque ius habebit ad vltus eum, ad quem decimæ sunt applicatz, vel cõtra superiorem, nisi sciens grauamen, aut pensionem, beneficium admiserit, quoniam id sibi debet imputare, Suar. d. cap. 15. n. 7. cum seqq. Gregor. Lop. in d. l. 9. Ac si Parochiani non præstiterint Parochi ad victum necessaria iure ad oblationes compelli poterunt, nam hoc deberet ex iustitia, nec attendendū est, vtrū egeat nec ne, vt debitū propter spirituale ministeriū persolvatur, vt te. d. Couar. n. seq. obseruat, & sicut omnes conveniunt, posse exigi oblationes consuetudine introductas, et si Clerici diuites sint, quz solo iure Ecclesiastico debentur, Felin. in d. c. ad Apostolicam n. 2. de simonia, Abb. in d. c. suam n. 12. eod. tit. Ancharr. conf. 66. Vgol. de simon. ingenerare tab. 1. §. 10. v. 3. vers. Itē locū. A fortiori idē dicendū est de illis oblationibus necessarijs ad alimenta ministrantiū spiritualia, cum iure diuino, ac naturali debeatur, vt supra probatū est, Sed si populus soluerit, quod debet, & Parochus illud nō peropiat, neq. aliunde se alere possit, quā erit per oblationes ege-ti subvenire, cõpellendo Parochianos, vt offerat, qui contra superiorem peccata applicante decimas, vel ipsas percipiēt ius habebūt, quod extra casum necessitatis probabile visū est Suar. d. c. 15. n. 9. in fin. licet contrariū probet, & defendi potest ex ratione l. quoties nihil. 201. ff. de reg. iur. Sed oblationes sunt regulariter voluntariæ cessantibus his, vel alijs casibz, quz obligationem inducunt, Barbol. dict.

cap. 26. in princip. num. 32. cum seqq. Azor. dict. lib. 7. cap. 7. num. 11. Lell. de iust. lib. 2. cap. 39. dub. 6. num. 34. Possunt enim oblationes deberi, ex conuentione, vel ex precepto testatoris, donatione, aut voto, vt obseruant D. Thom. 2. 2. quæst. 86. art. 1. Ricci. in prax. part. 4. resol. 295. num. 3. Barbof. dict. lib. 3. de iure Eccles. vniuers. cap. 23. num. 10.

Ibi: *Secundum, equitati maxime iniur.*

45 Sequuntur Gutier. num. 155. Suar. de cap. 15. num. 10. vbi subdit, ex hac causa in Concilio Tridentino, vbi de Vicario constituendo agitur, maxime provideri, vt ei ex fructibus beneficij congrua sustentatio assignetur, vt varijs capitulis probat.

Num. 4.

46 Qui decimas non soluit debitas secundum aliquos duo peccata peccat, alterum iniustitiz, & sacrilegij alterum, quia debitum Ecclesiz ob ministerium spirituale usurpat, de quo Boac. d. q. 5. punct. 1. num. 16. Imò rerum alienarum inuasor dicitur, Trident. d. l. 25. cap. 12. vbi excommunicationis pena imponitur, quod debet intelligi, monitione præmissa, si curate a te caueatur cap. omnes 5. 16. quæst. 7. cap. peruenit. 5. de decim. Perez ad tit. 5. lib. 1. Ordinam. pag. 130. Rebuf. quæst. 12. num. 8. 15. Monet. cap. 8. num. 69. Azor. part. 1. libr. 7. capit. 24. quæst. 17. Suarez capit. 38. num. 3.

47 Peccatum autem incurritur, ex quo meram committit, qui eas tenetur solve

re, id quod necesse non est, à Sacra-
dotibus peti, sed quod prætereat tem-
pus, quo præstare sunt, nec debitor
eas deserat, aut moneat Clericos, vt
potati faciant, secundum loci consue-
tudinem. Personales decimæ solvi de-
bent in fine anni. Prædiales tempore
collectionis fructuum. Mixtæ cum in
factus viuere sine matre possunt, nisi
aliud consuetudine fuerit introductum,
Suar. cap. 37. per totum, Azor. part.
2. lib. 7. cap. 35. quæst. 16. Rebuf. quæst.
num. 2. 4. Monet. cap. 6. num. 8. 11. cū
seqq. Barbof. ino. de offic. Paroch. cap.
28. §. 2. num. 21. Marefcor. lib. 2. cap.
95. num. 20. Franch. decil. 114. num.
1. Pæz d. cap. 5. num. 30. Castill. c. 39.
num. 2. Alois. Ricci. in prax. resol. 252.
Lell. Zanch. de priuileg. Eccles. priuileg.
120. num. 11. An possit Parochus
negare Sacramenta non solventibus
decimas tractat Suarez cap. 38. n. 2.
Nauar. consl. 2. de decim. Bonac. dict.
quæst. 5. punct. 3. num. 2. vers. Vtrum
verò, vbi multi. Qui affirmat aduersus
duo præallegatos, de quo etiam Ricci.
in decision. Curtz Archiep. Neapol.
part. 4. decil. 195. à princip. Quibus
personis decimæ sint solvenda, tradit
fusè Barbof. de iur. Eccles. vniu. ca-
pit. 26. §. 6.

Num. 5.

Ius percipiendi decimas spirituale
esse, ideoque laicos eius censeri inca-
paces, fateatur omnes per cap. fin. de
rer. permutat. cap. decimas 1. 16. q. 7.
cap. causam de præscript. cap. 2. de iu-
dic. cap. quavis, cap. ad hæc de decim.
Monet. cap. 5. quæst. 3. num. 17. Suar.
cap. 25. no. 1. 3. Barbof. de iur. Eccles.
vniuers. lib. 3. cap. 26. §. 2. n. 2. Castill.
dict.

dict. tom. 7. cap. 10. num. 5. Marefcor.
variar. lib. 1. cap. 93. à num. 19. Cenall.
tom. vltim. quæst. 25. num. 10. 17. Gut-
tier. prædicator. libr. 3. quæst. 15. num. 1.
Rebuf. quæst. 10. Peregrin. de iur. lise.
lib. 6. tit. 8. num. 18. 21.

Ibi: *Quæ tamen addit, posse Episcopum ex
iusta causa.*

51 Episcopi, alijque similes Prælati
possunt iustus de causa decimas ad tē-
pus laici in feudum dare. Sequitur
Suar. cap. 26. num. 1. vbi sacè docet,
quid poterint Episcopi olim, & nunc
possint circa decimarum concessione,
Barbof. dict. cap. 26. §. 3. à numer. 49.
Rebuf. d. quæst. 10. num. 34. & quæst.
13. num. 110. Azor. dict. lib. 7. cap. 36.
quæst. 11. & 14. Castill. cap. 11. num. 5.

Verf. *Sic & laici Sacerdotum nomines.*

52 Laicis permiffum est, locationis ti-
tulo, vel alio nō prohibito exigere de-
cimas Clericorum, ad quos pertinent,
nomine, cap. 2. de locat. Suar. d. capit.
27. num. 6. 9. Rebuf. dict. q. 10. à n. 33.
Barbof. (electar. in addit. ad cap. cau-
sam, quæ de præscript. Gutier. Cano-
nicar. lib. 1. cap. 34. num. 50. Lotarique
decimæ ultra triennium possunt non
obstante extrauagante, ambuloz, qua
Paulus II. anno 1471. prohibuit, fieri
locationem rerum Ecclesiasticarum
vltra triennium, quæ est sub tit. de reb.
Eccles. Quoniam non pertinet ad fru-
ctus beneficiorum iuxta communio-
nem sententiam, quam tuentur D. Co-
uar. infra lib. 2. cap. 16. num. 6. in fine,
Anefidano de exequend. mandat. p. 1.
cap. 2. num. 3. ad finem, Rodom. de
reb. Eccles. p. 356. num. 7. vers. Et

dicta, Cardin. Manric. de tacit. & am-
big. conuent. tom. 1. lib. 5. titul. 3. num.
21. Cened. in collectan. ad Decretal.
collect. 76. num. 3. & ad lib. 6. collect.
32. num. 2. Quavis contrarium ver-
tius putet in puncto iuris Barbof. cum
alijs, de potest. Episcop. part. 3. alleg.
95. num. 20. Et hi laici conductores
possunt pro pensione conueniri apud
iudicem Ecclesiasticum, Thom. del
Beng. de immunit. Ecclesiast. tom. 1.
cap. 7. dubit. 2. sect. 2. num. 12. Mart.
de iurisd. part. 2. cap. 30. Rippol. va-
riar. resolut. capit. 1. de iurisd. omni.
iudic. num. 236. Molin. de iust. & iur.
tom. 1. disp. 149. num. 15. Hevia Bola-
rios, qui de praxi testatur, in Curia pa-
§. 5. num. 7. Azeved. in l. 10. num. 18.
tit. 1. lib. 4. Recopilat. Bouadilla in
politic. tom. 1. lib. 2. c. 17. num. 134. Quod
est contra D. Couar. prædicator. capit.
35. num. 2. Castillo in l. 23. Taur. glori-
veinte y quatro horas, vers. Ex quo in-
feritur, Gutier. d. cap. 34. num. 49.

Ibi: *In oblationibus contrarium expres-
sim tenetur.*

Oblationes non possunt ad laicos
pertinere, quoniam ius ad illas spiri-
tuale est, & quodammodo diuinum,
vt probat Suar. dict. lib. 1. cap. 7. nu. 3.
ac Parochus propter Sacramentorum
administrationem debentur, Barbof.
dict. cap. 23. nu. 5. Nihilominus pos-
sunt per laicos percipi nomine Cleri-
corum, modò illas ex altari ipso non
assumant, quia indecens est, licet tole-
rabilis sit consuetudo, vt laici in con-
fratetnitatibus suis oblationes propria
authoritate capiant, Marefcor. cum
alijs variar. lib. 2. cap. 42. num. 1. lib. 2.
vbi res oblatæ maxime, moles, si
con-

consecratz ad fuerint, possunt per do-
nationem, vel alium contractum in
laicorum vsus concessi, Suarez supra,
Nauar. in scolijis ad cap. non liceat 12.
quæst. 2. §. 18. num. 7. 8. Et qui obla-
tiones intra Ecclesiam factas inde au-
ferunt sibi usurpantes, ipso iure ex-
communicationem incurrunt, capit.
sui. 10. quæst. 1. Bonacin de censur. ex-
tra Bullam, dispuc. 2. quæst. 2. punct. 1.
à princip.

*Verf. Olim sanè ante Concilium Latera-
nense.*

- 37 Est assertio communis, decimas
ante Concilium Lateranense laicis in
feudum perpetuo concessas per Pre-
latos Pontifice inferiores iuste retine-
ri posse, non sic si posita fuerint da-
tz, per textum in cap. 2. §. sanè de dec-
im. in 6. Guier. dict. lib. 1. practicar.
cap. 15. num. 4. Suar. cap. 17. num. 2.
3. Marefcot. supra lib. 1. cap. 13. num.
1. Azor. dict. lib. 7. cap. 36. quæst. 12.
Menoch. de presumpt. lib. 6. præf. 36.
num. 2. Monet. cap. 5. quæst. 3. nu. 66.
Castill. cap. 11. num. 5. verf. Secundo
loco, Petr. Barbol. in l. Titia num. 45.
verf. Non obstat secunda difficultas,
ff. sol. matrim. Etsi dubitetur an ante,
vel post dict. Concilium fuerint decim-
æ concessæ, post illud datas fuisse, est
presumendum, Castill. dict. num. 5.
verf. Interunt autem, vbi alij Barbol.
dict. §. 3. num. 60. Sunt qui existimant,
prohibitionem in feudandi decimas in
perpetuum eo Concilio fuisse antiquio-
rem, nam Urbanus II. in Concilio Tu-
ronicæ anno 1096. statuit, ne Episcopi
in feudum perpetuum decimas lai-
cis darent, v. consiat ex cap. vnic. sub
tit. Episcopi in Abbas feudate non

poss. in vsib. feudor. atque ita tenet, &
latissime probat post Rebuffum dict.
quæst. 10. & alios Suarez vbi proximè
num. 3. 4. Castill. cap. 11. num. 5. verf.
Communis autem, Barbol. dict. §. 3.
num. 62.

Verf. Et dubio præsul Alexander III.

Ex DD. nuper allegatis apparet
Concilium Lateranense, de quo agi-
mus, fuisse celebratum sub Alexan-
dro III. anno 1179. sic tenet Ceual.
quæst. 368. Castill. cap. 11. numer.
4. Gilchea. part. 3. cap. 8. n. 19.

Ibi: Hinc tamen decreto satisfieri potest.

Suarez dict. cap. 17. num. 4. intelligi
posse, cap. prohibemus 19. de decim.
ait, de illis laicis, qui acceperant deci-
mas in feudum perpetuum ab Episco-
pis, alijve Prelatis post prohibitionem
Verbani II. nam eas cum animæ
periculo detinebant, tanquam habitas
à carentibus facultate taliter in feudan-
di ob Pontificis præceptum. Quom-
textum etiam interpretatur aliter Gu-
ier. d. cap. 5. num. 8.

*Verf. Præter hæc illud est animaduer-
tendum.*

Laiens potest decimas, sibi ante
Concilium Lateranense in feudum
perpetuum datas alteri Ecclesie, cōsen-
tiente Episcopo illius Parochie, ad
quam de iure pertinebant, concedere.
Est communis resolutio, Suarez supr.
num. 10. Rebuf. vbi proximè num. 31.
Menchac. illust. cap. 89. nu. 2. Lam-
bergiu. de iure patronat. part. 2. lib. 1.
quæst. 1. art. 9. 10. Fachina. controuer-
fiar,

fiar. lib. 7. cap. 72. Azor. dict. cap. 36.
quæst. 13. Barbol. sen. in l. Titia num.
45. ff. sol. matrim. Castill. sup. nu. 5.
verf. Interunt quoque, Monet. cap. 5.
quæst. 3. num. 71. 72. Barbol. dict. §. 3.
num. 61.

*Ibi: Non sic poterunt iste decime in alios
laicos transmutari.*

- 62 Laici prohibentur, decimas ante
Concilium Lateranense sibi concess-
as, ad laicos, etiam cum Episcopi cō-
sensu, transferre, Marefcot. d. cap. 95.
ex nom. 19. Azor. vbi sup. Barbol. sen.
in dict. l. Titia n. 45. verf. Non obstat
secundo, Rebuf. d. q. 10. nu. 11. 15. Ca-
still. vbi proximè, Aug. Barbol. d. cap.
26. §. 3. num. 63. Contra tenet glof.
in d. cap. prohibemus, verb. laicos, Me-
chac. d. ma. 2. Garcia. d. cap. 15. num. 7.
verf. Sed respondendum, Suar. num.
8. 10. Ceual. quæst. 367. Gilchea. de
prescript. part. 3. cap. 8. à num. 6. Gar-
cia de expens. cap. 9. nu. 97. cum seqq.
Cahed. Lusitanar. decisio. 63. nu. 8.
part. 2. Sed in Hispania hi, qui decimas
possident, vulgo, tertias, eas, sicut ex-
tra bona alienant, vt testantur Castill.
num. 3. Guier. & Menchac. supr. Ra-
tio est, nam postquam in laicos fuerunt
translatæ, in eorundem patrimonio
fiunt, & vt profana habentur, argum.
I pater suum 36. §. quindecim, ff. de
leg. 3. & cap. 2. de feud. Castill. d. cap.
1. num. 1. Valasc. de sbr. emphyteut.
quæst. 15. num. 5. verf. Quibus accedit,
Castill. in l. 13. Faur. verf. Veinte y
quatro horas, Cahed. num. 3. Cancer.
variar. part. 1. cap. 23. ex nota 14. Gar-
cia de benefico. 7. part. cap. 2. num. 29.
Barbol. in collect. ad d. exp. causam
num. 5. de prescript. Et quavis de

tertijs ad decimas in feudum datas at-
gumentum non valeat, tamen senten-
tiam Menchac. sustinendo, de qua su-
pra, non obstat, laicum non posse fieri
capacem iuris spiritualis, nisi Pontifi-
cis auctoritate, vt ait Marefcot. supra
num. 21. Non enim ius spirituale ab
Ecclesia in laicos transfertur per con-
cessionem decimarum, sed titulum
temporalem ad commodum, & vti-
litatem fructuum percipiendam, Ca-
still. cap. 10. ex num. 5. Balboa in cap.
causam nu. 7. 8. de prescript. Redoan.
de spolijs Clericor. quæst. 14. num. 14.
cum seqq. Garc. de expens. cap. 9. nu.
91. Lafat. de decim. vend. cap. 19. nu.
32. D. Thom. 2. 2. quæst. 100. art. 4. ad
3. Ceual. dict. quæst. 822. numer. 78.
Suar. cap. 30. num. 9. Barbol. in dict.
collectan. num. 3. nam sopes ioris, ad
concedendas laicis decimas habentis
facultatem, auctoritate perceptio eor-
um, quæ connexa est titulo spirituali,
potest separari, Thom. del Bene supra
tom. 1. cap. 8. dubitat. 29. sect. 2. num.
32. Caput autem, prohibemus, de de-
cim. vt ex se patet, non comprehendit
laicos, qui tota conscientia, tituloque
legitimo decimas retinent, de quo ta-
men consulas Castill. d. cap. 11. num. 4.
5. August. Barbol. dict. §. 3. n. 63.

*Ibi: Licet decimas ante Concilium Late-
ranense.*

Non minus controuertitur, an E-
piscopus possit in feudum perpetuo
concedere de Ecclesia beneficium eas
decimas, quæ ante Concilium Late-
ranense erant penes laicos titulo feudi
perpetui, si iterum ad Ecclesiam nunc
reuertantur affirmant Guichen. dict.
cap. 8. à num. 10. Burfat. cons. 127. nu.

122. voluti. 2. Inol. in cap. 2. de feud. Cardinal. ibi col. penult. Quibus, & alijs videtur, prohibitio non dandi decimas perpetuam in feudum esse restrin- genda ad eas, quae tunc temporis libere existerant, pro quibus facit textus notabilis in cap. 2. de feudis, ubi proponitur Episcopus iurasse, bona Ecclesie sine non infeudaturo, & deciditur, non obstanti iuramento, posse in feudum concedere rem ad Ecclesiam reventuram, quae cum iuravit, iam erat infeudata. Vnde dicendum videtur, posse Episcopum decimas infeudatas tempore Concilij iterum, si vacaverint, eodem modo in feudum perpetuum concedere. Sed contra tenent Ioan. And. & Abb. in d. cap. prohibemus, Fein. in d. cap. causam que col. 2. vers. Facit etiam ad hoc, Claud. Seyfel. in specul. feudor. tit. quae res in feud. dar. pol. vers. Nilominus, Menoch. dict. lib. 6. praef. 86. num. 3. Fachin. d. lib. 7. cap. 72. Berol. consil. 21. num. 13. vol. 1. Redoan. d. tract. de reb. Eccles. non alien. quae lib. 63. num. 17. cum seqq. & quae lib. 4. num. 3. Marefcot. lib. 1. cap. 95. num. 20. In qua controversia Suar. supra n. 9. distinctione vltus est, qua quoniam, hanc posteriorem partem solummodo, Respondenti potest ad caput. 2. de feud. in iuramentis intelligi iuxta mentem iurantem, & si, cui iuratum est, quae sunt, ne Episcopus deterior fieret Ecclesiae conditionem, sed illa iudicem non servat et in eo statu, in quo tunc reperiebatur, cui minime contravenitur, si bona, quae iam erant sub feudo, de novo eisdem conditionibus infeudentur, cum per hoc ius Ecclesiae deterior non reddatur; At prohibetio, ne Episcopi decimas dent perpetuo in feudum laicis, ad eorum perles-

67

nas respicit, quibus ab illis, quam antea habebat, facultatem, qua sublata, nullis ex decimis feudum perpetuum poterit concedere, quod & magis receptum videtur.

Verf. Sed si dubitetur, an decima titulo feudi.

Est hac in re duplex communis opinio. Prima docet, laicum, possidentem decimatum ius, probare debere praeter immemorialem possessionem, feudi concessione ex fama, Marefcot. lib. 1. cap. 13. num. 4. & cap. 95. num. 23. Ceuall. qui communem testatur, quae lib. 368. Balboz in cap. causam, num. 51. de praescript. Menoch. consil. 291. num. 43. & d. praesumpt. 86. num. 5. Rebus. quae lib. 13. num. 69. Soar. cap. 27. num. 4. Barbof. in d. collect. ad cap. causam, num. 4. ad finem, & d. cap. 26. §. 2. num. 52. Berol. consil. 21. n. 15. Rors. decil. 474. num. 3. 4. part. 1. in recent. & apud Doran. decil. 205. nu. 15. quam ita in praxi observare, testis est Tondut. dict. quae lib. 72. num. 24. At quod sufficit, allegare titulum feudi concessi ante illud Concilium, & solum probare immemoriam, tenent magis communiter DD. & in Gallia observati, tradit Tondut. n. 25. idem, quae probant D. Larrea part. 2. allegat. 69. num. 17. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 6. num. 47. Garcia de expen. cap. 9. nu. 96. Mascard. de probation. tom. 3. conclus. 1372. nu. 32. Gutier. dict. lib. 1. practicar. cap. 16. per totum, Gilchen. dict. cap. 8. nu. 23. Noguero. allegat. 39. num. 8. Camill. Borrel. in sum. decil. ut. 19. n. 43. Menoch. sibi contrarius de praesumpt. lib. 3. praef. 131. num. 47. Menchac. controuert. illustr.

68

illustr. lib. 2. cap. 98. nu. 6. 7. Peregrin. de iur. sic. lib. 6. tit. 8. n. 21. 22. Avendan. in cap. Praetor. lib. 2. cap. 4. Gregor. Lop. in l. 23. glof. 2. in fin. ubi hac magis commune dicit, tit. 20. p. 1. latiss. me Castil. 103. ex nu. 6. Quae sit, an tuta conscientia possint decimae retineri ex sola immemoriali possessione ab eo, qui nescit, vltum legitimum titulum interuocasse? affirmant multi apud Peregrinum (supra lib. 4. tit. 8. Anton. Gab. commun. ut. de praesumpt. lib. 5. conclus. 1. num. 8. & Menoch. d. praesumpt. 86. nu. 4. nam ex tam diuturna possessione oritur praesumptio, quod praecesserit titulus, quod sufficit ad iustificandam decimarum retentionem, quicquid alij sentiant cum Thom. del Bene sup. dict. dubit. 29. sect. 2. in fine, quibus ad stipularem videtur D. Cozar. in praesentem, quem sequitur Gutier. num. 2. vers. Non obstat, dum docet, laicum teneri ad probandum saltim ex fama decimas feudi titulo possedisse, licet dubius loquatur,

69

70

71

Num. 6.

pondetur, sibi nihil de restitutione, sed tantum prohibetur, ne Episcopus inauditum spoliet eum, qui duplex incompatible beneficium possidet, vnde non sequitur necessario, hunc esse restituendum. Siquidem multa fieri solent, quae facta tenent, cap. ad Apostolicam de regularib. l. patre furioso 8. de ijs, qui sui, vel alien. iur. sunt; Argel. de legit. contra dict. quae lib. 3. n. 98. & ita haec iura conciliat latius explicata Barbof. in collectan. ad d. cap. licet. num. 6. Alias difficultates ex varijs Pontificum responsis patitur praefata communis doctrina, de quibus idem Barbof. in dict. cap. ad decimas, & fusius dict. c. 26. §. 2. ex n. 43.

72

Verf. Quae ab eadem radice.

Laici nullo tempore, etiam immemoriali, possunt ius percipiendi decimas praescriptione acquirere, Marefcot. lib. 1. cap. 13. nu. 2. Ceuall. quae lib. 322. num. 77. Barbof. dict. §. 2. num. 49. 50. Ioseph. Ludovic. Perus. decil. 106. num. 8. 9. Canez. variat. part. 1. cap. 23. num. 6. Gutier. supra num. 71. Soar. dict. cap. 27. nu. 3. Peregrin. supra lib. 6. tit. 8. nu. 18. Valasc. de iur. emphiteut. quae lib. 17. num. 15. Moner. c. 15. §. 1. num. 12. Casane. in consuetudin. Burgund. rubr. 1. §. 2. num. 26. Rebus. dict. quae lib. 13. §. 2. num. 67. Gilchen. p. 3. cap. 8. num. 16. Bene supra. num. 31. cum alijs, Menoch. consil. 291. num. 47. Tondut. dict. cap. 72. num. 7. In quo limitatur illa regula, quod tantum possit immemorialis possessio, quantum privilegium Principis, cap. super quibusdam 26. §. praeterea, ubi glof. verbis. Nob. extat memoria, de verbor. significat. l. 1. §. ductus aquae, si de aqua quo-

73

74

quotidian, quod prouenit ex incapacitate possessoris, quz tolli potest per Pontificem, quatenus temporales sunt, ut diximus supr. num. 65. si decimas laico concedat, sed non per tempus immemorabile, quatuor limitatione docent Cardin. Tusch. lit. l. concl. 4. 5. 6. 7. num. 56. & lit. l. conclus. 3. 4. 2. ubi. 117. Quatuor in propugnat. Ecclesiasticis libris. §. 7. primz adfectionis, num. 37. Nicol. Garc. de benefic. part. 1. cap. 2. num. 37. Bene tom. 1. cap. 1. dicitur, 15. lect. 3. nu. 3. Suar. contra Reg. Angliz lib. 4. cap. 32. nu. 23. Balboa in d. cap. causam, num. 48. cum seqq. de prescript. Castill. cap. 3. nu. 17. Quare laici quoties contendunt, sibi ius esse decimas percipiendi, pro fundamento suz intentionis debent allegare aliquam concessionem de iure validam, nam si sola in possessione fundentur, obtinere non poterunt, Abbas in cap. cum Apostolica, num. 12. de his quz fiunt, Fondut. d. quzst. 72. nu. 19. Barbof. num. 52. & omnes communiter.

75 Principia vero precedens conclusio limitatur communiter, quando laicus prescribit contra laicum iuris decimarum possessorem, absque aliquo Ecclesiz prazuidicio, tunc enim sicut alie res profanz prescribi poterunt, Valasc. supra, Rebof. d. q. 13. num. 55. vers. Nisi contra laicos, Menchac. supra q. 89. num. 3. Gutier. dict. lib. 1. practicar. q. 15. num. 7. Felin. in d. cap. causam, quz num. 7. de prescript. Castill. cap. 30. num. 13. Barbof. in dict. c. 26. §. 2. nu. 13. Qui intelligit hoc procedere in decimis perpetuo laicis concessis, Parif. conf. 33. nu. 11. lib. 4. Cravec. conf. 279. n. 4. lib. 3. Balb. de prescript. part. 5. q. 7. Caneer. supr. & plura similibi.

Ibi: Illud tamen in parte admonendum est.

Sic docent omnes, imò nec Summus Pontifex in prazuidicium congrue sustentationis, ministrantium spirituales, quicquid potest statuere, aut concedere, Gutier. dict. cap. 21. num. 25. 29. Castill. in l. 23. tit. 19. part. 1. Sot. lib. 9. q. 4. art. 1. vers. Ex his subinfertur, Suar. cap. 14. num. 9. *Num. 71.*

77 Sine dubio est, poss. vnam Parochiam aduersum alteram ius percipiendi decimas prescribere, modo ministrantibus sufficiens ad alimenta relinquatur, cap. 1. de prescript. in vbi notatur, Marefcot. dict. lib. 2. cap. 9. §. 22. Zabarel. conf. 26. num. 5. Mil. verbo prescribitur possit ius decim. Balbus de prescript. part. 2. p. 3. quzst. 6. num. 10. vers. Limita istam, Castill. c. 37. num. 1. & multi alij apud Barbof. in collect. ad cap. cum contingat, n. 2. & ad cap. cum sint num. 2. de decim. Illud autem controuersiam patitur, num Clerici, vel Religiosi, non habentes Parochiam, tale ius prescriptione consequi valeant, negant Suar. c. 30. num. 8. 9. Florentin. in l. i. m. part. 2. tit. 4. cap. 3. §. 5. vers. Et nota quod Episcopus. Affirmant Rebof. d. quzst. 13. num. 63. Turrectemas. in cap. sig. quzst. 136. q. 1. Gutier. d. cap. 21. n. 60. Marefcot. vbi proxime, qui quadragenariam possessionem cum titulo, aut immemorabilem requirit, Castill. capit. 2. numer. 14. Augustin. Barbof. in cap. in aliquibus, num. 7. de decim. & dict. cap. 36. §. 2. nu. 48. vbi alij, & num. 55. Quz sententia verior

videtur, siquidem in Ecclesiasticis cessat ratio incapacitatis possidendi ius spirituale, ex qua sola descendit, laicos decimas prescribere non posse, quia sublata, sicut privilegio, ita & prescriptioe ius decimas percipiendi per Ecclesiasticos acquiri poterit, cum eandem vim obtineant, Peregrin. lib. 1. tit. 2. nu. 61. Rodolphin. de absolut. Princ. potest. cap. 2. nu. 13. Nam immemorialis possessio vim obtinet privilegij, Balb. de prescriptioe. part. 2. quintz part. in princ. q. 6. n. 28. Decian. tract. crimin. tom. 1. lib. 4. cap. 9. num. 14. Rebof. ad leg. Galliz, tit. de consuetud. in prescrip. n. 43. Gonzalez ad regul. 8. Cancellar. gl. 35. num. 29. Castill. cap. 3. num. 6. Avendañ. de cens. cap. 8. n. 9. Garc. de nobilit. gl. 12. num. 54. cum seqq. Quibus non obest, quod P. Suar. considerat in contrarium, scilicet rationem inultitiz, quz hanc prescriptionem comitatur, ut vobis ministrat, & aliter commodum pro tali ministerio debitor reportet; nam per prescriptionem semper iura alterius derogari solet, & sicut privilegio Pontificis illa inxqualitas introduci potest, sic etiã & prescriptione. Ipse tamen hanc paritate negat, per textum in cap. accedentes 11. de prescriptioe. vbi probatur, privilegio eximi posse aliquem ab onere, a quo prescriptione non licet, sed communiter respondent DD. illud procedere, propter specialem prohibitionem prescriptiois, de qua in illo textu Barbof. ibidem in collectan. n. 3. at in casu nostro nullibi prohibetur, quod Ecclesiastici, etiam sine Parochia, decimarum ius prescribere queant. Sed vna Ecclesia non Parochialis contra alteram, quz Parochia non sit, ius percipiendi decimas quadraginta annis absque titulo

prescribit, Marefcot. n. 24. vbi sic Rotam decidisse testatur. Idem est ad prescribendum contra eum, qui habet decimas de iure specialia, Barbof. num. 6. vel de iure communi, quas nunquam possedit. Idem n. 57. nam sola quadragenaria possessio sine titulo laici erit.

Ibi: Cum aliqui in prescriptione triginta, vel quadraginta.

81 In prescriptione triginta, vel quadraginta annorum nullo iure titulus desideratur, nisi ius commune aduersus prescribentem presumat, D. Couarr. in regul. possessor. part. 2. §. 4. nu. 3. Menoch. de prescript. lib. 3. prescrip. 131. a numer. 15. Marefcot. de probat. conclus. 13. a numer. 91. & conclus. 1177. num. 108. Gulchen. part. 2. mebr. 1. cap. 9. 11. Molin. de iust. & iur. disp. 75. Tusch. lit. P. conclus. 533. a numer. 22. Patif. in cap. si diligenti, num. 46. de prescript. Pinell. in 2. q. 1. nisi triennale, num. 10. in fine; C. de boni materq. Agidi. in l. ex hoc iure, part. 1. cap. 8. num. 74. ff. de iust. & iur. de quo latissime per D. Ioann. del Castill. cap. 26. num. 55. & 56. vers. Secunda conclusio, Petr. Barbof. in rubric. C. de prescript. 30. vel 40. annor. numer. 72. 73. 96. 106. cum sequentibus, & num. 114. cum alijs, Balboa in cap. de quart. n. 23. & in c. Sanctorum, q. 2. n. 24. de prescript.

Num. 8.

Ibi: *Quibus in herede opinionibus ea, quae potantur.*

Decimae tolli, immutarique quoad quotam consuetudine non possunt, quatenus sunt necessariae ad ministrorum sacrorum sustentationem. Sequitur D. Covarr. Gutier. dict. cap. 21. numer. 35. Rebus. dict. quæst. 13. num. 54. Didac. Perez in l. 1. tit. 5. libr. 1. Ordinam. Soto libr. 9. quæst. 4. ad 4. Aragon. 2. 2. quæst. 87. art. 1. Suar. cap. 12. num. 58. Tondut. dict. cap. 72. num. 12. Castill. cap. 10. num. 7. Auasaf. Germon. de Sactor. immunit. libr. 3. cap. 19. num. 97. cum sequentibus.

Ibi: *Nam estis possit Princeps ipsaque consuetudo.*

82 Quid possit Princeps circa ius naturale, & diuinum, colliges ex Suarez cap. 14. num. 6. 7. Sanch. de matrim. libr. 8. disp. 6. num. 5. Azor. part. 2. libr. 4. cap. 18. quæst. 1. Mart. de iurisdict. p. 4. cent. 1. cas. 82. num. 15. Curtell. de immunit. Ecclesiastic. libr. 2. quæst. 4. num. 2. Bene eod. tract. tom. 1. cap. 1. dubitat. 2. sect. 3. n. 6. Ceual. q. 760. n. 13. Gregor. Lop. in proœmio, part. 2. gl. 6. ad finem, Grammatic. vor. 3. 2. n. 7. Did. Per. in l. 1. quæst. 33. vers. Nec contra, tit. 12. libr. 3. Ordinamēt. Menchac. supra cap. 5. num. 15. Barbof. ion. de iur. Eccles. vniuerso, libr. 1. cap. 2. a num. 119. Bouadill. in politico. libr. 2. cap. 10. num. 71. & quidem doctrina hæc D. Covarr. recepta est, ac omnino tenenda.

Vers. *Has eredo decimas, que iure tantum humano.*

Decima quæ iure humano debentur, nec sunt necessariae ad victum ministrorum consuetudine tolli, minus ve possunt. Hæc sententia communis est, vt constat ex DD. in principio huius numeri laudatis, licet eam impugnent Germon. vbi proxime, & alij non pauci Canonistæ, qui censent, decimas etiam quoad quotam esse de iure diuino, vt notat Suar. dict. cap. 12. n. 1. Videas notata paulo inferius, nu. 97. cum seqq.

Vers. *Primum hinc constat.*

83 Quas decimas Clerici soluere tenentur, tractat latissime Suar. cap. 17. per totum, Gutier. dict. cap. 21. nu. 52. Pellizzari. in manual. regular. tom. 2. tract. 8. cap. 7. num. 166. Barbof. dict. cap. 26. §. 3. ex num. 6. And. Hispan. de decim. reg. 10. num. 10. 17. Valent. 2. 2. tom. 3. disp. 6. quæst. 5. punct. 5. Betan. de iur. & iur. in quæst. 87. D. Thom. quæst. 6. Rebus. q. 5. Monet. cap. 5. Bonaci. tract. de legib. disp. vlt. q. 5. punct. 3. a num. 5. Ex quibus quid hæc in re attento iure communi dicendum sit breuiter ostendimus. 84 Primo, Summus Pontifex ad decimas solvendas tenetur ex prædictis, quæ titulo temporalis possiderit, nisi se ipsum eximat; non autem ad alias Suarez supra numer. 8. cum seqq. Rebus. num. 26. Bonacin. dict. num. 5. in fine. Secundo, Episcopi & alij similes Prælati in hoc Pontifici æquiparantur eo excepto, quod se immunes facere nequeunt a solutione earum decimarum ex prædictis, Suar. a nu. 11. Rebus.

86 bus. num. 37. Pellizzari. vbi sup. Test. ch. tom. 9. col. 16. 5. Bonacin. dict. num. 5. Monet. cap. 6. Leno. Parochi eisdem conditionis sunt ac Episcopi, nam se iur. ad decimas ex prædictis titulo temporalis acquisitus sunt obligati, etiam iura propria Parochiarum terminos illa sunt ita, l. 2. tit. 10. part. 3. Gutier. Bonac. Pellizzari. supr. Sot. dict. lib. 9. quæst. 4. art. 4. Suar. a num. 10. Sed Episcopus, & Parochus sunt Pontifici potestati subiecti, vt patet super rebus Ecclesiasticis imponere eis iura de causa vnus aliquod, Episcopus autem à Parochia nihil propriæ auctoritate valet exigere, nec tunc 87 Suarez num. 19. Becan. num. 3. Ratio præmissarum resolutionum est, quia hæc persona pastorem non habent, à quo sacramenta percipiunt, vt ei personales decimas soluant, quæ hoc titulo debentur, cap. ad Apostolicos 20. §. 1. de decim. Neque ex redditibus Ecclesiasticis decimæ penduntur, cap. quæst. 16. secundum communem intellectum 16. quæst. 1. Solum ergo ad decimas, de quibus diximus, tenentur. Quia prædicta transseunt cum suo onere in quemcumque possessorem, cum decimæ onus sit reale, quod rem sequitur, quocumque vadat, cap. dilecti 8. cap. de censuris 16. de decim. Ceual. tom. vltim. quæst. 55. num. 10. 20. Suarez numer. 8. Lessa. de iur. & iur. libr. 2. cap. 39. nu. 23. Bonacin. vbi proxime, Gutier. Canon. libr. 1. cap. 1. numer. 111. Castill. cap. 1. tom. 17. August. Barbof. plures referens in collectan. ad cap. cum sint, num. 3. de decim. Quod similiter in ceteris docet Castill. o. 18. & c. 36. n. 54. Cabed. de patton. Reg. Coron. cap. 18.

De Clericis autem, aliisque Ecclesiasticis Parochiam non habentibus dicendum est, decimas non debere ex bonis, aut redditibus Ecclesiasticis, de patrimonialibus sic, vt ex prædictis colligitur, de personibus decimæ est controuersia, & communiter DD. doctores, ad eas Clericos, aliosque Ecclesiasticos esse abstractos, vt ex pluribus tradunt Barbof. dict. 5. 3. num. 8. cum §. 3. Monet. cap. 5. quæst. 1. Ricc. in præf. for. Eccles. decim. 605. alias decim. 29. Gutier. d. nu. 52. Bonacin. & Becano supr. Suar. a num. 25. qui nu. 24. distinguit inter lucra titulo spirituali, & temporalis comparata, a quo huius rei perfectam cognitionem discernere poterit. Cōsuetudo verò eos omnes à tali obligatione eximere valet, Gutier. dict. num. 52. Rebus. d. quæst. 13. num. 60. d. Perez supr. Castill. cap. 2. num. 9. 10. August. Barbof. in collectan. ad cap. in aliquibus, numer. 6. de decim.

Vers. *Secundo licet in agis.*

82 Ex prædictis vnus Ecclesie constituta intra terminum alterius decimas debet, tenet Gutier. numer. 54. Rebus. dict. quæst. 1. num. 20. Perez supra col. 198. vers. Dubitatur, & col. 203. vers. Item etiam, Azebed. in l. 2. tit. 5. libr. 1. Recopilat. & est magis communis opinio, & in puncto iuris vera, vt fateatur Suarez numer. 31. licet in oppositam inclinet, sed tale ius consuetudine, etiam extinguetur Castill. cap. 2. numer. 9.

Verf. Tertio deducitur.

93 **Consuetudine effici potest, ut decimæ vni Ecclesie iure communi debent solvantur alijs, Castill. num. 3. Monet. cap. 5. quæst. 1. num. 97. August. Barbof. vbi inferius num. 68. Fagund. in præcept. Eccles. præc. 3. libr. 3. capit. 1. num. 4. Suarez cap. 22. num. 7. Rebus. dict. quæst. 13. nu. 47. 60. Gutier. num. 58. ad quod quadraginta annorum tempus desideratur. Et in causis decimarum, tam quoad obligationem, quam quoad modum solvendi in primis attendenda est consuetudo, cap. cum sint homines 18. cap. ad Apostolicæ 20. cap. in aliquibus 32. §. 1. de decim. Suar. dict. cap. 12. num. 15. Tondut. supr. cap. 39. nu. 2. Rot. decif. 333. num. 4. part. 5. Monet. d. cap. 5. nu. 37. 54. Valenzuel. conf. 49. nu. 1. Castill. cap. 13. num. 28. Azeued. in l. 1. nu. 12. tit. 15. lib. 2. Recopil. Vni. commun. lib. 1. tit. 10. num. 15. Cabed. decif. 205. num. 2. Aug. Barbof. dict. cap. 26. §. 3. nu. 71. & omnia communiter.**

Verf. Quarto servitur ratione.

95 **Vbi dubium est, an Ecclesie decimæ sint solvenda, ita ut consuetudine, quæ decennio introducitur Castill. ca. 2. num. 1. 12. Monet. supr. dict. quæst. 1. num. 100. Barbof. num. 68. Rot. decif. 154. lib. 1. Gutier. dict. nu. 58. Mart. teleot. variar. lib. 2. cap. 93. num. 19. vbi Rotæ decisiones refert, Suar. num. 3.**

96 **Et quod consuetudo quæ non est contra ius, inducitur decennio, probant Suarez in thesaur. recepat. sentent. lit. C. num. 275. Monet. de option. Canon. cap. 2. quæst. 2. numer. 6. Ceualj. quæst. 337. n. 10. Sayr. in clau. Regia,**

lib. 3. cap. 11. num. 11. Curti. in cap. sig. secl. 3. num. 28. de consuetud. Barbof. supr. 3. n. 33. Acñil. decif. 3. nu. 3. de decim. Rebus. quæst. 13. n. 47. 60. Gutier. supr. nam hinc resisteret, immemorialis, vel quadraginta cum titulo desideratur, Barbof. vbi proxime, Rebus. num. 63.

Verf. Quinto dicitur verum esse.

Consuetudo valet eximere aliquos à solutione omnium decimarum personarum, sic docet Gregor. Lop. in l. 1. gl. mag. verf. Prima, tit. 20. part. 1. Suarez dict. cap. 12. num. 6. & plures, quos refert Mæchac. dict. lib. 2. aliostr. cap. 89. num. 8. in princip. Gutier. nu. 37. Barbof. num. 70. Vini. Neap. decif. 4. num. 46. Monet. dict. cap. 5. numer. 92.

Verf. Sexto pariter.

Ex consuetudine decima ad minorem quantitatem reduci potest, modo dō ministranti spiritualia, quod sufficiens ad victum relinquatur, Castill. numer. 21. Rebus. quæst. 13. num. 46. §. 4. Farinac. decif. 474. num. 5. tom. 2. Barbof. dict. cap. 26. in princip. numer. 11. Cancet. num. 12. 27. Suarez dict. cap. 12. num. 5. Gutier. num. 51. verf. Alij autem, Balb. de præscription. part. 1. partis 3. princip. quæst. 7. & est communis. Idem de præscriptione docet cum multis Castill. num. 23. qui num. 19. cum alijs obseruat, decimam appellari, quamlibet partem, quæ decimæ loco solvatur.

Verf.

Verf. Septimo eodem iure.

99 **Similiter consuetudine licet, ex aliquibus fructibus decimam nullam solvere, Perez in dict. l. 1. col. 205. in fin. verf. Est & aliostr. §. lib. 1. Ordinar. Rebus. dict. quæst. 13. num. 51. Gutier. num. 40. cum seqq. Suarez numer. 15. Barbof. de iure Eccles. vniuers. lib. 3. c. 26. §. 3. num. 65. Otter. de pascuis, c. 35. num. 2. 9. Monet. de decim. dict. cap. 5. num. 92. Azor. part. 1. libr. 7. cap. 37. quæst. 2. Castill. numer. 8. qui per totum caput secundum docet, hæc etiam in tertijs Regijs esse seruanda, Valenzuel. conf. 146. num. 10. Pater Vazq. in opuscul. de benefic. cap. 1. §. vnic. dub. 7. Cancet. supra numer. 11. 27.**

Verf. Octauo ex his.

Ad hæc videndi sunt Gutier. à nu. 43. Perez supra fol. 200. verf. Decimæ præterea, & verf. Est tamen, Padiñal. in l. post mortem, numer. 18. 19. C. de fideicommiss. Azeued. in l. 4. num. 2. tit. 5. libr. 1. Recopilat. Monet. supra cap. 6. Tusch. conclus. 67. numer. 8. Bonacin. dict. quæst. 5. punct. 4. num. 3. Suarez cap. 37. per totum, Barbof. de offic. Paroch. cap. 28. §. 2. numer. 24. & de vniuers. iur. Eccles. dict. cap. 26. §. 2. ex numer. 21. Guid. Pap. decif. 283. Ex his deducitur, Primum decimas, etiam antequam petantur, deberi, quia ad Ecclesiam pertinent, sine aliqua conditione, cui propria sunt, aut saltem debentur, nam in hoc diuersæ opiniones sunt.

100 **Secundum, debitores non teneri ad deferendas eas in horrea Clericorum (et si non pauci contrarium sen-**

tiant vt Marefcot. dict. cap. 95. in fine, Cened. ad Decret. collectan. 66. numer. 4. Franc. Vini. decif. 4. num. 33. Franch. decif. 124. a principio.) Quoniam regulariter debitor non cogitur portare debitum ad domum creditoris, nisi sit in pecunia, & vterque eiusdem fori, nullusque labor, aut sumptus necessarius sit, vt per Hermos. in l. 56. gl. 6. numer. 129. §. 30. tit. 5. part. 5. vbi plures allegat. Tertium, Clericos esse monebdos, vt faciunt, decimas deferri, videantque aceruos metiri, nec licet, spissis inconsultis, fructus recondere, ne fraudum detur occasio, l. 2. tit. 5. libr. 2. Recopilat. Imò potest Parochus facere, vt fructus pendentes describantur, secundum Marefcot. vbi proxime num. 33. & quilibet exactor decimarum prohibere domino fructuum, ne illos asportet, nisi ipse, vel alius suo nomine adsit, Cancet. numer. 7. vbi plures. Quæ omnia, seculsa consuetudine contraria, procedunt.

Obseruandum est, ex decimis personalibus deducendas esse pro rata expensas in artificio, vel negotiatione factas, ita, vt solum ex lucro præstentur. Ex alijs non vtiq; sed omne quod provenit ad decimam computatur, cap. non est 22. cap. pascoralis 28. cap. cum non sit 33. de decim. Lessi. libr. 2. cap. 39. dub. 1. numer. 16. Tusch. supra conclus. 63. num. 1. 2. Molfesi. tract. 6. capit. 4. numer. 51. Valent. tom. 3. disputat. vitim. quæst. 1. punct. 3. Vazquez in opuscul. tractat. de benefico. §. vnic. dub. 6. numer. 52. Monet. cap. 6. quæst. 4. conclus. 1. 3. Rebus. quæst. 11. Suarez capit. 33. 35.

Aa 3 Ma

Marescot. lib. 2. cap. 108. num. 15. 16. Capyc. decil. 20. num. 3. 5. 12. Barbof. d. cap. 26. §. 1. num. 34. cum seqq. vbi rationem reddit differentiz inter decimas przdiales, & personales quoad deductionem expensarum, Petr. Barbof. in l. fructus ex nu. 6. ff. solut. matrim. Sed consuetudine posse introduci, vt ex przdialibus decimis impēlz deducantur, docet Aug. Barbof. num. 38. Quz expensz sint ex personalibus decimis detrahendz, explicat Suar. dict. cap. 33. in fin. vbi ait, id esse deducendum duntaxat, quod occasione artificij, aut negotiationis impēsum fuerit, non tamen ipsius negotiatoris alimenta illi, etiam nihil agentis, necessaria. Comque computatio lucri faciendā sit in fine cuiusque anni, habenda est ratio compendij, & dispendij, vt si in vno negotio amissum est, quod in alio quz situm, nihil decimarum nomine debeatur, Suar. cap. 37. num. 4.

Verf. Decimō his omnibus animadversis.

108 Communis conclusio est, quadraginta annorum vsus sufficere ad inducendam cōsuetudinem, quoad decimarum exemptionem, Marescot. dict. cap. 95. num. 29. Monet. cap. 5. nu. 103. Bonacin. qui multos laudat, punct. 5. num. 6. Suar. cap. 13. num. 3. Gutier. num. 65. Lelsi. dict. lib. 2. cap. 6. dub. 14. numer. 47. licet Molin. de iust. & iur. tom. 1. disput. 75. & Tondut. dict. quzst. 72. num. 18. immemorabilem vsus requirant, qui in Galliz Tribunalibus, ita obseruari testatur.

Ibi: Nec ad consuetudinem istam fortia nisi ei aduersetur.

Ad consuetudinis introductionem titulus, aut bona fides non desideratur, Molin. de primogen. libr. 2. cap. 6. num. 55. Suar. cap. 13. num. 1. 8. Bonacin. tract. de legib. disput. quzst. 1. punct. vlt. §. 3. num. 46. Gutier. dict. quzst. 21. num. 66. Didac. Perez supr. colum. 205. verf. Præterea, Barbof. in collectan. ad cap. fin. de consuetud. in fin. Bene supra tom. 1. cap. 8. dubit. 29. sect. 3. num. 5. & notatur communiter in dict. cap. fin. de consuet.

Ibi: Vnde maxime ad hoc conducit scire.

110 Plures differentiz inter consuetudinem, & prescriptionem inueniuntur. Prima est, quod consuetudo non inducitur, nisi per communitatem, per prius utum verō prescribi potest. Secunda, per consuetudinem acquiritur ius toti communitati, per prescriptionem ipsi possidenti privato. Tertia, consuetudo est quid iuris, quatenus legis vicem obtinet, l. de quibus 32. ff. de legib. Prescriptio quid facti, quia ius nō facit. Quarta, consuetudo adrogat legem, Prescriptio non vtiq̄. Quinta, in prescriptione bona fides requiritur, in consuetudine nō desideratur. Sexta, ad consuetudinem interuenire debet consensus saltem tacitus Principis, cuius legi derogatur, ad prescribē dum non est necesse, vt ille consentiat, cui nōcumētum ex prescriptione generatur, de quibus, & alijs differentijs videndi sunt Tondut. dict. quzst. 72. num. 9. Suar. cap. 5. num. 19. & c. 13. à num. 5. Bonacin. vbi proxime, Barbof. in dict. cap. fin. num. 21. D. Couar.

in

in regul. possessor. part. 3. §. 3. num. 2. Salas de legib. disp. 19. sect. 1. num. 6. 7. 8. & sect. 5. num. 45. 50. 34. Rebus. dict. quzst. 13. Gutier. num. 69. Ioan. Fab. in §. ex non scripto inst. de iur. natur. num. 5. Menoch. conf. 1092. nu. 2. Cardin. Tusch. lit. C. conclus. 801. Bene supra.

Verf. Vnde claud. attende, & diligenter.

111 Hæc sententia etsi valde communis sit, vt constat ex laudatis per Gutier. num. 38. reijcitur à Theologis, & nō paucis iuris Interpretibus, vt Suar. dict. cap. 12. num. 8. (vbi D. Couar. in præfenti expressim impūgoat aicens, hæc consuetudinem damnandam nō esse, etsi laudabilis non sit) Tondut. d. cap. 72. num. 12. Abuleos. sup. Math. cap. 23. quzst. 63. Menchac. dict. libr. 2. illustr. cap. 89. num. 8. §. quid dicendum, Rebus. dict. quzst. 13. nu. 43. 44. Bene dict. dubit. 29. sect. 3. & sect. 7. num. 2. Barbof. dict. cap. 26. §. 3. nu. 64. Sot. dict. libr. 9. quzst. 4. art. 1. col. antepenult. Ratio est, nam vt sæpe diximus, sustentatio ministrantium spiritualia iuri naturali, ac diuino debetur, sed quod per decimas præstetur iure Ecclesiastico statutum est, contra quod potest consuetudo præualere, dict. cap. fin. vbi notat Interpretes, de consuet. Vnde si per primitias, oblationes, alium ve modum ministris illis alimenta sufficienter exhiberent iuris naturalis obligationi satis fit, neque ita datur nimia secularium exēptio, aut deficit recognitio Sacerdotibus debita, siquidem modus duntaxat contributionis immutatur, sic consuetudo non solvēdr decimas pluribus in locis Germaniz, Italiz, Græ-

ciz, & Galliz obseruatur, sed constituta est quantitas certa fructuum, vel pecuniz quotannis Ecclesiz solvēda, vt testantur Tond. supr. num. 4. 6. 12. Panormitan. in cap. in aliquibus, nu. 8. verf. Alij fuerūt in opinione, de deci. Filuci. quzstion. moral. tom. 2. tract. 28. cap. 7. num. 32. Mēchac. controuertiar. lib. 2. cap. 89. num. 8. Monet. quzst. 4. num. 92. Suar. supr. numer. 8. Gmmandet. tract. de decim. capit. 6. num. 3.

112 Est tamen pro D. Couar. non leue fundamentum ex traditis per eundem Suarez cap. 14. num. 10. vbi docet, non posse Pontificem legem decimarum tollere, etiam relicta Clericis congrua sustentatione, quod tenent etiam Castill. cap. 10. num. 7. Gutier. dict. c. 21. num. 30. Monet. cap. 5. num. 53. Nauar. de redditib. Ecclesiast. quzst. 1. nu. 57. Less. de iust. & iur. libr. 2. cap. 39. debet. 41. Pat. Vazquez in opuscul. tit. de benefic. cap. vnic. §. 1. dub. 1. Tusch. lit. D. conclus. 62. num. 11. quoniam Spiritus Sanctus, a quo Pontificia regitur potestas, non permittet, cum tantum errorem incidere in detrimētum totius status Ecclesiastici, quandoquidem Sacerdotes non ita decenter loquerent, subsidium pauperibus deficere, & Diuinus cultus irreuerenter negligetur. Igitur hoc, quod ita perniciosum est, & irrationabile, nulla poterit consuetudine introduci, vt omnes in dict. cap. fin. de consuetud. præmittunt.

113 Sed responderi potest, talem consuetudinem approbatam per tacitum Pontificis, ac eorum, quorum interese consensus nō est, irrationabilem iudicandam, cum alijs modis possit tantum ratione ministerij spiritualis cro-

g3

gari, quantum per decimas exhibere-
tur, aut saltem quod sufficiat, ut absur-
da superius considerata vitentur. Prae-
terea quoties Pontifici expedit visum
fuerit, non obstante quacunque con-
suetudine, poterit denuo decimas, vel
onus aliud æquivalens fidelibus impo-
nere, quoniam huic potestati, quæ est
penes Ecclesiam, nulla cõsuetudo valet
derogare, Suar. dict. cap. 12. num.
n. Lefsi. dict. libr. 2. cap. 39. dub. 5. nu.
25. Becc. dict. sect. 7. num. 112. Qua-
re cõsuetudo hæc sustinetur, quia nul-
lum ex ea sequitur Ecclesie dispen-
dium, siquidem facile potest reparari:
at si Pontifex decimarum tolleret præ-
ceptum, neque alias protuderet statui
Ecclesiastico de necessarijs ad eius
decentiam, pauperum subsidium, &
cultus Divini debijū obsequium, nul-
lum superesset auxilium, & sic Eccle-
sia graviter pateretur. Tandem do-
ctrina Suar. & aliorum supra tradita
procedit, cum in uniuersum decimarū
præceptum tolleretur, non tamen cũ
in aliqua Promacia Pontifex conce-
deret iustis de causis, ne decimæ sol-
verentur, ut multis Authoribus, &
exemplis adductis probat Castill. vbi
proxime. Quare consuetudine etiam
feri licitum potest, ne decimæ in ali-
quo loco tribuantur, data Ministris
Ecclesie aliqui cõgrua sustentatione.

Num. 9.

115 Summus Pontifex suo privilegio
eximere à solutione decimarum po-
test, ita tenent Gutier. à n. 25. Rebuf.
dict. q. 13. n. 103. cum alijs Belluga in
specul. Princip. rubric. 13. §. tractemus,
n. 36. & de Robert. libr. 3. rer. iudicat.
cap. 1. fol. 52. Suar. dict. cap. 14. n. 10.

Monet. cap. 5. n. 46. L. eff. libr. 2. cap.
39. dub. 5. Fagund. sup. præcept. 5. lib.
2. cap. 4. n. 1. Pafec. in prax. Episcop.
part. 2. cap. 4. n. 63. Castill. cap. 10. n. 7.
Menoch. conf. 276. n. 1. Quod est in-
telligendū, relicta Parocho congrua
sustentatione, Barbof. dict. cap. 26. §.
3. n. 13. Azor. dict. lib. 7. cap. 37. q. 6.
Gutier. n. 29. Alioqui ipsi, quibus re-
missæ sunt decimæ, ad eam præstandā
tenebantur, Castill. ibidem.

Num. 10.

Circa hoc variz sunt DD. opinio-
nes. Alij præscriptionem omninō ex-
cludunt, & est communis Canonista-
rum sententiā, decimas, etiam quoad
quotam, esse de iure diuino. Alij di-
stinxerūt inter prædiales, & personales,
admittentes præscriptionem quoad
has, non quoad illas. Alij rejciunt
præscriptionem quoad totum, non
quoad partem, siue quotam. Alij Cle-
ricis, ceterisque Ecclesiasticis perso-
nis permittunt præscriptionem, laicis
non utique, sed verius, ac receptius est,
quod in præfenti docet D. Couar. sci-
licet tam Ecclesiasticos, quam laicos
posse eximi præscriptione, etiam in
totum à decimarū solutione per qua-
draginta annos cum titulo, aut tem-
pus immemorabile, modo Parocho,
quod sufficit ad victū, præstetur, Sua-
rez cap. 12. à num. 16. Marefcor. dict.
cap. 9. §. num. 28. cum seqq. Rebuf. d.
quæst. 13. à num. 60. Bonacin. qui alios
allegat, dict. disput. ult. quæst. 5. punct.
5. num. 4. 5. Monet. dict. cap. 5. cen-
cluf. 6. n. 114. Tondut. n. 19. cum seqq.
Fontanel. de pact. nuptial. p. 1. clauf.
4. glos. 19. n. 39. 40. Pellizzar. sup. nu.
268. Gutier. num. 61. cum alijs Me-
chac.

116

chæ. dict. cap. 80. num. 10. Castil. cap.
5. num. 21. Balboa in cap. de quarta,
num. 19. de præscript. Sed ad præscrip-
tionem tertiarum, quæ in hispania
Regibus solvantur, immemorabile esse
necessariō probandum, docet Castill.
num. 23. per l. 1. tit. 21. libr. 9. Recopil.
& latissime cap. 3. per totum, dispo-
sit, vbi ex num. 12. probat, maiorem
vim obtinere immemorabilem præ-
scriptioem, quam quadragenariam
cum titulo.

Ibi: *Erunt forsitan, qui etiam hæc opinionem
accipiunt.*

117 De intellectu h. sic 7. ff. quemad-
modum seruitur. à tit. Colaci. lib. 14. ob-
seruat. 15. Con. n. lib. 4. cap. 12. à n. 19.
Beron. in cap. de quarta. à num. 72. de
præscript. qui hæc textus parum ad
præfentem resolutionem pertinet, ut
ex ipfius contextu patet, & D. Cou-
uar. ostendit.

Num. 11.

118 Dubia est controversia, num serui-
tus discontinua, ut iter, & cetera, via pos-
sit ordinario tempore decem, vel vi-
ginti annorum præscribi, aut requira-
tur tempus immemorabile de qua Pare-
la dor. quotidianar. lib. 1. cap. 1. §. 2. per
tot. Morla in tempor. fut. tit. 6. quæst.
4. num. 14. & seqq. Pachelin. libr. 8. con-
trouers. cap. 22. Cancer. variar. part. 3.
cap. 4. à num. 46. Barbol. in collectan.
ad cap. cum Ecclesia Sutrina num. 20.
vers. l. i. ead. glosa, de caus. possels.
& propriet. Duaren. libr. 1. disputat. c.
34. & alij, quos refert & sequitur E-
man. Suar. in addit. ad Anton. Gomez
variar. tom. 2. cap. vltim. nu. 27. vers.

Seruitus verò realis, lit. P. Qui omnes
excludunt differentiam inter seruitu-
tem continuam, & discontinuam,
quoad tempus ad præscribendum illas
necessarium, ceteri communiter recepta
sateantur, & consistit ex Ant. Gomez
vbi proxime, & achill. in l. 2. C. de lori-
tan. & 29. Castill. de usufruct. cap. 68.
à num. 7. Tulch. lit. S. conclus. 224.
Tondut. quæst. civil. cap. 48. à nu. 45.
Cuze. ad l. sequitur, §. libertatem, ff.
de usufruct. Ant. Gouean. lection. iuris
variar. lib. 1. cap. 24. Moho. de iust. &
iur. disput. 70. num. 7. vers. Porro, Car-
dol. in praxi iudic. verbo, præscriptio, a
num. 73. Sed hæc vitimam senten-
tiam sustinendo, quod scilicet tempus
immemorabile desideretur, dubitatur,
an sit necessaria scientia, & patientia
eius, contra quem præscribitur, in quo
sunt duæ communes sententiæ, de qui-
bus per Castill. cap. 28. ex num. 4. &
negatiuam partem amplectitur cum
innumeris. Similiter disputatur, nū sit
opus ad præscriptionem immemoria-
lem negatiuam seruitutum, quod
interecat prohibitio, vel interpellatio,
& negatiuè post longam disputa-
tionem resoluit Castill. cap. 20. num.
8. vers. Ex his, cum Auendañ. de cen-
sib. cap. 8. num. 23. 24.

Ibi: *Ab omnibus tamen receptum est.*

119 Usufructus omni iure decem, vel
viginti annis præscribitur, Anton. Go-
mez supra num. 26. vers. Seruitus ve-
rò mixta, Auendañ. in cap. 11. Cor-
rector. num. 20. Padilla sup. num. 24.
vers. Quantum intellectum, & nu-
mer. 30. Gomez Vaso in praxi ca-
pit. 24. num. 174. Castillo de cap. 68.
num. 7. Balb. de præscript. part. 4. par.
4. prin.

4. princip. quæst. 2. numer. 6. cum alijs.

Verf. Sed quis in hoc isto capite.

- 120 Si sententia Parlatarii, Suar. de alio tum super tradita aduocatus, quæ sine solido iure fundamētis, his distinctiombus opus non est, sed ius pascendi, siue pascendi, siue pascendi debeat, decem, vel viginti annorum præscriptio acquiratur, cum requisitis, quæ in seruitutibus continentur, vel quasi defiderantur regulantur, de quibus Anton. Gom. dict. nom. 27. Pacador. supra nom. 22. & 5. 2. 1. Menoch. de retinend. remed. 6. ex nom. 176. Gratian. Falcon. reg. 370. 8. 9. 10. de seruit. rustice prædior. capit. 4. num. 55. cum seqq. Padill. in l. 1. C. de seruit. Caldas ibidem quæst. 5. nu. 65.
- 121 Quod si dubitetur, an pascendi, vel pascendi talis seruitus sit debita, recurrendum est ad distinctionem Consultor. l. pecoris 4. ff. de seruit. rustice prædior. etiam meminere, Menoch. dict. remed. 6. num. 47. & Cynus tom. 1. controuers. 14. 1. 3. 2.
- 122 Sed communis, postulans tempus inmemorable ad præscribendas distinctiouis seruitutes, est limitata ex glol. in l. seruitutes 14. verb. certam ad finem, ff. de seruitutib. quam sequitur Tondut. sup. nom. 49. 50. Gratian. discipul. forest. cap. 68. 1. num. 39. 40. & alij, quando titulus allegatur, cum est non probetur ex decennali quasi possessione præsumitur, l. cura. 10. in rem, verso 6. ff. de vtr. Gutier. in l. neq. potest, nom. 199. ff. de leg. 1. Flores de Mena var. lib. 1. quæst. 2. nu. 12. Caldas de renouat. emphyteut. c. 13. nom. 14. Felician. de censib. lib. 2.

cap. 5. nom. 24. Lara de Capellan. lib. 2. cap. 12. a num. 3. Rodrig. de ann. testib. lib. 1. quæst. 15. num. 5. Matril. Sicil. decil. 227. Petr. Barbos. in l. quæst. doris, num. 13. ff. solut. matrim. & in l. 2. num. 209. cum seqq. C. de præscrip. 30. vel 40. annor. Mantre. de tacit. conuent. lib. 3. tit. 15. a num. 52. & alij communiter. Quod est intelligendum interueniente facto, aut patientia eius, contra quæ præscribitur, l. 2. C. de feruitut. de aqua, Caldas dict. cap. 15. Bolboa in cap. si diliget, quæst. 3. de præscrip. Gratian. supra cap. 208. a num. 1. Tondut. dict. quæst. 48. nu. 49. Nam incorporatum præscriptio, absque illa præscribere nequit, Garc. de nobilitat. glol. 7. quæst. 7. Menoch. de arbitrat. lib. 2. cal. 101. per tot. D. Covarr. reg. pascendi, p. 2. in princ. n. 8. & alij plerumque apud Castil. de victu. c. 28. nu. 5. vbi late persequitur, & num. 3. limitatur, cum interuenit titulus, & bona fides, quo casu patientia demum, aut scientia non requiritur, Facino. contra uer. lib. 8. cap. 20. Gregorio Lopez in l. 13. glol. 3. tit. 31. part. 3. Gilchen. de præscrip. part. 2. memb. 3. cap. 12. a nu. 8. De qua limitatione principali, licet D. Covar. dubitet, facilis præfata doctrina est practicanda propter probabilitatem oppositæ opinionis, quæ absolutè docet, decennium, aut viginti annos sine titulo ad eam præscriptionem discontinuam seruitutes sufficere, quam in puncto iuris verior sentit Tondut. n. 48.

Ibi: Quid ergo de seruitute iuris pascendi?

Hæc autem seruitus iuris pascendi pecora in pascuis publicis non quæ-

ritur, nisi quadraginta annorum spatio, l. 7. tit. 29. part. 3. D. Covar. practicat. cap. 37. in fine.

Ibi: Primus Janè, vbi resus hic decennium contingens.

- 125 Obstat l. 4. tit. 15. libr. 4. Recopilat. quæ prohibetur generaliter, ne ex detractione rei titulo conductiois præscriptio locum habeat, Castil. cap. 38. num. 1. ver. Y de nuestro derecho. Sed inter confratres, vulgo de la Mesta, aliud quoddam ius pascendi obseruatur, quod à possessore inuito auferri non potest, nec plus offerens admittitur, l. 3. cap. 5. cum seqq. tit. 14. libr. 3. Recopilat.

Ibi: Et tamen illud est adijciendum.

- 127 Sic communiter limitatur conclusio præmissa communior, nam cum titulo discontinua seruitus tempore ordinario præscribitur, etiam secundum eos, qui illam sequuntur Ant. Gom. dict. num. 27. verf. Adverteadum tamen, Tusch. conclus. 224. Castil. d. c. 68. num. 7. Padill. in d. l. 2. C. de seruitut. Balb. part. 2. part. 4. princ. quæst. 1. Corral. in d. l. seruitutes, num. 3. ff. de seruitut. Tondut. supra dict. quæst. 48. num. 49.

Ibi: Quibus in locis, & in l. si quis, ff. si seruit. vendic.

- 128 Non pauci Duarenem sequuntur putantes, nullam seruitutem decem, vel viginti annis præscribi posse, sine titulo, de qua quæstione consulendi sunt Anton. Gom. dict. nom. 27. vbi Suar. lit. O. Pichard. in §. 2. que si agat.

à num. 12. inst. de action. Cenall. tom. 1. quæst. 47. Olan. in autinom. iur. lit. A. num. 136. Castil. supra à n. 16. Menoch. dict. remed. 6. num. 135. Mascard. conclus. 205. alias 220. nu. 18. Tapat. var. sentent. tit. 566. cap. 14. Caldas receptar. sentent. libr. 1. quæst. 5. num. 38. Morla in tempor. iur. tit. 6. quæst. 4. ex num. 20. Fachin. controuers. lib. 13. c. 83. Cancr. var. p. 3. cap. 4. a num. 45. Iacob. Ruard. ad leg. Scliboniam, num. 7. vbi multa non vultaria de præscriptione seruitutum.

Num. 12.

De intellectu horum verborum D. Thomæ, Gutier. dict. quæst. 21. n. 51. Suar. cap. 32. num. 12. 13. 14. Bene dict. dubit. 29. sect. 7. num. 2. 3. Qui verba illa accipiunt, cum obligatio semel extincta per consuetudinem, vel præscriptionem suscitatur, vel præcepto Pontificis, vel vigente ministrorum Diuini cultus indigentia, nam licet non peccent non soluentes decimas, a quibus exempti legitime sunt, tamen si in animis habeant, vt, licet petantur ex duabus prædictis causis, ipsas non soluant, in stato damnationis sunt, eritq. laudabile, si Clerici, quibus est ius exigendi, illud ob vitandum scandalum omittant.

Posset nihilominus mens D. Thomæ aliter interpretari, asserendo, loquentum fuisse non de consuetudine, sed de usu aliquibus annis, iam inueterato non soluendi decimas, nam tunc et si Ministri Ecclesie ius habeant ad exigendas eas, si illi cedat ob vitandum scandalum, quod ex insolita petitione timeretur, laudandi sunt; fideles autem non soluentes peccato

cato excusantur propter bonam fidē, qua credunt, se ex benignitate Clericorum debitas decimas retinere, quia ex diuturnitate temporis iusta causa, siue titulus iure praesomitur, ut dictum est supra. Et comprobatur ex communi Theologorum sententia, quae docet, non peccare facientes contra legem, interim dum consuetudo contraria non est legitime praescripta, postquam iam ita usu recepta est, ut a plebique etiam timorata conscientia vitis sine scrupulo obseruetur, ut tenent flores, quos refert Salas de legib. sect. 4. §. 5. num. 43. ad finem, & Bonacin. dict. tract. de legib. disput. 1. quæst. 1. punct. ult. §. 3. num. 45. vtil. Responder. Valentia. Igitur qui ex usu decimas detinent, in statu damnationis non sunt, si verò propositum habeant non solvendi decimas, etsi petantur, peccati rei sunt, cessante illa bona fide, cum aperte contra domini voluntatem, vel eius, cui debentur, decimas usurpent, qui videtur planus sensus ad praefatum locum, qui sic se habet: *Hic equitatem, et si iustitiam laudabiliter ministri Ecclesie decimas non requirunt, ubi siue se audalo requiri non possunt propter consuetudinem, vel aliquam aliam causam. Nec tamen sunt in statu damnationis, qui non solvunt in locis illis: nisi forte propter obstinationem animi habentes resolutionem non solvendi, etiamsi ab eis peterentur.* Hæc 2. quæst. 8. art. 1. ad fin. & quodlibet. 6. art. 10.

Num. 13.

131 Praescriptio iuris percipiendi decimas in aliena Parochia, ad novalia non extenditur. Suar. cap. 22. num. 9. Rebus. quæst. 14. a num. 92. Gutier. n. 78.

Cancer. num. 16. Barbof. dict. cap. 26. §. 2. n. 38. Castill. de tert. cap. 15. n. 32. Monet. cap. 4. num. 79. & hoc etiam, si consuetudine ius illud acquiratur, dicendum est, Gutier. num. 8. Rebus. num. 6. Cast. num. 37. Monet. num. 85. Cancer. num. 17. nam praescriptio strictè interpretari debet, tantumque praescribitur, quantum possideretur, Barbof. supr. num. 59. Quod est limitandum, quoties ex aliquo fundo certis limitibus clauso, qui ut unus, & indivisibilis possidetur, ius percipiendi decimas fuerit praescriptioe quæsitum, non finitæ ipsam terra noviter praecidatur, ex eo novali decimæ ei, qui praescripsit, iure debentur, Cancer. d. num. 17. Suar. num. 10. Rebus. nu. 20. Felin. in cap. auditis, num. 19. de praescript. Ioan. Andr. in cap. fin. de privileg. Gutier. num. 101. 102. apud quem alij, Barbof. num. 61. Praeterea limitatur, si praescriptio fiat ab eo, cui de iure communi decimæ debentur, contra privilegium, vel eum, qui antea praescripserat, Menoch. conf. 36. num. 34. Nam hæc praescriptio, ut favorabilis, est amplianda, arg. cap. odia, de reg. iur. in 6.

Ibi: Hoc tamen verum est, ubi novale omnino.

Ei, qui praescripsit ius percipiendi decimas ex aliquo praedio, debentur, quanvis aliud ibi seminetur, quam solebat, cap. commissum de decim. Barbof. dict. num. 59. Suar. dict. num. 10. Gutier. num. 103. 104. Burg. de Paz conf. 150. num. 16. D. Covarr. practica. cap. 37. num. 5. Monet. supr. cap. 4. num. 89. Cancer. num. 18. Castill. cap. 15. n. 2. Valenzuel. conf. 33. n. 26. Sal-

Salgad. de Reg. prote. §. part. 3. cap. 10. n. 223. cum seq. Prosp. Petr. in addit. ad Cap. e. de cil. 20. num. 1. lit. B. Quod similiter ad privilegium extendit Castill. num. 8. qui latissime agit. Quod verum non erit, quando ex terra antiquam praecideretur modicum aliquid daturat decimarum ratione percipiebatur, quod pro nihilo reputandum est, ut in specie sentiunt Tondut. quæstion. benefical. cap. 101. num. 11. Tambut. de iur. Abbat. tom. 1. disputat. 15. quæst. 18. num. 6. Monet. de decim. cap. 4. num. 50.

132 Ibi: Nos obiter praemisit decisio textus in cap. ex parte.

134 De interpretatione textus in cap. ex parte 27. de decim. tractant latè Rebus. q. 14. Suar. cap. 23. a nu. 4. Gutier. n. 124. Cardinal. Tusch. tom. 6. lit. P. conclus. 752. Carol. de Tapia ad l. fin. part. 2. cap. 9. ex num. 9. ff. de constitut. Princip. Gregor. Accaci. de privilegi. lib. 2. cap. 9. n. 27. cum alijs, Castill. d. tom. 7. de tertijs, cap. 35. nu. 40. Barbof. in collectan. ad idem cap. in princip. & in c. quia circa de privilegi. n. 13. Monet. d. c. 4. n. 3. ex n. 65. Valenzuel. conf. 33. num. 50. Tondut. sup. n. 17. & communiter hic intellectus à D.

135 Covar. traditus approbatur. Quid autem sit novale, quoad rem hanc, definitur in cap. quid per novale 21. §. 1. de verb. significat. ut sit ager de novo ad cultum redactus, de quo non extat memoria, quod aliquando cultus fuisset, Menoch. conf. 36. num. 2. Henr. Canif. de decim. cap. 11. num. 1. Tusch. lit. N. conclus. 115. Petr. Gregor. sintagmat. iur. lib. 1. cap. 2. num. 2. Monet. dict. quæst. 3. num. 50. Aliter ta-

men à consuetis accipitur in l. sylva ex duobus §. novalis. ff. de verb. significat. & in l. fin. §. ult. ff. de term. moto, notat Rebus. in d. §. novalis.

Ibi: Sed praescriptio magis consonum iuribus.

136 Privilegium de percipiendis decimis in aliena Parochia, minime novalia complectitur, siue laicis, siue Ecclesiasticis indulgetur, Suar. dict. capit. 23. num. 5. 6. Monet. cap. 4. quæst. 3. num. 67. Aocharran. in dict. capit. ex parte, Gutier. dict. libr. 2. cap. 21. a numero 120. Aug. Barbof. in collectan. ad dict. cap. 2. nu. 6. de decim. in 6. & d. c. 26. §. 2. n. 58. Castill. c. 15. n. 34. 35. 39. Cancer. n. 14. etsi contra sentiat de privilegio Ecclesie concessio.

137 Privilegium, per quod alteri praeter concedentem praedictum generatur, strictè debet interpretari, Carleval. de iudic. tom. 2. tit. 3. disp. 28. nu. 18. Gutier. practica. lib. 4. cap. 5. nu. 22. Cabed. Lusitanar. decim. 93. nu. 1. part. 2. Melo de iudic. debitor. quæst. ult. num. 31. Hippolic. singul. 483. Tusch. supr. concl. 211. Castill. c. 36. n. 4. Valenz. c. 93. n. 31. Barbof. in collectan. ad cap. quia circa, n. 4. de privileg. Quod verum est, cum per privilegium iuri communi derogatur, sed si per illud alteri privilegio, aut consuetudini officiarum, causaque ad terminos iuris communis reducatur, ampla interpretatio facièda est, Castill. cap. 15. n. 40. Tiraquel. de primogen. quæst. 24. a n. 5. D. Covar. infra lib. 3. cap. 6. n. 4. Gutier. de iuram. confirmat. patræ cap. 29. num. 4. Sanchez de matrimo. lib. 1. disput. 12. Everard. in loc. à ratione legis largæ, num. 29. Villag. in tract. de

extension legum, rubric. de extē. leg. correctoriz, num. 9. Sard. de aliment. tit. 2. q. 13. num. 193. Fatio. fragment. crimin. part. 1. lit. E. nu. 36. favorabile censetur, Menoch. conf. 36. n. 27.

139 Ex quibus facile conciliantur d. c. ex parte, & cap. tua 25. §. vlt. de decim. siquidem in illo ad ius commune per privilegium redditur, & in hoc secus evenit, quare in vno gratia protelatur, quæ in altero restringitur quoad novatū comprehensionē. Et est obiter advertendū, rationē traditā a Pontifice in d. c. ex parte, vt, cui conceditur, quod plus est, videatur indultū, quod est minus, non esse generaliter in materia privilegiorū admittendā, vt patet ex d. c. tua, sed in specie tantum, de qua ibi agitur, vbi lata interpretatio recipi debet, vt post alios rectē obseruat Suar. sup. n. 7. Castill. vbi proximē.

Num. 14.

Decisio cap. penult. de privileg. maxime locum habet, quādo ex agro nouiter perciso antea aliqui fructus percipiebantur, veluti ex arboribus, postea, aut sylua exdua, decimæque soluebantur, nisi esset quicquam per exiguum, vt supra notauimus nu. 133. Et conclusionem hanc ad Couarr. deductam, ex dict. cap. penult. scilicet privilegium de decimis non soluedis ex novatibus non pertinere ad ea, ex quibus aliquis ius habebat percipiendi easdem, tenent Castill. cap. 36. nu. 24. Suar. 19. n. 3. Viui. common. opinion. tom. 1. tit. 16. num. 14. vlt. Et potest, Monet. cap. 4. num. 60. Barbof. in collectan. ad cap. quia circa 22. nu. 14. de privileg. Roder. Suar. allegat. 28. num. 9. 23. Azor. supra part. 1.

lib. 7. c. 26. quæst. 6. vlt. His positis, Rebolio d. l. sylua exdua, §. novatis, vlt. §. ff. de verb. signific. Gutier. nu. 126. Princeps enim nullius iuri preiudicium inferre presumitur, nisi de eius voluntate appareat manifestē, c. super eo 15. §. 1. vbi glol. verbo intentionis de offi. delegat. l. 2. §. siquis à Princip. ff. neq. in loc. pub. fiat. Carleual. tom. 1. disp. 2. num. 639. Castill. c. 36. num. 11. Moho. de primogen. lib. 2. cap. 1. numer. 13. Peregrin. de iur. fisc. libr. 1. tit. 3. à n. 21. Perez in l. 1. glol. col. 1. vlt. Præterea, tit. 5. libr. 3. Ordinam. Tiraquel. de iudic. in reb. exig. vlt. §. 6. 1. pag. 42. Vbi quod idem est in minimo preiudicio, Alciat. de presump. reg. 3. pres. 11. Grammatic. decif. 104. num. 23. Menoch. de arbitrar. libr. 1. quæst. 9. num. 1. & hoc probat etiam in concessione ex motu proprio, & certa scientia, imò & cum clausula de plenitudine potestatis, Castill. vbi proximē numer. 23. Seraphin. decif. 1082. numer. 8. Barbof. de diction. & clausul. claus. 19. num. 10. ibique alij, & procedit, nedum in iure iam quæsitō, sed etiam in spe probabili, Menoch. conf. 36. num. 24.

Ibi: *Quaratione conciliari, ni fallor, posset.*

Hanc doctrinam, & conciliationē ad huiusmodi contrarietatem opinionum tollendam, vt iuri consonam, tuentur Castill. numer. 26. Rebut. quæst. 14. numer. 34. Monet. dict. cap. 4. numer. 70. Cardin. Tusch. lit. P. conclus. 729. numer. 5. Roderic. Suarez vbi proximē, Gutier. num. 129. vlt. Hæc tamen, & alij.

Vtrum

143 Verum autem privilegium Summi Pontificis de non soluendis decimis extendatur ad novatias, & ad possessiones post concessionem quæsitias disputant DD. affirmant Suar. d. cap. 19. num. 4. 7. Pellizzari. supr. tom. 2. tract. 8. cap. 7. nu. 171. cum seqq. apud quem Castri. Palao, Azor. & Abbas in cap. dudum de privileg. Negant Castill. cap. 12. num. 43. Rebut. quæst. 14. num. 30. Oldrad. conf. 268. Barbof. in collectan. ad d. cap. quia circa, n. 11. & d. cap. 26. §. 3. num. 14. Monet. cap. 4. quæst. 3. nu. 67. Rodrig. quæstion. regular. resol. 30. nu. 6. Gutier. d. cap. 21. num. 130. licet aliud iuris sit de privilegio non soluendi decimas de proprio labore perceptas, nam & novatias complectitur, cap. ad audientiam de decim. Castill. supr. Barbof. d. n. 14. & alij communiter, & hoc privilegium omnibus religionibus cõpetit, cap. ex parte el. 1. de decim. Barbof. cum alijs num. 17. qui advertit, hoc verum esse quoad fructus, pro ipsorum vsu necessarios, & ita intelligendus est Cancr. d. cap. 23. nu. 3. 15. Sed vt privilegium prædia post illud acquisita privilegiato comprehendat, necessariò sequitur specifica derogatio c. nuper 14. de decim. Gutier. n. 36. Suar. cap. 19. num. 7. Ioan. Franc. de Leon in thesaur. for. Ecclesiast. part. 2. cap. 12. à num. 69. Camill. Borrel. in sum. decision. part. 1. tit. 19. de decim. nu. 42. Rota decif. 122. num. 4. & decif. 123. part. 1. diuersor. & apud Postum. de manupent. decif. 157. num. 4. Pellizzari. supr. num. 170. Augustin. Barbof. in dict. §. 3. numer. 37. Marcheslan. de commissio. p. 2. num. 1. 2. pag. 596. in vlt. impref. Campan. in diuers. iur. Canon. rub. 12. c. 13. n. 154.

& alij lau dati per eundem Barbof. in collectan. ad d. cap. nuper.

145 Illud tandem non est prætermittendum, quod controuersia super decimis ad forum spectant Ecclesiasticū. Nam cum ius earum spirituale sit, de illo iudicare laicus nō licet, cap. 2. 3. de iudic. cap. cautam 7. qui fil. sine legit. docent Suar. cap. 3. n. 16. 17. Thom. del Bene de immunit. Ecclesiast. tom. 2. cap. 10. dubit. 4. num. 1. D. Couarr. practicar. cap. 33. num. 1. Ceual. tom. vlt. quæst. 25. à num. 11. Vbi neque incidenter laicos de spiritualibus cognoscere posse, probat Petr. Barbof. in l. Titia, num. 39. ff. solut. matrim. Castill. cap. 12. num. 12. And. Gail. practicar. obseruat. lib. 1. obseruat. 38. Aug. Barbof. dict. cap. 26. §. 4. n. 1. Dian. resolut. moral. p. 1. tract. 2. resolut. 89. Scaccia de sentent. & reind. glol. 7. q. 3. limit. §. à n. 4. & plerumque alij apud Castill. & Aug. Barbof. Hæc tamen regula nonnullas patitur exceptiones communi DD. suffragio comprobata. Prima est, si quæstio vertatur facti, veluti an decimæ sint solutæ: super quo secularis pronuciare non prohibetur, tanquam mixti fori, D. Couarr. supr. num. 2. Bene nu. 34. Bouardill. in politic. tom. 1. lib. 2. cap. 18. num. 145. Gutier. practicar. lib. 3. cap. 26. nu. 2. Rebut. q. 10. num. 2. 38. Castill. in l. 6. Taur. vlt. De qualiquera calidat, Monet. cap. 8. à princ. Zerol. in prax. Epil cop. part. 1. verbo decimæ, §. 6. Aug. Barbof. supr. Secunda, si de sola possessione iuris decimarum disceptetur, Ceual. supra num. 54. Gail. libr. 1. obseruat. 28. num. 2. Anendañ. de exeq. mandat. part. 1. capit. 1. numer. 32. Guid. Papa decif. 83. num. 2. Garcia de nobilit. glol. 9. numer. 48. My-

Bb 2

fin

finger. cent. 2. obseru. 67. Mendez à Cast. in prax. Eccl. Lusitan. lib. 2. c. 4. n. 14. Aug. Barbol. in collect. ad c. tua 23. n. 3. de decim. Castill. sup. n. 41. vbi rex Cenall. rationem reddit, quia scilicet possessori rei spiritualis causa temporalis, & profana ceteretur, Menoch. cons. 268. ex num. 5. vbi limitat in remedio adipsendam, & plures alij apud Bene num. 2.

- 150 Tertia est, quoad decimas in laicos perpetuo legitima concessione traslatas, nam de illis in questionibus, tam iuris, quam facti laici sunt iudices competentes. Et de ceteris Regibus Hispaniarum prout in eisdem supremis Tribunalibus, etiam inter Ecclesiasticas personas cognoscitur, Gu-tier. sup. lib. 1. cap. 14. n. 4. D. Couarr. d. n. 2. vers. Tertio quocies, Rebut. nu. 39 in fin. Br. u. d. n. 146. Fontanel. de pact. nuptial. claus. 4. glof. 13. p. 2. num. 58. Petr. Barbol. in d. l. Titus, nu. 42. Castill. quam plurimos referens supra num. 20. D. Felician. de Vega in cap. qualiter, & quando, nu. 10. de iudic. D. Solorzan. de iur. Iudicial. lib. 3. cap. 13. num. 42. Garc. de expens. cap. 9. num. 94. Cabed. decif. 63. num. 4. Morla in empot. iur. pat. 1. tit. de iurisdic. om. iudic. in princ. num. 137. Gratian. discept. cap. 238. n. 58. Hen-tiq. in sum. lib. 7. cap. 27. lit. E. Cenall. quaest. 822. num. 70 cum seqq. & dicit. quod est. 25. num. 24. 25. vbi aliud ait de decimis in feudum datis, de quo videndus Thom. del Bene à num. 36. qui distinguit inter feudum decimarum titulo oneroso, vel lucrativo concessum, & Cenall. sententiam probat.

Barbol. oo. 2. vers. Iteidem,
cum alijs.

AD CAPVT Decimum octauum.

SVMMARIVM.

- 1 De intellectu l. diffamari, C. de iur. gen. manum. qui differunt.
- 2 De praxi prefata constitutionis, remissio.
- 3 Est remedium extraordinarium, quod ex d. l. diffamari, competit.
- 4 Remedia extra ordinaria cessant, si disparati existentibus.
- 5 Iusta causa excusat diffamantem.
- 6 Non agit remedio d. l. legis, nisi qui possidet.
- 7 De pira eius, qui contumaciter edere instrumentum recusat.
- 8 Vt quis priuatur iure, quod ex instrumentis habet ob contumaciam in eo exhibendo, hic interpolato est praesumendum.
- 9 Quando liberetur quis ab instrumentorum editione remissio.
- 10 An siciles admonendus diffamator, antequam ei silentium perpetuum imponatur.
- 11 Si post terminum à iudice praescriptum appareat diffamator alterius, audiatur, nisi iam sententia silentium perpetuum imposita fuerit lata.
- 12 Summarium saltem consistere debet de diffamatione, et locus sit d. l. diffamari.
- 13 Ad remedium remedio l. si contendat, ff. de fideiussor. diffamatio, non praecedat, non est necesse.

Dif-

- 14 Differentia inter remedia d. l. diffamari, & d. l. si contendat.
- 15 De praxi d. l. si contendat, remissio.
- 16 Quis iudex aduendus sit, ad profana remedia proponenda.
- 17 Agens ex d. l. diffamari, quoad primam petitionem actor habetur, & reus quo ad reliqua.
- 18 Maiori excommunicatione ligatus reus, requirit remedio legum praedictarum.
- 19 Excommunicatus non auditur in iudicio, nisi reus necessarius trahatur.
- 20 Contra excommunicatum proponi possunt profana remedia, qui, si velit contendere, auditur.
- 21 Actor, qui compulsus ad iudicium trahitur, reus potius cefesor.
- 22 Excommunicatus etiam in foro seculari à iudicio repellitur.
- 23 Agens excommunicatus in iudicio non auditur, si sponte veniat, secus si inuitas.
- 24 Quibus casibus admittatur excommunicatus ad agendum in iudicio, remissio.
- 25 Iudicium peractum cum excommunicato, parte non opponente, sustinetur.
- 26 Iudices Ecclesiastici censuris cogere possunt seculares, & excommunicatos à iudicio repellant.
- 27 Iudex potest ex officio excommunicationem riuandam repellere.
- 28 Verum excommunicatus cogatur procuratorem constituere ad litigandum.
- 29 Excommunicatus etiam non denunciatus, parte opponente, potest à iudicio excludi.
- 30 Excommunicatus etiam ante denunciationem ius nullum habet ad fidelium communionem, à quibus, si velint, vitari potest.
- 31 Reductio ad arbitrium boni viri apud quem iudicem est postulanda.
- 32 Si Clericus, & laicus arbitri sententiam dixerint, pro reductione ad arbitrium boni viri superior Clerici erit aduendus.
- 33 In remedio d. l. diffamari, comparandum est coram iudice diffamati secundum communem.
- 34 Traditur sententia alia docens, coram iudice diffamatoris esse comparandum.
- 35 Actor forum rei sequi tenetur.
- 36 Iudex causa preparata est competens ad causam preparatam.
- 37 Laicus vti in remedio, d. l. diffamari, Clericum, & vel Episcopum ad forum suum trahit, & inuitas cogat.
- 38 Per iactationem quis ad iudicium prouocat.
- 39 Reo duplicem forum habente de iure communi, actor, quem maluerit, potest eligere.
- 40 Secus est, si duplex forus ex privilegio competat, nam ipse reus eligit.
- 41 Quoties diffamatus duplicem forum habet de iure communi, si ipse compareat in uno, & diffamator velit agere in altero, causa ad hunc est remittenda.
- 42 Reus est iudex in praedicto casu causa preparata, & alter preparantis.
- 43 Remedium l. diffamari est commune omnibus causis, tam civilibus, quam criminalibus.
- 44 Successor maioratus, reus possessore, & potest remedio l. diffamari.

Bb 3

Df

finger. cent. 2. obseru. 67. Mendez à Cast. in prax. Eccl. Lusitan. lib. 2. c. 4. n. 14. Aug. Barbol. in collect. ad c. tua 23. n. 3. de decim. Castill. sup. n. 41. vbi rex Cenall. rationem reddit, quia scilicet possessori rei spiritualis causa temporalis, & profana ceteretur, Menoch. cons. 208. ex num. 5. vbi limitat in remedio adipsendam, & plures alij apud Bene num. 2.

- 150 Tertia est, quoad decimas in laicos perpetuo legitima concessione traslatas, nam de illis in questionibus, tam iuris, quam facti laici sunt iudices competentes. Et de ceteris Regibus Hispaniarum prout in eiusdem supremis Tribunalibus, etiam inter Ecclesiasticas personas cognoscitur, Gu-tier. sup. lib. 1. cap. 14. n. 4. D. Couarr. d. n. 2. vers. Tertio quocies, Rebut. nu. 39 in fin. Becard. nu. 146. Fontanel. de pact. nuptial. claus. 4. glof. 13. p. 2. num. 58. Petr. Barbol. in d. l. Titus, nu. 42. Castill. quam plurimos referens supra num. 20. D. Felician. de Vega in cap. qualiter, & quando, nu. 10. de iudic. D. Solorzan. de iur. Iudicial. lib. 3. cap. 13. num. 42. Garc. de expens. cap. 9. num. 94. Cabed. decif. 63. num. 4. Morla in empot. iur. pat. 1. tit. de iurisdic. omni. iudic. in princ. num. 137. Gratian. discept. cap. 238. n. 58. Hen-tiq. in sum. lib. 7. cap. 27. lit. E. Cenall. quaest. 822. num. 70 cum seqq. & dicit. quod est. 25. num. 24. 25. vbi aliud ait de decimis in feudum datis, de quo videndus Thom. del Bene à num. 36. qui distinguit inter feudum decimarum titulo oneroso, vel lucrativo concessum, & Cenall. sententiam probat.

Barbol. 60. 2. vers. Item, cum alijs.

AD CAPVT Decimum octauum.

SVMMARIVM.

- 1 De intellectu l. diffamari, C. de iudi. gen. manum. qui differunt.
- 2 De praxi prefata constitutionis, remissio.
- 3 Est remedium extraordinarium, quod ex d. l. diffamari, competit.
- 4 Remedia extra ordinaria cessant, si disparati existentibus.
- 5 In ista causa excusat diffamator.
- 6 Non agit remedio dicitur legis, nisi qui possidet.
- 7 De pira eius, qui contumaciter edere instrumentum recusat.
- 8 Vt quis priuatur iure, quod ex instrumentis habet ob contumaciam in eo exhibendo, hic interpolato est praesumendum.
- 9 Quando liberetur quis ab instrumentorum editione remissio.
- 10 An siciles admonendus diffamator, antequam ei silentium perpetuum imponatur.
- 11 Si post terminum à iudice praescriptum appareat diffamator alterius, audiatur, nisi iam sententia silentium perpetuum imposita fuerit lata.
- 12 Summarium saltem consistere debet de diffamatione, et locus sit dicit. l. diffamari.
- 13 Ad remedium remedio l. si contendat, ff. de fideiussor. diffamatio, non procedat, non est necesse.

Dis-

- 14 Differentia inter remedia d. l. diffamari, & d. l. si contendat.
- 15 De praxi dicit. l. si contendat, remissio.
- 16 Quis iudex aduendus sit, ad profana remedia proponenda.
- 17 Agens ex d. l. diffamari, quoad primam petitionem actor habetur, & reus quo ad reliqua.
- 18 Maiori excommunicatione ligatus reus, requiritur remedio legum praedictarum.
- 19 Excommunicatus non auditur in iudicio, nisi reus necessarius trahatur.
- 20 Contra excommunicatum proponi possunt praefata remedia, qui, si velit contendere, auditur.
- 21 Actor, qui compulsus ad iudicium trahitur, reus potius cefesor.
- 22 Excommunicatus etiam in foro seculari à iudicio repellitur.
- 23 Agens excommunicatus in iudicio non auditur, si sponte veniat, secus si inuitas.
- 24 Quibus casibus admittatur excommunicatus ad agendum in iudicio, remissio.
- 25 Iudicium peractum cum excommunicato, parte non opponente, sustinetur.
- 26 Iudices Ecclesiastici censuris cogere possunt seculares, & excommunicatos à iudicio repellant.
- 27 Iudex potest ex officio excommunicationem riuandam repellere.
- 28 Verum excommunicatus cogatur procuratorem constituere ad litigandum.
- 29 Excommunicatus etiam non denunciatus, parte opponente, potest à iudicio excludi.
- 30 Excommunicatus etiam ante denunciationem ius nullum habet ad fidelium communionem, à quibus, si velint, vitari potest.
- 31 Reductio ad arbitrium boni viri apud quem iudicem est postulanda.
- 32 Si Clericus, & laicus arbitri sententiam dixerint, pro reductione ad arbitrium boni viri superior Clerici erit aduendus.
- 33 In remedio d. l. diffamari, comparandum est coram iudice diffamati secundum communem.
- 34 Traditur sententia alia docens, coram iudice diffamatoris esse comparandum.
- 35 Actor forum rei sequi tenetur.
- 36 Iudex causa preparata est competens ad causam preparatam.
- 37 Laicus vti in remedio, d. l. diffamari, Clericum, & vel Episcopum ad forum suum trahit, & inuitas cogat.
- 38 Per irritationem quis ad iudicium prouocat.
- 39 Reo duplicem forum habente de iure communi, actor, quem maluerit, potest eligere.
- 40 Secus est, si duplex forus ex privilegio competat, nam ipse reus eligit.
- 41 Quoties diffamatus duplicem forum habet de iure communi, si ipse compareat in reo, & diffamator velit agere in altero, causa ad hunc est remittenda.
- 42 Reus est iudex in praedicto casu causa preparata, & alter preparantis.
- 43 Remedium l. diffamari est commune omnibus causis, tam civilibus, quam criminalibus.
- 44 Successor maioratus, reus possessore, & possit remedio l. diffamari.

De intellectu, & praxi, l. diffamari 5. C. de ingen. manum.

AD intellectum l. diffamari 5. C. de ingen. manum legendi luit Molin. de primogen. lib. 3. cap. 14. a num. 23. Tusch. ht. D. concl. 4. 11. cū seqq. Paz in praxi tom. 3. cap. ult. §. 1. Cancer. variat. part. 3. cap. 1. num. 54. cum seqq. Sarmient. lib. 1. selectar. cap. 2. Capyci. decil. 18. & 89. Cagnol. Contard. & Brater. ad eandem constitutionem, Greg. Lop. in l. 46. tit. 2. part. 3. glos. 2. cum seqq. Anton. Gom. variat. tom. 3. cap. 1. nu. 27. Gutier. conf. 51. Villadieg. in polit. cap. 8. num. 108. cum seqq. Pet. Franc. de Tondut. de praeuent. iudic. part. 1. cap. 8. Mari. Burgi. in tract. de laudem. lib. 3. cap. 31. num. 36. cum alijs, Gratian. discept. forens. cap. 85. per corum. Ant. Gabr. commun. lib. 2. tit. de actionib. conc. 6. Boer. decil. 255. Alexand. Trentacinq. variat. lib. 1. tit. de diffamationib. resol. 3. & plures alij apud Guib. decil. 44. num. 1. Qui verò de l. si contendat. 29. ff. de fideiussor. egere infra suo loco tradentur.

Ibi Nam est primam examinemus.

2 Huiusmodi praxim ultra omnes laudatos nuper passim docent Pichard. in manduction. ad prax. p. 3. §. 4. num. 47. Carleual. de iudic. to. 1. tit. 1. dispot. 2. num. 202. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 56. numer. 24. Barbof. in collectan. ad l. vnic. C. ut nemo inuit. nu. 7. & quomodo formetur libellus, tradit Tusch. a. 21. & Paz sup.

Remedium istud cum sit extraordinarium, & à regulis iuris exorbitans, Brater. supr. cap. 1. num. 16. Villadieg. numer. 109. & notatur communiter nullus enim agere compelli potest, l. vnic. C. ut nemo inuit. ager. red. eat. l. 46. tit. 2. part. 3. Paz supr. tom. 2. part. 2. cap. vnic. ex du. 1. Argel. de acquir. possess. quest. 16. art. 2. num. 21. nisi in subsidium competere non potest, quare si aliud ad huc ordinarium auxilium diffamato, illo uti non permittetur, veluti si appellationi locus sit, ut per Menoch. conf. 1072. num. 19. Tusch. num. 27. Bart. in l. si finita, §. eleganter, num. 4. ff. de damn. infect. Vbi enim extra ordinaria remedia extraordinarijs expetitur, iura non sinunt, in causa 12. ff. de minor. Cost. de remed. subsidiat. remed. 14. num. 3. Pareja de instrument. edit. tom. 2. tit. 8. resol. 2. num. 42. 43. Carleual. d. disp. 2. num. 391. Cyriac. tom. 3. conuol. 4. 13. num. 24. Tondut. supr. part. 2. cap. 40. num. 11.

Præterea cum præfata constitutio emanauerit in odium diffamatis, cessabit, quoties ex iusta causa, necessitateque compulsus aliquis tali diffamatione vitetur, quia sua interest, ius suum fieri notum, ne aliqui pereat, cuius exemplum exhibet Menoch. confil. 366. num. 2. vers. Secundò dato, cum numer. seqq. & ita docent Contard. supr. in limitat. num. 77. Bald. in l. ob commilla, C. ad l. iul. de adulter. Purpurat. in l. 2. num. 61. C. de edendo, Tusch. num. 24. 25. Socin. conf. 118. column. 2. lib. 1. Angel. in l. fin. ff. quod quisq. iur.

Tandem qui non possidet rem, circa quam diffamatio versatur, minime illo iuuabitur auxilio, cum sit inuentum;

tum, ut succurratur eis, qui per fractionem in sua possessione turbantur, Gregor. Lop. in dict. l. 46. glos. 2. An. 100. Gabr. dict. tit. de actionib. concl. 6. num. 38. Cyriac. tom. 2. conuol. 349. num. 21. Pacian. dict. numer. 24. Trentacinq. num. 9. Boer. supr. Sed opus non est, quod detrimentum possessor patitur, ut resolut. Greg. Lop. vbi proxime, omnes ita tenere alicui, nam sola iactatio sufficit.

Num. 1.

7 Index legitime præcipiens, instrumentum in iudicio prædati, si possessor eius parere contumaciter decrederet, pronunciare poterit, ut à contumace quandoque productum nullum in iudicio fidei obrineat. Conclusio nem istam tenent etiam Felin. in cap. G. perpetuus, numer. 13. vers. Amplia quæst. col. 1. de fid. instrument. Bart. in l. hi qui ad civilis, num. 5. C. de appellat. Pacian. dict. lib. 1. cap. 66. a nu. 172. Cancer. variat. lib. 1. cap. 19. n. 23. Mistril. decil. 187. num. 9. cum alijs. Aueadano in l. 41. Tit. glos. 4. nu. 9. Guib. Pap. quæst. 245. num. 11. Pareja qui & alios refert, de instrument. edit. tom. 2. tit. 7. resol. 2. num. 20. vbi per totam de pznis, quas infligere potest index ei, qui iussus edere instrumenta, quæ penes se habet, aut habere, fore præsumitur, contumaciter renuit.

8 Vt autem locus sit præfate conclusioni, duplex admonitio præcedere debet interpolatè, l. asin. l. 2. bur. 11. vers. Ego ultra scriberes, col. 9. C. de ed. Purpurat. ibidem, num. 32. vers. Lantano tamen, col. 9. Ripa in ead. l. n. 17. vers. Contra has conclusiones, col. 4. quos adducit ac sequitur Pacian. supr.

num. 179. Et quomodo liberetur quis ab instrumentorum editione probando amissionem, vel iure iurando, tradunt DD. in l. fin. C. de fide instrum. & latè Pareja supra resolut. 8. a num. 30.

Ibi: Sunt item alie iuris.

Videas l. 47. tit. 2. part. 3. vbi Gregor. Lop. l. fin. iuncta glos. vltim. C. de vlt. pupillarib. l. si seruus 4. ff. de bon. aut hor. iudic. possid. l. si eo 6. C. de remil. pignot. & alia iura per Accursium adducta in d. l. diffamari.

Num. 2.

Quod diffamator bis sit præmonendus ante silentij perpetui impositionem, & quousque communius videtur, & ita docent Greg. Lop. in dict. l. 46. glos. 4. in fine, Contard. supr. cap. 2. nu. 30. Paz dict. §. 1. num. 3. Trentacinq. nu. 5. vers. Secunda est, Anton. Gabr. d. tit. de actionib. concl. 2. in limitat. 21. Tusch. dict. conclus. 41. num. 14. vbi ait, abiectionem ter præmonendum, Natta in element. sepe de verb. signif. Cotta in memorabilibus, vers. Index potest, Gomez in §. præiudiciales, col. fin. inst. de actionib. Capyci. decil. 210. Quauis vnicam admonitionem sufficere, teneant Cagnol. sup. Dec. in l. fin. col. 17. C. de edic. D. Adrian. tollend. Sed si post terminum, siue vnicum, siue duplicem lapsum accedat diffamator acturus, antequam sententia perpetuum silentium imponens feratur, audiendus erit, ex Ant. Gom. supr. n. 25. Gregor. Lop. vbi proxime, glos. vltim. modò expensas diffamato refundit, Trentacinq. num. 4. vers.

verf. Sed primo casu, Cagnol. numer. 16. 20.

Ibi illud sine causa preter mittendum.

12 Nisi vel summariè per legitimam probationem confiteri iudici de diffamatione, auxilium dictæ constitutionis concedere non debet, Paz d. num. 3. Cagnol. num. 6. Comard. in quæstio. lib. num. 4. 5. Villadieg. num. 108. Molin. dict. cap. 14. num. 31. Tondut. sup. cap. 8. num. 1. Gutier. dict. conf. 51. n. 4. vbi ait le nunquam, dum aduocandi munere functus est, cumulasse, aut ab alijs cumulatum vidisse remediũ, d. l. diffamari, cum auxilio d. l. si contendat, Tusch. d. conclus. 411. num. 8. Cancet. sup. nu. 55. Trentacinq. numer. 4. in fine.

Num. 31

13 Quod ad vtendum remedio d. l. si contendat nulla diffamatio desideratur, quanvis ad beneficium d. l. diffamari, opes sit, notat Molin. Tondut. Gutiere. sup. Paz dict. cap. 9. litem. 5. 2. num. 1. Cancet. dict. part. 3. cap. 1. n. 37. Tusch. dict. conclus. 411. num. 10.

14 Et de alia differentia inter præfata remedia, nam in primo solum intenditur, vt iudex declaret, exceptionem illo agenti competere; in secundo autem de auferendo iure suo diffamatori, si aliquid habet, vt ex præfatis DD. ipsique legibus apparet. Alias differentia, refert Ioan. Bapt. Marchesan. libr. 3. tit. 1. tit. de communi iactat. numer. 85.

Ibi Secundum quod ab eisdem communitatibus receptum est.

De præf. d. l. si contendat, Paz d. 5. 2. per totum, Sarment. d. cap. 2. Roderic. Suar. allegat. 4. nu. 5. cum leg. Villadieg. dict. cap. 8. num. 102. Molin. sup. num. 5. 22. 30. 31. Canc. dict. cap. 1. num. 56.

Num. 43

16 Ad quæstionem istam præter laudandos infra 2. num. 33. sunt consulti di Ioan. Bapt. de Thoro in compend. decision. Neapolit. verf. Remedium legis diffamari, Per. Barbof. in postea quam num. 99. ff. de iudic. Montalegre in praxi libr. 1. cap. 2. numer. 53. 82. & cap. 3. num. 47. Percir. decis. 129. Ripol. variar. cap. 1. a. n. 171.

Ibi: Drinold. Bartolus, licet existimet remedia.

17 Agens remedio l. diffamari, quoad primam petitionem actor, quoad cetera reus habetur, Bartolum sequuntur. Tondut. sup. num. 3. Cancet. nu. 62. Gregor. Lop. glos. 3. vbi ait, sufficere quod liberus faciat, citati patronum, vt vxiat petere teneatur, Trentacinq. num. 6. verf. Cum hæc ignitur, Gutier. dict. conf. 51. numer. 21. Menoch. agens de vassallo, consil. 1672. num. 16. Anton. Gabr. dict. conclus. 6. numer. 27. Quare præfata remedio vtens, gaudet privilegijs, quæ reo competunt, & ita, actore non probante, absoluitur, Cancet. nu. 63. Dec. conf. 3. num. 9. 10. Grauan. dict. cap. 85. num. 45.

Ma:

Num. 5.

18 Maiori excommunicatione ligatur, vt eos remedio dicit. l. diffamari, potest à iudicio repelli, idemque iuris est, quoad l. si contendat, nam et si reu esse dicamus, attenda casus origine, vt

19 trô ad litigandum venit. Excommunicatus autem non auditur, nisi trahatur, vt reus necessarius, Marti. Alterius de censur. lib. 2. dispot. 3. cap. 2. col. 4. lit. B. Anton. Ricciul. de iure person. extra gram. Eccles. existent. lib. 4. cap. 33. à princip. Aug. Barbof. in collect. ad cap. intelleximus, num. 20. de iudic. Gregor. Lop. vbi proxime, 3. Oualsh. ad Donell. lib. 20. cap. 4. lit. A. Potest tamen contra ipsum versusque legis remedium iqtetari, nam et si actor futurus sit, nõ est voluntarius, sed compulsus, et que i deo, vt se teneatur, stare in iudicio non prohibetur, argument. cap. cum inter 3. de except. cum alijs.

20 Nam cum iuitas ad agendum trahatur, quoad hunc effectum potius reus est cogendus, quam actor, & ita docet Socin. regul. 173. incipit: Excommunicatus regulariter limit. 1. Dec. in cap. significauit, num. 13. de offic. ordinari. Roachegal. in rubric. de duob. reis, num. 32. Parisi. in cap. exceptionem, nu. 6. de exceptionib. quos refert, & sequitur Barbof. in addit. ad collectan. dict. cap. intelleximus, nu. 5. Trentacinq. num. 8. verf. Secunda est opinio, Nataca sup. col. 4. 1. Cagnol. num. 130.

21 Ibi: Obiter tamen erit considerandum, quod præfatus excommunicatus, etiam in foro seculari, potest repelli agens, l. 6. tit. 9. part. 1. Peregrin. de iur. fisc. lib. 3. tit. 11. num. 15. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 103. num. 4. Paz in prax. tom. 1. tempor. 5. num. 40. Tiraquel. de retract. ligoag. 5. r. glos. 9. nu. 28. Ricciul. sup. lib. 4. cap. 31. num. 15. in fine, Comie 2. Vayo in prax. lib. 1. cap. 10. num. 1. Ceual. tom. 1. quæst. 67. in princip. Heuta Bolanos in Curia, part. 1. 5. 10. num. 2. Quod est ver. ligendum, si sponte agat, nam in iuris minime repellitur; vt in exemplo supra posito, quod generaliter dicitur ex alijs Barbof. vbi proxime num. 6. Qui in collectan. ad d. cap. intelleximus à tom. 10. calus enumerat, in quibus excommunicatus auditur agens in iudicio. Notandum tamen est, quod si causa cum excommunicato peragatur, nihil opponente aduersario, valet, quod actum est, Ricciul. sup. nu. 36. Caldas de resolut. emphyteul. cap. 17. num. 10. verf. Infero vige simo quarto, Peregrin. dict. tit. 11. nu. 17. Comard. sup. cap. 4. num. 82. Rota decis. 27. de rescript. in antiq.

22 Præfatus excommunicatus, etiam in foro seculari, potest repelli agens, l. 6. tit. 9. part. 1. Peregrin. de iur. fisc.

lib. 3. tit. 11. num. 15. Surd. de aliment. tit. 8. priuileg. 103. num. 4. Paz in prax. tom. 1. tempor. 5. num. 40. Tiraquel. de retract. ligoag. 5. r. glos. 9. nu. 28. Ricciul. sup. lib. 4. cap. 31. num. 15. in fine, Comie 2. Vayo in prax. lib. 1. cap. 10. num. 1. Ceual. tom. 1. quæst. 67. in princip. Heuta Bolanos in Curia, part. 1. 5. 10. num. 2. Quod est ver. ligendum, si sponte agat, nam in iuris minime repellitur; vt in exemplo supra posito, quod generaliter dicitur ex alijs Barbof. vbi proxime num. 6. Qui in collectan. ad d. cap. intelleximus à tom. 10. calus enumerat, in quibus excommunicatus auditur agens in iudicio. Notandum tamen est, quod si causa cum excommunicato peragatur, nihil opponente aduersario, valet, quod actum est, Ricciul. sup. nu. 36. Caldas de resolut. emphyteul. cap. 17. num. 10. verf. Infero vige simo quarto, Peregrin. dict. tit. 11. nu. 17. Comard. sup. cap. 4. num. 82. Rota decis. 27. de rescript. in antiq.

26 Imò possunt iudices Ecclesiastici per censuras compellere seculares, ne admittant excommunicatos ad litigandum, cum de iure non licet, Bouadill. in politic. tom. 1. lib. 2. cap. 17. nu. 76. vbi alios laudat. Et licet pars nõ obijciat exceptionem, potest iudex ex officio excommunicatum vitandum reijcere, Paz. Suar. de censuris disp. 16. sect. 3. num. 2. Sayr. cod. tract. libr. 2. cap. 7. num. 3. Bonac. disp. 2. quæst. 2. punct. 7. num. 9. Socin. in cap. sacris, num. 337. de sentent. excommunicat. Ricciul. sup. cap. 31. num. 19. Vtrum, quando licet, possit excommunicatus comparere personaliter in iudicio, vel teneatur procuratorem constituere maximè in causis arduis, controuertitur,

tur, de quo P. d. tempor. 5. a nu. 49. vbi alij, Barbara in d. c. intelleximus, num. 8. 9. 31. 32. A. uita de censur. part. 2. cap. 6. disp. 6. dub. 2. Suar. supr. sect. 4. num. 6. Bon. cin. d. pupel. 7. num. 8. B. 11. in d. cap. intelleximus, no. 2. Ex quibus tenendum est, quod quando excommunicati vti ad industria ad sui defensionem, & causa expeditionem presentem non desideratur, cogendus est, procuratorem constituere, si eum idoneum inuenierit.

39 Illud non est praetermittendum, excommunicatum etiam non denunciatum agentem in iudicio, parte opponente, repellendum esse, vt recte docet Barbof. in dict. addit. ad collect. c. intelleximus, nu. 8. contra Didac. Perez & alios, quibus non suffragatur extraneus constitutio, que incipit: Ad contrauersus, cuius licentiam, & intellectum tradidit D. Couarr. in cap. Alma Mater, part. 1. s. 2. a nu. 7. de sentent. excommunicate in 6. Paz dict. temp. 5. nu. 70. cum seqq. Gutier. Canonice lib. 1. cap. 1. per totum. Tum quod licet ex ea non astingantur fideles ad vitandum excommunicatum non denunciatum, nisi fuerit notorius clericus percussor, iuxta interpretationem communem vlt. receptam, possunt tamen eum vitare, si velint iuxta ius antiquum, cum non ab homine 14. & ibi glos. & D. D. de sent. excommunicat. nulumque ius est excommunicato ad communionis actus, cum in dict. extraneus expresse dicatur, Legislator non intendere in aliquo excommunicato releuare. Tum etiam quoniam prohibitio ne excommunicatus audiatur agens, quatuor rationibus nititur, quas refert cap. 1. de except. in 6. & licet vna deficiat, quae est communitio-

30 nis periculum, aliae supersunt etiam poss. dict. extraneus, ex quibus excommunicatus ante denunciationem debet repelli, quod de iure vetus est.

Verf. Adducitur his omnis. Ibi: Et videtur pro hac parte.

31 Apud quem iudicē petenda sit reductio ad arbitrium boni viri adversus sententiam per arbitrum latam, tractant Azueved. in l. 4. a nu. 147. tit. 21. lib. 4. Recopilat. Sord. conf. 106. n. 1. 17. Thelant. decif. 14. Auendañ. de exequend. mand. part. 1. cap. 1. nu. 27. Cacheran. decif. 150. num. 5. Petr. Barbof. in l. h. res absens, s. proinde, n. 39. ff. de iudic. Ceual. quest. 89. num. 7. Roland. conf. 24. num. 12. vol. 3. Gratian. disceptat. forens. cap. 100. nu. 51. s. 2. Did. Petez in l. 12. vers. Quarto, tit. 15. lib. 2. Ordinament. Et vltra duas opiniones, de quibus hic D. Couarr. est tertia, quae habet, ad eundem esse iudicem eius, contra quem reductio postulat, Gutier. dict. conf. 51. nu. 9. 24. D. Couarr. infra lib. 2. cap. 12. num. 1. 2. Qui haec amplectitur; tamen non est reiicienda opinio Afflicti, quae docet, superiorem arbitri esse iudicem competentem, nam cum arbitri laudum corrigi per hoc remedium postuletur, congruum videtur, vt inferioris error, aut dolus per superiorem ipsius corrigatur, sicut in appellatione (cui reductio similis est, l. non distinguemus 37. s. cum quidam, vbi glos. verbo species, ff. de arbit. 10b. eadem rationem observatur, l. si quis in appellatione, ff. de appellatione. Imò secundum alias sententias contingere posset, vt laudum superioris, ab inferioro-

32 tiore, subditoque illius reformaretur, veluti si ille eligeretur in arbitrum, & hic esset iudex ordinarius eius causae, vel litigantis, contra quem reductio postulat, quod absurdum esse, nullus inficiabitur, quare Afflicti adimplentur, Gregor. Lop. in l. 23. glos. 15. tit. 4. part. 3. & alij, adnotantes, quod, si clericus, & laicus arbitri simul eligatur, pro reductione ad boni viri arbitrium adiri debet superior Ecclesiasticus, tanquam dignioris, Felin. in cap. 1. num. 6. vers. Noto secundum, de praescript. Barr. in l. h. res absens, s. cum omnibus, ff. de exculat. tutor. Bald. in l. praecipimus in fine, C. de appellat. Dec. in rubric. de appellat. n. 13. Aufrer. de potestate. Eccles. num. 49. Parisi. conf. 45. n. 11. 6. 5. vol. 1. Speculat. in tit. de arbit. s. 1. vers. Sed quid etiam, Beller. disquisitor. cleric. part. 1. tit. de fauor. cleric. person. s. 16. nu. 5. Non obstat l. 2. C. vbi de apud quos, quae pro D. Couarr. facere videtur, cum ea non agatur de imperitia, vel de lo iudicis corrigendo, sed de retractando, fauore etatis, quod legitime gestum est, sed meminisse oportet, hac de re esse apud nos dict. l. 23. tit. 4. p. 3. vbi cadetur, reductio ad arbitrium boni viri esse postulantem apud iudicem ordinarium loci, vbi arbitratum est, & hoc approbant per illum textum, Barbof. supr. Greg. Lop. ibi Hermos. in l. 9. glos. 9. n. 12. tit. 5. part. 5. & alij supra laudati.

Ibi: Quod idem probatur ea ratione.

De hoc latè Carleual. supra dict. disput. 2. a n. 203. & diximus iam ad cap. 4. sub vers. Verum vt res, n. 26.

Ibi: Ex quibus apparet, agendum ex l. diffamari.

33 Vtens remedio l. diffamari comparere debet coram iudice, apud quem ipse conuenitur, si actor iudicium inchoaret, secundum receptiorem doctrinam, pro qua, vltra adductos in presenti, Gregor. Lop. in dict. l. 46. glos. 3. Argel. de legitim. contradict. q. 3. art. 6. num. 190. Marant. in specul. part. 4. dist. 21. num. 19. Pacian. dict. c. 56. num. 24. vers. Sed in contrarium, Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit. de actionib. conclus. 8. nu. 41. Ponte de c. 31. per totam, Cyriac. tom. 1. controuers. 161. Missoneri. cent. 6. obseruat. 90. Cagnol. supra num. 9. Contrad. ibidem quest. 1. num. 2. Sese de c. 113. a nu. 5. Gutier. dict. conf. 51. a nu. 10. Paz dict. s. 1. in fine, Villadiego dict. num. 108. Rora decif. 236. part. 1. Tusch. supr. conclus. 413. n. 2. Capyc. decif. 18. Vissil. in addit. ad Afflicti decif. 268. Trentacost. n. 6. vers. Cum haec igitur, Cacheran. decif. 250. Gratian. dict. cap. 83. & alij apud Capyc. decif. 39. n. 5. lib. 1.

Ibi: Bess contrarium nempe rotantem remedio.

34 Sed quod ad eundem sit iudex eius, qui ad iudicium prouocatur, contra praedictos sentiunt Carleual. dict. disput. 2. num. 202. Franchis decif. 657. Tondut. dict. cap. 8. num. 3. etsi obscurè loquatur, Gagliard. de iuram. s. 4. num. 29. Boer. dict. quest. 253. n. 7. Abbas in cap. cum inter de except. Dec. conf. 487. & conf. 686. in fine, Parisi. in cap. in presentia, num. 19. de probat. Mauloni. de caus. exequuti. lib.

lib. 1. quæst. 7. ampliat. 40. à numer. 2. Quod ea ratione descendit potest, quia iudicium, in quo reus intendit, ut actor experiri compellatur, aut ei silentium imponatur, aliud est, ac distinctum ab eo, quod sequitur, si prouocatus diffamator agere velit, ut obseruat Carleual. supr. Gail. practic. obseruation. lib. 1. obseruat. 11. num. 2. cū alijs, quare in primo cum reus originarius actoris vice fungatur, forum eius, contra quem agit, sequi tenetur. In secundo autem actor originarius adhibet iudicem diffamati. Quo seruabitur in utroque iuris regula, ut actor rei solū sequatur, de qua in cap. cum sit generale 8. de for. competet. Atque ita alter erit iudex causæ præparantis, & alter causæ præparatæ, absque eo, quod obstat commune axioma iuris: ut scilicet iudex causæ præparatæ sit etiam causæ præparantis, deductum ex l. ordinarij 13. C. de re iudicat. cuius meminit Tondut. de præuent. iudicij, part. 1. cap. 23. num. 1. vers. Item quia, Posti. de manutent. obseruat. 6. nu. 3. Carleual. cum plurimis dict. disput. 2. num. 204. Quoniam regula ista solū procedat, ubi alius iudex est competens ad utramque causam, tunc ibi finiri debet iudicium præparatum, ubi præparatorium est inchoatum, et eorum propter connexionem, quam inter se habent, et si duo sint, idem seruatur, ac si esset vnicum, iuxta l. ubi acceptū 30. ff. de iudic. Sed sola cognitio causæ præparatæ non præstat iurisdictionem, ipsam non habenti ad causam præparatam, ut in casu dict. l. diffamatoris, quo cum diuersi sint rei, si eiusdem fori non fuerint, iudex diffamatoris solum est competens ad præparatorium, & iudex diffamati ad præpara-

tum, ut colligitur ex Cyrino. contro. vers. tom. 2. controuers. 387. a nu. 50. qui aliter, causæ continentiam diuidi, quoties rei sunt fori diuersi, Rimio. sen. conf. 464. num. 26. Schrader. col. 24. sub n. 6. v. vol. 2. Vnde hæc sententia, et si non tam communis habeatur, nec vlti recepta, quam contraria, iure sustineri ita potest.

Ibi: Ex quo & Alexander dict. conf. 103.

Alexandrum sequuntur Cyrino. d. contro. vers. 161. num. 3. Contard. & Cagnol. ubi proximè, alferentes, clericum, vel Episcopum, qui se iactauerit ad seculare Tribunal, ex d. l. diffamari trahi posse, Cancr. numer. 6. 2. Trentacinq. n. 6. in fine, Capyc. d. decil. 18. Quoniam per diffamationem prouocat laicum ad iudiciū, seque ad litigandum coram legitimo iudice rei astringit, Tusch. dict. concl. 411. n. 5. Salycet. & Castren. in l. vnic. C. ut nem. inuit. Gratian. supr. nu. 14. Trentacinq. n. 6. vers. Prima est,

Num. 6.

Quoties reus duplicem forum habet iure communi, actor eligere poterit, in quo velit aduersarium conuenire, Carleual. cum multis dict. disp. 2. num. 152. Marant. in l. si actor, numer. 33. ff. de procuratorib. Paz in prax. to. 1. temp. 1. num. 67. Cabed. Lusitanar. decil. 54. num. 2. part. 1. Tondut. supr. part. 2. cap. 42. num. 11. Sed si ex privilegio reus plures iudices habuerit, ipse est electio, Cabed. & Marant. ibidem, D. Couarr. practicar. cap. 7. n. 5. vers. Sexto deinde, in fine, Bald. in l. cum clericis, C. de Episcop. & cleric. Car-

Carleual. qui alios refert supra num. 602. Barbol. in collectan. ad cap. dilecti, n. 12. de for. compet.

Ibi: Quod si reus proponat in iudicio.

41 Vbi actoris, qui diffamant, est electio, etiamsi reus diffamatus vnum iudicem adeat, causa ad eum, quem voluerit diffamator, remittetur, quod docent Tusch. dict. concl. 412. nu. 5. Cagnol. supr. num. 10. vers. Secunda dubitatio, Tondut. dict. cap. 3. num. 4. Paz ubi proximè, num. 69. & committer DD. Non enim amittit ius, sibi ut actori competens, quando inuitus ad iudicium trahatur. Quicquid sentiat Trentacinq. num. 7.

Ibi: Nam si de eo solus ageretur.

42 Hic D. Couarr. concedit, vnum esse iudicem causæ præparatæ, & alterum præparantis, quod est notandum ad dicta nuper num. 34. cum legq.

Num. 7.

43 Remedium l. diffamari, commune est causis omnibus, tam civilibus, quam criminalibus, quod omnino in praxi receptum est, & licet Sarmient. dict. lib. 1. selectar. cap. 2. contendat, de iure solum habere locum in causa status, contrarium Interpretes concordati calamo firmante, præfatam conclusionem comprobantes, Anton. Gorn. dict. tom. 3. variar. cap. 1. num. 17. 18. ubi alios laudat, Pichard. in manu. dition. dict. s. 4. num. 47. Paz dict. s. 1. num. 2. Molin. dict. cap. 14. à num. 23. Ioan. Gara. de nobilit. glos. 47. à n. 17. Pat. Molin. de iust. & iur. disput. 639.

col. fin. Valladieg. dict. numer. 208. Ossa ad Donell. lib. 17. cap. 4. h. G. Gregor. Lop. in d. l. 46. glos. 2. Gu. tier. supr. num. 5. Tusch. dict. concl. 412. num. 2. Tréfacinq. num. 1. Natta in d. clement. xpe, de verb. obligat.

Num. 8.

Idem docent Molin. supr. nu. 28. 29. ubi rectè ait, maximum nocuum etiam fieri de præfati successoris mortis ex diffamatione possessoris iactantis, primogenium post mortem suam ad illum non peruenit, nam iudex futuræ successiois solent uxores nobiles, diuitesque repetite successores, communique æstimatione honorantur, quare acquisitio, vii auxilio dict. l. diffamari, permittitur, Gutier. conf. 12. num. 1. Ariz. Pincl. in l. 1. part. 3. num. 78. C. de bon. materno. Padilla in l. 1. num. 30. C. de fideicommiss. Ant. Gorn. in l. 40. Taur. numer. 79. Gregor. Lop. in l. 1. tit. 2. part. 3. Valase. consult. 184. à num. 4. Sarmient. dict. cap. 2. & libr. 7. cap. 6. D. Francisc. de Leon, Valent. decil. 33. num. 14. 15. Pereira decil. 72. per totam, & decil. 129. num. 2. faciunt tradita latissime per D. Latrea, licet diuerso casu loquatur, Granatenl. decil. 38. per totam. De alijs quæstionibus, ad d. l. diffamari, attingentibus, consulas Trentacinq. supr. qui sedecim enumerauit.

AD CAPVT
Decimum nonum.

SVMMARIVM.

- 1 DD de materia agentis recitentur.
- 2 Donatio facta extraneo non liberto, an renouetur in toto ex l. si rursus, C. de reuoc. donat. filiorum natiuitate referatur negotia. Traditur edicta posterior.
- 3 Id quod retro similiter responderet disponens interrogatus, habetur pro expresso in dispositione.
- 4 Donatio facta extraneo ab existimanti filium, quem habebat, obijisse, errore detecto, renouatur.
- 5 Vbi donans de futuro cogit esse liberum, comprobatur, non est locus dict. l. si rursus.
- 6 Filius habens se donat, alij superuenientibus, non est renouanda ex dict. constitutione donatio.
- 7 Fallit, si proles existens tempore donationis odio a patre habebatur.
- 8 Si donetur ab habente filios naturales, vel adoptiuos, legitimis, et naturalibus natis donatio renouatur.
- 9 Partim aditus, et naturaliter, necesse non possit, donatione non renouat.
- 10 Quo tempore se nascatur infans, vidualis non fit, remissio.
- 11 Renouatio specialis dict. constitutionis impedit donationis renouationem.
- 12 Donatio ob causam filiorum natiuitate non retrahatur.
- 13 Nec remuneratoria.
- 14 Donans extraneo, non presumitur de filij cogitare.
- 15 Melius est in dubijs fauere repetitio

ni, quam aduentitio lucro.

- 16 Donatio facta ab eo, qui de liberis cogitauit, renouatur dumtaxat quoad legitimam superuenientium.
- 17 Renouatio ex dict. l. si rursus contingit ipsa iure, et reuocante donatore.
- 18 Auxilium dict. constitutionis solum competit, si filius legitimus donatori nascatur.
- 19 Quid de legitimatione per subsequentes matrimonium.
- 20 Filius legitimatus in articulo mortis per subsequentes matrimonium in fraudem non renouat donationem.
- 21 Filius incapax successione, cum patre donat, si per subsequentes matrimonium postea legitimus fiat, renouat donationem.
- 22 Filius legitimatus per rescriptum Principis, ad renouandam donationem non proficit.
- 23 Vtrū filius naturalis reuocet donationem a matre factam, ex d. l. si rursus.
- 24 Renouatio legitima in actu formam, cap. quoniam pascunt, filiorum natiuitate non renouatur.
- 25 Primogenitus si maior atui renouat, prole suscepta, renouatio retrahatur.
- 26 Ex d. l. si rursus dominium rei donate ipso iure ad donatorem reuertitur.
- 27 An donationes causa mortis, et legata ex d. constitutione per filij natiuitatem renouentur? Remissio.
- 28 Si donator post renouationem donationis, cui posset, non manifestauit voluntatem renouandi, an ex hoc donatio renouetur?
- 29 Donatio filio facta solum quoad legitimam postea naturam infringitur.
- 30 Donatio facta filio naturae, non uoto legitimo in totum renouatur.
- 31 Natura quoad patrum a morem differentiam inter legitimos, et illegitimos filios non statuit.

Do

- 32 Donatio filio adoptiuo facta, natis legitimis, et naturalibus, in totum retrahatur.
- 33 Donatio facta filio, alij postea natis, renouatur etiam quoad tertium, et quintum, secundum aliquos.
- 34 Melioratio fieri, aut grauamen imponi non potest, unico existenti filio.
- 35 Si tempore meliorationis multi erant liberi, et cum patre moritur, unus filius repertus, gilla corrumpit.
- 36 Habens filium unicum, nepotem ex eo potest meliorare.
- 37 Etiam si ex deo unus sit.
- 38 Obtinens Regiam facultatem ad constituendum maioratum in filio, non potest nepotem primo loco vocare ad successione, filio inuito.
- 39 Imperata facultate ad maioratum constituendum in uno ex filijs in ea nominatis, nequit primum vocare nepotem ex ipso patre.
- 40 Donatio facta filio unico non retrahatur quoad tertium, et quintum aliorum natiuitate.
- 41 Donationem Ecclesie factam non renouari, nisi quoad legitimam filij natiuitate, qui ducens.
- 42 Potior est filius Ecclesie in bonis patris, etiam retrahat legitimam.
- 43 Filius non debet legitimam ex bonis patris ipsius ascendentibus.
- 44 Monasterium testamentum non infringit Religiosi, licet se presertim inuenierit.
- 45 Monasterium, quod quis ingrediatur, non est Religioso loco filij, nisi in casibus iure expressis.
- 46 Monasterium habetur loco filij, ut excludat substitutum in casu. cap. in presentia de probat.
- 47 Si testator expressim cauerit, ne Monasterium excludat substitutum, si quis uoluit asseruabitur.
- 48 Si puella legitur ducenta, si nupsit, et centum, si religiosa fiat, ducenta debent ipsi Monasterium ingressa, qui ducens.
- 49 Decisio l. Titie 99. ff. de condit. et demonstr. in viduis hodie non obseruatur.
- 50 Conditio abstinenti a nuptijs, si viduis apponatur, non reijcitur.
- 51 Vidua hoc ius tractatu quae dicatur.
- 52 In casu proposito supra n. 28. uoluntas testatoris est omnino seruanda.
- 53 Inclaris non est locus coniecturam.
- 54 Conditio viduitatis reijcitur aduersus manifestam desuncti uoluntatem.
- 55 Legatum alicui relictum, si nupsit, consequitur, si religiose ingrediatur.
- 56 Fallit, ubi constat de contraria uoluntate desuncti.
- 57 Sacris uinculis legatum sub conditione inuendi matrimonium lucratur.
- 58 Quid si legataria fiat Tertiarium.
- 59 Legatum gener aliter pro uirginibus maritandis, an passim Religionem ingressis applicari?
- 60 Legatum sub conditione, si non nupsit, percipit nubendo legataria.
- 61 Interest publico, matrimonium frequenter.
- 62 Vidua nubens amittit legatum sibi relictum, si non nupsit.
- 63 Quoties causa pia est substituta, et in eum conditio viduitatis sit implenda, ut legatum queratur?
- 64 Licet relinquens sub conditione viduitatis exprimat, ut nubenti nihil praestet, debetur legatum.
- 65 Expressum dicitur, quod ex uerbis manifeste colligitur.
- 66 Tacitum, et expressum idem est iudicium.
- 67 Expressio eius, quod tacite inest, nihil operatur.
- 68 Conditio appositae, ut Religiosus, Cc 2

Cc 2

- aut Presbyter fiat, non debetur reli-
ctum nubenti.
- 69 Condicio rjuncti continenter rjij-
citur, & matrimonium iniectis relicto
sub ea capit.
- 70 Virum conseqnatur relicto sub co-
ditione ingrediendi religionem Tertiar-
ius Ordinis D. Francisci.
- 71 Que desideratur, ut Tertiarj gaud-
deant privilegijs Religiosorum.
- 72 Conditiones specificę sunt implenda.
- 73 Legatum sub conditione ingrediendi
Religionem an debeatur assumentis
habitum Ordinis Militaris?
- 74 Equites Ordinis Militaris in
vram sint veri Religiosi remissive.
- 75 Verba secundum communem loquē-
di usum accipi debent.
- 76 Ponens ingredi Religionem, nō sa-
tis facit, assumpto habitu Ordinis mili-
tatis.
- 77 Qui promissit ingredi Religionem, si
in alij non recipiatur, Militarem in-
gredi non tenetur.
- 78 Al percipiendum legatum sub con-
ditione Religionis, suspicis ingressus, si
fraus absit.
- 79 Legatum sub conditione Religionis
irreparabiliter amittitur, matrimo-
nio inito post diem legati cedentem, vel
delatam successionem, si hereditas ita
relinquatur.
- 80 Argumentum de matrimonio car-
nali ad spirituale non tenet, si ratio di-
uersa reperitur.
- 81 Virum capiat relicto sub condi-
tione non ingrediendi Religionem, qui
contra facit.
- 82 Monasterium non excludit substitui-
tum, si ex coniecturis constet, de iunctis
ita voluisse.
- 83 Ratio decidendi ad Authen. de Sacer-
dotib. Episcop. sed et hoc presenti, re-
missive.

- 84 Si testator cauerit, ut substitutus
admiratur, nisi institutus reliquerit
filios veros, & ex suo corpore natos,
an monasterium quod ingreditur, insti-
tutus substitutum excludat.
- 85 Resolutor affirmatiue.
- 86 Monasterium in cap. x successione
nunquam substitutum excludit.
- 87 Quando monasterium capax succe-
ssioni non excludit substitutum, a quo
tempore boni huius quærantur.
- 88 Quid si institutus ingreditur So-
cietatem Iesu?
- 89 Donatio facta Ecclesie reuocatur
in totum per filiorum dotuitatem ex d.
si vnquam.
- 90 Explicatur cap. quicquid 17. q. 4.
- 91 Donatio facta Ecclesie pro exco-
municanda donatoris conscientia nulla ex
parte, filij superuenientibus reuoca-
tur.
- 92 Differentia inter remedium l. si vn-
quam, & l. c. de inoffic. donat.
- 93 Inofficiosa donatio que fit.
- 94 Fratres reuocant donationem, ut
inofficiosa, turpi persona factam.
- 95 Et nō quoad legitimam, sed in totū.
- 96 Quod tempus iure Regis inspiciatur
ad dignoscendum, vtrum sit inofficia-
sa donatio.
- 97 Quid iure communi.
- 98 Donatio inofficiosa consilio, & re in
totum reuocatur, re, quoad legitimam
tantum.
- 99 Donatio quando censetur re, &
consilio inofficiosa.
- 100 Fraudandi animis presumitur,
quod habens liberos immensam fa-
cit donationem.
- 101 Heres donatoris non potest dona-
tionem in totum reuocare, sed vsque
ad legitimam.
- 102 Filij, cui aliquid a patre datur

nequit inofficiosa donationem reuo-
cari.

- 103 Renocata, ut inofficiosa donatio-
ne, scilicet ex re donata percepti num
debeat restituere, reuoluit.
- 104 Donatio etiam remuneratoria, ut
inofficiosa potest reuocari.
- 105 Ius ad reuocandam donatio-
nem pro legitimis, vel eius supplemen-
to triginta annis durat, sed ad reuo-
candam in totum quinquennio extin-
guitur.
- 106 Que quauis donata locum fa-
ciat, l. si vnquam, iudicis reuocatur
arbitrio.
- 107 Et si pretio estimabile nō sit, quod
donatum est, constitutio d. l. si vnquam,
locum habet.
- 108 Legitima filiorum que fit.
- 109 Que ascendenti.
- 110 Que fratram, & quando debeat
tur.
- 111 Que dicatur turpis persona, ut
ca instituta, fratribus legitima sit pro-
fanda.

De reuocatione donationis inof-
ficiosa, vel ex l. si vnquam
8. C. de reuoc. dona-
tionib.

DE contentis sub hoc capite fu-
sè disserunt Tiraquel. in l. si
vnquam, C. de reuocand. do-
nat. Hermod. in l. 8. tit. 4. p. 5. Pet. Fræ-
cisc. Tōdud. quæst. ciuil. cap. 54. Aut.
Fab. in suo Cod. lib. 8. tit. 56. de reuo-
cand. donat. Berengar. Fernand. in d. l.
si vnquam, Mercurial. Merlin. de le-
gitim. lib. 2. tit. 1. quæst. 21. Cardin.
Tusch. lit. D. conclus. 684. & 685. &
712. Pat. Molin. de iust. disput. 282. &

283. Ripa in d. l. si vnquam, Cancell.
Variar. part. 1. cap. 8. ex num. 120. &
cap. 24. num. 14. cum alijs, Trenta-
cim. Variarum lib. 3. tit. de donat. re-
solut. 4. lul. Clar. lib. 4. recepat. sen-
tentiar. §. donatio, quæst. 22. cum se-
quentib.

Sentunt aliqui, donationem factā
extraneo non liberto ab eo, qui libe-
ros non habet, si postea illi nascantur,
reuoctam duntaxat vsque ad le-
gitimam natis debitam, reliquo pe-
nes donatarium permanente, qui de-
cisionem l. si vnquam 8. C. de reuo-
cand. donat. vbi in totum reuocari
donatio dicitur, restringunt ad va-
sum ibi expressum, quando scilicet
donatum est libertis donatoris, ita
gloss. in l. si liqueat, C. de inoffic. do-
nat. Bald. in Authent. ex causa, col.
3. vers. item non obstat, C. de liber.
paterit. Angel. in Authent. de im-
mens. donat. in til. fact. in princip. col.
2. Caltreasil. Titia Scio, §. Impe-
rator, ff. de legat. 2. Paul. Pic. in l.
post contractum, col. 2. ff. de do-
nat. Natta consil. 125. volum. 1. &
alij apud Anton. Fabr. coniectur. lib.
7. cap. 15. Joseph. Rustic. in commen-
tar. ad l. cum auis, lib. 1. cap. 18. num.
36. ff. de condit. & demonstrat. Ge-
raud. Mainar. decis. Tololan. 12. num.
1. lib. 5.

Contrarium, scilicet quod in to-
tum eo casu donatio reuocetur, ve-
ritas, ac communius tenendum est
cum gloss. verbo quicquid, in d. l. si
vnquam, l. 8. tit. 4. part. 5. & ibi Gre-
gor. Lop. gloss. 4. Tiraquel. pluri-
bus laudatus, verbo, Totum, & num.
1. Bart. in dict. l. Titia Scio, §. Im-
perator, numer. 1. Gutier. de iura-
ment. confirmator. part. 1. capit. 9.

num. 1. Cancer. dict. cap. 8. num. 125. Moho. dict. disput. 232. num. 4. Grat. Falcon. reg. 130. num. 1. Merlin. dict. quæst. 21. num. 31. Mangil. de impu-
tat. quæst. 99. num. 1. Anton. Gom. va-
riar. lib. 2. cap. 4. num. 11. Hermosilla
in dict. l. 8. partiz. gl. 4. num. 1. &
gl. 11. num. 1. Fontanel. de pact. nup-
tial. claus. 3. gl. 8. part. 3. num. 19. lul.
Clar. dict. quæst. 22. num. 3. & quæst.
23. num. 1. vbi de donatione iurata,
de qua Molin. num. 7.

Extraneus autem in hoc tractatu
dicitur omnis, qui ex descendentiis
non est, Cancer. num. 122. ver. Extraneus,
Anton. Gabr. commun. lib. 3. tit.
de bonis. conc. 2. num. 10.

- 3 Ratio est: nam quoties in disposi-
tione aliquid non exprimitur, de quo
si disponens fuisset interrogatus, vero-
similiter dispoñeret, id pro expresse
habetur, l. Titius 25. 8. Lucius ff. de
liber. & posthum. l. cum pater 79. §.
cum existimaret, ff. de legat. 2. l. cum
avis 101. ff. de condit. & demonstrat.
gl. 1. communiter recepta, in l. tale pa-
ctum 4. §. si de pact. Anton. Gom.
mez in l. 4. Taur. nu. 7. Paul. hoc. rer.
quotidianar. lib. 2. cap. fin. part. 3. §. 11.
num. 10. Tiraquel. in dict. l. si inquam
in princip. n. 17. Menoch. consil. 393. n.
28. Quare cum ex patris amore ere-
ditur, ut si pater interrogatus esset, dū
donabat extraneo, an vellet, donatio-
nem reuocari, si filij ei nasceretur, res-
ponderet, quod sic, argumento dict.
l. cum avis, & l. generaliter 6. C. de in-
stit. & substit. talis conditio pro expresse
si habetur, quæ verificatur natiuitate
filij, sicque ex voluntate donatoris do-
natio reuocatur, Menoch. consil. 84.
num. 60. Pat. Molin. vbi proximè, nu.
2. Gutier. supra num. 2. Anton. Gom.

dict. cap. 4. num. 11. Hermosill. dict.
gl. 4. num. 2. 3. & alij communiter,
qui hanc rationem tradunt.

Ex quo etiam locum habebit, dict. 4.
l. si inquam, cum pater putans, filium,
quem habebat, mortuū fuisse, dona-
uit, nam, errore detecto, talis filius tā-
quam de nouo census donationem re-
uocabit, Tiraquel. supra, verbo filios
habens, num. 15. 16. Roz. de contra-
ctib. c. de donat. tit. quomodo. annul-
let. donat. nu. 71. Ossuald. ad Donell.
libr. 14. cap. 32. lit. A. Hermos. supra
gl. 1. in fine, Tondut. quæst. iur. civil.
cap. 54. nu. 19. Ripa in d. l. si inquam,
quæst. 5.

Inde deducitur, quod si donator
tempore donationis de futuris liberis
cogitaret, essetque nihilominus do-
natus, nō erit dicta constitutio ius-
tus, Pat. Molin. num. 6. Clar. num. 2.
Tiraquel. in prelat. n. 6. 3. 4. Ossuald.
dict. cap. 32. lit. B. Gutierrez supra nu.
3. & alij multi apud Hermosill. gl. 1.
2. nu. 1. Quapropter si quis filios ha-
bens, extraneo donet, etsi postea alij
nascantur, non reuocabitur, ex dict. l.
donatio, Tusch. dict. conclus. 712. nu.
3. Clar. num. 3. Tondut. dict. cap. 54.
num. 20. Tiraquel. dict. verbo filios
nō habens, à principio, Gregor. Lop.
in dict. l. 8. gl. 1. Viui. decil. 44. à n. 3.
Nisi proles nata parēti sit odiosa, tūc
enim, alijs nascentibus filijs, donatio
reuocabitur, Castren. in l. 1. C. de in-
offic. testam. Anton. Fab. in C. d. libr.
2. tit. 56. definit. 8. num. 6. Gregor.
Lop. vbi proximè, Hermos. dict. gl. 1.
num. 4. cum alijs. Idem iuris erit, si
filij sint illegitimi, vel adoptiui: nam
legitimi, & naturales supervenientes
infringent ex prefata constitutione
donationem, cum magis digni sint
pa-

paterna dilectione, argumēto d. l. ge-
neraliter in fine, & dict. l. 8. partiz.
Ita docent Cynac. tom. 1. contr. ouel.
9. num. 70. Bernard. Diaz reg. 213. li-
mitat. 1. vbi Salzedo, Tiraquel. verbo
susceperit liberos, n. 56. de quo Her-
mos. gl. 7.

- 9 Præterea non reuocabitur donatio,
si vitalis partus non sit, nam etsi de hu-
iusmodi filijs donator cogitasset, non
ideo à donatione abstineret, Tiraq. d.
verbo susceperit liberos, à num. 20. 57.
10 Hermos. gl. 11. num. 10. 11. Et quo
tempore partus editus naturaliter vi-
uere non possit, tractant Costa de
quota, & rat. quæst. 150. nu. 9. 11. Man-
gil. supra quæst. 97. nu. 26. 27. Torrel-
blanca in epitom. delictor. in quib.
apert. vel occult. lib. 2. cap. 3. à nu. 14.
Robles de Salzed. de repræsentat.
libr. 1.

11 Eadem ratione non infirmabitur
donatio filiorum natiuitate, si specia-
liter beneficio illius constitutionis per
donatorem renunciatur, cum eo casu
de futuris filijs cogitatum fuisse, ne-
queat dubitari, Merlin. dict. quæst. 21.
num. 22. 23. Ceuall. quæst. 104. lul.
Clar. dict. quæst. 22. numer. 4. Pat.
Molin. supra num. 6. Tiraquel. in pre-
lat. à num. 88. Anton. Gom. dict. cap.
4. num. 11. in fine, Cuiaci. lib. 20. ob-
seruat. cap. 5. Baez. de nō melior. dot.
caus. filiar. cap. 29. num. 11. Hermos.
gl. 2. à num. 7. Ripa supra quæst. 3. 1.
Quamvis reuinciationem non tenere,
non paucis placeat, quos refert Clar.
ac sequitur Cutell. de donat. contem-
plat. matrim. tom. 2. tractat. 2. disc. 1.
special. 3. n. 8. ver. Ego verò.

- 12 Sustinetur etiam, ea lege non ob-
stante, donatio ob causam facta, qua-
tenus donatū adzquatur valori cau-

sa: imò nec in excessu vitabitur, si at-
bitrio iudicis ita modicum sit, ut do-
naretur, etsi de liberis fuisset cogita-
tum, Tiraquel. verbo donatione largi-
tus, nu. 13. cum alijs, Anton. Gabr.
commun. lib. 3. tit. de donat. conclus.
2. num. 4. Viui. decil. 404. nu. 21. Mo-
lin. de primogen. lib. 2. cap. 3. num. 39.
Hermos. gl. 3. num. 10. Idem est de
donatione reciproca, Tiraquel. à nu.
110. Hermos. n. 15.

Vltimò idem dicendum est de do-
natione remuneratoria, quoad meri-
tis correspondet, Menoch. consil. 29. n. 7.
Tiraq. verb. donatione largitus, n. 79.
Ioan. Garc. in tract. de donat. remune-
rator. n. 10. Castill. quotidianar. lib. 3.
cap. 4. numer. 43. Falc. dict. reg. 150. à
num. 26. Quod verum est, siue mu-
nera obligationem producerint, quæ
in iudicium deduci possit, siue solam
antidotaalem, licet de hoc vltimo
variz sint sententiæ, de quibus per Her-
mosill. gl. 3. à num. 11. vbi plures
pro vtraque refert: verius tamen vi-
detur, quod prædiximus, neque enim
credendum est, quætoquam propter
liberorum cogitationem à remunera-
tione beneficiorum abstinuisse ex gra-
titudine, ac naturali honestate debita,
in quo iudicis arbitrio locum esse, qui
æstimabit, an ob talia munera donare
tur, si de filijs donator cogitaret, resol-
uit Hermos. num. 14.

Sed vbi dubium sit, an pater dum
donabat, liberorum meminerit, non
meminisse, præsumendum erit, nam
maxima parentum caritas suadet, ut,
si de propria prole cogitasset, neuti-
quam donauisset, & factum, cum in
obscuro est, ex affectione capis inter-
pretationem, l. capienda 129. §. quod
factum, ff. de reg. iur. Pro qua resolu-
tio

tione etiam facit, quod in re obscura fauendum potius est repetitioni, quam aduocatio lucro, non debet, 4. 2. §. in re obscura, eod. tit. quam sententiam sustinet Tiraquel. in d. prefat. num. 66. Ant. Gabr. dict. lib. 3. cap. 2. num. 56. Jul. Clar. dict. §. donatio, quæst. 22. vers. Ex qua; Scaccia de iudic. lib. 2. cap. 2. num. 157.

16 Quod autem dictum est, non reuocari donationem natiuitate filiorum, de quibus cogitatum est, intelligi oportet quoad totum, nam legitimam sine distinctione à donatario liberi etiam postea dari poterunt auctore, mortuo patre (& si ex dict. l. si voquam donatio viuo patre, & per ipsos possit retractari, imo iure ipso nascentibus filijs statim irrita fit, Molin. de primogen. lib. 1. cap. 9. num. 40 & omnes communiter ita probant ex dict. l. si totas, §. C. de iust. donat. Gutier. dict. cap. 9. num. 5. 6. Greg. Lop. in dict. l. 3. glof. 2. Petr. Barbos. in l. 1. part. 1. num. 170. ff. solut. matrimon. Bacc. supra cap. 9. num. 41. Bapt. Cost. supra quæst. 153. num. 4. Castill. controuers. lib. 2. cap. 13. num. 50. Mangil. dict. quæst. 97. n. 22.

18 Remedium dict. l. si voquam solū competit, vbi filius legitimus, & naturalis superuenit, alij autem ad retractandam donationem non proficiunt, dict. l. 8. partitæ, & ibi Hermos. glof. 7. Cyriac. dict. controuers. 9. num. 70. Bernard. Diaz dict. reg. 213. limitat. 1. vbi Salced. Tiraquel. verbo suscepti liberos, num. 56. Mangil. quæst. 197. num. 7. quod adeo compertum habetur, vt Gregor. Lop. in dict. l. 8. glof. 7. dubitauerit, an legitimus per subsequens matrimonium ad reuocationem donationis sufficiat? In quo

distinguendum est, aut hic filius natus, & legitimus fuit post donationem, & erit locus prefatæ constitutioni, vt in totum euacuetur donatio, aut erat natus tempore, quo donabatur, ac postea legitimus effectus est, & solum donatio reuocabitur vsque ad legitimam. Ratio est, quia pater donans de hoc cum iam esset natus, cogitauit tanquam de filio; de illo nullatenus, qui nondum in rebus humanis erat, atque ita distinguunt D. Couar. de matrim. part. 2. cap. 8. §. 2. num. 36. Tiraquel. num. 60. Duenas reg. 150. ampliat 3. Gracian. Falcon reg. 150. num. 10. vers. Hanc tamen, Hermos. dict. glof. 7. num. 14. Gutier. in §. suis, num. 180. in tit. de hæred. quæst. & dist. Ripa in dict. l. si voquam, q. 30. num. 82. Quod iunitur post alios, Tiraquel. num. 74. & Menochi. de præsumpt. lib. 4. præf. 84. num. 79. quædo in articulo mortui filius in fraudem donatarij per matrimonium legitimitur, & quomodo de fraude constare debeat, docet Molin. de primogen. lib. 2. cap. 5. ex num. 27.

Sed contrarium præmissæ distinctioni; videlicet filios post donationem legitimatos per subsequens matrimonium, etiam ante ipsam natos, irritam reddere paternam liberalitatem in toto, commune est, vt videre licet apud Hermosill. supra Tondur. dict. cap. 54. num. 23. 24. vbi hanc sententiam veriorē, ac receptiorem adducit aliquibus affirmat, & proculdubio tenendum est ita, si filius illegitimus natus tempore donationis erat incapax successuonis paternæ, præsumitur enim, ideo pater extraneo donasse, quia propterea soboli dare non licebat, cum quo ad hoc idem sit filios non habere, ac

20

NOMA
ALDE

21

bona ad illos pertinere non posse, alius prius distinctio magis placet.

22 Legitimati vero per rescriptum Principis donationi non nocent ex dict. l. si vnquam, iuxta commune Interpretet placitum, Tondur. num. 27. Ioan. Lup. in tract. de illegitim. comment. 4. §. 2. in 39. 40. 41. Greg. Lop. in dict. glof. 7. Barr. in l. 1. num. 17. C. de iust. donat. Alciat. in rubric. de liber. & posthum. num. 43. Spino in specul. testament. glof. 16. princip. num. 141. cum seqq. Bernard. Diaz d. reg. 213. limit. 2. vbi Salcedo, Gracian. Falcon. reg. 150. num. 10. in princip. Cachera. decil. 121. num. 2. cum alijs, & decis. 22. num. 16. Mangil. quæst. 110. a. num. 4. Ceual. commun. opinion. quæst. 720. vbi contrariam etiam communem refert.

23 Filius naturalis reuocat donationem a matre factam, iuxta dict. l. si voquam, sic docet communiter DD. teste Hermosilla in dict. glof. 7. num. 7. Oppositum tamen sustinet Pat. Molin. de iust. & iur. disp. 282. vers. Dubium præterea est, quod iuri consonum videtur, maximè attenda dict. l. 8. partitæ, cuius generalitas etiam firmas comprehendit, argumento l. 1. ff. de verbor. significat. Neque expedit, vt ex turpitudine commodum consequantur, quod iura abhorrent, lab hostibus 11. §. 1. ff. solut. matrimon. cap. contingit, 9. de dol. & contum. nam parentum fauorem respicit illa constitutio, vt ibi notant DD.

24 Et, qui renouauit se legitime iuxta formam cap. quauis pactum, 2. de pact. in 6. natiuitas filij ad reuocandam renouationem non suffragatur, est communis resolutio, pro qua Gutier. in dict. cap. quauis, num.

28. D. Couar. ibidem, part. 3. §. 3. n. 12. Ant. Gom. dict. cap. 4. num. 24. Tiraquel. verbo, Donatione largitus, n. 180. cum alijs Hermos. glof. 3. num. 16. licet e contra dicat Molina de primogen. lib. 2. cap. 3. num. 41. vers. Sed quauis, cum numeris seqq. vbi de renouatione ad maioratus institutionem tractat, cuius sententia vera est omnino, si hæreditati iam delata renouetur, nam per superuenientiam liberorum reuocabitur renouatio, vt ipse docet, num. 40. Tiraquel. num. 174. Ripa ibidem, quæst. 11. num. 20. 21. & alij communiter. Sed si maioratus renouetur per primogenitum, prole suscepta, corrumpitur renouatio, Tiraquel. num. 171. Boeri. decil. 139. Burg. de Paz in prox. legum Taur. num. 96. Aluarad de copiectur. ment. testator. lib. 2. cap. 3. §. 1. n. 27. Mieres de maiorat. part. 1. quæst. 21. num. 81. 82. Hermos. dict. glof. 3. n. 25.

Dominium rerum donatarum, que fuerunt donatario acquisitæ per donationem, ea reuocata, per filij natiuitatem redit ipso iure ad donatorem, cui rei vindicatio datur, glof. fin. in dict. l. si vnquam Tiraquel. verbo in eiusdem donatoris arbitrio, num. 11. Mangil. quæst. 97. num. 1. Baeza supra cap. 34. num. 4. vers. Si donans, Hermos. glof. 10. num. 2. Baiard. in addit. ad Clar. in dict. §. donatio, lit. A. Ruin. cons. 173. col. penult. donatarius que in foro conscientiarum non expectata iudicis sententia, ad restitutionem tenetur, Pat. Molin. sup. num. 3.

27 Vtrum legata, donationes que causa mortis natiuitate filij retrocedunt, solet disputari, de quo Hermos. dict. glof. 3. a. num. 18.

28 Est quæstio non omittenda, an si do-

do-

donator post filios susceptos superuiuat, possitque propriam declarare circa donationem voluntatem, nec fecerit, atque ita decedat, ea taciturnitate donatio conualeseat. Et affirmatiuam partem tuetur, Salicet. in dict. l. si totas, num. 3. C. de inoffic. donat. Tōdat, dict. cap. 54. a num. 9. Seraphin, decis. 126. num. 4. Tiraquel, dict. verb. Susceperit lberos, nu. 211. lul. Clar. §. donatio, quzst. 23. num. 10. Menochi. ex multis cons. 994. num. 28. Pascali. de virib. patr. potest. lib. 2. cap. 8. num. 113. Thesaur. decis. 121. Molin. de primog. lib. 1. cap. 9. n. 40. Ant. Gom. dict. cap. 4. num. 12. In cōtraiam itum est sententiam per Gregor. Lop. in dict. l. 8. glos. 9. & alios, quos refert Hermos. glos. 9. num. 9. 10. Pro quorum conciliatione dicendum est, primam sententiam procedere, cum donata penes donatium sunt, nam ex quo ea pater donator non auocat, quasi ex nouo consensu donatio reuiuifcit. Secundam, si ea, qui donauit, habeat apud se, quia ex eo quod nunquam tradidit, oritur p̄sumptio, quod uoluit legis beneficio reuocantis donationem gaudere, quam distinctionem probant Ripa in dict. l. si nuquam, num. 106. Valasc. consult. 31. num. 6. vers. Aliet etiam, Mangil. dict. quzst. 97. num. 18. Hermos. supra num. 5. 9. Tondut. num. 13. 14. Rota decis. 591. num. 5. part. 3. in recent. Ferrer. ad Guid. Pap. decis. 214. Pat. Molin. dict. disp. 282. num. 8. Et ubi casus occurrerit, maximè attendendum est, an filij donatoris, quorum causa reuocatio contingit, sint, qui litigant? nam facilius posterior opinio erit admittenda, cum uerosimile non sit, defunctum confirmasse actum irri-

tum in suorem extranei aduersus propriam sobolem, argumento, l. cum auus, 101. ff. de condit. & demonstr. Tondut. num. 15. Tiraquel. ubi proximè dict. num. 211. Hermos. dict. num. 9.

Num. 17

Donatio filio facta per natiuitatem aliorum non reuocatur in totum, ex dict. l. si nuquam, sed quoad legitimam eis debitam, iuxta dict. l. si totas, Cutell. supr. dict. special. 3. num. 3. Clar. dict. quzst. 22. num. 3. Anton. Gom. dict. cap. 4. num. 11. Tondut. supra num. 1. Castull. quotidianar. controuers. lib. 2. cap. 13. num. 4. in princip. Trentacinq. dict. resolut. 4. num. 12. Cancer, supr. num. 125. Pat. Molin. disput. 283. Petr. Barbof. in l. 2. in princip. part. 1. num. 168. in fine, ff. solut. matrim. Cardos. in prax. iudic. verbo, donatio, num. 41. Molin. de primogen. lib. 4. cap. 2. num. 81. Francisc. Molin. de rit. nuptiar. lib. 3. quzst. 2. num. 82-83. Tiraquel. verbo, libertis, num. 75. Anton. Fab. in eod. tit. de reuocand. donat. lib. 8. de finit. 5. Gutier. de iurament. confirm. part. 1. cap. 9. num. 11. Ossuald. ad Donell. lib. 14. cap. 32. lit. C. Hermos. glos. 4. num. 2. Ratio est: quoniā p̄sumitur, patre, etiam si de futuris liberis cogitaret, non ideo minus p̄sentem sibi dilectum, ac benemeritum largitate fuisse prosequutum.

Aliud iuris esse, uult Gutier. supra num. 13. si naturali filio fuerit donatum, ac postea legitimi nascatur, nam in totum donatione reuocari, opinatur, sed magis placet, iudicis arbitrio relinquendum, qui ex amore patris, me-

29

30

metisque filij naturalis xstimabit, utrum pater donasset, licet de legitima prole cogitaret. Nec refert, huiusmodi filij factus ius non esse: siquidem non de iure filij, sed de patris uoluntate disputatur, quæ non minus erga vulgò quzstos, quam legitimè natos solet esse propitia, ut expencotia competentum est, Rota apud Vician. in prax. iur. patr. decis. 45. n. 11. Moria. in empot. iur. ut. 9. quzst. 12. num. 5. cū quæra inter eos (a qua paternus prouenit amor) nullam constituat differentiam, autho. quib. mod. nat. effie. legit. si quis sanè, Cynac. tom. 1. controuers. 9. num. 2. Pacian. de probat. lib. 2. cap. 23. num. 8. 9. Bald. in cap. quæ in Ecclesiariis, num. 86. de constitutionib. Non obstat iudem, quod filius naturalis non reuocat donationem per patrem extraneo factam, ut legitimè notus facit, illud enim prouenit a lege, quæ uoluit indulgere patribus ob liberos turpiter quzstos. Et pro nobis faciunt Ripa in dict. l. si uquam, quzst. 28. & D. Couar. de matrim. part. 2. cap. 2. §. 4. num. 22. dū tenent, donationem filij naturalis natiuitate ex ea constitutione reuocari, nam, cum 2 quiparent filios naturales legitimè natis in illo casu, a fortiori iudem in hoc, de quo agimus, responderent. Quod si adoptiuo donatum fuisset, ratio amoris naturalis in patre deficit, atque ideo Gutier. sententia iure uideatur admittenda: ut scilicet donatio in totum reuocetur.

Num. 1.

Ibi: *Et uidetur, donationem hanc reuocari.*

33 Quod de iure Regio donatio facta

filio per aliorum natiuitatem omninò conuolat, etiam quoad testatum, & quantum bonorum patris, sentiunt Petr. Barbof. in l. 2. in princip. part. 1. num. 169. ff. solut. matrim. Gregor. Lop. in dict. l. 8. glos. 4. Angul. ut. de las mejores, l. 1. glos. 16. §. num. 37. Bernard. Diaz dict. reg. 213. num. 4. sed contrarium est tenendum cum infra referentur, num. 40.

Num. 3.

Ibi: *Atque ita ipse opinor, non posse apud*

Melioratio nem fieri non posse, neque grauamen aliquod eius ratione imponi unico existeret filio, communitate asseritur, Ant. Gom. in l. 17. Taur. num. 19. Azueu. in l. 3. num. 13. tit. 6. lib. 3. Recopilat. Matienç. in l. 2. glos. 3. num. 3. eod. tit. Padill. in l. cum uirum, num. 2. C. de fidei commiss. Palac. Rub. in l. 27. Taur. num. 23. Gutier. dict. cap. 9. a num. 14. Peralta in l. Titus, §. Lucius, num. 16. ff. de leg. 2. Moha. de primogen. lib. 2. cap. 11. n. 3. Tell. Fernand. in l. 20. Taur. num. 2. Didac. Per. ad Segur. in l. 9. num. ex familia, §. sed si fundum, num. 86. ff. de leg. 2. Aluar. supra lib. 2. cap. 2. n. 22. Hermos. glos. 4. num. 10. Forcan. supra clauf. 4. glos. 9. part. 4. num. 133. 134. quicquid uideatur Parlador. rer. quotidianar. lib. 1. cap. 7. Sarmient. lib. 8. selectar. ad dict. l. vnum ex familia, §. si de Falcidia, n. 12. Spin. in specul. testament. glos. 18. in princip. num. 16. 17. Unde maioratum constitui non posse ex tertio bonorum, nisi accedente Regia facultate, docet Molin. dict. lib. 2. cap. 2. n. 11. vers. Prima, quando, &

34

&

& d. cap. 1. num. 3. quod numeris sequenti. limitat multipliciter. Sed praemissa intelligi debent, cum filius vnicus prolem non habet, alioqui avus cum possit meliorationem facere in persona nepotis, ut statim dicitur, non prohibetur, filium gravare in tertio, quod non aufert, argum. l. constituitur s. ff. de iur. codicillor. ac consequenter maioratum constituere, ut observat Molin. dict. cap. 1. num. 3. Pat. Molin. tract. 2. disp. 609. nota. 2. Angul. vbi proxime l. 1. 1. gl. 6. nu. 3. Tell. Fernand. in l. 18. Taur. Quicquid docet Ant. Gom. dict. num. 19. vers. Sexto facit.

35 Sed si tempore meliorationis existerent plures liberi, & cum patris mortis, vnicus duntaxat reperitur, melioratione suae necesse est, resoluunt. Castill. dict. lib. 2. cap. 13. num. 15. Cordub. de Lara in l. si quis a liberis, s. ite rescriptum a num. 16. ff. de liber. agnoscend. Hermod. dict. gl. 4. num. 15. et si contrarium sentire videatur, Micres supra part. 2. quæst. 6. numer. 174. ubi nou. edit. & in antiq. num. 39.

Num. 4.

Ibi: *Quamobrem isthuc vltima sententia.*

36 Habens filium vnicum potest meliorare nepotem ex eo, Molin. de primogen. d. cap. 11. num. 5. Aluad. supra d. cap. 2. in princip. n. 23. in fin. Micres in d. l. vnus ex familia, s. si duos, num. 5. Matienz. in d. gl. 3. n. 4. Micres part. 1. q. 21. nu. penult. Azcued. in d. l. 2. Recopilat. nu. 5. Burgos de Paz junior. in suis quæstion. q. 1. n. 20. Tell. Fernand. in d. l. 18. Taur. Quod pro-

cedit, et si ex tali filio vnico, vnicus sit nepos, Pat. Molin. disp. 609. nu. 2. lit. D. Angul. supra l. 1. gl. 6. num. 3. fol. 615. Hermod. d. gl. 4. num. 13. 14. contrarium tamen tenet Ant. Gom. in l. 18. Taur. in fin. scilicet, quod habens filium vnicum, & ex eo nepotes, nequit meliorationem facere, sequitur Euzman. Suar. in addit. ad ipsum in dict. l. 17. nu. 19. vbi alios refert. Prima opinio vt verior, ac communior amplecti debet.

38 Aeti pater obtineat facultate Regiam ad constituendum maioratum in filio, non poterit, invito eo, nepotè primo loco vocare, Nec, si facultas concedatur ad primogenium faciendum vni ex filiis, quos pater in precibus specialiter nominauit, licebit id constituere in persona nepotis, etiam ex filio nominato nati, Villadiego in politic. vbi de formula libellandi, nu. 209. Tell. Fernand. supra num. 2. Euznard. in locis, loc. 10. a simili, Socio. conf. 24. n. 11. lib. 31. Barr. per textum in l. si quis ita, ff. de testament. tutel. Gozad. conf. 29. num. 15. Greg. L. op. in l. 2. tit. 15. part. 2. Sicut nec duos maioratos constituere virtute facultatis ad vnum cõcessit, vt late probat Molin. de primogen. lib. 2. cap. 4. ex num. 47. quauis habens facultate ad plura, primogenia instituenda valeat vnus duntaxat fundare. Idem numer. 36. cum seqq.

Verf. *Ceterum ad institutum regressiens.*

40 Donatio facta filio etiam vnico, si postea alij superueniant, reuocatur quoad legitimam illi debitam relicto tertio, & quinto bonorum donatoris, donatario de iure Regio. Ita Ant.

Ant. Gom. dict. cap. 4. num. 11. vers. Et per consequens hodie in nostro Regno, Molin. de primogen. lib. 4. cap. 2. n. 18. Micres d. quæst. 21. n. 10. Tacca supra cap. 9. num. 42. Gutier. d. cap. 9. n. 11. vel sed opinio Pat. Molin. disp. 213. n. 3. Castill. quotidian. part. lib. 2. cap. 15. n. 20. Hermod. dict. gl. 4. n. 3. Aluad. lib. 4. cap. 1. n. 30. Opino supra gl. 11. princip. num. 143. Gradan Falcon reg. 150. nu. 22. Matienz. in l. 3. gl. 3. num. 4. tit. 6. lib. 3. Recopilat.

Num. 3.

Verf. *Questioni tandem.*

41 Donationem Ecclesie factam non reuocari, nisi quoad legitimam filij postea natis debitam, tenent Anton. Gom. dict. cap. 4. num. 11. Melin. supra lib. 2. tit. 1. q. 21. nu. 34. Bernard. Diaz dict. reg. 213. limitat. 3. Melin. l. cum accusatum, numer. 9. C. de fideicommiss. Falcon dict. regol. 150. numer. 20. Gamma deol. 240. num. 3. vbi Flores de Medina, videt infra num. 29.

Ibi: *Hic communis opinio præter alia.*

42 Verum non est, par ius habet Ecclesiam, ac filium in bonis patris citra legitimam, imò hic præfertur, meliorique conditionis censetur, vt constat ex ijs, quæ notantur in dict. cap. in præsentia, nam etsi iuxta illud facta substitutione, sub conditione: Si sine liberis hæres decedat, substitutus excludatur, si infirmiter monasterium bonorum capax ingrediatur,

id limitatur, quando filius testatoris fuit substitutus, quo casu ipse admittitur, monasterio excludo, Mantie. de coniect. vltim. volunt. lib. 1. tit. 7. numer. 13. Pular. de substitutionibus, quæst. 419. numer. 43. Menochi. de præsumpt. lib. 4. præsumpta 83. numer. 44. Gutier. dict. cap. 32. numer. 35. Sauch. dict. cap. 10. num. 38. 39. qui multos refert. Vnde constat, filium monasterio esse potius rem. Idem comprobatur ex eo, quod filius reuocat donationem antea a patre factam in totum, iuxta dict. l. si vnquam, quod ius non competit monasterio, quod donator ingrediatur, licet de ipso, cum donabat, nullo modo cogitasset, Tiraquel. verb. Suiccept. tit. liberor. a num. 42. lul. Clar. dict. quæst. 23. num. 2. Mangil. quæst. 117. a num. 7. Molin. dict. lib. 4. cap. 9. nu. 31. Falcon supra num. 23. Hermod. gl. 7. num. 4. 5.

43 Similiter filius ex bonis patris legitimam non debet ascendentes patris, monasterium tenetur eam præferre post mortem religiosi, Sauch. supra dict. lib. 7. cap. 9. numer. 19. Auradano in l. 6. Taur. gloss. 3. & in l. 40. gloss. 4. numer. 23. Tapia in autha. rogechi, verbo. Ideoque nec de ius, cap. 1. numer. 9. Gutier. supra dict. lib. 2. cap. 1. numer. 93. 96. Cenall. quæst. 306. a num. 52. Castill. lib. 1. vlti sequens, cap. 65. numer. 2. Lelsi. de iustit. de iur. lib. 2. cap. 41. dub. 10. numer. 23. licet contrarium receptus dicat, ac defendat Argel. de acquir. possess. q. 3. art. 17. a numer. 18. Ad hæc etsi filius præteritus annuiter, aut rumpat patris testamentum, l. 1. & per

Dij 105

44 totum, ff. de liber. & posthum. Monasterium Religiosi non inhincat pates conditum elogium, quavis in eo prateritum se iouentat, Ceuall. supra numer. 11. Gutier. dict. cap. 3. numer. 1. Et quibus, & alij pluribus, quos addere possent, constat, solum, & monasterium diuerso iure censeri.

Num. 3.

45 Monasterium, quod quis ingreditur, loco filij ipsius non habetur, nisi in casibus, ubi expressas, Sanch. dict. cap. 10. 2. numer. 3. Moh. dict. lib. 2. cap. 9. numer. 45. Molin. dict. quæst. 14. num. 10. Mangil. supra numer. 18. 19. & alij alius laudati, de quorum nomeris apertes conueniunt Barbus. dict. cap. in presentia, num. 7.

46 In eius textus specie monasterium loco filij esse omnes fatentur, ut ibi probatur non obstante, quod Pontifex hereditatem sibi mouens, nam secundum sobiectam materiam de filio sentit, licet hereditatem expellat, ut in simili Vlpianus in l. ex factis 17. §. si in ff. ad Trebellian. Quod autem dicitur in autho. de Sanctissim. Episcop. §. sed & hoc presentia, conditionem haberi pro non scripta, locum habet, quando aliquid relictoquitur, vel donatur in tempus nuptiarum, vel liberorum, ut in l. si ita quis 33. §. vltim. ff. delegat. 2. nam ea conditione reiecti, qui in iure culci, vel Religioni se adscribit, sibi relictum, aut donatum capit. Non vero si quis restituere grauetur: Si sine liberis moriatur, quia conditio nequaquam reijcitur, imò pro defecta habetur, si institutus monasterium ingrediatur, quod loco filij iu-

re constituitur, alioqui si conditio nem pro scripta non haberi, dicimus, pura maneret substitutio, quæ sub illa facta est, atque ita substitutus admitteretur. Est notandum, de conditionem dict. capit. in presentia, limitari, cum in frandem substituti grauius ingreditur monasterium, quæ substitutos admitteret, frans autem non præsumitur ex eo, quod in articulo mortis, quis Religiosus fiat, sed aliunde probati debet, ut resolut. Moh. post Anton. Gom. & alios, de primogen. lib. 2. capit. 5. numer. 28. 29. Mantie. de conlector. vltim. voluntat. lib. 10. tit. 4. numer. 12. 19. Secundo limitatur, si alia pia causa sit substituta, Mantie. lib. 11. capit. 7. numer. 12. Itaque, de privileg. pia causa, pte vltim. 93.

Num. 7.

Ibi: *Quædam Richardus Malabrino.*

Hæc ratio Richardi, etiam reijcitur à Gutier. dict. cap. 32. numer. 57. Sanch. de matrim. lib. 1. disputat. 34. num. 11. vers. Ceterum, Cancer. d. part. 1. cap. 24. nu. 16. Moh. disputat. 207. numer. 18.

Num. 8.

47 Vbi expresse testator cauit, ne monasterium excluderet substitutum, eius voluntatem seruantem omnino esse, sustinet etiam Gutier. numer. 26. Menchac. de successio. creat. §. 21. numer. 186. Mantie. de coniectur. vltim. volunt. lib. 11. tit. 7. numer. 13. Menoch. dict. pte 1. §. 3. num.

num. 3. cum alijs, Costa in cap. si patet, part. 1. verbo si absque liberis, in 68. de testament. in 6. Argel. latè ubi supra. quæst. 8. art. 29. per totum, & ab art. 25. materiam tractat, Cancer. supra. cap. 24. num. 25. Atque ita est tenebatur, etsi ex coniecturis tantum id voluisse defunctum manifestè appareat, ut infra ad num. 1. ubi D. Couarr. docet, comprobabitur num. 82.

Num. 9.

48 Si puella legatur ducenta: Si nuptiarum, & centum: Si fiat religiosa, ei religionem eligenti ducenta debent, cum Bate. tucatur Beroti. in dict. cap. in presentia, cum 494. Euerard. loc. à matrim. carnali ad spirituale, numer. 8. Costa in l. cum tale, §. si arbitrato, ampliat. 11. numer. 5. ff. de condit. & demonstrat. Anton. Gabr. comment. tom. 2. lib. 10. verbo legatum, Pellizzar. in manual. Regular. tom. 2. tractat. cap. 3. num. 30. Tabiena in lucam. verbo hæres, quæst. 16. numer. 17. Roland. conf. 35. num. 17. Gomez Vario in prax. lib. 7. quæst. 33. num. 26. & alij. Contrario fra num. 52.

Num. 10.

49 Decisio. Titiz 99. ff. de condit. & demonstrat. non procedit, si videtur sub ea forma legaretur, atque ideo, si nuptiarum, centum dentur, percipiet. Nam conditio abstinenti à nuptiis non reijcitur in viduis, autho. de nupt. §. quæ verò nunc, Gutier. de matrim. cap. 21. à num. 32. D. Couarr. eod. tract. part. 2. cap. 3. §. 9. num. 14. Pat. Molin. disput. 207. num.

3. Sanchez dict. lib. 1. de matrim. disput. 34. num. 29. Viduam accipere in presentia debemus, quæ a viro suo iure cognita, quare ei, quæ contraxit, non consummavit matrimonium, vel extrahit, non optat conditio viduitatis, siue non habendi apponi non potest, & quod de famulus dictum est, viuis quoque conuenit, quæ ultra allegatos probant Anton. Gom. variat. lib. 1. cap. 12. num. 78. Costa in dict. §. si arbitrato, limit. vltim. Eman. Suar. in Thelaur. receptor. sentent. verb. Matrimonium, & verbo Nuptiarum, Mantienz. in l. 3. glo. 2. numer. 14. tit. 11. lib. 5. Recopilation. Græcan. reg. 13. numer. 14. Mantie. de coniectur. vltim. voluntat. lib. 11. capit. 19. num. 2.

Ibi: *Contrariam sententiam ab expressis testantis voluntatem.*

43 Quando relinquuntur ducenta: Si quis nuptiarum, & centum: Si religiosus fiat, monasterium ingredienti minor quantitas in honore eius relicta debetur, nam, etsi legatum sub conditione nuptiarum debeatur Monacho, siue monasterio, hoc fit ex præsumpta defuncti voluntate, qui creditur favore religionis, idem relictus, si proponeretur ei, legatarium illam personam suam eligere, ut D. Couarr. quem omnes sequuntur paulò post docet, vers. Sed et si alicui. Hæc præsumptio locum habere non potest, ubi testator de utroque casu, tam nuptiarum, quam religionis cogitauit, assignans quantum in vnoquoque foret præstandum, & si plus tribueretur ingredienti monasterium, quam iustum est, contrauenirent

53 apertè eius, qui legauit, voluntati. Cū in manifestis, ac claris nullus relinquitur locus coniecturæ, si ille, aut ille, §. 1. ff. de legat. 3. l. continuus. 177. §. cum ita, in fine, ff. de verbor. obligat. Menoch, supra libr. 5. præl. 40. num. 20. Sic præfata conclusionem probant, Cancr. dict. cap. 24. numer. 20. Thesaur. quæstion. forens. libr. 1. quæst. 20. Sanchez supra numer. 13. Mantio. dict. lib. 11. tit. 13. numer. 29. cum alia, Menoch, dict. præl. 83. num. 26. Perez in l. 1. ad hoc ante verbū: Cou buenos testamentos, tit. 2. libr. 3. Ordinam. Gutier. dict. cap. 21. num. 14. & Canonica. dict. cap. 32. num. 32. Pat. Molin. dict. disp. 207. nu. 15. Decian. conf. 41. num. 30. libr. 1. Habes supra num. 48. qui contrarium sustinent.

Verf. Nam quod frequenter.

54 Leges conditionem inducentem viduitatem rejiciunt, etiam contra manifestam testatoris voluntatem, & iuxta conscientiam obseruatur ob commune bonum, Mantio. supr. num. 41. Rimald. Iur. conf. 215. numer. 172. 173. Sanchez cum multa d. lib. 1. disp. 33. num. 2. At constitutio. d. §. sed & hoc præfati nititur præsumptione. Idem Sanchez, num. 29. Menoch. supr. d. præl. 148. num. 14. Mantio. dict. tit. 18. num. 31.

Ibi: Sed etsi alicui legata fuerim censum.

55 Legatum alicui relictum: Si nupserit, consequitur legatarius monasterium ingrediens, ita ex dict. §. sed & hoc præfati, docent Cancr. vbi pro-

xime, num. 21. Costa in dict. §. si arbitratu, h. mit. 2. num. 5. Mantio. nu. 20. Gutier. conf. 26. num. 13. & Canonica. dict. cap. 32. num. 20. Menoch. dict. præl. 148. num. 13. Perez in l. 1. verbo legatis, col. 4. §. tit. 2. libr. 5. Ordinam. Pat. Molin. dict. disp. 207. numer. 13. Pellizzar. supra tom. 2. tract. 10. cap. 9. num. 47. Sanch. dict. libr. 1. disput. 33. num. 29. Quod, cum procedat ex præsumpta voluntate testatoris, ut nuper diximus, cessabit, nec legatum debebitur, vbi de contrario placito eiusdem constituit, Sanchez num. 30. vbi laudat alios, D. Couar. in cap. 3. num. 11. vers. Sexto, ex proxima, de testam.

Idem iuris erit, si legatarius sacris Ordinibus fuerit insignitus: nā & legatum capiet, quod tenebitur mortis tempore in vltis prois distribuere, ex dict. §. sed & hoc præfati, ut constat ex traditis per Sanch. dict. lib. 7. cap. 16. num. 32. Gutier. dict. cap. 32. in fine. Menoch. d. præl. 83. num. 65. cum seqq. Sed ad idem dicendum sit, si legataria fiat Tertiana, vulgò Beata: disputat Castill. quotidianar. libr. 5. cap. 8. & negatiuè resoluit, nempe legatum non deberi, sequitur Hermosill. in l. 6. glos. 1. num. 12. tit. 4. part. 5. qui loquuntur de illis, qui regulam Tertij Ordinis Diui Francisci professi sunt, quos Religiosos, aut Ecclesiasticos non esse, nec fore privilegio gaudere, tam in causis civilibus, quam criminalibus, late probat Ceual. tom. 3. cap. 61. à numer. 15.

Illud tamen, quod pro virginibus maritandis relinquatur, ad monasterium ingrediendes nequit applicari, Sanch. dict. lib. 1. disput. 33. num. 32. vbi plures, Gu-

Gutier. dict. cap. 32. num. 20. Baeza dict. tract. de non melior. filiab. c. 14. n. 9. Bald. Nouel. de dot. priuileg. 77. num. 2. Mantio. supra libr. 8. tit. 5. num. 22. Contrariū nouissimè videtur Dian. resolut. moral. part. 5. tract. 14. resolut. 35. vbi Pötius, & Ochagavia, quorum primus ait, inter Salamanticensis Theologos fuisse commune, secundus, in foro contentioso ita practican, accedit Pellizzar. supra num. 48. Et licet prima opinio Sancieri verior videatur, hæc vltima potest admitti, quoties testator legauerit pro dotandis feminis sibi coniunctis, quia saltem in genere habuit ad personas affectū, ex quo dicitur præsumptio, ut quod ad nubendum concessit, etiam ad ingressum religionis præstaret, quod & ipse Sanchez seque dict. num. 32. vers. Hoc tamen fatendum.

Ibi: Sic legatum ea conditione: Si non nupserit.

60 Legatum sub conditione: Si non nupserit, nubenti debetur, l. quoties §. 2. l. cum tale 71. §. Meuz, l. mulier 73. ff. de condit. & demonst. Hoc ita, quia publicè interest, & matrimonium frequentari, ut liberis hominibus civitas augetur, l. 2. C. de indict. viduit. tollend. Costa in dict. §. si arbitratu limit. 1. Sanch. dict. disput. 34. numer. 3. Gutier. de matrimon. dict. cap. 21. num. 5. Anton. Gom. d. capit. 12. num. 78. Cancr. supra dict. num. 29. vers. Contrarium, Gratian. dict. reg. 83. in princip. Mantio. dict. capit. 62. 19. in princip. Quod limitandum est, si viduz ea conditio apponatur, ut supra notatum est. Vel si pia causa, libertas scilicet substituat, cum le-

gararia nupserit, veluti si seruis legatur sub conditione non nubendi, & si nubat, liber esse iubeatur, nam libertatis fauore legataria nubendo legatum amittit, ut illa competat, Titio vltus tractus 95. §. 1. ff. de condit. & demonst. Quod etiam ad alias similes causas extendunt Gratian. num. 16. Euerard. in loc. leg. loc. 27. à libertate ad piā causam, & non paucitum Sanchez dict. disput. 34. numer. 34. De quo merito dubitari potest ob maximum matrimonij fauorem, enim tamen omnino verum, si in redemptionem captiuorum defunctus applicauerit, quod reliquit: Si legataria nupserit, ut ex dict. §. 1. plane deducitur. Præterea limitatur cum legatur alicui extraneo, si aliquis non nupserit, nam conditio non rejicitur, Mantio. dict. cap. 19. num. 5.

Quod si testator centum legat, sub conditione non nubendi, & si aliter fiat, nihil præstari, expressim cauerit, adhuc debetur legatum, quicquid doceat contra in vtroque foro Medin. tract. de restitut. quæst. 23. versic. Respondet salvo meliori iudicio, Gutier. Canonica. cap. 25. à numer. 15. ut tenet Sanchez dict. disput. 34. numer. 6. Mantio. vbi proximè nu. 4. qui in simili loquitur casu, nam eum lex rejiciat huiusmodi conditionem non interpretando, sed infringendo defuncti voluntatē, quatenus est communi utilitati contraria, nihil interest, an illa expressa sit, vel tacita. Præterquæquod illud expressum, quod ex verbis disponentis colligitur manifestè, censetur, glos. optima, verbo, adimitur, in l. i. legatum pure 10. ff. de adimend. legat. Tiraquel. de legib. conub. l. 16. glos. 7. à num. 176.

Carleual de iudic. tom. 2. tit. 3. disput. 5. num. 16. Menoch. supr. lib. 1. quæst. 45. num. 8. Tondut. quæstion. civil. c. 33. num. 22. Mantie. supra lib. 6. tit. 1. num. 8. Sed ex illis verbis: lego si non nupterit, aperte deducitur, testatorem nihil legare voluisse, si legatarius in eam matrimonium, ut notum est, & probatur argumento l. pecuniam 36. ff. si cert. petat. l. cum centum 9. cum seq. ff. de adimend. legat. Ergo cum lex concedit legatum ouentis, id facit contra expressam, ac manifestam voluntatem defuncti, Sanch. dict. c. 16. n. 11. Nihilque interest, si id, quod satis expressum est, magis specialiter explicetur; imò quauis concederetur, tacita esse voluntatem non legandi legataria nuptura; adhuc idem esset dicendum. Siquidem taciti, & expressi idem est iudicium, l. comquid 3. ff. si cert. petat. l. in hoc iure 4. ff. de vulg. & pup. subit. Menoch. supra dict. lib. 4. præl. 89. num. 40. Argel. de acq. possel. q. 6. art. 12. nu. 10. Nec expressio eius, quod tacite inest, quocumque operatur, l. hæc verba 3. ff. de legat. 1. l. in conditionibus 19. §. 1. l. aliquando 107. ff. de condit. & demonstr. l. 3. C. de fideiusor. Mantie. supr. lib. 5. tit. 6. nu. 5. Carleual. supra tom. 2. tit. 3. disput. 8. num. 63.

Ibi: Non tamen idem erit obseruandum.

68 Cōditio: si religiosus fiat, vel presbyter, minimè reijcitur, imò omnimò est seruanda, nec capietur relictum, si is, cui fuit apposta, matrimonium contrahat, Bald. in autha. si cui relictum num. 3. C. de iudic. viduit. tollē. vbi Castrensis, & Iaf. Costa supra limit. 3. num. 1. Ant. Gou. d. cap. 12. nu. 78. vers. Item adde, Ant. Gabr. commun.

tom. 2. lib. 10. verbo legatum, fol. 19. Pat. Molin. dict. disput. 207. num. 6. Cōditio autem continenter viuendi remittitur, & quod sub ea relictu est, etiam nuptis cōtrahis, legataris lucrabitur, quoniam immediate matrimonio opponitur, nec fauore religionis defenditur, Mantie. d. tit. 19. n. 30. Sanch. d. disp. 34. nu. 15. fallit, si nuptæ apponatur, nam intelligitur post viri mortem, Mantie. ibidem.

Dubium est, an cui cōditio ingrediendi religionem est apposta, consequatur relicta, profiteas regulam tertij Ordinis Diui Francisci, deferēs habitum ipsius, ducentesque vitam celibē sub expresso castitatis voto? Quæ necessariò desiderantur, vt Tertiatij gaudeant religioforum privilegij iuxta Concilium Lateranense sess. 21. celebratum sub Leone Decimo Pellizzari sup. tom. 2. tract. 10. cap. 9. num. 50. Qui nu. 48. vers. Addit Diana, sentit, legatum deberi, cum Diana resoluit. moral. part. 1. tract. 2. resoluit. 84. Sed contrarium tenent Castill. Hermot. & alij, quorum nuper meminimus sub num. 58. Et rectè, nam cum hi non emittat tria vota essentialia religionis, de quibus in cap. cum ad monasteriū 6. in fine de stat. Monachor. verè religiosi esse nō possunt, Sanch. in præcept. decalog. lib. 5. cap. 1. numer. 16. Pellizzar. tom. 1. tract. 1. cap. 3. nu. 35. Pat. Suar. de religion. tom. 3. cap. 2. n. 2. Ceual. d. q. 61. à nu. 15. Atque ita cōditio religiosum statum assumendi per professionē talis regulæ tertiariz non adimplebitur. Nec refert, quod gaudeant privilegij religionis Tertiatij, atque dici possint religiosi, vt Pellizzar. & Diana supr. sentiūt, nā cōditiones specificè sunt imple-

dz

dz, nōn improprie, mediante aliqua fictione, vel similitudine, si ita quis, §. vlt. ff. delegat. 2. l. qui hæredi, 44. l. si dei commissum, 75. ff. de condit. & de monst. l. ex ea part. 121. §. in insulam, ff. de verbor. obligat. l. fin. C. de ijs, q. ven. ztat. impetrau.

73 Similiter dicendum videtur de Equitibus Ordinum Militarum, qui percipere non poterunt relicta sub cōditione, vt fiat Religiosus, quod in Ordinibus Diui Iacobi, Calatræ, & Alcantaræ proculdubio admittent plures, qui sentiunt eorum equites verè Religiosos non esse, quos congeisit, Carleual. tom. 1. tit. 1. disput. 2. num. 413. & si valdè controuersum sit, de quo late disputant Patet Suarez supra tom. 4. lib. 1. cap. 4. à nu. 8. Sacrament. de reditib. Ecclesiastic. part. 4. cap. 1. num. 13. & in defensione eiusdem tractatus, part. 1. in respons. admonit. 55. à num. 1. Didac. de la Mora de confirmat. ordin. Diui Iacobi, lib. 2. cap. 1. §. 2

75 3. 4. & cap. 2. per totum, sed adhuc tenendo sententiam, quæ, eos Religiosos veros esse, asseuerat, à proposita conclusione recedendum non est, quia verba in quacumque dispositione sunt accipiendæ, secundum communem loquendi vsum etiam contra eorum proprietatem, l. librorum, 50. §. quod tamen Casus, ff. de legat. 3. l. labeo 7. §. 1. in fine, ff. de suppellect. legat. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 4. nu. 35. vers. Quibus adijcitur, Sanch. de matrim. lib. 1. disput. 13. num. 3. & lib. 6. disput. 23. num. 3. Hermol. in rubric. num. 5. tit. 5. par. 5. Iaf. in rubric. ff. de nou. oper. nunciat. Menochi. conf. 631. n. 915. Morl. in empot. iur. tit. 8. de reb. eredit. quæst. 1. num. 5. 6. & quæst. 19. num. vlt. Cumque ex eorum loquē

di consuetudine Religiosorum appellatione non veniant militares, qui equites vulgò nuncupantur; consequens est, vt de militari Religione testator sensisse minimè censetur, quapropter qui professus fuerit Ordinem Militarem, non obtinebit legatum Religioso relictum. Quod comprobatur ex doctrina Sanch. in præcep. Decalog. lib. 4. cap. 16. num. 11. 12. 51. Pellizzar. d. tom. 1. tract. 4. cap. 1. nu. 42. 49. & aliorum docentium, vouentem ingredi Religionem, neuiquam satisfacere obligationi, emittendo professionem in Ordine Militari etiam Diui Iohannis, cuius equites veros Religiosos esse, nullus inhiat, Nec teneri habitum militare assumere, si in alijs Religionibus non admittatur.

Est ad præmissa supra notandum, sufficere ad perceptionē legati, quod legatarius Religionis habitum assumat, & si illum intra annum nouitatus relinquat, modò citra fraudem, iustaque causa fiat; veluti quia experimento cepit, se inceptum esse Religioni, vt probat Sanch. cōtra alios, d. disp. 34. num. 1647. vbi notant, hoc esse verum, siue dicat testator: Lego si ingrediatur Monasterium, siue: Si Religiosus fiat. Sed si legatarius, vel hæres post diem legati cedentem, aut delatam successione nuptias celebret, relictum irrevocabiler amittit, nec proderit, si soluto matrimonio, Religiosus fiat, Sanch. disp. 33. num. 17. Costa in d. §. si arbitrato, limit. 3. num. 23. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 13. num. 16. per l. hæc cōditio, 29. l. hoc genus, 105. ff. de cōdit. & demonstr. l. matrimonij, 21. ff. qui, & à quib.

Ibi:

Ibi: *Estamen, his prauis, non est penitus recipienda.*

80 Argumentum de matrimonio carnali ad spirituale non procedit, quoties diuersa militat ratio, Sanch. d. disp. 34. num. 12. Gutier. d. lib. 2. Canonica. cap. 25. num. 5. Cancr. d. cap. 24. nu. 20. v. c. Contrarium.

Ibi: *Igitur non ita erit reicienda.*

81 Quod legatarius Monasterium ingreditus capiat legatum sibi sub conditione. Si Religiosus non fiat, docent Costa in d. 5. si arbitrio ampliat. n. 1. Paris. in dict. cap. in praesentia. num. 137. 143. de probat. Euctard. in Cent. legali loco a matrimonio carnali ad spirituale. num. 5. Roland. conf. 55. num. 20. 25. lib. 3. Medina tract. de testat. quæst. 23. §. itaq; quatuor conditiones, Ledesma part. 4. quæst. 18. art. 1. dub. 14. fol. 227. col. 3.

Oppositum tamen cum D. Couar. probant Sanch. dict. disp. 34. num. 11. Gutier. supra Mancic. d. lib. 11. tit. 18. num. 31. vbi alij, Menochi. d. pref. 83. num. 18. 19. 23. Pat. Molin. d. disp. 207. num. 14. Cancr. vbi proxime, quod verius est.

Ibi: *Quamobrem primò infero.*

Hæres illationes approbat Sanchez dict. disp. 34. num. 14. Gutier. d. cap. 32. num. 30. Padill. in l. cum acutus. num. 45. C. de fideicommiss. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 12. n. 54. Marzari. in epitom. fideicommiss. quæst. 31. Pat. Molin. d. disp. 207. num. 14. Cancr. n. 14.

Num. II.

Ibi: *Quarum, verum esse, censet.*

82 Quod expressa voluntas testatoris excludat Monasterium in casu d. cap. in praesentia, ex multis comprobauimus supra ad numer. 8. in princip. Idem est, si de tali voluntate exclusiua Monasterij ex coniecturis manifeste appareat: veluti si filius testatoris sit substitutus, aut vbi aliquis ex familia continuo, vt in illa perpetuo bona permaneant titulo maioratus, substituat, Menoch. num. 44. 45. Gutier. num. 29. & 33. Fufar. quæst. 419. num. 48. 55. Ita docent Pellizari supra tract. 2. cap. 7. num. 14. Rodrig. quæst. 77. art. 4. Menoch. d. præsump. 3. 4. num. 2. Pat. Molin. disp. 190. num. 29. Gutier. dict. cap. 32. num. 28. Bald. in l. fin. in princip. num. 1. 2. C. de Episcop. & Cleric. Ripa in l. ex facto, §. si quis rogatus. el. 1. num. 39. ff. ad Trebellian. Alciat. in l. Gallus, §. & quid si tantum, in 2. lect. num. 7. ff. de liber. & posthum. Costa in cap. si pater, part. 1. verb. Si absque liberis, num. 68. de testat. in 6. Mantje dict. lib. 11. tit. 7. num. 18. & tit. 18. nu. 31. Medices tract. Mortis omnia soluit, part. 3. nu. 47. Villalob. commun. lit. M. verbo, Monasterium, Sforzia Odd. de compendios. substitut. part. 6. quæst. 2. art. 6. dub. 2. num. 24. Franctis decif. Neapolit. 29. num. 7. part. 1. Cacheran. Pedamont. decif. 120. nu. 24. Menchae. de success. creat. lib. 3. §. 21. num. 167. cum sequentibus Aluar. de coniectur. ment. defunct. lib. 2. cap. 3. in princip. num. 3. Galgancet. de condit. & demonst. part. 1. cap. 8. a num. 45. Lali. Zecchi. de Repub. Ecclesiast. tit. de Regular. cap. 3. num.

14. ampliat. 15. Sanch. apud quem & alij multi, dict. lib. 7. cap. 16. num. 12. quæ sententia est tenenda, licet plurimi sentiant, Monasterium non posse excludi per expressam, aut coniecturam voluntatem testatoris, quos ipse Sanch. congerit, num. 11. De quo videre oportet Mantje. dict. tit. 7. vbi plures casus referunt quibus Monasterium non excludit substitutum, & latius Barthol. in collect. ad dict. cap. in praesentia, a num. 3.

Ibi: *Ex quibus ea est vera.*

83 Hæc ratio decidendi, ad dict. §. sed & hoc praesentem, communiori Doctorum calculo comprobatur, quam tradunt Sanch. supra num. 3. vbi plura Fortun. de vitam. fine. illuc. 16. num. 29. Galgancet. supra cap. 18. num. 31. Detoi. in suis quæstionib. quæst. 34. num. 4. Peregrin. de fideicommiss. art. 28. num. 75. Mantje. dict. tit. 7. num. 7. & tit. 8. num. 31. Flores de Mena ad Gamm. decif. 319. Gutier. dict. cap. 25. num. 6. Pat. Molin. disp. 190. col. 13. v. c. Quædo quis.

Ibi: *Quibus animaduersis apparet, verum esse.*

84 Substitutum per Monasterium excludi, etiam si dictum fuerit: Si sine liberis veris, & ex suo corpore natis institutus deccdat, tenent Sarmient. select. lib. 3. super §. is cui in tempus, num. 2. quæ est sub. l. si ita quis, §. ff. de leg. 2. Vrill. ad Afflic. Neapolit. decif. 348. in fine, & decif. 320. num. 4. Auendañ. in l. 40. Taur. glof. 4. num. 30. Pater Molin. dict. disput. 190. num. 28. in fine, Gamma decif. 316. num. 2.

part. 1. Perez in l. 1. tit. 2. lib. 5. Ordinum. fol. 134. Armilla. verbo, hereditas. num. 22. Calaula in dict. §. & quid si tantum, num. 18. Bald. in dict. cap. in praesentia, num. 9. Antonin. num. 26. Abbas num. 48. Arctin. a num. 8. Deci. num. 232. Felto. num. 36. Fetret. num. 104. Parisia num. 136. & alij plures laudati a Sanch. supra num. 3. qui eos sequitur.

V. c. *Quam opinionem, ibi: Quamuis non desint plures.*

85 Quod in prædicta specie Monasterium penitus excluditur, admissio substituto, contra nuper laudatos sentit Menochi. d. præs. §. 3. a num. 27. ad 35. & nu. 49. Gutier. dict. cap. 32. a num. 41. Spino in specul. testament. glof. 12. princip. num. 31. Cavalcan. decif. a nu. 3. part. 3. Peri. Gregor. Sintagmat. iur. lib. 24. cap. 28. num. 27. Hostiens. in cap. Ramald. num. 20. 21. de testat. vbi Ioan. Andr. nu. 10. Cardinal. in fine princip. Alciat. in dict. §. & quid si tantum, 2. lect. num. 7. Menchae. de success. progress. lib. 3. §. 26. num. 41. Simon de Præis de interpretat. vltim. v. voluntat. lib. 2. interpretat. 2. dub. 2. num. 105. Mantje. dict. lib. 11. tit. 7. num. 20. Sforzia Odd. supra part. 6. quæst. 2. artic. 6. dub. 2. num. 29. & multi alij apud Sanch. supra num. 51. Constat itaque, ytramque opinionem satis probabilis esse, ac communem, tamen prima, quæ D. Couar. placet, vt magis pia, ita & probabilior videtur, quamuis Cancr. dict. cap. 24. num. 28. asserat, hæc vltimam opinionem in præxi receptam, quam idem probat.

Est hic animaduertendum, Monasterium in capax succedendi nunquam

excludere substituti, immo statim profes-
sione per interitum causa, non illi
acquiri, & si de hoc vitio variè sen-
tiant scribentes, vt videre licet apud
Sanch. Parlad. & alios ita referen-
dos. At cum monasterium in capax
non est, licet excludatur per volunta-
tem testatoris, vt dictum est, bona non
quarantur substituto post profes-
sionem, sed post mortem Religiosi, inter-
imque monasterium ponitur bonis
restituendis. Vnde si prius decedat sub-
stitutus, quam Religiosus omnimodò
monasterio bona in perpetuum ce-
dent; Mantia. dict. tit. 7. num. 3. Fofar,
de substitut. quæst. 429. num. 61. Aug.
Biblos. de appellat. in verbis. vtriusq;
iur. signific. appellat. 99. num. 129. Farin.
in fragment. et in in. lic. M. num. 380.
Et. Emma. quæst. Regular. tom.
2. quæst. 77. artic. 4. Pelizzari, su-
pra dict. cap. 7. num. 15. 17. Par.
Molo. dict. disp. 190. num. 34. vers. In
quocumque iure aotem, Tapia in aotia. in
quæst. verbo Sua, cap. 13. num. 49. C.
de Sacros. Ecclies. Casuat. cons. 26. n.
4. Boeri. decif. 354. num. 4. Peregrin. su-
pra art. 28. num. 81. Socin. iur. in d. 5.
& quid si tantum, num. 23. vbi Lance-
lot. num. 18. Menochi. dict. præl. 83.
num. 71. Causalca. decif. 1. num. 30.
34. part. 3. Gutier. dict. cap. 32. nu. 25.
Parlador. different. 147. §. 1. num. 12.
13. Sanch. cap. 16. num. 10. 13. cum
sequentibus; Cancet. numero 29.
30. ex quibus maxime consolendi
sunt Pelliz. & Sanch. qui omnia supra
tradita plenius probant.

83 Verum si grauatns ingreditur Reli-
gionem Societatis Iesu, propter eius
speciale statutum bona non pertine-
bunt ad substitutum post emissa vota
professionis primæ, quæ biennio elape

so fit, quia ipse Religiosus eã sicut ex-
tera sua retinet vsque ad emissionem
votum, quæ Coadiutorum formatu-
rum vocant, ex quo substitutus relictæ
pateret, Sanch. num. 20. 21. qui num.
22. docet, quod, si talis grauatns ante
hæc vitia vota renouauerit bonis
in fauorem Societatis, ipsa admittenda
sunt remota substituto, quia licet
Collegia, & domus illius Religiosi;
quæ professæ dicuntur, succedere no-
queant ab intestato, possunt tamen ca-
pere ex testamento cuiuslibet, aut re-
nuntiatione suorum Religiosorum.
Quod est intelligendum quando solus
in capax ita succedere obiicit, vt Reli-
gio nõ excludat substituti. Ex quibus
deducitur, vt si post vota primæ egre-
diatur in vitam, in facta renuntiatione,
Societas bona, quæ erant restitutioni
subiecta, reuertitur in grauatns, quæ sub-
stituto penitus excludit, sequitur Pelliz-
zari. num. 16. Quæ doctrina non dissi-
nat a ratione textus in d. 5. sed et
hoc præsentem, ad cuius intellectum ple-
num maxime conducunt late tradita,
per Sanch. d. cap. 16.

Ibi: *Hæc tunc igitur probare conati su-
mus.*

89 Aduersus eos, quos supra recensui-
mus, ad nu. 5. vers. Quæstioni tandem,
dicendum est, donationem etiam Ec-
clesiæ factam per superuenientiam li-
berorum in totum fieri irritam iuxta
dict. l. si vnquam, cum D. Couar. in præ-
senti, l. l. Clar. dict. §. donatio, quæst.
23. num. 2. Salzed. in addit. ad Bernarq.
Diaz dict. reg. 213. limit. 3. Mangil. d.
quæst. 111. num. 28. Marta decif. 61. n.
14. Fachin. lib. 3. controuersiar. cap.
86. Hermosilla in dict. l. 6. glof. 4. nu.

5. tit. 1. part. 1. Et licet contrarium ma-
gis sit in iure, hoc veritati conuenit, in-
quidem homines libere orban frequen-
ter Ecclesiis bonis propria conferunt;
raro autem patet ipsam causam prop-
ter soboli præferre, immensis dona-
tionibus factis.

90 Quoad locum verò D. Augustini
relatum, in dict. cap. quicumque 15. q.
2. si ipsius menti secundum elyogonator
duntaxat de legitima filijs debita
quoniam peruenit, peccare patrem
conferentem Ecclesiæ, quod illi re-
quærentibus, aliqui non esse re-
prehensibilem, sed laudandum, qui in
opibus pluri cogitaret, quod in viis pro-
fanas non poterat distribuere; ad
quam sententiam comprobandam ve-
lit exemplo Episcopi illius, qui re-
stituit bona Ecclesiæ, ita donata prop-
ter prolem donatorum vitam, aliter
non possit recitare sine peccato, cum
tunc est, vt ex illis, quæ præmiserat San-
ctus, colligitur: nam cum patres acqui-
ret filios fraudare debita hereditate,
Episcopus ex iniusta acceptione resti-
tuere debebat, quibus nõ obest, quod
ibi dicitur in Episcopi esse potestate
non reddere iure forti, nam non est in-
telligendum, vt secundum ius donatio
non reuocetur, sique ita Prælati illi
bona in iudicio defendere posset quod
verum non est, sed ex hypothese in fo-
ro externo Episcopus reddere donata
non cogitur, quia à nomine petebat;
siquidem donator de repetitione
minime cogitabat, vt patet ibi: *Nec
aiam opinanti illi.* Ex quo loco sic ex-
posito nisi deduci potest, quod ad
præsentem quæstionem attineat, cum
D. Augustinus non dilecti, an in to-
tum, vel pro parte illa donatio reuoca-
ri deberet, neque aliquid circa eos de-

cernat, sed factum laudat nõ apertens,
si Episcopus plus reddiderit, quam
debebat; quod, & nos latet, ignoran-
tes illius Civitatis statutum, vel con-
suetudinem. Constat tamen, secun-
dum hanc vltimam opinionem, quam
super probauimus, factum Episcopi
non communi regni esse contra-
me.

91 Quando donatio fit Ecclesiæ pro
exoneranda donatoris conscientia, ve-
lut in satisfactionem peritiam quæ-
sitorum, filij neque quoad legitimam
auocare contra possunt, in quibus
Ecclesiæ libere omnimodò præponitur,
etiam in legitima, Menoch. dict.
lib. 4. præf. 19. num. 136. ad 139. vbi
alios relect.

Num. 12.

92 Multum interest inter remedia d.
l. si vnquam, §. 1. C. de in offic. donat.
Primum competens, vbi apparet, vel iure
præsumitur, quod si donator emul-
naret, se liberos suscepturum, non do-
naret; quare ex defectu consentus in
totum fauore ipsius donatio reuoca-
tur, vbi superuenienti, intelligitur enim
donatum sub eã conditione. Secunda
datur, cum donator non ideo a donã-
do oblitisceret, quod de propria sobo-
le cogitaret, vt cum illa habendo, vel
habere sperando, donatur contra pa-
ternam pietatis officium, vnde donatio
ita facta inofficiosa dicitur, quare filij
aduersus patris voluntatem auxilium
indulgetur, vt de inofficiosa dona-
tione agentes, quod ipsis donator
patet auferre non potuit, consequan-
tur, Fontan. supra par. 2. claus. 5. glof. 8
part. 3. num. 15. 42. Mangil. quæst. 97.
num. 18. Triaque in dict. l. si vnquam

in p. sic nam p. 2. Hermol. in d. cl. 8. glol. 2. num. 17. & glol. 12. nu. 1. Tō-
dit. qu. 2. civil. cap. 54. num. 11. Addi-
tōn. ad Clar. sup. qu. 2. 24. lit. A.

Ibi. Nam iure computum est.

De hoc dictum est satis supra in
principio huius capitis.

Ibi. Quod si donatio reuocetur in post-
eriori capite.

93 Donatio inofficiosa censetur, qua-
do legitima salua non reminet ei, cui
de iure debetur, Iul. Clar. dicit. qu. 2.
24. num. 2. Trentacinq. dicit. tit. de do-
nat. resolut. 4. num. 3. Gratian. discept.
forens. cap. 729. num. 36. Merlin. su-
pra lib. 2. tit. 1. qu. 2. 21. num. 11. Me-
noch. consil. 923. num. 24. Ant. Gom.
dicit. cap. 4. nu. 13. Tusch. lit. D. concl.
684. num. 1. Unde necdum descenden-
tes, & ascendentes, sed etiam fratres,
& sorores ut inque consanguinei, aut ex
eisdem patre nati poterunt donatio-
nem turpi personae factam, vt inoffi-
ciosam reuocare, quia personis turpi-
bus iniunctum, debetur illa legitima,
aliter si non relinquatur, de inofficio-
sa testamento agere petensum est, l.
Fratres 27. C. de inoffic. testam. l. 12.
tit. 7. par. 6. 5. totor. inst. eod. Ita tenent
Merlin. supra lib. 1. tit. 2. qu. 2. 13. nu.
1. 3. & dicit. qu. 2. 21. num. 19. Coisac.
lib. 17. obseruat. 40. Castil. quotidiana.
lib. 2. cap. 19. Trentacinq. num. 14.

94 Vnde necdum descenden-
tes, & ascendentes, sed etiam fratres,
& sorores ut inque consanguinei, aut ex
eisdem patre nati poterunt donatio-
nem turpi personae factam, vt inoffi-
ciosam reuocare, quia personis turpi-
bus iniunctum, debetur illa legitima,
aliter si non relinquatur, de inofficio-
sa testamento agere petensum est, l.
Fratres 27. C. de inoffic. testam. l. 12.
tit. 7. par. 6. 5. totor. inst. eod. Ita tenent
Merlin. supra lib. 1. tit. 2. qu. 2. 13. nu.
1. 3. & dicit. qu. 2. 21. num. 19. Coisac.
lib. 17. obseruat. 40. Castil. quotidiana.
lib. 2. cap. 19. Trentacinq. num. 14.

95 Imo talis donatio in totum per fratres
reuocatur, vt sentiunt vltra Merlinum
Mangil. qu. 2. 1. 2. nu. 9. in fin. Sord.
de aliment. tit. 8. privileg. 95. num. 10.
Ruin. consil. 5. lib. 3. Deci. col. 330. vers.
Quotō qu. 2. tit.

96 Quod tempus inspiciendum sit, ad
computandum donatoris patrimon-
ium, vt cognosci possit, num donatio
fuerit inofficiosa, apud nos sine con-
trouersia est, tempus mortis patris, si-
ue alterius donatoris attendendū, per
L29. Taur. qu. 2. 1. 3. tit. 8. lib. 3. Re-
copiat. vbi notat Matien. glol. 4. nu.
2. Merolin. d. l. 8. glol. 12. nu. 29. An-
geli. in l. 7. glol. 12. nu. 22. tit. 6. de iur.
iuror. lib. 5. Anton. Gom. in d. l. 29.
Taur. num. 35. vers. Secundō infero,
vnde si testator tot bona relinquat, vt
donatio non excedat quinquā, si do-
nator fuerit extraneus, vel tertium, &
quintum, si liberis, non dicitur inoffi-
ciosa donatio, quando inspecto tempo-
re, quo donatum fuit, talis esset. Aliter
obseruatur in dote, nam gener eligere
potest, vel tempus dotis constituit,
vel mortis foederi iuxta quod fiat com-
paratio, d. l. 39. Taur. vbi Ant. Gom.
dicit. num. 35. vers. Tertio infero. Her-
mol. glol. 13. num. 31.

97 De iure iurum communi non ita
computum est. Aliqui sentiunt, etiam
mortis tempus inspiciendum, vt Ant.
Gom. dicit. num. 35. vers. Secundō in-
fero, Mangil. qu. 2. 1. 2. num. 9. Scalij.
Plerique tamen attendendum affir-
mant, cum donatio sit, ita vt si tunc in-
officiosa non fuerit, nequeat reuocari,
& si donator, facultatibus exhaustis,
moriatur, Cancr. variat. resolut. part.
1. c. 3. de donat. num. 78. vers. Quod
adeo verum est, Ferrer. part. 3. obser-
uat. num. 305. Merlin. dicit. qu. 2. 21.
num. 4. Fontanel. supra part. 2. claus.
5. glol. 8. par. 2. num. 40. Menoch. de
arbitrar. cas. 149. num. 20. Peregrin. su-
pra art. 36. num. 35. Additio ad Clar.
qu. 2. 24. lit. A. & plures, quos refe-
runt Hermol. nu. 28. & Merlin. qu. 2.

98 47. cum illi sentiat prefatam vltimā
sententia, quando pater post vltimā
idoneam iure factam aliam fecerit,
par quae legitima filiorum fraudatur,
nam pater, & pateriam posse retrahē-
ti, sed ea limitatio reuocanda est, prout
eandem reuocari Trentacinq. dicit. resol.
4. num. 5. Tiraquel. in d. l. si vnquisq.
verbo, Omnia, vel partem aliquam,
Ioan. Gabr. de iur. Dolan. 97. num. 15.
& alij, quos refert Hermol. dicit. glol.
13. num. 32.

Ibi. Quod donatio inofficiosa reuocetur & consilio.

99 Donatio inofficiosa reuocatur, & consilio
in totum reuocatur, vt tantum aliquo
ad legitimam, Trentacinq. dicit. resol.
4. num. 2. Mart. de successio. legal.
part. 1. q. 23. art. 7. num. 2. Mangil. q.
23. num. 31. Gratian. dicit. cap. 729. 2
num. 1. Anton. Gom. dicit. lib. 3. variat.
cap. 4. num. 13. Guier. de iuram. cō-
firmat. part. 1. cap. 9. nu. 11. Iul. Clar. di-
qu. 2. 24. n. 9. Fontanel. dicit. glol. 8.
part. 2. n. 22. Merlin. dicit. qu. 2. 21. nu.
25. Hermol. d. glol. 13. nu. 31. Rot. de-
cil. 436. num. 19. part. 1. in Nouis. Me-
noch. cum multis consil. 923. num. 20.
Cancr. d. cap. 3. n. 120. 121. Pat. Mo-
lin. dicit. dispor. 283. n. 11. 12. licet du-
bus teneat, donationem reuocari, & consi-
lio inofficiosam in totum non reuoca-
ri, idē tenet Trentacinq. n. 2. vers. Ego
non audeo, vbi pro vtraque parte plu-
res refert. Quod diximus, verum est, si
extraneo fiat donatio, facta vero libe-
ris in distincte vltra legitimā nō retrahē-
tatur, Clar. Ant. Gom. Fontanel. Gu-
tier. vbi proximē, Tusch. lit. D. concl.
685. n. 3. 6. 35. Trentacinq. n. 1. Merl.
n. 22. P. Molin. vbi proximē, n. 1. Sess.
Aragon. decil. 26. n. 74. 75. Cost. in d.

100 c. si pater, p. 3. verb. Priuare nō possit,
n. 16. vers. His tamen non obliuiscibus,
& n. 16. q. 2. Paul. de inoffic. donat. n.
12. Casali. eod. tract. n. 18. Mangil. di-
q. 93. n. 35. Hermol. dicit. glol. 13. n. 2.
Cancr. n. 22. Quae procedit, et si do-
natori quomodolibet iuramentum
acciderit, Molin. n. 2. Clar. n. 3. Tre-
tacinq. n. 11. vers. Et hoc donatio, qui t.
12. notat, reuocationem illā iure ipso
non fieri, sed per querelem inofficio-
sa donationem, Tusch. n. 23. 24.

101 Consilio, & re inofficiosa est do-
natio, cum non solum liberi per illam
legitima fraudantur, sed etiam dona-
tor non ipsam intendit. Re tamen
quando fraudare nolit, qui donatū
in effecta tamen legitima donando
mouitur, vel aufertur, saepe enim de
facultatibus suis plus, quam in eis est,
sperant homines, & in fraudem insti-
tuit, ex caus. manumitter. non licet
sic docent Iul. Claudi. dicit. num. 2. vers.
Dicitur autem, Merlin. dicit. qu. 2. 21.
num. 18. Mangil. supra num. 36. Gra-
tian. dicit. cap. 729. n. 30. Cancr. d.
cap. 8. num. 123.

102 Consilium fraudandi praesumitur,
quod si quis habens filios successio-
nis capaces, immensam facit donatio-
nem, quae fraudem probare non te-
netur, qui aduersus donationem re-
uocari, sicut est, si filij orbatus, do-
net, Merlin. supra num. 26. cum seqq.
Ossaf. de iur. 122. Clar. dicit. qu. 2.
24. num. 3.

103 Est notandum, quod haeres dona-
toris non agit aduersus donationem
inofficiosam re, & consilio, vt in totum
reuectur, sed vsque ad legitimā dun-
taxat, quia contra factum defuncti
venire non licet, l. cum a matre
14. C. de rei vindication. l. 24. tit. 13.

part. 5. Quod generaliter limitatur quoad legitimam, cuius supplementum petere filius poterit, etiam si heres existat pater, Merlin. d. 3. 21. Hermol. n. 21. Pinel. 10 l. 1. part. 3. q. 7. limit. 12. C. de bon. matero. Bartol. Titul. 5. Imperator, num. 4. ff. de leg. 2. Bald. in l. 2. C. de inoffic. donation. Simon de P. 215 de interpretation. v. iur. vol. 1. lib. 3. dub. 2. interpret. 2. numer. 67. Menoch. consil. 10. num. 93. Trentacinq. num. n. vers. Non est descendendum.

102

Idem iuris erit, si filio aliquid a patre reliquatur, vel donetur, nam agere, nisi ad supplementum legitimae non valebit, Trentacinq. dict. resolut. 4. n. 2. vers. Hec conclusio. Natta consil. 125 num. 6. vol. 1. Tusch. d. 2. concl. 683. num. 32. Hermol. lib. 5. Merlin. num. 23. D. Covar. in cap. Raimundus, §. 10. num. 9. de testam. Suar. recept. d. de test. verb. Donatio, num. 231. Clar. dict. quæst. 2. numer. 4. Sed si cum testamento decedat pater, necesse est, ut ad titulum substitutionis filio relinquatur, Merlin. dict. num. 23. vers. Subdeclaratur. Mangi. quæst. 95. num. 43. 44. Clar. lib. 3. receptat. testam. §. testamentum, quæst. 34. num. 1.

103

An fructus percepti ex re donata, cum donatio vel inofficiosa reuocatur, restituantur sine controversia, de quo Hermol. dict. gloss. 12. n. 22. Boeri. dec. 98. n. 6. Segura in l. 1. §. si vir, col. 26. vers. Tertia erit conclusio, & ibi Perez in addit. ff. de acquirend. possess. Menchaca controuers. Bar. illustr. cap. 38. n. 6. Trentacinq. d. tit. de donat. resolut. 4. n. 31. videndus omnino, Gregor. Lopez in dict. l. 8. gloss. 12. ad finem.

Donatio etiam reuocatur, et inofficiosa reuocatur, Trentacinq. d. resolut. 4. num. 10. Alexand. consil. 52. vol. 1. Roman. consil. 90. Gregor. Lopez gloss. 12. Sed iuris, cum memoratum reuocatur in peti. iudicialiter possit, Parlador. res. quoad d. iur. lib. 3. q. 13. n. 2. 3. Gutierrez de iuram. confirmat. part. 1. cap. 5. num. 24. 25. D. Covar. in cap. cum inofficiosa, num. n. de testam. Boetia de nou. melior. titul. cap. 17. num. 3. Hermol. dict. gloss. 13. n. 6. Quod si plus doctetur, quam valent merita, quod excedit a liberis poterit reuocari, nam quoad excessum simplex est donatio, itaque vel scrib. donatione largitus, num. 80. Pinel. lib. 1. part. 2. num. 63. C. de bon. matero. Menoch. consil. 12. num. 13. Clar. quæst. 23. n. 4. Eodem modo donatio ex titulo, & causa onerosa facta, ut inofficiosa non reuocatur, Cyrc. tom. 2. controuers. 270. n. 1. ubi plures, & late per totum de his tractat, Trentacinq. n. 15.

104

Aditio ad reuocandam donationem pro legitima, vel eius supplemento viginti annis durat, sed ad eam totum retractandam, ut inofficiosa quinque annis extinguitur, Merlin. num. 43. 46. Hermol. gloss. 13. num. 25. 36. Fontanel. dict. gloss. 8. part. 2. num. 13. 47. 48. Parlador. different. 148. num. 30. 31. Menoch. consil. 411. ex num. 33. Pat. Molin. disputat. 283. num. 11.

105

Vers. His etiam adijciendum est.

Quanta pars bonorum donata sufficiat, ut locus sit remedio, dict. l. si vnquam, iudicis relinquitur arbitrio, nam si ita exigua sit res, vel quantitas, ut reuocari non videatur, eam fuisse

106

fuisse donatam, licet donator de liberis cogitaret, aut eos haberet, donatio minime reuocabitur, Gregor. Lopez in dict. l. 8. gloss. 6. Mangi. dict. q. 95. num. 13. Fontanel. dict. gloss. 8. p. 2. num. 3. 2. 33. Menoch. de arbit. lib. 2. cas. 133. num. 1. 2. Hermol. in dict. gloss. 6. Tondut. dict. cap. 54. n. 6. Clar. in dict. §. donatio, quæst. 22. n. 5. Anton. Fab. in Codic. libr. 8. tit. 56. def. 9. Cancr. dict. cap. 8. de donat. num. 126. vers. Veritas, Pat. Molin. d. disput. 282. num. 5. ubi ait, donationem omnino esse reuocandam, quando tãgit legitimam filiorum, vt si in Hispania, ultra quintum bonorum donaretur, alioqui iudicis arbitrio relinquatur. Et opus non est, vt quod donatur, sit pretio æstimabile, nã donatio iuris patronatus Ecclesie potest ex ea constitutione reuocari, Tondut. n. 8. Tirag. verb. donatione largitus, num. 156.

107

Ibi: Quibus ita preuocatis!

108

Legitima filiorum de iure communi, si filij sint quatuor, vel pauciores, est tertia bonorum pars, si plures, dimidia, aucta. Nouissima, C. de inoffi. testam. autho. de trient. & semil. §. 1. l. 17. tit. 1. part. 6. Gregor. Lopez in l. 12. gloss. 10. tit. 5. part. 6. Conan. in commentar. iur. civil. libr. 9. cap. 10. nu. 2. Merlin. sopr. lib. 1. tit. 3. quæst. 1. num. 2. 3. ubi plures, Molin. de primogen. lib. 1. cap. 17. num. 7. Quod etiam in arrogans procedit, quauis adoptiuorum legitimam quartam esse, resoluat Merlin. tit. 3. quæst. 3. num. 3. De iure nostro est omnia bona patris, excepto quinto, de quo liberè disponere permittitur, necnon de tertio inter ipsos liberos, l. 28. Taur. quæ est l. 12. tit. 6.

lib. 5. Recopilat. l. 17. Taur. quæ est l. 1. cod. tit. 6. Molin. ubi proximè, Ant. Gom. in d. l. 17. n. 1. Sanchez in præcep. Decalog. d. lib. 7. cap. 9. n. 27. Valase. de partitionib. cap. 17. nu. 2. Pat. Molin. supra disp. 158. n. 8. 9. Qui duo non tant in Regno Lusitano partem posse de tertio bonorum indistinctè disponere, reliquo liberis relicto, quod est eorū legitima. In computatione, siue diuisione hereditatis prius deducendum est quintum, quam tertium iuxta l. 214. styli, Ant. Gom. n. 3. Villadieg. in politic. cap. 7. n. 44. Escobaz de rationu. computat. l. 1. n. 2.

109

Legitima ascendentium de iure communi est tertia bonorum pars secundum magis receptam opinionem, et si aliqui sentiant, solum esse quartam, de quo disputat Merlin. dict. tit. 3. q. 4. per totam tenens communem, quæ defendunt etiam ultra eos, quos laudat n. 11. Mèchac. de successio. creat. lib. 2. §. 10. num. 182. Roderic. Suar. in l. quoniam in prioribus, ampliat. 162. num. 7. in fine, Matheac. de legat. & fideicommiss. lib. 4. cap. 8. num. 9. Casimil. Borrel. in summ. decision. tom. 3. tit. 16. de legitim. num. 27. Quorum fundamentum est, dict. authentica, Nouissima, nam augmentum legitimæ descendendum ad eam, quæ ascendentibus debetur, extendunt. De iure autem Regio duz partes bonorū sunt ascendentium legitima, tertia, vt de ea ad libitum scaturat, mortientis reseruat, l. 6. Taur. quæ est l. 1. tit. 8. libr. 5. Recopilat. Anton. Gom. in d. l. 6. numer. 13. Hermol. dict. gloss. 12. num. 6. Molin. dict. num. 7.

110

Fratrum legitima, quando eis debetur, est quarta bonorū pars iuxta regulā §. Igitur quartā inst. de inofficiol.

testament. quæ quoad eos nullo iure immutata inuenitur, neque intelligitur aucta ex d. aucta. Nouissima, Roderic. Snar. in d. l. quousia in prioribus, in euidentialib. num. 12. in fine, C. de inoffic. testam. Berlich. conclusion. practicabil. parte 3. conclus. 15. nu. 70. Cagnol. in l. 1. dubitat. 2. num. 12. ff. de inoffic. testam. Afflictis de cil. 204. in fine, Merlin. lib. 1. tit. 2. quæst. 13. n. 31. Sed contrarium, scilicet fraternam legitimam auctam esse ad instar filiorum, tenentur Menchac. dict. §. 10. nu. 268. Fachin. controuerf. lbr. 4. cap. 28. Matheac. dict. cap. 8. n. 13. Quod verum non videtur. Tunc autem hæc quarta pars fratri debetur, cum persona turpis ex donatione, vel testamento ad bona venit fraterna, §. soror autem inlt. de inoffic. testam. Ant. Gom. variar. l. 1. cap. 11. num. 37. Merlin. cum multis supra n. 1. Quo casu si nihil detur, vel relinquatur quocunque titulo fratri, in totum testamentum, vel donationem irritat, Merlin. supr. n. 1. §. Et diximus alibi, ubi verò quicquam ei conferret solum agit ad supplementum quartæ, siue legitimæ, Merlin. nu. 30. Et lib. 3. tit. 3. quæst. 2. nu. 8. ubi alij Ceuall. quæst. 566. à nu. 7. Castill. qui de praxi testatur in l. 7. Taur. Qui licet in testamento loquantur, idem in donatione dicendum est, argumento l. fin. C. de inoffic. donat. Merlin. dict. quæst. 21. num. 23. 24. Turpis persona in hoc tractatu dicitur, quæ iuris, vel facti infamia notatur, de quo per Merlin. dict. quæst. 13. à num. 16. Ant. Gom. d. cap. 11. num. 38.

AD CAPVT Vigefimum, & vltimū.

SVMMARIVM.

- 1 Referuntur, qui de materia tractati.
- 2 Rescripta alia motu proprio, & alia ad instantiam partis expeditur.
- 3 Omne rescriptum, in quo expressa non est clausula: Motu proprio, intelligitur, ad preces alicuius concessum.
- 4 In dubio non presumitur gratia motu proprio emanasse.
- 5 Non permittitur, testibus probari, rescriptum fuisse motu proprio expeditum, in quo talis clausula expressa non est.
- 6 Vbi clausula, motu proprio, adfuit, tale rescriptum iudicatur, etsi precum in ipso mentio fiat.
- 7 Clausula: Motu proprio, quid significet.
- 8 Differentia inter rescripta motu proprio expedita, & alia, remissiuè.
- 9 Preces hoc in tractatu quid significet.
- 10 Gratia pars esse censetur.
- 11 Mens dubia Principis in rescripto ex precibus est intelligenda.
- 12 Tripliciter vitium in rescriptis contrahitur, per quod gratia sit irrita.
- 13 Obreptio est subreptio quid, & an inter se distinguantur.
- 14 Stylus loquendi potior habetur, et verborum proprietate.
- 15 Rescripta gratia perperam impetrata ipso iure sunt nulla, iniustitie vitio, si opponatur.
- 16 Ratio præmissæ differentie traditur.
- 17 Actus, qui annullatur sanore alicuius, ipsius consensu potest subsistere.
- 18 Quod alicuius gratia est impedita, nõ de-

bet in eius incommodum retorqueri.

- 19 Lites simris publicè inter est.
- 20 Quibus casibus rescripta iniustitie in ipso iure nulla, remissiuè.
- 21 Vitium rescriptorum, etiam quæ ipso iure sunt nulla, post quadragesimam annos obijcere non licet.
- 22 Rescriptum impetratum per excommunicationem non valet.
- 23 Ex stylo Curie in rescriptis conceditur absolutio à censuris.
- 24 Obreptionem, aut subreptionem, ex qua Princeps facilius redditur ad concedendum, vitare rescripta, qui docent.
- 25 Fundamenta præfate sententiæ, remissiuè.
- 26 Obreptio, vel subreptio circa causam finalem annullat rescripta, secus circa impulsiuam.
- 27 Tacitum vitium veritatis solù nocere, quando supprimitur, quod leges specialiter inueniuntur in cuiusque gratia impetratione, qui sententiunt.
- 28 Adducitur pro vera sententiæ, cap. fin. de fil. pr. exher. in 6.
- 29 Postulans beneficium Ecclesiasticum ex Curie stylo, expressus est, se clericum esse, vel laicum.
- 30 Causa quodplex est.
- 31 Causa finalis inter ceteras primò locum obtinet.
- 32 Est prima in intentione, & vltima in executione.
- 33 Causa impulsiva propriè causa nõ est.
- 34 Non omnia, sine quibus res nõ fieret, ipsius causa sunt.
- 35 Simoniacum non est, seruire Prelato principaliter, et ab eo Ecclesiasticum beneficium ex gratitudine obtineatur.
- 36 Vsur non est, mutuum principaliter, ob spælacri ex liberalitate mutuatarij.
- 37 Episcopus conferens famulo beneficium in remuneratione seruitij, ad quam ex

- gratitudine sola tenebatur, simoniacum non committit, etsi id expresserit.
- 38 An liceat mutuatarij, deducere in partem, et mutuatarij ad simile beneficium reddendum teneatur ex gratitudine remissiuè.
- 39 Amicitiam in partem deducere propter mutuum, an licitum sit, remissiuè.
- 40 Canonici, assistentes Diuini principis paliter ob distributiones quotidianas, spouiam non incurrunt.
- 41 Cessante causa finalis, cessat effectus.
- 42 Causa impulsiva cessante, effectus permuet.
- 43 Quæ sit causa finalis, & quæ impulsiva, quoad rescripta.
- 44 Vitium circa causam finalem destruit gratiam, etsi culpa impetrantis non eueniat.
- 45 Curiales, vitiosè impetrantes literas, falsi pena coercentur.
- 46 Consensus tollitur per errorem.
- 47 Rescriptum, in quo subreptio, vel obreptio circa causam finalem contingit, est inuoluntarium.
- 48 Non omnis taciturnitas eius, quo cognita, Princeps gratiam denogaret, officit rescripto.
- 49 Suppressio veritatis quando faciat irritam gratiam motu proprio concessam.
- 50 Si dubium sit, an causa finalis, vel impulsiva sit, circa quam vitium contingit, gratia non valet.
- 51 In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur.
- 52 In dubijs, quoad tutius fuerit, sequendum est.
- 53 Defectus contingens in causa impulsiva gratiam nõ vitiat, nisi aliter, cognitua veritate, concederetur.
- 54 Quando falsitas non tangit causam finalem, solum est inuoluntaria facilitas ad concedendum.

testament. quæ quoad eos nullo iure immutata inuenitur, neque intelligitur aucta ex d. aucta. Nouissima, Roderic. Snar. in d. l. quousiã in prioribus, in euidentialib. num. 12. in fine, C. de inoffic. testam. Berlich. conclusion. practicabil. parte 3. conclus. 15. nu. 70. Cagnol. in l. 1. dubitat. 2. num. 12. ff. de inoffic. testam. Afflictis de cil. 204. in fine, Merlin. lib. 1. tit. 2. quæst. 13. n. 31. Sed contrarium, scilicet fraternam legitimam auctam esse ad instar filiorum, tenentur Menchac. dict. §. 10. nu. 268. Fachin. controuerf. lbr. 4. cap. 28. Matheac. dict. cap. 8. n. 13. Quod verum non videtur. Tunc autem hæc quarta pars fratri debetur, cum persona turpis ex donatione, vel testamento ad bona venit fraterna, §. soror autem inlt. de inoffic. testam. Ant. Gom. variar. l. 1. cap. 11. num. 37. Merlin. cum multis supra n. 1. Quo casu si nihil detur, vel relinquatur quocumque titulo fratri, in totum testamentum, vel donationem irritat, Merlin. supr. n. 1. §. Et diximus alibi, ubi verò quicquam ei conferret solum agit ad supplementum quartæ, siue legitimæ, Merlin. nu. 30. Et lib. 3. tit. 3. quæst. 2. nu. 8. ubi alij Ceuall. quæst. 566. à nu. 7. Castill. qui de praxi testatur in l. 7. Taur. Qui licet in testamento loquantur, idem in donatione dicendum est, argumento l. fin. C. de inoffic. donat. Merlin. dict. quæst. 21. num. 23. 24. Turpis persona in hoc tractatu dicitur, quæ iuris, vel facti infamia notatur, de quo per Merlin. dict. quæst. 13. à num. 16. Ant. Gom. d. cap. 11. num. 38.

AD CAPVT Vigefimum, & vltimū.

SVMMARIVM.

- 1 Referuntur, qui de materia tractati.
- 2 Rescripta alia motu proprio, & alia ad instantiam partis expeditur.
- 3 Omne rescriptum, in quo expressa non est clausula: Motu proprio, intelligitur, ad preces alicuius concessum.
- 4 In dubio non presumitur gratia motu proprio emanasse.
- 5 Non permittitur, testibus probari, rescriptum fuisse motu proprio expeditum, in quo talis clausula expressa non est.
- 6 Vbi clausula, motu proprio, adfuit, tale rescriptum iudicatur, etsi precum in ipso mentio fiat.
- 7 Clausula: Motu proprio, quid significet.
- 8 Differentia inter rescripta motu proprio expedita, & alia, remissiuè.
- 9 Preces hoc in tractatu quid significet.
- 10 Gratia pars esse censetur.
- 11 Mens dubia Principis in rescripto ex precibus est intelligenda.
- 12 Tripliciter vitium in rescriptis contrahitur, per quod gratia sit irrita.
- 13 Obreptio est subreptio quid, & an inter se distinguantur.
- 14 Stylus loquendi potior habetur, et verborum proprietate.
- 15 Rescripta gratia perperam impetrata ipso iure sunt nulla, iniustitie vitio, si opponatur.
- 16 Ratio præmissæ differentie traditur.
- 17 Actus, qui annullatur sanore alicuius, ipsius consensu potest subsistere.
- 18 Quod alicuius gratia est impedita, nõ de-

bet in eius incommodum retorqueri.

- 19 Lites simris publicè inter est.
- 20 Quibus casibus rescripta iniustitie in ipso iure nulla, remissiuè.
- 21 Vitium rescriptorum, etiam quæ ipso iure sunt nulla, post quadragesimam annos obijcere non licet.
- 22 Rescriptum impetratum per excommunicationem non valet.
- 23 Ex stylo Curie in rescriptis conceditur absolutio à censuris.
- 24 Obreptionem, aut subreptionem, ex qua Princeps facilius redditur ad concedendum, vitare rescripta, qui docent.
- 25 Fundamenta præfata sententiæ, remissiuè.
- 26 Obreptio, vel subreptio circa causam finalem annullat rescripta, secus circa impulsiuam.
- 27 Tacitum vitium veritatis solù nocere, quando supprimitur, quod leges specialiter inueniuntur in cuiusque gratia impetratione, qui sententiæ.
- 28 Adducitur pro vera sententiæ, cap. fin. de fil. pr. exher. in 6.
- 29 Postulans beneficium Ecclesiasticum ex Curie stylo, expressus est, se clericum esse, vel laicum.
- 30 Causa quæplex est.
- 31 Causa finalis inter ceteras primò locum obtinet.
- 32 Est prima in intentione, & vltima in executione.
- 33 Causa impulsiva propriè causa nõ est.
- 34 Non omnia, sine quibus res nõ fieret, ipsius causa sunt.
- 35 Simoniacum non est, seruire Prelato principaliter, et ab eo Ecclesiasticum beneficium ex gratitudine obtineatur.
- 36 Vsur non est, mutuum principaliter, ob spælacri ex liberalitate mutuatarij.
- 37 Episcopus conferens famulo beneficium in remuneratione seruitij, ad quam ex

gratitudine sola tenebatur, simoniacum non committit, etsi id expresserit.

- 38 An liceat mutuatarij, deducere in partem, et mutuatarij ad simile beneficium reddendum teneatur ex gratitudine remissiuè.
- 39 Amicitiam in partem deducere propter mutuum, an licitum sit, remissiuè.
- 40 Canonici, assistentes Diuini principis paliter ob distributiones quotidianas, spouiam non incurrunt.
- 41 Cessante causa finalis, cessat effectus.
- 42 Causa impulsiva cessante, effectus permaret.
- 43 Quæ sit causa finalis, & quæ impulsiva, quoad rescripta.
- 44 Vitium circa causam finalem destruit gratiam, etsi culpa impetrantis non eueniat.
- 45 Curiales, vitiosè impetrantes literas, falsi pena coercentur.
- 46 Consensus tollitur per errorem.
- 47 Rescriptum, in quo subreptio, vel obreptio circa causam finalem contingit, est inuoluntarium.
- 48 Non omnis taciturnitas eius, quo cognita, Princeps gratiam denogaret, officit rescripto.
- 49 Suppressio veritatis quando faciat irritam gratiam motu proprio concessam.
- 50 Si dubium sit, an causa finalis, vel impulsiva sit, circa quam vitium contingit, gratia non valet.
- 51 In testamentis plenius voluntates testantium interpretantur.
- 52 In dubijs, quoad tutius fuerit, sequendum est.
- 53 Defectus contingens in causa impulsiva gratiam nõ vitiat, nisi aliter, cognitã veritate, concederetur.
- 54 Quando falsitas non tangit causam finalem, solum est inuoluntaria facilitas ad concedendum.

- 55 In his arbitrio relinquatur, an scriptio circa causam finalem, vel impulsivam rescribitur?
- 56 Vbi dolo falsitas contingit, etiam quoad causam impulsivam, rescriptum est irritum.
- 57 Mentiri in dolo esse videtur.
- 58 Semper in rescriptis subintelligitur conditio: Si preces veritate nitantur.
- 59 Cautio: Si preces veritate nitantur, ad que referuntur.
- 60 Taciturnitas in causa finali rescriptum non vitiat, si probetur, Principem non latuisse, quod est suppressum.
- 61 Omnis presumptio cedit veritati.
- 62 Taciturnitas eorum, que ius exprimit, habet omnino gratiam vitiat, quomodo libet accidat.
- 63 Actus contra formam legis non tenet.
- 64 Que necessaria sunt exprimenda in cuiusq; gratie impetratione, remissive.
- 65 Falsitas circa substantiam eius, quod postulatur, gratiam vitiat.
- 66 Quando unica exprimitur causa, et ea est falsa, siue distinctione rescriptum non tenet.
- 67 In beneficii curati impetratione faciendum est necessarium mentio illius qualitatibus.
- 68 Falsa narratio circa causam impulsivam rescriptum non vitiat, et si in eis, que necessaria sunt exprimenda, contingat, modo nihil occultetur explicandis.
- 69 Demonstratio falsa dispositionem non vitiat.
- 70 Ratio decidendi ad cap. cui de non sacerdotali, de preb. in 6. & ad cap. susceptum, de rescript. eod. lib.
- 71 Rescripta sunt stricti iuris.
- 72 Taciturnitas in eis, que de stylo Curia sunt exprimenda, vitiat gratiam.
- 73 Valor beneficii est exprimendus in eius impetratione.
- 74 Taciturnitas, vel falsitas circa va-

- lorem beneficii irritam facit gratiam.
- 75 In eis, que de stylo Curia explicari debent, non distinguuntur an Princeps cognita veritate esset concessurus, nec no.
- 76 Stylus Curie, & iuris constitutio eadem rem obtinere quoad ea, que in rescriptis exprimi iubentur.
- 77 Expressio maioris valoris beneficii non nocet gratie.
- 78 Legislatione cessante, eius dispositioni non est locus.
- 79 Sub maiori summa continetur minor.
- 80 Quod abundat, non nocet.
- 81 Ad ea, que iure accidunt, iura non adaptantur.
- 82 Mens potius, quam verba dispositio est inspicienda.
- 83 Quod verosimiliter responderet dispositio, si interrogaretur, pro expresso habetur.
- 84 Abundantia cautela non nocet.
- 85 Forma est specificè implenda.
- 86 Quando forma per equipollens potest impleri.
- 87 An valor beneficii, quod quis habet, quando alteri postulat, sit exprimeudum.
- 88 In valore beneficii exprimendo non continentur quotidianæ distributiones, nec quod pro annuatariis datur.
- 89 Explicatur d. cap. cui de non sacerdotali, de preb. in 6.
- 90 Minor summa non comprehenditur sub maiore aduersus mentem loquentis.
- 91 Penam petens a Principe pro aliquo delicto, debet exprimere altera, quam impetravit.
- 92 Quod declaratur, si prima venia fuit pro eodem genere delicti concessa.
- 93 Homines fiducia venia faciles redduntur ad delinquendum.
- 94 Quando prima delicti venia fuit nulla, de ipsa mentionem fieri in impetratione secunda, necesse non est.

- 95 Postulans veniam criminis debet exprimere, si aliud simile iam commiserit.
- 96 Quoties in iure reperitur expressum, ne venia concedatur, vel dispensetur in aliquo casu ob specialem qualitatem, hac necessario exprimenda est.
- 97 Impetrans veniam homicidij proditorie commissi, eam qualitatem debet declarare.
- 98 In legitimationis petitione faciendum est mentio filiorum legitimorum, quos habet pater supplicans.
- 99 Debet etiam exprimere ex uxore, quam habet, prolem suscipiendi spem sibi esse.
- 100 Legitimatio obtenta, non facta mentione filiorum legitimorum, est nulla, & si eis ex legitimatione præiudicium iniurimè generetur.
- 101 Item est si legitimatio motu proprio, vel ex plenitudine potestatis fiat.
- 102 Iure Regio legitimi per Principem non succedunt cum legitime natiis.
- 103 Eodem iure legitimatio, non facta mentione legitime proles, non valet.
- 104 Numerus liberorum exprimi necessariis non debet, nisi ob multitudinem Princeps esset gratiam deprecaturus.
- Quando surreptio, siue obreptio circa causam finalem, vel impulsivam contingens rescripta vitiat.
- 1 Circa ea, que hoc capite explicantur, late differunt, Sanchez de matrimon. tom. 3. lib. 8. disput. 2. cum sequentibus, Menoch. de arbitrar. lib. 2. cas. 201. Marescor. variar. lib. 2. c. 1. Pat. Suar. de legib. lib.

8. cap. 12. a num. 10. & de Religi. tom. 2. lib. 6. cap. ult. Gutier. Canonica. quart. lib. 2. cap. 15. Marchesin. de rescriptor. surreption. Bonacin. in sum. tom. 2. tract. de legib. disput. 1. quart. 2. punct. 4. cum alijs, Cynac. controvertiar. tom. 1. controvert. 160. a num. 21. Ioan. Baptist. Leonell. de surrept. rescriptor. Trentacinq. variar. resolut. lib. 1. tit. de rescript. resolut. 5. Stapilius de liter. grat. & iust. Gomez Vaso in praxi lib. 1. cap. 4. Cardin. Tusch. practica conclus. lit. R. conf. 217. & lit. S. conf. 720. cum seqq.

Rescripta Principum alia motu proprio, alia ad preces supplicantis exprimiuntur, cap. si motu proprio 23. de prebend. & dign. in 6. Suarez dict. cap. 12. num. 4. Omne autem rescriptum, in quo clausula: Motu proprio, non est expressa, intelligitur ad instantiam alicuius concessum, Stapilius de gratijs, & expectat. §. subsequente, num. 17. Suarez num. 5. Sanchez dict. lib. 8. disput. 1. num. 6. Moneta de commutat. vltimar. voluntat. cap. 6. num. 168. Anton. Gabriel commun. conclus. lib. 3. tit. de clausul. conclus. 2. num. 102. Et indubio nonquam præsumitur, rescriptum motu proprio processisse, Tiraquell. in l. si unquam, verb. Donatione largitus, num. 52. C. de revocand. donat. Valasc. consult. 25. num. 18. Mascard. de probat. conclus. 1075. Nec ubi talis clausula expressa non est, poterit testibus probari, Principem motu proprio rescriptisse, Barbozi de clausul. claus. 79. num. 10. Mascard. supra num. 25. Moneta supra Anton. Gabr. dict. conclus. 2. num. 25. et si aliud sit, si rescriptum amittatur, motu proprio expeditum, nam per testium depositionem docere licet, clausulam talom in

- eo infertam fuisse, Sanchez dict. disp. 1. num. 6.
- 6 Quous preces oblatz fuerint, earum que mentio fiat in rescripto, tamē pet expressioem predictz clausulz gratia motu proprio facta censetur quoad iuris effectus, quoniam Principis sic ostendit, se non motum precibus, sed ex propria liberalitate indulgere, idemque secundum sibi cogita, & narrata concessurum, & si minime peteretur, Suar. supra num. 5. 6. Rebuf. in concordat. tit. forma mandati, verbo, Motu proprio, vers. Notandum quod hzc clausula, Dec. in cap. 2. nu. 23. de rescript. Farinac. decis. 656. nu. 1. par. 2. Menochi. d. cas. 201. num. 79. Sanch. d. n. 6.
- 8 Multum autem interest inter huiusmodi rescriptorum effectus, de quorum differentiis Rebuf. supra Staphilz. dict. §. subsequente, Anton. Gabr. dict. conclus. 2. Suarez dict. capit. 12. num. 8.
- 9 Preces dicuntur, que quid in libello supplicationis continetur, in quo solet factum narrari, causas ad concedendū proponi, & quod intenditur explicari, notant DD. in rubric. C. de precib.
- 10 Imperat. offerend. Quz quidem preces ipsius gratiz pars censentur, Marefcot. dict. cap. 1. num. 2. Et ubi dubiū exoritur, mens Principis iuxta supplicationem interpretatur, l. 1. C. de diuers. rescript. Gregor. Lop. in l. 26. glof. 12. in 1. part. 5. Cytisc. dict. tom. 1. conuouel. 57. num. 33. Menochi. de prazsumpt. lib. 2. praz. 29. num. 2. lal. in l. causas, num. 7. C. de transact. Surd. de aliment. tit. 9. quzst. 31. num. 8. Perez in l. 6. vers. Quarto trigesimo octuuo, tit. 15. lib. 3. Otidian. Gutier. practicar. lib. 3. quzst. 17. a numer. 43. Ioan.

Garc. de nobilitat. in diuisione. operis, num. 63.

In quibus cauendum est, ne aliquid subreptionis, vel obreptionis vitium contingat, per quod gratia ipsa vitetur, quod tripliciter potest incurri, aut exprimeo falsum, aut supprimendo verum, vel ita obscure explicando veritatem, vt ipsa lateat Principem cōcellurum. Primò modo, obreptionē, alijs duobus subreptionem committi, docent communiter DD. Tusch. lit. S. conclus. 720. n. 24. Trentacinq. dict. resolut. 5. num. 4. Viui. commun. tom. 1. lib. 4. tit. 1. num. 191. vers. Et subreptio ipsa, Perez in l. 4. tit. 12. lib. 8. ordinam; pag. 689. Bernard. Grazu. ad praxim. Camer. Imper. lib. 1. conclus. 14. Menochi. d. cas. 201. n. 9. Qui tamē vetius putat, nomina hzc subreptionē, & obreptionē synonyma esse, vt probatur in l. 1. C. si nupt. ex rescript. petant. idem tenent, Trentacinq. dict. num. 1. vers. Et quod non sit, lal. in l. prazscriptione num. 1. C. si cont. ius, vel vil. public. Sanch. dict. disput. 21. num. 2. Rebuf. ad leges Gall. tom. 2. tit. de rescript. in prazfat. n. 123. l. 21. Mansu. disquisit. genial. centur. 1. cap. 79. num. 3. Sed cū communis vsus loquendi DD. eam differentiam induxerit, non est ab eo recedendum, nam stylus loquendi receptus verborum proprietati debet prazferri, Hermol. in rubric. num. 5. tit. 5. p. 5. lalson. in rubric. ff. de nou. oper. nunciat. Menoch. conf. 631. n. 9. 15.

Subreptio verò, vel obreptio precū (ex quo & sic. impetrata rescripta subreptitia, aut obreptitia nuncupantur) non eodem modo nocet rescriptis gratiz (quz ad beneficia, dispensationes, & alia huiusmodi pertinent) ac iustitiarum (quz ad lites expediuntur) nam pri-

ma

ma ipso iure sunt nulla, secunda non nisi exceptio opponatur ab eo, contra quem literz obtentz sunt, atque ita, quod virtute earum actum est, valet, vt obseruant Menoch. dict. cas. 201. n. 1. cum sequentibus, Vanti. de nullitat. tit. de nullit. ex defect. iurisdict. delegat. num. 60. Rebuf. in prax. benefic. tit. de different. int. rescript. grat. & iust. a num. 1. Nauarr. in cap. si quando prazlud. 1. num. 1. de rescript. Bo nacin. dict. punt. 4. num. 1. 2. Caputaquen. decis. 225. part. 3. Tusch. practicar. conclus. lit. S. conclus. 722. num. 17. 19. Trentacinq. supra num. 2. 9. Ricci. in prax. for. Ecclesiastic. resolut. 577. num. 2. Perez in l. 1. quzst. 8. 9. tit. 12. lib. 3. Ordinam.

Huius differentiz rationes, tradit Sanch. dict. disput. 21. num. 3. quibus, & alia addi potest, quia nullitas rescriptorum gratiz non fauore alicuius priuati introducta est, sed ne contra Principis voluntatem aliquis impetratis vitiose fruatur, quapropter rescripta hec ipso iure irrita fieri, oportet, maximè cum regulariter non sit, qui de subreptione possit opponere. At in rescriptis iustitiarum nullitas prospicit eis, contra quos impetrantur subreptitiè, vel obreptitiè, quare placuit, vt literz sustingantur, nisi pars, cuius interest, obijciat, alioqui litigando corā iudice delegato, nullitati pro se inductz censetur renunciare, ex quo actus alias nullus iure subsistit, l. non eo minus, C. de procuratorib. notat Barbof. in collectan. ad cap. vt super, §. possessiones, num. 7. de reb. Eccles. In quò fauor ipsius, contra quem rescriptum fuit expeditum, versatur, cui, si sibi vitale fuerit, licet, literis ab aduersario perperam obtentis vitæ, quod non liceat, si nullz ipso iure

reserent, atque ita nullitas, quz ipsius gratia inducitur, in eius praziudicium retorquetur, contra regulam, quod fauore 6. C. de legib. cap. quod ob gratiam 61. de regul. iur. in 6. Quod etiā alia ratione admittum est, siquidem ita citius lites extinguuntur, cum hzc rescripta ad eamdem expeditionem pertineant, quarum finis publicè interest, & a Principibus maximè exoptatur, cap. finem litibus, §. de dol. & contumac. cap. 1. de appellat. in 6. extrauagant. ad Romani 14. §. nos qui vigilis, de prazbend. & dignit. l. properandum 12. C. de iudic. Flamini. de resignat. benefic. lib. 3. quzst. 5. num. 12. 13. Barbof. in collectan. ad dict. cap. finem, num. 3.

Solèr. assignari aliqui casus, in quibus rescripta iustitiarum iure ipso propter subreptionem, vel obreptionem sunt irrita, vt videre est apud Felium in cap. ad audientiam, el. 2. a num. 18. de rescript. Sanch. dict. disput. 21. num. 5. 75. Trentacinq. dict. resol. 5. a num. 11. Et de differentijs rescriptorum gratiz, & iustitiarum egit laze Rebuf. in prax. benefic. tit. de different. int. rescript. grat. & iust. num. 2. cum seqq.

Aduertere oportet, quod licet rescripta subreptitia sine ipso iure nulla, tale vitium ultra quadraginta annos opponi non potest, nam ex lapsu tanti temporis gratia, & confirmatio prazsumitur, Caputaquen. decis. 224. part. 3. Casador. decis. 3. de caus. possel. Ricci. in collecta. decis. p. 4. collectan. 1267. Imò triginta annos fluxisse, a quò rescriptū executioni mandatum est, sufficere, docet Marefcot. d. c. 1. n. 101.

Non solum ad valorem rescripti consideratur, vt precēs vitio careant, sed vt a persona habili offerantur, est enim

555-

certi iuris, maiori excommunicatione ligatum non posse a Principe impetrare rescriptum, quod iure ipso nullum est, cap. 1. de rescript. in 6. Vini. decis. 50. num. 1. Gom. Valo dict. cap. 4. nu. 281. Azueved. in l. 1. num. 43. tit. 15. lib. 8. Recopi. Pat. Suar. de cefur. lib. 3. disput. 17. sect. 1. a princip. Quod procedit etiam in rescriptis Principis secularis, Ricciul. de iur. person. extr. grem. Ecclesiar. existent. lib. 4. cap. 30. per totum, Nauar. conf. 28. alias 44. num. 1. 6. de sentent. excomunicat. Barbof. in collectan. ad d. cap. 1. num. 8. qui multipliciter ampliat, & limitat eam constitutionem. Sed iam in rescriptis a Sede Apostolica impetratis excommunicatio non nocet, cum ex stylo Curie in illis absolutio a censuris adijciatur, quae validitatem gratiae operatur, ad quem effectum duntaxat inferitur, D. Covar. in cap. alma mater, part. 1. §. 7. num. 3. ad finem, Boer. decis. 290. Rebus. in prax. part. 1. tit. de form. nouz prouis. num. 1. & seqq. Ricciul. d. lib. 4. cap. 38. num. 22.

Num. 1.

24 Expresio falsi, vel suppressio veritatis, ex quibus Princeps inducitur ad facilius indulgendum, & si aliàs effectus concessus, vitiat rescriptum iuxta communem sententiam, quam quoad expresionem falsi tenent Flamin. supra lib. 10. quzst. 3. num. 46. Mandosi. ad regul. 27. Cancellar. quzst. 8. num. 16. Nicol. Garcia de beneficijs, part. 6. cap. 2. a num. 197. Tiraquel. in tract. Cellante causa, limitat. 1. num. 12. 14. Nauar. in dict. cap. si quando, except. 3. num. 3. de rescript. Valasc. consultat. 60. num. 5. tom. 1. Menoch.

conf. 385. num. 31. vers. Non etiam obstat, Marefcot. dict. cap. 1. num. 10. Gutier. dict. cap. 15. num. 41. Quoad taciturnitatem veritatis, Abbas in cap. ad aures, num. 4. de rescript. Staphulz. supra de form. & mod. impetr. §. Prax. terea est dare dignitatem, num. 5. Calsador. decis. 12. num. 14. de prebend. & decis. 3. num. 3. vt lit. pendente, Rebus. in cap. nulla, art. 2. in princip. conclus. 4. de concess. prebend. & in prax. part. 3. signatur, verbo; Nec non iuris patronatus, num. 24. Iaso. in dict. l. 1. num. 2. C. si cont. ius, vel vtilit. public. Medices in tract. Mors omnia soluit, part. 3. num. 145. Tabiena in sum. verb. Rescriptum, quzst. 3. num. 4. Spiro in specul. testament. glot. 16. num. 134. Ceruantes in l. 10. Tant. num. 40. Flamin. de confident. benefic. quzst. 46. num. 38. 39. Azueved. in l. 2. num. 13. 14. tit. 25. lib. 8. Recopilat. Marefcot. supra num. 127. Pat. Mosin. de iustit. & iur. disp. 591. num. 5. 6. Viojan. in prax. iuris patronat. decis. 97. num. 1. vers. Amplia, si subreptio, Cyriac. tom. 2. controu. 313. num. 19. cum sequentibus.

Vers. Quod sortitur ratione probatur:

Idem notant Rebus. in tractat. Nominat. quzst. 9. num. 50. Azor institut. moral. part. 2. lib. 6. cap. 16. quzst. 3. Sanch. dict. disput. 21. num. 10. vbi alia fundamenta prezfata opinionis referunt.

Vers. Contrariam sententiam:

Subreptio, vel obreptio circa causam impulsivam, hoc est, cum Princeps, cognita veritate, idem concede-

ret,

Vers. Secunda ad hanc rem.

Hoc probant DD. pro secunda opinione supra laudati, & ad idem factum extens in cap. fin. de his presbyter. in 6. 10. illis verbis; Cum vero sit veritas scilicet sedem, iam cum illo praelibito patiente deservit, hoc sufficit expressum eisdem in pluralitate beneficiarum huiusmodi dispensari. Cuius argumentum Gutier. dict. cap. 15. num. 43. conatur satisfacere, sed non recte: siquidem pro regula copulativa, solum nocere gratiae obreptionem circa causam finalem contingentem, ex quo aperte colligitur, valere rescriptum, cum quoad causam quae in omni impulsivam illud vult interuenire.

Vers. Tertio probatur, libi: Et collaturus cap. si pro clerico.

Impetrans beneficium ex stylo Curie debet, se Clericum esse docere, aut si laicum esse exprimere. Menoch. dict. tit. 101. num. 23. Deci. in cap. cum adeo, num. 5. de rescript. Bortolo dict. cap. super literis, quora. 72. vers. Vigehimo secundo.

Num. 2.

Causam quadruplicem esse, agnoscunt tam Philosophi, quam iuris Interpretes, efficientem a qua, finalem propterquam, materialem ex qua, formalem per quam res fit, ex Philosopho 3. Phisicor. capit. 35. 48. Soar. in Metaphysic. disput. 12. Fonseca in institut. Dialect. lib. 1. cap. 21. cum sequentibus, Argel. de acquir. possess. quzst. 1. art. 7. num. 35. Christophor. Euni. de princip. iur. lib. 1. pag.

359.

ret, & si difficultas rescriptum non facit irritum. Ita tenent Tolch. sup. lit. Si. conf. 325. num. 10. Alexand. conf. 103. num. 2. vers. Continuo, lib. 7. Signoroli. conf. 35. Menoch. tit. 101. cas. 201. num. 2. cum alijs, Palat. Rab. in cap. per vestras, notabil. 4. num. 27. de donat. inter, Mandol. in regul. 32. Cancellar. quzst. 9. num. 50. & quzst. 11. 4. Rebell. de obligationib. iuris. part. 2. lib. 3. quzst. 5. nu. 25. Deci. in cap. super literis, num. 9. vers. Contrariam sententiam de rescript. Barot. ibidem, lect. 1. §. 73. Bonstin. dict. punct. 4. num. 7. Panti. conf. 4. num. 33. volunta. Suarez de Relig. dict. tom. 2. e. 10. vltim. num. 11. Sanch. qui alios laudat, num. 1. de loquitur, num. 17. Quod verum videtur. Vult infra, num. 53.

27

Præterea est, & alia sententia communis habens, rescripta non vitiantur taciturnitate veritatis, nisi id suppressum, quod in a exprimi, deponant in eundemque gratia impetratione, Rebus. in tract. de nominat. quzst. 9. num. 49. glot. in Clementia. verb. Vel alteri, de prebend. Bellamera decis. 697. conclus. extra Rotam, num. 45. Besin. in dict. cap. super literis, num. 2. vers. Et regula est. Nauar. in extra. vagant. de datis, & promiss. pro literis grat. notabil. 32. num. 48. corollar. 4. vers. Neque obstat resolutio, Gregor. Lop. in l. 36. glot. 2. tit. 18. par. 3. Mandosi. de signatur. grat. verb. Absolutio ab heresi, vers. Dispensatum fuerat, Sarmient. lib. 1. delectat. cap. 9. num. 2. Bofsi. in prax. tit. de remedijs ex sola element. Princip. n. 34. Flamin. de rescript. beneficior. lib. 2. quzst. 2. num. 26. Ceval. tom. 2. quzst. 739. num. 106. & alij apud Sanch. num. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

316. Abbas in prozomio decretal. col. penult. vers. Descenditigitur, Can. titula in topic. legalib. loc. 10. Marat. in prax. part. 2. num. 16. 17. Raudensis de analog. cap. 2. Zabarella in prozom. decretal. super glol. 1. num. 3.

317. Inter eas causa finalis precipuum obtinet locum, est totius dispositionis gubernatrix, & eius substantia, sicut causaliam, ac intentionis primum principium, glol. in l. iuris gentium, §. quod fecit, ff. de pact. Bald. in l. eam quat. 3. colum. 1. vers. Venio ad nota, C. de hido com. m. & in Lavin, colum. ult. C. de int. dot. Menoch. de presumpt. lib. 4. p. 12. 24. m. 3. Tirag. in dict. tract. Cassante caus. l. i. m. 6. Argelo supra a. num. 25. Nauarr. in cap. inter verb. 4. Corollar. 4. 11. q. 21. 3. Gutier. dict. cap. 15. num. 1. Est prima in intentione, & vltima in executione, vt cum D. Thoma docent, Bald. in l. 2. num. 2. C. locati. Forstem. de vltim. l. i. in princip. Gutier. dict. num. 1. Molin. de primogen. lib. 1. cap. 1. num. 15. & omnes Philosophi. Nam qui seip. vt hoc vlt. exemplo, rem suam ab alio vlt. patam, p. t. i. o. cum recuperare, & habere, desiderat, deinde medium cogitat, id est, actionem, qua id consequatur, sic prius est in intentione finis ille, quam medium illud: ac cum ad actus executionis peruenitur, ante actio in iudicio proponitur, quam res vindicatur, quare medium in executione locum antecedit.

Ibi: Causa autem impulsiva est.

33. Accedit Gutier. supra num. 2. Sed causa impulsiva improprie causa dicitur, ideo inter illas non connumeratur, quia solum est occasio, sive motus

vultu quoddam extrinsecum, vt dicitur Argel. num. 15. vers. Hec conclusio, & num. 38. vers. Hec paucis sicut dicitur, & Menoch. dict. p. 1. 24. num. 37. 18. Bald. cons. 330. colum. 1. lib. 3. Tiraguel. supra num. 4. 8. Gutier. num. 15. Molin. a. num. 12.

Ibi: Ex quibus in intellectu primo dicitur.

34. Non omnia, sine quibus res non fieret, eiusdem sunt causa, si proprie loquatur, sed illa quae ad essentiam eius, quod agitur, intrinsece desiderantur, quae reducuntur ad quatuor causarum genera, de quibus supra, vt praeter Tiraguel. Suar. & alios ibi laudatos aduertunt Gutier. num. 3. Argel. num. 34. Cicer. lib. de faty, vbi sic loquitur, *interesse autem, extrinsecum huiusmodi quid sit, sine quo aliud effectus non potest, aut huiusmodi modi cum quo aliud effectus necessitate, dicitur, utur est in causa est, quoniam nullam rem sua res effectus, cuius dicitur causas, nec id, sine quo quidquam non fit, causa est, sed id quod cum alio est, id cuius causa est, effectus necessitate id. Et Ser. ec. lib. 4. ait: Si per causam oportet significare ea, sine quibus res effectus non potest, necessarium est, inter causas quoque enumerare locum, sicut per motum, sive quibus nulla res effectus potest.*

Num. 3.

35. Sequuntur Gutier. num. 4. Nauarr. in Manual. latin. cap. 17. num. 209. & cap. 23. num. 100. vers. 5. Sed valde probabile est, ac receptum, non esse simoniacum, seruire Praelatis principaliter ob consequenda ab eis beneficia, expressa, vel tacita pactione cessante, sed

cx

ex sola benevolentia, ac gratitudine, quam captare obsequio exhibito, famulitate possunt, etiam primario hoc intendentes, Sanch. consilior. moral. lib. 2. c. 3. dub. 28. n. 7. P. Suar. de relig. tom. 1. lib. 4. c. 39. n. 7. Bonaci. in sum. tom. 3. tractat. de mut. & vsur. disp. 3. q. 3. punct. 2. n. 8. de quo etiam Rebus. in prax. tit. quot. mod. benefic. acquirat. n. 5. Tolos. in instruct. Sacerdot. lib. 5. cap. 90. n. 4. Zerol. in prax. Episcop. part. 1. verbo, Simonia, §. u. Sayr. in clau. Reg. lib. 10. tract. 5. cap. 7. nu. 9. Azor. institut. moral. part. 3. libr. 12. cap. 11. q. 2. Flam. d. tract. de confident. quat. 1. num. 38.

Num. 4.

36. Huius sententiae sunt Gutier. n. 7. Sylveit. verb. Vsur, n. 2. Medin. q. 1. de rebus per vsuram acquisit. Nauarr. in manual. c. 17. n. 209. & alij apud Bonacio. supr. & Flam. d. q. 1. n. 4. Contrarium tamen salicet vsura non esse, mutuae principaliter propter spem lucri ex gratitudine, ac liberalitate mutuatarij, nullo interueniente pacto expresso, vel tacito, etiam si absque illa spe quis non esset mutuaturus, probant Valentia 2. tom. 3. disp. 5. q. 21. de vsur. punct. 1. vers. Quarto hinc sequitur, pag. 1350. Sot. de iust. & iur. libr. 6. q. 1. art. 2. Bonacin. d. n. 8. vbi alios laudat.

vers. Scribit tamen Decius.

37. Decio ad stipulantur nonnulli relativi a Sanch. d. dub. 28. n. 3. ipse vero cum D. Couar. hic aduersus eos tenet, posse Episcopum conferre famulo beneficium exprime d. o. j. d. facere in remercatione seruitij, ad qua ex sola obligatione

antidotali tenebatur, Bonacin. tom. 1. tractat. de simon. disp. 1. q. 1. §. 1. n. 10. Gutier. num. 5. Pat. Suar. qui communem asserit, d. cap. 39. n. 5. 6. Azor. p. 3. lib. 12. cap. in qualt. 2.

Ibi: Siquidem iure verum est licet.

38. Adde Gutier. n. 6. sed hanc opinionem, etiam vera sit, non esse in praxi admittendam, docet Valens. supr. d. q. 21. punct. 2. vers. Sed quantum, et seq. de quo Bonacin. d. tract. de vsur. disp. 3. q. 3. punct. 3. n. 9. vers. Hinc patet, Azor. d. p. 3. libr. 5. c. 17. An amicitia in pactu deduci possit propter mutuam questio nis est, negat Bonaci. cum aliquibus d. disp. 3. q. 3. punct. 2. n. 7. contra Nauarrum, D. Couarruiam, Azotium, & alios

Num. 5.

39. Canonicos assistentes in choro principaliter ob lucrum distributionum quotidianarum simoniam incurrere, docent Moneta de distributionib. quotidianar. p. 2. q. 18. n. 32. Vgolin. tabul. 4. de ceteris. l. 7. §. 2. n. 5. Nauarr. de orat. & hor. Canonic. c. 6. n. 12. 15. & in tract. de finib. humanor. actu. n. 39. Gutier. supra n. 8. cum alij, loan. Valer. de differ. int. vniuers. tor. verb. Simonia, differtio. & notatur cotinuer in c. l. u. de simonia. Sed contrarium probabilius videtur, quonia Canonici non intendunt aliquid spirituale vendere, vel emere, quod necessitas ad committendam simoniam desideratur, sed stipendium sustentationis percipere, Sanch. supra libr. 2. cap. 1. dub. 12. Bonacin. tom. 2. tractat. de contra. lib. disput. 3. q. 3. punct. 24. n. 5. Soto supra lib. 9. q. 6. art. 2. Valer. supra disput. 6. q. 16. de simon. punct. 3.

ff

vers

verf. Hoc pofito cum fequenti, vbi quadam vitur diftinctione ad eas fecententias conciliandas.

Verf. His ita breuiter premiffis.

41 Causa finali deficiente, refcriptum ficut aha quilibet difpofitio euadefcit, l. quod dicitur 33. ff. de pact. l. debitor 84. ff. de legat. 2. Sanch. d. lib. 3. de matrim. difp. 30. nu. 3. & in precepte Decalogi tom. 1. lib. 4. c. 2. n. 42. B. jrt. in l. vlt. ff. de testam. ut. Tiraquel. fupra limitat. 1. Cynac. tom. 2. controuerf. 303. n. 79. Menoch. d. prax. 24. n. 4. Par. Soar. de legib. lib. 3. cap. 30. nu. 21. Gutier. Canonica. lib. 1. cap. 5. n. 72. Quod limitator, fi effectus ia perfecte fequitur, fi effectus ia perfecte fequitur, qui no retrahitur, nec ius iam quzfitum ex defectu caufz finalis aufertur, l. in. ff. vnde liberi, Sanch. d. difp. 30. n. 10. Menoch. d. lib. 4. prax. 18. n. 197. Barbof. in l. 2. §. vltim. ad finem, ff. de donat. l. a fin. inter stipulantes, §. Sacram. notabil. 4. ff. de verb. obligat. Tiraquel. fupra. part. 2. limitat. 11. n. 12. Gutier. d. n. 72. Argel. d. art. 71. n. 50. vbi ostēdit, prax. nullam limitationem non femper veram esse, vt quando perfectio effectus pender ab ipsa causa finali, postquam productus est, sicut in lege contingit, quz cessat eius causa cessante, l. adigere 6. §. quandois, ff. de iur. patronat. et si perfecta fit.

42 Causa verò impulsiva deficiente, nullo modo vitatur difpofitio, Säch. d. difp. 30. n. 7. Tondur. quzstion. benefical. p. 1. c. 96. n. 38. Mantie. de coniectur. lib. 6. tit. 14. n. 15. Galganer. de condit. & demonfir. part. 2. c. 4. q. 2. n. 1. Simon de Prax. de interpret. vltim. volunt. lib. 4. dubit. 2. n. 43. Barbof. in

axiomatib. iur. axiom. 7. lib. 6. Argel. fupra n. 56. verf. Hzc paucis, vbi n. 38. limitat, nisi causa impulsiva respectu principalis difpofitionis esset finalis quoad aliquem modum, vel qualitatem illi adiectam, quia tunc cessante hac causa impulsiva, ille modus, qualitas ve cessabit.

Ibi: Deinde video in hac controuersia.

Licet alias non conueniant DD. in assignando, quz finalis, & quz impulsiva causa dicatur, vt videre est apud Tiraquel. fupra. limit. 1. per tota, quoad rē tamen de qua agimus, sine controuersia causa finalis est, quz principaliter mouet voluntatē Principis, ita vt, ea remota, minime cōcederet. Impulsiva verò, quz, et si sit motuum ad faciendum, aut citius cōcedendū, ea nō existente, gratia nihilominus impetraretur, P. Vazquez in 3. p. D. Tho. tom. 1. q. 1. difp. 10. art. 3. c. 8. n. 75. Argel. d. art. 7. a n. 27. P. Soar. d. tom. 2. de religion. lib. 6. c. vlt. nu. 9. Tiraquel. fupra n. 11. Sanch. d. difp. 21. n. 9. vbi alij, qui rectē notat, causam finalem etiam illam dici, propter quam gratiz aliquē modum, vel restrictionem adhiberet concedens, quia, illa seclusa, non concederetur quod impetratū est, siquidem aliud est quod indulgetur ab eo, quod indulgeretur, moderamine, aut qualitate adiecta, Barbof. in l. 1. part. 1. n. 85. ff. solut. matrimon. apud quem Bald. & Craueta.

Falsi expressio, aut taciturnitas exprimēda veritatis, vel obscura narratio, per quam veritas sub verborum late involucre circa causam finalem contingēs, utrum refcriptum reddidit, Sanch. num. 17. Gutier. pluribus laudat.

datis d. cap. 15. n. 14. Quod sine diftinctione procedit, siue dolo, siue ignoantia impetrantis contingat, d. cap. super literis de rescript. Trentacinq. nu. 45. Felin. in cap. ad audiētiam el. 2. de rescript. Tufch. in R. conclus. 217. num. 10. Cuman. conf. 103. in princip. Et adeo verum est, vt licet id fiat culpa Curialis, vel sollicitatoris, parte inficia, non ideo magis refcriptum proderit, Ancharran. in d. cap. si motu proprio, per eum textum, n. 3. notabilis. Deci. in d. cap. super literis, in nou. edit. notab. 3. n. 9. Corduba in summ. q. 4. opinio. 1. p. uact. rat. 1. Sanch. n. 57. qui nu. 58. aduertit. Contra Curiales, vel sollicitatores vitiosē, vt supra dictum est, impetratēs refcripta, emanalle motum proprium Pij V. quo pna falsi ipsis irrogatur. Quauis Trentacinq. nu. 5. verf. Hzc conclusio, doceat, absenti subreptionem ex ignorantia non nocere, & ita Rotam iudicallē, affirmat. Vt iam refcriptum vituetur in totum, si subreptio solum in vna parte contigerit: videas apud Trentacinq. num. 22.

46 Ratio est, nam cū gratiz Principum eorum voluntati nitantur, hac deficiente, illa subsistere non possunt, consensus autem per errorem circa causam finalem omnino deficit, si per errorem

47 15. ff. de iurisdic. omni. iudic. Quare quomodocunque subreptio, vel obreptio eueniat, refcriptū est involuntarium, atque ideo nullius momenti, argumento l. non omnis 19. ff. si cert. petat. Nec quia culpa careat aliquis, potest impetratis gaudere, non habens Principis voluntatem, vt per Sanch. num. 56. Suar. fupra num. 2. 3. Bonacino. dict. tract. de legib. difp. 1. quzst. 2. punct. 4. num. 3.

Illud verò est animaduertendū, non omnem suppressionem veritatis, quz si exprimeretur, Princeps gratiam negaret, vitiate rescripta, nam taciturnitas eius, quod nullam habet prudentē condeionem cum gratia concedēda, non nocet, et si certō scitur, quod si Princeps cognosceret, quod celatur, non concederet, veluti si nomē impetrantis simularetur, quia eū odio Princeps habebat, aut si criminibus relictus non impediretibus gratia, illa non exprimeret sciens, ipsi patet actūs, Principem non esse concessorum, Bonac. fup. n. 3. 4. 5. Gutier. n. 29. Sanch. n. 18. 79. Mandosi. in reg. 3. 2. Cancellar. q. 11. n. 24. verf. Ad quartum, Suar. d. c. vlt. n. 2. cum seqq. vbi idem iuris esse, probat, loquēs de dispensatione, si aliquid fingatur, vt dispēct Pontifex, qui fiftione sublata neuiquam dispēaret, nā si falsitas veretur circa ea, quz ad dispensationem non pertinet, vt siquis per mendacium asserat, se studiosum, vel ex tali familia natum, postulans voti dispensationem, refcriptum valebit, modò alia causa vera ad dispēandum sufficiens, simul proponatur.

49 Præterea suppressio veritatis, etiam circa causam finalem, non officit gratiz motu proprio cōcessio, cū motu proprio 23. de prax. in 6. clemēt. h. Romanus 4. eod. tit. vbi glof. fin. Mai. resc. d. c. 1. a n. 163. Säch. d. dif. 21. n. 47. Panormit. in cap. ad aures, n. 5. de rescript. Felin. ibi n. 6. Rebus. in cōcordat. in forma mādati Apostolic. super clausula: Motu proprio, effectū 29. Ricci. in prax. aurea resol. 390. n. 1. Moner. de cōmutat. vlt. volunt. c. 6. n. 157. Trentacinq. variat. dict. lib. 1. tit. de rescript. resol. 5. a nu. 30. Menoch. d. cas. 201. n. 81. August. Barbof. tract. de clausul. claus.

claus. 79. n. 16. Quod per predictos limitatur, cum subreptio contingit circa inhabilitatē personae impetrantis, praeiudiciū tertij, aut substantiā eius, quod postulatur, nam de illis, quae Principi sunt incognita, nihil statueri cōtetur, Marefcot. n. 170. vbi alij. Addit. Suar. de legib. d. lib. 8. c. 12. n. 16. rescripta cū clausula: Motu proprio, irrita fieri ex taciturnitate exprimentorū, cū preces aut informatio partis praecellerunt, nō tam ob subreptionē, quā ob defectum consensu concedentis, Trentacinq. n. 33. qui ex n. 30. docet, an ex alijs clausulis subreptionis vitium tolli possit.

50 Sed si dubitetur, nū illud, quod colatum est, si explicaretur, remoueret Principē a concedendo, vel falsitas expressa fuerit causa finalis indulgentiae in fauorem eius, qui impetrauit, iudicandum esse, resoluit Sanch. cū alijs n. 20. Cōtra tenet Pat. Molina, disp. 173. colum. 9. Bald. conf. 355. n. 2. volum. 1. Bartholom. Socin. conf. 273. n. 11. volum. 1. Pro quibus facit textus in §. quod autem, ibi: *Forisā enim si sciisset, alienā rem esse, non legisset.* Instur. delegat. vbi in dubia voluntate defuncti legatum non valere, responsum est, etsi in testamento plenius soleant voluntates testantium interpretari, l. i. testamentis 12. ff. de reg. iur. Praeterea in dubijs oportet, quod tutius est, sequi, c. significasti 18. §. quod si disceris, de homicid. cap. illud 5. §. licet, de cleric. excommuni. ministrant. Barbof. in axiomat. iur. axiom. 77. n. 2. vbi plures. At tutius est, ut quisquā careat impetratis, quā ut eis fruatur contra Principis voluntatē. Igitur in dubia voluntate concedentis rescriptum irritū est censendum. Sed hoc arbitrio iudicis relinquitur, vt dicitur infra num. 55.

Ibi: *Falsitas verā, aut subreptio in posteriori casu.*

Defectus cōtingēs in causa impulsua ex expressione falsi, aut suppressione veri gratiā non irritat, nisi, veritate cōperta, aliter esset Princeps cōcessurus, quā concessit, graua men, vel modum gratiā adiuciendo, veluti si aliquis petens dispensationē voti peregrinationis vleramatinā propter infirmitatē, vel seniu, falso dicat, se pauperē esse, & ita dispensationē absolutam cōsequatur: nā literae vt obreptitiae non valebunt, cū non proposita paupertate, Pōtifex vtique dispensaret, vel potius cōmutaret votū onus pecuniarium imponens impetranti, vt fieri solet. Et ita docent Sanch. n. 17. Suar. d. c. vlt. n. 11. ad medium, Bonacin. d. tract. de legib. disp. 1. q. 2. punct. 4. vu. 3. verf. Hae autem regula, Gutierr. Canoniar. lib. 1. cap. 15. num. 22. 23. vltra eos quos laudauimus supra ad num. 1. verf. Contrariam sententiam.

Præmissorum ratio est, nā licet per errorē, & deceptionē tollatur cōsensu d. l. si per errorē, quādo falsitas versatur circa causam impulsuam, solum est inuolūtaria facilitas, seu prōptitudo ad concedendū, non autē ipsa cōcessio: si quidem, vt supponitur, errore sublato, idē esset Princeps cōcessurus, etsi difficilius, aut tardius, quare cū voluntas non deficiat concedentis quoad substantiā, actus sustinetur, Suar. d. cap. fin. n. 11. At quādo gratiā modificatur, aut coarctaretur, cognitō errore, circa causam impulsuā, voluntas cōcedentis abest quoad substantiā dispositionis, quandoquidē concedens non aliter velle, vt impetrantē gratiā cōcessa, quā onus impositum habundō.

Igitur

Igitur rescriptum in quo beneficium, aut gratia concessa est, sine moderamine tanquam aduersus Principis voluntatem nequit subsistere.

55 Quando subreptio, vel obreptio iudicetur commissa circa causam finale, vel impulsuam, iudicis arbitrio relinquitur, qui ex more Principis, persona impetrantis, alijsq; circumstantijs decerneret, an gratiā, veritate cognita, concederetur, nec ne, Menoch. d. cas. 201. a n. 30. Sanch. n. 19. cū multis, Gutierr. d. lib. 2. cap. 15. n. 44. Viuian. in prax. iur. patronat. decis. 97. nu. 1. verf. Amplius si subreptio, in fin. Suar. d. c. vltim. n. 15. Tusch. lit. R. concl. 217. nu. 21. Deci. in cap. super literis, num. 11. de rescript. Sed si dubitet, quid faciendū, dictum est supra num. 52. Cui incumbat onus probandi, quando opponitur de subreptione, vel obreptione rescriptorum, tradit Trentacinq. d. resol. 5. num. 23.

56 Praefata distinctio inter defectum circa causam finalem, vel impulsuam non est admittēda, quoties ille ex dolo impetrantis prouenit, nam indistinctē rescriptū vitabitur, vbi falsi aliquid precibus fuerit insertum, aut verū taceatur, cap. super literis 20. de rescript. vbi notat Barbof. in collectan. n. 21. & ibi etiam Innocēt. in princip. 108. Andr. n. 12. Imol. n. 5. Barbatia n. 24. Deci. in cap. sedes in nou. edit. nu. 44. notab. 4. eod. tit. Gutierr. sup. n. 134. Syluest. in summ. verb. Rescriptū, q. 6. 7. Corduba in summ. q. 45. opinion. 1. punct. 1. ante tertiā rationē, licet contrariū teneat Sanch. n. 74. putans, nō vitari rescriptū, nisi dolo impetrantis interueniat quoad causam finalem, quod quidē opponitur menti Pontificis in d. c. super literis, qui, vbi malitia

reperitur, absolute praecipit, rescripta nullius esse momenti: at vbi defectus ex ignorantiā est distinctus inter causam finale, & impulsuā, vt ex illa omnino corruat rescriptum, ex hac eo modo, quo potest, sustineatur, quz distinctio inter dolo, & imperitiā esset inepta, si idē iuris in vtroque casu foret, vt Sanchez. vult. Cuius sententia vera est, si dolo interuenisset circa ea, quz nullam connexionem habeat cū eo, quod impetratur, iuxta praemissa sup. nu. 48. Nota, quod mendax dolo praeferuntur, Menoch. de prae. lib. 5. prae. 5. n. 53. Quando autē dolo in impetratione rescriptorū praesumatur, habes apud Trentacinq. sup. n. 24.

57 Quāuis in omnibus rescriptis apponatur aut subintelligatur clausula: Si preces veritate nitantur, l. vltim. C. de diuers. rescript. Marefcot. supra num. 3. Azeved. in l. 4. num. 2. 3. tit. 26. lib. 8. Recopil. Trentacinq. sup. d. tit. de rescript. resolut. 7. n. 1. Pat. Suar. d. lib. 2. de legib. cap. 18. n. 19. Barbof. de clausul. claus. 166. Mart. eod. tract. part. 2. clausul. 7. 1. Lancelot. de attentat. part. 2. cap. 20. limit. 11. n. 4. Cardin. Tusch. practicar. concl. 1. tom. 3. lit. C. conclus. 305. nu. 1. & lit. R. dict. conclus. 317. num. 24. Rota decis. 221. part. 2. diuersor. Tamen illa conditio ex mente Principis restringitur ad ea, in quibus de iure obreptio, vel subreptio rescripta vitiat, neque ad extera precibus contenta pertinet, nam Principis voluntas, iuxta ius debet interpretari, Pat. Suar. d. cap. fin. n. 16. Menoch. de praesumpt. lib. 2. prae. 12. nu. 1. Trentacinq. vbi proximē n. 9. Corne. conf. 227. n. 7. vol. 2.

Addere oportet, rescripta nō vitari taciturnitate eius, quod dicit, verosim

Et 3. lit.

liter crederetur, Principem denegaturū fore petita, si probetur, id quod tacitum fuit, nouille aliunde concedentem, Trentacioq. d. resol. 7. n. 10. Verall. pat. 3. decif. 221. n. 1. Barbol. in collectan. ad l. 1. n. 4. C. si contr. ius, vel
 61. vtil. pub. P. Suar. d. c. vlt. n. 7. Quoniā prāsumptio illa, quod Princeps non concederet, si sciret quod suppressum est, cedit veritati, cū constet, illud scientem cōcessisse, nam omnis prāsumptio succumbere debet veritati, & probationes in cōtrarium elidi solet, l. fia. ff. quod met. caul. l. nuptura § 8. vbi glōf. verbo, Contrarium, ff. de iur. dot. Menoch. supra libr. 2. prāsumpt. 75. num. 27.

Verū, Verum, et his, qua priorem sententiam.

62. Taciturnitas eorū, quz ius specialiter exprimi deposcit, sine distinctione an sit circa causam finalem, vel impulsuam, rescriptū vitiat, Flamin. de cōfident. benefic. q. 46. n. 53. Mascard. de probat. conclus. 346. num. 2. 3. Rebus. tractat. de nominat. quz st. 9. nu. 50. Selua de benefic. part. 3. q. ii. nu. 6. Gutier. d. cap. 15. n. 38. 51. Menochi. d. cal. 20. n. 27. Sanch. allegans alios num. 13. In quo non distinguitur an id eueniat dolo, vel ignorantia impetrantis, Sanch. Menoch. supra, Gutier. d. nu. 38. qui omnes rationem a D. Couarr. hic traditam approbāt. Nā actus cōtra formam lege prāscriptam nullus debet esse momenti, l. cum hi § 8. si Prator, ff. de transact. l. non dubium §. C. de legib.

64. Quz autē sint exprimēda necessario in dispensatione ad matrimonium, ostēdit Sanch. d. lib. 8. disp. 22. cū seq.

Tusch. lit. S. cōcl. 726. Quz in literarum impetratione ad beneficia, Tusch. cōcl. 725. Menoch. supra a n. 33. Gutier. d. cap. 15. a num. 74. Becoius in d. cap. ad aures per totū de rescript. Quz in legitimatione filiorum, Menoch. cal. 213. Mascard. variar. lib. 1. c. 35. Tusch. cōcl. 727. Quz in impetratione rescripti iustitiz, idem Menoch. cal. 202. Flamin. de resign. benef. libr. 2. q. 3. a n. 62. Tusch. cōcl. 724.

65. Similiter locus non est prāfata distinctioni, si falsitas intercedat quoad substantiam eius, quod concedendum est, nam, etsi Princeps, veritate intellecta, facilius concederet; nihilominus rescriptum eius subreptitium, v. g. si aliquis postulauerit dispensationem voti vltamarioz peregrinationis, cum nouisset, Compostellam ire, quantum facilius concederetur gratia, si de veritate constitisset; tamen non proderit dispensatio. Idē erit, si, qui vovit non ducere vxorē, petat dispensationē pro voto nō fornicandi. Quz doctrina est limitanda, cum illud, pro quo dispensatio impetratur, comprehendit sub se, quod voto promissum est, tunc enim rescriptum valebit, veluti si is, qui promissit ingredi religionem, obtineat dispensationem pro voto profectendi, Pat. Suar. dicit. cap. vlt. num. 8.

66. Tandem admittenda non est ea distinctio, quando sola vna exprimitur causa ad gratiam impetrādam, & illa est falsa, nam omnino literz erunt irritz, qualis qualis sit, Sanch. n. 41. Gutier. d. cap. 15. n. 104. Quod verum est, licet causa iusta, & sufficiens existat, quz cognita moueret Principis voluntatem, quia non potest esse causa actus, quz latet agentem, neque in illa fundatur intentio, sed in expressa, quz

quz cum falsa sit, deficit voluntas; Suar. d. cap. vlt. n. 7. 13. secus erit, si causa hzc non expressa nota sit aliās concedenti, Suar. d. num. 7. Faciunt tradita, sup. n. 60. 61.

Num. 6.

67. In impetratione beneficii curati facienda est mentio eius qualitatis, alioqui gratia erit nulla, Gonçal. ad regul. 8. Cancellar. glōf. 9. s. a. n. 64. Nicol. Garc. de benefic. part. 1. cap. 6. nu. 49. Menoch. supr. n. 61. vbi plures laudat, & n. 67. limitat si cura annexa sit dignitati, quia non est opus, talem qualitatem exprimere, cum duntaxat quod principale est, attendatur. Idem docet Rebus in prax. par. 3. signatur. verbo Etiam situationis, n. 4. Casado. decif. 12. de prābend. Rot. decif. 13. eod. tit. & decif. 37. de rescript. Scilicet apud eūdem Menochium.

Ibi legatur omisio eius qualitatis.

68. Ad hzc videndi sunt, Sanch. n. 35. Gutier. a n. 81. qui doctrinam D. Couarrui. pluribus adductis, cōprobant, & Sanch. n. 36. docet, quando qualitas censetur addiecta taxationis, vel demonstrationis causa. Ratio autē, propter quam Rotē decisio hic allegata sustinendum decernit rescriptum falsa narratione impetratum, in obscuro nō est, quoniam impetrans neutiquam cōtrauenit constitutioni prācipienti, vt in impetratione beneficiorum curz mentio fiat, si curatum sit, quod postulat: cum eo casu talis qualitas beneficio non esset impetrato, atque ideo dici non potest, falsitatem contigisse circa qualitatem necessario exprimen-

dam, nam illa quz non est, explicari nō debet, constitutio enim nihil cauit circa impetrationem beneficii non curati, vnde, qui tale beneficium impetravit, & si falsum dixerit, contra illam nō fecit. Imo, & dici poterit falsitate circa qualitatem exprimentam non nocere, modō nihil exprimēdū taceatur, nec causam finalem attingat, vt colligitur ex prā allegatis DD. maxime ex Sanch. d. disp. 21. in fine, vbi docet, taciturnitatem circa ea, quz exprimi iura specialiter prācipiunt, gratiam irritam reddere, & expressionem verō falsi solum officere, cum circa finalem causam versatur; de quo itatim exemplū subijcietur a num. 77.

69. Nec obsum prāfatae decisioni iurā in contrarium adducta, quorum diuersus est casus: siquidem in ea Rotē decisione erat corpus certum beneficii postulati, vnde qualitas illa curz fuit demonstratiue adiecta, quz licet falsa sit, gratiam non vitiat, si aliās Princeps esset concessurus, quia consensus non deficit. At in cap. cui de non faceretotali, & cap. susceptum, Pontifex gratiam generaliter concessit, nullo certo beneficio assignato, & sic valor vel qualitas ponitur taxatiue, ita vt consensus concedentis solum comprehendat beneficia, quz talia sunt, non alia maiora, vel minora, quare, & si pars consentiat, vt quod minus est, sibi conferatur, fieri non potest ex defectu voluntatis Pontificis, qui licet facilius cōcederet illud quod minus est, tamen actu non concessit. Quz ex eo maxime procedunt, 71

70. quod rescripta sunt scripti iuris, nullamque interpretatiuam extensionem recipiunt, etiam ex maiore ratione, Molin. de primogen. lib. 2. c. 4. nu. 48. Masc. A. ut. variar. lib. 1. resol. 39. n.

11. Sord. decif. 175. a. n. 2. Tiraquel. in l. si unquam, verbo hereditis, num. 55. C. de reuocac. donat. Card. Tulch. tom. 6. lit. P. conclus. 212. a. nu. 1. Quibus alia addenda sunt infra pro d. cap. cui de non Sacerdotali, in interpretatio. de, num. 89.

Num. 7.

72 Est primum mittendum cum communi sententia, vt, quoties tacetur aliquid ex Curia sulo exprimendum, rescriptum nullum sit per inde, ac si non explicaretur, quod iure specialiter exprimi iuberetur, Flamin. de resignat. lib. 1. q. 2. n. 13. Sanch. cum pluribus, n. 16. Gutier. d. e. 15. n. 39. Menoch. d. ca. 201. n. 27. vers. Aliquid, & n. 28. Mascard. cons. 1357. nu. 5. Quidem esse, aiunt de illis, quæ ex consuetudine Principis debent explanari.

73 Quod exprimeretur valor beneficiorum in precibus ad ipsa obtinenda, primò statuit Vibanus V. vt testatur Rota, decif. 19. de rescript. in nou. quod & postea multi Pontifices præceperunt, Ludouic. Gom. in præfat. ad regul. Cancellar. de exprimendo valore, & ita rectè constitutum est, alioqui, valore incognito beneficiorum, requirit Pontifex æquè Ecclesiasticos redditus distribuere pro personarum meritibus, vt per Ludou. Gom. in d. præfat. vbi alias rationes tradit.

74 Ex quibus inferitur, taciturnitatem veri valoris, aut falsitatem circa illum gratiam irritare, Menoch. nu. 77. 83. vbi de falso valore expresso loquens tenet cum multis, ex ea causa vitian conuersionem etiam motu proprio, Rota decif. 47. de rescript. in antiq. Gutier. a. nu. 79. qui late dillet, Mandol. in d.

reg. de exprim. valor. & in regul. 20. de vnion. & confirm. q. 5. n. 2. & q. 6. nu. 4. Gom. in d. reg. de valor. exprim. Felin. in d. c. ad aures, n. 10. Neque in his, quæ de sulo Curia sunt exprimenda, admittitur distinctio, an Pontifex esset concessurus, nec ne, sed absolute nocet, si omittatur, in quo nullum iudicanti datur arbitrium, Menochi. n. 27. 28. Gutier. n. 39. Alioqui si ultraconca esset illa constitutio de valore exprimendo: quandoquidem de iure communi competum est, falsitatem, aut taciturnitatem exprimentorum, ex quibus Princeps mouetur ad concedendum, quæ alias non foret concessurus, nullam gratiam reddere, vt dictum est supra. Quare Ancharani sententia, cui D. Couar. assentit, admittenda non est, quia expressio veri valoris pro forma desideratur ex sulo Curia, cui eadem vis est, ac iuris constitutioni, vt docet Menochius vbi proximè. Nec dici potest, valorem exprimi, cum minus, quam beneficium valet, precibus significatur, sic que falsitas non contingit circa necessariò exprimendum, imò potius illud prorsus supprimatur.

Ibi: *Accedit ad hoc, quod vtriusque scribitur.*

Sed præmissis non refragantibus, vera est hæc Rebutti assertio, nam tunc solo vitiatur rescriptum, quando minor valor exprimitur, non si maior esse dicatur, quam vere est, quicquid Gutier. d. n. 79. teneat, & si hoc satis prohibeateatur. Primò, nam ratione legis cessante, eius dispositioni non est locus, l. adigere, 6. §. quanuis, ff. de iure patron. sed rationes omnes, propter quas verus valor beneficij exprimi iubetur, cessant maiore expresso, vt Gu-

Gutier. probat. Ergo ex ea regula nulli vitium ob expressionem maioris valoris incurrat. Secundò, qui significat, plus valere beneficium, quam reddit, virtualiter, & implicite verum valorem exprimit, nam sub maiori summa minor continetur, vt D. Couar. probat in fra hoc, num. vers. Nec satisfacit. Ergo iam satisfacit constitutioni de exprimendo valore. Nec quod abundat nocere solet, l. scilicet testamentum, 17. C. de testam. l. non solent 95. ff. de regul. iur. l. 1. §. si stipulanti, ff. de verbor. obligat. l. si decem 55. ff. locati. Tertio, ad ea, quæ raro accidunt iura non adaptantur, l. nam ad ea 5. ff. de legib. Sed rariū est, vt maior valor narretur, igitur ad hunc casum præfata regula pertinere non potest. Quarto, tam in lege, quàm in quolibet alia dispositione mentis disponentis potius est attendenda, quàm verba, cap. Secundò requirit 41. de appellat. l. 3. C. de liber. præterit: At qui ex ratione constitutionis illius manifestè apparet, mentem constituentis fuisse, ne minor valor beneficij exprimeretur, prohibere tantum. Ergo aduersus ipsam non facit, qui maiorem expressit. Quintò, quod verosimiliter responderet disponentis, si interrogaretur, habetur pro expresso in dispositione, glos. communiter probata in l. tale pactum 41. §. fin. ff. de pact. & alibi dictum est. Verosimillimum autè est, authorem illius constitutionis, si interrogaretur, an fieret subreptitia gratia, vel obreptitia ob expressionem maioris valoris, respondurum, quod non. Igitur hoc ipsum pro expresso in eadem regula habendum est. Sextò, abudans cautela nocere non debet, d. l. testamentum, §. 1. C. de testam. Ergo si quis dubius de beneficij valore plus valere narrauerit, hoc gratia nullitate

afferre, non oportet.

Neque obstat, quod pro forma desideratur veri valoris expressio, & illa est specificè, & ad vnguem adimplenda, ne actus corruat, d. l. cum hi, §. si Prator, l. qui hzredi 44. ff. de condit. & demonit. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 7. num. 4. Menoch. conf. 398. num. 52. At gel. de acquir. possel. q. 8. art. 25. num. 10. Thom. del Ben. de immunit. Ecclesiast. tom. 2. cap. 16. dub. 26. sect. 1. num. 9. Quoniam huic obiectioni dupliciter potest satisfieri. Primò illud esse verum illis casibus, de quibus lex formam præscribens agit, at in d. Regula Cancellaria non venit in mentem constituentis, aliquid statuere circa eos qui maiorem valorem expresseant, vt proximè assertum est. Et quoties menti disponentis satisfactum est, omisio formæ non vitiat actum, cum aliud eundem specificum, & implicitum habeamus effectum, Bald. in l. hieicommissa 11. §. si cui, ff. de legat. 3. Cyriac. tom. 2. controuers. 308. n. 29. 30 Alderan. Mascard. de statutis, concl. 9. n. 76. Secundò, ex eleganti doctrina Marefcoti variar. lib. 1. cap. 68. a. n. nam aut forma requiritur solum ad certum effectum consequendum ex eius obseruatione, aut etiam respicit modum, quo aliquid faciendum est, ita vt legislator non alter rem fieri, velit, licet intentus subsequatur effectus; Primò casu sufficit quomodocunque effectum sortiri, & si forma non specificè adimpleatur, l. fin. §. fin. ff. mandat. l. Gallus 24. §. Et quid si tantum, ff. de liber. & posthum. l. si quis mihi bona 25. §. sed quid si mandauit, ff. de acquir. heredi. Secundò actus non valet, nisi forma specificè impleatur, et, ea non seruata, idem habeatur effectus, d. l. si quis mihi

mihī bona, s. coram, d. l. cū hi, s. si prator, cap. sicut 2. i. de elect. in 6. Idē tenet Tondut quāz non benefic. par. 1. c. 49. n. 12. ubi ait, aliam esse formam sub formalem, & aliam effectualem. Hinc est, ut cum forma exprīmendi valoris tradita in d. regula, tantū respiciat finē, scilicet ne Pontifex decipiatur, ignorato valore, & ita concedat plus, quā requirunt inspecta personarū qualitate; aut Camera Apostolica defraudetur, potent tali formæ per quipollens satisfieri, narrando maiorē beneficij valorē, nam ita finis per eam constitutionē intentus vberius consequitur. Quare dicendū est tandē, quod cū minor valor exprimitur, gratia vitatur, quia contra formam regulæ prædictæ, quādo verō maior, non ita, quoniam illi paritū est, prout sentit Rebuffos.

87 Dubium est, an qui petit beneficiū, teneatur facere mentionē non solum al tenoris, quod habet, sed etiam de ipsius valore, ut gratia subreptitia non sit. Negant glōf. in element. 1. verbo, Aliter circa medium, de præbend. Felin. in d. cap. ad aures, num. 5. Nauarr. c. n. f. de constit. q. 19. n. 50. Mascard. de probat. conclus. 887. n. 3. Affirmant Staphilz. de liter. grat. tit. de formis expectat. §. nota forma, a. n. 43. Selua de benefic. par. 3. q. 12. Ludouic. Gom. in d. reg. de valor. exprīmend. q. 1. & 5. Quā sententiam vtiorem dicit Barbof. in collectan. ad d. Clement. 1. n. 8.

88 Est notandū, in hac valoris expressione nota contineri distributiones quotidianas, nec quod pro annuatijs percipiatur, quia hæc sunt suspēdiū operæ personalis, ut aduertunt communiter DD. teite D. Couar. infra lib. 3. cap. 13. num. 1.

Verf. *S. let tamen. Ibi: Deducitur t a vdem ex præmissis.*

Deratione cap. cui de non sacerdotali, diximus naper, cui non obstat, quod sub maiori summa continetur minor ex proprietate sermonis, nam, et si illud sit verum, non habet locum in decisione illa, cum aliud sit, maiorē summam continere minorem, & aliud, beneficium valens centum sub maioris valoris beneficio comprehendendi, nā in summis illa comprehensio admittitur, non sic in speciebus, cum minor domus sub maiore comprehendendi non dicatur, vnde si domus maxima fuerit legata, minimam legatarius petere non valebit, ut notum est. Hinc inferitur, ad intellectum d. cap. cui de non sacerdotali, quia licet ibi mentio quantitatis fiat: quod conceditur, non est quantitas, sed beneficium eam reddēs. Quare cum beneficium minoris valoris sub eo, quod plus valet, non continetur, ideo qui gratiam obtinuit, consequi beneficium magis tenuē nō potuit, quia hoc expressum datum non est, nec sub illo, quod concessum est, comprehenditur. Nullum itaque ius ex illis literis impetrās habuit ad alia beneficiā, quā quæ redderent quantitatem in ipsis expressam, nec potuit ex hoc etiam volenti beneficium minus valens cōferri;

Verf. *Nec satisfacit. Ibi: Nam maior summa ex proprietate.*

Hæc regula, quod minor summa sub maiore continetur, limitanda est, si ex mente proferētis appareat aliud, quia verborum proprietates cedunt loquētis intentioni, l. si quis filium 3. C. de liber. præterit. cap. humanz 22. q. 2. l. 3. §. conditio, ff. de adimend. legat. Man

dic. de coniectur. vltim. volunt. lib. 3. tit. 3. n. 9. Bruo. a Sole in los. communib. verbo, verba, num. 20. Barbof. in axiomat. iur. axiom. 222. num. 3. Menoch. conf. 97. n. 42. Atque ita intelligitur textus in §. præterea, inst. de inutilib. stipulat. & in d. l. si decem 55. ff. locati.

Verf. *Tertio, principali huius capitis resolutione.*

Idem notant Gutier. d. cap. 15. num. 55. & Barbof. in Collectan. ad cap. vltim. n. 5. de conel. præbend.

Num. 8.

91 Hanc Gulielmi à Cunea sententiam sequuntur communiter omnes, Gutier. d. lib. 2. Canonizat. cap. 15. a. num. 86. Menochius cas. 203. nu. 32. Ant. Gom. variarum, lib. 3. c. 3. n. 60. Molin. de primogen. lib. 2. cap. 4. nu. 50. & lib. 4. cap. 3. num. 41. Tiraquel. de pœn. temperand. caus. 10. num. 4. Iull. Clar. in præx. crimin. 5. fin. q. 5. n. 9. Sarmient. selectar. lib. 1. cap. 9. n. 2. Padilla in l. transigere, nu. 69. C. de transact. Boll. in præx. de remed. ex sola element. Princ. nu. 35. Plaza in epitom. delictor. c. 45. ad finem, Azened. in l. 2. n. 14. tit. 25. lib. 8. Recopilat. per quam legem apud nos hæc qualitas remissionis delicti antea obtenez exprimi debet necessario, ut valeat secundum veniz rescriptum, nam ita ibi expressim cauetur. Quod est intelligendum, quando prima remissio fuit pro eodem criminis genere, ut probant cum D. Couar. Gutier. & Menoch. supra. Ratio præfatæ legis Regiæ, & conclusionis Gulielmi est, quoniam ob repetitionem delicti Princeps retrahit

retur a concessione veniz, argumento l. 3. §. vltim. C. de Episcop. audient. ne ex repetita indulgentia assumatur licentia delinquendi, cum homines sub fiducia remissionis faciliē ad crimina prolabatur, cap. illud 5. §. illud. de Cleric. exco. in man. celebr. Sed Gulielmi doctinam limitat Felin. in cap. ex tenore, n. 2. de rescript. cum verba sunt in ualida: nam de ea mentione ficti, necesse non est, sequitur Menoch. dict. num. 32.

Est etiam ad veniz validitatem exprīmenda reiteratio delicti, et si illud Princeps non remiserit, nam, cum in d. l. 3. §. vltim. statuat, ne criminum nisi semel commissorum remissio concedatur, ea qualitas necessario est in precibus explicanda, tanquam, si iure specialiter exprimi iuberetur, nec distinguendum est, vtrum Princeps, cognita reiteratione criminis, precibus annueret, nec ne, Sanch. d. disp. 21. n. 15. ubi pro regula tradit, ut, quoties in iure inuenitur prohibitum, ne remittatur criminaliter commissum, vel ne dispensetur, ubi adest talis circumstantia, hæc qualitates sint necessario exprīmendæ, ut rescriptum subsistat. Vnde inferitur, quod si quis postulet veniam a Principe propter homicidium proditorie factum, qualitatem proditoris debet exprīmere, quoniam l. 1. tit. 25. lib. 8. Recopilat. disponitur, ut in remissionibus generalibus, vel specialibus non intelligatur remissa mors proditorie facta; aliā erit subreptitium rescriptum, etiam si, ea qualitate cognita, Princeps eodem modo remitteret, Ant. Gom. d. lib. 3. variar. cap. 132. n. 38. verf. Item adde, & quod reiteratio delicti sit explicanda, ut supra dicebamus, docent Tiraquel. d. tract. de pœn. temper. caus. 49. n. 27. Padilla in d.

di. transigere, n. 63. Sebast. Medices de reg. ar. reg. 3. n. 64. Plaza supra c. 38. n. 4. Franchis decif. 330. n. 3. Mascot d. c. c. l. f. 838. n. 8. Cened. ad Decretal. collectan. 44. n. 4. Tusch. to. 7. h. 5. concluf. 730. Farinac. in prax. cri. min. q. 6. n. 49. Nicol. Garcia de benefic. part. 8. cap. 3. num. 28. Ant. Gom. d. d. cap. 3. num. 60.

Num. 9.

Ibi: Nam si quis impetrare voluit.

- 98 Accedit Gutier. d. n. 96. 97. Et quod in impetratione legitimacionis est faciendā mentio filiorum legitimorum, est communis resolutio, vt constat ex Meanch. d. cas. 203. nu. 5. Marefcot. supra lib. 2. cap. 87. n. 1. vbi plures refert, Trentacinq. d. lib. 1. variaz. tit. de legitimacion. resolut. 2. n. 18. Nam vt resimiliter presomitur, Princeps gratiam denegare, si sciret, legitimos extare, Ant. Gom. in l. 1. Taur. n. 67. vbi alij. Imo non solum exprimere debet impetrans, filios legitimos habere, sed etiam vxorē sibi esse, ex qua filios sperat procreare, alioqui legitimatio erit subreptitia, Aren. in l. ex facto 43. n. 8. vers. Vel habere vxorē, ex qua possit procreare filios, ff. de vulgar. for. n. 1. colum. 4. Ripa in d. l. si vnquā, C. de reuocand. donat. Roland. d. c. o. f. 89. n. 36. Surd. c. o. f. 552. n. 40. Cyriac. tom. 2. controuers. 236. n. 12. qui n. 36;

id declarat, sumti fuerint filij ex tali matrimonio, Trentacinq. supr. Præterea legitimatio, legitimorum non facta mentione, est irrita, quando nihil eorum inter sit, ne fiat legitimus filius illegitimē natus, Marefcot. supr. lib. 1. cap. 35. n. 8. vers. Non obstat Ruinus, & n. 9. cōtra Isasonem, & alios. Idemque erit, si motu proprio, vel ex plenitudine potestatis filius legitimetur, Marefcot. num. 11. qui, non facta mentione legitimorum, rescriptum non te-
100
101

102
103
104
Ex quibus deducitur, quod quando per l. 10. tit. 8. lib. 5. Recipiat legitimati per rescriptum Principis nō succedant cum legitimis, & natura libus, nisi expressim in legitimacione cōtrarium dicatur, Anton. Gom. in d. l. 12. Taur. n. 67. Tamen opus erit ad legitimacionem filij, prolis legitimæ mentionem fieri, ex doctrina Marefcot. d. cap. 35. n. 8. vers. Non obstat.

105
Numerus vero filiorum erit explicandus, si tot sint, vt propter eorum multitudinem Princeps legitimacionem non esset concessurus, aut cum restrictione aliqua concederet ex generali regula supra tradita, nam cū iure cautum non reperiatur, vt filiorum numerus explicetur, taciturnitas non nocebit, nisi circa causam finalem contigerit. In quo Principis consuetudo attendetur.

FINIS.

Augustissimo Eucharistia Sacramento laus,
honor, & gloria.

INDEX
COMPLETISSIMVS OMNIVM, QVÆ OPVS
ISTVD INCLVDIT.

Prior numerus ad caput remittit. Reliqui sunt marginales.

A

ABBAS.

Abbas non exemptus nequit bona immobilia, vel mobilia pretiosa alienare absque Episcopi consensu, cap. 3. n. 46. Exemptus etiam prohibetur alienare ea bona sine assensu Pontificis, vbi recepta est extraneus. An heredes, ibi num. 48. Abbas quos, & quibus Ordines Ecclesiasticos conferat, n. 36. cum seq.

ABSOLVERE.

Absoluedi Sacramentaliter potestatem articulo mortis oportet culibet Sacerdoti de iure Ecclesiastico tantum, n. 44. Absolueri a peccatis in rebus iam antea rite confessis quilibet Sacerdos, etiam hereticus, vel degradatus potest, ibi num. 45.

ABSTRACTIO.

Abstractio rei licet, iam in iudicio, quam extra, quoties adest iusta causa celandi veritatem, n. 20. Abstractio ne non excusatur peritium, si causa iusta desit ad non detegendam veritatem, ibi, n. 45.

ACCVSATOR. ACCVSATVS.

Accusatore non probante, quomodo reus sit absolendus, n. 27. Accusatus, vel denunciatus de crimine ad Ecclesiasticam dignitatem eligi prohibetur, n. 70. Fallit, si notorie sit innocens, ibidem.

ACTIO.

Actio furti pro re minima non datur, 3. 76. Neque de dolo, ibi, n. 87. Sine actione in iudicio nullus audiat, 6. 6.

A

Actio personalis non transit ad successorem singulararem, 8. 3. Restitutio competit, cum res empti a non placet, 9. 2. Personalis an prescribatur cum mala fide debitoris, ibi, n. 14. Quæ actiones dantur pro legato, remissione, ibi n. 27. Incipiunt ab adita hereditate, ibi, n. 32. Actio antequam nascatur, tempore petire non potest, ibi, n. 33. Actio an queratur de iure communi alteri per alterum ex obligationibus, quæ re contrahuntur, 14. 7. De iure Regio actio in iudicio alteri per alteram acquiritur, ibi, n. 9. Requiritur tamen ad agendum, absque cessione rati habitio, ibi, n. 43. Actio absque cessione, quando alteri per alteram queratur, remissione, ibi, n. 49. Actio rem contra non possidentem exerceri non potest, 16. 56. Potest contra detentatorem rei, ibi, n. 57. Actiones confessionaria, & negatoria quibus dantur, ibi, n. 59. Verum competant pro alijs iuribus præter seruitia, rest. ibidem.

ACTOR.

Actore non probante, qualiter reus sit absolendus, 1. 28. Actor qui ad iudicium trahitur inuitus, reus potius censetur, 18. 21. Actor forum rei sequi tenetur, ibi, n. 35.

ACTVS.

Inter actus directæ, vel indirecæ ad mortem tendentes differentia, 2. 56.

a

Actum

di. transigere, n. 63. Sebast. Medices de reg. ar. reg. 3. n. 64. Plaza supra c. 38. n. 4. Franchis decif. 330. n. 3. Mascot d. c. c. l. f. 838. n. 8. Cened. ad Decretal. collectan. 44. n. 4. Tusch. to. 7. h. 5. concluf. 730. Farinac. in prax. cri. min. q. 6. n. 49. Nicol. Garcia de benefic. part. 8. cap. 3. num. 28. Ant. Gom. d. d. cap. 3. num. 60.

Num. 9.

Ibi: Nam si quis impetrare voluit.

- 98 Accedit Gutier. d. n. 96. 97. Et quod in impetratione legitimacionis est faciendā mentio filiorum legitimorum, est communis resolutio, vt constat ex Meanch. d. cas. 203. nu. 5. Marefcot. supra lib. 2. cap. 87. n. 1. vbi plures refert, Trentacinq. d. lib. 1. variaz. tit. de legitimacion. resolut. 2. n. 18. Nam vt resimiliter presomitur, Princeps gratiam denegare, si sciret, legitimos extare, Ant. Gom. in l. 1. Taur. n. 67. vbi alij. Imo non solum exprimere debet impetrans, filios legitimos habere, sed etiam vxorē sibi esse, ex qua filios sperat procreare, alioqui legitimatio erit subreptitia, Arenu. in l. ex facto 43. n. 8. vers. Vel habere vxorē, ex qua possit procreare filios, ff. de vulgar. for. n. 1. colum. 4. Ripa in d. l. si vnquā, C. de reuocand. donat. Roland. d. c. 89. n. 36. Surd. c. 6. §. 2. n. 40. Cyriac. tom. 2. controuers. 236. n. 12. qui n. 36;

id declarat, sunt facti filij ex tali matrimonio, Trentacinq. supr. Præterea legitimatio, legitimorum non facta mentione, est irrita, quauis nihil eorum inter sit, ne fiat legitimus filius illegitimē natus, Marefcot. supr. lib. 1. cap. 35. n. 8. vers. Non obstat Ruinus, & n. 9. cōtra Isasonem, & alios. Idemque erit, si motu proprio, vel ex plenitudine potestatis filius legitimetur, Marefcot. num. 11. qui, non facta mentione legitimorum, rescriptum non te-
100
101

102
103
104
Ex quibus deducitur, quod quauis per l. 10. tit. 8. lib. 5. Recipiat legitimati per rescriptum Principis nō succedant cum legitimis, & natura libus, nisi expressim in legitimacione cōtrarium dicatur, Anton. Gom. in d. l. 12. Taur. n. 67. Tamen opus erit ad legitimacionem filij, prolis legitimæ mentionem fieri, ex doctrina Marefcot. d. cap. 35. n. 8. vers. Non obstat.

105
Numerus vero filiorum erit explicandus, si tot sint, vt propter eorum multitudinem Princeps legitimacionem non esset concessurus, aut cum restrictione aliqua concederet ex generali regula supra tradita, nam cū iure cautum non reperiatur, vt filiorum numerus explicetur, taciturnitas non nocebit, nisi circa causam finalem contigerit. In quo Principis consuetudo attendetur.

FINIS.

Augustissimo Eucharistia Sacramento laus,
honor, & gloria.

INDEX
COMPLETISSIMVS OMNIVM, QVÆ OPVS
ISTVD INCLVDIT.

Prior numerus ad caput remittit. Reliqui sunt marginales.

A

ABBAS.

Abbas non exemptus nequit bona immobilia, vel mobilia pretiosa alienare absque Episcopi consensu, cap. 3. n. 46. Exemptus etiam prohibetur alienare ea bona sine assensu Pontificis, vbi recepta est extraneus. An heredes, ibi num. 48. Abbas quousque quibus Ordines Ecclesiasticos conferat, n. 36. cum seq.

ABSOLVERE.

Absoluedi Sacramentaliter potestatem articulo mortis oportet culibet Sacerdoti de iure Ecclesiastico tantum, n. 44. Absolueri a peccatis in rebus iam antea rite confessis quilibet Sacerdos, etiam hereticus, vel degradatus potest, ibi num. 45.

ABSTRACTIO.

Abstractio rei licet, iam in iudicio, quam extra, quoties adest iusta causa celandi veritatem, n. 20. Abstractio ne non excusatur peritium, si causa iusta desit ad non detegendam veritatem, ibi, n. 45.

ACCVSATOR. ACCVSATVS.

Accusatore non probante, quomodo reus sit absoluedus, n. 27. Accusatus, vel denunciatus de crimine ad Ecclesiasticam dignitatem eligi, prohibetur, n. 70. Fallit, si notorie sit innocens, ibidem.

ACTIO.

Actio furti pro re minima non datur, 3. 76. Neque de dolo, ibi, n. 87. Sine actione in iudicio nullus audiat, 6. 6.

A

Actio personalis non transit ad successorem singulararem, 8. 3.

Rehabilitatoria competit, cum res empti a non placet, 9. 2.

Personalis an prescribatur cum mala fide debitoris, ibi, n. 14.

Qua actioes dantur pro legato, remissione, ibi n. 27.

Incipiunt ab adita hereditate, ibi, n. 32.

Actio antequam nascatur, tempore petire non potest, ibi, n. 33.

Actio an queratur de iure communi alteri per alterum ex obligationibus, qua re contrahuntur, 14. 7.

De iure Regio actio indistincte alteri per alteram acquiritur, ibi, n. 9.

Requiritur tamen ad agendum, absque cessione rati habitio, ibi, n. 43.

Actio absque cessione, quando alteri per alteram queratur, remissione, ibi, n. 49.

Actio rem contra non possidentem exerceri non potest, 16. 56.

Potest contra detentatorem rei, ibi, n. 57.

Actioes confessoriae, & negatoria quibus dantur, ibi, n. 59.

Verum competant pro alijs iuribus per actum seruiti, rest. ibidem.

ACTOR.

Actore non probante, qualiter reus sit absoluedus, 1. 28.

Actor qui ad iudicium trahitur inuitus, reus potius censetur, 18. 21.

Actor forum rei sequi tenetur, ibi, n. 35.

ACTVS.

Inter actus directe, vel indirecte ad mortem tendentes differentia, 2. 56.

a

Actum

Actum directio ad mortem propriam tendentem...
Actus in dubio presumitur licite gestus...
Actus in iramento non confirmatur...
Actus non debet vlti, vel contra agentis intentionem operari...
Actus natura non imputatur per dispositionem...
Ex actibus meris voluntarijs non inducitur obligatio...
Fallit favore ecclesie in obligationibus...
Actus nullus ob gratiam alienatus...
Actus contra legitimum nullus est...
Ab additione hereditatis iuxta ius commune...

ADITIO.

Ab additione hereditatis iuxta ius commune...

ADMINISTRATIO.

Administratio in alieno patrimonio habens potestatem speciali mandata restitutionem in integrum postulare...
Administratio, que a lege defertur, libera intelligitur...
Eam qui habet de calumnia rurare valet...

ADVOCATUS.

Advocatus quando liceat, pro causarum patrocinio causillationibus...
Advocatus palatium canonicum non cogitur...

AFFECTVS.

Affectus in delictis, quando puniatur, quantum non sequatur effectus...

AFFINIS.

Affinis admittitur in iudicio sine mandato...

AGENS, AGERE.

Agens rei vendicatione an iudicatus fatens aduersarium esse possessionem...
Non videtur sua possessioni renuntiare...
Agere in iudicio, ymo cogitur...
Agens ex l. diffamans, quoad primam petitionem...

ALIENATIO, ALIENVM.

Alienatio rei Ecclesiastica, non seruatur iuris solennitate...
Alienum quanto domino, retinere peccatum est...

ALIMENTA.

Alimentorum diuina exhibitio quando probetur numerationem dotis...

Quanto tempore sint alimenta prestanda, et dicatur diuina exhibitio...

AMBIGVITAS.

Ambiguitas vitae dispositionem...

AMICITIA, AMICVS.

Amitia vera simul est strictissime cognationi...
Amicitia an licite deducatur in pactum mutui causa...
Amicus in iudicio sine mandato admittitur, quando est strictissimum amicitiae vinculum...

AMOR.

Amor patris, et filiorum maximus...
Similiter mariti, et uxoris...
Maximum amoris paterni exemplum...

ANCILLA.

Ancilla pregnant non plura estimatur, quam si vna eius ventre sit...

ANVS.

De annorum differentia, et quot diebus consistat...
Annus olim apud Hispanos a quo incipiebat...
Anni Christi numerantur ab anno trigesimo octauo...
De anni computatione ad fructuum diuisionem...

ANTECEDENS.

Antecedens qui vult, vult et consequens, quod necessario sequitur...

ARBITER, ARBITRATOR, Arbitrium.

Arbiter iudicis vicem gerit...
Arbitri quantum exprimant, se non consentire sententiae eius, qui in minori quantitate condempnat...
Si arbitri sint clerici, et laici pro reductione ad boni viri arbitrium...
Arbitrator potest iuxta propriam conscientiam iudicare...
Est qui negotiorum gestor...
In arbitratoribus non procedat textus in d. s. f. plures...
Arbitria admissa iudiciorum inuenta...

ARGVMENTVM.

Argumentum a contrario sensu non procedit, cum resultat absonus intellectus in legis correctione...

Argumentum de matrimonio carnali ad spirituale non valet, si diuersa ratio repetatur...
ARR.

ARR.

Arre in locum donationum propter nuptias successerunt...

AVRVM.

Auro, vel argento legato, quid continentur...

B

BENEFICIVM.

In beneficiorum permutatione non est locus...
Beneficiorum permutatio propria auctoritate facta est firmata...
De ea licite tractatus haberi potest ante assensum praesentium a Praelato...
Requirunt contentus Episcopi, quantum ad eum praesentium non spectet...
Beneficij renuntiatio, nisi in manibus Praelati non reuertitur...
Quid sit beneficij renuntiatio...
Beneficio renuntians accepit per Praelatum acceptetur...
Assensus quo contextu prestandus est...
In permutatione beneficiorum pecunia interueniat...
Fallit, si auctoritate Pontificis fiat...
Beneficium Ecclesiasticum propter officium datur...
In beneficij imperatione exprimebimus...
Quae necessario inseri debeant precibus ad beneficium impetrandum...
In beneficij curati imperatione huius qualitatibus fieri debet...
Ad beneficij cuiuslibet imperationem, valor ipsius declarandus est...
In expressione valoris beneficij salutaris gratia...

BONA.

Bona paraphernalia quae sunt...
Bona clericalia sunt pro legatu obligata...
Bona clericorum in dubio presumuntur intuitu Ecclesiae...

BONA FIDES.

Bona fides habere quis potest, quantum sciatur, rem per in integrum restitutionem auerari potest...
Bona fides in prescriptione...
Iure civilis non depediatur...

BVLLA.

Bulla Iulij III. circa diuisionem fructuum beneficij vacantis in Hispania recepta non est...

C

CANONICVS.

Canonicus suuoniam non committit, absque diuina principaliter propter quotidianas habitationes...

CAPVT.

Caput non est nostrum...
Cap. ad nostram, de reb. Eccles. 3. 5. 54. 94...
Cap. que empta, de reg. iur. in 6. 3. 40...
Cap. cum vniuersorum, de rer. permutat. 5. 14. 29...
Cap. nemo, de simon. ibi. n. 24...
Cap. dudum, de praebend. in 6. ibi. n. 54...
Cap. ad questionem, de rer. permutat. ibi. n. 65...
Cap. qui ad a gentium, de procurat. in 6. 6. 26...
Cap. nonnulli, cum autem, de rescript. ibi. n. 42...
Cap. constituta, de in integ. restitut. ibi. n. 50. 54...
Cap. ex literis, de pigmorib. 8. 6...
Cap. de Sacrament. non iterand. 10. 16...
Cap. si quis Episcopus 8. in Canon. Apostol. 17. 20...
Cap. prohibemus, de decim. ibi. n. 60...
Cap. 2. de feud. ibi. n. 67...
Cap. licet Episcopus, de praebend. in 6. ibi. n. 71...
Cap. accedentes, de rescript. ibi. n. 80...
Cap. quicumque 17. 4. 19. 90...
Cap. cui de non sacerdotali, de praebend. in 6. 20. 89...
Cap. tua 25. s. fin. et esp. ex parte de decim. conu. ciliatur, 17. 139...

CARCER, CARCERATVS.

Carceris effractores, qui penna afficiantur...
Fugientes a carcere non puniuntur, si illico sponte reuertantur...
Idem est, quando fugientes notorie detinebantur...
In foro conscientiae quoties sine peccato custodiam euadere quis permittitur...
In iure carceratus cuius innocentia notoria est, non plectitur, nec pro confesso habetur...
Potest a quolibet absque violenta impune capiri sine m...

Quibus liceat, eundem etiam frangendo carcerē liberare, ibi, n. 83.
 Carceris virtus, ut innocens sit, quomodo puniatur, si fugerit, ibi, n. 84.
 Carceratos etiam sine conscientia criminis fugere a vinculis, euenit, ibidem.
 Custodiam eundem qualiter peccet, si impedimentibus iustitia ministris resistat, ibi, numero 85.
 Carcere fracto, qui fugit, Ecclesiastica gaudet immunitate, ibidem.
 Carcerem frangens, damnari parietis, vel vinculorum, que rupit, soluere debet, ibi, numero 86.
 Leges statuente in carceris effractores in foro politionizant, ibi, n. 87.
 Carcerato ad fugam qui possint cooperari, ibi, num. 90.
 Hoc iustitia ministris omnino est illicitum, ibidem.
 Carcerem infringere, ut alius liberetur, nefas est, ibi, n. 91.
 An liceat, instrumta ad fractionem carceris capto ministrare, ibid. cm.
 Quibus licitum sit, carcerem frangere, ut alias euadat, ibi, num. 92.
 Fugere absque peccato non potest, quid amatus est, ut in carcere sit, ibi, n. 98.
 Quid si carcer perpetuus sit, vel ad trimesis quis sit damnatus, remittitur, ibi, n. 99.
 Carceris perpetui pena non potest imponi remissa, ibi, n. 100.
 Pœna carceris ad tempus frequenter iure Regio irrogatur, ibi, n. 101.

CARDINALIS.

Cardinales Presbyteri suis familiaribus minores Ordines conferant, 10. 39.
 Cardinalatus Ordo non est, ibi, n. 64.
 Cardinalem verbaliter offendens non incurrit pœnas statutas in cap. felicis, de pun. in 6. 6. 11. 39.

CAVSA.

Causa naturalis preuatet accidentali, 3. 16.
 Causa cessante, cessat effectus, 4. 21. & cap. 9. num. 4. 3.
 Causa principali mandata, omnia censentur commissa, sine quibus illa expediri non potest, 6. 9.
 Causa principalis, & executio una, eademque censentur, ibi, n. 11.
 Causa, que singulare mandatum postulant, remissio, ibi, n. 15.
 Causa quæ optet, 20. 30.
 Causa finalis inter alias primam locum obtinet, ibi, n. 11.
 Est prima in intentione, & ultima in executione, ibi, n. 32.
 Causa impulsiva proprie causa non est, ibi, numero 33.

Causa non sunt omnia, sine quibus aliquid non fieret, ibi, n. 34.
 Causa finali cessante, cessat effectus, non sic impulsiva cessat, ibi, n. 41. & 42.
 Causa finalis, & impulsiva que dicitur quoad gratias à Principe concessas, ibi, n. 43.

CAVTELA.

Cautela ad preuidendam integram restitutionem in loco rei sitæ ostenditur, 4. 4.
 Cautela abundans non nocet, 20. 34.

CAVTV.

Cautio quoties per legem preclarari iubetur, in tellegitur cum hypotheca honorum, 8. 37.

CENSVS.

Census non perpetui redimendi facultas ad nullum tempus pacto restringi potest, 9. 53.
 Census iam semel constitutus minoris vendi potest quam lege Regia taxatum est, ibi, num. 57.
 Seculari lege postius licite constituitur, ita ut redditus non in pecunia, sed in instrumento, vel alia specie soluantur, 13. 49.
 Census perpetuus, vel redimibilis reseruatius in Hispania constitui potest, ut redditus in tritico, vino, vel alia specie soluantur, ibi, n. 50.
 Videat infra verbo, pactum.

CHRISMA.

Chrismata in Sacramento Confirmationis aufert ex institutione Diuina adhibendum, 10. 14. cum sequentibus.
 Chrisma ex se proprie significationis quid significet, ibi, n. 18.
 An possit Pontifex illud conficiendum simplici Sacerdoti committere, ibi, n. 56.

CHRISTVS.

Christus in quantum homo vsus esse potest delectata in institutione Sacramentorum, 10. 6.
 Christus quo anno ab Orbe condito natus est, 12. 9.
 Christus nup legitimo tempore Pascha celebravit eo anno, quo passus est, 17. 17.

CIRCVMCISIO.

Circumcisio ob nullum finem licita esse potest, 17. 23.

CLAVSULA.

Clausula generales restringunt secundum expressum in dispositione, 6. 21.
 Clausula: *Motu proprio*, quid significet, 20. 7.

CLERICVS.

Clericorum bona patrimonialia non gaudent priuilegiis, que rebus Ecclesiasticis conceduntur, 4. 8.
 Clericus pro illis bonis petens restitutionem in integrum contra laicum, non potest coram Ecclesiasticis

fastidie indicie aduersarij conuenire, ibi, num. 9.

Vionitur, num. 10. & 11.

Clericus pro rebus Ecclesiasticis competit priuilegium l. vaic. C. quoad Imperat. secus pro patrimonijs, ibi, num. 12.
 Clerici in Hispania prohibentur laicos ad Ecclesiastica Tribunaia vocare, n. 13.
 Clericorum quilibet bona sub speciali dominio Dei sunt, ibi, num. 15.
 Clerici patrimonium, ad cuius titulum fuit Sacris institutus non gaudet privilegijs rerum Ecclesiasticarum, ibi, num. 17. 18. Non potest alienari, nisi Clericus sufficiens obtineat beneficium, ibi, num. 19.
 Clerici à parua palinodie sunt immanes, 11. 30.
 De iure communi successorem in bonis intuentibus Ecclesia que sitis habere non possunt, 15. 51.
 Contrarium in Hispania obseruatur, ibi, n. 52.
 An Clericus in Hispania liceat de predictis bonis testamento in vsus non pros disponere, ibi, num. 53.
 Clerici non debent Pontifici decimas ex redditibus Ecclesiasticis, 17. 34.
 Clericus propter iactationem ad seculari Tribunal, ut agat, trahitur in ius, 18. 34.

COMMODOVM.

Commodum ex propria iniquitate nullus sentire debet, 3. 33. & cap. 19. 23.
 Commodum consequi nequit aliquis ex eo, quod impugnat, 7. 34.

CONDEMNARE.

Condemnare quis non potest, nisi absolendi habeat potestatem, 4. 30.

CONDITIO.

Conditio vera non est, quæ in futurum dispositio non fertur, 2. 34.
 Conditiones specificæ sunt implende, 10. 62. & cap. 19. num. 72.
 Conditio abstinendi à nuptijs non reijctatur, si viduus adijctur, 19. 50.
 Quando reijctur, est contra manifestam disponentis voluntatem ob commune bonum, ibi, n. 54.
 Conditio ingrediendi Religionem, vel suscipiendi Sacros Ordines est adimplenda, & sub ea relictum non caput legatarius, si in eo matrimonium, ibi, n. 68.
 Conditio veniendi continenter reijctur, & matrimonium contrahens legatum percipit, ibi, num. 69.
 Conditio ingrediendi Religionem an censetur impleta per professionem Regula Tertij Ordinis D. Francis ibi, num. 70.
 Conditio si Religiosus fiat, implatur ingredienda

Religionem, quannis in ea non profectatur ingressus, seclusa fraude, ibi, n. 78.

CONFESSIO.

Confessio dotis receptæ causa donationis facta potest esse expressa, vel tacite venocori, 7. 77.
 Omnibus regulis donationis subiicitur, ibi, n. 78.
 Eger in simulatione, ibidem.
 Potest infirmari etiam post tempus ad excipiendum de dote non numerata iure statutum, ibi, n. 79.
 An iuramento firmetur, ibi, num. 80. cum sequentibus.
 Quando dicitur simulata, ibi, n. 84.
 Confessio dotis tradita, constante matrimonio, remissa, presumitur donationis causa facta, ibi, num. 85.
 Falli, si promissio præcesserit, ibi, n. 101.
 Confessio genuinata non excludit exceptionem dotis non numerata, ibi, n. 102.
 Confessio mariti cum alijs coniecturis probat dotis traditionem, ibi, num. 105.
 Vtrum exhibitio duris alimentorum sit coniectura sufficiens, ibi, n. 106.
 Confessio vitæ cum iure teste probat dotem fuisse receptam, ibi, num. 108.
 Confessio sola in favorem tertij sufficit ad probandam dotis receptionem, ibi, num. 109.
 An hoc casu locus sit exceptioni dotis non tradite, ibi, n. 110.
 Confessio mariti facta virtute testimonij, quam mulier fecit de eo, quod sibi d. obatur, num habeat vim numerationis, ibi, n. 111.
 Confessio dotis numerata, facta ante matrimonium, vel eius consummationem, presumitur spe future numerationis emanasse, ibi, num. 113.
 Confessio mariti quando suis creditoribus nocet, remittitur, ibi, num. 115.
 Nocet futuris, seclusa fraudis suspitione, aut dotis numerationis, ibi, num. 121.

CONFIRMATIO.

Confirmationis Sacramentum quid sit, 10. 3.
 Est vnum ex septem Sacramentis legis Gratia, ibi, num. 4.
 Sub quod tempus fuerit institutum, ibi, n. 8.
 Quæ sit eius forma, ibi, n. 9. Quæ materia proxima, n. 10. Quæ remota, n. 11.
 Sacramentum Confirmationis non recedere, culpa lethalis non est, ibi, n. 20. Etiam si imminuat periculum fidei amittenda, n. 21.
 An aliquando possit esse peccatum graue remissioni, ibi, num. 22.
 Est lethale, si omittatur ex contempto, ibi, n. 23.
 Vtrum sit regulariter veniale, ibi, n. 24.
 Sacramenti Confirmationis Minister Ordinarius est Episcopus consecratus, ibi, n. 25.
 Extraordinarius ex Papa commissione simplex Sacerdos, ibi, n. 26.

Non potest hoc sacramentum etiam ex delegatione Pontificis, ab eo, qui sacerdos non sit conferri, ibi, n. 56.

CONJECTURA.

Coniecturis non est locus in claris, 19. 53.

CONSANGVINEVS.

Consanguineus non potest pro coniuncto expedire, quod spectat mandata postulant, sine illo, 6. 36. Quoties sine mandato admittitur in iudicio satisfacere de rato compellitur ibi, n. 38.

Ratibitritio non sequitur, nihil valet, quod actus est, ibidem.

Admittitur usque ad quartum gradum, sine mandato, ibi, n. 39.

Consanguineus similis, & consors litis potest, sine mandato parere in integram restitutionem principaliter, nisi ad verfarium opponat, ibi, n. 53.

Consanguineus admittendus sine mandato substituere procuratorem non valet ante litem contestationem, ibi, n. 55.

CONSCIENCIA.

Cum conscientia erronea exercens actum ex se licitum peccat, 2.

Conscientia in hoc tractatu quomodo accipitur, ibidem.

Idem est de conscientia dubia, ibi, n. 3.

Dubium debet esse practice practicum, & quale illud sit, ibidem.

Quale peccatum peccet, qui cum conscientia erronea, vel dubia operatur, ibi, n. 4.

CONSENSVS.

Consensus non pertinet ad iocogita, 13. 32.

Non extenditur ad factum, ibi, n. 43.

Tollitur per errorem, 20. 46.

CONSORS.

Consors litis de iure communi ante litem contestatam experitur iudicio nomine consortis, absque mandato non potest, 8. 51.

Non admittitur ad ea, que speciale mandatum deponant, sine illo, ibi, n. 52.

CONSVETVDO, CONSVETVM.

Consuetudo, que contra ius non est, decennio inducitur, 17. 96.

Consuetudine exemptio a solutione decimarum comparatur, ibi, n. 97.

Eadem introducta potest, ut ex certis fructibus decime non debeantur, ibi, n. 99.

Ad consuetudinem inducendam contra Ecclesiam circa decimas non sol venditas quadraginta annos lapi, necesse est, ibi, n. 108.

Consuetudo, nec titulum, nec bonam fidem exigit, ibidem.

Inter consuetudinem, & prescriptionem differen-

tia, ibi, n. 110.

Consuetudine fieri potest, ut nulla decima solvatur, si aliter Minister Ecclesie necessaria exhibeatur, ibi, n. 111.

Coniunctio permisa non est in dubio irrationabilis iudicanda, ibi, n. 113.

Consuetudo apponi in contractibus, an habeatur praexpressis, et si fuerit ommissa, 15. 46.

CONTRACTVS, CONTRAHENS.

Contractus amplissime quantitatis ob leuem minoris lesionem rescindi, non oportet, 3. 64.

Contractus ex consensu partium potest claudicare, 14. 41.

In contractibus innominatis, etiam favore pro causa celebratis de iure communi est locus punitentia, ibi, n. 69.

Secus de iure Regio, ibi, n. 70. Quibus iure Canonico, remissus, n. 71.

Contrahentibus licitum est, se invicem decipere, 3. 75.

CONVICTVS.

Convictus de heresi, quam non commisit, potest, seculo perituro, & mendacio, fateri delictum, media abstractione, ut se morte liberet, 2. 52.

Convictus de delicto, si legitime interrogatur, debet aperire veritatem, ibi, n. 6.

CREDITOR.

Creditor cogi non potest, ut partem eius, quod sibi debetur, recipiat, 2. 24.

Creditor dominus directus revendalis sibi in pignus data omnes fructus ex se suos facit, 3. 7.

Creditor habentes expressam hypothecam, qui contraxerunt cum marito post promissam dotem, & ante matrimonium, preferantur mulieri, 7. 15.

Prior tempore, potior est iure, ibi, n. 59.

Creditor mutans ad emptionem militie magis privilegiatus est, quam mulier, ibi, n. 59. Idem est infans debitoris, ibidem.

Agens hypothecaria contra servitum possessorem quomodo in libello conculcere debeat, 8. 2.

Creditor recusans solvere, meliorationum expensas compellitur accipere hypothecae estimationem, et si toto debito non sit satis, ibi, n. 20.

CRIMEN.

Crimen sibi falso quis imponere potest, ut torture cruciatum evitet, quantum capere sit plebendum, 2. 50.

Fallit in Religioso gravi, optimaque estimatione, ibi, n. 51.

Crimen a se non patratum fateri quis potest, ut se vitam servet, ibi, n. 55.

Crimen verum alicui ex probris, an aliqua poena sit dignus, 11. 42. cum seqq.

Crimina ad punitorem detegi, publice interest, ibi, n. 45.

Cri-

Crimen verum obiciens etiam animo iniuriandi temperate est coercendus, ibi, n. 46.

Crimen occultum licet in foro animae obijcere iniuriant, si aliter quis proprium honorem tueri non valeat, ibi, n. 49.

Crimen verum opponens in iudicio, quod ad causae defensionem non attinet, puniri debet, ibi, n. 54.

Idem erit et si ad causae defensionem coluocatur, cum de animo apparet iniuriandi, ibi, n. 55.

Crimen occultum proximi ob finem bonum absque peccato potest extrajudicium revelari, ibi, n. 57.

Etiams crimen bono fine, sed ex levitate detegere crimen occultum vni, vel duobus, quos deteges certoseit secretum servaturus, culpa gravison est, ibi, n. 58.

CVRIALIS.

Cvriales imperia viriose literas Apostolicas proprio dolo, poena falsi tenentur, 20. 45.

D

DAMNVVM.

Dammum, quod aliquis directe infert, tenetur in foro conscientiae reparare, quantum det operam rei licitae, 2. 89.

DEBITOR.

Debitorem quinquaginta interrogatum in iudicio, an onium debeat, negare simpliciter positionem non potest, qui sentiant, 2. 21. Contrarium verius, n. 22.

Vtrum sic negans sit in expensis condemnandus, & constitatur in mora quoad debitam quantitatem, ibi, n. 23.

Debitor per interpellationem iudicialem constituitur in mora, ibi, n. 24.

Debitor, a quo plus petitur, insistenti absolute positionem peccat contra iustitiam, nisi habeat in animis, offerre creditori, quod debet, ibi, num. 25. Non tamen est perituro, num. 26.

Erit periturus, si responderit, se nihil debere, ibi, num. 27.

Idem est, si interrogetur an debeat centum, vel minore quantitate, & simpliciter neget, ibi, n. 28.

Debitoris, qui alienam rem in specie non retinet, in foro conscientiae vis inferri non potest, quantum aliter debitum exigi nequeat, ibi, n. 106.

In debitoris potestate esse non debet, creditorum suorum conditionem deteriore facere, 7. 118.

Debitori an prescriptio aliqua obstat, ne possit re, quam pignori dedit, redimere, 9. 23.

Si possideat, prescriptio nulla ei nocere potest, ibi, n. 24.

Nec currit prescriptio, si semper sit paupertate im peditus ad redimendam rem suam, ibi, n. 26.

Debitor dum de sua nobilitate docuerit in vitalis

esse, aut sub fideiussore laxari debet, nisi notori nobilitas fuerit, 16. 70.

Debitur num teneatur debitum ad damum creditoris deservit, 17. 102.

DECIMAE.

Decima quid sint, 1. 7. 4.

Debantur Deo, eiusque portio dicantur, ibi, n. 24.

In lege veteri triplex fuit decimarum differentia, ibi, n. 25.

Iudei an aliquando post mortua legem ad decimas tenerentur, ibi, n. 2.

Decima quo iure hodie debentur, ibi, n. 27.

De divisione, ac differentia Decimarum apud nos, ibi, n. 28.

Ubisolvende, ibi, n. 29. Personales in usu non sunt, ibidem.

Vtrum debeantur ex turpiter, vel iniuste questus, ibi, n. 30. Solvantur ex fructibus, et si semerfuriarum sit, ibidem.

Personales Hebr. ei non debebant, ibi, n. 31.

Hodie ad quas teneantur infideles, ibi, n. 32.

Decima elemosina non est, ibi, n. 36.

Quibus actioibus peti in iudicio possint, ibidem.

Competit facta hypotheca, & transit contra singularem successorem praedicti, ibi. A quo tempore incipiat, ibidem.

Decimarum causa est favorabilior tributo Regio, d. n. 30.

Non admittitur compensatio ad versus decimas perentem, ibidem.

Non solvens decimas potest excommunicari, duplexque peccatum committit, ibi, n. 46.

Peccatum sit ex quo moram committit debitor, & quando in ea constituatur, ibi, n. 47.

Decima quibus temporibus solvenda, ibi, n. 48.

Eas non solventi vtrum possint sacramenta denegari, ibi, n. 49.

Locari ultra tricennum possunt, ibi, n. 53.

Decima in perpetuum laici concessa ante Lateranense Concilium per Praelatos inferiores Pontificis, iuste retinentur, secus postea obtenta, ibi, n. 57.

In dubio nam presumantur, ante, vel post illud concessa, ibidem.

A quo tempore caput prohibitio dandi decimae laicis infandum perpetuum, ibi, n. 58.

Quando Concilium praefatum fuit celebratum, ibi, n. 59.

Decima laicis perpetuo concessa inter profana bona computantur, ibi, n. 63.

Per concessionem decimarum nihil spirituale laicis confertur, sed titulus temporalis ad commoditatem aefruclius percipiendus, ibi, n. 65.

Decima an tunc retineantur a laicis per solam im memorialem possessionem, ibi, n. 69.

Ius percipiendi decimas quanto tempore Ecclesia non Parochialis contra similem praescribat, ibi, n. 80.

De-

DACUM e quatenus sunt necessari ad ministrorum Altaris sicut rationem tolli minime nequeat, ibi, n. 81.

Aliquin conpeto dicit ad maiorem quantitatem, vti ad nihilum redire possunt, ibi, n. 82.

Decima ex redditibus Ecclesiasticis non debentur, ibi, n. 83.

Sunt unus reale, quod rem ubique comitatur, ibi, n. 89.

Debentur ex pre. d. i. vniuersi Ecclesia sitis intra terminum alterius, ibi, n. 92.

Decimarum ius vna Parochia contra aliam, cui de iure solvitur, quadraginta annis prescribitur, ibi, n. 93.

Circa causas decimarum consuetudo in primis est attendenda, ibi, n. 94.

Quoties ius percipiendi decimas dubium est, scilicet an potius vni quam alteri Ecclesia sint solvenda decimo que fuerit in possessione, prescribitur, ibi, n. 95.

Decima etiam in prediales consuetudine minus possunt, ibi, n. 98. Sed decima dicitur, quacumque pars fructuum penitatur, ibidem.

Decim e, et si non petantur, debentur, ibi, n. 100.

Para n. d. bitorum non tenentur ipsas ad horrea clericorum portare de iure, ibi, n. 101.

Ex personalibus deducuntur expense, ibi, n. 104.

Secus ex aliis, n. 105. Sed potest consuetudine introducti, vt ex predialibus etiam sumptus detrahantur, ibidem.

Que expense ex personalibus deducende, ibi, n. 106.

Quo tempore, & modo facienda est lucrorum computatio ad solutionem decimarum personalium, ibi, n. 107.

Decimarum etiam ad forum spectant Ecclesiasticum, ibi, n. 125.

Super concessis Hispaniarum Regibus etiam inter Ecclesiasticos priuatiue in Supremis Tribunalibus Regijs cognoscitur, ibi, n. 151.

DELICTVM.
Delictum est, circa spiritualia absque Ecclesie permissu contrahere, s. 21.

In delictis euentus non inspicitur, sed voluntas, ibi, n. 21.

DEMONSTRATIO.
Demonstratio falsa dispositionem non vitiat, 20. 69.

DEPOSITVM.
Depositum actionis priuilegio non gaudet, qui vsu, rari ex pecunia deposita percipit, 7. 36.

DIFFAMATIO, DIFFAMATOR.
Contra diffamatorem non datur remedium l. diffamari, C. de iur. in iur. si iusta sit ad diffamationem causa, 18. 5.

Diffamatoribus est promouendus antequam eidem

sententiam perpetuam imponatur, ibi, n. 10.

Auditor etiam termini lapsi fuerit, modo seruetur lata non sit, ibi, n. 11. Tenetur expensas litis aduersarij solvere, ibidem.

De diffamatione saltem in numerum constare debet, vt diffamatus admittatur, ibi, n. 12.

DILVVIVM.
Dilatum vniuersale quo anno post Orbis creationem contigit, 12. 5.

DOCTOR.
Doctor palinodiam canere non compellitur, 21. 30.

Acta legenti competit priuilegium, vt in dubio instrumentum pro suo salario confectum prius presumatur, 16. 37.

DOLVS.
Dolus non in quantitate, sed in facti qualitate consistit, 3. 85.

Dolus non presumitur, 12. 56.

DOMINIVM.
Dominium rei legatæ à quoti parte legatario quaeratur, 9. 29. & cap. 13. n. 67. cum segg.

Dominij probatio difficilis, 14. 19.

Dominium rei donatæ Ecclesiæ, ipsi non acquiritur ante acceptationem, ibi, n. 32.

Dominium cum suo onere transfertur, ibi, n. 61.

Dominium rei legatæ, etiam ante acceptationem, reuocabiliter queritur legatario, 15. 73.

DONANS, DONATOR.
Donator potest renouare pactum, quod ad suorum proprij heredis adiectum donationi, 14. 31.

Nequit renouare pactum in extraneo commodum appositum post illius acceptationem, ibi, n. 34.

Donans extraneo non presumitur de futuris liberis cogitare, 19. 14.

Donans immensè, cum filios habeat, animus fraudandus illi esse, creditur, ibi, n. 100.

DONATARIVS.
Donatarius secundus in casu l. quoties, C. de donat. q. sub mod. nec dominij, nec possessionem, absque traditione consequitur, 14. 10.

Donatarij heres non priuatur donatis, si figurata alimenta non praesert donator debita ex pacto donationis adiecto, ibi, n. 21.

Donatario num liceat, modum adiectum donationi adimplere, postquam illum donator renouauerit, ibi, n. 32.

Donatarius secundus in casu d. l. quoties, commodum ad heredes transmittit, etsi noudum dies, aut conditio extiterit, ibi, n. 35.

Nullam actionem habet, antequam idem acceptet, ibi, n. 37.

Donatario absentem acquiratur actio ex notarij acceptatione, ibi, n. 42.

Donatarius in foro conscientie tenetur donata restituere, cum donatio ex l. si vnquam, C. de reuocand. donat. retractatur, 19. 26.

DONATIO, DONATVM.
Pro donatione propter nuptias competit tacita hypothecha sine prelatione, 7. 23.

Donatio inter personas conuincias fraudulenta presumitur, ibi, n. 63. & cap. 16. n. 21.

Inter coniuges quantum contra legem fiat, delictum non continet, ibi, n. 64. Firmatur iuramento, n. 65.

Presumitur facta non affectu conjugalem, n. 67.

Donatio regulariter non presumitur, ibi, n. 73.

Inter virum, & uxorem cur prohibita, ibi, n. 74.

Donatio datis causa non eger infirmatione, ibi, n. 78.

Donatio hodie vsque ad eger quantitatem valcat sine infirmatione, remissio, 11. 22.

Reuocatur, si graues iniuriam verbalem donatarius inforat donatori, ibi, n. 64.

Quando reuocatur quia donatarius actum in iudicio exercet aduersus donatorem, ibi, n. 66.

Renouatur non sit irrita propter ingratitudinem, ibi, n. 67. Nec facta ob exilium ipsa sequuta, n. 68. Nec in tertij detrimentum, n. 69.

Donatio omniat bonorum non comprehendit futura, 13. 42.

Donatio inter viuos quoad censetur perfecta, 14. 1.

Non est perfecta ante acceptationem, 4. 2. Ita etiam sufficit acceptatio, n. 29.

Postquam acceptata est, eadem modus, aut conditio adijci nequit, ibi, n. 3.

Fallit, si incontinenti apponatur, n. 4.

Donatio Ecclesiæ facta sub modo, eo non impleto, non reuocatur, sed agitatur ad implementum, nisi aliud in donatione expresse sit cautum, ibi, n. 35.

Modus adiectus creditur ex causa impulsiva favore Ecclesie, n. 13. Cum donatio est renouanda, non sufficit omisio solius Prelati, n. 16.

Donatio facta sub modo ob non implementum reuocatur, quando modus fuit causa finalis: Secus si impulsus, ibi, n. 17. Mora ad reuocationem desideratur, num. 20. Purgari potest, ibidem.

Fallit in casu, l. 1. C. de donat. q. sub modo, n. 21.

Si apponatur in donatione pactis in fauore tertij, potest post acceptationem principalis donatarij reuocari, ibi, n. 22.

Donatio ante acceptationem liberè reuocatur, ibi, n. 30.

Facta infanti, vel ei, qui in vtero est statim, absque acceptatione manet irrevocabilis, ibi, n. 35.

Donatio quibus casibus ante acceptationem reuocari non potest, ibidem.

Iuramento firmata donatione, an pactum ei in eodem tempore appositum possit ante acceptationem nemini reuocari, ibi, n. 36.

Ex donatione non acceptata nulla oritur obligatio, ibi, n. 38.

Donatio an sit irrevocabilis, acceptatae negotio absentis nomine, ibi, n. 40. Reuocari nequit, etiam si notarius consentiat, n. 46.

Donatio ante acceptationem vtrum de iure Regio possit reuocari, ibi, n. 44.

Quid si notarius absentis nomine acceptauerit, ante ratihabitionem, ibi, n. 48.

Donationi factum appositum in suorum tertij potest reuocari antequam ab eo acceptetur, quous dies ad executionem prescriptus ad venerit, ibi, n. 51.

Pactum additum donationi ad utilitatem Ecclesie ante eius acceptationem iure reuocatur, ibi, n. 52.

Donatio pro loco, vel causa facta ante acceptationem non est irrevocabilis, ibi, n. 54.

Item est datus causa fiat, matrimonium nondum inito, ibi, n. 58.

Donatio ante l. si quis argentum, C. de donat. quædo valebat, ibi, n. 67.

Potest per donatarium acceptari adhuc post mortem donatoris, ibi, n. 72.

Donatio in extraneo collata per natiuitatem filiorum in totum reuocatur, 19. 2. Fallit si dosans de illis cogitauerit, n. 5. Aut si prolem haberet tempore donationis, n. 6. Hoc limitatur, si sit dosia parenti, n. 7. Vel non eras naturalis, & legitimus, n. 8.

Facta à patre, qui putabat, filium suum decessisse, reuocatur in totum, si filius sit superles, ibi, n. 4.

Non retractatur natiuitate filij, qui naturaliter impossibile est, vt uiuat, ibi, n. 9.

Nec quando donator specialiter renouauit beneficio l. si vnquam, C. de reuocand. donat. ibi, n. 11. Aut si sit remuneratoria, vel ob causam, ibi, n. 12. 13.

Donatio filijs nascensibus, vsque ad legitimam reuocatur, etsi de illis pater dum donabat, cogitauerit, ibi, n. 16.

Ex d. l. si vnquam, reuocatur ipso iure, & viuo parente donatore, ibi, n. 17.

Ad eam reuocationem desideratur, vt filius superueniens legitimus sit, ac naturalis, ibi, n. 18. Quid de legitimis per matrimonium subsequentem, n. 19.

Non reuocatur, si per fraudem filius legitimaretur per matrimonium in articulo mortis, n. 20. Præter eo casu non presumitur, nisi aliud constet, ibidem.

Donatio reuocatur, si parens habet liberos successions incapaces extraneo donat, ac postea per subsequentem matrimonium illi legitimi fiunt, ibi, n. 21.

Non retractatur per filium legitimatum ex Principis rescripto, ibi, n. 22.

Vtrum donatio à matre facta reuocatur, si eadem filius nascatur naturalis, ibi, n. 23.

Donatione reuocatur ex d. l. si vnquam, dominium rerum donatarum ipso iure ad donatorem reuertitur, ibi, n. 26.

Donatio causa mortis an revocetur filiorum natura? remittitur ibi, n. 27.
Donatio semel per filij superuenientiam irrita num? conualescit per taciturnitatem donatoris? ibi, n. 28.
Falsa filij donatoris ob aliorum naturam, ut que ad legitimam distaxat egrescit? ibi, n. 29.
Quid si filius donatoris fit naturalis? ibi, n. 30.
Quid si adoptivus? n. 32.
Donatio in liberis collata de iure Regio non retrahatur quoad tertium, & quantum honoru patris, qui donavit? ibi, n. 40.
Donationem Ecclesia factam prole donatori nata, non revocari, nisi quoad legitimam? ibi, n. 41.
In totum irritari, verius est? n. 89.
Limitatur, si fiat pro exoneranda conscientia donatoris? n. 91.
Donatio inofficiosa que dicitur? ibi, n. 93.
Quod te nupus inofficiendum, ut inofficiosa censetur, tam iure communi quam Regio, ibi, num. 96, 97.
Inofficiosa re, & consilio in totum caruit, ut solum quoad legitimam, si fiat extraneo, facta vero liberis inofficiale respice ad legitimum? ibi, num. 98.
Quando dicitur re, & consilio inofficiosa? n. 99.
Donatione tanquam inofficiosa revocata, ut si fructus ex rebus donatis interim percepti recitari debeant? n. 104.
Donatio etiam remuneratoria, ut inofficiosa retrahatur? ibi, n. 104.
Quo limitatur? ibi, n. 105.
In ad revocandum donationem quanto tempore prescribitur? ibi, n. 105.
Donatio in dote causa, nuptijs non sequitur, consuetudine repetitur? 14. 68.
Donatio in quantum esse debeat, ut locus sit auxilij d. l. si non iussum, 9. 106.
Non est necessitas, ut res donata sit pretio estimabilis? ibi, n. 107.
DOS.
Pro dotibus fideiussores a maritis accipere, quando permittatur? 7. 8.
Competit mulieri adversus eos tacta hypotheca? ibi, n. 10.
Pro dote contractur hypotheca in bonis mariti minoris etiam immobilibus sine decreto? ibi, n. 9.
Dotis hypotheca subijciuntur bona viri, quantum ipse proferetur, nolite, ea obligari? ibi, n. 10.
Dotem mulieribus conservari, publice interest? ibi, n. 12.
Dns absque matrimonio esse non potest? ibi, n. 13.
Dns a testatore ex liberalitate relicto omnibus eius possidetur creditoribus? ibi, n. 32.
Dns confessoria per virum an gaudeat privilegio dotis vere recepte? ibi, n. 60. Non gaudet, n. 75.
Facta confessio dotis, matrimonio constante, donationem importat? ibi, n. 61. 62.
Dns confessoria non est proprie dos? ibi, n. 76.
Dotis non tradita exceptio intra que tempora pro-

portanda, ibi, n. 80.
Datur etiam contra extraneum, in cuius favorem maritus est confessus traditionem? ibi.
Cessat si Tabullio de receptione fidem faciat? ibi, n. 81.
Dns confessoria post lapsam temporis ad opponendum de ea non tradita pro numerata habetur? ibi, n. 6.
Trem obtineat dotalia privilegia inter mariti creditores, qui sola confessione nituntur? ibi, n. 130.
Dotibus in dubio sciendum? 16. 12.
Non habent omnia sibi privilegia? ibi, n. 13.
Nec quod ex l. si quis, ff. de iur. sic. compet. ff. co. ibi, n. 26.
De dote ad filium in privilegio argumentum non valet? ibi, n. 35.
Dotis instrumentum autem presumitur etiam ad usus filium? ibi, n. 30. cum seqq.
Hoc potest legitimum transire ad quemcumque mulieris iurisdictionem? n. 37.
Dns uxoris Primipili est obligata pro administratione maritis annone? ibi, n. 39. Non sic bona paraphernalia, n. 40.
An nunc hodie servetur in Regis Theaurarijs? ibi, n. 42.

E

ECCLESIA, ECCLESIASTICI.
Ecclesia post quadriennium restituitur in totum propter errorissimam lesionem? 3. 51.
Ecclesie tempus non latitur ad pendendum restitutionem, viro Prelato, qui alienavit? ibi, n. 55.
Ecclesia ob quam lesionem sit restituenda, iudicis arbitrio relinquatur? ibi, n. 66.
Error missimè lesa usque ad triginta annos restitutionem potest postulare? ibi, n. 90.
Vt iur. privilegio l. vnt. C. quand. Imperat. 4. 12.
Infallibiliter causas fidei desint? 10.
Nequit quoad substantiam immutare, que sunt de necessitate Sacramenti? ibi, n. 13.
Nec Episcopum, aut Sacerdotem suis Ordinibus priare? ibi, n. 23.
Ecclesia scandalo cessante, potest vii in diversum finem, que iudicium suis ceremonijs adhibebant? 17. 12.
Ecclesiastici, etiam Parochiam non habentes, ius percipiendi decimas possunt præscribere? 17. 78.
Ad quas decimas teneantur? ibi, n. 90.
Possunt ab onere solvendi decimas eximi consuetudine? ibi, n. 91.

EMENS, EMPTOR:

Ement ab Ecclesia non tenetur stare locationi, 15. 31.
Ad emptorem commodum, & incommodum rei pertinet post perfectam venditionem? ibi, n. 11.
Empitor regulariter non cogitur in locatione facta

à venditore perseverare, ibi, nu. 30. Fallit in fisco vendente, n. 11.
Si venditor in locatione persistat quomodo pensionem consequi valeat? ibi, n. 32.

ENS.

Non entis nullæ sunt qualitates, 7. 15.

EPISCOPVS.

Episcopus secunda allegata, & probata tenetur iudicare, 1. 23.
Hæreticus, vel quouis modo ab Ecclesia præcisus valide Confirmationis Sacramentum administrat, 10. 28.
Episcopus non valet collationem minorum Ordinum simpliciter Sacerdoti committere? ibi, n. 33.
Contra Episcopum à non habente eam dignitatem possunt præscribi, que ad Episcopalem dignitatem, vel in distributionem spectant? ibi, n. 63.
Episcopi Consecratio an sit Ordo à sacerdotali distinctus? ibi, n. 64.
Episcopus vitrum valide consecratur, qui Sacerdos non sit? ibi, n. 65. cum seqq.
Non potest regulari de bonis vitru Ecclesia que sitis, nisi de licentia Populi? 35. 54. Secus de alijs bonis, dum in dignitate fuerit, aliandè habitus? n. 55.
Episcopi iudicium olim potuerunt, & hodie possunt ecclesie inas laicis concedere? remittitur, 17. 51.
An valeant dare licentiam in feudum perpetuum decimas, que non vacaverint, si sit erant ante Concilium Lateranense concessa? ibi, n. 66.
Quas decimas de iure solvere teneantur? ibi, n. 85.

EQVITES.

Equites Ordinum militarium D. Iacobi, Alcantarae, & Calatravensis sint verè Religiosi? remittitur, 19. 74.

ERA.

Era unde dicta, 1. 13.
Era Christi quando fuit in Hispania recepta? ibi, nu. 14.

ERRANS. ERROR.

Errans in iure nec bonam, nec malam fidem habet, 3. 39.
Errans in iure, ubi ius ipsum a sui resistit, ius fructus non facit? ibi, n. 40.
Error iuris bonam fidem parit? ibi, n. 38.
Error non presumitur? ibi, n. 41.
Error iuris, & facti concurrente, oritur bona fides? ibi, n. 45.

EXCEPTIO. EXCIPIENS.

Exceptiones contrarias in iudicio opponere nemo prohibetur, 2. 13.
Exceptio debet esse de regula, quam firmat in contrarium, 6. 23. & cap. 14. n. 29.

Exceptio dotis non tradita opponi potest per viros creditores, quando per ipsum potest? 7. 116.
Post tempus lapsum eam creditores objicere nequeunt, nisi ob ignorantiam restrinxerunt? ibi, n. 117.

Exceptio dotis non tradita maritus renunciatus non impedit, quod illam objiciat creditoribus? ibi, n. 118.
Ex tali renunciacione oritur præsumptio donationis? n. 119.

Exceptio dotis non numerata opponi potest à viri creditoribus adversus confessionem ante matrimonium emissam? ibi, n. 125.
Excipiens fatere non videtur, 2. 12.

EXCOMMUNICATVS.

Excommunicatus vitrum potest remedia l. diffamari? C. de ingen. manuum, 18. 18.
Non auditur in iudicio, nisi ut reus necessarius? ibi, n. 19.
Coacta quum excommunicatum prædictum remedium proponi potest, & ad eum etiam admittitur? ibi, n. 20.
Excommunicatus etiam in foro seculari à iudicio repellitur? ibi, n. 22.
Ut actor non admittatur, si sponte ad iudicium accedat? Secus si evocatus? ibi, n. 23.
Quibus casibus auditur in iudicio, remittitur? ibi, n. 24.
Cum excommunicato iudicium peractum parte non opponente, sustinetur? ibi, n. 25.
An cogitur procuratoris constituere, quando in iudicio comparere permittitur? ibi, n. 28.
Excommunicatus etiam non denunciatas, parte opponente, periturus à iudicio? ibi, n. 29.
Ipse nullam ius habet ad fidelium communionem, qui illum, si velit, vitare possunt? ibi, n. 30.

EXEMPLVM.

Sub exemplo omnia censentur expressa, que sunt eiusdem rationis, 6. 28.

EXEQVVTIO. EXEQVVTOR.

Executio iuris principalis apud est? 6. 11.
Executores non licet sententiam notorie iniustam, aut intolerabilem errorem continentem exequi? 1. 41.
Tenetur sententiam non notorie iniustam exequi, si commode se excusare non possit? ibi, n. 42.
Executi compellitur iudex laicus sententiam etiam iniustam Ecclesiasticam causis merè Ecclesiasticis, si commode se excusare non valeat? ibi, num. 43.

EXHEREDITIO.

Exhereditatio non est interpretacione iusta, 13. 28.

EXPRESSIO. EXPRESSVM.

Expressio eius, quod tacite inest, nihil operatur, 2. 42. & cap. 19. n. 67.

Expressum dicitur, quod ex verbis manifestè colligitur, ibi, n. 65.

EXTENSIO.

Extensio in excoꝛbitatibus à iure nō datur, 15. 31.

F

FACIVM.

Facivm iudicis cessatur factum partis, 4. 29.

FACULTAS.

Facultas mera non prescribitur, sed ius, vel actio illi communcta tempore perit, 9. 10. Inter facultates quae dicitur, remissae, 17. 40.

FALSITAS. FALSVM.

Falsitas cum circa causam impulsivam contingit, non gratias, sed solum facultatis ad concedendum est involuntaria, 20. 34.

Falsum instrumentum constituitur, aut eo vti quomodo punitur, 2. 15.

Illius fabricans etiam ad iustam defensionem grauatit peccat, si olem.

Falsum instrumentum fabricans absque alterius praeuisione extra ordinem coactetur, ibi, n. 15.

Falsi vti sit, qui legitime interrogatus veritatē celat, nisi mendacium proferat, ibi, n. 16.

FAMA.

Famae propriam prodigere an sit licitum, 2. 53.

Famae stabenda, 3. 77. Charitas est vita, n. 78.

Omnis commodum pecuniarium praefertur, 1. 35. Est infortuna inestimabilis, n. 36. Oportet, ut restituatur, n. 37.

FOEMINA.

Femine nonnullae obseruandam pudicitiam seipsas vitae fecerunt, 2. 62.

Feminarum genus auarissimum, 7. 72. Lucrabilia diuisi auaripant, ibidem.

FOETVS.

Fœtas nondum elixi interfructus pendentes computantur, 15. 22.

FOVDVM.

Fœdum est beneficium, quod propter officium concessitur, 3. 6. Et cap. 15. n. 66.

In fœdi concessione locus non est remedio l. 2. C. de rescind. vendit. 3. 97.

Fœdum proprie non est, quod propter pensionem datur, ibi, n. 98.

FIDES.

Fides praeserta reis seruari debet, 2. 108.

Ad si les praesumpta ex inter, clariane iudiciali non impedit reuocabilem fructuum acquisitionem, 3. 29.

Inter bonam fidem, et malam iudicium dari potest.

Speculatiuè, sed non practice, ibi, n. 43.

FILIVS.

Filium à vnicuique eximere se ipsam consuetur liberare, 2. 96.

Filius inferens patri verba de inuicem quae pona de iure hoc tenentur, ibi, n. 101.

Filius de bonis paternis litigans, de damno vitæ datur tractat, 5. 44.

Filius san. mortuo patre, bonorum eius ipso iure dominus efficitur, ibi, n. 45.

Abstinens se paternam hereditate, iuriam quasitō renouat, ibi, n. 46.

Verum possit vendicare sua bona aduentitia alienata per patrem, non disijctio paternis bonis, 3. 31. cum seqq.

Elibet actam hypothecam in bonis patris pro administratione aduentitiorum, si quid dolo fecerit, aut sine iusta causa alienauerit, ibi, n. 36. Incipit à desijcepta ad nimirum, n. 37.

An possit praesata bona alienata per patrem reuocare, reuocare, ibi, n. 38. cum seqq.

Non decet, filius paternam colligatorem existere, ibi, n. 39.

Filius exierit patri potestate dimidiata usufructus patrem de bonis aduentitij patri admittit, ibi, n. 42. Si per matrimonium exeat iuxta ius Regium, nihil patris ei inquit ibidem.

Filius san. absque patris licentia stare in iudicio non valet, ibi, n. 43. Pater cogitur consentire, et si renuat, iudex litigandi vti potest suo iudicium, ibidem. An sufficiat taciturnitas patris consensus, quando sit praesentis, ibidem. Quibus casibus stare in iudicio absque licentia patris permittitur, ibidem.

Verum possit agere pro bonis aduentitij, in quibus pater non habet usufructum, ibi, n. 46.

Filius san. praescriptio non nocet, tamen agere de licentia patris non prohibetur, ibi, n. 56. 60.

Aliud ius est, si agere sine licentia possit, n. 61.

Contra filium san. an curras praescriptio in aduentitij, in quibus patri usufructus non est, ibi, n. 62.

Filius, siue in potestate, siue emancipatus agere in iudicio contra patrem, non petita venia, prohibetur, ibi, n. 63. Idem est de filio adoptiuo, vel spirituali. Non sic de incestuoso, ibidem.

Filius san. non nisi nominatum à patre potest exheredari, 13. 29.

Filius, quorundam parentes sunt ignoti, non admittuntur, quoties statuta san. quibus puritatem deposcunt, 16. 64.

Filius etiam ultra legitimam potior est Ecclesiam bonis patris, 19. 42.

Filius non debet legitimam ascendentibus patrie ex illius bonis, ibi, n. 43.

Filius non legitima quantam sit de iure communi, et hoc, tam Castellano quam Lusitano, ibi, n. 108.

FORMA.

Forma petendi relaxationem iuramenti, remissae, 4. 45.

Forma specificè implenda, 20. 85.

Quando possit per equipollens ei satis fieri, ibi, n. 86.

Forma alia substantialis, et effectualis alia, ibidem.

FRATER.

Frater reuocant donationem, ut inofficium à fratre carpi persona factam, 19. 94. Non solum quoad legitimum sed in totum, n. 95.

Eorum legitima quantam sit, ibi, n. 110.

FRUCTVS.

Fructus si non cum non iudicio perantur, qui solum officio iudicis debentur, si reus rem restituere uideatur, videtur à restitutione fructuum perpetuo solutus, 3. 3.

Fructuum in iudicio, cum seqq.

Ciuites praepri fructus non sunt, ibi, n. 14.

In dubio fructus portus naturalis, quā indifferenter tenentur, ibi, n. 16.

Naturalis ac acquirantur possessori bona fidei, ibi, n. 17. cum seqq.

Fructus, ex quibus possessor locupletior effectus, extare uidentur, ibi, n. 21.

Quando praesumantur consumpti per bona fidei possessorem, ibi, n. 22.

A bona fidei possessore triennio usucapiuntur, ibi, n. 31.

Consumpti ante triennium, ex quo percepti fuerint, si post illud possessor bone fidei commentatur, utram ad eorundem restitutionem tenentur, ibi, n. 32.

Post usucapionem fructuum cessat omnino illorum restitutio, ibi, n. 35.

Ad fructuum acquisitionem sufficit, abesse malam fidem, praesentis bona non sit, ibi, n. 43.

Fructus percepti ante licem contestatam non restituntur agentis l. 2. C. de rescind. vendit. ibi, n. 72.

Fructus rei feudalis praesumuntur correspondere salarii laboris uisalli, cui omnes debentur, ibi, n. 91. 96.

Fructus Ecclesiasticos beneficii, cum locantur, omnino, ut res temporales, à titulo separati considerantur, 5. 67.

Percepti post licem contestatam sunt cum expensis melioramentorum per bona fidei possessorem computandi, 3. 23. Quomodo facienda est melioramentorum computatio, n. 28.

Fructus pendentes cum fundo, cui adherent, una, cademque res censentur, 15. 6.

Inter immobilia numerantur, ibi, n. 8. Quo sensu dicantur fundi pars, n. 9.

Fructus sari, ac collecti post perfectum contractum etiam

FISCVS.

Fiscus unde dicitur, 16. 2.

Qui fiscum habent, ibi, n. 3. cum seqq.

Fisci definitio, ibi, n. 5.

Inter fiscum, et priuatum Principis patrimonium differentia, ibidem.

Fisco in dubijs an succedam, ibi, n. 6. 7.

Quoties specialiter non reperitur privilegium in re communis vitae, ibi, n. 8. Multa in iure obtinet privilegia, n. 10.

Non omnibus dotis gaudet privilegijs, ibi, n. 13.

Cuius habitat, an fisco competat aliquod privilegium, aduersus illum respondentam erit, ibi, n. 15.

Fiscus priuato non praesertur, si de instrumentorum puritate non consistit, ibi, n. 16. Littera ut infra, n. 45.

Fiscus praeprius creditoribus, qui prius contraxerunt in fructibus perceptis post suum contractum ex rebus, quas ante illum debitor possidebat, et quid de pendentijs tempore contractus fiscalis, ibi, n. 24.

Nam praesertur ante creditoribus tacita hypotheca inuenit, ibi, n. 25.

Causa fisci regulariter fauorabilis non est, ibi, n. 29.

Fiscus potior non est, ubi paritas fuit iudicandam suffragia, sed ius commune seruatur, ibi, n. 30.

Agens ex l. si, qui ff. de iur. fise. probare debet, post suam obligationem bona fuisse debitori quaesita, ibi, n. 32. 33.

Fallit, si fiscus agat ex causa onerosa contra priuatum titulo lucratiuo possidentem, ibi, n. 34.

Fiscus cum priuato ad exactionem pane concurrens praesertur, si bona rei utriusque non sint, ibi, n. 47.

Haereticam hypothecam in bonis dauant ex delicto à die sententiae, ibi, n. 48.

Fisco agente per equi per priuatum est, de qua est controuersia sequestrari non debet, ibi, n. 53.

FONTES.

Fontes Baptismales quondam in Hispania urbe die Dominice resurrectionis diuinitus implebantur, 9. 24. 17. 21.

etiam ante traditionem ad emptorem spectant, ibi, n. 15.
 Fructus pendentes in re fideicommissi subiecta, cum dominum ad fideicommissarium transit, omnes ipsi debentur, ibi, n. 18.
 Idem est si pendente die fideicommissi cedente, si nulla fideicommissarii in petendo mora intervenit, ibi, n. 19.
 An pendentes debeantur ei, qui ex pacto retrovendendi redimit, ibi, n. 33, cum se 39.
 Fructuum distributio pro rata temporis quomodo faciunda, remissive, ibi, n. 40.
 Fructus pendentes tempore captivitatis omnes cedunt retrahenti ex tunc sanguinis, ibi, n. 43.
 Sati, ac collecti post emptionem ante maram emptoris, vel litis contestationem ad conjugum retrahentem non pertinent, ibi, n. 45.
 Fructus anticurrentis quomodo dividendi inter heredes beneficiarii mortui, & successorem, ibi, n. 56. In primis standum erit Episcopatus consuetudini, n. 57.
 Debetur beneficiario, qui dececit, pro parte ob servitium Ecclesie prestitum, ibi, n. 58.
 Fructus beneficii cuius sint post resignationem ante præsistatam ascensum Superioris, ibi, n. 59.
 De divisione fructuum pendentium inter heredes commendatarii Ordinis militaris, & successorum, ibi, n. 64.
 Fructus fendi quemadmodum distribuuntur inter heredes vasallus, & qui in feudum succedit, ibi, n. 65.
 Fructus rei legatae a quo tempore cedant legatario, ibi, n. 67, 73. Quid in fideicommissario partium, ibi, n. 74. Quid de universali, remissive, n. 75.
 De divisione fructuum pendentium inter heredes maioratus possessoris, & sequentem, ibi, n. 76. Quid de penis iudicialibus ad maioratum accipientibus, n. 77.
 Fructus omnes pendentes in rebus maioratus suos sunt, qui immediate primofundatori succedit, ibi, n. 78.
 De varijs fructuum divisionibus, remissive, ibi, n. 80.
 Fructus pendentes in bonis viri, vel uxoris tempore soluti coniugij ad quem pertineant, ibi, n. dem.
 Fructus recondere non licet Clericis non promonitis, i. quibus ex eis decima debentur, 17, 103.
 Pendentes sunt deservibiles, si id postulet Parochus, vel alius, cui decima sunt solvenda, ibi, dem.

FVNDVS.

Fundus continet universitatem, 13, 10.
 Si locatus pendatur, fructibus pendentibus omnes emptoris sunt, 15, 4.

FVR, FVRTVM.

Fur semper est in mora, 2, 24.
 Furti actio pro minimis non datur, 3, 76.
 Furti damnatus infamia notatur, ibi, n. 79.

G

GENVS.

Genus logicum à legali differt, 13, 6. Eius definitio, ibi, dem.

GRECI.

Greci quam anni computationem observabant, remissive, 12, 2.

H

HEBRÆI.

Hebræi à quo tempore annos numerabant, 12, 4.
 Quas decimas soluebant, vide verb. Decima.

HÆRES.

Hæres veni legatam triginta annis contra legatarium præscribit, 19, 22.
 Hæres bona sunt legatarij obligata, si inventarium conficere omittat, aliàs non, ibi, num. 30.
 Hæres extraneus præfertur conjugui defuncti in eiusdem morte remittenda, 11, 40.
 Hæres revocare non valet pactum à defuncto in favorem libertatis adiectum, 14, 27.
 Non est melioris conditionis, quam defunctus, sed eiusdem, ibi, n. 60. Compelli potest ad idem ad quod antecessor tenebatur, n. 61.
 In commodum, & in incommodum succedit, ibi, 62. Et in omne defuncti ius, n. 64.
 Ex hæres persona obligationis natura non immutatur, ibi, dem.
 Hæres, & defunctus una, eademque persona existimantur, ibi, dem.
 Hæres etiam ante acceptationem donationem à defuncto factam non revocat, ibi, n. 67. Nec pactum ad tertij voluntatem appositum, n. 72.
 Hæres fructuarij potest retinere fructus pendentes tempore mortis illius, donec expense in eis factæ sibi solvantur, 15, 17.
 Qui hæres existit donatori donationem inofficiosam solum quoad legitimam potest retractare, 19, 101.

HÆRESIS.

De hæresis convictus potest secluso iuramento, & mendacio facere se illud crimine admisisse, quous sit innocens, vt mortis pœnam subterfugiat, 2, 52.
 Hæresis Circulatorum circa mortem sibi inferendam, ibi, n. 61.

HY.

HYPOTHECA.

Hypotheca pro dote à quo tempore incipiat, 7, 15.
 Transit in quemlibet successorem, ibi, n. 16.
 Pro dote augmento suo do augetur, ibi, n. 27.
 Tacita dotalis an cesset propter expressam, ibi, n. 30.
 Tacita hypotheca prior antefertur posteriori expressæ, ibi, n. 41.
 Nulla competit vendenti habita fide de pretio in re ipsa, quam distrahit, ibi, n. 53.
 In tractatu hypothecarum sapissime fallit regula: Si vincat vicentem rei, & c. ibi, n. 57. Quæ regula generaliter limitatur, ibi datur diversa vni eundem ratio, n. 58.
 Creditores cum hypotheca chirographarij antevincuntur præferuntur, ibi, n. 124. Etiam si sint privilegij, cap. 16, n. 58.
 Hypotheca crediti vincit incrementum rei, tam incrementum, quam extrinsecum, 8, 16.
 Hypotheca non liberatur, nisi totum, pro quo est obligata solvantur, ibi, n. 19.

HOMO.

Homines venie præfaci ad delinquendum prolabantur, 20, 93.

HONOR.

Honor apud honestos viros, ac nobiles pluris quàm vita habetur, 11, 9.
 Pro honore tuendo licet in foro anime, aggressorem occidere, ibi, num. 10. Eius amissio mortis assimilatur, num. 36.

I

IGNORANTIA.

Ignorantia in omnibus, siue probabilis iuris, vel facti excusat à peccato, 1, 5.
 Que sit hæc ignorantia, ibi, n. 6.
 Vincibilis seu culpabilis non excusat, ibi, n. 7. Minuit tamen multam actus, & aliquando potest à mortali exculare, ibi, dem.
 Ignorantia affectata que sit, ibi, n. 8.
 Potius auget quam minuit peccatum, ibi, dem.
 Ignorantia inimicibilis possunt excusari, qui ob bonum finem se ipsos interficiunt, 2, 60.

IMMEMORIALIS.

Immemorialis præscriptio tantum potest, quàm Principis privilegium, 17, 74-79.

IMPEDIMENTVM.

Impedimentum, quod per impeditam potest amoveri, non excusat, nec late induitur, 8, 53. Limitatur, quando difficile tolli potest, ibi, dem.

IMPOSSIBILE.

Impossibile restitatur, quod ad alieno pendet, vt burro, 8, 56.

INDEFINITA.

Indefinitio certio ex vi propriæ significationis nõ jubet universali, 13, 22.
 Et invidet, si apparet demerite præferentis, ibi, n. 23.
 Item si opre conuenit omnibus sub universali contentis, ibi, n. 27, 41. Aut si per nomen collectivum præferatur, n. 28.
 Indefinita pro universali non accipitur, quoties aliquid differens inter contenta sub universali reperitur, ibi, n. 33.
 Quando apud loquentem hibetur pro universali, vel particulari, ibi, n. 35.
 Indefinita, equivolet universali, ibi, n. 36.
 In lege posita quando non hibet universalis, ibi, n. 37. Et quid in statuto, n. 38.
 Indefinita affirmativa in depositione restitum non cedit pro universali, si eius negatus, ibi, n. 38.
 Indefinita negativa pro universali favore præcatur, ibi, n. 49.
 Indefinita siue affirmativa, siue negativa nõ equivolet universali, si abjunctis regulæ intellectus, ibi, n. 50.

INDICTIO.

De indictionum usu ad temporis computationem, 12, 16, cum seqq.

INDVCTA.

Inducta ad deminutionem non debent augere operari, 6, 35.
 Inducta ad unum finem non possunt contrarij operari, 9, 47.

INIMICVS.

Inimicorum sanam sed ere, non decet, 11, 14.

INIVRIA.

Iniuria verbalis dicitur etiam, que per scripturam fit, 11, 2.
 Atrox verbis quoque potest irrogari, ibi, n. 3.
 Iniuriam actione non tenetur, qui ex probantibus falsum, vel occultum crimen respondet, dicitur, 11, 3.
 Iniuria an sit dicere falsum, aut mendacium dicitur, ibi, n. 11.
 Ab iniurijs oportet abstinere, ibi, n. 13.
 Iniuriam atrocem inferens proditorie nobilis, Ecclesiastica immunitate non gaudet, ibi, n. 36.
 Iniurias remittere Regij animi proprium est, ibi, n. 41.
 Iniuriarum actio non datur in eum, qui absque animo iniuriandi quid iniuriosum profert, ibi, n. 44.
 Iniuriam irrogans provocatus mitius est plebeus, ibi, n. 47. Sed si verba iniuriosa solum ad defensionem referantur, nullam panam amittent, n. 48.

Si iniurijs seu contrarijs duo se iniucit afficiant, nec appareat, quis provocator, & quis provocatus fuerit, actio utriusque compensatione tollitur, ibi, n. 50. Fiscus tamen ab utroque panam sibi lego debitam exigit, n. 51.
Iniuria inferendam iudicio acrius paniri debet, ibi, n. 53.
Atrox iniuria est, quae praesente Praetore, fit, ibi, n. 54.
Abique dolo iniuria non inferitur, ibi, n. 56.
Iniuriarum tenetur actio, qui crimen, quem aduersario obicit in iudicio, non probat, nisi protestatione, vel alia iusta causa excusetur, ibi, n. 57.
Iniuria nota, & signis alijs potest inferri, ibi, n. 58.
Iniuria grauis quae fit, iudicia arbitrio relinquuntur, ibi, n. 65.

INNOCENS.

Innocens iuste, siue iniuste damnatus quomodo possit se restituere, in iuris lectione, 2. 80. Vitam amittere ob commune bonum tenetur, ibidem.

INQUISITIO.

Inquisitio fieri nequit, ac delictum manifestari per famosum libellum, nisi aliunde fama orietur, 11. 53.

INSTRUMENTVM.

Instrumenti productio, quod, vel tenor eius de verbo ad verbum actus non relinquitur, nullus est momenti, 1. 34.
Instrumentorum productio duplex, ibi, n. 35.
Instrumenta falsa sciunt, vel citi utant, quomodo puniuntur, 2. 15.
In instrumentorum confessione quae sunt de necessitate adhibenda, recipiunt, 12. 19.
Instrumentis duobus apparentibus, de quorum prioritate non constat, illud praualer, quod habet horam, qua sunt confectum, aut quod fuerit possessum, 16. 106. Fallit, si hoc agente ex causa onerosa contra praesidentem titulo lucratio, quia possessio non mutat sed pro seculo praesumitur, ibi, n. 107. Quid si habens instrumentum bona expressa aduersus praesidentem contendant, ibidem.
Instrumentum eius, qui possidet etiam titulo lucratio creditur prius factum, quam actoris ex causa onerosa, ibi, n. 109.
Instrumentum si fuerit a tercio non praesumitur, quod do agri contra praesidentem ex simili causa, ibi, n. 110.
Instrumentum credere, contumaciter renuens, quibus poenae afficiatur, remissum, 18. 7.
Vt praeter iure, quod habet ex instrumentis, quod edere recusat, his interpolat est praemonendus, ibi, n. 8.
Ab instrumentorum editione quibus de causis pos-

sit se aliquis excusare, ibi, n. 9.

INTERROGATVS.

Legitimè interrogatus in causis criminalibus per quas panam corporalem venit imponenda, quando delictum factum in foro animae tenetur, ad 4. can. seqq.
Iuridice interrogatus an centum metud à Titio acceperit? si secretum soluerit, nec possit probare solutionem, tuta conscientia per abstractionem negat receptionem, ibi, n. 17.
Quis interrogatus responderet verosimiliter disponentes pro expresso habetur in dispositione, 19. 3.

INVASOR.

Invasorem occidere fas est pro tuenda vita, cui aliter periculum nequit vitari, 11. 2.

IUDEX.

Iudex utrum possit, ac debeat secundum acta contra propriam conscientiam iudicare? remissum, 11. 1. Qui negant, n. 10.
Non licet iudici ex conscientia habita ex confessione sacramentali vilo modo in foro exteriori iudicare, ibidem.
Iudex tenetur secundum allegata, & probata, non obstantes sua privata conscientia, iudicare, ibi, n. 12.
Licet speculatiue contrarium sentiat, potest pro facta sententiam praestare, propria opinione deposita, ibi, n. 13.
Distinctionem inter causas ciuiles, & criminales quoad iudicandum contra propriam conscientiam qui admittunt, ibi, n. 14.
Iudici non creduntur in tertij praesudicium etiam circa causas, de quibus cognoscit, ibi, num. 10. 33.
Fallit in eis, quae ab eius animo, & arbitrio pendunt, ibi, n. 32.
Iudices Supremi Senatus Principis an possint iuxta propriam conscientiam contra acta iudicare? ibi, n. 17. 18.
Iudex quibus casibus valeat iuxta propriam conscientiam iudicare, remissum, ibi, num. 25.
Iudex debet ita rem absolueret, ut acta depositum, non expectata propria conscientia, ibi, n. 26.
A iudicis arbitrio pendet, quanta fides sit testibus adhibenda, ibi, n. 31.
Iudex, cui permissum est sine scriptis in causa procedere, tenetur testes in substantialibus adhibere, ibi, n. 33.
Qui certo scit, esse innocentem, quem ex actis deprehensus apparet, quid facere tenetur, ibi, num. 37.

Non

Non debet cedere Magistratui, ibi, num. 38. Sed causam ad superiorem est remissurus, si consilio id profuturum speret, num. 39. Potestque pronuntiare, sibi de causa non liquere, num. 40.
Iudex laicus in causis merò Ecclesiasticis debet Ecclesiasticis sententiam exequi, et si iniustam esse non notorie cognoscit, nisi se commode valeat excusare, ibi, n. 43.
Iudex non astrigitur ad exequendam alterius sententiam, nisi sibi de eius iustificatione constiterit, ibi, n. 44.
Requisitus ut sententiam iustam ex actis exequatur in eam, quem primatum infontem cognoscit, annuere debet, nisi se commode valeat excusare, ibi, n. 45.
Iudex quando dicatur secundum iuris ordinem interrogare, 2. 9.
Debet vota facere reo, quae ipsum onerant, ibi, num. 10. Fallit in causa heresis, & alijs, ibi, n. 11.
Iudex neminem potest damnare, ut sane percat, ibi, n. 57.
Potest, ac debet simulatione prudenter voti, ibi, n. 107.
Licet sequitur quamlibet opinionem communem, 3. 71. Quamvis eam minus probabilem putet, n. 72.
Iudex cause preparatae est competens ad preparatam, 4. 5.
Iudex loci, ubi res sit, cognoscere potest, quoties iurata est iuramentum, ibi, n. 8.
Qui est competens ad verum preparatam, & de preparata cognoscit, ibi, num. 46. Intellige quando ad veramque aliam est competens, ibi, n. 12.
Iudex Ecclesiasticus absolvens à iuramento, num. valeat de causa principali iudicare, ibi, n. 47.
Cognoscit iuror laicos ratione iuramenti, ibi, n. 48.
Iudex contractus, & de distractu cognoscit, ibi, n. 49.
Iudex Ecclesiasticus procedit aduersus laicos pro violentia personis Ecclesiasticis, aut earum rebus illata, ibi, n. 50.
Iudex ex officio agentem sine actione debet repellere, alioquin parti ad interesse senescitur, & in syndicato plechi poterit, 6. 7.
Qui sit iudex competens, cum agitur ex remedio diffamari, & si contentat, 18. 16. 33. cum seqq.
Iudices Ecclesiastici censuris cogere possunt Seculares, ut excommunicatos vitandos à iudicio repellant, cum admitti de iure non possunt, ibi, n. 26.
Iudex ex officio potest excommunicatam vitandam repellere, ibi, n. 27.

IVRAMENTVM.

Iuramentum de re leui non implere, veniale peccatum est, 1. 9.
Promittens cum iuramento, regredi ad carcerem, et si mortem multum timeat, nisi relaxationem imperet, ad reditum tenetur, 2. 43. Limitatur, n. 47. Qui contra sentiunt, referuntur, n. 48.
Iuramentum obligat, quoties seruari absque dispendio salutis aeternae potest, ibi, n. 43. & cap. 7. n. 84.
In iuramento promissorio Deus quasi in fidei iussorem adducitur, 2. 44.
Iuramentum de re illicita peccatum graue est, ibi, num. 45. Item si deficiat animus implendi, num. 46.
Per iuramentum adducitur fors, 4. 28.
Iuramentum vinculum iniquitatis non est, 7. 66.
Sequitur naturam actus, cui adheret, 14. 36.

IUS.

Iuris Divini quae sunt, hominum deminio, aut diffinitioni non subijciuntur, 5. 22.
Ius offerendi non est in obligatione, sed in electione possessoris, qui melioravit, 8. 5. Datur successoriam singulari, n. 17.
Ius offerendi, quod competit creditoribus inter se triginta annis praescribitur, 9. 11.
Ius redimendi ex pacto retrovendi quanto tempore praescribitur, ibi, num. 12. An praescribi possit cum mala fide eius, qui vendere obligatus est, n. 18.
Ius illud oritur à die perfecte venditionis, ibi, n. 12.
Iuri publico priuatorum pactis non derogatur, ibi, n. 44.
Ius redimendi de iure Regio viginti annis extinguitur, ibi, n. 45.
Tempore petit, quantum firmetur pactum retrovendi iuramento, ibi, n. 49. Fallit si cum iuramento fuerit praescriptio venientiam, n. 50.
Quando ius redimendi ultra triginta annos duret, ibi, n. 51.
Cedi potest, ibidem.
Ius redimendi censuum non perpetuum nullo tempore etiam immemoriali praescribitur, ibi, n. 52.
Contra praescriptionem iuris redimendi an minoribus restituitio concedatur, ibi, n. 54.
Ius patronatus, quod in Ecclesia habetur, triplex, 13. 9. Quomodo acquiratur, ibidem.
Vendi per se non potest, ibi, num. 10. Paxna aduersus vendentes statuta, n. 11. Cum vniuersitate vendita transire emptorem, n. 12.
Ius sepulchri per se sine labe simoniae venditur, ibi, n. 11.
Propter ius patronatus augendum non est pretium vniuersitatis venditae, cui adheret, ibi, n. 13.

b3

142

Iure patronatus eniclo, emptor uniuersitatis agere non poterit ad repetitionem alieuius partis pretij, sed ut in totam a contractu recedatur, ibi, n. 16.

Non pertinet ad creditorem, qui nullam, cui adhaeret, in pigmus accepit, ibi, n. 17.

Non potest propria auctoritate illud, postquam in Ecclesia fuerit constitutum, priuatus uilla, vel castrum annectere, ibi, n. 19.

An ueniat in uenditione bonorum omnium, ibi, n. 20.

Non transfertur in emptorem patrimonij, in quo illud est, uenditor nihil aliud, aut paulo plus in bonis habere, ibi, n. 21.

Qui pascendi an sit seruus realis, vel personalis, ibi, n. 17, 121.

Ius pascendi in pascuis publicis quadraginta annorum prescriptione comparatur, ibi, n. 124.

L

LAICVS.

Laici sunt incapaces iuris percipiendi decimas, 17. 50. Eas exigere Clericorum nomine non prohibentur, n. 52.

Laicus conduens a Clerico decimas, potest pro pensione coram Ecclesiastico conueniri, ibi, n. 54.

Laicus licet decimas sibi ante Concilium Lateranense perpetuo in feudum concessas, alij Ecclesie largiri, Episcopo consentiente, ibi, n. 61. Et an possit eas aliter alienare, n. 62.

Laicus officii capax iuris percipiendi decimas non potest, nisi Pontificis auctoritate, ibi, n. 64.

Laicus an teneatur ultra immemorabilem possessionem percipiendi decimas, probare ex fama, concessionem ante Lateranense Concilium, ibi, n. 63.

Spoliatus iure decimarum est ante omnia restituendus, nisi spoliatur ab Ecclesia, ad quam de iure decime spectabant, ibi, n. 70.

Laici etiam immemorabili possessione nequeunt ius ad decimas quaerere, ibi, n. 73. Litigantes super decimis debent iurium titulum allegare, n. 74.

Laicus contra laicum ius decimarum potest praescribere, ibi, n. 75.

Laici iudicandi de spiritualibus non permittitur, ibi, n. 145. Neque incidenter, n. 147.

Laicus iudex de causis decimarum in questionibus facti cognoscit, ibi, n. 143. Et si de sola possessione disceptetur, n. 149. Item si decima ad lucos pertineant, nam & super proprietate iudicare permittitur, n. 150.

Laicus uicem remedio l. diffamari, C. de ingen. manum. Clericum, vel Episcopum coram seculari iudice comparere compellitur, 18. 37.

LEGATARIVS.

Legatarius heredis bona obligata non habet, 30.

Actionem incipit habere ab adita hereditate, ibi, n. 32.

Caret legato sub conditione: Si ipse matrimonium non contrahat, relicto, si contraxerit, cui causa praesuerit substituta, 19. 63.

Monasterium ingressus non percipit legatum sibi sub conditione non ingrediendi religionem datum, ibi, n. 81.

LEGATVM.

Legatum quantumcumque priuilegiatum non debetur, nisi toto, ere alieno, deducto, 7. 33.

LEGATVS.

Legatus de latere est iudex Ordinarius in tota Provincia, in qua suo manere fungitur, 4. 33.

Legata debentur iure Regio, quantum hereditas non adeatur, 15. 71.

An reuocentur ob filiorum superuenientiam iuxta l. si uquam, C. de reuocand. donat. & remissio, 19. 27.

Legata maiori quantitate puella: Si nupserit, & minore: Si religionem ingrediatur, et religiose facta, an maior quantitas debeat, ibi, n. 48. cum seqq.

Legatum sub conditione: Si nupserit, consequitur per religionem ingressum, ibi, n. 55. Fallit, si de contraria uoluntate testatoris appareat, n. 56. Idem iuris est, si legatarius Sacris initiatur, n. 57. Quid si fiat Ordinarius Tertiarj, n. 58.

Legatum generaliter relictum pro uirginibus maritandis, non potest ingrediendis religionem applicari, ibi, n. 59.

Legatum sub conditione: Si non nupserit, matrimonio contracto, queritur et, cui relicti est, ibi, n. 60. Procedit etsi testator disposuerit expressim, ut legatarius inuenti matrimonio nihil praeseruetur, n. 64.

Legatum sub conditione ingrediendi religionem non debetur, si legatarius Ordini militari se adscribat, ibi, n. 73.

Tale legatum irreparabiliter amittitur, si legatarius post diem legati eadem empta contra, hat, ibi, n. 75.

LEGISLATOR.

Legislatoris menti potius, quam uerbis standum est, 3. 29.

LEGITIMA.

Legitima filiorum quarta sitis, 9. 108. Quanta ascendentium, n. 109. Quanta fratrum, & quantum de eis debeat, n. 110.

LEGITIMATIO.

In legitimatiosis impetratione necessario scienda est

est mentio legitimorum filiorum, quos pater impetrari habet, 20. 98. Item si habet spem proximam in illos procreandi, n. 99.

Legitimatio, non facta mentione proles legitime, est nulla, etsi nihil inter sit legitimorum, quod illegitimus legitimetur, ibi, n. 100. Idem erit, si legitimatio cum clausula: Motu proprio, uel de plenitudine potestatis concedatur, n. 101.

Præfata legitimatio etiam de iure Regio non tenet, ibi, n. 103.

Numerum filiorum exprimere, necesse non est, nisi ob multitudinem Princeps gratiam non esse concessurus, ibi, n. 104.

LEGITIMATVS.

Legitimatus per subsequentem matrimonium an reuocet donationem a patre factam, ex l. si uquam, 19. 19. cum seqq.

Legitimatus per rescriptum Principis non reuocatur, ibi, n. 22.

Legitimatus ex Principis rescripto cum naturalibus, & legitimis filijs de iure Regio non succedant, 20. 103.

LÆSVS.

Læsus enormissimè an uentre possit aduersus contractum, quem iuratum, non oborta relaxatione iuramenti, 4. 43. 44.

LIX.

L. si ita stipulatus 130 ff. de uerbor. obligat. intelligitur, 2. 33.

L. inter pares ff. de re iudicat. ibi, n. 40.

L. diem proferre, ff. si plures, ff. de recept. arbit. ibi, n. 41.

L. si quis in tantum, C. unde uis, ibi, n. 103.

L. vulgaris ff. de furt. 3. 88.

L. Patri pro filio, ff. de minorib. 6. 45.

L. quamuis, ff. de pignori. 7. 51.

L. licet, C. qui portor, ibi, n. 52.

L. 11. tit. 4. p. 1. 10. 7.

L. 25. tit. 18. p. 2. 11. 32.

L. 2. ff. de liber. & postum. 13. 25.

L. si seruatus, ff. de seruitut. urban. praedior. ibi, n. 31. 34. 42.

L. 1. C. de donat. q. sub mod. 14. 13.

L. 1. ff. qui sine manum. ad libert. peruener. ibi, n. 20.

L. si cum fundum, ff. de pact. ibi, n. 28.

L. si ergo, ff. si res, ff. de iur. dot. ibi, n. 59. 67.

L. Iulianus, ff. si fructibus, ff. de actionib. empti, 15. 20.

L. si. ff. de iur. fide. ibi, n. 26. 29.

L. non puro, ff. cod. tit. 16. 9.

L. 1. C. cod. tit. lib. 10. ibi, n. 17. cum seqq.

L. si ita, ff. cod. l. ibi, n. 24.

L. diffamari, C. de ingen. manum. ff. l. si contēdat, ff. de fideiussorib. cap. 18. per totum.

L. 1. tit. 4. lib. 4. Recopilat. in uia non est apud Tri-

bunalia Suprema, 1. 29.

L. qui bona, ff. l. bon. a fidei, ff. de acquirend. rer. do. iur. 3. 29.

L. cum postulasset, ff. si. ff. de damn. infecti. cum l. Paulus, ff. de iur. ff. de pignori. 8. 10.

L. Titia, ff. de eundis, & demonstr. hodie in uicibus locum non habet, 19. 49.

Lex penaliter in conscientia non obligat, 2. 86.

Nec quæ fundatur in presumptione, si ueritas sit in contrarium, ibi, n. 103.

Lex correctoria iuris antiqui ultra eam in ea expressum extendenda non est, 14. 8.

Lex Moysica quando spirant, & quando mortifera facta est, 17. 14.

Lex Evangelica quo tempore fuit sufficienter promulgata quoad Orbem uniuersum, ibi, n. 15.

Quæ præcepta ultra naturalia continent, ibi, n. 33.

Facientes contra legem iuxta receptum usum, et si consuetudo non dum sit prescrip. a. non peccat, ibi, n. 130.

Legis ratione cessante, eius quoque cessat dispositio, 20. 79.

Leges ad ea, quæ raro accidunt, non adaptantur, ibi, n. 81.

LIBERTAS.

Per libertate in dubijs respondendum est, 16. 31.

Libertas omnibus rebus fauorabilior, ibidem.

LIS.

Lites exterminari legum Conditores maxime student, 2. 21.

Eas extinguere publico interest, ibi, n. 3. C. & c. 10. n. 19.

Ita ab aliquibus excorantur, ut maluit propria amittere, quam litigare, ibi, n. 104.

LITIGANS.

Litigans super sua nobilitate, quantum in possessione sit, diram ante lite, cogitur plebeiorum tributum soluere, 16. 60. 68.

Potest suspensus de re petitorium ab aduersario propositum, & ad possessorem transire, ibi, n. 61.

Ei incumbit onus probandi suam nobilitatem, et si in possessione sit, ibi, n. 62.

Andum de lite agitur, possit eligi ad officia nobilitatis, ibi, n. 70.

Potest suspendere petitorium, quod ipse interant, & ad possessorem conuolare, ibi, n. 71.

LOCATIO.

In locazione fructuum beneficij Ecclesiastici au locus sit remedio l. 2. C. de reuicm. uendit. 7. 5. 66.

In locatione, in qua, quod locatur, pædet à uiribus fortunæ, utrum uis possit remedio d. l. 2. ibi, n. 07.

Iure patronatus eniclo, emptor uniuersitatis agere non poterit ad repetitionem alicuius partis pretij, sed ut in totam a contractu recedatur, ibi, n. 16. Non pertinet ad creditorem, qui nullam, cui adhaeret, in pigmus accipit, ibi, n. 17. Non potest propria auctoritate illud, postquam in Ecclesia fuerit constitutum, priuatus villa, vel castrum annectere, ibi, n. 19. An ueniat in venditione bonorum omnium, ibi, n. 20. Non transfertur in emptorem patrimonij, in quo illud est, venditor nihil aliud, aut paulo plus in bonis habere, ibi, n. 21. An pascendi an sit seruitus realis, vel personalis, ibi, n. 17. An pascendi in pascuis publicis quadraginta annorum prescriptione comparatur, ibi, n. 124.

L

LAICVS.

Latici sunt incapaces iuris percipiendi decimas, 17. 50. Eas exigere Clericorum nomine non prohibentur, n. 52. Laicus conduens a Clerico decimas, potest pro pensione coram Ecclesiastico conueniri, ibi, n. 54. Laicis licet decimas sibi ante Concilium Lateranense perpetuo in feudum concessas, alij Ecclesie largiri, Episcopo consentiente, ibi, n. 61. Et an possit eas aliter alienare, n. 62. Laicus officii capax iuris percipiendi decimas non potest, nisi Pontificis auctoritate, ibi, n. 64. Laicus an teneatur ultra immemorabilem possessionem percipiendi decimas, probare ex fama, concessionem ante Lateranense Concilium, ibi, n. 63. Spoliatus iure decimarum est ante omnia restituendus, nisi spoliatur ab Ecclesia, ad quam de iure decime spectabant, ibi, n. 70. Laici etiam immemorabili possessione nequeunt ius ad decimas quaerere, ibi, n. 73. Litigantes super decimis debent iurium titulum allegare, n. 74. Laicus contra laicum ius decimarum potest praescribere, ibi, n. 75. Laicus iudicande de spiritualibus non permittitur, ibi, n. 145. Neque incidenter, n. 147. Laicus iudex de causis decimarum in questionibus facti cognoscit, ibi, n. 143. Et si de sola possessione disceptetur, n. 149. Item si decima ad lucos pertineant, nam & super proprietate iudicare permittitur, n. 150. Laicus iuris remedio l. diffamari, C. de ingen. manum. Clericum, vel Episcopum coram seculari iudice comparere compellitur, 18. 37.

LEGATARIVS.

Legatarius heredis bona obligata non habet, 30. Actionem incipit habere ab adita hereditate, ibi, n. 32. Caret legato sub conditione: Si ipse matrimonium non contrahat, relicto, si contraxerit, cui causa praesuerit substituta, 19. 63. Monasterium ingressus non percipit legatum sibi sub conditione non ingrediendi religionem datum, ibi, n. 81.

LEGATVM.

Legatum quantumcumque priuilegiatum non debetur, nisi toto, ere alieno, deducto, 7. 33.

LEGATVS.

Legatus de latere est iudex Ordinarius in tota Provincia, in qua suo manere fungitur, 4. 33. Legata debentur iure Regio, quantum hereditas non adatur, 15. 71. An reuocentur ob filiorum superuenientiam iuxta l. si uquam, C. de reuocand. donat. & remissio, 19. 27.

Legata maiori quantitate puella: Si nupserit, & minore: Si religionem ingrediatur, et religiose facta, an maior quantitas debeatur, ibi, n. 48. cum seqq.

Legatum sub conditione: Si nupserit, consequitur per religionem ingressum, ibi, n. 55. Fallit, si de contraria voluntate testatoris appareat, n. 56. Idem iuris est, si legatarius Sacris initiatur, n. 57. Quid si fiat Ordinarius Tertiarj, n. 58.

Legatum generaliter relictum pro uirginibus maritandis, non potest ingrediendis religionem applicari, ibi, n. 59.

Legatum sub conditione: Si non nupserit, matrimonio contracto, queritur et, cui relicti est, ibi, n. 60. Procedit etsi testator disposuerit expressim, ut legatarius inuenti matrimonium nihil praeseruetur, n. 64.

Legatum sub conditione ingrediendi religionem non debetur, si legatarius Ordini militari se adscribat, ibi, n. 73.

Tale legatum irreparabiliter amittitur, si legatarius post diem legati eadem nuptias contrahat, ibi, n. 75.

LEGISLATOR.

Legislatoris menti potius, quam uerbis standum est, 3. 29.

LEGITIMA.

Legitima filiorum quarta sitis, 9. 108. Quanta ascendentium, n. 109. Quanta fratrum, & quantum de eis debeatur, n. 110.

LEGITIMATIO.

In legitimationis impetratione necessario scienda est

est mentio legitimorum filiorum, quos pater impetrari habet, 20. 98. Item si habet spem proximam illos procreandi, n. 99.

Legitimatio, non facta mentione proles legitime, est nulla, etsi nihil inter sit legitimorum, quod illegitimus legitimetur, ibi, n. 100. Idem erit, si legitimatio cum clausula: Motu proprio, vel de plenitudine potestatis concedatur, n. 101.

Præfata legitimatio etiam de iure Regio non tenet, ibi, n. 103.

Numerum filiorum exprimere, necesse non est, nisi ob multitudinem Princeps gratiam non esse concessurus, ibi, n. 104.

LEGITIMATVS.

Legitimatvs per subsequentem matrimonium an reuocet donationem a patre factam, ex l. si uquam, 19. 19. cum seqq.

Legitimatvs per rescriptum Principis non reuocatur, ibi, n. 22.

Legitimatvs ex Principis rescripto cum naturalibus, & legitimis filijs de iure Regio non succedant, 20. 103.

LÆSVS.

Læsus enormissimè an venire possit aduersus contractum, quem iuratum, non oborta relaxatione iuramenti, 4. 43. 44.

LIX.

Lix ita stipulatus 120 ff. de uerbor. obligat. intelligitur, 2. 33.

Lix inter pares, ff. de re iudicat. ibi, n. 40.

Lix diem proferre, ff. si plures, ff. de recept. arbit. ibi, n. 41.

Lix si quis in tantum, C. unde uis, ibi, n. 103.

Lix vulgaris, ff. de furt. 3. 88.

Lix patri pro filio, ff. de minorib. 6. 45.

Lix quamvis, ff. de pignori. 7. 51.

Lix licet, C. qui portor, ibi, n. 52.

Lix licet, C. p. 1. 10. 7.

Lix 25. tit. 18. p. 2. 11. 32.

Lix 2. ff. de liber. & postum. 13. 25.

Lix si seruatus, ff. de seruitut. urban. praedior. ibi, n. 31. 34. 42.

Lix l. C. de donat. q. sub mod. 14. 13.

Lix l. ff. qui sine manum. ad libert. peruener. ibi, n. 20.

Lix l. si cum fundum, ff. de pact. ibi, n. 28.

Lix l. si ego, ff. si res, ff. de iur. dot. ibi, n. 59. 67.

lunalia Suprema, 1. 29.

Liqui bona, & l. bon. & fidei, ff. de acquir. rer. do. nio, conciliantur cum l. qui car. q. fin. ff. de iur. 3. 29.

L. cum postulasset, q. fin. ff. de damn. infect. cum l. Paulus, q. domus, ff. de pignori. 8. 10.

L. Titia, ff. de eundis, & demonstr. hodie in viduis locum non habet, 19. 49.

Lex penaliter in conscientia non obligat, 2. 86.

Nec quæ fundatur in presumptione, si veritas sit in contrarium, ibi, n. 103.

Lex correctoria iuris antiqui ultra eam in ea expressum extendenda non est, 14. 8.

Lex Moysica quando spirant, & quando mortifera facta est, 17. 14.

Lex Evangelica quo tempore fuit sufficienter promulgata quoad Orbem uniuersum, ibi, n. 15.

Lex præcepta ultra naturalia continet, ibi, n. 33.

Facientes contra legem iuxta receptum usum, est consuetudo non dum sit prescrip. a. non peccat, ibi, n. 130.

Legis ratione cessante, eius quoque cessat dispositio, 20. 79.

Leges ad ea, quæ raro accidunt, non adaptantur, ibi, n. 81.

LIBERTAS.

Per libertatem dubijs respondendum est, 16. 31. Libertas omnibus rebus fauorabilior, ibidem.

LIS.

Lites exterminari legum Conditores maxime student, 2. 21.

Eas extinguere publico interest, ibi, n. 3. C. de 30. n. 19.

Ita ab aliquibus execrantur, ut maluit propria amittere, quam litigare, ibi, n. 104.

LITIGANS.

Litigans super sua nobilitate, quantum in possessione sit, diram ante lite, cogitur plebeiorum tributum soluere, 16. 60. 68.

Potest suspensus de re petitorium ab aduersario propositum, & ad possessionem transire, ibi, n. 61.

Ei incumbit onus probandi suam nobilitatem, etsi in possessione sit, ibi, n. 62.

Andum de lite agitur, possit eligi ad officia nobilitatis, ibi, n. 70.

Potest suspendere petitorium, quod ipse interranit, & ad possessionem conuolare, ibi, n. 71.

LOCATIO.

In locatione fructuum beneficij Ecclesiastici locus sit remedio l. 2. C. de reuoc. vendit. 7. 5. 66.

In locatione, in qua, quod locatur, pædet à viribus fortunæ, utrum uti possit remedio d. l. 2. ibi, n. 07.

M

MACEDONIANVM.

Macedoniauo Senatusconsulto renuociari nō potest, 9. 39. Nec renuociatio firmatur instrumento, n. 40.

MAIORATVS.

Maioratus se vel irrevocabili iurata, 44. Tanti renouari nequit, quantum primo vocatus consentit, 14. 45.

Maioratus futurus successor parati uti remedio, diffamari, C. de ingen. manus, 18. 44.

Maioratum fundare ex tertio honoris pater prohibetur, vnicō existente filio, nisi Regia facultate interueniat, 19. 34.

Maioratum constituere non potest pater vocatus primo loco nepotem, cum habeat facultatem ad illum in persona filij constituendum, nisi ipse consentiat, ibi, n. 38.

Pater impetrans facultatem ad fundationem maioratus in vno ex filijs, quos nominauit, nequit illum in persona nepotis etiam ex filio nato constituere, ibi, n. 39.

Habens facultatem Regiam ad vnum maioratum constituendum, non valebit duo eiusdem licentia virtute fundare: Sed si eam impetret ad pluriimum constitutionem, vni duntaxat facere non prohibetur, 19. 39.

MALITIA.

Ex malitia alicuius patienti non tenetur cū magnot incommoda nostrā subuenire, 1. 38.

MALVM.

Mala tolerentur, vt maiora vitentur absurda, 2. 14.

MANDATVM.

Mandatum speciale quibus casibus desideretur, re misit, 6. 2.

Mandatum ad certam rem non expirat, antequam sententia executioni mandetur, ibi, n. 12.

In mandato speciali ad postulandam in integrū restitutionem, expressio cause, in qua petenda est, non desideratur, ibi, n. 13.

Mandatum speciale quod dicitur, ibi, n. 14.

Mandatum singulare requiritur ad matrimonium contrahendum, ibi, n. 15.

In mandato speciali ad intrandum de calumnia, litis mentionem fieri, opus non est, ibi, n. 16. Faltilit in accusatione, n. 17.

Mandatum generale ad agendum, excipitendum, & supplicandum, sufficit, vt in integrum restitutio peti possit, ibi, n. 20.

Mandatum ad causam illud speciale exigentē, & ad cetera omnia, que ipsum postulans, similes causas expressē comprehendit, non grauiore, ibi, n. 21.

Vtrum ex exceptione vnus causa pascens speciale mandatum videatur commissū, alia similes sub mandato generalit̄ ibi, n. 22. cum seqq.

Mandatum cum libera equiuale speciali, in illis, que domino magni prauit̄ non sunt, ibi, n. 29.

Sufficit ad impetrandam in integrum restitutionē principaliter, ibi, n. 30.

Sub mandato cum libera non veniant, que illud singulare desiderant, vt matrimonium, ibidem.

Cum libera, vbi alique cause sunt expresse, restituitur ad similes expressis, ibi, n. 32.

Mandatum cum clausula ratiuabitur omnium, que procurator fecerit, non prodest ad ea, que speciale desiderant, ibi, n. 34.

Speciale desideratur ad impetrandas in Curia Romana literas iustitie, exceptis personis conuictis, ibi, n. 43. Sed in praxi aliter obseruatur, nam generale sufficit etiam extraneis, n. 44.

Mandatum etiam tacita voluntate contrahitur, ibi, n. 45.

Mandatum speciale opus est ad substituendum procuratorem ante litis contestationem, ibi, n. 56.

Cum mandato generali potest quis defendere eum, contra quem in integrum restitutio postulat, ibi, n. 60.

Mandatum ad omnes lites, non extenditur ad futurās, 13. 42.

Re integra, mortuo eo, qui mandauit, mandatum extinguitur, 14. 65.

Mandatum ad pec causas, adhuc re integra, heres mandantis reuocare non permittitur, ibi, n. 66.

MARABATINI.

De Marabatinorum, sive quadrantium valore, re misit, 11. 23.

MARITVS.

Maritus coniugem a vinculis eximens, se ipsum videtur liberare, 2. 96.

Habet tacitam hypothecam pro dote sibi promissa tam in bonis vxoris, quā alterius cuiusque, qui eam promiserit, 7. 17. Sed privilegio prelatio nis non gaudet, n. 18. Procedit, quāuis promissor protestetur, nolle sua bona obligari, nisi maritus consentiat, n. 19.

Maritus, qui in confessione dotis recepta, renuociat exceptioni dotis non tradit, an possit eā obijcere, & quid si iuramentum accepit, ibi, n. 91. cum seqq.

Maritus, cuius successor post elapsa tempora ad oppovendam exceptionem dotis non numerat, admittitur ad probandum, eam non accepisse, ibi, n. 94.

Maritus opponere non prohibetur de dote nō tractata, et si iuret, dotem restitutum, quā factus est

est accepisse, ibi, n. 99. Contra si iurauerit, dotē sibi numeratam fuisse, n. 100.

Maritum conuictum appellans an admittatur ad probandum adulterium vxoris, vt à pena pallodie liberetur, 11. 43.

MATRIMONIUM.

Matrimonia sequentari, publice interest, 19. 61.

Matrimoniū favor maximus, sed libertatis fauorabilior causa, ibi, n. 63.

De matrimonio carnali ad spirituale non est arguendum, data rationis discretate, ibi, n. 86.

MELIORAMENTA.

Melioramenta quoad effectum manent bona filiei possessores, à quofacta sunt, 8. 9.

Non cadunt hypotheca, quā res meliorata stricta est, ibi, n. 11.

Melioramenta mala fide sciens in eo, quod scit alienum donare videtur, quod expendit, ibi, n. 23.

Iuxta quod tempus, & quomodo sunt melioramenta taxanda, remissit, ibi, n. 16. 29.

MELIORATIO.

Melioratio, aut grauiorem locum non habet si vnus sit descendens, 19. 34. Sed qui situm, ac nepotem in exco habet, potest meliorare, grauioreque filium, ibidem.

Melioratio facta, cum plures liberi existerent, euadit, si tempore mortis eius, qui meliorauit, n. 3. iustitias sapientia, ibi, n. 35.

Pater permittitur meliorationem facere nepoti, et si necesse existat filius, qui eum genuit, ibi, n. 36. Ideo est si, & nepos vnicus sit, n. 37.

MENS.

Mens, non verba disponentis in primis inspicienda est, 20. 32.

MENTIRI.

Mentiri non licet in iure defensionem, 1. 2.

Nec pro iniuria morte vitanda, ibi, n. 4.

Mentiri in iudicio quale peccatum sit, ibi, n. 3.

Mentiri nunquam licitum esse potest, quia intrinsecè malum, ibi, n. 7.

Mentiens in iudicio nulla afficitur pena, nisi in casu, quo lex in mentientem statuit, ibi, n. 14.

Mentiris, respondere licet falsum, vel occultum delictum exprobranti, 11. 7.

Mentiri indecens, ac infame est, ibi, n. 12.

Non est idem mendacium dicere, ac mentiri, ibi, n. 11.

Fateri, se fuisse mentitum, valdè ignominiosum olim in Hispania fuit, ibi, n. 27.

Mentiens in dolo esse presumitur, 20. 37.

METVS.

Meta tormentorum licet fateri crimen, quod quis non patrauit, 2. 50.

Meta contractus iurans contractum, an possit cōtrauenire, non ad epta relaxatione, 4. 45.

MEVM.

Quod meum est, amplius meum fieri non potest, 3. 37.

MILES.

Veram miles possit bello exponere periculo, in quo periturus erit cognoscit, remissit, 2. 69.

MINIMVM.

De minimis curatur in eis, quæ à iure communi proueniunt, non si specialiter concedantur, 3. 73.

Pro re minima surrepta competit actio in factum, non furti, ibidem.

De minimis non curat Prætor, ibi, n. 74.

Pro miraris actionem furti dari, durum est, ibi, n. 76.

MINISTER.

Ministri improbitas valori Sacramentorum non officit, 10. 28.

MINOR.

Minori in integrum restituito res cum fructibus reddenda est, 3. 4.

Minor lesus non restituitur, si prudenter negotiū gessit, nec lesio propter atatis imbecillitatem, aut dolum aduersarij contigit, ibi, n. 63.

Minor lesus in pretij quantitate num. possit rem alienatam precisse auertere, ibi, n. 69. 70.

Vtrum restituitur in renuociati, ne beneficij Eccle siastici, 5. 2.

In causa beneficalibus pro maiore habetur, ibi, n. 3.

An restituitur ad beneficium, cui veniauit, postquam alij collatum est, ibi, n. 4. 12.

Non restituitur aduersus matrimonium, vel profestiam, ibi, n. 5. Nec aduersus votū, vel opus patris, n. 8.

Restituitur in causa circa validitatem professionis, vel matrimonij, ibi, n. 9.

Restituitur etiam in causis, in quibus pro maiore habetur, ibidem.

Etiam restituitur ad lucrum omissum, ibi, n. 10.

Non tamen cum tercij detrimentō, n. 57.

Minoribus semper auxilium restitutionis competit, nisi iure sit specialiter denegatum, ibi, n. 13.

Minor in subsidium restituitur contra reuicti possessorem, ibi, n. 47. Quando aduersus illum directa restituitur, n. 48. cum seqq.

Restituitur ob inter esse affectionis, ibi, n. 49.

Restituitur aduersus dotis constitutionem, ibi, n. 51.

Et aduersus lapsum quinque anni Concilio Tridentino prescripti ad reclamandum contra professionem, ibi, n. 53.

Actioe quando restituitur ad beneficium, cui non-
dam quaestio conuenit ibi, n. 35. cum seq.
Non restituitur ei detrimento possessoris, n. 38

MONASTERIUM.

Monasterium. Monachii bona occupata ascenden-
tibus legitimam debent, n. 43.
Non frangit testamentum religiosi, quantum in eo
se preteritam inueniatur, n. 44.
Monasterium, quod quis ingreditur, non confertur
loco filij esse, nisi in casibus iure expressis, ibi,
n. 45.

Habetur loco filij ad exclusionem substituti in ca-
su cap. in presentia, de probat. ibi, n. 46.

Non excludit substitutionem, si id testator expressit
prohibuit ibi, n. 47. Idem est, si ex conciliariis
apparet noluisse, n. 48.

Monasterium an excludat substitutionem, ubi de fun-
dus dicit. Si sine liberis veni, & ex suo corpo-
re nati decesserit ibi, n. 44, 45.

Incapax successione non quoniam substitutum exclu-
dit, ibi, n. 46.

Ubi Monasterium incapax successione institutus in-
greditur, nec substitutum excluditur, a quo re-
pote bona ad substitutum pertinent, ibi, n. 47.

Quid si fiat Religiosus Societatis Iesu, n. 48.

Monasterium non excludit filium testatoris substi-
tutum, ibi, n. 49. Nec causam piam, n. 46. Nec
quando instituitur in fraudem substituti religio-
sum ingreditur, ibidem. Nec si bona relinquat-
ur titulo maioratus, n. 52.

MORA.

Post mora, qui tenetur ex pacto retrouadere, om-
nes fructus est restitutus, n. 36.

MORI, MORS.

Mori prius oportet, quam malo consentire, n. 8.
Mors amicum terribilium vltimum, ibi, n. 34.

MOTVS PROPRIVS.

Motus proprius Pij V. circa censuum constitutio-
nem in multis locis receptas non est, n. 53.

MVLIER.

Mulier pro dote habet tacitam hypothecam in bo-
nis mariti, n. 7. Et in bonis loceri, n. 6. Atque
fideiussorem mariti, n. 7.

Idem est in matrimonio paratiuo, mulieris bona fi-
de contracto, ibi, n. 3. Sed non datur actio de illo-
te sed conductio sine causa cum hypotheca, n. 4.

Mulier renunciare non potest hypotheca dotali, ibi,
n. 11. Quod si iuramento firmetur renunciatio,
n. 12.

Hæreticus non habet hypothecam pro dote, ibi, n. 13.
Quid de muliere Iules, n. 14.

Mulieri est hypotheca sine privilegio prelatiois
pro bonis paraphernalibus, ibi, n. 20. Cessat ta-
cita, si expressa interuenit, n. 21. Quod pro spō-

scilitia largitate, aris, & lucris matrimoniali-
bus, ibidem.

Pro augmento dotis competis tacita hypotheca est
prelatiois, ibi, n. 25. Limitatur, n. 26.

Competit etiam hypotheca pro alimentis ex dote
mulieri prelatiois, consentiente matrimonio, qua
incipit a dote constituta, ibi, n. 28. Item pro
debitis, soluto matrimonio, inter amicum dos
non restituitur, n. 29.

Mulier prefertur anterioribus viri creditoribus
cum tacita hypotheca, nisi pariter fuerint prius-
legitimi, ibi, n. 34. Idem est, si mulier expressam
habuerit, nam tacitam habentibus potior est,
ibidem.

Non augetur ius prelatiois, quantum habet hy-
pothecam expressam, & cessat tacita, ibi, n.
35.

Prelatiois privilegium non transit ad successores,
nisi in liberis præcatis ex eo matrimonio, ad
quod dos data est, ibi, n. 36. Limitatur, in testato-
rio mulieris, quando dote non exacta, regressus
sua aduersus ipsam datur, ibi, n. 37.

Mulier non preponitur anterioribus creditoribus
cum hypotheca expressa, ibi, n. 38. Etiam in bo-
nis que sitis post dotalium obligationem, n. 39.

Preferuntur omnibus creditoribus in rebus quas do-
dit in dote etiam æstimatas, si exierit, ibi, n.
40. Licet dot putatua sit, n. 41.

Muliera hypotheca tacita a potior est expressa po-
steriore, ibi, n. 42.

Mulier cum expressa non superat priorem credi-
torem simili munitione, ibi, n. 44. Limitatur,
n. 45.

Concurrentes mulier cum mutante ad refectionem
rei, qui prior est tempore, potior est iure, ibi,
n. 50.

Quando mulier possit a marito, vel herede eius
consequi dorem in fraudem creditorum ab illo
confessatam, ibi, n. 50.

An preferatur mulier viri creditoribus cum ex-
pressa hypotheca, quæ post dotem promissam, au-
tem eius traditionem contraxerunt, ibi, n. 112.

Habet tacitam hypothecam pro dote confessata, do-
nationis, & fraudis præsumptione seclusa, ibi,
n. 122.

Preferuntur omnibus chirographarij creditoribus,
ibi, n. 123.

Mulier quoties ex viri bonis dorem recuperare non
valerit ad res, quas dedit regreditur, in quas
omnibus antepunitur, ibi, n. 126. Eas auferit a
tertio possessore, etsi alienationi consenserit, n.
127. Fallit, si pretium carum offeratur, ibi-
dem.

Alienus mulierem, dum in matrimonio est, præ-
scriptio in rebus dotalibus non procedit, n. 48.
Nec in donatis propter nuptias, n. 49. Pro his
agere consentiente matrimonio prohibetur, n. 50.
Fallit, si peccare in iudicio possit, n. 51.

Mulier non eget viri licentia ad agendum pro
do-

dote marito vergente ad inopiam, ibidem.

An presentio nocet mulieri in bonis parapher-
nalibus, ibi, n. 52. cum seqq.

Muliere nuptiam vocans meretricem, num ad-
mittatur ad probandum adulterium, ut a pa-
na palinodia eximatur, n. 63.

Muliere agente contra solum, in dubio dotalis in-
strumentum prius presumitur, n. 46.

MVLTA.

Multa fieri prohibentur, quæ facta tenent, n. 73

MVTVANS.

Mutuas ad certam rem emendam cum speciali eius
hypotheca preferuntur anterioribus creditoribus
etiam expressam obtinentibus, n. 46.

An procedat aduersus dotem, n. 47. Preferuntur
doti posteriori, n. 48.

Mutuantis ad emptionem rei competit tacita hypo-
theca in illa, ibi, n. 49. 50. Limitatur, si iuras
recipiat, n. 54.

Mutuantis cum viris non gaudet privilegio l. li-
ca, & qui potior, ibi, n. 55.

N

NATURA.

Natura quodam amore patrum nullam dis-
ferentiam inter filios legitimos, & illegiti-
mos constituit, n. 31.

NEGATIVA.

Negativa plus operatur ad negandum, quam affir-
mativa ad affirmandum, n. 36.

Est malignantis natura, & que quid post se inue-
nit, destruit, ibidem.

NEMO.

Nemo in suo officio delinquere presumitur, n. 19.

Nemo plus iuris in alium transferre potest, quam
ipse habet, n. 63.

Nemo presumitur ex infecta radice natus, n. 64.

NOBILIS.

Nobilis palinodiam canere non compellitur, n. 11.
28. Ampliatur, etsi officium vile exerceat, &
alium nobilem iniuria prosequatur, ibidem.

Quomodo probanda ad eum effectum nobilitas,
n. 29.

Nobilis nemo presumitur, n. 63.

NOBILITAS.

Nobilitas quomodo probetur de iure Regio, tam
in peritorio, quam possessorio, n. 61. Quomodo
per æstimacionem communem, & famam, n. 65.

Nobilitatem tribuit diuturna communis homi-
num æstimatio, ibidem.

Nobilitas acquiritur per possessionem temporis

in memoriali, & ita per famam probari de-
bet, ibi, n. 66.

Vbi sunt actus distinctivi nobilitatis, nisi per eos pro-
bati nequit, ibi, n. 67. Et ex ipso eorum nobilitas
probat, si per viginti annos litigatus, pater,
& avus fuerint in possessione, n. 67.

NOMINATIV.

Nominativum aliquid quomodo fieri dicitur, n. 30

NOTARIVS.

Notarius, ut persona publica potest meliorem
conditionem absentium facere, deteriorum non
vtrique, n. 46.

NOVALE.

Novale quid sit, n. 135.

NVNCIVS.

Nuncius Apostolicus, qui in Hispania residet in-
ramentum ad effectum agendi absque curatio-
ne relaxat, n. 34.

O

OBLATA, OBLATIO.

Ad oblationes tenentur fideles, si aliunde Pa-
rocho congrua non exhibetur, n. 38.

Oblationes a quibus recipere non licet, ibi, n. 39.
Quæ res ad Altare offerri possunt, vel non, ibidē.

Ius ad oblationes quaritur Ecclesie, si per decen-
nium exhiberi conlucuerit, ibi, n. 42.

Oblationes ex ipso debite esse non fiunt, ministri-
um spirituale subtrahendum non est, ibi, n.
43.

Oblationes vtriusque sunt necessario præstandæ, si Pa-
rocho sit aliunde, ex quo se alere possit, ibi, n. 44.

Regulariter sunt voluntarie, ibi. Quando ex ne-
cessitate debeantur, ibidem.

Oblationes ad laicos iure proprio nequeunt perti-
nere, ibi, n. 55.

Res oblate non consecrate possunt in laicorum
usus pro donationem, vel aliam contractu alie-
nari, ibi, n. 56.

OBLIGATIO.

Obligatio ad restituendum non oritur ex fraud
intentione, sed ex acta iniustio externo, n. 61.

Obligatio parit actionem, & hæc sine illa esse non
potest, n. 39.

OBR EPTIO.

Obruptio quomodo committatur, & vtriusque sub-
reptione differat, n. 20. 13.

An versetur circa causam finalem, vel impuls-
ivam? iudicis arbitrio relinquatur, ibi, n. 55.

OCCIDERE.

Occidens ad sui defensionem, si hoc probare nequeat

Vna conscientia negat per abstractionem homicidium, quantum legitime intererat, 2. 18.

OLYMPIADES.

Olympiadam initium, & computatio, 12. Singule quot constabant annis, Vnde dicta. Quo tempore esse in vna deserunt, ibidem.

ORDINARIVS.

Ordinarij iudices Ecclesiastici in Hispania ex consuetudine, citationem fieri, precipiunt, vt absolute in eorum iuramento ad effectum agende conuocentur, 4. 34.

ORDO.

Ordines minores ad Sacramentum snt, 10. 32. 33. Ordinarius Episcopalis annexa a non Episcopo prescribi nullo tempore possunt, ibi, n. 63. Ordo in conuentionibus non attenditur, 14. 5.

P

PACTVM.

Pactum vt traucendendi tempus, nullo certo expresso, ultra decem annos non prodest, 9. 44. Pacta emptori onerosa pretium minuit, ibi, n. 54. Pactum retrocedendi quatuor deminuat pretium, ibi, n. 55. Pactum: vt nisi intra certum tempus redimatur, maneat in posterum irredimibile, vbi Bulla Rix V. viget, contractum facti irritum, ibi, n. 58. Vbi recepta non est, pacto relicto, contractus soluitur, n. 59. Pactum, vt non liceat intra certum tempus celsum redimere, contractum valet, ibi, n. 60. Premissa pacta saltem in foro interiori, ex se licita sunt, si cum pretio compensentur, ibi, n. 61. Pactum de stando locationi antecessoris, intelligitur pro iusta mercede, 15. 28.

PALINODIA.

Palinodia carente pena incurritur, si verba iniuriosa equiualeantia expressis in lege preseruantur, 11. 15. Eam penam patitur, qui sponsum de presenti alterius dixerit meretricem, ibi, n. 16. An teneatur, qui aliam Indeam, vel Maurum appellauerit, ibi, n. 17. Palinodiam canere ad idem unde originem traxerit, ibi, n. 18. Palinodiam ea voce, palam fieri debet, se fuisse mentum, ibi, n. 25. Vtrum obijctis de re in ea pena afficiatur, ibi, n. 26. Quid si in absentem verba iniuriosa taceantur, ibi, n. 34.

PAROCHVS.

Parochus an possit Sacramenta non salucribus decimare, vel oblationes denegare, 17. 43. 49. Quas decimas solvere tenetur Parochus, 17. 86. Parochus potest facere, vt deserantur fructus pendentes, ex quibus sibi decima sunt soluentur, d. e. ibi, n. 103.

PARVM.

Parum pro nihilo reputatur, 17. 133.

PASCHA.

Pascha condita a fratre de la Mesa in Hispania, etiam post finitam locationem auferri ab eo nequeunt, licet alius plus offerat, 17. 126.

PATER.

Pater & filius vna, eademque persona censetur, 2. 93. Magis in filio quam in se ipso patitur, n. 94. Pater & filius si pro eodem crimine sint coquequendi ad cruciendam veritatem, incipendum est a filio, ibi, n. 95. Paterni amoris egregium exemplum, ibi, n. 96. Pater liberans filium, se ipsum videtur liberare, ibi, n. 98. Pater absque mandato potest facere nomine filij, que illud speciale depositum, 6. 36. Habet in bonis aduentitij filij, qui sub eius est potestate, liberam administrationem, 8. 30. Non cogitur sustinere, inuentarium facere, aut rationes reddere, nisi dolore restetur, ibidem. Potest alienare aduentitij filij, qui sub eius est potestate, sine decreto, quantum minor sit filius, ibi, n. 34. Iusta causa tenetur, se ipsum egerent alere, ibidem. Emptori membit, probare iustam causam alienandi, n. 35. Premissa non procedunt in patre, qui filium in potestate non habet, aut qui caret usufructu aduentitorum, ibidem.

Pater administrator bonorum filij, in quibus usufructum habet, non tenetur de damno, quod sua negligentia contigit, ibi, n. 37. Nec curatur, si quid modicum dilapidet, ibidem.

Non amittit usufructum, quo in aduentitij potitur, est rem ex illis alienet, ibi, n. 43. Vstructu omnino priuatur de iure Regio, si filius, nuptijs contractis patris potestatis nexu liberetur, ibi, n. 47. Idem est etiam de iure communi, si per dignitatem filius sui iuris efficitur, ibidem.

Pater habens filium vnicum, & ex eo nepotem, non prohibetur illum grauare, & maioris ex tercio bonorum propria auctoritate constituere, 19. 34.

Patris voluntas non minus erga illegitimos, quam legitimos filios est propria, ibi, n. 36.

Pater impetrans legitimacionem filij, debet exprimeri, sibi legitimos esse, si eos habet, imo etiam spem proximam proli legitime suscipiende, 20. 98. eum seqq.

PATRIMONIUM.

Patrimonium suum tacere nullus presumitur, 3. 24. Patrimonia Clericorum res Ecclesiastica censentur, 4. 15. Patrimonium vniuersitatem iuris continet, 13. 7.

PAUPERAS.

Paupertas non excusat moram debitoris, 9. 51.

PECVNIA.

Pecunia aurea, vel argentea non debetur, auro, vel argento legato, 13. 47.

POENA.

Poenalis lex in conscientia non obligat, 2. 88. Vbi de poena agitur, minor pars eligenda est, 3. 80. Poena restituti debet, non ampliari, ibi, n. 1. Poena conuentionis alibi in fauorem Ecclesie, vel fidei inter contrahentes adhiberi, verum, postquam commissa est, post perisum, cuius causa appropinquauit, remitti, nullam interueniente Ecclesia, vel fidei acceptatione, 14. 73.

PENSIO.

Pensio fundi locati si vendatur fundus, fructibus pendentibus, pro rata temporis inter venditorem, & emptorem dimittitur, 15. 21. Quomodo dimittenda, 1. 28. Pensio domus, vel fundi locati, si domus, vel fundus vendatur cedat locatori, qui vendidit, quous tam in totum, vel pro parte teneatur emptori restituere, ibi, n. 22. Pensio Ecclesiastica pro rata temporis pertinet ad heredes pensionarij, & ad eum, cui illa manet, ibi, n. 60. Pensio Ecclesiastica non debetur deficientibus prioribus fructibus beneficij, ibi, num. 61. Idem est, si solum percipiuntur necessarij ad congruos be necessarij sustentationem, n. 62. Non auuncitur pro rata propter sterilitatem, ibi, n. 63. Debetur ex fructibus, quantum beneficiarius illius ius culpa priuatur, ibi, n. 67.

PERICVLVM.

Periculo mortis in causa que se licite exponit, 2. 44.

PERMUTATIO.

In permutatione beneficiarum nullus inferior Episcopo potest auctoritatem prestare, 5. 20. Capitulum Sede vacante potest, ibidem. Permutantes propria auctoritate Ecclesiastica beneficiis ea carere debent, ibi, n. 29. In permutatione beneficiarum potest Episcopus, pacto seculo permittentium, pensionem super pinguis constitutare quoad eorumdem vitam, ibi, n. 64.

PONTIFEX.

Pontifex quoties aliquis specialiter inuolget deus cuius ad exprimit, vt in commune sunt, 2. 53. Pontifex solus potest fructus beneficij ab eius titulo separare, 5. 64.

Potest collationem minorum Ordinum simpliciter se credit committere, 10. 35. Licet ipsi Pontifex non esset, ibi. Committi et, qui sacrosanctus non fuerit, collatio minorum Ordinum acquiritur, ibidem.

Quid de Ordinibus Sacris, ibi, n. 40. Errare nequit quoad substantiam in rebus moralibus, cum pro vniuersa Ecclesia quecquid statuit, ibi, n. 47. Nec tum ex cathedra decernit, nec in persona primata circa fidelem, ibidem.

Non tenetur consulere Cardinales in causis fidei, & alijs arduis, ibi, n. 48. Nequit errare in Canonizatione Sanctorum, ibi, n. 49.

Valeret delegare Sacerdoti non Episcopo administrationem Sacramenti Confirmationis, etiam si Pontifex non esset Episcopus, ibi, n. 56. 57. Perpetuo manet potestas delegata, alium post mortem Pontificis qui delegauit, n. 58. Erronee absque iusto causa commissione facta, vnde de Sacramentum administratione, n. 59. Non exprimit facultas, quantum cesset necessitas, ab quam concessa fuit, n. 60.

Pontifex si iungente non haberet, potest ex relictibus Ecclesie iusticijs exigere ad suam personam dignitatisque sustentationem, 17. 35.

Non potest ex decimis quiescentem concedere, nisi congrua ministrantibus spiritualia superstit, ibi, n. 64.

Ad quas decimas de iure teneatur, ibi, n. 84. Erraret tollendo absolute preceptum decimarum, etiam si Ministris Ecclesie congrua relligueretur, ibi, n. 112.

Pontifex potestas regitur a Spiritu Sancto, qui Papam errare in rebus grauibus, non sinit, ibi, n. 112.

Pontifex, non obstante quacunque consuetudine, potest omnes fructibus imponere necessarium ad cultum Diuinum, eiusque ministros sustentant, ibi, n. 118.

POSSESSOR.

Possessor presumitur factus locupletior, ex fructibus, quos consumpsit, 3. 23.

Possessor bone fidei an teneatur fructus industriales restituere, ibi, n. 26. 27.

Conuentus principaliter ob annuas prestationes, quas percipit, cogitur reddere illas, quibus locupletior effectus est, ibi, n. 28.

Possessor bone fidei, qui melioramentum fecit, a creditore agente hypothecaria liberatur offerens reclamationem, 8. 7.

Res estimatur secundum tempus, quo pretium offertur, ibi, n. 16.

Possessor qui non melioravit rem, non habet ius offerendi, nisi rei estimatio sufficiat ad integrandam solutionem, ibi, n. 13.

Possessor male fidei vestituare compellitur fructus, quos ex melioramento sine factis percipit, ibi, n. 23. 25. Limitatur, ibidem dicti, n. 22.

Aliud iuris est in bona fidei possessore, ibi, n. 27.

Pro possessore in dubio indicandum, quoties de instrumentorum prioritate non dubiet, 16. 53.

POTESTAS.

Potestas extraordinaria, qua est penes simplices Sacerdotes ad Sacramenti Confirmationis administrationem pendet a voluntate Pontificis, quatenus ipsi liberum est committere, vel non, 10. 29.

Potestas iurisdictionis ad absolvendum Sacramentaliter de iure Divino requiritur, ibi, n. 43.

Potestas conferendi Sacramentum Confirmationis nullo tempore praescribitur a non Episcopo potest, ibi, n. 62.

PRÆCEPTVM.

Præceptorum legis Mosaeicae duo sunt, 17. 2. Quot fuerit n. 4. Quando data sunt, n. 5. Non omnia simul fuerunt tractata, n. 6. Quando ea data sunt, n. 7.

Iudicialia & ceremonialis e sunt cum lege, nisi moralia, ibi, n. 8. Moralium videtur obligent ex legis veteris, n. 9.

Iudicialia non cessant statim post legem Evangelicam promulgatam, ibi, n. 10.

Potest legem humanam introduci iudicialium observatione, ibi, n. 11.

Præcepta legis Mosaeicae expirant post sufficientem legis Gratiae promulgationem, ibi, n. 13.

Præceptum solvendi decimas, an fuerit iudiciale, vel ceremoniale, ibi, n. 18.

PRECES.

Preces necessitatem non inducunt, 5. 37.

Preces in tractata rescriptorum quid sit, & qua comprehendere soleant, 20. n. 9. Sunt gratiae pars, n. 10.

Preces ad cuiusque gratiae impetrationem qua de necessitate exprimentur, remittuntur, ibi, n. 16.

PRÆLATUS.

Prælati Regularis secundum propriam conscientiam causas Religiosorum, quos subditos habet, definire potest, 1. 22.

Prælati inferior Pontifice non valet acceptare resignationem beneficij in favorem, & illud alij a nominato conferre, 5. 25. Imo nec Pontifex de potestate ordinaria, quando apposita est in

resignatione clausula: Non aliter, neque alio modo, ibi, n. 26.

Prælati etiam inferior Papa non prohibetur admittere resignationem in favorem per viciniam, & alij beneficium dare, ibi, n. 27.

Nequit acceptare resignationem non approbando, nec rescindendo conditionem ad favorem tertij, & ad nominato liberaliter concedere, ibi, n. 28.

PRÆSCRIPTIO.

Præscriptio non currit adversus impeditum aegere, 3. 47.

Præscriptio capta continuatur contra mulierem, quantum res, que prescribatur, in dotem datur, dassetur, & propter matrem, ibi, n. 50.

Currit contra eum, qui impeditur aegere, cum id valet obsequium suae reverentiae, ibi, n. 51.

Nulla cum mala fide de iure Canonico procedit, 15. Intelligi si peccatum adit, n. 19.

Præscribere nequit, qui putat se iniuste, & cum peccato possidere, quantum in veritate iuste possideat, ibi, n. 20. Adale filius dupliciter consideratur, ibidem.

Præscriptio impeditur, necessarii requiritur, quod possidendo, peccatur contra iustitiam, nisi alia peccata non obstant prescribenti. Et cum peccato veniali prescriptio valet, ibidem.

Præscriptio in dote odio negligentium renunciaci non potest, ibi, n. 38.

In præscriptionibus publica utilitas versatur, ibi, n. 42.

In præscriptione iuris redimendi ex pacto retrocedendi nullamodo mora purgari potest, ibi, n. 44.

Ad prescribendam actionem personalem de iure Regio bona fides non desideratur, & sat est, peccatum obesse, ibi, n. 46.

Præscriptio immemorialis, & privilegium aequiparantur, 10. 62.

In præscriptione 30. vel 40. annorum titulus non est opus, nisi ius possidenti resiliat, 17. 21.

Præscriptio immemorialis potentior est quadraginta cum titulo, ibi, n. 116.

In præscriptione immemorialis servitutem scientia, siue patientia eius, contra quem prescribitur, opus non est, neque prohibetur, aut interpellatio in negativis, ibi, n. 118.

In præscriptione servitutis cum titulo, & bona fide patientia domini non desideratur, ibi, n. 123.

Præscriptio nulla obijci potest de iure Regio ab eo, qui titulo conductum rem detinet, ibi, n. 125.

Præscriptio iuris percipiendi decimas in aliena Paroquia non extenditur ad novales, ibi, n. 131.

Limitatur, n. 132.

Præscriptio strictè est interpretanda, n. 134.

PRÆSUMPTIO.

Præsumptio una alia virgiori eliditur, 7. 78.

Præsumptio iuris onus probationis transfert in adversarium, 16. 22.

Omnis præsumptio cedit veritati, 20. 61.

PRÆTOR.

Prætor de minimis non curat, 3. 74.

Prætor pro oculis semper debet equitatem habere, 3. 86.

PRIMA TONSURA.

Prima Tonsura verum sit Ordo, & Sacramentum, 10. 34.

PRIMPILVS.

Primpilus non tenetur in subsidij, si vir solvendo non sit, pro administratione annonæ militaris, 16. 39. Limitatur quoad bona paraphernalia, n. 40. Filij quoque sunt obligati, et si patris heredes non existant, ibidem.

Primpilus quod officium avertit, ibi, n. 41.

PRINCEPS.

Princeps superiorem non recognoscens, potest iuxta propriam conscientiam iudicare, 1. 19. Similiter & Prorex, ibidem. Debet Princeps secundum propriam conscientiam iudicare, n. 21. Optimum, ac pium consilium circa hoc Principibus proponitur, d. n. 19.

Oportet, ut Princeps de sua privata conscientia fidem faciat, cum contra acta iudicis ad scandalum vitandum, ibidem.

Princeps potest pro actoris probis, ac fidelibus non probante adversus reum infamem, ac pravum pronuciare, ibi, n. 20.

Non est astrictus servare iuris ordinem, ibi, n. 21.

Ipsi creditur etiam in tertij præiudicium, ibidem.

Principes debent esse constantes, & immobiles, 11. 32.

Principi indecorum est, quomodolibet se retrahere, ibi, n. 33.

Potest tollere infamiam iuris facti non utique, ibi, n. 38.

In Principem verbaliter invidiosa proferens, reus Maieclatis non habetur, nisi per illa eius honorem laeserit, ibi, n. 40.

Principes solent pro Maieclate contumeliosa subditorum verba continere, impunitaque relinquere, ibi, n. 41.

Quid possint circa ius naturale, & Divinum, 17. 82.

Princeps non presumitur iuri alicuius velle derogare, ibi, n. 140. Et si minimum sit præiudicium, n. 41.

Idem est, si iura proprio, vel ex plenitudine potestatis rescriptum expeditur, ibi, n. 142.

Principis mens dubia ex precibus capis interpretacionem, 20. 11.

PRIVILEGIUM, PRIVILEGIATVS.

Privilegium, & prescriptio equiparantur, 10. 62.

Privilegium extensio non admittitur, 16. 14.

In privilegijs argumentum de maiori ad minus non procedit, ibi, n. 24. & cap. 17. n. 139.

Privilegia multiplicanda non sunt, ibi, dist. nona 24.

Habenti privilegium ad tempus coarctatum, tenetur probatio incumbit, ibi, n. 34.

Privilegia ampliationem ex rationis identitate recipiunt, ibidem.

Privilegiatus contra pariter privilegium non gaudet privilegio suo, ibi, n. 38.

Privilegium, ut in dubio instrumentum anterioris presumatur, procedit etiam adversus possidentem, ibi, n. 52.

Privilegium percipiendi decimas in aliena Parochia non contrahit novitas, 17. 136.

Privilegium, per quod tertio præiudicium inferatur, strictè debet interpretari, ibi, n. 137.

Privilegium, quo res reducitur ad ius commune, est late interpretandum, ibi, n. 138.

Privilegium de non solvendi decimas, verum comprehendit novales, & possessiones post illud acquisitas, ibi, n. 143.

Privilegium eximens à solutione decimarum, ut complectatur possessiones in posterum quærendas, debet habere expressam derogacionem capituli per 34. de decimis, ibi, n. 144.

PROCVRATOR.

Procurator Principis, vel Reipublice, absque mandato specialis potest in integrum restitutionem principaliter postulare, 6. 31.

Procurator, de cuius mandato sufficienter dubitatur, prestata cautione de rato admittitur, ibi, n. 35.

Procurator quis sit, ibi, n. 47.

Procurator per litem contestationem dominij litig efficitur, ibi, n. 57.

PROMISSIO.

Promissio futuri matrimonij, quæ ob causam, quæ impossibilis est probationis, sponsus implere non tenetur, licet iudici interroganti negatur, me dia abstractione, 2. 19.

Promissio facta Deo de erogando in opus pium, statim est irrevocabilis, nec eget acceptatione, 14. 55.

Sed ea obligatio tolli, cõmuni rei ve autoritate Episcopi potest, ibidem.

PROTESTATIO.

Protestatio facta contraria non prodest, 11. 5.

PVNIRE.

Punire debet quis in eo, quod deliquit, 9. 17.

Q

QUANTITAS.

Quantitas, que hodie in Hispania absque inscriptione donari potest, 11. 22.
Minor sub maiore in oratione affirmativa continetur, 20. 79. Limitatur, n. 90.

QVOD.

Quod omnes tangit, est ab omnibus approbandum, 13. 40.
Quod ipsi, qui contraxerant, obstat, & eorum successores debet obviare, 14. 60.
Quod aliquis interrogatus verosimiliter respondeat, pro expresso habetur in dispositione, 19. 37.
Quod favore alicuius inductum est, non debet in ipsius detrimentum retorqueri, 20. 13.
Quod adiudat, non nocet, ibi, n. 80.

R

REDDITVS.

Redditus census debentur pro rata usque in diem, que redemptio fit, sine in peccatis, sine in fructibus solasatur, 15. 47. 48.
Suntque integre leponendi cum principali, ut eorum cursus impediatur, n. 47.

REDVCTIO.

Reductio ad arbitrium boni iuris apud quem iudicem postulanda, 18. 31.

RELAXATIO.

Ad relaxationem iuramenti, simulque rescindendum contractum citatio necessaria requiritur, 4. 23.
Secus si duntaxat ad effectum agendi prescribitur absolutio, ibi, n. 24. 37.
Verum sic concedenda relaxatio ei, qui iam incidit in periculum, ibi, n. 25.
Ad effectum agendi relaxatio a quo iudice postulanda, ibi, n. 26. cum seqq.
Relaxatio, per quam contractus venit rescindendus ab eo iudice impetranda est, qui de illo cognoscere valet, ibi, n. 31.
Inter Ordinarius Ecclesiasticus iuramenta ad effectum agendi relaxat, & quis dicitur Ordinarius, ibi, n. 32.
Ad abolitionem iuramenti saltem semiplena probatio iuste causae desideratur, ibi, n. 35.
Concessio abolitione ad effectum agendi, iuramentum quod alia firmitate manet, ibi, num. 38.
Relaxatio iuramento ad effectum agendi, si contractus irrevocabilis fuerit, non eget noua abolitione, qui iuravit, ibi, n. 39.
Relaxatio iuramenti non datur ad agendum, cum

obligatio concepta est in forma Camerae Apostolicae, ibi, n. 40.
Relaxatur etiam iuramentum ad excipiendum, sed non ad reconueniendum, ibi, n. 41.
Obtenta relaxatione iuramenti ad effectum agendi in caso authentic. Sacramenta puberum minor debet petere restitutionem, ut aduersus contractum validum, ibi, n. 42.

RELIGIOSVS.

Religiosus a suo Praelato interrogatus eisdem casibus, quibus laicus potest delictum iudicari, 2. 11.
Religioso graui, optimaeque opinionis nefas est, delictum agnoscere, quod non patrum, ob vitandum torturam cruciatum, ibi, n. 51.
Religiosus nequit fugere a carcere, in quo a suo Praelato detinetur, ibi, n. 72. Limitatur ibidem.
Religiosis omnibus concessum est, ut ex fructibus, quos proprio labore perceperint ad eorum sustentationem necessarios, decimas non soluant, 17. 143.

RELIQVIAE.

Reliquias defunctorum, quos sanctitate floruisse credimus, an liceat ante iudicium Ecclesiae colligere, 10. 63.
Cur non liceat, veritas ex reliquijs Sanctorum venenari, reuoluit, ibi, n. 53.
Ad Episcopum attinet cognoscere, an reliquie eius Sancti sint, cuius esse seruatur, ibi, n. 54.
Reliquias Sancti si miscantur reliquijs non Sanctis, ita ut separari nequeant, non sunt, ut venerentur, proponenda, sed in decenti loco colenda, ibi, n. 55.

REMEDIVM.

Remedium extraordinarium quando cesset, si ordinarium solit. 3. 67. cum seqq.
Et remedium l. 2. C. de rescind. vend. locum habeat, quod tempus inspicendum ad lesionem, 3. 67.
Remedium l. diffamari, C. de ingen. manumij. extraordinarium est, l. 8. 3. Non datur, nisi possidenti, n. 6.
Remedijs extraordinarijs locus non est, ubi ordinarius supersunt, ibi, n. 4.
Remedium l. si contentas, ff. de fidelit. lib. comp. petis, quanquam nulla praecesserit diffamatio, ibi, n. 13.
Inter remedium l. diffamari, & l. si contentas, diffamatio, ibi, n. 14.
Remedium l. diffamari, omnibus causis est commune, ibi, n. 43.

RENENCIATIO.

Renunciatio iuris ad Ecclesiasticum beneficium proprii celsio appellatur, 5. 56.
Renunciatio proprii iuris non praesumitur, 9. 37.

Renunciatio expressa / rascriptio in pacto reuocandi non tenet, ibi, n. 41.
Iuris proprii renunciatio praesumitur, ubi alias actus subsistere non possent, 16. 67.
Renunciatio legitima iuxta formam cap. quantum de pact. in 6. non reuocatur filiorum natalit. 14. 6. 19. 24.
Renunciatio primogeniti pro superuenientiam liberorum retractatur, ibi, n. 25.

REPETITIO.

Repetitioni potius insuendum est, quam aduentitio lucro, 19. 15.

RES.

Res non propria, vel in specie debitam occulte capere licet, quantum iudicialiter consequi queat, 2. 104.
Res non iudice estimationis iniuste retenta potest per vim a possessore auferri, etiam cum ipsius necesse, si aliter eam dominus habere non valeat, ibi, n. 105.
Res ipsa, quae in specie legatur, non est legataria, ibi, n. 98.
In re sua quilibet est moderator, & arbiter, 14. 33.

RESCRIPTVM.

Rescripta, alia motu proprio, alia ad partis instantiam expelluntur, 20. 2.
Rescriptum praesumitur ad instantiam partis concessum, nisi clausula motu proprio, sit expressa, ibi, n. 3. 4.
Probari testibus ad potest. Principem motu proprio rescriptis, ubi clausula expressa non est in literis, ibi, n. 5. Limitatur ibidem.
Rescriptum habens praedictam clausulam, dicitur motu proprio emanasse, quatenus preces aut recesserint, earum iuramentum sit, ibi, n. 6.
Inter rescripta motu proprio expedita, & alia differentia, reuoluit, ibi, n. 8.
Rescripta tripliciter videntur ob falsitatem praedictam, ibi, n. 12.
Gratia ob subreptionem, vel obreptionem ipso iure sunt nulla, iustitia, si opponatur, ibi, nu. 15.
Aliquando sunt etiam haec ipso iure nulla, n. 20.
Rescripti vitium usque ad quod tempus possit obijci, ibi, n. 21.
Rescriptum ab excommunicatione impetratum est ipso iure nullum, ibi, n. 22.
Ballit hodie in obtentis a Sede Apostolica, quibus ex Curia stylo inseritur absolutio a censuris, n. 23.
Rescripta verum videntur tacurnitate veritatis, aut falsi expressione, ibi, n. 24. cum seqq.
Vitium subreptionis, aut obreptionis contingens circa causam finalem rescripta reddit irrita, quantum circa culpam impetrantis contingat, ibi, n. 44.
An vitietur in totum si falsitas in vna parte reperitur, reuoluit, ibi, n. 45.

Rescriptum in quofalsitas adesset quoad causam finalem, inuoluntarium est, ibi, n. 47.
Rescriptorum vitium per subreptionem, vel obreptionem eueniens, ex quibus clausulis tolli possit, reuoluit, ibi, n. 49.
Rescriptum non tenet, si dubitetur, an vitium circa causam finalem, vel impulsivum verteretur, ibi, n. 50.
Gratia non subsistit, si Princeps, veritate cognita, esset aliter eam concessurus, ibi, n. 53.
Si opponatur de subreptione rescripti cui onus probationis incumbat, reuoluit, ibi, n. 55.
Rescriptum non valet, si vitium subreptionis quoad causam impulsivam proveniat ex dolo supplicantis, ibi, n. 56.
Dolus in impetratione rescriptorum quando praesumatur, reuoluit, ibi, n. 57.
Rescripti semper in eisdem conditionibus preces veritate mutantur, ibi, n. 58. Quomodo ex clausula debeat intelligi, n. 59.
In impetratione cuiusque rescripti, que sint de necessitate exprimentia, reuoluit, ibi, n. 64.
Rescriptum non valet ob falsitatem circa substantiam eius, quod postulat, ibi, n. 65.
Nec falsa sit causa, in qua exprimitur, qualis qualis est, ibi, n. 66.
Rescriptum non vitiat, ubi falsitatem quoad eam iam impulsivam, est rescriptum circa necessario exprimentia, ibi, n. 68.
Rescripta sunt irrita iuris, ibi, n. 71.
Rescriptum nullum est ob impressionem eius, quod de stylo Curia debet exprimi, ibi, n. 75. 76.

RESIGNATIO.

Resignationes beneficiorum reciproca, vel in fauorem sine Pontificis autoritate simoniacae censentur, 5. 17.
Resignatio beneficii illicita non est, eo quod persona defignetur, cui resignans velle, beneficium idem conferri, modo liber fiat, ibi, n. 28.

RESPUBLICA.

Respublica ius habet vindicandi in consilium de crimine exaltis, dum de eius innocentia legitime non constat, 3. 15.
Respublico auferens domum privato ob publicam utilitatem, pretium eius debet numerare, 2. 89.
Respublica libera si cum habet, 16. 3. Nec non ea, cui a Principe iterum, & mixtum imperium cum omnibus Regijs iuribus concessum fuerit, n. 4.

RESTITVTIO, RESTITVERE.

Verbum restituere, in sententia positum quando fructus complectatur, 3. 2.
Restituere quod quis tenetur, non videtur capere, ibi, n. 30.
In restitutione ex illicita veniunt regulariter fructus, ibi, n. 32. Secus ex gratia, n. 39.

Quanto debet esse locus, et restitutionis sit locus, ibi, n. 58. cum seqq.
Refusio in integrum non est facile concedenda, ibi, n. 58.
Restitutio, quia lesionem passus est in pretio, non valet rem proinde auocare, ibi, n. 58.
Restitutio est petenda coram iudice cui, aduersus quem postulatur, n. 58.
Si petatur incidenter, iudex cause principalis restitutionem concessurus est, ibi, n. 58.
Quando principaliter, et quando incidenter restituta petuntur, ibi, n. 58.
Refusio in integrum apud iudicem loci contractus potest postulari, ibi, n. 58.
Quid de iudice loci, et ibi, n. 58.
Refusio per Ecclesiam petenda est a iudice laico, si aliter suo iure non possit, ibi, n. 58.
Refusio in integrum peti potest simul in eodem libro cum actione, quae illa concessa, est competitori, ibi, n. 58.
Refusio principaliter nequit postulari sine mandato specialiter, iocis incidenter, nam generale sufficit, ibi, n. 58.
Ad restitutionem petendam cum generali mandato cautela traditur, ibi, n. 58.
Refusio in integrum peti potest etiam post desertam sententiam in ipso executione, ibi, n. 58.

RESURRECTIO.

Resurrectio Domini est necessario die Dominica celebranda, 17. 18.

REVELARE.

Reuelans crimen occisum proximi boni fidei, licet non peccet, reuelatur ad restitutionem famulae, si eam male possit, 11. 59.
Reuelans verum in crimine occultum proximi, potest, ut famulae restitui, sine mandato, si mentitum fuisse ostendat, ibi, n. 60.

REVS.

Reus est absolendus, prout acta deposcent, non attenda prius sententia iudicis, 1. 35.
Non legitime interrogatus si reus non tenetur veritatem, 2. 4.
Idem est, si sibi non liquet, in iudice interrogari, ibi, n. 3. Similiter negare licet, quando legitime in iudice interrogatus, 6. Pallit, si sit conuictus, ibidem.
Quando iuxta iuris ordinem interrogatus censetur, n. 9.
Reus est certiorandus de eis, quae contra eum verget, aut equam a iudice interrogari, ibi, n. 10. Limitatur in aliquibus casibus, ibidem.
Promittens absque iuramento ad carcerem redire, stare promissus non tenetur, ibi, n. 49.
Res non licet ex secula praeceptionem dare, ut suspendatur, ibi, n. 57.

Damnato, ut scire perent quilibet, nisi specialiter ratione prohibeatur, eius potest ministrare, sed non tenetur, ibi, n. 53.
Reus iuste damnatus, ut scire perent, an possit cibos sibi iblatos non sumere, ibi, n. 54.
Reo etiam iniuste damnato permissum est ire ad locum supplicij, scilicet ascendere, et alius similiter exire, ibi, n. 55.
Iusta condamnatus potest, data occasione fugiendi, in viculis manere, ut ultimo supplicio efficiatur, ibi, n. 57. Aliud est in iniuste damnato, nisi ob bonum finem manere velit, ibi, n. 58.
Iuste captus, ad mortem damnatus, qui in carcerem, aut sine eo ad carcerem ingredi promissus, tenetur adimplere promissum, ibi, n. 71.
Reus carceratus iuste, vel iniuste, fugere tuta conscientia potest, ibi, n. 71. Etiam post sententiam condemnatoriam, n. 79. Idem est, si ob debita in viculis fuerit, d. n. 71. Pallit in religiose a Praelato carcerato, sed limitatur, n. 72.
Reus fugere potest a carcere, et si ex eo committaturis detrimentum passurus sit, quod non tenetur restitui, ibi, n. 74.
Fugiens a carcere, cuius ostium inuenit apertum, pro confesso non habetur, ibi, n. 75.
Reus damnatus iuste secundum acta, quibus sit innocens, occidere nequit iustitiam, ut liberetur, si secus si iniuste sit condemnatus, ibi, n. 80.
Qui promissa sibi impunitate, factus est delictum, an possit ex tali confessione puniri, ibi, n. 100.
Qui seductus recessit ab Ecclesia, an se eadem restituendus, ut gaudeat immunitate, ibi, n. 100.
Reus pacem inire debet cum omnibus hereticis, vel consanguineis defuncti pariter conuicti, ut a se non iudicari libere, 11. 39.
Reus debet absolui, quoties patet iure, ut inque non videtur, 16. 27. Pallit in casibus favorabilibus, pro quibus etiam contra seos pronuntiatum est, n. 28.
Reus potest ante coelatum in causa, proposito, post seforio, suspendere peritorem ad aduersario delictum, ibi, n. 73.
Reo habente dupplicem forum de iure communi, actor est in eodem maluerit adire, 18. 39. Sed si ex privilegio ipse reus eligere potest, in quo censatur, ibi, n. 40.

ROMA.

Roma quo tempore fuerit condita, 12. 6.

S

SACERDOS.

Sacerdos hereticus, aut aliter ab Ecclesia praecisus valet consecrare Corpus Christi, 10. 27.
Simplex Sacerdos nequit ex delegatione Episcopi ad-

administrare Confirmationis Sacramentum, ibi, n. 30.
Sacerdos quilibet valide absoluit in articulo mortis, consilium, ibi, n. 44. Item quemcumque a peccatis venialibus etiam extra mortis periculum, n. 45.
Sacerdos non Episcopus est ex institutione Christi Minister extraordinarius Sacramenti Confirmationis, ibi, n. 61.

SACRAMENTVM.

Sacramenta omnia legis Gratia fuerunt a Christo Domino instituta, 10. 61.
In Sacramentorum administratione quaedam requiruntur de necessitate Sacramenti, et alia de necessitate praecepti, ibi, n. 12.

SAMSON.

Samson ex Diuina reuelatione se ipsum peremit, 2. 59.

SANGVIS.

Sanguinem suum redimere qualiter qualiter quisque potest, 2. 83.

SENATOR.

Senatores Sapientis Consilij Principis verum possunt secundum propriam conscientiam contra allegata, et probata iudicare, 11. 18.

SENTENTIA.

Sententia est nulla, quae ex actis nequit iustificari, 1. 30.
Non transit in rem iudicantem, nec partium consensu confirmatur, ibi, n. 30.
Sententia prolata ex confessione facta iudici, ut tali valet, si sine scriptis in causa procedat, quous de ea non constat, nisi per assertionem ipsius iudicis, ibi, n. 33. Renouabitur si confessio negatur, nec possit testibus comprobari, ibidem.
Sententia lata ex instrumento verbaliter producto duntaxat non tenet, ibi, n. 36.
Sententia Supremorum iudicum in Regijs Praetorijs residentium intra quam summam valeat, est tria vota conformia non ceterant, ibi, n. 34.

SEQUESTRV.M.

Sequestrum triplex, 16. 50.
Sequestrum necessarium regulariter petendum est, nec fieri permittitur, nisi in casibus iure expressis, ibi, n. 51. 52.
Sequestrum fieri, petens, docere debet, eo casu de iure esse permittum, ibi, n. 53.
Sequestrum aliquo legitime possidente, faciendum non est, licet rixae alioquin timeatur, ibi, n. 54.
Quibus casibus secundum ius sequestrum fieri possit, ad sequestri obligatione, remissum, ibidem.
Quando per sequestrum amittatur possessio, ibi, n. 55.

SERVITVS.

Servitutes discontinuam causam habentes vtrum decem, vel viginti annorum praescriptione acquirantur, 17. 118.
Servitus pascenti in agro alieno quanto tempore praescribitur, ibi, n. 120.
Servitus discontinua debetur, allegato titulo, et probata decenniali possessione, ibi, n. 122. Probanda simul est parentis domini fundi seruitutis, n. 123.
Servitus discontinua decenniali possessione cum titulo, et bona fide quae ritur, ibi, n. 127.
Ad seruitutum praescriptionem vtrum desideretur titulus, ibi, n. 128.

SERVVS.

Seruus etiam bello iusto capti licite fugiunt, et libertatem consequuntur, 2. 73. Idem est de prole eorum, et si edita apud dominum fuerit, ibi.
Seruus fugiuit sui ipsorum furtum facit, ibidem.

SIMILE.

Simile non est idem, 10. 7.
Simile quid dicatur, 11. 24.

SIMONIA.

Simonia in resignatione, vel commutatione beneficiorum potest committi, licet nihil interueniat temporalis, 5. 15.
Est vera simonia, quae aduersus ius Ecclesiasticum duntaxat committitur, ibi, n. 18. Contra quod docent, n. 19.
Simonia vtrum dari possit absque interuentu alia cuius rei temporalis, ibi, n. 21.
Simonia quae vitia contineat, ibi, n. 22.
Simonia non est, beneficium propter cognationem conferre, ibi, n. 23.
Ob simoniam aduersum ius solum Ecclesiasticum non priuatur aliqui beneficio, ibi, n. 32.
Simonia non patitur seruando Episcopo principaliter, ut ab eo ex gratitudine beneficium recipiat famulas, 20. 35.
Simonia reus non est Praelatus asserens famulae, se ei beneficium conferre in remunerationem obsequij, ad quam ex sola gratitudine tenebatur, ibi, n. 37.

SIMVLATIO.

Simulatio absque fraude esse non potest, 7. 84.
Simulatio non est inum contra actum pro alio supponere dolo cessante, ibidem.

SINGVLA.

Singula quae non profunt, multa collecta inuaniunt, 7. 107.

SOLEMNITAS.

Solemnitates, quae in alienatione rerum Ecclesiasticarum requiruntur, remissum, 3. 49.

SOLIDVS.

Solidus unde dicitur, 11.19.
Solidorum valor, ibi, n.20.
Solidus, & aureus an distinguantur, ibi, n.27.

SPECIALITAS.

Specialitates plures circa eandem rem concurre-
re possunt, cum à diversis causis pro-
veniunt, 7.38.

SPECIES.

Species logica quomodo à legali distinguitur, 13.
6.

SPONSA.

Sponsa de futuro habet hypothecam tacitam pro
rebus datis in dotem futuram, 7.5. Et cum pri-
uilegio prelatationis, n.14.
Sponsa de presenti alterius meretricem appellans,
carere palamiatione compellitur, 11.16.
Sponsa de presenti uxoris appellatione continet-
ur, ibidem.

STIPVLARI, STIPVLATIO,
Stipulator.

Contrà stipulatorem in dubijs respondendum est,
13.44.
Stipulatione pro absente ante eius acceptationem
nulla queritur obligatio, 14.46.
Stipulator pro alijs, que persona de iure communi
possint, ibi, n.47.
Stipulator pro alio, quomodo iure Canonico liceat,
ibi, n.50.
Stipulari alicui per alterum suore causa pie per-
mittitur, ibi, n.53.

SVBREPTIO.

Subreptio quid sit, & an ab obreptione distingua-
tur, 20.13.

SVBROGATVM.

Subrogatum sapit naturam eius, cuius loco subro-
gatur, 3.34. & cap. 4. n.20.

SUCCESSOR.

Successor singularis non tenetur regulariter stare
locazioni, 15.30. Quando fallat, remissum est,
ibidem.
Qui iusco succedit, agere aduersus colonum, absque
cessione potest, ibi, n.31.
Successor singularis redimere rem ex pacto res-
torendi, stare debet locaioni, ibi, n.34.

SVMMA.

Summa minor in affirmatiua sub maiore continet-
ur, 2.24. & cap. 20. n.79. Fallit, si aliud de
mente loquens appareat, d. cap. 20. n.90.
Maiorem summam petens, & maiorem tacite cõ-
setur postulare, ibi, d. n.24.

INDEX.

T.

TACITVM, TACITVRNITAS.

Taciti, & expressi idem est iudicium, 6.27.
& cap. 19. n.66.

Taciturnitas eius, quo cognito, Princeps gratiam
denegaret, nõ semper facit rescriptum irritum,
20.48.

Taciturnitas veritatis quando variet rescriptum
motu proprio expeditum, ibi, n.49.

Taciturnitas circa causam sualem nõ nocet, si pro-
betur, Princeps alias cognouisse, quod suppres-
sum est, ibi, n.60.

Taciturnitas eorum, que leges exprimi præci-
piunt quomodo omque contingat, irritat gra-
tiam, ibi, n.62.

Taciturnitas exprimentorum de stylo Curie res-
criptum annullat, ibi, n.72.

TEMPORALIA, TEMPVS.

Temporalia ad agendum, sunt perpetua ad ex-
pendium, 9.25.
Tempore non tollitur persona in capacitat, 10.63.

TERTIARIVS.

Tertiarij, vulgo, Terceros, à Beatis, vt gaudeant
priuilegijs Religiosorum, que seruare debent,
19.71.

Vtrum sint proprie Religiosi, ibidem. Non aspice
relicta sub conditione Religionis, aut vniuersi-
tatis, ibi, n.71.

TERTIA.

Ad prescribendas contra Reges Hispania ter-
ras, necessario immemoralis possessio est pro-
banda, 17.116.

TESTAMENTVM, TESTATOR.

In testamentis plenius voluntates testantium in-
terpretantur, 20.51.
Testatoris dispositio est consideranda secundum tẽ-
pus mortis, an quod consertur, 13.5.

TESTIS.

Testibus quanta fides sit adhibenda, ab animo, &
arbitrio pendet iudicantis, 13.11.
In testibus locus non est decisoni l. diem proferre,
s. si plures, ff. de recept. arbit. 2.36.

TEXTVS.

Textus in s. gallorum, in s. de rer. diuis. exponi-
tur, 3.82.

TVRPIS, TVRPITVDO.

Turpis persona que sit, vt ea in iustitia, legitima fra-
tribus debeat, 19.111.
Vbi datur turpitudine, vtiusque partis, melior est
conditio possidentis, 7.50.

TVTIVS.

Quod tutius est, in dubijs eligendum, 20.52.

V.

VALOR.

Valor censuum retribubilium de iure Regio,
9.56.

Valor solidorum, 11.20. Marabatinorum, remis-
sione, n.23.

Valor beneficij pro quo applicatur, est necessario
preibus referendus, 20.73.

In valore beneficij non computantur quotidianæ
distributions, nec quod pro annuatarijs acci-
pitur, 14.88.

An qui habet vnum beneficium, si aliud impetret,
teneatur illius valorem explicare, ibi, n.87.

VENTITIO, VENDITOR.

In venditione eius, quod pendet à viribus fortu-
ne, vtrum locus sit l. a. C. de res. edic. 13.57.

Differrentia inter venditionem cum pacto si pla-
cuerit, vel cum pacto. Nisi displicuerit, 9.3.

Venditori inopi non nocet prescriptio, quominus
redimere ex pacto retrocedendi possit, ibi, n.13.

Venditori possidenti prefata prescriptio nequit
obijci, ibi, n.48.

In venditione cuiusque rei veniant, qua eidem co-
herent, vel accedunt, 13.5.

VENIA.

Ad veniam delicti imperatoriam à Principe in ius
facienda est de alijs, ab eodem supplicante por-
rit ostendat eadem criminis genus, 20.91.
92. Limitatur, n.94.

Veniam petens à Principe pro delicto, narrare de-
bet simile, quod ante commiserat, ibi, n.95.

Veniam postulans pro homicidio proditoris, com-
missi, eam qualitatem tenetur Principi decla-
rare, ibi, n.97.

VERBA.

De verbis positus in lege ad casus narrationem ex-
trandum non est, 3.87.

Verba quando omque perperuo, & familia nõ ex-
cludunt triginta annorum prescriptionem, 13.

Per verbum Mentiris, irrogatur iniuria, 13.4.

Verba contumeliosa in iudicio prolata, que ad cau-
sa condicunt de defensione, absque iniuriandi ani-
mo dicta presumuntur, ibi, n.50.

Verba iuxta intentionem proferentis tenentur in-
telligere, 13.24. & cap. 16. n.10.

Sunt secundam communem loquendi usum acci-
pienda, 10.75.

Verborum proprietates cedunt communi loquendi
stylo, 20.14.

VERITAS.

Veritas omnem superat presumptionem, 3.42.

VIA.

Via exequiua etiam cum mala fide debitoris pres-
cribitur, 9.16.

VIDVA.

Vidua que dicatur, vt ipsi conditio abstinenti à
nuptijs valide opponatur, 19.51.

Vidua nubendo amittit legatum in sibi sub conditio-
ne, si non nupsit, ibi, n.62.

VINCVLVM.

Duo vincula vincant, vnum, 6.38.

VIS.

Vim licet inferre in suo iure & possessore, à quo do-
minus rem possessione aliter recuperare non po-
test, 2.102. Etiam cum morte possessoris iuri-
si, ibi, n.105.

Vim fieri debitori generis, vt soluat, vctas est, ibi,
n.106.

VITA.

Vitam exponere periculo mortis ob iustã causam,
non est illicitum, 2.44.

Vita regulariter magis diligitur, quam fama, ibi,
n.51.

Vitam propriam abbreviare num liceat, remissum est
ibi, n.65.

Vitam bono communi quis postponere debet, ibi,
n.81.

Pro tuenda vita licet inuolarem occidere, si aliter
periculum vitari non possit, 11.8.

VNIERSALE, VNIVERSITAS.

Vniuersalis propositio à generali quo differt,
13.4.

Vniuersale aliud respectu rei, aliud respectu ver-
borum, ibi, n.7. Aliud iuris, & facti aliud, n.8.

Vniuersitate reddita, non dicuntur vendi singu-
la, que sub illa continentur, ibi, n.84.

Vniuersitas hereditatis vel in vnica re constituit,
ibi, n.41.

VOLVNTAS.

Potestatis eadem plus tribuendum non est, quam
expressa, 6.27.

Voluntatis interpretatio non sufficit ad ea, que spe-
cialiter agenda sunt, 6.28.

Quod à voluntate aliena pedit, difficile valde in-
dicatur, 8.56.

VOTVM, VOVENTS.

Voto ingredicndi Religionem non satisficit, qui in
Militari profectur, 19.76.

Voventis ingredi Religionem, si in alijs non admitta-
tur, non tenetur Militari se adscribere, ibi, n.77.

VSVCAPIO.

Vsvcapio sine possessione non procedit, 3.33.
Vsvcapit res à domino non potest, ibi, n.36.

VSFRUCTUARIVS.

VSfructuarius potest vsfructum alienare, neq[ue] ipsum amittere, §. 4. 4.
Nil proprium habet in fructibus, antequam eos percipiat, §. 5. 16.

VSVRA.

Vsura non admittit mutans, principaliter ob spem consequendi aliquid, alia sortem ex libere voluntate mutuatorum, §. 20. 36.

Usura an committatur delucendo in pactum, et mutuarum ad simile beneficium reddendis ex gratitudine tenentur? remissio, §. 1. 39.

Usura non fit, ratione mutui amittiam in pactum delucere, §. 1. 39.

VSVSFRUCTVS.

Vsfructus extincto ante fructuum collectionem omnes ad dominum proprietatis spectant, qui solvere tenetur expensas, §. 1. 17.

Vsfructus decem, vel viginti annorum prescriptione acquiritur, §. 17. 119.

VXOR.

Vxor eximens à vinculo publicis virum suum se ipsam videtur liberare, §. 2. 95.

Non censetur facile posse rem vere impedimentum, et flammam subito velare, §. 5. 4. 57. Fallit, si solita sit causas suas in iudicio tractare, §. 58.

Vxoris appellatione sponsa de presenti continetur, §. 1. 115.

Vxor potest pacisci de morte viri, liberis excluditis, §. 1. 40.

FINIS.

U A N L

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECAS

UAN

UNIVERSIDAD AUTÓNOMA DE NUEVO LEÓN
DIRECCIÓN GENERAL DE BIBLIOTECA